IL CONSOLATO DEL MARE,

Nel quale si comprendono

Tutti gli STATVTI, & ORDINI, disposti da gli Antichi per ogni cosa di MERCANTIA, & di NAVIGARE.

Così à beneficio di Marinari, come di Mercanti, & Patroni di Nave.

HET CONSULAAT VAN DE ZEE,

Waar in begreepen zyn

Alle de KEUREN, en ORDONNANTIEN by de Ouden gemaakt, aangaande alderly gevallen Des KOOPHANDELS, en ZEEVAART,

So ten dienste der Bootsgesellen, als der Koopluyden, en Schippers.

Nieulyks uyt het Italiaans *in het* Nederduyts *vertaalt*,

En doorgaans na het Origineel Catalaans verbetert, *verklaart*, *en met een nieuw* Register *voorsien*.

TOT LEYDEN,

By JOANNES du VIVIÉ, en ISAAK SEVERINUS.

1704.

ILLVSTRIVM VIRORVM

JUDICIA

DE HOC LIBRO,

Qui vulgo dicitur

CONSOLATO DEL MARE.

ARNOLDUS VINNIUS AD AMPLISSIMOS REIPUBLICÆ AMSTELÆDAMENSIS CONSULES epiſtol. dedicat. quæ Pekkio præfigitur.

Apparet ex toto illo Pekkii opere non vidiſſe eum ullas alias leges de rebus maritimis, quam quæ in corpore juris Juſtinianæi continentur, non ipſas Wisbuicenſes, quæ fere apud Transrhenanos, non Oleronis, quæ apud Galliam obtinent, non librum de CONSULATU MARIS, qui ſcriptus dicitur ætate S. Ludovici, ex quo bona pars legum, quibus hodie ad res maritimas paſſim utuntur, ſumta eſt.

IDEM ad l. 1. ff. ad leg. Rhod.

Apparet quoque ex ſcriptoribus, qua Hiſpanis, *qua* Italis, Gallis, *&* Anglis *bonam partem legum, quibus hodie ad res maritimas utuntur, depromptam eſſe ex libro CONSULATUS.*

ANTONIUS MORNACIUS ad l. 9. ff. ad leg. Rhod.

Notabis vero ut Imperator remittit ad leges Rhodias, id de quo ei ſupplicatum eſt, ita & legum partem maximam, quibus nunc ad res maritimas utimur depromptum eſſe ex libro CONSULATUS, qui ætate S. Ludovici ſcriptus eſt.

JOSEPHUS GIBALLINUS de Universa Rerum Human. Negotiat. lib. 2. c. 1. art. 5.

Liber CONSULATUS MARIS, qui ætate S. Ludovici conscriptus fuit, etiam hodie utimur.

RUTGERUS RULANT de Commissariis part. 4. lib. 2. c. 11. n. 35.

Libellus CONSOLATO DEL MARE inscriptus, & Venetiis in formà quartà excusus est: qui merito inter præcipuos de mari tractantes scriptores refertur, & integrum jus maritimum continet.

JOHANNES MARQUARDUS de Jure Mercatorum lib. 3. c. 5. n. 39.

Libellus CONSOLATO DEL MARE Italico idiomate inscriptus, & Venetiis excusus anno 1599, *inter præcipuos de mare tractantes scriptores refertur, & 294. controversiis maritimis absolvitur.*

HUGO GROTIUS in not. ad lib. 3. c. 1. de Jure Belli & Pacis.

Liber CONSULATUS MARIS editus est lingua Italica, in quem relata sunt constitutiones Imperatorum Græciæ, Alemaniæ, Regum Francorum, Hispaniæ, Syriæ, Cypri, Balearium, Venetorum, Genuensium; *cujus libri titulo* 294. *tractantur hujus generis controversiæ.*

ANSALDUS DE ANSALDIS de Commerc. & Mercat. Discurs. 70. n. 28.

Cumque prædictum periculum octavæ partis ab assecurato subeundum solum desumatur ex Constit. Barchinonen. *cap.* 1. *fol.* 210. *ista absolute in hac parte non est attendenda; ex quo non est generalis, neque generaliter approbata, prout aliæ, sed particularis pro eodem loco, super addita post finem CONSTITUTIONUM GENERALIUM à Romanis, & aliis Principibus approbatarum, illæ enim generales, & generaliter approbatæ sunt, de anno MLXXV. & continent capitula* 294, *& inter ista non le-*

legitur talis constitutio de octava parte periculi; hæ vero particulares fuerunt, ac inter alias noviter superadditæ per duo secula subsequentia, & à nemine approbatæ, ut dignosci potest ex CHRONOLOGIA APPROBATIONIS registrata ante fol. I. *dd. constitutionum, ut ex oculari inspectione Liberculi & earundem explicat.* Cardin. de Luca discept. 107. sub n. 6. de Credit.

CARDINALIS DE LUCA de Credito & Debito Discurs. 7. n. 6.

Præterea ad elucidandum æquivocum, cum quo procedi solet circa contenta in eo libro impresso, qui CONSULATUS MARIS dicitur, advertebam quod in eo in principio à folio primo ad 181. *juxta impressionem Venetam anni* 1637. *continentur* 294. *capitula*, atque in istis proprie consistit antiquus CONSULATUS MARIS pro directione seu regula navigationis, eaque per omnes ferè nationes Christiani orbis commercium inter se habentes, diversis temporibus acceptata supponuntur, & præsertim per Romanos in Ecclesia Lateranensi de anno 1075. ut patet ex hujusmodi acceptationum serie, seu chronologia registrata ante paginam primam ejusdem libri. *Et meritò quidem oportuit, ut negotiatores, ac navigantes, hujusmodi leges, seu ordinationes conderent, ac respectivè acceptarent, dum eo tempore legum civilium, & canonum usus non habebatur, quoniam legum inventio est posterior juxta legalem historiam de qua* sub tit. de servit. disc. I. *prout posterior est compilatio Decretalium: undè propterea vivebatur sine legibus communibus, sed cum Statutis particularibus, aut si quæ leges communes aderant, erant illæ Longobardorum, quæ post inventas leges Romanorum, Asininæ appellantur, ac videntur*; undè fortè magnum resultabat commercii præjudicium, dum in uno loco vivebatur uno modo, & in alio vivebatur altero, ideoque oportuit hujusmodi uniformes ubique servandas leges, tanquam ex quadam negotiantium conventione ordinare, vel recipere. Atque in istis capitulis 294. propriè consistit CONSULATUS MARIS, ubique servandus, utpotè per omnes nationes usu receptus. *Alia verò contenta in hoc libro, qui moderno tempore impressus est, sunt quædam ordinationes Regis, vel Consulum Civitatis Barchionensis, aliæquè ordinationes, vel consuetudines, seu regulæ, privata auctoritate ibi insertæ, circa quas deferendum est singulorum locorum consuetudini, vel usui.*

I D E M Obferv. 22.

De illis legibus, quæ nauticam artem, vel maritimam negotiationem concernunt, & quæ CONSULATUS MARIS appellantur.

Nostræ communicationis nunc civili Orbe, tunc penitùs barbaro existente, atque sine illis civilibus, & canonicis legibus, quas hodie habemus vivente, aliasque non habente scriptas leges, nisi illas barbaras, parumque rationabiles, quæ asininæ ab aliquibus non immeritò appellantur, à Longobardis, dum Italiæ dominationem habuerunt, ordinatas, dum jam enunciata legum Romanorum casualis inventio, & receptio, atque sacrorum canonum compilatio, totiusque literariæ Reipublicæ restitutio adhuc sequutæ non erant. Ut nauticam vitam, & artem, ac maritimam negotiationem profitentes aliquas haberent leges, cum quibus commercii meliùs haberetur libertas, ac pacifica negotiatio, aliqua circa nostræ salutis millesimum, forteque antea edita fuere capitula, expresſè, vel tacitè ab aliis populis recepta, quibus CONSULATUS MARIS nomen attributum est, & quæ tam Legum Romanorum, quàm Feudalium Consuetudinem instar, pro legibus ubique recepta sunt, earumque vim habent.

In hac itaque legum specie, eadem quoque apud ineptos pragmaticos, vel superficiales, simplicitas dignoscitur, æquivocorum productrix, quæ in aliis enunciatis civilibus, ac feudalibus legibus enunciata est, quoniam cum ex privatorum librariorum cura, & opera hujusmodi antiquis legibus, vel capitulis universalibus, quædam recentes locales ordinationes annexæ sint, ipsum verò volumen omnium complexivum idem retineat antiquum vocabulum CONSULATUS MARIS, hinc illi, qui in sola superficie, seu littera ambulant, ad hujusmodi reflexiones non advertendo, omnibus, quæ in tali volumine leguntur, eandem tribuunt in litera vim, & operationem, quo nil ineptius, nilvè contemptibilius, ac irrationabilius, cum consequentiis justitiæ administrationi nimium præjudicialibus, ut frequens docet praxis, quando jus dicentes literæ inserviunt, atque in sola rerum superficie ambulant, A. De isto consulatu maris disc. 106. cum pluribus seqq. de credito.

BERIGT

BERIGT

AAN DEN

LESER.

HEt geen by verſcheide Geleerde Luyden dit Boek aangaande geſchreven , en ter geheugeniſſe is nagelaaten , beſtaat voornamentlyk in drie ſtellingen; eerſtelyk, *dat het ten tyde van St. LOVIS gemaakt ſoude zyn;* ten tweede, *dat het in de Italiaanſe taal beſchreven is;* ten derde, *dat het alleen* 294. *Kapittelen behelſt;* En of wel myn voorneemen niet en ſtrekt om het ſelve met veel omſtandigheden te verryken , ſo kan ik egter hier ter plaatſe (ten gevalle van die geenen, die het geringe dat by ons gedaan is ſullen ten beſten neemen) niet nalaaten het bovengemelde een weinig nader te ontleeden, en vervolgens te verklaaren, hoe het ſelve te verſtaan, en wat van de aanneemelykſte waarheit is.

Wat dan het eerſte aanbelangt, namentlyk, *dat het ten tyde van St. LOVIS gemaakt ſoude zyn*, de Leſer gelieve

deſaangaande voor af aan te merken; dat gelyk als men voor het hooft van het *overblyfſel der Rhodiſche Zee-wetten*, die geloofft worden ten tyde des Keiſers *Alexander Severus* vergadert te zyn, de naamen der *Keiſeren* in ordre vind aangetekent, die deſelve met hunne *Autoriteit* voorſien hebben, en aan de onderdaanen des Roomſchen Gebieds medegedeeld; dat men alſoo ook in ſeker *Regiſter*, zynde van outs geſtelt voor de *Zee-regten in dit Boek* begreepen (dewelken naar allen ſchyn, of uyt de aaloude Rhodiſche, of na eenige *Collectie* derſelven van laater tyden gemaakt zyn) de naamen der *Koningen* en *Potentaaten* geſchreven ſiet, die deſe mede op ſodanig een wys bekragtigt, ende den volke hebben voorgehouden. Welk *Regiſter* naar ordre des tyds geſtelt zynde, ſo blykt in het eerſte opſlag, dat het ſelve (het geen naderhand genoemt is *L Libre de Conſolat*, en *Conſolato del Mare*, of liever het grootſte en voornaamſte gedeelte, gelyk aanſtonts nader ſal worden geſegt) in den jaare 1075. ende overſulks omtrent 200. jaaren voor den Koning St. LOUIS, tot *Romen* in het Klooſter van St. Jan Lateraan afgeleeſen, en door het volk aldaar beſwooren is. Maar terwyl dat men hier tegens op een andere plaats, en namentlyk in het 42ſte. Kapittel, ſekere *Ordonnantie* gevonden heeft, die voor ſig draagt den naam van DON JACOBO, Koning van VALENCIA, dewelke in eenen tyd met den Koning St. LOUIS geleeft heeft, ſo ſchynt het dat dit laaſte, of iets diergelyks de oogen van ſommigen van de klaare woorden des voorſz. Naam-regiſters afgetrokken, en hen en hunne navolgers raauwlyks heeft doen gelooven, dat het gantſche Boek, ſo als het hedendaags bekent is, ten tyde des Konings St. LOUIS, dat is, in de twaalfde eeuw gemaakt ſoude zyn.

Jac. Gothofredus ad l. ἀξίωσις 9. π. de lege Rhod. Hypomn. cap. 8.

Daar men nogtans van den toeſtant deſſelfs nader had konnen verſekert weeſen: want die het gantſche Werk in ſyn zamenhang met een naaukeurig oog nagaat, ſal ligtelyk beſpeuren, dat

dat niet alles, wat daar in begrepen is, van een en denselven aart is; maar in tegendeel, dat het uyt drie bysondere *Tractaaten*, (gelyk so veel bysondere *Deelen*) is zamen gestelt: waar van het eerste, te rekenen van het begin tot het 42[ste]. Kapittel incluys, bestaat *in een Ordonnantie, en Manier van procedeeren voor het Consulaat, of Zee-geregt der Stad Valencia:* het tweede, van het 44[ste]. tot het 294[ste]. *in een wytloopige Verklaaringe van de Contracten, en Handel ter Zee:* het derde, zynde een byvoegsel dat, vermits de Italiaansche text seer vervallen was, by deese Editie na het 294[ste]. Kapittel in sijn oorspronkelyke Taal gedrukt is, *in een Ordonnantie en Reglement voor de Schepen, en het Scheepsvolk, dat op buyt vaart:* dat sig ook de voorsz. Deelen, of Tractaaten van malkander niet klaarder onderscheiden als de Tyden, waar in deselven naar vervolg gemaakt zyn.

Want siende in het *eerste Deel*, volgens de voorsz. bepaling, dat het selve is sprekende *van de Consuls der Stad Valencia*, en dat in het eerste Kapittel gesegt word, *dat die Consuls verkoren worden in de Kerk van St. Tecla;* en in het tweede Kapittel, *dat deselven verkoren zynde den Eed afleggen in de Kerk van Maria;* mag men daar uyt gerustelyk besluiten, dat het selve eerste Deel niet voor de twaalfde eeuw, dat is, volgens het gemeen gevoelen, niet voor den tyd des Konings St. LOUIS gemaakt is geweest: waar toe verscheide redenen dienen; als namentlyk, dat de Stad Valencia eerst in den jaare 1238. uyt de handen der Ongeloovigen, waar onder sy de meeste, en byna al den tyd te vooren geweest was, verlost is; gelyk sulks blykt uyt sekere inscriptie by *Francisco Diago Anal. del Reyno de Valencia lib. 7. cap. 26.*

[1] ANNO DOMINI MCCXXX OCTAVO FO PRESA VALENCIA LA VESPRA DE SEN MIQVEL PEREL SENOR REY EN IACME REY DE ARAGO.

En dat, na dat de Stad in Christen handen gevallen was, door den selven DON JACOBO, met hervormen der Politie, niet alleen de voorsz. *Consuls*, en het *Consulaat* daar in is aangestelt; blykende uyt het bovengemelde *Naamregister* in het *Origineel Exemplaar* op het jaar 1270. [2] *En l any* MCCLXX. *foren fermats e atorgats per lo molt alt Princep, e Senyor lo Rey en Jachme, per la Gracia de Deu Rey de Arago, de Valencia &c. E per lo dit Senyor foren atorgats Consuls ala Ciutat de Valencia, per la manera, que damunt es dit.* Maar ook *beide* de *Kerken* (waar in, ingevolgen van de twee bovengemelde Kapittelen, de Consuls verkoren, en beëedigt worden) gestigt. Van die van Tecla getuygt *Gaspar Escolano lib.* 5. *de la Historia de Valencia, cap.* 11. van die van Maria, *Don Juan Tornamira de Soto en Vida del Rey Don Jayme, cap.* 10. en *Francisco Diago lib.* 7. *cap.* 55. alwaar hy weder sekere inscriptie aanhaalt, staande op het Graf des Bisschops van Valencia, in deeser voegen:

ANNO

1 IN HET JAAR DES HEEREN MCCXXXVIII. IS VALENCIA INGENOMEN, OP DEN VESPER VAN St. MICHIEL, DOOR DEN HEER KONING DON JACOBO, KONING VAN ARAGON.

2 In den jaare 1270. zynse geconfirmeert, en verleent, door den Alderdoorlugtigsten Vorst, en Heere, den Koning Don Jacobo, door Gods genade Koning van Aragon, van Valencia, &c. en door den gemelden Heere zyn de Consuls in de Stad Valencia aangestelt, in maniere boven verhaalt.

ANNO DOMINI MCCLXII X. KAL. JVLII FVIT POSITVS PRIMARIVS LAPIS IN ECCLESIA BEATÆ MARIAE SEDIS VALENTIAE PER VENERABILEM PATREM DOMINVM FRATREM ANDREAM TERTIVM VALENTINAE CIVITATIS EPISCOPVM.

Maar komende tot *het tweede Deel*, het welk na het 43ste. Kapittel volgt, alwaar men nog de oude *Titel* vind, [3] *QVI COMINCIANO I BVONI COSTVMI DEL MARE*, en siende in den opslag des voorsz. *Naam-registers*, dat deselve *Kostumen* in den jaare 1075. tot *Romen*, in den jaare 1111. tot *Acry*, in den jaare 1112. in *Majorca* &c. zyn afgekondigt, kan men niet twyffelen, dat dit *Deel* (zynde het aldervoornaamste) lang voor het *eerste*, en gevolgelyk ook lang voor den Koning St. LOUIS gemaakt is geweest. Ende dat beide deese *Deelen*, en al het geen, dat by verloop van tyden daar agter gekomen is, na het instellen van het *Consulaat* tot *Valencia*, dat is, gelyk boven gesegt is, eerst na het jaar 1238. onder den naam van *CONSOLATO del MARE*, en *L LIBRE de CONSOLAT* bekent zyn geworden; op sodanig een wys als men bevind dat het met de *Zee-regten*, die wy hedendaags *Wisbuysche* noemen, gegaan is; dewelken in den beginne alleen in 24. *Vonnissen*, overeenkomende met het oude *Oleronsche Zeeregt* bestonden (waarom ook

Reinold. Kuricke ad inscriptionem Juris Maritim. Hanseat.

[3] HIER BEGINNEN DE GOEDE KOSTUMEN VAN DE ZEE.

ook veelen disputeeren, of deselven uyt *Wisbuy*, dan offe uyt het Eyland *Oleron* hun oorspronk hebben) doch naderhand van vooren met 12, en van agteren met 36. articulen vermeerderd zyn; alle welke *Vonnissen* en Articulen ten getale van 72, onder den naam van *Wisbuysche Zee-regten* doorgaan, en als van een en denselven tyd worden aangemerkt, daar men nogtans met regt sou mogen twyffelen, of die laater Articulen, en bysonder de 12. eerste, het oude *Wisbuy*, waar uyt men gelooft dat 24. daaraan volgende voortgekomen zyn, wel ooit gesien hebben.

Doch om van het voorsz. *tweede Deel* by deese gelegentheit met een woord nader te spreeken: na de bovengemelde oude Titel, *QVI COMINCIANO* &c., vind men een *Prefatie*, dewelke aldus begind; [4] *Questi sono i buoni Stabilimenti, & Costumi, che appartengono al mare;* waar uyt wy oordeelen dat het selve niet so seer bestaat in een *vergadering* van *Wetten*, die tot haar eerste Auteur een sekeren *Wetgeever* hebben gehad, als wel in eenige *oude Regten*, en *Kostumen*, die door ervaare luyden t'zamen gestelt, en in geschrift zyn gebragt; te meer om dat in het vervolg tot nader verklaaring daar by komt, [5] *i quali li sapienti huomini, che van per il mondo, cominciorno dare a i nostri antepassati;* welke woorden ons te gelyk een seer hoogen ouderdom te kennen geeven; insonderheit wanneer mense overeenbrengt met sulke, en diergelyke plaatsen, als in het 269ste, Kapittel gevonden worden; [6] *i nostri antichi, che in prima cominciarono andare per il mondo, ferno questa menda:* en in het 288ste. Kapittel, [7] *& fu stabilito, & ordi-*

4 Dit zyn de goede Statuten, en Kostumen die behooren tot de Zee.

5 Dewelken de wyse Luyden, die de waereld doorreisen, hebben beginnen te geeven aan onse Voorvaderen.

6 Onse aaloude Voorvaderen die aldereerst ondernomen hebben de waereld te bereisen, hebben deese verbetering gemaakt.

7 En het is vast gestelt, en geordonneert, en het is een gebruik, en gewoonte van den beginne aan, dat de oude Luiden ondernomen hebben de waereld te bereisen.

dinato , & e uso , & costume, del cominciamento che li antichi cominciarono andare per il mondo : want daar die geenen, *dewelken ten uytterste in den Jaare* 1075. *geleeft hebben*, komen te seggen, dat deese *Statuten* en *Kostumen* gemaakt zyn door *hunne aaloude Voorvaderen*, die aldereerst ondernomen hebben de waereld te bereisen, kan men ligtelyk denken hoe ver het gaat, en waar men t'huys brengen sal, het geen laastelyk volgt; [8] *Li quali son fatte secondo i* Libri *della sapientia de i buoni Costumi:* namentlyk, dat deese *Boeken* geen anderen zyn geweest, als die selfden, waar in eertyts de berugte *Zee-regten van Rhodus* geschreven waren. Want wat volk had in so oude tyden eenig Zeeregt van gelyke agting, en algemeensaamheit? de *Françen* roemen wel op een oud *Marsiliaans Zee-regt*, en *Morisottus* in sijn *Orbis Maritimus lib.* 2. *cap.* 6. schaamt sig niet te seggen, *dat die van Rhodus haare Zee-regten van Marseille souden gehaalt hebben:* maar dat sijn saaken die wy ligtelyk aan het humeur van sodanige Luyden konnen toegeeven; en terwyl doch dit *Consulaat* uyt *Spanje* sijn oorspronk heeft, in deesen liever aanneemen het geen met meer waarschynlykheit by den Spaanschen Historischryver *Mariana* in sijn eerste boek kap. 14. gesegt word; *Dat de Spanjaarden de kennisse der Zeevaart voor een gedeelte van de Rhodiensen geleert hebben:* te meer om dat ook *Strabo lib.* 14. getuigt, het geen by de oude Schryvers alomme bevestigt word, dat de Rhodiensen, al voor het instellen der Olympische spelen, op Spanje gevaaren, en (tot bevordering der Commercie) haare Colonien in die Landen hebben overgebragt. *Narrantur* (segt hy) *& hæc de Rhodiis, res eorum mari secundas fuisse, non ab eo demum tempore, quo urbem, quæ extat hodie, condiderunt, sed etiam ante Olympiorum institutionem permultis annis procul à patria classem*

Meursius in Descrip. Rhodi lib. 1. *cap.* 18.

8 Die gemaakt zyn volgens de boeken der kennisse der goede Kostumen.

classem eduxiße, hominum servandorum causa; itaque Hispaniam navigasse, ac Rhodum ibi condidisse &c. Sulks dat of men de *Françe Schryvers* aan de eene kant wel sou konnen toestaan, dat *Marseille* van ouds een magtige Koopstad is geweest, en datse dierhalven ook wel eenig Zee-regt sou konnen gehad hebben, terwyl men niet ontkennen kan, dat'er in oude tyden ook andere vermaarde Koopsteden zyn geweest, die haar *particuliere Zee-regten* hebben gehad buyten die van Rhodus, waar van *Constantinus Harmenopulus lib.* 2. *c.* 11. segt, *Sunt enim Rhodiorum leges omnium nauticarum legum antiquissimæ;* en seker onbekend Regtsgeleerde, *Docimus* genaamt, in een kleyn *overblyfsel* van sijne schriften; *sunt enim Rhodiorum leges navalibus aliis legibus antiquiores:* so sou evenwel aan de andere kant uyt de selve Schryvers, die by haar aldermeest tot voordeel konnen getrokken worden, onwedersprekelyk zyn, dat het *Rhodische Zee-regt* op ver na het outste is; en dat die van *Marseille*, sose iets gehad hebben, het selve aan het *Voorbeeld* der *Rhodiensen* moeten dank weeten. Gelyk ook de *Auteuren* van dit boek, het welk, volgens het geen de *Origineele Taal* te kennen geeft, op de *Kusten* van *Catalonien*, daar de Rhodiensen aldergemeensaamst pleegen te verkeeren, en so men den Catalaansche R. G. *Hieronymus Paulus* in sijn *Beschryving van de Stad Barcelona* geloven wil, in die Stad selfs (leggende maar een kleine distantie van het oude *Rhodus*, of eygentlyk *Rhoda*, waar van *Strabo* gewaagt) gemaakt is: *Ædilitiæ sunt* (segt hy) *& mercatoriæ leges; per has judicium ex bono & æquo, & sub compendio redditur à Duumviris, qui Consules appellantur; unde Consulares leges dictæ sunt: quarum hac tempestate non in ea urbe modo usus viget, sed per cunctas fere maritimas civitates, nauticæ, & mercatorum controversiæ hujusmodi legibus, vel ex his depromptis, summa cum autoritate terminantur: utque Rhodias olim, ita plerique*

*Petrus de Marca Marca Hispanic. lib.*2. *cap.* 18.

rique nunc per orbem Barcinonias leges appellant. Gelyk men dan eindelyk ook op deese gronden nagaande het gering *overbleifsel der Rhodische Zee-wetten*, het welk tot onse handen gekomen is, en nu maar bestaat in eenige *Rubriken* en *stukken* van uytgegeete *Kapittelen*, en het selve overleggende tegen de kapittelen van 't voorsz. *tweede Deel*, de overeenkomst, die der tussen het een en het ander is, bysonder in deselve *Rubriken*, als nog tot verwondering bespeuren sal. Maar dit zy in het voorbygaan genoeg.

Rerum Hispanic. Script. tom. 3. pag 845.

Wy keeren ons tot het geen dat het *derde Deel* van dit Boek komt uyt te maaken, namentlyk de bovengemelde *Ordonnantie der Vrybuyters;* die wel niet waardig scheen om vertaalt te worden, nademaal dat se meer in *Barbaryen* als in deese Landen te pas komt, maar egter by het Werk heeft moeten blyven, om datse als een zamenstellend gedeelte van het selve, en van outs tot het *tweede Deel* behoortig is geweest: want na het einde van 't voorsz. *tweede Deel*, vind men, dat 'er in 't Origineel Exemplaar, een soort van *overwysing* tot het *derde* word gemaakt, met deese woorden: [9] *Fins aci havem parlat deles leys, e Ordinacions de Actes Maritims mercantivols; ara posarem Ordinacions en fet de armada maritima:* dat ook na het *einde* van 't voorsz. *derde Deel* het gantsche Werk aldus beslooten word,

9 Na dat wy hier gesproken hebben van de Wetten en Ordonnantien rakende den Koophandel, en Zeevaart; laat ons nu opstellen de Ordonnantien der gewapende Schepen.

[10] ACI ACABA LO LIBRE, VULGARMENT APPELLAT DE CONSOLAT; EN LO QUAL SON LOS CAPITOLS, E LEYS, E BONES ORDINACIONS, QUE LOS ANTICHS ORDENAREN PER LOS FETS MARITIMS, E MERCANTIVOLS, E ENCARA EN FETS DE CORS, O ARMADA. LOS QUALS CAPITOLS, E ORDINACIONS FOREN LOADES, FERMADES, E PROMULGADES PER LES SENYORIES, DAMUNT SCRITES.

En vermits in deese *Slot-reden* de twee laaste Deelen omstandiglyk genoemt, en van het *eerste* geen de minste mentie word gemaakt, so kan men daar uyt klaar genoeg afneemen, dat dit *derde* Deel omtrent van een en denselven tyd met het *tweede* is, en dat die beyde eertyts het gantsche *Boek*, onder den titul van KOSTUMEN VAN DE ZEE, of iets diergelyks hebben uytgemaakt, sonder dat als doen, of selfs eeuwen daar na, het *eerste Deel* nog is bekent geweest.

Wat nu de overige poincten aangaat, te weeten, *dat het in 294. Kapittelen bestaat;* mitsgaders, *dat het in de Italiaan-*

[10] HIER EINDIGT HET BOEK, GEMEENLYK GENAAMT VAN HET CONSULAAT, WAAR IN (begrepen) ZYN DE KAPITTELEN, EN WETTEN, EN GOEDE ORDONNANTIEN, DIE DE OUDE GEMAAKT HEBBEN OP HET STUK VAN DEN KOOPHANDEL, EN ZEEVAART, MITSGADERS OP HET STUK DER VRYBUITERS, EN GEWAPENDE SCHEPEN. WELKE KAPITTELEN, EN ORDONNANTIEN, GOED GEKEURT, BEVESTIGT, EN AFGEKONDIGT ZYN DOOR DE HEEREN HIER BOVEN GESCHREVEN.

liaanse taal beschreven soude zyn; deesen hebben minder swaarigheid: want de voorsz. Geleerde Luyden disputeeren niet, *of de Italiaanse, dan of eenige andere taal de grond-taal is? en of het een Exemplaar meer Kapittelen heeft als het ander?* maar spreken alsoo om dat sy mogelyk nooyt eenige andere als Italiaanse Exemplaren gesien hebben. Dierhalven diend dan maar tot nader verklaaring gesegt, nopende de *twee eerste Deelen* (want daar van hebbense eygentlyk maar gesproken) dat in de gemeene Italiaanse Editien 2 Kapittelen, met namen, het 33. en 116de. door de tyd verslonden zyn; welken in deese, volgens het Origineel Exemplaar herstelt zynde, het getal souden hebben doen aangroeyen tot 296; ten ware dat wy deselven alleen op haar plaats hadden ingevuld, en sodanige vermeerdering over het geheel niet gemaakt, op dat wy van de gemeene Italiaansen, die by de *Schryvers* aldermeest worden aangetogen, niet souden verschillen.

Voorts dat het geheele Boek in der tyd wel in de *Italiaanse* taal overgeset, maar oorspronkelyk in de *Catalaanse*, of *Lemosiense* taal beschreven is. 't Geen ik nogtans tegens het eenparig getuigenis van so veel Geleerde Mannen niet so seer sou willen staande houden, met een contrarie getuigenis van andere Geleerden, als daar is *Mr. Estienne Cleirac*, in sijn boek genaamt *Les Us, & Coutumes de la Mer*, *pag.* 6. daar hy segt: [11] *Livre de Consulat composé en langage Catalan. Petrus Fontanella Decis. Senat. Cathalon.* 236. *n.* 7. *Quod melius quam nos exteri videntur intellexisse; habeo enim quod in civitate Venetiæ, apud Danielem Zanneti & socios, de Anno* 1576, *fuit idem noster Consulatus liber traductus, & in lingua Italica impressus:* als wel met sekere oude *Inscriptie*, die men nog hedendaags vind voor de *Venetiaanse Editie* van den Jaare 1549, en die op het

11 Het Boek van het Consulaat, beschreven in de Catalaanse taal.

eerste Kapittel van woord tot woord herhaalt is. Deese Inscriptie segt wel, *di lingua Spagnuola in lingua Taliana tradotto*, doch door het woord *Spagnuola*, moet men daar geenzins de *Castellaanse* taal verstaan, om dat wy die gemeenlyk de *Spaanse* noemen, maar de voorsz. *Catalaanse*, of *Lemosiense* taal, die beneffens de *Castellaanse* nog jegenwoordig een van de Hooft-taalen van Spanje is. *Gaspar Escolano lib.* 1. *de la Historia de Valencia, cap.* 14. [12] *La terçera, y ultima lengua Maestra delas de España, es la Lemosina, y mas general que todas, despues de la Castellana; por ser la que se hablava en la Proença, y toda la Guiayna, y la Francia Gotica; y la que agora se habla en el principado de Cataluña, Reyno de Valencia, Islas de Mallorca, Menorca, Yuiça, y Sardeña. Tuvo esta lengua su nascimiento y nombre de una ciudad de Francia, que en tiempo de Romanos fue llamada* Lemonices, *y en el nuestro* Limogenes, *y la Provincia* Limòs.

Dit Boek dan, bescheide Leser, het welk gy nu so veel nader hebt leeren kennen, is inden beginne met de pen geschreven, naderhand gedrukt, en herdrukt, in de *Italiaanse*, en *Franse* taalen overgeset, maar gelyk het gaat (en gelyk wy onder anderen ook bevinden dat het met ons *Wisbuys Zee-regt* gegaan is) van tyd tot tyd dermaten vervallen, dat het t'eenemaal buyten staat van gebruyk sou geworden zyn; ten ware dat sig in den jaare 1592. (so ik het wel heb) seker deftig Man binnen de stad Barcelona had opgedaan, die de moeyte genomen heeft van het selve op nieuws te oversien, en met behulp van Luyden hen des verstaande, op sódanig een wys te herstellen, en

12 De derde, en laaste Hooft-taal van Spanje is de Lemosiense, en de aldergemeenste na de Castellaanse; als zynde die geene, die men sprak in Provence, en geheel Guyenne, en het Gothische Vrankryk; en die geene die men tegenwoordig spreekt in het Prinsdom van Catalonie, het Koninkryk van Valencia, de Eilanden van Majorca, Minorca, Yuiça, en Sardinie. Deese taal heeft sijn naam en oorspronk van een stad in Vrankryk, die ten tyde der Romeinen genoemt wierd *Lemovicum*, en in onse *Limoges*, en het Landschap *Limosin*.

en te verbeteren, als hy in sijn Voorrede met deesen navolgende woorden te kennen geeft. [13] *Perquant en lo Libre de Consolat se trobaven moltes corrupcions, axi en vocables, com en sentencia, e molt descompost, per remey de aço yo Francesch celelles persola caritat, iatsia ab molt traball, havent colloqui e consell de persones expertes, e antigues, axi patrons de fustes, com mercaders, e mariners, e altres, e cercant molts originals, me so esforçat corregir lo present libre, tant com es estat possible.* En vermits de Italiaanse Exemplaren, die by ons, en andere Volkeren aldermeest bekent zyn, dit geluk nooyt hadden gehad, en my by toeval een van de voorsz. *verbeterde Origineele* ter hand gekomen was, so heb ik, my bedienende van deese so seldsaame gelegentheid, wel het selve dat eertyts aan het Origineel gedaan was, aan het Italiaansche gedaan, doch daar omtrent een methode gehouden, waar van ik den Leser nog het navolgende te berigten heb.

En eerstelyk dat in dit *stuk* niet anders is gebragt, als het geen doorgaans geoordeeld word by de *algemeene*, en *overal aangenome Kapittelen* van het so genaamde *Consulaat* te behooren; en dat al de andere dingen, bestaande in verscheide *Ordonnantien* van particuliere *Koningen*, en *Steden*, die men in de gemeene *Editien* als *Bylagen*, of als *Novellæ Constitutiones* agter het voorsz. *derde Deel* vind, onder anderen ook *sekere oude Ordonnantie op het stuk der Asseurantien*, wordende by de Uytheemse Regtsgeleerden veeltyts aangetogen onder den naam van *Capitula*, & *Constitutiones Barcionensia*, hier afgelaaten, en tot nader gelegentheit gespaart zyn. Voorts dat de *Italiaanse text* t'eenemaal overeenkomt met de *Venetiaanse*

Ansald. de Ansald. de Commer. & Mercat. Discurs. 70. n. 28. Cardinal. de Luca Observ. 22.

13 Vermits in het Boek van het Consulaat sig veele fauten bevinden, so in de woorden, als in de sin, en veel misstellingen, so heb ik Franciscus, om deselve te verbeteren, uyt enkele liefde, hoewel wel met veel moeyte, gesproken, en raad gepleegt hebbende met oude en ervaare Luyden, so Schippers, als Koopluyden, en Bootsgesellen, en anderen, en by een soekende veele Originele (Exemplaren) my verkloekt het tegenwoordige Boek, so veel als mogelyk was, te herstellen.

tiaanse van den jaare 1584; zynde geen verandering gemaakt, als alleen dat de *distinctien*, die seer confus waren, doorgaans op haar plaats gebragt; de *overtolligheden* van woorden, die hier en daar door onkunde ingeslopen waren, en in het Origineel niet gevonden wierden, tussen *twee text-haaken met een bysondere letter* onderscheyden; de *uytgevalle*, en *bedurve* plaatsen onder in de aantekeningen *verbetert*, en in de *zamenhang* van de Nederduytsche text *te voorschyn zyn gebragt*. En eyndelyk, vermits de oude styl seer langwylig, en verdrietig was, zynde dit Boek geschreven in het alderongelukkigste der tyden;

Quum neque musarum scopulos quisquam superarat,
Nec dicti studiosus erat.

Waar over ook de *Françe Vertaalder* (die nogtans alle duystere plaatsen overgestapt heeft) in sijn *Voorreden* klaagt; en den *Heer Professor Koeman* in sekere *Oratie*, op het aangaan van sijn E. Ampt tot *Leiden* gedaan, sig aldus uytlaat; *Namque memoriæ proditum est, legum quarundam nauticarum collectionem confusam, Asiatico stilo conscriptam, quæ nunc CONSULATUS MARIS nomine Italico idiomate circumfertur, ante quadringentos circiter annos per totum Orientem vim, & potentiam obtinuisse;* so hebben wy, om den Leser, so veel doenlyk mogt weesen, van dien last te ontheffen, de vryheid gebruykt van de altegroote Kapittelen in *kleinder afdeelingen* te brengen, en den *korten inhoud* op de kant te stellen. Begeerende voorts van dit ons werk, en van al het geen dat'er verder aan gedaan mogt zyn, niet anders gesegt te hebben, als het selve, dat eertyts *Simon Schardius*, wanneer hy byna op gelyke wyse het *Jus Rhodiorum Navale* quam uyt te geeven, van het sijne heeft gesegt: wiens *Voorreden* wy dierhalven als voor de onse aanneemen, en den Leser, die hier mogelyk nog een ander soort van Voorredens sal komen te vereisschen, derwaarts overwysen.

IN

IN

CONSULATUM MARIS,

PER

ABRAHAMUM WESTERVENIUM,

Jurisconsultum,

EX HISPANICA, ET ITALICA IN BELGICAM LINGUAM TRANSLATUM.

Nautica jura Rhodi veteris, celebrata per orbem
Gentibus, ac populo sancta, Quirine, tuo;
E tenebris WESTERVENIUS, coecisque latebris
Protrahit; & verbis explicat ipse suis.
Italia haec dudum, Patriaque Hispania lingua
Legerat: haec eadem Belgica versa leget.
Gaudeat ista suo tellus Interprete, tuque
Amstela, qui vastum puppibus aequor aras.
Debita scriptori da praemia, debita Civi:
Rem magnam Patriae praestitit ille suae.
Fallor, an has juxta leges jus dicet, & undis
Amstelodamensis Curia jura dabit?

P. FRANCIUS.

Aan

Aan den HEERE

ABRAHAM WESTERVEEN,

RECHTSGELEERDE,

't AALOUDE MIDDELLANTSCH ZEERECHT,

Uit het Italiaansch en Spaansch vertaalt, in Neerlantsch uitgevende.

Ἰδοὺ Ῥόδος, ἰδοὺ καὶ τὸ πήδημα.

HOe 't oude RHODUS; door haar Scheepsvaart zoo bekent
Gelyk KOLOSSUS beelt, zelfs tot aan 's weerelts endt:
Hoe dat men 't Zeerecht, daar gevestigt, aan zag groeien,
Haar waterheerschappy, zoo ver haar vlaggen woeien;
Als bruit der Zonne, en Venus dochter, schoon en eêl,
Vereeuwigt door de kunst van PINDAARS lierpenseel;
Was zoo veel eeuwen lang, in duisternis bedolven,
En zworf op Spanjes, en Itailjes woeste golven,
De Nederlandtsche Steên en Stranden onbekent,
Waar af men zoo veel schats naar Oost en West verzendt.
De wakkre WESTERVEEN kon dit niet langer lyden,
Wou zulk een schat noch Y- noch Amstelstroom benyden:
Hy steekt in Hollantsch kleet, met kracht van taal en zin,
En schikt zoo schoon op d'Asianer Eilandin
Dat zy, moedt draagende op ons Hollantsch Leeu en Wapen,
Zich zelf naau kent, en denkt dat z' eêlder is herschapen.
Dank heb de schrandre Tolk die RHODUS helpt uit ly,
Zyn tydtgenooten in veel kennis streeft voorby.
Liefhebber van veel kunst en brave wetenschappen,
Dus hygende naar eer van hooger gloritrappen,
Ons RHODUS juicht u toe, maar min in kryg dan vreê,
Als trouw' beschermer van de Nanicht van de Zee.

JOHANNES BRANDT.

ALL'

OP DE

VERTAALING VAN HET OUWDE

SEE-CONSULAAT

Door

Mr. ABRAHAM WESTERVEEN,

Regtsgeleerde, ende Advocaat

Voor den

ED. AGTB. GEREGTE

Der Stad

AMSTERDAM.

MYn Vader-ſtad, die met uw drietal kruys-cieraaden
In 't Wapen-ſchild, en See- en-Seegen-vaanen praalt;
Met keyſerlyke Kroon van uw' getrouwe daaden,
Den beyde waerelden, gelyk een Sonne, ſtraalt,

*** * En

Dank heb d'aaloutheid dan, maar doch niet min den Schryver,
Uw' trouwe Voesterling, en welgeaarde Soon,
Die noch om naam noch dank, maar uit opregten yver,
U dees *Vertaaling* gaf, tot dankbaar wederloon.

R. STAPEL.

Den eersten dag van
Slagt-maant 1703.

ALL

ALL' ECCELLENTISSIMO SIGNORE,

IL SIGNORE

ABRAHAM WESTERVEEN,

JURISCONSULTO EGREGIO,

Uscendo alle stampe la di lui accurata, e perfettissima Traduttione

Del

CONSOLATO DEL MARE,

d'Italiano, e Catalano in Hollandese.

Hic meret æra Liber Sosiis, hic & mare transit,
Et longum noto Scriptori prorogat ævum.

QUal' è 'l MAR' un Abisso, in cui tradito
Perir spesso il Nochier vede i suoi legni;
Tal è la LEGGE un Pelago infinito,
Che spesso assorbe i più sublimi 'ngegni:

Onde com' è immortal chi sia ch' ardito
Ai furori di Quel un freno assegni;
Così chi 'n Questa è a navigar perito
D'ogni mortal sapere avanza i segni.

Hor dunque a chi nell' una, e nel altr' arte
Savio non meno, ch' Erudito appare
Qual Gloria, anch' immortal, fia degna parte?

Poco a te fian le Glorie anche più chiare
ABRAM, ch' insieme solchi, a vele sparte,
Il MAR di LEGGE, e metti LEGGE al MARE.

Del suo Devmo. Serᵉ.

M. GIRON, *Dottor di Legge.*

OVE, E QVANDO LI PRESENTI Capitoli fur concessi, i quai trattano di casi di Mare, & di Mercantie.

WAAR TER PLAATSE, EN WANNEER deese Kapittelen, die spreeken van de gevallen des Zee-en- Koop-handels, verleent zyn.

ROMA.

L'anno dell' Incarnation di Christo 1075. à Cal. di Marzo, fur concessi in ROMA, in S. Gio. Laterano: & giurati da Romani d'osseruargli sempre.

In den jaare der Menschwerdinge Christi 1075, op den eersten dag van Maart, zynse verleent te ROMEN, in St. Jan Lateraan; en door de Romeinen bezworen omse altoos te onderhouden.

ACRI.

L'anno 1111. à Cal. di Settembre, fur concessi in ACRI, nel passaggio di Gierusalem, per il RE LVDOVICO, & per il CONTE DI TOLOSA: & giurorno osseruarli sempre.

In den jaare 1111, op den eersten dag van September, zynse verleent te ACRE, in den Optogt na Jerusalem, door den KONING LODEWYK, en den GRAVE van TOLOUSE: en bezworen omse altoos te onderhouden.

MAGIORICA.

L'anno 1112. fur concessi in MAJORICA, per i PISANI: & giurorno d'oßeruarli sempre.

In den jaare 1112. zynse verleent in MAJORCA, door de PISANEN: en bezworen omse altoos te onderhouden.

PISA.

PISA.

L'anno 1118. *fur concessi in PISA, in* S. Pietro del Mare, *in potestà d'*Ambrosio Migliari: *& giurò osseruarli.*

In den 1118. zynse verleent te PISA, in St. *Pietro del Mare*, onder de Regeering van *Ambrosio Migliari:* en door den selve bezworen omse te onderhouden.

MARSILIA.

L'anno 1162. *il mese d'Agosto, fur concessi in MARSILIA, nell' Ospitale, nella potestà di* Ser Gausre Antoix: *& giurò d'osseruarli sempre.*

In den jaare 1162. in de maand van Augustus, zynse verleent te MARSEILLE, in het Hospitaal, by de Regeering van den *Heer Joffre Antoix:* en door den selve bezworen omse altoos te onderhouden.

ALMERIA.

L'anno 1174 *fur concessi in ALMERIA, per il CONTE DI BARCELLONA, & per i GENOESI: & giurò osseruarli sempre.*

In den jaare 1174. zynse verleent in ALMERIA, door den GRAVE van BARCELONA, en door de GENOUESEN: en bezworen omse altoos te onderhouden.

GENOUA.

L'anno 1186. *fur concessi in GENOA, nella potestà di* Ser Pinel Miglers, Ser Pier Ambrosi, & Ser Giou. di S. Donato, & Ser Gulielmo di Caimosino, Ser Baldoni, & Ser Pier d'Arenes; *i quai giurorno al capo del Molo osseruarli sempre.*

In den jaare 1186. zynse verleent in GENOUA, onder de Regeering van den *Heer Pinel Miglers, den Heer Pieter Ambrosi, en den Heer Joan di St. Donato, en den Heer Willem di Caimosino, den Heer Baldoni, en den Heer Pieter de Arenes;* dewelken aan het hooft van de Have gezworen hebben, dat syse altoos souden onderhouden.

L'anno 1270: *fur concessi in SORIA, per FREDERICO, RE di CIPRO. Et in CONSTANTINOPOLI, per l'IMP. COSTANTINO: & giurorno osseruarli sempre.*

In den jaare 1270. zynse verleent in SYRIE, door FREDERIK, KONING van CYPRUS. En te CONSTANTINOPOLE, door den KEISER CONSTANTIN: en bezworen omse altoos te onderhouden.

MAJORICA.

[1]*L'anno* 1270. *fur concessi per RE JACOBO d'ARAGONA, in MAJORICA: & giurò farli osseruar sempre.*

[1]In den jaare 1270. zynse verleent te MAJORCA, door den KONING JACOB van ARAGON: en heeft gezworen se altoos te sullen doen onderhouden.

1 *L'anno* 1270.] In het CATALAANS exemplaar leest men het aldus: *En lany de* 1270. *foren fermats, e atorgats per lo molt alt Princep, è Senyor lo Rey en Jachme, per la gracia de Deu Rey de Arago, de Valencia, de Mallorques; Compte de Barcelona, e de Urgell, e Senyor de Montpeller, en la ciutat de Mallorques. E per lo dit Senyor foren atorgats Consols a la ciutat de Valencia, per la manera, què damunt es dit.*

In den jaare 1270. zynse geconfirmeert, en vergunt, door den Alderdoorlugtigsten Vorst, en Heere, den Koning Don Jacobo, door Gods genade Koning van Aragon, van Valencia, van Majorca; Grave van Barcelona, en van Urgell; en Heere van Montpellier, in de stad Majorca. En door gemelden Heere zyn de Consuls in de stad Valencia aangestelt, in maniere boven verhaalt.

IL CONSOLATO
DEL MARE;

NEL QVALE SI CONTENGONO
le leggi, & le ordinationi de' contratti,
& mercantie del Mare.

HET CONSULAAT
VAN DE ZEE;

WAAR IN BEGREPEN SIJN
de wetten en ordonnantien der contracten,
en handel ter Zee.

IL CONSOLATO DEL MARE; (1)

NEL QUALE SI CONTENGONO LE LEGGI, & le ordinationi de' contratti, & mercantie del Mare.

CAP. I.

Del modo di eleggere i Consoli, & Giudici delle appellationi per ciascun'anno.

SOgliono ogn'anno il dì del Natale di N. S. à hora di vespero gli huomini da bene naviganti, padroni, & marinari, ò tutti, ò maggior parte di quelli ragunarsi in consiglio, in un luogo da loro eletto, & deputato [2], *come per usanza hanno nella città di Valenza; & quivi per elettione, e non per sorte, tutti insieme raccolti, ò la maggior parte di loro, eleggono due huomini da bene, dell'arte del Mare per lor Consoli, & per Giudice un'altro della medesima fattione del Mare, & non d'altro qual si sia ufficio, ò arte; & questo eleggono per Giudice delle appellationi, le quali appellationi * si fanno per vigore de' privilegii ottenuti dal Re, & da gli antecessori di quello, quali privilegii hanno gli huomini da bene della sopradetta arte del Mare.*

1. IL CONSOLATO] Het CATALAANS exemplaar segt eygentlijk LLIBRE DE CONSOLAT DELS FETS MARITIMS. HET BOEK VAN 'T CONSULAAT DER ZEE-ZAAKEN. Voorts is hier afgelaaten sekere notabele Inscriptie, dewelke gevonden word voor de Venetiaanse Editie van den jaare 1549. *Comincia il libro del Consolato novamente di lingua Spagnuola in lingua Taliana tradotto, corretto, & stampato*, &c. [Begint het boek van 't Consulaat van de Zee nieulijks uyt de Spaansche in de Italiaansche taal overgeset, verbetert, en gedrukt &c.]

2 *Come per usanza* &c.] De CATALAAN gebruykt deese omtrek van woorden niet, maar segt eenvoudiglijk *apleguen consell en la eglesia de sancta Tecla de la ciutat de Valencia*, [komen te samen in de Kerk van de Heylige Tecla van de stad Valencia.]

* Het navolgende is door onagtsaamheyd uytgelaaten: *fan de les sentencies dels dits Consuls, e les dites eleccions* [geschieden van de sententien van gemelde Consuls, en gemelde verkiesingen.]

HET

HET CONSULAAT VAN DE ZEE; (1)

WAAR IN BEGREEPEN SYN DE WETTEN en ordonnantien der contracten, en handel ter Zee.

KAP. I.

Van de manier van Consuls en hooger Regters yder jaar te verkiesen.

DE goede Zeeluyden, Schippers en Schipgesellen zijn gewoon alle jaaren, op de geboorte-dag onses Heere, tegen de Vesper, alle te samen, of het meerder gedeelte in een byeenkomste te vergaderen, in een plaats by henluyden verkoren en gestelt; [1] gelyk sy voor een gewoonte hebben in de stad Valencia, ende aldaar by verkiesinge, en niet door 't lot, alle te samen, of ten meerendeele by den ander zijnde, aan te stellen, [2] twee goede luyden, in de konst van de Zeevaart wel ervaaren, voor haar Consuls: en een ander van deselve konst, ende niet van eenig ander ambagt, of konst, hoedanig het mogte weesen, tot Regter. En die verkiesen sy tot Regter van de appellen, welke appellen [* *geschieden van de vonnissen van gemelde Consuls, en gemelde verkiesingen*] worden gedaan uyt kragte van de privilegien van den Koning en dessels voorsaaten bekomen, hoedanige privilegien de goede luyden van bovengemelde konst van de Zeevaart hebben.

CAP. II.

Del giuramento che fanno i Consoli.

IL giorno di Natale i sopradetti Consoli giurano al cospetto della Giustitia civile della detta città, dentro alla Chiesa maggiore, [1] *come si costuma nella sopradetta città di Valenza, che bene, & realmente useranno il detto ufficio del Consolato; & che daranno il giusto tanto al maggiore, quanto al minore, osservando continuamente la fedeltà, & la realtà al suo Prencipe, overo Re.*

1 *Chiesa maggiore*] CATAL. *dins la eglesia de nostra dona Maria de la seu* [in de Kathedraale Kerk van onse Vrouw Maria] NB. Het gebruyk van deese observatien sal den Leeser op sijn plaats getoont worden.

CAP. III.

Come il Giudice delle appellationi è presentato.

PAssata la sopradetta festa del Natale, i Consoli con alcuni huomini buoni del mare presentano il detto giudice già eletto dinanzi al Gouvernatore, & Procuratore del Regno di Valenza, overo al suo Luogotenente, & giura in mano di quello, che bene, & fedelmente si porterà nel detto ufficio. Et quello, che da i sopradetti Consoli è presentato al sopradetto Gouvernator per giudice delle già dette appellationi, quel tale così presentato accetta il detto Governatore, over Procuratore per Giudice delle già dette appellationi: & così è usanza di fare, non ostante, che nel sopradetto privilegio concesso per il Re alli sopradetti buoni huomini del mare sopra elettione del detto giudice, è contenuto, come il detto Giudice ogni anno sia eletto per il sopra detto Signor Re, ò per il suo procuratore; come di questo il detto Signor Re, ne il suo procuratore dopo della data del detto privilegio non habbino mai usato, & così serve, come di sopra è detto.

KAP.

KAP. II.

Van den eed dewelke de Consuls doen.

OP de geboorte-dag doen de bovengemelde Consuls den eed in handen van 't Stads-geregt in de groote Kerk, gelyk men gewoon is in gemelde stad Valencia, dat sy gemelde ampt van 't Consulaat wel en getrowlyk sullen oeffenen, dat sy regt sullen doen, soo wel den groote als den kleyne; behoudens altoos hunne getrouwheyd, en vroomheyd omtrent hun Vorst, of Koning.

KAP. III.

Hoe de hooger Regter word voorgestelt.

HEt bovengemelde feest van de geboorte-dag overstreeken sijnde, draagen de Consuls met eenige goede zeeluyden gemelde Regter, na dat gekooren is, voor, aan de Gouverneur, en Viceroy van het Koningrijk Valencia, ofte aan dessels Stedehouder: in wiens handen hy sweert, dat hy sig wel en getrouwlijk in gemelde ampt sal draagen, en die geene, dewelke van gemelde Consuls den Governeur is voorgestelt tot Regter van bovengemelde appellen, dien aldus voorgestelde, word by gemelde Governeur of Viceroy, aangenomen tot Regter van de appellen. En dus is de gewoonte van doen, niet tegenstaande in voorgemelde privilegie des Konings aan gemelde goede Zeeluyden op 't stuk van 't verkiesen van de voornoemde Regter is begrepen, hoe dat gemelde Regter alle jaaren moet gekooren worden door gedagte Heer Koning, of sijn Stedehouder, overmits gemelde Heer Koning, of sijn Stedehouder, na dato van gemelde privilegie, sig nooyt daar van hebben bedient, en 't dusdanig gebruyklijk is, als boven is gesegt.

CAP. IV.

Come i Consoli riceuono per se, & per il Giudice delle appellationi Scrivano.

R*Iceuono i Consoli per se il Scrivano, che consideratamente parerà loro, & se colui dell'anno passato à loro par sufficiente, lo confermano nella detta scrivania per l'anno seguente, & dopo gli altri Consoli nuovamente eletti nel detto ufficio, se quello tengono per sufficiente.* (l'accetano) *Et il detto Giudice si debbe servire nel suo ufficio del detto Scrivano, eletto da essi Consoli; di modo, che l'operationi del detto Giudice seguino dopo di quelle de i detti Consoli. Ma i detti Consoli infra l'anno, & da ogn'hora, che bene paresse à loro, possono muovere il detto Scrivano della detta scrivania, & dar quella à chi parrà à loro; allaqual remotione, & privatione il detto Scrivano non possi, nè debba contradire.*

CAP. V.

Della forma del sigillo de i Consoli.

H*Anno gli Consoli il sigillo della sua corte di forma rotonda; nelquale è un scudo, che ha le due parti il segno Regale, & la terza parte alla fin del detto scudo certe onde del mare; & intorno di esso scudo è scritto,* Sigillum Consulatus maris Valentiæ pro Domino Rege; *con questo medesimo sigillo sigilla il* [1] *detto Giudice, quello che occorre sigillare; ilquale sigillo stà appresso del Scrivano della sua corte.*

1 *Detto Giudice*] CATAL. *lo Jutge lur* [haar Regter.]

CAP. VI.

Quali possono esser i Consoli, & quali Giudici.

Q*Uelli, che sono Consoli per un'anno, non possono esser l'anno seguente, ma si fa altri Consoli, &* [1] *il Giudice si muta ogn'anno: ma può esser eletto il terzo anno. Et di più, che quello, che sarà stato Consolo, possa esser eletto Giudice, & così il Giudice possa esser eletto Consolo, per l'anno seguente.*

1 *Il Giudice*] CATAL. *axi meteix lo Jutge si múda quascun any, mas aquells qui son stats Consuls, e Jutge, hi poden esser elets un anny part altre* [Insgelijks gaat de Regter alle jaaren af, dog de geenen, dewelke Consuls en Regter geweest zyn, konnen om 't andere jaar verkooren worden.

KAP.

KAP. IV.

Hoe de Consuls een Secretaris neemen voor hun selve, en voor den hooger Regter.

DE Consuls neemen voor haar sodanig een Secretaris als haar goed dunkt, en indien sy die van 't voorlede jaar voor bequaam houden, continueeren sy deselve in gemelde Secretarisschap voor 't aanvolgende jaar, en daar na ook de andere Consuls nieuwlijks tot gemelde ampt verkooren, so sy hem oordeelen bequaam te zyn. En moet de Regter sig in sijn ampt van gemelde Secretaris, door gemelde Consuls aangenomen, bedienen, overmits het werk van gemelde Regter volgt op dat van de gemelde Consuls. Dog konnen de Consuls binnen 's jaars ten allen tyde als 't haar goed dunkt, gemelde Secretaris van sijn Secretarisschap af-setten, en geeven het selve aan wien 't haar belieft; en kan, nog vermag gemelde Secretaris sig tegen dat af-setten, en ontneemen van sijn ampt niet aankanten.

KAP. V.

Van de gedaante van 't Segel der Consuls.

DE Consuls hebben 't Segel van hun Regtbank van een rond formaat, daar een schild op staat, 't welk in twee afdeesingen heeft het Koninklijk wapen, en in de derde verdeelinge, onder aan gemelde schild, eenige baaren van de Zee: staande om de rand van gemelde schild geschreeven; *Sigillum Consulatus maris Valentiæ pro Domino Rege.* Met dit selve Segel segeld [1] haarluyder Regter all 't geen voorkomt om te segelen, welk Segel onder de Secretaris van haar Regtbank is berustende.

KAP. VI.

Wie Consuls, en wie Regters konnen zyn.

DIe 't eene jaar Consuls geweest zyn konnen 't het volgende jaar niet weesen; maar worden dan andere Consuls gemaakt. [1] Insgelijks gaat de Regter alle jaaren af: dog konnen het derde jaar gekooren worden. Voorts kan de geen dewelke Consul geweest sal zyn, tot Regter verkooren worden, gelijk ook de Regter tot Consul kan worden verkooren voor het volgende jaar.

CAP.

CAP. VII.

Come i Consoli possono substituir [1] ogn'un in suo luogo.

Gli due Consoli insieme, ò uno d'essi per causa d'infirmità, ò di negotii, ò che s'havessino à partire della città di Valenza, possono substituir in suo luogo quello, che più gli piacerà, pur che sia dell'arte del mare, & questo medesimo può far il Giudice.

1 *Ogn'un*] CATAL. *Comanar lur loch a quils plau* [hun plaats beveelen aan wien 't hen belieft.

CAP. VIII.

Segue la forma che usano i Consoli nel suo officio.

Quando alcuna domanda è proposta innanzi gli Consoli in scritto sopra alcun negotio, ilquale si appartenesse à conoscere, & terminare al Consolato, secondo gli costumi del mare, debbono mandarla copia di essa domanda per il suo nuntio alla parte adversa, & la parte adversa ha da rispondere alla detta domanda infra il termine assegnato per il detto nuntio di comandamento de i detti Consoli: & il reo nella detta sua risposta ponga le ragioni per difensione sua, & così, se ha alcuna pretensione di reconuentione, la ponga in detta risposta, alle quali ragioni di difensione, & di reconuentione (se saran poste) il primo domandante è obligato di rispondere, & insieme con la risposta metter la ragione, se l'ha, in sua difesa contra la detta domanda di reconuentione: allequali ragioni di difensione, colui, che ha fatta la reconuentione, è obligato à rispondere, & alli detti procedimenti sono assignati termini da i Consoli, di tre dì, in tre dì, ò più, ò meno, secondo che à i detti Consoli pare. Fatte queste risposte (se è domandato per le parti in altra forma, il processo è nullo) dopo deue esser giurato di calunnia, & di verità (&) dire, & rispondere dalle dette parti alle ragioni nelle loro domande, & risposte, hinc inde poste.

I. Et sopra quello, che negato sarà, debbe esser concesso termine, per provar alle parti, se per quelle sarà dimandato, cioè giorni dieci per il primo termine, & possono havere quattro termini simili, giurando però, che il quarto termine non è domandato per malitia, nè per allongar la lite: & se per caso fusse, c'habbino da produr testimonii, che fossero lontani, è concesso termi-

K A P. VII.

Hoe de Consuls haar plaats konnen beveelen aan de geen dien 't haar belieft.

BEyde de Consuls te samen, of een van deselven, konnen in gevalle van siekte, of besigheden, of dat moeten weesen uyt de Stad Valencia, in hun plaats stellen die haar best behaagen sal, mits dat hy zy van de konst van de Zeevaart; en het selve kan de Regter doen.

K A P. VIII.

Volgt de stijl, dewelke de Consuls oeffenen in haar Regtbank.

SO wanneer voor de Consuls ter eeniger saake, behoortig tot het Consulaat, omme geöordeelt, en beslegt te worden, volgens de kostuymen van de Zee, eysch gedaan is in geschrift, moeten sy door haar boode een copy van deselve eysch aan partye senden, en moet partye antwoorden op gemelde eysch binnen de dag, door gemelde bode, uyt last der Consuls, gestelt. En moet de gedaagde in gemelde sijn antwoord opstellen de middelen van sijn defensie; en van gelijke so hy hem vermeet eenig regt van reconventie te hebben, moet hy 't in gemelde antwoort stellen; op welke middelen van defensie, en reconventie, indien se sullen ingebragt worden, de originele eysser gehouden is te antwoorden; en te gelijk met het antwoord op te stellen de middelen van sijn defensie, so hy eenige heeft tegen gedagte reconventie; op welke middelen van defensie den eysscher in reconventie schuldig is te antwoorden; en zyn tot gemelde proceduyren by de Consuls sekere termijnen gestelt, van drie dagen, tot drie dagen, of meer, of min, na dat de Consuls goed vinden. Dit antwoord gedaan zynde, moet den eed *de calumnia* worden gedaan, en dat partyen de waarheyd sullen spreeken, en antwoorden op den eysch en middelen wedersijds gedaan, en overgelegt, so anders by partyen geprocedeert word, zyn de proceduren van onwaarden.

I. En nopende 't geen ontkent sal zijn, moet partyen dag verleent worden om te bewijsen, so 't by hen versogt sal zyn, te weeten voor de eerste termijn tien dagen; en konnen sy vier gelijke termijnen versoeken; des nogthans met eede verklaarende, dat de vierde termijn niet versogt word uyt quaadaardigheyd, of om de proceduyren sleepende te

Tijd om productie te doen.

termine conueniente alla distantia del luogo, doue la parte affermarà, che si trovino gli detti testimonii: & in ciaschedun termine è intimato alla parte, che sia presente continuamente, per veder giurare i testimonii, che il ricercante infra il detto termine uuol produrre. Altramente * *in sua absentia sarà ricevuto il lor giuramento. Questi termini spirati, & gli testimonii publicati a requisitione delle parti; immediate gli Consoli assegnano il giorno alle parti, a udir sententia, senza che sia necessario, che le parti renonciano a voler dire,* (& allegar altro) *nè per questa ragione il processo può esser nullo; ma avanti della publication de i detti testimonii, ò dapoi, ogn'una delle parti litiganti possono produr* [2] *lettere, & altre scritture publiche* [3] *in lor favore.*

1 *Fatte queste risposte*] CATAL. Longe aliter, *fetes aquestes respostes, si es demanat per les parts, en altra manera no, nil proces non es nulla, deu esser fet sagrament de calumnia* (dit antwoort gedaan zynde, moet den eed *de calumnia* afgelegt worden, so 't by partyen gevorderd word, en anders niet, en sijn (daarom) de proceduyren niet van onwaarden.)

* *Que* (dat.)

2 *Lettere*] CATAL. *Cartes*, à Latina voce *carta* quod est apud auctores infimæ Latinitatis, een geschreeve contract, of acte van huyr, koop &c. *Mr. du Cange in Gloss.*

3 *In lor favore*] CATAL. *en ajuda de la sua prova* (tot versterking van sijn bewijs.)

CAP. IX.

[1] Di retrattare i testimonii.

GLi testimonii publicati, non si permette ad alcuno delle parti, che ponghino [2] *ragioni in scritto contra gli testimonii, che nella causa saranno riceuuti, nè altra retrattione di testimonii nè in scritto, nè a bocca è riceuuta. Ma se alcuno delle parti allega a bocca, che gli detti testimonii, over alcun di loro, sono parenti di quello, che gli haverà prodotti, ò nemici di quello, contra del qual prodotti saranno, ò sono persone di qualche vitio notate, questo riman a conoscere alli detti Consoli, & a quelli, con chi hanno suo consiglio sopra la detta causa, havuta scientia, & cognitione delle persone de i detti testimonii, & la lor fama, & conditione.*

1 *Retrattare*] CATAL. *obicir* (reprocheeren, wraaken.)

2 *Ragioni*] CATAL. *obiciens*, (reproches.)

KAP.

te houden, en ſo 't by geval mogt weeſen, dat ſy genootſaakt waaren getuygen te produceeren, die verre van daar woonagtig waren, word een bequaame dag vergunt, na diſtantie van de plaats, daar de party voorgeeft, dat gemelde getuygen ſig bevinden; en op yder termijn word partye geinſinueert om vervolgens tegenwoordig te zijn, om de getuygen, welke de requirant ten dage voorſchreeven, wil produceeren, te ſien beëedigen: anderſints *, (*dat*) in ſijn abſentie den eed ſal afgenomen worden. Deeſe termijnen overſtreeken zijnde, en de verklaaringen op verſoek van partyen geöpent, leggen de Conſuls partyen aanſtonds een dag van regten, om de ſententie te hooren: ſonder dat het noodſaaklijk is, dat partyen van verder productie renuncieeren; en konnen daarom de proceduyren niet van onwaarden zijn; dog kan een yder van partyen contendenten voor, of na het openen van gemelde verklaaringen, [2] actens, en andere publique inſtrumenten produceeren, [3] tot verſterking van ſijn bewijs.

KAP. IX.

[1] *Van Reproche.*

DE verklaaringen geopent zijnde, word niemant van partyen toe gelaaten de getuygen in geſchrifte * te reprocheeren, welke in de ſaak ſullen geëmplojeert zijn: nog word eenige andere reproche tegen de getuygen, 't zy ſchriftelijk, of mondeling, aangenomen. Maar indien jemant van partyen mondeling allegeert, dat gemelde getuygen, of eenigen van deſelven van 't maagſchap zijn van die geen, die deſelven ſal hebben geproduceert, of vyanden van de geen, tegen dewelke de ſelven ſullen zijn geproduceert, of dat oneerlijke perſonen zijn, ſulks ſtaat ter kenniſſe van gemelde Conſuls, en die geenen die in gemelde ſaak van haar luyder raade zijn, mits kennende de perſoonen, van gemelde getuygen, en reguard neemende op der ſelver naam, en conditie.

CAP. X.

Come si dà sententia alla domanda in scriptis.

Assignato gia il giorno per li detti Consoli alle parti per udir sententià, gli detti Consoli, insieme con il lor Scrivano, vanno a gli buoni huomini mercanti della detta Città, & fanno leggere avanti quelli il processo, & hanno sopra di esso il consiglio di quelli buoni huomini mercanti: & dopoi fanno il medesimo con gli buoni huomini de l'arte del mare, pigliando il loro parer, & consiglio. Et più volte prima pigliano il consiglio de i detti buoni huomini del mare, secondo che à lor' si offerisce commodità. Et se gli consigli sono concordi, cioè quello delli buoni huomini mercanti, con quello delli buoni huomini del mare, danno sententia nella causa; & se non sono concordi, nè anchora vogliano i detti mercanti ridursi con gli huomini del mare, nondimeno gli detti Consoli sententiano secondo il consiglio delli buoni huomini del mare: perche secondo lor consiglio si hanno a terminar gli contratti, & non secondo il consiglio delli buoni huomini mercanti (se non voleno) perche non son constretti, per privilegio del Signor Re: ma si costuma far cosi da certo tempo in quà.

CAP. XI.

Delle appellationi.

Da questa sententia, quel che si sentirà aggravato, se ne può appellare infra dieci giorni subsequenti, dopò del dì della publication di essa, & la detta appellatione è ricevuta, & rimessa al Giudice delle appellationi del Consolato, insieme con il processo innanzi à gli detti Consoli agitato, (per allegar) *in luogo* [1] de (testimoni) *littere remissorie: nella quale appellatione s'ha da mettere gli gravamini,* * *& injustitie, per lequali dalla detta sententia si sentirà gravato.*

1 *Per allegar &c.*] CATAL. simpliciter, *en loch de Apostols* (in loco Apostolorum) intellige libellos dimissorios, qui Apostoli dicuntur. Cætera, quæ diverso charactere distinximus interpolata, aliena sunt, ac sensui officiunt.
* *Nullitats*] (nulliteyten.)

KAP. X.

Hoe de ſententie gegeeven word, als de Saak beſchreeven is.

PArtyen te vooren den dag by gemelde Conſuls geſtelt zijnde, om de ſententie te hooren, gaan gemelde Conſuls met haar Secretaris by de goede Koopluyden van gemelde ſtad, en doen deſelven het proces voorleeſen, en neemen over het ſelve advijs van die goede Koopluyden, en daar na doen ſy deſgelijks by de goede Zeeluyden, inneemende haar luyder advijs, en gevoelen. En dikwils neemen ſy 't advijs van gemelde goede Zeeluyden voor af, na dat haar de gelegentheyd preſenteert. En indien de gevoelens over een ſtemmen, namentlijk die van de goede Koopluyden, met die van de goede Zeeluyden, geeven ſy vonnis in de ſaak; en ingevalle ſe niet overeenſtemmen, en ook gemelde Koopluyden ſig niet willen gedraagen aan 't advijs van de Zeeluyden, geeven gemelde Conſuls des niet te min vonnis volgens advijs van de goede Zeeluyden; nademaal volgens haarluyder advijs de contracten moeten gedecideert worden, en niet na 't advijs der goede Koopluyden, indien ſy 't ſo niet verſtaan, dewijl ſy niet gehouden zijn volgens het privilegie van den Heer Koning, maar men aldus gewoon is te doen van eenige tijd herwaarts tot nu toe.

KAP. XI.

Van Appel.

VAn welk vonnis, de geene, die ſig daar by ſal bevinden beſwaart, appelleeren kan binnen 10. aanvolgende dagen, na de dag van de pronunciatie van 't ſelve, en word gemelde appel aangenomen, ende aan de Regter van de appellen van het Conſulaat te gelijk met het proces, 't welk voor de Conſuls gedient heeft, overgeſonden, in plaats van afſcheyds brieven; in welk appel de grieven, *(*nulliteyten*) en injuſtitie moet worden ingebragt, waar mede men by gemelde vonniſſe vermeent te weeſen beſwaart.

CAP. XII.

Come deve procedere, & procede il Giudice delle appellationi.

*Quello, che s'haverà appellato, è tenuto produr innanzi al Giudice, insieme con lo Scrivano della Corte del Consolato, il detto processo, richiedendo a quello, che revochi, & corregga la detta sententia de' detti Consoli; & il Giudice, havuta la presentatione del detto processo, assigna il dì a udir la sententia nell'appellatione, ilqual giorno cita la parte appellata per udir quella: * se infra detti * giorni il condannato non havrà appellato à bocca, ò in scritto, la sententia passa in cosa giudicata.*

* *E* (en.)
* *Deu*, (tien.)

CAP. XIII.

Come nell'appellation non [1] si promette, nè si può provar niente di nuovo.

Nella tal lite di appellatione non si può metter, nè provar alcuna cosa di nuovo per alcuna delle parti, ma il Giudice con il processo principale innanzi a i Consoli già allegato, & con la detta appellatione, & gravamini, ha da dire il suo parere, & dar la sententia nella detta lite d'appellatione: & di questo, gli huomini del mare hanno instrumento del Signor Re.

1 *Non si promette*] LEEST *non si puo metter.* CATAL. *nos pot res posar ne provar de nou* (dat geen nieuwe feyten konnen overgelegt worden.)

CAP. XIV.

Come, & quanto si debbino, overo habbiano [1] da procedere nelle appellationi.

Questa lite d'appellatione s'ha da seguitar continuamente per l'appellante, & se passano trenta dì continui, ò intermedii, dopo il dì dell'appellatione, nei quali non seguita la sua lite, l'appellatione è disfatta, & non ha più luogo, & la sententia de i Consoli passa in cosa giudicata.

1 *Da procedere*] CATAL. *a proseguir* (vervolgen.)

KAP.

KAP. XII.

Hoe de Hooger Regter regt doet, en schuldig is regt te doen.

DEn impetrant in cas d'appel moet voor de Hooger Regter en de Secretaris van 't Consulaat het gemelde proces fourneeren, met versoek aan den selve; dat hy herroepe, altereere, en corrigeere, het gedagte vonnis van gemelde Consuls. En den Regter de saak voorgedraagen zijnde, betekent een dag om de sententie in appel voorsz. te hooren: tegen welke dag hy de gedaagde in cas d'appel dagvaart, om deselve aan te hooren. * *En* indien de gecondemneerde binnen gemelde * 10. dagen mondeling, of schriftelijk niet sal hebben geappelleert, gaat het vonnis in kragte van gewijsde.

KAP. XIII.

Hoe in appel geen nieuwe Feyten[1] konnen worden geproduceert, of overgelegt.

IN dusdanige instantie van appel konnen door geen van partyen eenige nieuwe feyten geproduceert, of overgeleyt worden, maar de Regter moet uyt deselve stukken, die ter eerster instantie voor de Consuls geproduceert zijn, en uyt gemelde appel, en grieven sijn advijs uytten, en sententie in gemelde instantie van appel geeven, en daar van hebben de goede Zeeluyden een acte van de Heer Koning.

KAP. XIV.

Hoe, en binnen wat tijd men 't Appel[1] moet vervolgen.

DEse instantie van appel moet gestadig door den appellant worden agtervolgt, en so der 30. dagen agter een, of tussen beyde, na de dag van 't appel verloopen zijn, daar in hy sijn instantie niet vervolgt, is 't appel desert, en gaat het vonnisse der Consuls in kragte van gewijsde.

CAP.

CAP. XV.

Come ſi dà la ſententia nelle appellationi.

IL *Giudice inſieme con lo Scrivano hàn ſuo conſiglio ſopra la detta lite di appellatione, sì con gli buoni buomini mercanti, come del mare, non con quelli, che nella lite principale han dato il ſuo conſiglio, ma* (nondimeno) *con altri, ſervata la forma di ſopra dechiarata: & ſe truova per il ſuo conſiglio, la ſententia de i detti Conſoli,* (& Giudici) *eſſer bene, & giuſtamente pronontiata, confirma quella, & ſe male, la rivocha, ò la corregge, ſecondo il detto conſiglio. Et della ſententia del Giudice* [1] (Apoſtolico), *qualunque ſi ſia, niſſuno delle parti può appellare, & queſto per privilegio, che hanno gli buoni huomini ottenuto dal Signor Rege.*

1 *Apoſtolico*] Hæc vox deëſt in Catalauno, ſed deſignat vel Judicem rebus maritimis judicandis, Græcis Ἀποςολεὺς, vel quod potius videtur, Judicem appellationis.

CAP. XVI.

D'eccettione declinatoria del foro.

QUando *in alcuna cauſa doppo la domanda è propoſta per il reo eccettion declinatoria di Giudicio, gli Conſoli avanti ch'in altro ſi proceda, conoſcano di quella eccettione, & ſe trovano per conſiglio, che'l conoſcer della detta cauſa appartenga a loro, aſtringono il detto reo, acciochè riſponda à quella,* [1] *che è proceſſo nella cauſa, ſecondo che diſopra è dichiarito; ma ſe trovano per conſiglio, che tal cauſa non appartiene a loro, rimettino la parte a quel Giudice, a chi appartiene.*

1 *Che è proceſſo nella cauſa*] Mallem, *e procedono nella cauſa.* CATAL. *e enanten en lo fet* (en treeden in de ſaak ten principaale.)

CAP. XVII.

Domanda propoſta a bocca, & della ſententia.

QUando *la domanda è propoſta innanzi gli Conſoli, a bocca, udite le ragioni d'ogn'uno delle parti, & ricevuti li teſtimonii a bocca per i detti Conſoli, ancor inſtrumenti, overo altre informationi, gli detti Conſo-*

KAP. XV.

Hoe de sententie in appel geweesen word.

DE Regter en de Secretaris gaan te samen te raade over gemelde saak in appel, so wel met de goede Koopluyden als met de goede Zeeluyden; niet met die geenen, dewelken ter eerster instantie hun advijs gegeeven hebben, maar met anderen, in maniere boven verklaart. En indien hy met sijn Raaden bevind, dat het vonnis van gemelde Consuls wel en te regt geweesen is, confirmeert hy 't selve; en so 't qualijk is, doet hy 't te niet, of verbetert het, volgens gemelde Raads-besluyt; en van de sententie van [1] de hooger Regter, hoedaanig die ook mogt weesen, kan geen van partyen appelleeren, ende sulks uyt kragte van het privilegie, 't welk de goede luyden van den Heer Koning hebben.

KAP. XVI.

Van de exceptie declinatoir.

SO wanneer in eenige saak door de gedaagde op den eysch geproponeert word exceptie declinatoir, neemen de Consuls, alvoorens men verder procedeert, kennisse van die exceptie; en indien zy oordeelen dat de saak tot haar Regtbank behoortig is, ordonneeren sy gemelde gedaagde op deselve te antwoorden, [1] en gaan voort ten principale, gelijk boven is verklaart: maar indien zy oordeelen de saak tot haar Regtbank niet behoortig te zijn, renvojeeren sy partyen aan haar competente Regter.

KAP. XVII.

De saak mondeling voorgedraagen zijnde; en van de sententie.

DE saak voor de Consuls mondeling voorgedraagen, de middelen van partyen, ende getuygen weêrsijds gehoort mitsgaders de publike actens, of andere belcheyden by de Consuls geëxamineert zijnde,

gaan

Consoli insieme con la parte vanno innanzi gli buoni huomini mercanti, per pigliar consiglio, & le parti disputano, & contrastano innanzi quelli la loro causa: & questo si fa, perche le parti non possino dire, che la loro causa non era data a intendere per li Consoli, secondo che loro l'havevano proposta a gli buoni huomini, cò iquali havevano havuto il suo consiglio sopra la detta causa: & i Consoli dicono quello, che gli testimoni hanno testificato, & mostrano gli instrumenti, ò altre informationi, che le parti havevano produtte, * *escano fuora dell'audientia, & i buoni huomini mercanti danno consiglio a i sopradetti Consoli sopra il detto negotio; & medesimamente nella forma sopradetta i detti Consoli vanno a domandar consiglio a i buoni huomini del mare sopra il detto negotio, & havuto il detto consiglio, di bocca danno sententia nella causa. Ma se per alcuna delle parti si richiede, che la detta sententia gli sia posta in forma publica, & che gli sia fatta carta di testimonio, si deue far così,* * *senza dar termine di probatione, & altra solennità di Giudicio.*

* *E apres les parts* (en daar na gaan partyen.)

* *A quest anantament aytal, ques fa de paraula, es fet* (de saak dus mondeling voorgedraagen zijnde, word afgedaan.)

C A P. XVIII.

D'appellatione della sententia da bocca.

DA questa sententia sarà appellato di bocca insino dieci giorni per quello che si sentirà gravato, & il Giudice in tal caso venne innanzi gli Consoli * *presente le parti si certifica di eßi Consoli, perche ragione siano moßi a dare la detta sententia. Et dopo insieme con le parti và a gli detti buoni huomini mercanti del mare à domandar consiglio sopra della detta causa nella forma disopra dichiarata, & non con quelli del primo consiglio, ma con altri; & dopo, secondo che* [1] *trova per consiglio, da sententia nella ditta causa, laqual ha da dare in scritto; & questo, secondo la carta del Signor Re. Et questa lite d'appellatione si ha a terminare infra trenta giorni, altramente la sententia passa in cosa iudicata, secondo che disopra si contenne.*

* *E* (en.)

1 *Trova per Consiglio*] Venustius forsitan verti posset ex formula antiqua D. C. S. id est, *De Consilii Sententia* [*pronunciat*] uti invenitur in notarum libris.

gaan gemelde Consuls met partyen te samen te raade by de goede Koopluyden, en partyen disputeeren, en pleyten haar saak voor deselven; en word sulks gedaan, op dat partyen niet souden konnen seggen, dat haar saak door de Consuls de Goede luyden, by welke sy over gemelde saak te raade gegaan waren, anders was opgegeeven, als sy deselve hadden voorgedraagen. En de Consuls seggen 't geen de getuygen hebben verklaart, en vertoonen de publique actens, of andere bescheyden, welke partyen geproduceert hebben; *(*en daar na gaan partyen*) buyten: en de goede Koopluyden geeven advijs in gemelde saak aan bovengemelde Consuls. En van gelijke gaan gemelde Consuls op de bovenverhaalde manier te raade met de goede Zeeluyden, over gemelde saak, en 't selve advijs genomen hebbende, geeven sy mondeling vonnis in de saak. Dog so door een van partyen word versogt, dat hem van gemelde vonnis een publique acte worde verleent, en hem tot bewijs een geschrift daar van worde gemaakt, moet sulks geschieden. *(*De saak dus mondeling voorgedraagen zijnde, moet afgedaan worden*) sonder dag te verleenen om productie te doen, en sonder figuyr van proces.

K A P. XVIII.

Appel van een mondeling vonnis.

VAn dit vonnis sal mondeling geappelleert worden binnen 10. dagen, door die geene, die sig daar by sal bevinden beswaart. En in sodanig een geval gaat de Regter by de Consuls, *(*en*) word by deselve Consuls in tegenwoordigheyd van partyen verklaart, wat redenen haar bewogen hebben om gemelde vonnis te geeven. En daar na gaat hy in maniere boven verhaalt, met partyen gesamentlijk by gemelde goede Koop-en Zeeluyden te raade, over gemelde saak, en niet met die geenen, die te vooren hun advijs gegeeven hadden, maar met anderen. En daar na, geeft hy ¹ volgens het gevoelen der Raadsluyden sententie in gemelde saak: dewelke hy schriftelijk moet geeven, agtervolgens het privilegie van den Heer Koning. En dese instantie van Appel moet afgedaan worden binnen 30. dagen, andersints gaat het vonnis in kragte van gewijsde, in gevolgen van het geen boven gesegt is.

CAP. XIX.

Delle ſpeſe fatte nella prima lite.

Gli Conſoli nella prima lite, cioè [1] *principalmente, non condannano alcuno nelle ſpeſe della detta lite.*

1. *Principalmente.*] CATAL. *en plet principal* (in rau-actie.)

CAP. XX.

Delle ſpeſe fatte nella ſeconda lite.

S'E'l Giudice confirma la ſententia de i Conſoli, condanna per la ſua ſententia quello, che s'appellò, nelle ſpeſe fatte per quello, che fu appellato innanzi il detto Giudice: & ſe rivoca la ſententia delli detti Conſoli, o ver la corregge, non condanna l'appellante nelle ditte ſpeſe, eſſendo ſtata fatta l'appellatione giuſtamente, ne manco condanna l'appellato.

CAP. XXI.

Delli atti, che ſi poſſono agitar avanti uno de i Conſoli.

Quando alcuno delli detti Conſoli ſarà abſente, occupato d'alcuni altri negotii, innanzi l'altro ſi poßino dare le domande, [1] *agitare, & proſeguire fin alla ſententia; La qual ſententia overamente altra interlocutoria non ſi può dare, ſe non per amendue gli Conſoli.*

1 *Agitare & proſeguire.*] CATAL. *e fets qualſevol anantaments tro a ſentencia, o a alguna interlocutoria* (en allerley proceduyren vervolgen tot een interlocutoir, of definitief vonnis toe.)

CAP. XXII.

Le cauſe, che appartengono alla giuridittion de i Conſoli.

*Li Conſoli determinano tutte le controverſie, che ſono delli noli, & danno di robbe, che ſiano caricate in nave**, *di parte della nave, per*

* *De Loguers de mariners.*] (huyr van bootsgeſellen.)

KAP. XIX.

Van de kosten ter eerster instantie gedaan.

TEr eerster instantie, [1] dat is in rau-actie condemneeren de Consuls niemant in de kosten van gemelde instantie.

KAP. XX.

De kosten van de tweede instantie.

ALs de Regter het vonnis der Consuls confirmeert, condemneert hy by sijn sententie den Appellant in de kosten by de gedaagde in cas d'appel voor den Regter gedaan: en als hy 't vonnis van gemelde Consuls te niet doet, ofte het selve corrigeert, condemneert hy den Appellant niet in gemelde kosten, als sijnde wel, en te regt geappelleert: en condemneert ook den gedaagde niet.

KAP. XXI.

Van 't geen door een van beyde de Consuls kan worden verrigt.

SO wanneer een van de Consuls absent sal zijn, of belet door eenige besigheden, kan men voor den ander eysch doen, en alderley proceduyren vervolgen, tot * (*het interlocutoir*) of definitief vonnis toe: welk interlocutoir of definitief vonnis niet geweesen kan worden, als door beyde de Consuls.

KAP. XXII.

Saaken ter judicature der Consuls behoortig.

DE Consuls decideeren alle questien vallende over vragt-gelden, en schade van goederen, die in Schepen gelaaden zijn,

 * (over

*per farla, * metter all'incanto, di gieto, di commissioni fatte à patron, over à marinaro, del debito, che il patron della nave havesse fatto per bisogno del suo vasello, di promessa fatta per patron, ò mercante alli patroni, de [1] robba trovata in Mare libero, ò in [2] spiaggia, d'armamenti di navigli, gallere, ò vaseli, & generalmente de tutti gli altri contratti, liquali con gli costumi di Mare son dechiarati.*

* *De* (van, over.)

1 *Robba*] is een woord dat eygentlijk op de Middellantsche Zee in gebruyk is, beteekenende alderhande soort van Koopmanschap *Mr. Clairac sur les us & coutumes de la Mer pag.* 197.

2 *Spiaggia*] est statio in qua naves sunt ad tempus. CATAL. *Plaja.* a Barbaro-Latino Plagia, de quo in lib. 7. Partidar. Tit. 33. leg. 8. *Los otros Lugares, donde podrian ancorar, que no se podrian defender de tormenta grande, son dichos Playas, o Pielagos.*

KAP. XXIII.

Dell'essecution delle sententie.

LI Consoli danno l'essecutioni delle loro sententie contra li beni mobili del condannato, sì in vasello di Mare, come in altri suoi beni, & così delle sententie del Giudice di appellatione, in questa forma; che fa un comandamento alla parte condannata ad instantia di quello, che ha ottenuto la sententia, che infra diece giorni subsequenti dopo del detto comandamento habbia pagato la summa, della quale è condannato, ò assignato beni mobili, chiari, & liberi, delli quali la detta sententia sia satisfatta. Altrimente che esequiranno la detta sententia contra quelli beni mobili, che per la parte gli saranno mostrati.

KAP. XXIV.

Dell'essecution de i beni mobili del condannato.

FAtta l'assignatione de' beni mobili, si navilii, come altre cose per il condannato, over per la parte, in absentia di quello, quelli beni siano [1] *posti in precio* (perciò) *per il publico Trombetta della Città per diece dì, & passati li diece dì, se ne fa vendita di quelli beni al più offerente publicamente. Et del precio di questi beni è satisfatta la parte di quello, che sarà giudicato, & delle spese per essa parte nella detta essecutione, dando fidejussione de restituir, à quello, che sarà primo in tempo, & meglior in jure, s'alcuno s'offerirà.*

1 *Posti in precio.*] CATAL. *subastats*, id est, hastæ subjecta.

KAP.

*(*over 't loon der Matroosen*) over 't maaken van portien scheeps, *(*en*) 't verkoopen derselven, over Avarijen, over commissien aan Schippers, of Schipgesellen gegeeven, over schulden by de Schipper gemaakt ten behoeven van sijn Schip, over beloften door de Schipper, of Koopman aan de Schipper gedaan, over [1] goederen in een ruyme Zee, of [2] inham gevonden, over monturen van Schepen, Galleyen, of Schuyten: en generalijk over all de anderen verbintenissen, dewelken in de kostumen van de Zee verklaart zijn.

K A P. XXIII.

Van de executie der Sententien.

DE Consuls leggen hunne vonnissen ter executie aan de roerende goederen van de gecondemneerde, so wel aan een groot Schip, als aan andere sijne goederen. En insgelijks de sententie van de Hooger Regter, in dier voegen, dat hy ter requisitie van den triumphant den gecondemneerde beveelt binnen 10. aanvolgende dagen na dato van gemelde bevel de somme, waar in hy gecondemneert is, te betaalen; of aanwijsinge te doen van onroerende goederen, dewelke suyver en onbelast zijn, waar uyt gemelde sententie voldaan worde. Andersints dat sy gemelde sententie sullen executeeren aan die meubile goederen, die haar door partye sullen aangeweesen worden.

C A P. XXIV.

Executie der roerende goederen van de gecondemneerde.

AAnwijsing van roerende goederen, so van Schepen, als andere goederen door de gecondemneerde, of in afweesen van deselve, door den triumphant gedaan zijnde, moeten deselve goederen door de Stads Trompetter 10. daagen agter een [1] te koop gestelt, en de 10. daagen verloopen zijnde, in 't openbaar aan de meestbiedende verkoft, en uyt het provenu der selven partye het gewijsde voldaan worden, mitsgaaders de kosten van gemelde executie: mits stellende cautie *de restituendo*[1], indien jemant sig quam op te doen, eerder, of beter regt hebbende.

CAP. XXV.

Del creditore, se non può dar fidejussione.

S*E è forastiero, ò veramente della Città, & giura non poter havere la detta fidejassione, si fa publica grida per la Città per il publico trombetta con suono di tromba*; che come li detti Consoli habbino da [1] proveder il precio delli detti beni*, & quello non possi per suo giuramento havere fidejussione de restitutione, se alcuno sia, chè habbia, ò pretenda havere attione nella detta cosa venduta, ò nel precio di quella, che infra trenta giorni comparisca innanzi li detti Consoli per monstrare la sua attione, altramente il detto precio gli sarà dato senza fidejussione de restitutione.

1 *Proveder.*] CATAL. *deliurar* (uytkeeren, overgeeven.)
* *An aytal*] (aan sodanige.)

CAP. XXVI.

Essecution contra i beni stabili del condannato.

S*E caso fusse, che il condannato non harà beni alcuni mobili, come vasi, & altre cose, & hara beni**, *allhora li Consoli scriveno alla giustitia della terra dove quelli beni sono*, che come essi Consoli habbiano data sententia contra tal persona in tanta quantità, laquale si è confirmata per il suo Giudice dopo della appellatione (*se è stata fatta*) & non habbia beni mobili, contra de' quali li detti Consoli possino essequir la detta sententia, * richiedono alla detta giustitia, che in luogo di quelli beni mobili, diano la essecutione della ditta sententia contra li beni stabili del ditto condannato, [1] *in caso, che li detti Consoli non vogliano impacciarsi & intromettersi nella vendita di quelli beni stabili; ne mai lo habbiano di costume fare: & cosi il detto Giudice della tal terra da la essecutione delle sententie delli detti Consoli contra i detti beni stabili, secondo la forma del foro della città, ò costume del luogo, dove sono gli beni.*

* *Seènts*] (onroerende.)
* *Que* (dat.)
1 *In caso*] Mallem *per causa* &c. CATAL. *com* (terwijl) &c.

KAP.

KAP. XXV.

Van de crediteur, ſo hy geen cautie kan ſtellen.

INgevalle het een uytlander, of inwoonder is, en ſweeren ſal, dat hy gedagte cautie niet kan ſtellen, word door de Stads-Trompetter door de Stad, onder Trompetten-geluyt afgeroepen, *terwijl dat de Conſuls de penningen van gemelde goederen* * (aan ſodanig een perſoon) *moeten* [1] *uyttellen, en dat deſelve by eede verklaart heeft geen cautie* de reſtituendo *te konnen ſtellen, ſoder jemant mogt weeſen, die eenig regt had, of vermeende te hebben op de voorſz. verkofte goederen, of op de penningen daar van geprocedeert, dat die binnen 30. dagen compareere voor gemelde Conſuls om ſijn regt te vertoonen, anderſints dat gemelde penningen hem ſonder cautie* de reſtituendo *ſullen worden overgegeeven.*

KAP. XXVI.

Executie der onroerende goederen van de gecondemneerde.

SO 't ſaake is, dat degecondemneerde geen roerende goederen, gelijk Schepen en andere effecten heeft, en * (*onroerende*) goederen ſal hebben, ſchrijven de Conſuls aan 't Geregt van de plaats, alwaar die goederen geleegen zijn; *dat, terwijl ſy Conſuls een vonnis tot laſte van ſodanig een perſoon geweeſen hebben, tot ſo een ſomme, 't welk naderhand in appel,* indien der geappelleert is, *door haar Regter is geconfirmeert, en deſelve geen meubile goederen heeft, waar aan gemelde Conſuls gedagte vonnis konnen executeeren, ſy gemelde Geregt verſoeken, het vonnis in plaats van de meubile goederen, te executeeren aan de immeubile goederen van gemelde gecondemneerde:* terwijl gemelde Conſuls ſig niet willen inlaaten, nog bemoeyen met het verkoopen van die vaſte goederen, en ſulks ook nooyt gewoon zijn te doen. En dus legt gemelde Regter van ſodanig een plaats het vonnis der Conſuls ter executie volgens de ſtijl van 't Geregt, of Coſtume van de plaats, daar de goederen geleegen zijn.

CAP. XXVII.

Del patrone, che domanda il ſuo nolo.

SE alcun patrone di nave, ò di altro, qual ſi ſia, vaſo, ſi ricchiama del ſuo mercante, per non darli il nolo della robba, che harà portato, & quello mercante allega, che non è tenuto pagarli il detto nolo, inſino che'l detto patron gli habbia conſignato certa robba, la quale affirma mancargli ſecondo la lettera del ſuo compagno, ò altro modo dirà, che gli fu caricata, ò inſino che gli habbia emendato il danno, che affirmarà per colpa del patrone havere ricevuto nelle ſue robbe, nondimeno il mercante è tenuto pagare al detto patrone il nolo della robba, che gli havrà [1] portato, sì della aſciuta, come della bagnata, ò guaſta, dando prima fidejuſſione in man de' detti Conſoli, accioche del tutto ſatisfarà al detto mercante la robba, che affirmarà mancargli, ò il danno, che ſarà ſtato fattogli à cauſa del detto patrone; & queſto ſi fa, quando per il detto patrone, non ſono conceſſe queſte ſopra ditte domande del mercante. Et queſta domanda di nolo, non biſogna farla in ſcriptis, pur che il nolo ſia chiaro, & manifeſto per ſcritture, & confeſſione del detto mercante, ò per altro modo.

1 *Portatò*] CATAL. *deliurada* (uytgelevert) hoewel *Franciſcus Roccus Reſp.* 24. n. 4. getuygt, dat dit kapittel by de Regtsgeleerden en Koopluyden in diervoegen verſtaan word, *quod ſufficiat magiſtro oſtendere eaſdem merces ſibi traditas, ut ſolvi debeat naulum etiam ante conſignationem mercium. L. fin. in Princ. π. ad L. Rhod. Jo. de Hevia Bolano Libro 3. c. 5. n. 27.*

CAP. XXVIII.

Della mercede, ò ſalario del marinaro.

LA domanda, che fa il marinaro per il ſuo ſalario, che domandà al patrone, non acade metterla in ſcriptis.

KAP. XXVII.

Van een Schipper, die sijn Vragt vorderd.

ALs een Schipper van een Schip, of eenig ander Vaartuyg sijn Koopman roept om betaalinge van de Vragt der goederen, de welke hy gevoert sal hebben, en die Koopman daar tegen segt, dat hy de voorsz. Vragt niet gehouden is te betaalen, voor dat gemelde Schipper hem seker goed komt te leveren, 't welk hy segt te manqueeren volgens advijs van sijn correspondent, of het welk hy andersints segt voor sijn rekening gelaaden te zijn, of voor dat hy hem de schaade sal hebben goed gedaan, de welke hy voorgeeft dat sijne goederen door schuld van de Schipper geleden hebben, is gemelde Koopman des niet tegenstaande gehouden den gemelde Schipper de Vragt van 't goed, dat hy gevoert sal hebben, te betaalen, so wel van 't drooge, als van 't geen, dat nat geworden, of bedurven is: mits stellende alvoorens cautie in handen der gemelde Consuls, dat hy de Koopman volkomentlijk sal te vrede stellen ter saake van 't goed, dat hy seggen sal hem te ontbreeken, ofte van de schaade, die hem sal overgekomen zijn door schuld van gemelde Schipper; en sulks geschied wanneer door de Schipper de bovenstaande eysch des Koopmans ontkent word. En is niet nootsaaklijk dat dese eysch van Vragt schriftelijk geschiede, mits dat de Vragt liquide zy, en blijke by geschrift, en bekentenis van gemelde Koopman, of andersints.

KAP. XXVIII.

Van de huyr, of het loon van een Schipgesel.

DEn eysch, die een Schipgesel tegen den Schipper doet, om betaling van sijn huyr, behoeft niet schriftelijk gedaan te worden.

CAP. XXIX.

Della essecution, che si fa contra il patron, che habbia debito per imprestante.

[1] IL debito d'alcun patrone, quale appare per scrittura, e confession sua, non bisogna far la domanda in scriptis, ma solo il [2] debitore presenta il scritto della confessione del debito all'officio delli Consoli, & si ricchiama del suo debitore: & se sarà passato il termine, che per il detto scritto era obligato pagar, gli Consoli comandano al detto patrone debitore, che infra tre, ò quattro di, fin à diece, havendo rispetto alla quantità, habbia pagato il creditor, ò assignato tanti beni mobili chiari, & liberi per segurtà, & pagamento del debito contenuto nella detta scrittura. Altramente che sarà fatta l'essecutione ne i beni mobili, che per il detto creditor gli saran mostrati: & il retrato si dà al creditor fin à l'integro pagamento nella forma disopra dechiarata, dove, [3] se ne fa la essecution delle sententie date per li detti Consoli.

1 Il. L. *Del.*
2 *Debitore*] L. *creditore.* CATAL. *prestador* (een die geld leent.)
3 *Se ne fa.*] L. Come si fa.

CAP. XXX.

Della sicurtà del giuditio.

SE per l'attore è domandato à bocca, ò in scritto, che quello, à chi lui domanda, dia fidejussione di stare à ragion sopra la sua domanda, & non la dà, si debbe contra quello procedere. Se è forestiero, incontinente debbe dar la detta fidejussione, altramente debbe esser incarcerato nella pregione del comun, & in quella stare durante la lite. Et se giura, non haver, di che pagare quella summa, in che fu condannato, debbe esser cavato fuora di prigione: ecceto se non fusse preso per alcuni casi contenuti nei costumi del mare, per i quali meritasse stare sempre mai preso con ferri ai piedi, insino che habbia satisfatto quello, in che sara condannato. Ma se quello, che è domandato, è della detta Città, & i Consoli saperanno, quello havere beni, che bastano à pagar quello, che domandato gli sarà, in tal caso, se gli asigna termine, infra ilquale dia la detta fidejusione veramente: e se gli Consoli, dopo che richiesti saranno, non astringeranno il doman-

KAP. XXIX.

Van executie, die geschiet tegen een Schipper, dewelke geld op genomen heeft.

DE schuld des Schippers blijkende by desselfs handschrift, of bekentenis, is 't niet nodig schriftelijk eysch te doen: maar de crediteur vertoont alleen de acte van de schuld bekentenis aan 't collegie der Consuls, en so roept hy sijn debiteur. En indien de dag vervallen is, op welke hy volgens gemelde handschrift gehouden was te voldoen, condemneeren de Consuls gemelde Schipper dat hy binnen 3. 4. of uytterlijk binnen 10. dagen, na dat de som groot is, sijn crediteur sal hebben te betaalen; of aanwijsing te doen, van so veel suyvere, onbelaste, meubile goederen, tot versekering, en in voldoening van de schuld, in gemelde handschrift begrepen: andersints dat de executie gedirigeert sal worden op de meubile goederen, welke door gemelde crediteur sullen aangewesen zijn: en word de schuld tot de laatste penning toe aan de crediteur uyt het proveuë derselven voldaan, in maniere boven, daar gesegt word, *Hoe men de vonnissen, by gemelde Consuls geweesen, sal executeeren*, verhaalt.

KAP. XXX.

Van cautie de judicio sisti.

INdien door den eysscher by geschrifte, of mondeling geëyscht is, dat de gedaagde sal hebben te stellen cautie *de judicio sisti*, en hy die niet en stelt, moet hy aldus tegen hem procedeeren. So 't een vremdeling is, moet hy van stonden aan gemelde cautie stellen; andersints moet hy in 't Stads gevangenhuys in hegtenis worden gebragt, en hangende de processe aldaar blijven. En so wanneer hy sweert, dat hy de somme, waar in hy gecondemneert is, niet kan voldoen, moet hy weder geslaakt worden: uytgenomen so hy in de gevangenis gebragt was om eenige saaken, dewelke in de kostumen van de Zee begrepen zijn, waar over hy verdiend hadde altoos in ysere banden te sitten, tot hy voldaan sal hebben het geen, waar in hy gecondemneert sal zijn. Maar indien de gedaagde een inwoonder is, en de Consuls weeten dat hy goeds genoeg heeft om te voldoen

domandato, accioche dia la detta fidejussione de jure, & quello scamparà via, di modo, che non si possa trovar, ne siano alcuni beni, [1] *nelli quali sarà condannato, di chi si paghi quello* (domandante), *li detti Consoli, & loro beni restano obligati pagar la cosa giudicata.*

1 *Nelli quali &c.*] L. *de quali si paghi quel tanto, che sarà condannato.* CATAL. de que pac ço en que sera condemnat (*waar van hy betaale 't gunt daar in hy gecondemneert sal zijn.*)

CAP. XXXI.

Dell'authorità de i Consoli.

LI Consoli del mare hanno tutto il potere ordinario in tutti i contratti, che per uso, & costume del mare s'hanno a terminare, & ne i costumi del Mare sono dichiarati, [1] (casi) *specificati.*

1 *Casi*] L. *detti, e* CATAL. *dits, e* (gesegt en.)

CAP. XXXII.

Se sarà fatta l'essecutione d'alcun credito contra alcun vaso nuovo.

SE alcuna nave, ò navilio, ò qualunque altro vasello, che di nuovo sarà fabricato, innanzi che sia varato, ò innanzi c'habbia fatto alcun viaggio, sarà venduto à instantia de' creditori, nel pretio di quello sono preferiti, & anziani gli lavoranti, & quelli, à chi se son debitori de ligname, pecce, chiodi, ò altre sarte comprate per il fabricar, & il bisogno del detto vaso, non obstante, che siano scritture, ò non scritture di alcun'altro creditore del Fabricatore del ditto navilio, ò che habbia dato à imprestito per far tal vaso.

CAP. XXXIII.

Se il pretio non bastassi à i detti creditori.

* * * * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

NB.

het geen, dat van hem gevorderd word, in ſodanig een geval word hem tijd geſtelt, binnen welke hy gemelde cautie effectivelijk ſtellen moet. En by aldien de Conſuls verſogt zijnde, den gedaagde gemelde cautie *de judicio ſiſti* niet doen ſtellen, en hy middelerwijl doorgaat, dat hy niet weer te vinden is, en geen goederen zijn, waar uyt het geen, daar in hy gecondemneert ſal zijn, kan worden voldaan, zijn gemelde Conſuls ſelfs gehouden het gewijſde te voldoen, en der ſelver goederen aanſpraaklijk.

KAP. XXXI.

Van de magt der Conſuls.

DE Conſuls van de Zee hebben ordinaris jurisdictie over alle verbinteniſſen, welke volgens het gebruyk, en de koſtumen van de Zee moeten getermineert worden, en in de koſtumen van de Zee zijn verklaart, ' *geſegt*, *en* geſpecificeert.

KAP. XXXII.

So een nieuw Schip voor ſchuld geëxecuteert ſal worden.

INdien een Schip groot, of kleyn, of eenig ander Vaartuyg, dat nieuw gemaakt is, voor dat het nog in 't water gebragt is, of voor dat het een reys gedaan heeft, verkoft ſal weeſen ter requiſitie van de Crediteuren, zijn de werkluyden, en de geenen, die hout, pik, ſpijkers, en andere Scheepsmateriaalen tot opbouwen, en ten dienſte van gemelde Schip gelevert hebben, gepreferееrt, en geregtigt op de penningen, daar van geprocedeert: het zy der een ander Crediteur van 't Heerſchap van gemelde Schip ſal weſen, of een die geld tot opbouwen van ſodanig een Schip verſchoten had, dewelke ſchrift van ſijn ſchuld ſal hebben, of niet.

KAP. XXXIII.

So het geld niet genoeg is voor gemelde Crediteuren.

* * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * *

En

* NB. *Het nevensgaande Kapittel tot dese inscriptie behoorende, ontbreekt met ende beneffens de inscriptie van 't volgende Kapittel in alle de Italiaanse Exemplaaren.*

E Si lo preu hagut del dit vexell no bastara a aço, que sera degut als dits jornalers, e aquells, los quals fusta, pega, clavo, stopa, e altres exarcies hauran livrades ala construcio del dit vexell, aquell preu deu esser de partit entre tals creadors per sou e liura, car quascu de aquells es en un meteix dret en lo dit preu. E en aytals creadors, prioritat de temps nos pot posar, ni allegar.

C A P. XXXIV.

* *Si vexell sera venut aprés de fet viatge, qui es primer en dret.*

SE la detta nave, ò altro vasello, doppo che habbia fatto alcun viaggio, sarà venduta ad instantia de' creditori, del pretio havuto per il tal vaso sono pagati prima li servitori, & marinari del detto vaso della lor mercede, & questo senza fidejussione di restitutione, & sono anziani ad ogn'altra sorte di credito. Et doppo questi, sono pagati quelli, che sono anteriori di tempo de' detti crediti, servato l'ordine del tempo, & ogn'un di loro darà fidejussione di restitutione, ò si farà il bando delli trenta giorni, subsequenti, secondo che nel Capitolo 25. è stato detto, Se giurarà non poter havere la detta fidejussione di restitutione: dico però, che se il detto navilio havrà fatto viaggio, & alcuna cosa, si deve alli lavoranti, & quelli, che hanno dato legno, pece, stoppa, ò altro per il detto navilio, se non haranno scrittura, ò polizza di tal debito, non debbino esser anteposti a quei creditori, che presentaranno scritture, ò polizze del debito. Et se non sarà sufficiente la portione, che ha in detto navilio il patrone, che ha fatto il debito, le altre portioni del detto navilio attenenti ad altri compagni sono obligate al detto debito, ma li detti compagni, nè altri lor beni non sono obligati, se il detto patrone non harà havuto procura, ò altro poder sufficiente de obligarli.

*

EN indien de penningen van gemelde Schip gekomen, niet sullen konnen toereyken, tot het geen te quaad sal zijn aan gemelde werkluyden, en die geenen, de welken hout, pik, spÿkers, hennip, en andere Scheepsmateriaalen gelevert hebben tot opbouwing van gemelde Schip, moet dat geld onder sodaanige Crediteuren worden verdeeld pond ponds gelijk; want een yder van deselven heeft gelijk regt op gemelde penningen. En onder sodaanige Crediteuren kan het voorregt van tijd geen plaats hebben, of ingebragt worden.

CAP. XXXIV.

*So 't Schip verkoft sal sijn na dat het een reys sal hebben gedaan, wie 't naaste regt heeft.

INdien gemelde Schip, of ander Vaartuyg, na dat het een reys sal hebben gedaan, ter requisitie van de Crediteuren verkoft sal zijn, moeten uyt de penningen van sodaanig een Schip gekomen, eerst de Matroosen, en de geenen, dewelke in dienst zijn geweest op gemelde Schip, betaalt worden van haar huur, en dat sonder cautie *de restituendo*; en gaan deselven voor alderhande soort van schulden. En na deesen worden die geenen betaalt, dewelken eerder in tijd zijn ten aansien van gemelde schulden, na ordre des tijds, en sal een yder van hen cautie stellen *de restituendo*; of so hy by eede sal verklaaren, gemelde cautie *de restituendo* niet te konnen stellen, sal men dat publik uytroepen 30. dagen agter een, in gevolgen 't geen in 't 25. Kap. gesegt is. Met dien verstaande, dat, in gevalle gemelde Schip een reys sal hebben gedaan, en jet wes te quaad sijn aan de arbeydsluyden, en de geenen, die hout, pik, hennip of andere waaren aan gemelde Schip gelevert hebben, deselven, by aldien sy geen schrift, of acte van sodanige schuld hebben, niet moeten gaan voor de Crediteuren, die een geschrift, of acte van de schuld sullen toonen. En so het deel, het welk gemelde Schipper, die de schuld gemaakt heeft, in gemelde Schip heredeert, niet genoeg sal weesen, sijn de andere portien van gemelde Schip, de andere Reders toebehoorende, voor gemelde schuld verbonden: maar de personen van gemelde Reders, nog haare andere goederen zijn niet verbonden, so gemelde Schipper geen procuratie sal hebben gehad, of andere volmagt om deselven te verbinden.

[1] CAP. XXXIV.

Come la moglie del patrone è prima in tempo, & miglior in jure.

SE il patrone del detto vaso ha moglie, & quella harà ottenuto sententia contra li beni del suo marito, d'haver la sua dote, & il [2] *meglioramento di quella per alcuna giusta causa, & il marito non ha alcuni altri beni, delli quali la detta moglie possi havere la sua dote, & il meglioramento d'essa, & harà* [3] *fatta esperientia di trovar altri beni, & la detta moglie* [4] *si preferirà al detto pretio havuto del detto vaso, &* [*] *la data di sua carta dotale apparirà prima in tempo che li altri creditori nelli beni del detto suo marito, in tal caso la detta moglie è prima in tempo, & miglior in jure nella portione, che il detto suo marito haveva in quel vaso, che gli altri creditori.*

1 *Cap.* 34. CATAL. 35.
2 *Meglioramento*] CATAL. *escreix* (augmentum dotis.)
3 *Fatta esperientia &c.*] CATAL. *e haura discutits aquells bens* (en die goederen geëxecuteert sal hebben.)
4 *Si preferirà*] CATAL. *se opposara* (in oppositie sal komen.)
* Per (by, door.)

CAP. XXXV.

Come debbino esser terminate le liti per i Consoli.

LI Consoli, per gratia, che hanno ottenuta dal Signor Re, hanno autorità, accioche le liti, & questioni, che innanzi loro si fanno, le odino, & quelle per [1] *se debitamente brieve, & summariamente terminino de plano, senza strepito & figura de juditio,* sola facti veritate attenta, *dico, sola la verità del fatto considerata, secondo che di usanza, & costume del mare si sol fare.*

1 Per *se debitamente*] CATAL. *per si deguda* (met schuldige opregtigheyd.)

KAP. XXXIV.

Hoe de Vrouw van de Schipper eerder en beter regt heeft.

SO de Schipper van gemelde Schip een Vrouw heeft, en deselve vonnis gekregen sal hebben tot laste van de goederen van haar man voor haar huwelijks-goed, en voor het geen staande huwelijk geregtelijk is [2] aangebragt is, en de man geen andere goederen heeft, waar aan gemelde Vrouw haar huwelijksgoed, en 't geen staande huwelijk aangebragt is, kan vinden, en sy haar [3] best sal hebben gedaan om andere goederen te vinden, en gemelde Vrouw sal eysschen [4] geprefereert te worden op gemelde penningen, van gemelde Schip gekomen, en * (*uyt*) de tijd van haar huwelijks-contract sal blijken, dat sy ouder regt heeft op de goederen van gemelde haar Man, als de andere Crediteuren, in sodanig een geval is de Vrouw geprefereert op de portie, dewelke gemelde haar Man aan dat Schip heredeerde, voor de andere Crediteuren.

KAP. XXXV.

Op wat wijse de saaken door de Consuls moeten gedecideert worden.

DE Consuls hebben vermogens het privilegie, 't welk sy bekomen hebben van den Heer Koning, magt de verschillen, en questien, die voor haar gebragt worden, te hooren, en in schuldige opregtigheyd kortelijk, en sommierlijk *de plano* af te doen, sonder figuur van proces, *sola facti veritate attenta*, dat is, alleen reguard neemende op de waarheyd van de saak, gelijk men gewoon is volgens gebruyk, en de kostumen van de Zee.

CAP. XXXVI.

Del salario, che pigliano i Consoli da i Litiganti.

DElle domande, che son poste innanzi i Consoli, sì a bocca, come in scritto, sopra delle quali danno sententia, pigliano tutti dui Consoli per la lor mercede tre danari per lira d'ogni uno delle parti; questo s'intende, che se si porrà domanda di cento libre, & i Consoli terminano per sententia, che quello, che domanda le cento lire, non debbe havere se non vinti, ò niente, de tutte le cento lire li Consoli hanno tre danari per lira de ogniuno delle parti litiganti, & così secondo più, ò meno.

CAP. XXXVII.

Del salario del Giudice delle appellationi.

IL Giudice piglia per suo salario della lite, che li Consoli hanno giudicato, della quale si harà appellato, tre danari per lira d'ogn'uno delle parti: & questo, quando della causa sarà appellato, altramente nò.

CAP. XXXVIII.

Se sarà alcuna suspitione de i Consoli.

QUando l'uno delli Consoli è havuto per sospetto per alcuna delle parti litiganti, & le ragioni de suspitione saranno apparenti, in tal caso hanno da pigliare per lor compagno un'altro huomo dell'arte del mare; & se tutti dui Consoli sono havuti per suspetti, hanno da pigliare dui huomini dell'arte del mare, che non siano suspetti alle parti, & tutti insieme fanno il suo processo nella detta causa, & non hanno di salario più delli detti tre danari per lira d'ogn'uno delle parti, li quali tre danari si dividono intra quelli (dui.)

KAP. XXXVI.

Van 't Salaris dat de Consuls van partyen genieten.

VAn de eyſſchen, die voor de Conſuls ſo mondeling, als ſchriftelijk worden gedaan, waar in ſy vonnis geeven, genieten de Conſuls t'ſamen van een ygelijk van partyen 3. penningen van een gulde; te weeten ſoder 100. gulden geëyſcht word, en de Conſuls by vonniſſe verſtaan, dat den geene, dewelke 100. gulden eyſcht, niet meer als 20, of niet met al toekomt, trekken zy van de geheele 100. gulden 3. penningen van de gulde, van een yder van partyen, en ſo na proportie meerder, of minder.

KAP. XXXVII.

Van 't Salaris van de Regter der Appellen.

DE Regter trekt voor ſijn Salaris van 't proces, dat de Conſuls gedecideert hebben, waar van geappelleert is, 3. penningen van de gulde, van een yder van partyen, en dat ſo wanneer van de ſaak geappelleert ſal zyn, en anders niet.

KAP. XXXVIII.

Indien de Consuls eeniger-maaten verdagt zijn.

SO wanneer een van de Conſuls verdagt gehouden word by een van partyen litiganten, en de redenen van vermoeding eenige ſchijn van waarheyd hebben, in ſodanig een geval moeten ſy tot haar Collega een ander Zeevarend man kieſen; en indien beyde de Conſuls verdagt zijn, moeten ſy twee mannen kieſen, die de Zeevaart verſtaan, en niet verdagt zijn by partyen: en deeſen doen te ſamen de ſaak af, en hebben niet meer voor hun ſalaris als gemelde drie penningen van de gulde van een yder van partyen, welke 3. penningen ſy onder haar verdeelen.

CAP. XXXIX.

Se sarà suspition del Giudice delle appellationi.

IL *Giudice per il medesimo, s'è retrattato per suspetto, in tal caso gli danno per compagno un'altro huomo del mare non suspetto alle parti, & insieme con quello ha da terminar la lite dell'appellatione, & divider tra loro il suo salario.*

CAP. XL.

I Consoli danno sententie secondo i costumi del mare.

L*E sententie, che per i detti Consoli, ò per Giudice si danno, sono secondo i Statuti del Mare, & secondo che in diversi cap. è dichiarato. Et quando i loro costumi* * *non bastano, pigliano il consiglio de' buoni huomini mercanti, e del mare, cioè secondo i più voti di quelli, che daranno il consiglio.*

* *e capitols* (en kapittelen.)

CAP. XLI.

[1] Sopra qual sorte di robbe sequestrate è liberato il sequestro.

O*Gni sequestro che sia fatto, si libera, se sarà data fidejussione di stare a ragione, ecetto il sequestro fatto delle robbe, delle quali sarà devuto il nolo, sopra del qual sequestro non è ricevuta fidejussione.*

1 *Sopra*] &c. CATAL. *de fermansa de dret, sobre quals empares es rebuda* (van de cautie *de Judicio sisti*, in hoedanige arresten die plaats heeft.)

CAP. XLII.

Provedimento del Re Don Jacobo.

Appiano tutti, come noi il Re Don Jacobo per la gratia de Iddio Re di Aragon, & de Majorica, & de Valenza, & Conte di Barcellona, & d'Urgel, Signor di Mompolier; volendo provedere

KAP. XXXIX.

So de Regter der Appellen verdagt ſal weſen.

DEn Regter inſgelijks, ſo hy verdagt is, word in dat geval een ander Zeevarend man, die by partyen niet verdagt is, tot een Collega toegevoegt. En moet met die te gelijk de ſaak in appel beſlegten, en ſijn ſalaris met hem deelen.

KAP. XL.

Hoe de Conſuls, en Regter ſententie geeven volgens de koſtuymen van de Zee.

DE ſententien, dewelke door de Conſuls, of Regter geweeſen worden, zijn volgens de beſchreve Koſtuymen van de Zee, ende volgens het geen in verſcheyde Kapittelen is verklaart. En ſo wanneer haare Koſtuymen, * *(en Kapittelen)* ſo ver niet ſpreeken, neemen ſy advijs by de goede Koop-en Zeeluyden, namentljk, volgens de meeſte ſtemmen der geenen, die hun advijs geeven.

KAP. XLI.

[1] *Op wat goederen de gedaane arreſten afdoenlijk zijn onder cautie* de Judicio ſiſti.

ALle arreſten zijn afdoenlijk onder cautie *de judicio ſiſti*; uytgenomen arreſt gedaan zijnde op goederen daar vragt van verſchuldigt is, voor welk arreſt geen cautie aangenomen word.

KAP. XLII.

Ordonnantie van den Koning Don Jacobo.

En yder zy kennelijk, dat wy Don Jacobo, door Gods genade Koning van Arragon, van Majorca, en Valencia, Grave van Barcellona, en Urgel, Heere van Mompelier, wil-

dere à utilità della Città, & Regno di Majorica, stabilimo per noi, & per li nostri, in perpetuum, che li Advocati giurano in questa forma, Jo. N. giuro, che fedelmente mi portarò nell'officio de Advocation, ne alcuna cosa malitiosamente farò, nè dirò in nissuna lite, ricevuta sotto la mia Advocatione, & sì nel principio, ò nel mezo, ò nel fine della tal lite mi parerà non essere giusta, subito lo dirò al mio cliente; & niente allegarò contra la mia conscientia, nè farò alcuna couvention contra quel, che defenderò, sopra alcuna parte della cosa, che si litiga, nè instruirò, nè informarò alle parte si non à dir là verità.

QUI FINISCE L'ORDINE GIUDICIARIO DELLA CORTE DE I CONSOLI.

CAP. XLIII.

Delle Misure d'Alessandria.

S*I come hanno di multiplicare le quintalate d'Alessandria* (li huomini,) *come li mercanti fanno nolo a i patroni delle navi, ò qual si voglia legno, bisogna sapere le misure d'Alessandria. Et prima è ubligatò il patron di portar due quintali & mezo di bambagia per misura, insino alla terza parte; & se il mercante vorrà carciare piu della terza parte, è ubligato alla terza parte: & si vorrà caricare di bambagia, etiam è ubligato il patron della nave à ricevere due quintali per misura, & se sarà pepe il Quarto; anchora di incenso, & laca, & gengene, che sumamo cinque quintali per sporta: e de brasile quattro quintali: e d'olio tre: de lintidasti, cioè cose di casse, e di barili, un qu intale per duo quintali per sportata, item il quintale, che si chiama* [1] *Forfori: & di canella tre quintali per sporta: & di bambagia filata tre quintali per sportata: & due quintali Genouesi di stoppa: e tre quintali per sportata di lixandera: & di porcellane gobbe dodici quintali per sportata; e de bagadeli sei quintali e mezo per sportata; & de indo grosso tre quintali e mezo forfori per sportata: & di*

1 *Forfori*] In Alexandria gebruykt men vijfderley soort van gewigt; het eerste word genaamt *Cantaro Forfori*, het tweede *Cantaro Zerori*, het derde *Cantaro Laidino*, het vierde *della Sporta*, het vijfde *delle Mene*.
Cantaro Forfori is tot Genua en Napels 135. pond ligt gewigt. *Della Sporta* 666. en een half.

willende voorsien ten besten van de Stad, en het Koninkrijk Majorca; ordonneeren voor ons, en onse nakomelingen ten eewigen dage, dat de Advocaten sullen sweeren in deeser voegen. *Ik N. sweere, dat ik my getrouwlijk sal draagen in het ampt van Advocaat, en geen ding malitieuselijk sal seggen, of doen in eenige saak, by my als Advocaat aangenomen; en dat ik, ingevalle my in 't begin, of in 't midde, of in 't eynde van sodanig een saak dunkt, datse niet regtvaardig is, mijn client sulks aanstonts sal bekent maaken; en dat ik niets sal allegeeren tegen mijn beter weeten, ofte eenig verding maaken met de geen, voor wien ik sal spreeken, over eenig aandeel in de saak in questie; en dat ik partye niet anders sal raaden, of inboesemen als de waarheyd te spreeken.*

HIER EINDIGT DE MANIER VAN PROCEDEEREN VOOR HET GEREGT DER CONSULS.

KAP. XLIII.

Van de Maaten van Alexandria.

DUs moet men de Quintaalen van Alexandria rekenen, wanneer de Koopluyden de Schippers bevragten, te weeten, by de Maat van Alexandria. Eerstelijk is een Schipper gehouden te voeren twee Quintaalen en een half van Cattoen, tot het derde toe, voor een Sportade; en so de Koopman boven het derde sal willen laaden, is hy in het derde gehouden, en moet de Schipper, indien hy verder Cattoen sal willen laaden, de Sportade aanneemen tegen twee Quintaalen: en als 't Peper is, een Vierde; voorts van Wierook, Lak, en Gengber, het welk doet vijf Quintaalen in een Sportade. En van Brasiliehout vier Quintaalen, en van Oly drie, van Lintidasti, (dat is goed het welk in Kassen, of Vaaten is) 1 voor 2 Quintaalen in de Sportade, gelijk ook de Quintaal die [1] Forfori word genaamt. En van Caneel drie Quintaalen voor een Sportade. En van Cattoene-Gaaren drie Quintaalen voor een Sportade; en van Hennip twee Genoueese Quintaalen; en van Ligandera drie Quintaalen voor een Sportade; en van Porcelleyn-aarde werk twaalf Quintaalen voor een Sportade; en van kleyn goed ses Quintaalen en een half voor een Sportade; en van groot goed drie Quintaalen en

*& di zuccaro fino tre quintali Genouesi, & per denti di Elefanti * e mezo forfori per sportata: & di lana da capelli tre quintali il quarto forfori per sportata: d'alume del primo * tre quintali Genouesi per sportata; & del secondo * due quintali e mezo per sportata.*

* VI. *Quintars* (ses Quintaalen.)
* *Sol* (een laag.)
* *Sol* (een laag.)

CAP. XLIV.

QUI COMINCIANO I BUONI COSTUMI DEL MARE.

Questi sono i buoni stabilimenti, & costumi, che appartengono al Mare, i quali li sapienti huomini, che van per il mondo, cominciorno dare a i nostri antepassati, li quali [1] son fatti secondo i Libri della sapientia de i buoni costumi, doue nel progresso di questo Libro si troverà, come si debbe portar il patron della nave con i mercanti, & altra sorte d'huomini, che vanno nella nave; & ancora come si debba portare il mercante &c. appresso il patron della nave, & come il peregrino: perche peregrino si dice ogni huomo, che debba pagar nolo per la sua persona, oltra la sua mercantia.

1 *Son fatti*] CATAL. *faeren* (gemaakt hebben.)

CAP. XLV.

Quando il patron vorrà cominciar nave, che debba dichiarare à i compagni.

Cominciamo, come il patrone della [1] nave, ò navilio comincierà à far nave, & volesse fare parte, lui debba fare intendere alli compagni, di quante parti la faccia, & di che grandezza, & quanto havrà per piano, & quanto haurà per sentina, & quanto aprirà, & quanto haurà per charena.

1 *Nave o navilio*] Het regt steld geen onderscheyd tussen 't eene Schip en 't ander; waar toe diend dan dit lastig herhaalen? *Arg. L. 1. §. 4. Naut. Caup. stab.*

een half Forfori voor een Sportade : en van fijne Suyker drie Genoueese Quintaalen ; en van Olyfants tanden *(*ses Quintaalen*) en een half Forfori ; en van Bokke-haar drie Quintaalen en een vierde Forfori voor een Sportade ; van Aluyn van de eerste *(*laag*) drie Genoueese Quintaalen voor een Sportade, en van de tweede *(*laag*) twee Quintaalen en een half voor een Sportade.

KAP. XLIV.

HIER BEGINNEN DE GOEDE KOSTUMEN VANDE ZEE.

DIt zijn de goede Statuten, en Kostuimen, die behooren tot de Zee, welken de wijse luyden, die de Wereld doorreyst hebben, in den beginne hebben gegeeven aan onse Voorouders, [1] welke gemaakt zijn volgens de Boeken der kennisse der goede Kostumen: gelijk men in 't vervolg van dit Boek sal vinden, hoe een Schipper hem moet draagen tegen de Koopluyden, en andere menschen, die t' Scheep zijn; als mede hoe de Koopman, en anderen hen draagen moeten tegen den Schipper; en hoe een Passagier. Want yder mensch een Passagier genaamt word, dewelke vragt moet geeven voor sijn persoon, buyten sijn Koopmanschap.

KAP. XLV.

Als de Schipper een Schip sal willen beginnen, wat hy de Reders moet bekent maaken.

EErstelijk, als de [1] Schipper van een Schip, of Vaartuyg onderneemen sal een Schip te maaken, en het sal willen verdeelen, moet hy de Reders bekent maaken uyt hoe veel gedeeltens het bestaan sal, en van wat groote het sal weesen, en hoe groot het vlak, het hol, de wijte, en de langte over steven sal zijn.

CAP. XLVI.

Del compagno, che non vorrà, ò non potrà far la parte, che promette.

ET se quello, che di sopra è detto, farà intendere a i compagni, & gli compagni gli prometteranno di far parte; quella parte, quale gli prometteranno di fare, quella gli debbano attendere. Et se gli compagni, ò uno di loro non potesse attendere, ò non volesse fare quello, che gli haurà promesso, il patrone della naue, ò navilio lo può constringere per la giustitia, & può pigliare sopra quella parte, che gli haueua promesso fare, danari imprestito. Poniamo caso, che detto compagno douessi far una sedecima parte, & non hauesse fatto compimento, se non per la metà, se lui gli doueua fare la detta parte, & non la farà, il patron della naue, ò nauilio può impegnare la parte compiuta, per far compimento alla parte, che gli haueva promesso fare. Et fu fatto perciò questo capitolo; perche colui, ilquale comincia la nave, ò nauilio, non la comincierà, se pensasse, che li compagni gli douessino mancare, ò non la potessino fare.

CAP. XLVII.

Del compagno, qual morirà dopo che haurà cominciato, ò promesso di far parte.

SE alcuno prometterà di far parte ad alcuno in naue, ò nauilio, se colui, ilquale hauerà promesso di far la parte, morirà innanzi che quella naue, o nauilio, nellaquale hauerà promesso di far parte, non sarà fatto, nè finito, gli heredi, ò gli tenitori delli beni di quello, che morto sarà, non sono tenuti di cosa alcuna à quello, al quale, quello, che morto sarà haueva promesso di far parte, quando uiuo era: saluo imperò, se al suo testamento lui non ne hauesse [1] *fatta mentione. Et se quello, che morto sarà, harà pagati alcu-*

1 *Fatta mentione*] CATAL. *manat jaquit nou haura* (geen bevel sal hebben gelaaten) *Manat* est quasi (*mandatum*) *diciturque eodem sensu, quo olim, quando protrie erat suprema voluntatis.* Ovid. 1. de Tristib.

Et mandare suis aliquid sperare sepulcra
Et non aquoreis piscibus esse cibum

Item alibi

Nec mandata dabo, nec cum clamore supremo
Labentes oculos claudet amica manus.

KAP. XLVI.

Van een Reder, die niet ſal willen, of niet konnen heredeeren het deel, dat hy belooft had.

EN ſo wanneer hy 't geen boven is geſegt de Reders ſal hebben bekent gemaakt, en de Reders hem belooven ſullen een deel te heredeeren, moeten ſy hem dat deel, 't welk ſy hem ſullen belooven te heredeeren, beſorgen. En indien de Reders, of een van henluyden niet ſal konnen nakomen, of niet willen preſteeren 't geen hy hem belooft ſal hebben, kan de Schipper hem door wegen van regt dwingen; en kan geld op neemen op dat deel, het welk hy hem belooft had. Stelt dat gemelde Reder had moeten heredeeren een ſeſtiende deel, en alleen maar de helft daar van had opgebragt, ſo hy gemelde deel had moeten heredeeren, en ſulks niet en doet, kan de Schipper het geheele deel verpanden, om dat deel uyt te maaken, het welk hy hem belooft had. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat die geen, de welke een Schip of Vaartuyg voorneemt te maaken, het ſelve niet beginnen ſal, als hy denkt dat de Reders in gebreke ſullen blijven, of hun deel niet konnen heredeeren.

KAP. XLVII.

Van een Reder die ſterft na dat hy begonnen, of belooft heeft een deel te heredeeren.

ALs den een den ander belooven ſal een deel in een Schip te heredeeren, en die geen, de welke belooft ſal hebben een deel te heredeeren, komt te ſterven, voor dat het Schip, waar in hy ſal hebben belooft een deel te heredeeren, ten vollen gedaan, of gemaakt is, zijn de erfgenaamen, of poſſeſſeurs der goederen van den overlede, den geene, de welke den overlede in ſijn leeven belooft had een gedeelte te ſullen heredeeren, nergens in gehouden: behoudens nogthans, ſo hy in ſijn teſtament daar van ' gewag hadde gemaakt. En ſo den overlede hem eenig geld voor ſijn deel, 't welk hy belooft ſal hebben met hem te heredeeren, ſal hebben betaalt, en dat geld ſo veel ſal zijn, dat het genoeg is, voor het gantſche gedeelte, dat hy belooft had te heredeeren, moet dat deel worden verkoft, voor dat het Schip van de plaats, daar 't gemaakt is, affteekt, of vertrekt:

alcuni danari à quello per conto della parte, che harà promesso di fare con esso lui, & se li danari saranno tanti, che bastassino a fornire tutta la parte, che hauesse promesso di fare, quella parte debba esser venduta innanzi che la naue, ò nauilio parta, ò salga di quel loco, doue sarà stata fatta: non ostante quel capitolo, che dice, che naue, ò navilio non si può vendere, nè bandire per insino a tanto che habbia fatto viaggio. *Per qual ragione? per questa, Perche huomo morto non è tenuto tenere ragione, ne leggi, nè i costumi, saluo debito, & comanda, & cosa injusta se ne harà. Ancora per altra ragione: Perche il giorno, che alcuno muore, quel giorno è finita ogni compagnia, che con alcuni havesse: perche huomo, che è morto, non ha compagno.*

I. *Et se per sorte quelli denari, che lui harà dati a colui, non bastassino in alcuna parte finire, il patron della naue è tenuto cercare, chi faccia compimento in quella parte, che colui morto gli hauena promesso fare: ancora è tenuto il detto patron della naue di restituire quelli denari, che ricevuto havesse, alli heredi, ò a gli attenitori delli beni di colui, che gli dette li denari. Saluo imperò, se colui, che Signor sarà, ne harà a fare alcuna lasciata a quello, ilquale fornirà quella parte, che colui, che morto è, gli haueua promesso di fornire, quella tal gratia debba esser dedutta di quelli denari, che lui hauesse ricevuti. Imperoche tutte queste cose sieno fatte, come di sopra è detto, senza alcuná fraude. Et per le ragioni sopradette fu fatto questo capitolo.*

Hora rispondiamo, che se lo volesse fare, lui non faria tanto grande navilio, & farialo manco, se lui sapesse, che quel compagno hauesse potere di mancarli di niente, che concordati fussino.

C A P. XLVIII.

Se il patron vorrà far maggior nave, che non haurà detto alli compagni.

P*Arliamo adesso del patron di naue, ò di navilio, ilquale comincierà la naue in forma poca, & darà più in sentina, & in charena, & in piano, & farà quella maggior un terzo, un quarto, ò la metà, innanzi che l'habbi fatto intendere alli compagni, sappiate, che il compagno non gli è tenuto di niente crescere, se non in quel modo, che lui gli ha fatto intendere al principio: & se lui lo accresce dapoi, il compagno ci debbe hauer la sua parte, come se egli hauesse messo parte nel crescimento, che haueua fatto: saluo una cosa, che il maestro la fa-*

niet tegenstaande het Kapittel, het welk segt, *Dat een Schip niet verkoft, nog opgeveylt mag worden, voor en aleer dat het een reys sal hebben gedaan.* Om wat rede? om dese, om dat een gesturve mensch in geen regt, nog wet, nog gewoonte gehouden is; uytgenomen schuld, commissie, en 't geen hy t'onregt besit. Nog om een andere rede: om dat ten dage, als wanneer jemant komt te sterven, op die dag alle maatschappy uyt is, dewelke hy met jemant mogt gehad hebben, want een gesturve mensch heeft geen compagnon.

Wat de Schipper moet doen, als de penningen, dewelke hem een overleede Reder had ter hand gesteld, niet konnen toereyken, om dessels deel uyt te maaken.

I. En so 't sake was, dat de penningen, welke hy hem ter hand gestelt heeft, niet genoeg mogten zijn om eenig deel uyt te maaken, is de Schipper gehouden jemant op te soeken, dewelke het deel sal uytmaaken, dat den overleden hem hadde belooft te heredeeren: ook is de Schipper schuldig de ontfange penningen uyt te keeren aan de erfgenaamen, of possesseurs der goederen van die geen, dewelke hem de penningen heeft ter hand gestelt. Behoudens nogthans so die geen, dewelke Schipper zijn sal, jetwes daar van sal moeten laaten aan die geen, dewelke het deel sal uytmaaken, dat de overleden hem hadde belooft te heredeeren; dese sodaanige gunst moet afslag strekken op de penningen, dewelke hy sal hebben ontfangen: so nogthans, dat al het gunt boven gesegt is, geschiede sonder bedrog. En om bovengemelde rede is dit Kapittel gemaakt.

Wy seggen dan, dat hy, in gevalle hy 't wilde maaken, so een groot Schip niet soude maaken, en het kleynder soude maaken, by aldien hy geweeten had, dat die Reder mogelijk sou konnen in gebreeke blijven omtrent 't geen sy versprooken hadden.

KAP. XLVIII.

Indien de Schipper het Schip sal willen grooter maaken als hy de Reders gesegt sal hebben.

LAat ons nu spreeken van een Schipper, dewelke het Schip sal aanleggen in een kleyne form, en meer sal geeven aan het hol, aan de lengte, en aan de vlakte, en het selve een derde, een vierde, of de helft grooter maaken, voor dat hy de Reders daar kennis van gegeeven heeft; so weet dat een Reder hem niet gehouden is meer te betaalen als daar hy hem in 't begin kennisse van gegeeven heeft, en so hy 't naderhand komt grooter te maaken, moet de Reder daar in hebben, als of hy tot de vergrooting, welke hy gemaakt sal hebben,

facesse di maggior misura, che il patron della naue gli hauesse detto, & accordato con gli compagni. Però se il patron della naue la volesse crescere, lui debba andar da ciascun compagno, & dimandar loro, se detti compagni sono contenti, che crescino le parti, & veder quelli, i quali saranno contenti, & quali nò. Facciamo conto, che siano quattro, è sei, gli sei vincono gli quattro, gli dieci gli otto: & per questo, per due, nè per tre, nè per quattro, nè per cinque compagni, poi sieno gli manco, non debba stare di crescer la naue: & i compagni, che contradiranno, sono tenuti far al patrone di naue la parte, che promessa haranno, in quel modo, che la più parte de' compagni faranno, & debba far venir alla dimanda tutt'i compagni insieme.

CAP. XLIX.

Se il patron vorrà accrescer la naue, i compagni di che gli sono tenuti.

*COme che nel capitolo sopradetto è contenuto, dice, che se il patron di naue, ò di nauilio vorrà [1] conoscere la naue, ò nauilio, che lui lo debba fare a sapere, & dire a tutti gli compagni, & se tutti gli compagni vorranno, lui la può crescere, & in questo non vi è contrasto nessuno. Imperò doue dice, che, se la più parte si concorderanno, che lui la cresca, * lui il può fare, che per quattro, ò cinque compagni, * che in questo contradiranno, di quanto gli sono tenuti, & di quanto nò, & in questo potria essere alcuna questione. Et per questa ragione, che questione niuna non possa essere, gli nostri antecessori feceno questa correttione *, & disseno, & dichiarirono, che vero è, * la naue, ò nauilio si può crescere, se la più parte delli compagni saranno contenti: imperò è da intendere in questo modo, che debba esser veduto, & riguardato la possibilità di quelli compagni, quali contradiranno, perche per ventura ci sarà alcuno di quei, che contradiranno, che, se lui hauessi a prestare, o metter in quella naue piu di quello, che loro in principio comprenderono, quando la naue si cominciò, seria forza à quello tale pigliare à interessi, ò vender, ò barattar alcuna volta. * * * * **

I. * *Al-*

1 *Conoscere*] L. *crescere* CATAL. *creixer* (vergrooten.)
* *Que* (dat.)
* *No deu star que nos cresca; mas no diu aquells personers* (niet moet staan dat hy 't niet vergroote; maar het spreekt niet van die Reders.)
* *En axi* (aldus.)
* *Que* (dat.)
2 *Volta*] CATAL. *cosa* (jets.)
* *Que tostemps ne serien despagats. E seria mal fet perque* (dewelke daar in altoos souden benadeelt zijn. En het sou qualijk gedaan wesen want.)

ben, gecontribueërt had: uytgenomen een saak, so de Timmerman de maat grooter mogt genomen hebben, als de Schipper hem opgegeeven had, en met de Reders afgesprooken was. Maar so de Schipper het grooter sal willen maaken, moet hy gaan by yder Reder, en vraagen, of gemelde Reders te vreede zijn de gedeeltens te vergrooten, en sien, welken daar mede te vreede zijn, of niet. Neemt datter vier, tegen ses zijn, so haalen de ses de vier, en de tien de agt over, en daarom moet het vergrooten van 't Schip niet staan aan twee, nog aan drie, nog aan vier, nog aan vijf Reders, indien sy maar minder in getal zijn: en de Reders die der tegen sullen weesen, moeten den Schipper hun deel, dat sy belooft hebben, uytmaaken in dier voegen, als het meerder getal der Reders doen sal: en hy moet alle de Reders te gelijk doen komen in omvraage.

C A P. XLIX.

Als de Schipper het Schip sal willen vergrooten, waar in hem de Reders gehouden zijn.

GElijk het geen in 't bovenstaande Kapittel begreepen is, segt, dat so de Schipper het Schip sal willen[1] grooter maaken, dat hy sulks seggen moet, en bekent maaken aan alle de Reders, en indien alle de Reders daar in bewilligen, dat hy het kan vergrooten, en daar omtrent is geen dispuut. Maar daar het segt, dat, so het meerder gedeelte sal toestemmen, dat hy 't vergroote, *hy sulks doen kan, sonder dat het aan 4. of 5. Reders *(*staan moet, dat hy 't niet soude vergrooten; en evenwel niet segt hoe verre die Reders*,) die daar tegen sullen zijn, hem gehouden zijn, of niet; daar over sou eenig dispuut konnen vallen. En om die oorsaak, datter geen dispuut ter wereld mogt ontstaan, hebben onse Voorvaderen dit verbetert, en hebben *(*aldus*) gesegt, en verklaart; dat het waar is, *(*dat*) een Schip kan grooter gemaakt worden, als het meerder gedeelte der Reders te vreeden is; maar moet sulks in dier voegen verstaan worden, dat men moet letten, en reguard neemen op het vermogen der Reders, die daar tegen sullen zijn: want mogelijk sal der jemant weesen van die geenen, die daar tegen sullen zijn, dewelke, so hy meer aan dat Schip sou moeten te kosten leggen als men in den beginne begrepen had, toen het Schip begonnen wierd, soude soodaanig een genootsaakt weesen geld op interest te neemen, of somtijts wel jets te verkoopen, of te verruylen * (*tot sijn merkelijke schaade.*)

I. * *alcuno huomo, che farà parte in nave, ò navilio lo fa* * *per grande amicitia, che haurà con colui, il quale nave, ò navilio vorra fare, più che per rispetto di guadagno, che lui aspetti havere: & per questa ragione saria mal fatto, che colui fusse dannificato, & per le ragioni disopra dette li nostri antichi, liquali andorno prima per il mondo, vederono, & cognoscerono che seria mal fatto. Et per questo dicono, & dichiarano, che se alcuno compagno di quelli, che contradiranno, che la nave, ò navilio non si debba crescere per non potere, se haranno promesso di fare un'ottavo, che non siano tenuti di fare più* *, & il patrone della nave non li possa di niente altro sforzare, perche è colpa del patrone della nave, ò navilio, come lui non serva quello, che promesso haveva, perche lui cresce la nave, ò navilio, senza volontà di loro: & per questa ragione il patrone di nave non gli può fare niente, i per tanto il patrone della nave debba cercare altri compagni, quali gli faccino compimento in quelle parti, che quelli non potrano compire. Ancora facciono gratia alli patroni di nave, ò di navili, perche del tutto non assolverono detti compagni: imperò feciono questo, percioche li patroni di nave, ò di navili non fussino del tutto disfatti, che per niente non è ragione, che nessuno debba, nè possa haver potere nelli beni di altri se non tanto quanto quelli, di chi saranno, il vorranno consentire.*

II. *Imperò se quelli compagni, quali contradiranno, saranno i manci, & se saranno sufficienti, & haveranno poter di compir quella parte, che promessa haveranno di fare senza lor danno, il patron della nave, ò navilio, à chi promessa le hauranno, gli può sforzare in quel modo, che nel capitolo di sopra si è dechiarato, & certificato. Perche in ogni cosa è ragione, che la più parte tenghi più potere che la minore: & per le ragioni di sopra dette,* (che) *ogni patron di nave, ò navilio* * *che facci in forma, & maniera con quelli, che parte prometteranno di fare, che infra l'uno & l'altro non possa essere alcuna contrarietà per alcuna ragione. Et per la dichiaratione della ragione sopra detta fu fatto questo corregimento.*

* *Algunes vegades* (dikwils.)
* *De una setzena* (als een festiende.)
* *Deu guardar* (moet hem wagten.

CAP.

I. (*En dat sou qualijk gedaan zijn, want*) jemant, dewelke een part neemt in een Schip, doet sulks *(*somtijts*) meer uyt groote vriendschap, dewelke hy heeft met die geen, dewelke het Schip sal willen maaken, als uyt hoope van winst, die hy daar in beöogt, en daarom sou't niet wel weesen, dat die man schade quam te lijden: en om de boven gemelde redenen hebben onse Voorouders, die alder-eerst de weereld doorreyst hebben, gesien, en verstaan dat het qualijk gedaan sou zijn: en dierhalven seggen, en verklaaren zy, dat so eenige van die Reders, die niet sullen verstaan dat het Schip grooter gemaakt word om haar onvermogen, belooft sullen hebben, te heredeeren een agste part, deselven niet gehouden zijn meer te heredeeren,* (*als een sestiende part*): en de Schipper kan haar nergens anders toe dwingen; terwijl *het de schuld van de Schipper is, die niet nakomt het geen hy belooft had, nademaal hy 't Schip grooter maakt, sonder haar toestemmen: en om dese rede kan de Schipper tegens haar niet doen. En voor so verre moet de Schipper dan andere Reders soeken, die hem dat deel uyt maaken, het welk desen niet sullen konnen uyt maaken. Ja sy doen de Schippers selfs gratie, doordien sy gemelde Reders niet geheel ontslaan: maar dit hebben sy gedaan, om de Schipper niet t'eenemaal te bederven. Want het gantsch niet redelijk is, dat jemant meer magt over een ander mans goed sou konnen, of moeten voeren, als den eygenaar hem sal toestaan.

Als een der Reders onvermogende is om in de vergrooting te participeeren.

II. Maar so die Reders, die der tegen sullen zijn, minder in getal waren, en goeds, en vermogen genoeg hadden om dat deel, het welk sy sullen belooft hebben te heredeeren, uyt te maaken, buyten haar schade, kan de Schipper, dien sy het belooft sullen hebben, haar dwingen, in dier voegen, als in 't bovenstaande Kapittel is verklaart, en ter nedergestelt. Want in alle saaken is het redelijk, dat het meerder gedeelte meer magt kan voeren als het minder gedeelte. En om de bovengemelte rede *(*moet*) yder Schipper *(*wel toesien*) dat hy sodanig, en op die wijse handele met die geenen, dewelke belooven sullen een gedeelte te heredeeren, dat in geenderley manieren tussen den een, en den ander eenig misverstand kan ontstaan; en tot verklaaring van het bovenstaande regt is dese verbetering gemaakt.

Als de Reders, die tot het vergrooten niet willen verstaan, minder in getal zijn.

CAP. L.

Del maeſtro d'aſcia, ſe creſcerà la miſura.

SE alcun maeſtro di Aſcia farà più grande le miſure, che il patron delle navi non haverà accordato con eſſo lui, di tutte le ſpeſe del creſcimento debbe pagare la metà, & perdere il ſalario di tante giornate quante lavorerà. Ancora il maeſtro di aſcia è tenuto dire a tutti li compagni tutte le miſure, lequali haverà accordate col patron della nave, & ancora è tenuto dir che lavoro fa, ſe è forte, ò fiaco.

CAP. LI.

Del patron d'Aſcia, & Calafatto, in che ſono tenuti al patron, & il patron à loro.

SE il maeſtro di Aſcia, ò Calafatto lavoreranno con alcun patrone di nave, loro ſono tenuti di fare buono lavoro, & ſtabile, & per niente non debbino fiacare, ò mancare: & ſe i maeſtri d'aſcia, & Calafatti fanno buono lavoro, & che ſiano maeſtri per quello lavoro, ò maggiore, ò migliore fuſſino ſufficienti fare, & tenere a lor potere, ſe il patron di nave, ò di navilio, ilquale haurà dato detta opera, & con volontà di lui medeſimo l'haveranno imparata, & cominciata, & ſtando nel lavoro accada diſcordia delli ſopradetti maeſtri, loro lavorando bene, & diligentemente ogni coſa, che al lavoro biſogna, e il patron della nave gli vorrà cavare per diſpiacer, che per ventura di lor haverà, ò che per caſo trovarà altri, che la faranno per miglior mercato, il patron della nave non gli può cavare, nè loro non ſi poſſano partire di detto lavoro, poiche haveranno cominciato detto lavoro, per inſino ſia fornito; poiche detti maeſtri ſiano buoni, & ſufficienti in quello lavoro, & ancora a più maggiore, & migliore che quello non è.

I. *Et ſe'l patron della nave li caverà, poiche loro ſiano buoni, & ſufficienti, & faranno bene, & diligentemente ogni coſa, che in quello lavoro biſogna, neſſuno maeſtro di Aſcia nè Calafatto non ſi debba mettere à fare quello lavoro: ſe imperò il patrone della nave, ò navilio non ſi accordaſſe, ò non ſi fuſſe accordato con quelli maeſtri, che il lavoro havevano incominciato,*

KAP. L.

Van de Timmerman, indien hy de maat grooter neemt.

SO de Timmerman de maat grooter komt te neemen, als de Schipper met hem ſal afgeſproken zijn, moet hy de helft van al de onkoſten van de vergrootinge betaalen, en verlieſen het arbeytsloon van ſo veel dagen, als hy daar aan gearbeyt ſal hebben. Ook is de Timmerman ſchuldig de Reders kennis te geeven van het geheele beſtek, in dier voegen als hy met de Schipper afgeſproken is; als mede te ſeggen wat voor werk hy ſtaat te maaken, of het ſterk, of onſterk ſal zijn.

KAP. LI.

Van de Timmerman, en Brewer, waar in zy de Schipper, en de Schipper haar gehouden is.

SO een Timmerman of Brewer voor een Schipper ſullen werken, moeten ſy goed, en hegt werk maaken, en moeten niet ſlap, of onagtſaam arbeyden: en als de Timmerluyden, en brewers goed werk maaken, en dat ſy meeſters zijn in dat werk, of bequaam om nog grooter, of beter te maaken, en in haar bedwang te houden, indien de Schipper, die 't gemelde werk ſal aanbeſteet hebben, ende op wiens verſoek ſy 't ſullen opgeſet, en begonnen hebben, onder 't werk queſtie krijgt met gemelde meeſters, niet tegenſtaande ſy wel, en yverig uytvoeren al het geen, dat tot het werk vereyſcht word, en de Schipper haar uyt een haat, die hy mogelijk tegen haar ſal hebben opgevat, of wel om dat hy miſſchien anderen vinden ſal, die 't voor minder geld ſullen maaken, wil afſetten, mag de Schipper haar niet afſetten, en mogen ſy van gemelde werk niet af gaan, na dat ſy 't ſullen hebben begonnen, voor dat het heel gedaan is; mits dat gemelde meeſters goed, en bequaam ſijn tot dat werk, en ſelfs tot nog veel grooter, en beter als dat.

Als de Schipper het werk de eerſte meeſters ſonder rede

I. En by aldien de Schipper haar ſal afdanken, onaangeſien dat ſy goed, en bequaam zijn, en wel, en naarſtiglijk uytvoeren al wat tot het werk behoort, moet geen Timmerman, nog brewer ſig inlaaten om dat werk te maaken, ten waare de Schipper het afmaakte, of

*ciato, *per niente quelli non si debbano* [1] *partire per la parola del patrone di nave, ò di navilio, anzi debbono* [2] *dare la fatica à quelli maestri, che quello lavoro haurãno incominciato; & se loro sono contenti, & renuntiano à loro, loro possono cominciare di fare, & lavorare in quello lavoro, & innanzi nò; perche se innanzi che loro non havessino la* [3] *faticha di quelli, che havevano lavorato*, saria verisimile, che quelli, liquali questo cominciarono à fare, havessino disgratia, & malivolentia di quelli maestri, che quello lavoro havessino cominciato, ò facessino, ancora saria verissimile che si* [4] *lamentassino del lavoro; per quest' ogn'uno si debba guardare di male, & di fattica tanto quanto può, perche di male, & di poco la persona ne ha assai; & per consequente il patron della nave, ò navilio si debba guardare di fare dispiacere à quelli maestri, che lui medesimo haurà pigliati, & con sua volontà haranno incominciato il suo lavoro, poiche loro faccino bene, & diligentemente ciò, che bisogna in quel lavoro, * debba lasciare loro finire.*

II. *Imperoche se quelli maestri di ascia, ò calafati, iquali hauranno cominciato il lavoro, non saranno sufficiente à fare, il patrone della nave, ò navilio li può cavare, & metterci altri maestri, che sappino fare quel lavoro: & quelli maestri, che lo lavoro sappranno fare, non sono tenuti dimandar licentia à quelli maestri, ch'aranno incominciato, dipoi che loro non lo sapevono fare, nè uscirne à capo: anzi sono tenuti quelli, liquali si saranno maestri di ascia, & calafati, che comincieranno alcuno lavoro à fare, & non lo sapranno fare, se non che gabbano le genti,* (debbano) *rifare à quello, di chi quel lavoro farà, tutta la spesa, e tutto il danno, che per colpa di loro havesse patito: & perciò ogni maestro di ascia, & calafatto si guardi, & debba guardare quale lavoro* [5] *debba fare, & quale nò: che se per colpa del lavoro, che lui haurà fatto, il patrone della nave, ò navilio, ne haurà à rifare alli mercanti, ò patirà alcuno danno, li sopradetti maestri, che quel cattivo lavoro hauranno fatto, sono tenuti di restituire, & rifare quelli interessi, che il patrone della nave haurà havuto a fare à detti mercanti; & ancora ogni danno, che il patrone della nave ne haurà patito per colpa del cattivo lavoro, che li maestri gli hauranno fatto: & se*

* *E* (en.)
1 *Partire*] CATAL. *moure* (beweegen.)
2 *Dare la fatica*] CATAL. *fadigar* (vraagen, versoeken.)
3 *Faticha*] CATAL. *fadiga* (verlof.)
* *Hi obrauen* (dese aan 't werk gingen.)
4 *Lamentassino*] CATAL. *altassen* (verjaagt, verdreeven.)
* *E axi* (en aldus.)
5 *Debba fare*] CATAL. *fara* (sal maaken.)

of afgemaakt had met die meesters, die 't werk sullen begonnen hebben; en moeten sy haar van de Schipper niet laaten overreden, maar zijn gehouden verlof te vraagen aan die meesters, die 't werk sullen begonnen hebben; en als die te vreeden zijn, en 't haar afstaan, dan konnen sy 't beginnen te maaken, en aan dat werk arbeyden, en eer niet. Want indien * (*sy daar aan werkten,*) voor dat sy verlof van deselven hadden, souden na alle apparentie die geenen, die het begonden te maaken, vervallen in de haat, en ongunst van die meesters, die dat werk eerst begonnen hadden, of daar mee besig waren: ook souden sy haar na alle schijn het werk ontneemen. Dierhalven moet een ygelijk hem van quaad, en moeyte so veel wagten, als hy kan: want een mensch krijgt van selfs ongemakken, en kleynigheden genoeg. En dienvolgende moet de Schipper sig wagten van misnoegen te geeven aan die meesters, die hy selfs sal hebben aangenomen, en die op sijn begeeren sijn werk sullen begonnen hebben; mits dat sy wel en naarstiglijk uytvoeren, het geen dat tot het werk vereyscht word; *(*en aldus*) moet hy 't haar laaten afmaaken.

wil afneemen, en het anderen aanbesteden.

II. Maar ingevalle dat die Timmerluyden, of Brewers, die 't werk sullen begonnen hebben, niet bequaam waren om het te maaken, kan de Schipper haar afsetten, en andere meesters aanstellen, die sig verstaan dat werk te maaken. En zijn die meesters, dewelke sig verstaan dat werk te maaken, niet gehouden verlof te versoeken aan die meesters, dewelken het sullen begonnen hebben, nademaal sy haar niet verstaan het selve te maaken, of te voltrekken. Ja zijn die geenen, dewelken sig voor Timmerluyden, en brewers sullen uytgeeven, en eenig werk onderneemen te maaken, en sig niet verstaan het selve te maaken, maar de menschen bedriegen, gehouden aan het Heerschap te vergoeden alle kosten, en schade, dewelke hy door haar schuld sal hebben geleeden; en daarom sie yder Timmerman, en brewer wel toe, en moet wel toesien, wat voor werk hy komt te maaken, of niet; want indien door fout van 't werk, dat hy sal hebben gemaakt, de Schipper eenige vergoedinge sal moeten doen aan de Koopluyden, of eenige schade komen te lijden, zijn boven gemelde meesters, die dat slegt werk gemaakt sullen hebben, gehouden de schade te betaalen, welke de Schipper sal hebben moeten goed doen aan gemelde Koopluyden, gelijk mede alle de schade, die de Schipper sal hebben geleeden door faute van het bedrieglijk werk, het welk die meesters voor hem sullen hebben gemaakt: en so die meesters niet in staat zijn om dat te betaalen, moeten sy gevat wor-

Als de meesters onkundig, en onbequaam zijn.

*& se quelli maestri non hauranno di che pagare, debbano essere pigliati, & messi in potere della giustitia, & stare tanto per insino che habbino satisfatto, & integrato il patron della nave d'ogni danno, che per colpa di loro havessi patito, che tanto sono * come se lo havessino rubato, ò cavato della cassa con inganno.*

III. *Et il patrone della nave è tenuto dare a ogni maestro, che nella sua opera lavorerà per ogni giorno tre danari per pane, & per bere, & ancora il salario, che promesso gli haurà; se imperò gli detti maestri non gli volessino fare gratia di aspettarlo da uno sabbato all'altro, & questo sia volontà delli maestri, se lo faranno, ò nò, che il patrone della nave, ò navilio non li può altramente sforzare, se non tanto quanto sarà di suo volere. Et se gli maestri lavoreranno col patrone della nave à descrittione, che alcuno pretio non sarà infra loro, il patrone della nave è tenuto à dare tanto, quanto gli altri maestri piglieranno nelli altri lavori, & come in quel tempo si dà, & giusta la commodità della terra. Perche ogni maestro di ascia, & calafatto, sia che faccia lavoro à prezzo fatto, ò à giornate, debba attendere di fare buono lavoro & stabile, accioche la pena disopra detta non gli venisse di sopra. Et fu fatto perciò questo capitolo, perche molti maestri di ascia, & molti calafatti fariano molto cativo lavoro, se loro sapessero di non patire nessuna fattica, nè nessuno danno; & per questa è messa la pena sopradetta, à fine che ogn'uno si guardi quale lavoro farà, & quale nò.*

* *Tenguts* (gehouden.)

CAP. LII.

[1] Di maestro di ascia, & [2] calafatto, che faranno lavoro à [3] escarso.

SE alcuno maestro di ascia, ò calafatto pigliarà, ò farà alcuno lavoro per uno tanto, lui è tenuto di pagare tutti li maestri, che con lui lavoreranno in quello lavoro, ilquale lui haurà pigliato di fare, & promesso fare à quello, di che sarà, per pretio saputo. Et se gli mae-

1 *Maestro di Ascia*] proprie (Naupegus.)
2 *Calafatto*] (Centonarius) ut appellatur in *Cod. Theodos. lib.* 12.
3 *Escarso*] dat is (per aversionem, by de hoop) CATAL. *ascar* het welk op de kant verklaart word *scurada, o preu fet* (by de hoop, of voor bedonge geld.)

worden, en gebragt in handen van de Justitie, en daar blijven, tot dat sy den Schipper voldaan, en vergoed sullen hebben alle de schade, die hy door haar schuld sal hebben geleeden, waar in sy sodanig *(*verschuldigt zijn*), als of sy 't ter quaader trouwe uyt de kas gestoolen, of genomen hadden.

Hoe de Schipper het werkvolk t'elkens moet afbetaalen

III. En is de Schipper gehouden aan yder meester, die aan sijn werk sal arbeyden, te betaalen drie penningen daags, voor spijs, en drank, mitsgaders het loon dat hy haar belooft sal hebben: ten waare gemelde meesters, hem ten gevalle wilden wagten van de eene Saturdag, tot de andere; en hebben gemelde meesters in haar keur, of sy dit doen willen, of niet: sonder dat hen de Schipper andersints tegen haar wil, kan dwingen. En indien de meesters op des Schippers discretie sullen werken, datter geen vast loon met den ander bedongen sal zijn, moet de Schipper so veel betaalen, als andere meesters van ander werk sullen genieten, en gelijk als ter dier tijd betaalt word, en na gelegentheyd des Lands. Dierhalven moet dan yder Timmerman, of Brewer, 't sy hy werkt by de hoop, of by de daghuur, wel toesien, dat hy goed, en duursaam werk maake, op dat hy niet vervalle in de boven gemelde straffe. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat veel Timmerluyden, en veel Brewers seer slegt werk souden maaken, so sy wisten, dat sy in geen moeyte, nog schade souden vervallen. Waarom ook boven gemelde pene gestelt is, ten eynde een ygelijk wel sal voor hem sien, wat werk hy komt te maaken, of niet.

CAP. LII.

Van een [1] Timmerman, of [2] Brewer, die 't werk by de [3] hoop sullen maaken.

SO een Timmerman, of Brewer eenig werk by de hoop sal aanneemen, of maaken, moet hy alle de meesters, die met hem sullen arbeyden aan dat werk, het welk hy by de hoop sal aangenomen, en belooft hebben te maaken aan die geen, voor wien het weesen sal, betaalen. En indien die meesters, dewelken met hem in 't werk sullen zijn, niet weeten, dat hy dat werk by de hoop aangenomen heeft, moet die geen, dewelke het laat maaken, hen sulks seggen, en bekent maaken; op dat sy, by aldien die meester een vagabond, of bedrieger was, of niet in staat was om die meesters, dewelke met hem gearbeyd hebben, te betaalen, niet misleyd mogten worden, doordien sy niet wisten dat hy dat werk by de hoop maakte; en so die

maestri, che con lui lavoreranno, non sanno, che lui habbi pigliato quello lavoro sopra di lui, il Patrone del lavoro è tenuto dire, & dimostrare à quelli, percioche, se quello maestro fusse barattiere, ò ingannatore, ò che non havessi di che pagare quelli maestri, iquali con lui havessino lavorato, non restassino gabbati, non sapendo, che lui facesse quello lavoro sopra di se. Et se il Patrone della opera non dirà, nè dimostrarà à loro, quando comincieranno à lavorare in quella sua opera, se quello maestro, quale farà quella opera sopra di se, non volesse pagare, ò non havesse di che pagare quelli altri maestri, che con lui haveranno lavorato, possono sequestrare quello lavoro, quale havessino fatto; & quello lavoro debba stare tanto sequestrato per insino che detti maestri sieno satisfatti di tutte loro fatiche; & ancora d'ogni danno, & d'ogni sconcio, & d'ogni spesa, che loro patito havessino. Imperoche se il Patrone di detta opera haurà a loro detto, & dimostrato, che quello maestro gli fa quella sua opera a pretio fatto sopra di se, & li detti maestri havessino questo udito, ò li pagassi quello maestro, ò nò, quelli sopra detti maestri non possono sequestrare quello lavoro, che fatto hauranno; poiche il Patrone dell'opera haurà detto a loro, quando incominciarono a lavorare, che lui haveva data quella opera sopra di quello maestro.

I. *Imperò se il patrone della opera dirà a quelli maestri*, che attendino a lavorare, che lui gli pagherà bene li lavori loro, & *se lavoreranno à fede del Signore della opera, & per le parole, che lui haurà dette, se lui havesse pagato il maestro di quanto promesso gli havesse, ò non fusse pagato, se il detto maestro non pagherà quelli maestri, ò non havessi di che pagare, il Signore della opera è tenuto pagare, percioche promesso hà, habbi cosa alcuna di questo maestro, ò non habbi,* **è di bisogno, che quelli maestri sieno pagati, perche hanno lavorato a fede del Signore; & perche lui promesse a loro pagamento; che se per ventura lui promesso non havesi, gli sopradetti maestri non haveriano lavorato, & haveriano fatto loro utile in altro luoco: perche ogni Signore di opera, chi si sia, che la faccia fare a pretio saputo, ò a giornate, guardisi, ò prometta, ò nò, è bisogno che tutto quello, che prometterà habbi ad osservare, voglia, ò non voglia.*

II. *Et se li maestri di ascia, & calafatti, quali faranno lavoro a pretio fatto,* (&) *saranno d'accordo col Patron, di chi il lavoro sarà, che loro daranno finito a giorno certo, & tempo deputato, & infra loro sarà messa, ò posta pena certa, se li detti maestri non finiranno detto*

* Que (want, om dat.)

geen, die 't werk laat maaken, haar ſulks niet geſegt, nog bekent gemaakt ſal hebben, ten tijde, als wanneer ſy dit ſijn werk ſtonden te beginnen, konnen ſy het werk, dat ſy gemaakt ſullen hebben, in gevalle dat de meeſter, die 't werk by de hoop ſal hebben aangenomen, niet ſal willen betaalen, of niet in ſtaat ſal zijn, om die andere meeſters, die met hem ſullen gearbeyd hebben, te konnen betaalen, doen ſtellen in bewaarder hand: en moet dat werk blijven in bewaarder hand, tot dat gemelde meeſters van hun arbeytsloon, mitsgaaders van alle koſten, ſchaden, en intereſſen geheelijk ſullen voldaan zijn. Maar in gevalle die geen, die het voorſz. werk laat maaken, hen luyden ſal hebben geſegt, en bekent gemaakt, dat die meeſter dat werk voor hem by de hoop maakt, en gemelde meeſters ſulks gehoort ſullen hebben, konnen gemelde meeſters het werk, dat ſy gemaakt ſullen hebben, niet in bewaarder hand ſtellen; het zy die meeſter haar betaalen ſal, of niet: nademaal het Heerſchap haar, toen ſy aan 't werk ſouden gaan, geſegt ſal hebben, dat hy die meeſter dat werk by de hoop heeft aan beſteet.

In wat gevalle de beſteeder van 't werk ſchuldig is het werkvolk te betaalen.

I. Maar ſo het Heerſchap van 't werk tegen die meeſters ſeggen ſal, *dat ſe wakker aan 't werk gaan, dat hy haar haare arbeyd wel ſal beloonen*, en ſy op 't woord van 't Heerſchap aan 't werk ſullen gaan, en op 't geen hy haar geſegt ſal hebben, is het Heerſchap van het werk, (het zy hy den meeſter betaalt heeft, het geen hy hem belooft had, of niet) in gevalle dat gemelde meeſter de ander meeſters niet betaalt, of niet in ſtaat is om te betaalen, gehouden te betaalen, het zy hy jets van die meeſter in handen heeft, of niet, nademaal hy 't belooft heeft, *(*want*) het is behoorlijk dat gemelde meeſters betaalt worden, om dat ſy gewerkt hebben op 't woord van het Heerſchap, en om dat hy haar belooft heeft te betaalen: 't welk, indien hy haar miſſchien niet belooft had, ſouden gemelde meeſters niet gewerkt hebben, en hadden hun voordeel konnen doen, op een andere plaats. Weshalven een ygelijk, wie 't ſoude mogen weeſen, die jets maaken laat by de hoop, of voor dag-geld, wel voor hem ſie, of hy jets belooft, of niet, *(*want*) het behoorlijk is, dat hy nakomen moet, al 't geen hy belooft ſal hebben, hy wil, of hy wil niet.

Als op ſekere pene belooft is het werk binnen ſekeren tijd af te maaken.

II. En indien de Timmerluyden, of Brewers, die 't werk by de hoop ſullen maaken, geaccordeert ſullen zijn met het Heerſchap, dat ſy 't hem op ſekere beſtemde dag, en tijd ſullen afmaaken, en tuſſen hen ſekere pene geſet, of geſtelt ſal zijn; indien gemelde meeſters dat werk niet ſullen afmaaken, in dier voegen als ſy belooft

 ſullen

detto lavoro nel modo, che promesso haveranno, il Signore del lavoro può domandare la pena, che infra lui & detti maestri posta sarà, & li detti maestri sono tenuti quella pagare senza contrasto nessuno: & se infra loro pena alcuna posta, nè messa non sarà, gli detti maestri sono tenuti di dare al Signore della opera ogni danno, ogni sconcio, & ogni pena, che lui havessi fatta, ò facesse, & debbe essere [1] creduto per suo giuramento. Imperò è da intendere, che detto danno fusse fatto per colpa, ò per negligentia delli detti maestri; & se per colpa, nè per negligentia non sarà fatto quello danno, nè quello sconcio, non è ragione, che loro lo habbino a mendare, nè ancora la pena, se messa ci sarà; poiche per colpa di loro non sarà fatto: percioche spesse volte accade impedimento di Dio, ò di Signoria, & ad impedimento di Dio, nè di Signoria non può nessuno altro dire, nè fare, nè è ragione che possa. Imperò se il Signore dell'opera non farà gli pagamenti con li maestri nel modo, che accordato sarà, & detti maestri nè haveranno a fare alcune spese, ò patiranno alcuno danno, tanto è tenuto il Patron alli maestri, come li maestri al Patrone, & questo è ragione.

1 *Creduto &c.*] id est, in litem jurare poterit.

CAP. LIII.
Del compagno, che vorrà vender la parte, c'haurà nella nave.

*ANcora debba ogni uno sapere, che se alcuno compagno vorrà vendere la parte, che haverà cominciato a far nella nave, lui lo debba fare a sapere al patrone della nave, & in quel modo è tenuto fare l'altro: e se il patron della nave non vorrà, che, ci entri, non ci può entrare, insino che habbia fatto viaggio la nave: Perciò è da intendere, che quello, che la compreria, lo potria cavare per malevolentia. Et per questa ragione non possono far bandire li compagni con il patrone della nave, per insino che la nave habbia fatto viaggio. Et quando la nave haverà fatto viaggio, si può bandire dalli compagni al patrone, & dal patrone alli compagni. Imperò gli compagni debbono dare al patrone della nave vantaggio di dare, ò di pigliare; se imperò bandimento publico non ci fussi, & per questo fu fatto questo capitolo.**

* *Car lo Senyor de la nau hi haura molta fatiga, e molt maltret, & haura comencada la nau, que si ell no fos, no fora feta.*

CAP.

ſullen hebben, kan het Heerſchap de pene eyſſchen, die tuſſen hem, en gemelde meeſters ſal zijn geſtelt: en gemelde meeſters zijn ſchuldig deſelve ſonder tegenſpreeken te betaalen; en ſo tuſſchen hen lieden geen pene geſtelt, of geſet ſal weeſen, zijn gemelde meeſters gehouden aan het Heerſchap goed te doen, alle koſten, ſchaden, en intereſſen, gehad, ende geleeden, of nog te hebben, en te lijden: en moet hy [1] gelooft worden op ſijn eed. Met dien verſtaande nogthans, dat die voorſz. ſchade veroorſaakt moet zijn door ſchuld, of nalatigheyd van gemelde meeſters: en ſo door haar ſchuld, die ſchade, en intereſſen niet veroorſaakt ſullen zijn, is 't niet redelijk dat ſy die ſouden betaalen, of ook de pene, ſo der eenige geſtelt ſal zijn, nademaal het door haar ſchuld niet toe gekomen is: want ſomtijts komt 'er belet van den Hemel, of van Hooger Hand; en tegen belet van den Hemel, of van Hooger Hand kan niemant jets doen, of ſeggen; en het is niet betamentlijk, dat men ſou konnen. Maar ſo 't Heerſchap de meeſters niet betaalen ſal, in dier voegen, als geakkordeert ſal zijn, en gemelde meeſters daarom eenige koſten ſullen moeten doen, of eenige ſchade lijden, is 't Heerſchap in dier voegen gehouden aan de meeſters, als de meeſters aan 't Heerſchap. En dat is redelijk.

KAP. LIII.

Van een Reder, die ſijn deel in 't Schip ſal willen verkoopen.

OOk moet een jegelijk weeten, dat ſo een Reder ſijn portie, dewelke hy in 't Schip ſal hebben beginnen te heredeeren, ſal willen verkoopen, hy den Schipper ſulks moet bekent maaken, en het ſelve is ook den ander gehouden te doen; en ſo de Schipper hem 'er niet ſal willen in hebben, kan hy der niet inkomen, voor dat het Schip een reys ſal hebben gedaan. Want men moet weeten, dat de geen, dewelke het komt te koopen, hem 'er door wangunſt ſoude konnen afſetten: en om deſe rede konnen de Reders met de Schipper niet procedeeren tot verkoopen, voor dat het Schip een reys ſal hebben gedaan. En als het Schip een reys ſal hebben gedaan, kan het ſelve van de Reders aan den Schipper, en van de Schipper aan de Reders verkoft worden. Maar zijn de Reders ſchuldig den Schipper de keur te geeven, van te geeven, of te neemen; ten waare het in een openbaare verkoping was. En daarom is dit Kapittel gemaakt, (*om dat de Schipper veel werk, en moeyte gehad heeft, en 't Schip heeft beginnen te maaken, 't welk, ſo hy der niet was geweeſt, niet gemaakt ſoude zijn.*)

CAP. LIV.

In che modo si può, * vender nave fra il patron, & compagni.

S*Econdo che si dice, & dimostra nel capitolo detto disopra*, che nave, ò navilio non si può vendere insin che non habbia fatto viaggio: *è vero con questo, quando sia nave, ò navilio, che di nuovo si faccia, ò che alcuno lo habbia comprato con volontà, & consentimento di tutti quanti li compagni, o della maggior parte: & in quel loco; dove dice*, che il compagno debba dare vantaggio al patron della nave, ò navilio, di dare, o pigliare, se imperò incanto publico non ci fusse, * *in quel modo si debba seguire, & comprendre: perche non è, nè ancora saria giusta ragione, che essendo un compagno, o dui, che per lor, mancamento di senno, o per vantaggio di danari, che loro havessino, debbino, nè possino portare alcun patron di nave, ò navilio, nelquale loro havessino alcuna parte, ad incanto publico. Se imperoche il detto patrone di nave, ò navilio non volesse, è ragione, che non si debba fare: perche? Per questa ragione; Percioche alcune volte la più parte delli patroni delle navi, ò navilii hanno a voler fare alcune spese, lequali non vorranno mettere in conto alli compagni, per restare in gratia di loro * hanno fede, che possano * guadagnar in molti modi, & molte vie, lequali non bisogna al presente dire, nè replicare; & per ventura alcuna volta li detti patroni di nave, ò navilii hanno a fornire nelle navi, ò navilii, che loro fanno fare, piu parte, che loro non pensano fare, quando la detta nave, ò navilio incominciarono, & per questo li detti patroni di nave, ò navilii sono posti in tal necessità, che non haranno danari, nè hanno di che poterne fare alle volte. Et ancora per altre ragioni, percioche il detto patron di nave, ò navilio haurà havuta assai fatica, & assai stento, & affanno: perche non saria, nè è di ragione, che per stizza un compagno, nè dui, ò per malivolentia, che loro havessino verso del detto patron di nave, ò di navilio, la potessino mettere a incanto publico, che per le ragioni disopra dette lo potriano cavare, a grandissimo mancamento di lui medesmo: & in tal modo il patron della nave, ò del navilio resteria disfatto, ò gran parte consu-*

* *Es deu*] (en moet.)
1 *In quel modo*] CATAL. *axi meteix* (op gelijke wijse.)
* *E perço, car ells* (en om dat sy.)
* *Ab losdits personers* (by gemelde Reders.)

KAP. LIV.

Op wat wijse het Schip kan, *(en moet) *verkoft worden tusschen de Schipper, en Reders.*

'T GEen het bovenstaande Kapittel segt, en vertoont, *dat het Schip niet verkoft kan worden, voor dat het een reys gedaan heeft,* is waar, in gevalle het een Schip is, dat nieuw gemaakt is, of dat jemant gekoft heeft met bewilliging, en toestaan van all de gesamentlijke Reders, of van het meerder gedeelte. En op die plaats, daar het segt, *dat een Reder den Schipper de keur moet geeven, van te geeven, of te neemen, ten waare het in een openbaare verkooping was,* moet het op [1] deselve wijse gevolgt, en begreepen worden. Want het is, en soude ook niet regtmatig weesen, dat daar een, of twee Reders zijn, deselve door gebrek van kennis, of doordien sy overvloet van geld hebben, souden behooren, of vermogen, met een Schipper van een Schip, waar in sy een gedeelte hebben, procedeeren tot een publique verkooping; waarom het redelijk is, dat sulks tegens dank van de Schipper niet moet geschieden. Om wat rede? om dese, namentlijk dat de meeste Schippers somtijts wel eenige kosten willen doen, dewelken sy de Reders niet willen in rekening brengen, om haar gunst te behouden, *vertrouwende dat sy *(by gemelde Reders)* op veelderley wijsen, en veelderley weegen voordeel sullen konnen doen, welke nu niet te pas komen om gesegt, of verhaalt te worden. En dikwils moeten gedagte Schippers aan 't Schip, het welk sy maaken laaten, meer heredeeren als sy gedagt hadden, toen sy gemelde Schip begonnen; en daar door worden gemelde Schippers in sulk een nood gebragt, dat sy geen geld hebben, en somtijts selfs niets, om te gelde te maaken. En nog om een andere rede, om dat gemelde Schipper daar aan veel moeyte, kommer, en arbeyd sal hebben gehad: Weshalven het niet redelijk is, nog soude zijn, dat een, of twee Reders, uyt quaataardigheyd, of uyt haat, die se den Schipper van 't Schip sullen toedraagen, het selve souden konnen brengen in een openbaare verkooping; want sy hem, om redenen boven verhaalt, het Schip, tot sijn groot nadeel, souden konnen ontneemen; en op dei manier sou een Schipper bedurven worden, of om een groot gedeelte van 't sijne raaken; en gemelde Reders souden daar geen voordeel by hebben. Daarom is 't niet redelijk, dat een, of twee Reders het

Schip

*consumato del suo, & gli detti compagni non guadagneriano niente in questo: perche non è ragione che uno, nè dui compagni possino mettere a incanto publico.**

I. **se detto patron di nave, ò navilio haurà fatto viaggio, come disopra è detto, se tutti li compagni, ò la piu parte, vorranno incantare, ò mettere a incanto la detta nave, ò navilio a detto patrone,* (non) *lo possono fare, che detto patrone non può, ne debbe per niente contradire; se imperoche* * *il detto patrone, & gli compagni alcuno accordo, ò promissione non fusse stata fatta:* * *la detta nave, ò navilio si può incantare, è da intendere, che li detti compagni hanno potere di spignere, & sforzare per la giustitia detto patrone di nave a fare detto incanto publico. Percioche giusta ragione, & equalità, & costumi* (è) *di qualunque cosa, che, se sia fatto, ò mosso alcun contrasto, tuttavia ha forza, & debbe essere seguito tutto quello, che le più parti, ò potere voranno, & quello si debbe seguire, & non altro. Et perciò se tutti li compagni, ò la più parte vorranno incantare col detto patron di nave, ò navilio debba fare incanto con li detti compagni, in questo modo, che chi ci darà più, lo debba havere. Imperoche se tutti gli compagni, ò la più parte de i compagni non incanteranno, ò non vorranno incantare, detto patron di nave non è tenuto d'incantare con quelli compagni, se lui non vorrà. Salvo imperoche se un compagno, ò dui, ò tre vogliono incantare, ò mettere a incanto, il detto patron di nave, ò navilio gli detti compagni, ò compagno debbino dire al detto patron della nave, ò navilio:* [1] ò voi ci date a ragione d'un tanto delle nostre parti, ò noi daremo a ragion d'un tanto della vostra : *& di questo, di sopra detto, possono sforzar li detti compagni il patron della nave, ò navilio, voglia il detto patron della nave, ò navilio, ò nò: & questo modo il detto patron di nave tiene avantaggio di dare, ò pigilare. Salvo imperoche gli patti, ò promissione, ò comandamenti fatti infra loro di tutte le cose: & cosi il detto patron di nave, ò navilio può forzare detti compagni in tutti quei modi, & maniere, che gli detti compagni possono, & debbono forzar detto patron di nave.* II. *Im-*

* *Si nou volra lo dit Senyor de la nau, per les raons desusdites.* §. I. *Empero.* (So gemelde Schipper niet sal willen om boven gemelde redenen. §. I. Maar.)

* *Entre* (tussen.)

* *E si la dita convenienca, o promissio desusdita entre ells, feta no sera* (en so gemelde accoord of belofte voorsz. tussen hen niet sal weesen versproken.)

1 *O voi ci date*] De Françen noemen dit verkopen onder de gemeene Reders JEU PARTY *lors que l'une des personnes demande en jugement que le tout demeure à celuy, qui fera la condition de l'autre meilleure, & ne voulant plus demeurer en societé avec un autre, le met en action pour faire* JEU PARTY (jus partium) *c'est à dire, donnez moy tant pour ma part, où je vous donneray tant de la vostre.* Pere Fournier.

Schip in een publique verkooping souden konnen brengen, *(*indien gemelde Schipper daar toe niet verstaan sal*, *om redenen boven verhaalt*.

I. *(*Maar*) so gemelde Schipper een reys sal hebben gedaan, gelijk boven is gesegt, en alle de Reders, of het meerder gedeelte sullen willen verkoopen, ofte met den Schipper tot verkoopen procedeeren, konnen sy dat doen, sonder dat de Schipper in eenigerley maniere daar kan, of mag tegen seggen. Ten waare * (*tussen*) gemelde Schipper en Reders eenig accoord, of belofte was aangegaan: *(*en so het voorsz. accoord*, *of belofte*, *hier voor verhaalt*, *tusschen hen niet sal weesen aangegaan*,) kan gemelde Schip verkoft worden, ende wel, dat gemelde Reders magt hebben om gemelde Schipper te dwingen, en door wegen van regt tot de voorsz. publique verkoping te brengen. Want volgens de rede, en billikheyd, en gewoonte in alle voorvallende saaken, waar over eenig verschil is ontstaan, moet men sig houden, en gedraagen aan al het geen, dat by de meest geinteresseerden, of het meerder gedeelte sal worden verstaan; en dit moet men volgen, en anders niet. En dierhalven, so alle de Reders, of het meerder gedeelte met geseyde Schipper willen procedeeren tot verkoopen, moet gemelde Schipper met gemelde Reders treeden tot verkoopen, in dier voegen, dat de geen die meest bied, Kooper sal zijn. Maar so alle de Reders, of het meerder gedeelte der Reders, niet sullen verkoopen, of niet sullen verstaan tot verkoopen, is gemelde Schipper tegen sijn wil niet gehonden met die Reders te treeden tot verkoopen; uytgenomen nogthans, dat, so een, of twee, of drie Reders het begeerden te verkoopen, of den Schipper tot verkoopen te dwingen, gemelde Reder, of Reders tegen den Schipper sullen moeten seggen, ' *geeft gy so veel voor onse portien*, *of wy sullen so veel geeven voor uw portie*. En tot dit bovenstaande konnen gemelde Reders den Schipper dwingen, hy wil, of niet; en dus houd de Schipper de keur, van te geeven, of te neemen; mits allesints blijvende in haar geheel alle accoorden, beloften, en beveelen, dewelken sy met den ander sullen hebben aangegaan. En alsoo kan gedagte Schipper de gemelde Reders dwingen, door alle middelen, en weegen, waar door gemelde Reders den gedagte Schipper konnen, en moeten dwingen.

Als het meerder, of minder getal der Reders het Schip sal willen verkoopen, na dat het een reys gedaan heeft.

II. Maar so der tussen gemelde Schipper, en gemelde Reders een openbaare verkooping was, moet, nog kan den een in die openbaare verkooping geen meerder regt hebben als den ander: maar word een yeder als enkel Reder geconsidereert: ten waare datter eenig verdrag was gemaakt, dat een onder haar eenig regt, of rang bo-

Als het in een openbaare verkooping is.

 ven

II. *Imperoche se infra il detto patron di nave, & detti compagni incanto publico si farà, incanto publico non ha, nè debba haver Signore nessuno, che tutti debbono esser compagni semplici; se imperò infra di loro non fusse alcuno accordo fatto, che alcun di loro debba havere alcuno honore, ò alcuna signoria. Imperoche, se quando loro vorranno incantare, si accorderanno infra loro, che sia dato alcun vantaggio a quello, che primo ci dirà, gli debba esser dato: & se infra loro alcuno accordo per ragione dello avantaggio, di sopra detto, fatto non sarà, l'uno non è tenuto dare all'altro detto avantaggio, se non vorrà. Et per le ragioni di sopra dette fu fatto questo capitolo.*

CAP. LV.

Scrivano in che modo debba esser messo, & del giuramento, & della fideltà di quello.

LO *patron della nave può metter Scrivano nella nave con consentimento de' compagni, & lo deve far giurar con testimonii de' marinari, mercadanti, & de' compagni, se nel loco ne sarà, che debba esser humile, & fedele tanto al mercadante, quanto al patron de nave, & a ogni persona che vadi in nave: & che habbia a tenere il cartolario, che non ci scriva niente se non il vero, & quello che udirà dir ciascuna delle parti. Et * il cartolario havesse tenuto alcuno senza lo Scrivano, non sarà creduto niente che ci fusse scritto. Et se lo Scrivano scrivesse quello, che non deve, deve perder la man dritta, & debba esser marcato nella fronte con un ferro caldo, & debba perder ogni cosa, che habbi, nè più, nè manco si come lui scrivesse, ò altri havesse scritto.*

* *E a pelegrins* (en aan de Passagiers.)
* *Si* (indien.)

CAP. LVI.

Del poter, & del Carico del Scrivano.

LO *scrivano ha tal potere, che il patron della nave non debbe niente caricar alla nave, se non in presentia dello scrivano, nè nessuno marinaro non debbe trarre robba, nè gittare in terra, nè destibare senza licentia dello scrivano, & se niente si perderà in nave (cioè à sapere) balla, ò fardello, ò altre mercantie, ò alcuna altra robba, che lo scrivano habbia scritta, ò fussi stato al caricare, lo scrivano la debba pagare, e se lo scrivano non ha di che pagare, lo debba pagare la nave, se dovesse esserne venduta, riservato*

gli

ven de anderen, soude hebben. Want so sy, als wanneer sy aan 't verkoopen willen gaan, met den ander bedingen sullen, dat men eenig voordeel sal geeven aan die geen, die eerst bied, moet dat gegeeven worden; en so nopende het voorsz. voordeel geen verding onder hen gemaakt sal zijn, is den een ongehouden den ander het gemelde voordeel te laaten volgen. En om de bovenstaande redenen is dit Kapittel gemaakt.

KAP. LV.

Hoe de Schrijver moet aangesteld worden, en van desselfs eed, en getrouwheyd.

DE Schipper kan een Schrijver op 't Schip stellen met bewilliging van de Reders, en is schuldig den selve in tegenwoordigheyd van de Schipgesellen en Koopluyden, en Reders, so sy by der hand zijn, te doen sweeren, dat hy gedienstig, en getrouw sal zijn, so wel aan de Koopluyden, als aan de Schipper, en Schipgesellen, *(*Passagiers, en*) een ygelijk, die t'Scheep is; en dat hy 't Scheeps-boek sal houden, en niets aanteekenen als het geen dat waar is, en 't geen dat hy van partyen weersijds komt te hooren. En *(*so*) yemant het boek gehouden had buyten de Schrijver, sal aan 't geen geschreeven sal weesen, geen geloof gegeeven worden. En so de Schrijver verkeerdelijk schrijft, moet hy sijn regter hand verbeuren, en met een brantyser op sijn voorhooft geteekent worden, en al verbeuren wat hy in de weereld heeft, 't zy hy 't selfs geschreeven had, of een ander.

KAP. LVI.

Van de magt, en pligt des Schrijvers.

DE Schrijver heeft sodanige magt, dat de Schipper in 't Schip niets moet laaden, als in tegenwoordigheyd van de Schrijver: dat een Schipgesel geen goed moet uythaalen, of op land setten, of ontlaaden, sonder verlof van de Schrijver; en so yets in 't Schip vermist word, als namentlijk eenige pakken, baalen, of andere koopmanschappen, of goederen, dewelke de Schrijver had aangetekent, of sien inlaaden, moet de Schrijver dat goed doen: en so

ſalarii alli marinari. Et lo ſcrivano può comperare, & vendere tutte le coſe, cioè ferramenta, vettovaglie, è tutto acconcio di nave ſenza licentia del patrone della nave. Imperò di [1] *eſſarcire debba farlo à ſapere allo patrone della nave, & lo patrone della nave alli compagni, che anderanno con lui; & ſe loro non vorranno,* * *la può comperare, poiche ſia neceſſario alla nave.*

1 *Eſſarcire*] CATAL. *xarxia* (all 't Touwerk en takeling van 't Schip) *à Græco* *ἐξαρτία. idem.*

* *Lo Senyor* (de Schipper.)

CAP. LVII.

Di guardia del Cartolario.

Lo patrone della nave debbe far giurar lo ſcrivano; che lui non dorma in terra ſenza le chiave della caſſa, nella quale ſarà lo cartolario, & mai non [1] (debba) *laſciare la caſſa aperta, nellaquale tegnerà lo cartolario, ſotto la pena detta diſopra.*

1 *Debba laſciare*] CATAL. *jaqueſca* (ſal laaten.)

CAP. LVIII.

Prerogative del patron, Scrivano, & de i compagni, & della fede, & credito, che è dato al Cartolario.

Tutte le ſpeſe, come è mangiare, & bere, debbe pagar la nave al patrone, & allo ſcrivano; ancora debbe pagar allo ſcrivano ſcarpe, & inchioſtro, & carta, & pergamento. Et il patrone della nave debbe haver tanto ſalario come uno delli nochieri, che vanno in nave, & tante canterate, come del ſalario (in) *nella forma del ſalario, e gliele debbe dare lo ſcrivano: & ſcriver coſi bene come de gli altri, che ſaranno marinari. Et ſe alcuno compagno anderà con lui nella nave, lui debba far giurar il nochiero, che gli dica la verità, che fatica può pigliare quello compagno, & che lui gli dia quello, che merita, & ſe il patrone lo vorrà migliorare d'alcuna coſa, lo può fare. Et ſe lo ſcrivano anderà a diſcretione, lui gli debba dare di ſalario, come à uno di quelli di prua comunali, che vi ſia, &* * *il patrone lo vorrà migliorare, lo può fare. Lo patrone della nave può tuttavia domandare conto allo ſcrivano ſia parente ſuo, ò altro. Imperò patrone di nave*

* *Se* (indien.)

de Schrijver niet in ſtaat is om het te vergoeden, moet het Schip ſulks goed doen, al moſt het daarom verkoft worden; behoudens het loon der Schipgeſellen. En de Schrijver kan alles koopen, en verkoopen; namentlijk, het yſerwerk, de levensmiddelen, en all het Scheepsgereedſchap, ſonder conſent van de Schipper. Maar wat de [1] takeling aangaat, daar moet hy de Schipper, en de Schipper de Reders, die aan boord zijn, kennis van geeven; en al was 't dat ſy der * niet toe verſtonden, kan * (*de Schipper*) het des niet tegenſtaande koopen, mits dat het nootſaaklijk zy voor 't Schip.

KAP. LVII.

Van 't bewaaren van 't Scheeps-boek.

DE Schipper moet den Schrijver doen ſweeren, dat hy niet aan land ſal ſlaapen ſonder de ſleutels van de kas, daar 't Scheepsboek in weeſen ſal; en dat hy de kas, daar hy 't boek in bewaaren ſal, nooyt [1] ſal laaten open ſtaan, op boven gemelde pene.

KAP. LVIII.

Het regt van den Schipper, Schrijver, en Reders; en van 't geloof, en credit, dat aan 't Scheepsboek gegeeven word.

ALle onkoſten, als van ſpijs en drank, moet het Schip aan de Schipper, en Schrijver betaalen: ook moet het den Schrijver betaalen voor ſchoenen, ink, papier, en perkament. En de Schipper moet ſo veel loon trekken, als een der Stuurluyden, die aan boord zijn: en ſo veel Voering als loon, het welk voor loon verſtrekken ſal: en moet de Schrijver hem dat geven, en daar van ſo wel aantekening houden, als van anderen, die Matrooſen zijn. En ſo der een Reder met hem t'Scheep ſal zijn, moet hy de Stuurman doen ſweeren, dat hy opregtelijk ſal verklaaren, wat dienſt die Reder doen kan; en hem betaalen na ſijn verdienſten; en * (*ſo*) de Schipper het eenigermaaten ſal willen verhoogen, kan hy 't doen. En ſo de Schrijver ſal vaaren op de diſcretie, moet hy hem loon geeven, als aan een van de gemeene maats, die t'Scheep zijn; en indien de Schipper het ſal willen verhoogen, kan hy 't doen. De Schipper kan ten allen tijde rekening

*nave non vi può parente alcuno mettere per ſcrivano : ſe non con volontà de' compagni, ò mercanti. Et ſe alcuno ſcrivano fuſſi ſtato in biaſmo di alcuna ſcrivania, ò di alcuno furto, che haveſſi fatto, non può pigliare tale ſcrivano parente ſuo, nè altro. Ancora più, lo ſcrivano è tenuto dare conto a i compagni ogni volta che gli ſarà dimandato, ben che fuſſi uſcito della ſcrivania, ò che fuſſi nella nave. Ancora più, e tenuto rendere * à ogni compagno di tutto quello, che haurà ricevuto, di nolo, & ſpeſe, & venduto, & comperato. Et lo ſcrivano può pigliare da ogni mercadante pegno, che vaglia il nolo, tanto de compagni, quanto de gli altri, & del pelegrino, & di marinaro, & di ogni perſona, che debba dar nolo, ò ſpeſe: & devenſi dare gli ſalari, & ſpeſe in preſentia del cartolario della nave. Cartolario è più creduto che non è l'inſtrumento, perche lo inſtrumento ſi può revocare, & il cartolario nò : e tutto quello che al cartolario è poſto, debba eſſer creduto, & fermato, con queſto, che la nave habbia [1] proiſſo, ò capo in terra, ò che lo ſcrivano foſſe in terra, che lo ſcriva.*

* *Compte* (rekening.)

1 *Proiſſo o capo*] een van beyde is genoeg : want *capo* en *proiſſo* is een en 't ſelfde; de CATAL. heeft *prois* alleen, dat mogelijk afkomſtig is van *projicio*, nademaal het betekent een touw, dat men uytwerpt om 't Schip vaſt te maaken :

Pacuvius apud *Feſtum*

Quid Ceſſatis ſocii ejicere ſpiras Sparteas?

Cap komt van *caplum*, welk woord men vind by *Iſidorus*, betekenende inſgelijks (een touw, of kabel) ſiet onder Kap. 250.

CAP. LIX.

Di che è tenuto patron à mercante, & à pellegrino.

SE tu vuoi ſapere, di che è tenuto patrone di nave, ò navilio a mercanti, lo potrai qui ſapere. Il patrone della nave è tenuto ſervare, & guardare a mercanti, & pellegrini, & à tutte le perſone che vadino in nave, tanto al maggiore, quanto al minore, & aiutar gli contra tutti gli huomini, e tenergli naſcoſti da' Corſari, & contra tutte le perſone che male gli voleſſino fare. Et ancora il patrone di nave è tenuto di naſcondere tutta la robba loro, & di ſaluare, & guardare come diſopra è detto. Ancora debbe far giurare il nocchiero, conſiglieri di poppa, & i compagni, & marinari, & tutti quelli che vi andranno, & ſaranno, e tutti quelli, che piglieranno ſalario dalla nave, che aiutano a ſalvare, & guardare gli mercadanti, & loro beni, & di tutti quelli, che nelle navi vanno, di loro

potere.

kening eyſſchen van de Schrijver, het ſy deſelve van ſijn maagſchap is, of niet: maar de Schipper kan niemant van ſijn maagſchap tot Schrijver aanſtellen, als met bewilliging van de Reders, of Koopluyden. En ſo de Schrijver ter quader naam en faam ſtaat ter ſaake van een Schrijverſchap, of van een dieſtal, dat hy gepleegt ſal hebben, mag hy ſo een Schrijver niet aanneemen, het zy hy van ſijn maagſchap is, of niet. Nog meer, een Schrijver is gehouden aan yder Reder * (*rekening*) te doen, ten allen tijden, als 't van hem gevordert ſal worden; ſo wel na dat hy al van 't Schrijverſchap af is, als terwijl hy nog in Scheeps-dienſt is: ook is hy gehouden yder Reder rekening te doen van al het geen hy van vragt, en ongelden, van koop, en verkoop ſal hebben ontfangen: en de Schrijver kan van een jeder der Koopluyden pand neemen voor ſo veel als de vragt, en avarye bedraagt, en dat ſo wel van de Reders, als van anderen, gelijk ook van de Paſſagiers, en van de Bootſgeſellen, en van een yder die vragt of ongelden ſchuldig is; en moeten de vragten, en ongelden by 't Scheeps-boek betaalt worden. Het boek heeft meer geloof als een geſchrift; want een geſchrift kan ingetrokken worden, en het boek niet; en all 't geen in 't Scheeps-boek geſchreeven ſtaat, moet gelooft, en van waarde gehouden worden, mits dat het Schip [1] aan land gelegen, of de Schrijver aan land geweeſt is, die het ſchrijft.

KAP. LIX.

Waar in de Schipper gehouden is aan de Koopman, en Paſſagier.

SO gy begeerig zijt te weeten, waar in de Schipper gehouden is aan den Koopman, ſulks kont gy hier weeten. De Schipper moet de Koopluyden, en Paſſagiers, en alle menſchen, die t'Scheep zijn, groot, en kleyn, beſchermen, en bewaaren, en hen behulpſaam zijn tegen alle menſchen, en haar verbergen voor de Rovers, en voor een ygelijk, die haar quaad ſal willen doen. Deſgelijks is de Schipper ook gehouden al haar goed te verbergen, en te bewaaren, en gaade te ſlaan, als boven geſegt is. Ook moet hy de Stuurman, de Officiers, en de Reders, en Matroofen, en alle de geenen, die t'Scheep zijn, en mede vaaren, en allen die loon trekken van 't Schip, doen ſweeren, dat ſy de Koopluyden, en der ſelver goederen, en

alle

potere. Ancora più, che non gli ſcoprino, nè faccino fraude, nè latrocinio, ne romore, contra alcuno di quelli, che diſopra ſono detti. Ancora più, che non traghino, nè mettino niente nella nave ſenza licentia del ſcrivano, ò del nocchiero, nè mettere, nè trarre di notte, nè di giorno, che nocchiero, ò guardiano non lo ſappia, ſotto la pena di perder tutto quello, che ci metteranno, ò che haveranno meſſo, ò ſtare a mercede del patrone.

C A P. LX.

Del giuramento, che deve fare il nocchiero.

*ANcora più, debbe fare * il nocchiero per quelle ragioni, che haveranno giurato gli marinari: & più ancora, che lui dica la verità a i mercanti di quanto loro gli domanderanno; & che non ſalghi del porto, nè entri ſenza volontà de li* (meri) *mercanti. Imperò il nocchiero ha potere di tutte altre coſe fare * conſiglio de' conſiglieri di puppa, di tagliare arbori, & torre delle vele, & agiugnere alle vele, & di pigliare* [1] *una volta, & di fare tutto quello, che appartenga alla nave. Salvo impero che lui ſia ſufficiente a nocchiero, che ſappia compaſſare, tagliar vele: & ſtivare a pieno,* [2] *& dare lato, & cognoſcere la volta, con che guadagnerà al ſuo contrario: & ſe queſto non ſa fare, & in nave ſaranno conſiglieri di puppa, ò proueri che ſappranno fare, detto nochiero debbe eſſer cavato di quello loco, & meſſo quello conſiliere, ò quello di proua. Et ſe detto nochiero lo ſaprà fare, tutto quello, che l'huomo ha detto, ſe gli debbe oſſervare: & ſe il patrone della nave lo vorrà cavare per malivolentia, & il nochiero ſarà pagato del ſuo ſalario, lui ſe ne può andare; & ſe non ſarà pagato, il patrone della nave lo debba pagare. Et ſe queſto, che promeſſo haurà, come diſopra in queſto capitolo è ſcritto, non ſa fare, ne può fare, ogni danno, & ſpeſa, che farà, & patirà la nave, detto nochiero debba ogni coſa pagare. Et il nochiero non debba dormire ſpogliato, che ſiá ſano, & debba aiutare à* [3] *ormeggiare à ſaluamento la nave, & fare, il più preſto, che può, il ſervi-*

* *Jurar* (ſweeren.)

* *Ab* (met.)

1 *Pigliare una volta*] het Schip wenden, en keeren.; *Arioſto* alibi, *Calano toſto i marinari accorti le maggior vele, e penſano dar volta.* De Francen ſeggen mede, *prendre telle volte*, pour dire, *prendre quelque route, ou tourner, & virer diverſement un vaiſſeau.*

2 *Dare lato*] CATAL. *donar lats*, dat ſo veel is als, *dar carena* (het Schip kielhaalen, ſchoonmaaken, en calfaaten.)

3 *Ormeggiare*] ankeren, meeren), ſiet *Mr. Clairac ſur les Us & Coutum. de la Mer p.* 59.

alle de geenen, die aan boord zijn, sullen helpen bewaaren, en gaade slaan na hun vermogen. Daarenboven, dat sy niemant van die geenen, die boven gesegt zijn, sullen verklikken, of bedriegen, of berooven, of moeyte tegens hen aanregten. Eyndelijk, dat sy niets uyt, of in het Schip sullen brengen sonder verlof van de Schrijver, of Stuurman; nog jets in, of uytbrengen by dag, of by nagt, buyten weeten van de Stuurman, of van de Opsiender, op verbeurte van het geen sy sullen inbrengen, of ingebragt hebben, of andersints ter arbitrage van de Schipper.

KAP. LX.

Van den eed, die de Stuurman doen moet.

WYders moet hy den Stuurman doen * (*sweeren*) in dier voegen als de Schipgesellen sullen geswooren hebben; en daar en boven, dat hy de Koopluyden de waarheyd sal seggen, omtrent al het geen sy hem sullen vraagen: en dat hy geen Have uyt, of in loopen sal sonder verlof van de Koopluyden. Des heeft de Stuurman magt om alle andere dingen te doen * (*met*) goedvinden van de Scheepsraad: de masten te kerven, de zeylen af te neemen, en by te setten; het Schip [1] te wenden, en alles te doen, wat tot het Schip behoort: behoudens nogthans dat hy bequaam zy voor Stuurman, dat hy meeten kan, dat hy de zeylen kan kerven, het goed stuwen, [2] het Schip kielhaalen, de streeken weet om by de wind te komen. En so hy dit niet kan doen, en onder de Officiers, of gemeene zijn, die 't konnen doen, moet de Stuurman afgeset, en die Officier, of gemeene in sijn plaats gestelt worden: en so gemelde Stuyrman het sal konnen doen, moet men nakomen, al wat hem belooft sal zijn. En so de Schipper hem uyt quaataardigheyd sal willen afsetten, en de Stuurman van sijn huur voldaan is, kan hy vertrekken: en so hy niet voldaan is, moet de Schipper hem betaalen. En indien hy, het geen hy belooft sal hebben, gelijk boven in dit Kapittel geschreeven is, niet kan, nog verstaat te doen, moet gemelde Stuurman alle kosten, en schaade, die 't Schip komt te doen, of te lijden, betaalen. En de Stuurman moet by gesontheyd niet uyt sijn kleeren slaapen; en moet het Schip ter deeg helpen [3] vast maaken: en de dienst van 't Schip, so spoedig als hem mogelijk is, waarneemen. En so hy dit

 alles

ſervitio della nave: & ſe tutto lo può fare (in uno dì) *non ci debba metter termine: & debbaſi portare leale tanto con gli mercanti, quanto con il patrone di nave, & con gli marinari, & peregrini, e con tutti communmente.*

C A P. LXI.

Di robba, che piglierà danno per mala ſtiva, ò *negligentia.

Patrone di nave, nè nochiero non debba ſtivare, nè far ſtivar in verdo, nè ſtivare niſſuno faſcio, che l'huomo dubita, nè balla, nè fardello che danno ci pigliaſſi, appreſſo di arbori, nè di timoniera, nè di ſentina, nè di porta, nè in neſſun' altro loco, dove danno poteſſe pigliare. Ancora il patrone di nave è tenuto di molte altre coſe a mercanti: robba che ſia meſſa in nave ſe ſi bagnaſſe per coperta, ò per [1] *murate, ò per arbori, ò per ſentina, ò per timonera, ò per* [2] *imbrunali, ò per* [3] *porta, ò per mettere in loco dubioſo, ò per poco poſtame, il patrone debbe rifare tutto il danno, che li mercanti piglieranno in quelle robbe, che ſaranno bagnate, con che il patrone della nave ſia ſufficiente; & ſe non è ſufficiente, debbaſi vendere la nave,* (per) *che compagno, nè preſtatore non poſſono haver niente; ſalvo li marinari, che non perdono li ſalarii loro.*

* *Per altra* (door andere.)

1 *Murate* is afkomſtig van het Catalaans *murada* (muri, ſeu latera navis) *nempe per ſynechdochen partis pro toto.* Want *murate* is anders eygentlijk het geen de Grieken op haar Schepen τεῖχοι, de Latijnen *propugnacula* hebben genaamt. *Scholiaſtes ad illum verſ. Horatii*

> *Ibis Liburnis inter alta navium*
> *Amice propugnacula.*

Propugnacula in navibus dicuntur loca altiora quaſi muri, unde milites in ſuos hoſtes propugnant.

2 *Imbrunali*] (de Luyken van 't Schip) CATAL. *ambrunals* van een oud Frans woord *embrungere* (bedekken) vel à voce Latinâ *Imbricare*, quod eſt, *Imbricibus tegere* Sidon. Apoll. lib. 2. epiſt. 2. *cum ab angulis quadrifariam, concurrentia dorſa criſtarum tegulis interjacentibus imbricarentur.*

3 *Porta*] plagt een Poort, of opening te weeſen aan de linker zijde van het Schip, daar het goed wierd geloſt, en ingelaaden.

alles kan doen, moet hy niet aflaaten; en moet ſig eerlijk draagen, ſo wel omtrent de Koopluyden, als omtrent de Schipper, Bootsgeſellen, en Paſſagiers, en generaalijk omtrent alle menſchen.

KAP. LXI.

Van goed dat beſchaadigt word door quaade ſtuwing, (* of andere) *nalaatigheyd.*

DE Schipper, of Stuurman moet geen goed leggen, of laaten leggen ſonder beſchutſel; nog eenige pakken ſtuwen, daar de pakken, of baalen gevaar loopen van beſchaadigt te worden; by de Maſten, by 't Roer, of onder aan de Kiel, of in de Poort, of op eenige andere plaats, daar ſy ſchaade ſouden konnen lijden. Voorts is de Schipper de Koopluyden in veele andere ſaaken gehouden; ſo 't goed, dat in 't Schip geladen is, nat geworden is door 't verdek, door [1] 't boord, of by de Maſten, of aan de Kiel, of by 't Roer, of door de [2] Luyken, of door de [3] Poort, of doordien het op een periculeuſe plaats geleegen heeft, of dat het Schip niet wel gegarniert was, is de Schipper ſchuldig alle de ſchade, dewelke de Koopluyden aan de nat geworde goederen komen te lijden, te vergoeden; ſo de Schipper in ſtaat is; en ſo hy niet in ſtaat is, moet het Schip verkoft worden, ſonder dat een Reder, of Bodemer jets trekken kan; behoudens de Schipgeſellen, dewelken haar huur niet verlieſen.

CAP. LXII.

Di robba bagnata.

Robba, che sarà trovata bagnata in nave, & sarà bagnata per acqua di coperta, ò per murata, & ancora per mancamento di postame, il patrone della nave deue patire tutto il danno: & se si bagnerà per acqua del piano, che la nave faccia, & fußi sufficientemente [1] *impostata, & per murate, nè per coperta non facesse acqua, lo patrone non è tenuto niente a rifare.*

1 *Impostata*] CATAL. *encrostamada*, van *crostam* (een garnier, of bedding voor de Koopmanschap.)

CAP. LXIII.

Di chiaration del capitolo sopradetto.

HA chiarito, & certificato il capitolo sopradetto; se nave, ò navilio farà acqua per murata, ò per coperta, se si bagnerà robba, ò guasterà, che il patrone della nave è tenuto rifare alli mercanti, delliquali quella robba fusse, tutto il danno, che loro haranno, ò patiranno: è da intendere, che se la nave, ò navilio correrà, ò patirà tanta grande fortuna di mal tempo, che gli farà gittare la stoppa delle murate, ò della coperta, & se per questa ragione, che di sopra è detta, la robba, che nella nave, ò navilio sarà, si bagnerà, ò guasterà, il patrone della nave non è tenuto di niente à rifare à gli mercanti, di chi quella robba bagnata, ò guastata sarà: poiche non è fatto per sua colpa. Et fu fatto per ciò questo capitulo, perche à [1] *impedimento di Dio, nè di mare, nè di vento, nè di Signoria, nessuno può niente dire, nè contrastare: & per quella ragione medesma, nave, ò navilio, che per fortuna di mal tempo perderà alcuna exarcia, come sono timoniere, arbori, ò antene, ò vele, ò alcuna altra exarcia, & se per conto de qualunque esarcia, che la nave, ò navilio per fortuna di cattivo tempo perderà (&) nella nave, ò navilio si bagnerà, ò guasterà alcuna robba, il patrone della nave non sia tenuto di menda fare, poiche per sua colpa non sarà bagnata, nè guasta.*

1 *Impedimento di Dio*] hoc est, quod Græci Θεοῦ βίαν (*vim divinam*) appellant, *in l.25. §.6. Locat.*

CAP.

KAP. LXII.

Van goed, dat nat geworden is.

DE Schipper moet de ſchade draagen van 't goed, het welk in 't Schip nat bevonden word, en nat geworden is door 't water van 't verdek, of door 't boord, of door gebrek van garniering. En indien het komt nat te worden door 't water, dat het Schip in de bodem krijgt, daar 't evenwel genoeg gegarniert was, en 't door 't boord, nog door 't verdek geen water gekreegen had, is de Schipper geen vergoeding ſchuldig.

KAP. LXIII.

Verklaaringe van het bovenſtaande Kapittel.

HEt bovenſtaande Kapittel heeft aangeweeſen, en beveſtigt, dat ſo 't Schip waater krijgt door de huyt, of door het verdek, en 't goed nat geworden, of bedurven ſal zijn, de Schipper ſchuldig is aan de Koopluyden, welkers goed het weeſen ſal, te vergoeden alle ſchaade, die ſy gehad, of geleeden ſullen hebben: het welk ſo te verſtaan is, namentlijk by aldien het Schip ſo ſwaar een ſtorm ſal lijden, of uytſtaan, dat het Werk uyt de naaden van de huyt, of van 't verdek geſlaagen word, en ter ſaake voorſz. het goed, dat in 't Schip is, nat geworden, of bedurven ſal zijn, is de Schipper aan die Koopluyden, welkers goed nat geworden, of bedurven ſal zijn, geen vergoeding ſchuldig; mitsdien het door ſijn ſchuld niet toegekomen is. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat niemant kan ſpreken, of diſputeeren tegen belet van den Hemel, of van Zee, of Wind, of Hooger Hand. En om die ſelve rede, als het Schip door ſtorm eenige takeling verlieſt, als daar is het roer, de maſten, de ſtengen, de zeylen, of eenig ander gereetſchap, indien ter ſaake van eenig gereetſchap, het welk het Schip door ſtorm quijt raakt, eenig goed binnen boord nat geworden, of bedurven ſal zijn, is de Schipper niet ſchuldig vergoedinge te doen: terwijl het niet door ſijn ſchuld ſal nat geworden, of bedurven zijn.

CAP. LXIV.

Di robba bagnata.

*Come disopra è detto, è chiarissimo, nave, ò navilio, che farà acqua per murate, ò per coperta, per qual ragione è absoluto il patrone della nave, ò navilio, che non sia tenuto di menda fare di robba, che si bagnerà, ò guasterà per bagnatura, * in questa menda i nostri antecessori volean chiarir quello, che dice,* navilio, che farà acqua per piano * che sia sufficiente impostato, il patron della nave, ò navilio non sia tenuto di menda rifar di robba, che per acqua di piano sarà bagnata.

I. *Vogliamo chiarir quello, che dice,* sufficiente impostato, *come deue esser inteso, percioche tra i patroni delle navi, ò navili, & i mercanti non possa esser alcun contrasto, in questo modo; ch'ogni nave, nella quale lo postame sarà più alto che lo parangiale, ò che siano pari dello parangiano, & che sia per tutta la nave, & per tutto communale per insino alle* [1] *scoe, per acqua, che faccia per lo piano, non sia tenuto di robba, che si bagni, ò guasti, di menda fare il patron della nave alli mercanti, di chi sarà quella robba bagnata, ò guasta; per qual ragione? percioche, quando i mercanti noleggiorno quella nave, doveano guardar se faceua acqua, ò nò; & se loro vederno, & non lo dissono al patrone, lui non gli è di niente tenuto, imperò se li detti mercanti l'haveano detto, qual si voglia cosa, ò qualunque promissione, che il detto patrone havesse promessa, è dibisogno che osservi. Imperò se lo postame è più basso che lo* [2] *paramigliale, se la nave farà acqua per lo piano, il patrone è tenuto mendare ogni danno, che per acqua di piano fussi intervenuto; perciò posto che lo paramigiale vi sia messo, & posto per tener forte, ò per dar fortezza alla nave, per il simile v'è posto per il postame, che venga par dello paramigliale: & per le ragioni disopra dette feciono questa menda i nostri antecessori, acciochè contrasto non possa essere tra li mercanti, & li buoni huomini, che vanno per il mare.*

* *E* (en.)
* *Sol* (alleen.)

1 *Scoe*] of *scone* is nog hedendaags by de Francen *l'extrémité de la varangue qui se courbe doucement pour être entée avec le genou.* Pere Fournier.

2 *Paragmigliale*] so moet men schrijven, en niet *parangiale*, of *parangiano*, als boven; want dit woord komt van het Catalaans *paramyal*, dat zamen gestelt is van *para* & *mig* (het midden) Ovid. 14. Metam.

mediisque carina
Subdita navigiis Spinæ mutatur in usum.

CAP.

KAP. LXIV.

Van goed, dat nat geworden is.

UYt het bovenſtaande is kennelijk, in wat gevalle een Schipper, ſo wanneer het Schip water in krijgt door 't boord, of door 't verdek, vry is, en niet gehouden de goederen, die nat geworden, of door de nattigheyd bedurven zijn, te vergoeden. *(*En*) in deeſe verbetering hebben onſe Voorouders willen verklaaren, het geen het ſegt, *dat een Schipper niet ſchuldig is, ſo wanneer het Schip water in den bodem krijgt, daar 't nogthans bequaamlijk gegarniert is, die goederen, dewelke door 't water van den bodem nat geworden zijn, te vergoeden.*

I. Wy ſullen dan verklaaren wat te ſeggen is *genoeg gegarniert*, en hoe ſulks te verſtaan is, op datter tuſſen de Schipper, en Koopluyden geen diſput ſal weeſen; in dier voegen, dat, als een Schip gegarniert is tot boven de binnekiel, of als de garniering met de binnekiel gelijk komt, en datſe ſig langs het heele Schip egaal uytſtrekt tot aan [1] de kimmen toe, een Schipper niet ſchuldig is aan die Koopluyden, het goed, dat door 't water, dat het in de bodem krijgt, nat geworden, of bedurven ſal zijn, te vergoeden, dewelken dat nat geworde, of bedurven goed toebehoort. Om wat rede? om dat de Koopluyden hadden moeten toeſien, toen ſy dat Schip quamen te bevragten, of het lek was, of niet. En als ſy 't ſien, en den Schipper niet ſeggen, is hy haar nergens in gehouden; maar indien gemelde Koopluyden het geſegt hadden, moet gedagte Schipper nakomen, alle belofte, die hy gedaan, of toegeſeyt ſal hebben. Maar ſo de garniering laager is, als de [2] binnekiel, is de Schipper gehouden, in gevalle het Schip water in den bodem krijgt, alle ſchade, door het waater veroorſaakt, te vergoeden. Want gelijk de binnekiel gelegt, en gemaakt word om de ſterkte, of om ſterkte te geeven aan het Schip, ſo word ſe ook gemaakt voor de garniering, op dat die gelijk ſal leggen met de binnekiel: en om die rede hebben onſe Voorouders deſe verbetering gemaakt; op datter geen diſput ſoude konnen weeſen tuſſchen de Koopluyden, en de goede luyden, die by de Zee vaaren.

CAP. LXV.

Di robba guaſta per Topi, ò che altramente ſi perda.

SE robba guaſta per Topi nella nave, & in nave non vi è gatto, il patrone della nave è tenuto [1] *menda fare della robba che ſarà meſſa in nave, e fuſſi ſcritta nel cartolario, ſe ſi perde* [2] *in nave, il patrone della nave è tenuto.*

1 *Menda fare della roba &c.*] *L. menda fare. Della robba, &c.*
2 *In nave*] CATAL. *en la nau ſtant* (binnen Scheepsboord.)

CAP. LXVI.

Di robba guaſta per Topi per non eſſer gatti in nave.

*SE robba guaſta per Topi, & in nave non vi ſarà gatto, il patrone n'è tenuto; imperò non dechiara, ſe nella detta nave haurà gatto quando comincia caricare, & quando ſaranno partiti di quel loco, li detti gatti morranno, ò ſaranno morti, & Topi haranno guaſta alcuna robba innanzi che ſiano in loco, che gatti poſſano havere. Se il patron della nave comprerà gatti incontinente**, *che ne potrà havere per danari, ò come che faccia, e li metterà in nave, non è tenuto di reſtituire li danni, poiche per colpa di lui non ſaranno intervenuti.*

* *Com en lo loch ſera*] (als hy ter plaatſe ſal zijn.)

CAP. LXVII.

Se robba piglierà danno per eſſer ſtibata in verdo.

ANcora ſe il patrone delle nave farà metter alcuna coſa in canto, che ha da intender in verdo, tutto il danno è tenuto rifare.

CAP.

KAP. LXV.

Van goed, dat door de Muysen beschadigt word, of anderfints verlooren gaat.

INdien 't goed in 't Schip van de Muysen beschadigt word, en in 't Schip geen Kat is, moet de Schipper [1] het vergoeden. So eenig goed, dat in 't Schip gelaaden, en in 't Scheeps-boek aangetekent is, [2] in 't Schip verlooren gaat, is de Schipper schuldig die goederen te betaalen.

KAP. LXVI.

Van goed, dat van de Muysen beschadigt word, doordien datter geen Katten in 't Schip zijn.

SO 't goed van de Muysen beschadigt, en in 't Schip geen Kat sal zijn, is de Schipper gehouden het te vergoeden. Maar het spreekt niet, in gevalle hy in gemelde Schip een Kat sal hebben, als hy begint te laaden, en geseyde Katten, na dat se van die plaats sullen vertrokken zijn, komen te sterven, of gesturven sullen zijn, en de Muysen eenig goed beschadigt hebben, voor dat se aan een plaats zijn, daar se Katten konnen krijgen. Indien de Schipper aanstonts Katten koopt, so haast als * *(hy aan een plaats weesen sal)* daar hy se voor geld, of andersints kan bekomen, en in 't Schip set, is hy niet gehouden de schaade te vergoeden, terwijl se door sijn schuld niet ontstaan is.

KAP. LXVII.

So 't goed schade komt te lijden, door dien het bloot gelegen heeft.

INsgelijks indien de Schipper eenig goed laat leggen aan de kant van 't Schip, te weeten sonder beschutsel, is hy schuldig alle schaade te vergoeden.

CAP. LXVIII.

Come debbe esser fatto solaro.

Patron di nave, ò navilio non debba fare di robba di alcun mercante solaro * *robba d'altro mercante,* * *se lo farà, & la robba, che sarà nel solaro, riceverà danno per quella, che va disopra, il patrone della nave è tenuto restituire il danno.*

* *A* (aan, onder.)
* *E* (en.)

CAP. LXIX.

Dichiaration del sopradetto.

Come che nel capitolo disopra detto dice, patrone di nave, ò navilio non debba fare di robba * *un mercante solaro, & se lo fa, & la robba, che nello solaro sarà, riceverà danno, lui è tenuto del tutto mendare; imperoche non dice, nè dimostra come debbe esser inteso, nè per qual ragione. E percioche infra li mercanti, & li patroni delle navi non possa havere alcuno contrasto, li nostri antecessori, iquali in prima furono, e cominciorno andare per il mondo, volsono chiarir* * *questo modo; che se i mercanti, che nella nave, ò navilio metterano robba, se tutti, ò parte hauranno robba di peso, se il patrone della nave farà solaro solamente delle robbe di uno mercante alla robba* * *della quale lui harà fatto solaro, come è detto, riceverà alcuno danno, è tenuto del tutto restituire: imperò se nelle navi non vi sarà robba di peso se non di uno mercante, che tutta la robba delli altri mercanti sarà di viluppo, se quella robba, che nello solaro a basso sarà messa, riceverà alcun danno, purche quella nave, ò navilio sia sufficiente impostato, & che non faccia acqua per coperta, ne per murate, non è tenuto di alcuna menda rifare. Perche è ragione, & è sempre stato in uso, che tutta via debbe esser fatto lo solaro à basso della robba del peso: perche? per dare meglio governo alla nave, ò navilio; che contrario saria,* (&) *è cosa pericolosa, che mettesi la cosa del viluppo allo solaro à basso, & la robba del peso allo solaro disopra, perche saria la nave, ò na-*

* *Di* (van).
* *In* (in.)
* *Dels altres, si aquella roba* (van de anderen, so dat goed.)

KAP. LXVIII.

Hoe de bedding moet worden gemaakt.

DE Schipper moet het goed van de eene Koopman niet tot bedding gebruyken, *(*onder*) het goed van den ander, *(*en*) ſo hy dat doet, en het goed, daar de bedding van gemaakt ſal zijn, beſchadigt word, door 't geen dat van boven komt, is de Schipper ſchuldig de ſchaade te vergoeden.

KAP. LXIX.

Verklaaringe van het bovenſtaande.

GElijk het bovenſtaande Kapittel ſegt, moet de Schipper van 't goed *(*van*) de eene Koopman geen bedding maaken, en ſo hy dat doet, en 't goed, daar de bedding van gemaakt ſal zijn, ſchade komt te lijden, is hy gehouden deſelve volkomentlijk te vergoeden; maar het en ſegt, nog en wijſt niet aan, hoe ſulks te verſtaan is, of om wat rede. En op datter tuſſen de Schippers, en Koopluyden geen diſput ſoude zijn, hebben onſe Voorouders, dewelke voor deſen geweeſt zijn, en begonnen hebben de weereld te doorreyſen, het *(*in*) dier voegen willen verklaaren, dat ſo alle de Koopluyden, die goederen in 't Schip ſullen laaden, of een gedeelte der ſelven, ſwaare goederen ſullen hebben, en de Schipper de bedding onder het goed *(*van de anderen*) alleen van het goed van een Koopman maakt, *(*en dat goed*) waar van hy, gelijk geſegt is, de bedding gemaakt ſal hebben, eenige ſchade komt te lijden, hy gehouden is die volkomentlijk te vergoeden. Maar ſo der in 't Schip geen ſwaare goederen ſullen zijn, als van een Koopman alleen, en 't goed van de andere Koopluyden in ligte waaren beſtaan ſal, is hy niet gehouden, in gevalle het goed, dat onder gelegt is, ſchade komt te lijden, eenige vergoedinge te doen; ſo anders het Schip maar genoeg gegarniert is, en geen lekken heeft in 't verdek, of in 't boord. Want het is redelijk, en altoos in gebruyk geweeſt, dat men de bedding onder altijd van ſwaar goed moet maaken. Om wat rede? om 't Schip te beter te konnen regeeren; 't welk ter contrarie, ende een gevaarlijke ſaak ſoude zijn, dat men ligte goederen onder voor de bedding, en ſwaare

ò navilio à risico di perdersi, percioche non si potria reggere. Imperò se tutti li mercanti, ò parte vi metteranno robba di peso, il patrone della nave, ò navilio debba mettere, & far mettere di tutto communale nello solaro à basso, percioche danno non si possa venire, come è detto. Et per le ragioni disopra dette ferono questa menda, & questo chiaramento li nostri antecessori, perciò che contrasto, ne fatica, ne male non possa esser infra li patroni delle nave, ò navilii, & li mercanti, che vanno per il mondo.

CAP. LXX.

Di robba, che si bagnerà nel caricare, ò scaricare.

D*Ei sapere, che,* * *uno fardello, ò altra robba*, (che) *si bagnerà allo caricare, ò discaricare, il patrone* [1] *della nave non è tenuto. Tutti li danni che sono disopra detti, & si diranno alli capitoli di mare, che paga la nave, lo patrone vi mette la sua parte, & ciascuno compagno per se, perche ogni cosa paga la nave.*

* *Si* (indien.)

1 *Della nave*] CATAL. *ne la nau* (nog het Schip) fiet onder het 195. Kapittel.

CAP. LXXI.

Del caricar, & discaricar le robbe.

A*Ncora dovete saper, che il patrone della nave debbe fare scaricar, & caricare la robba, se li mercanti se ne accordano;* [1] *se non fussi usanza, li mercanti si debbano accordar,* (&) *è da intender, che fussino in loco sterile, con li marinari de caricare, & descaricare.*

1 *Se non fussi usanza*] CATAL. *e si no ho ha per convinença* (en als het niet bedongen is.)

CAP. LXXII.

A che son tenuti, ò non tenuti gli marinari nel caricare.

I *Marinari sono tenuti di ricever la robba alla porta, ma di stivare non sono tenuti, se il patrone della nave non havessi promesso alli mercanti; & se havessi promesso, il patrone della nave, si debba accordar con li marinari, se li marinari vogliono; ma se il patrone del navilio è in loco sterile,*

goederen daar boven op ſoude leggen; nademaal het Schip prijkel ſoude loopen van te vergaan, door dien het niet geregeert kan worden. Maar indien alle de Koopluyden, of een gedeelte ſwaare goederen komen te laaden, moet de Schipper die alle ſonder onderſcheyd onder leggen, of doen leggen, op datter, gelijk geſegt is, geen ſchade van komen ſal. En om de boven verhaalde redenen hebben onſe Voorvaderen deſe verbetering, en verklaring gemaakt, op datter geen diſput, moeyte, of ongemak ſou ontſtaan tuſſchen de Schippers, en de Koopluyden, die de weereld doorreyſen.

KAP. LXX.

Van goed dat nat word in 't loſſen, of laaden.

* (I*Ndien*) een pak, baal, of ander goed nat word in 't laaden, of ontlaaden, ſo weet dat de Schipper ¹ nog het Schip niet gehouden is. In alle ſchaden die boven geſegt zijn, en geſegt ſullen worden in de Articulen van de Zee, dewelke het Schip vergoed, betaalt de Schipper ſijn aandeel, en yder Reder hooft voor hooft, want het Schip betaalt alles.

KAP. LXXI.

Van het laaden, en ontlaaden der goederen.

VOorts moet gylieden weeten, dat de Schipper het goed moet doen laaden, en ontlaaden, als de Koopluyden het bedingen: ¹ (*en*) als het niet bedongen is, moeten de Koopluyden met de Schipgeſellen akkordeeren over het laaden, en ontlaaden, te weeten als ſy aan een woeſte plaats zijn.

KAP. LXXII.

Hoe verre de Bootsgeſellen gehouden zijn te laaden, of niet.

DE Bootsgeſellen moeten de goederen aan boord ontfangen, maar zijn niet gehouden die te ſtuwen, indien 't de Schipper de Koopluyden niet belooft ſal hebben. En ſo hy 't belooft ſal hebben, moet de Schipper met de Bootsgeſellen, ſo ſy willen, akkordee-

*rile, e loro non trovano facchini, ò huomini, che facciano per danari, li marinari sono tenuti di caricar, e scaricar, & debbano esser pagati come il nochiero conoscerà, che meritano quelli, che haveranno caricato, ò scaricato; & questo *fu fatto, perche il patron della nave non potesse perder suo viaggio, nè li mercanti. Ma se huomini fussino, che per moneta scaricassino, ò caricassino, non sono tenuti li marinari.*

* *Capitol* (Kapittel.)

CAP. LXXIII.

De [1] stivatori, * di vettovaglia, che il mercante metterà in nave.

ANcora è tenuto il patrone alli mercanti di dare huomini, che sappino stivar la nave, se la nave [2] stiva a trau, & li mercanti li debbino pagar. Et il patron di nave è tenuto alli mercanti di portar li suoi panni da vestire, & dormire, casse, & vettovaglia di mangiare, tanto che sia bastante al mercante: imperoche se il mercante vi vorrà metter vettovaglia per rivendere, ò altre cose in la [3] compagnia, ò huomo per lui, è tenuto pagar nolo alla nave.

1 *Stivatori*] siet *Mr. Clairac sur les Us & Coutum. de la Mer p. 46.*
* *E* (en.)
2 *Stiva a trau*] dat is, *stivar a pieno*, by ons *Traaven*, dat is de goederen met groot geweld van balken, en andere instrumenten in het Schip in parssen. Forsitan à voce Latina *Trabs*, aut ab Hispanicâ *Travar* (voegen.)
3 Dicam ad *Cap.* 75.

CAP. LXXIV.

Come il mercante debba haver piazza nella nave.

*IL patron della nave debba dar piazza a'mercanti, * il nochiero debba far venire al Scrivano il mercante, & a quello mercante deve dare più piazza, che dà più nolo, & guadagno alla nave.*

* *E* (en.)

deeren. Maar als de Schipper aan een onbewoond land is, en sy geen Sjouwers, of menschen, die 't voor geld doen, vinden sullen, zijn de Schipgesellen gehouden te laaden, en te ontlaaden; en moeten beloont worden, so als de Stuurman verstaan sal, dat die geenen, dewelke gelaaden, of gelost sullen hebben, verdienen. En dit *(*Kapittel*) is gemaakt, op dat de Schipper nog de Koopluyden geen vergeeffse reys souden doen. Maar so der menschen sullen zijn, dewelke voor geld laaden, of ontlaaden, zijn de Bootsgesellen niet gehouden.

KAP. LXXIII.

Van [1] *de Sjouwers*, *(en) *de levensmiddelen, die de Koopman aan boord send.*

INsgelijks moet de Schipper aan de Koopluyden menschen beschikken, die sig verstaan het Schip te [2] stuwen, als het Schip sijn volle lading heeft, en de Koopluyden moeten deselven betaalen. En de Schipper is schuldig der Koopluyden kleeren, beddegoed, koffers, en mondkost, so veel de Koopman van noden heeft, mede te neemen; maar so de Koopman, of sijn Commies victalie, of ander goed onder de [3] victalie wilde meê neemen om te verkoopen, is hy gehouden vragt aan 't Schip te betaalen.

KAP. LXXIV.

Hoe de Koopman moet plaats hebben in 't Schip.

DE Schipper moet plaats voor de Koopluyden in 't Schip verschaffen, *(*en*) de Stuurman moet de Koopluyden by de Schrijver doen komen, en moet die Koopman de meeste plaats geven, dewelke het Schip de meeste vragt, en winst aanbrengt.

KAP.

CAP. LXXV.

Del loco, *& de' servitori de' mercanti.

Patron di nave è tenuto a mercanti portar la cassa, & letto, & suo servitore, & [1] compagno sufficiente nel viaggio, dove andar debbe: & debbali dar loco dove dorma: & se gli mercanti daranno tanto poco nolo, cioè a sapere se anderà in Achri, in Alessandria, in Armenia, in Barbaria, ò in Spagna, ò nelle bande di quelle parti, ò ne verrà, se darà di dieci ducati d'oro larghi in giù di nolo, non gli debba esser tenuto il patron di nave portar cassa, nè servitore, nè compagno senza nolo, nè debba haver loco di mercanti.

* *Desferra*] bagage.
1 *Compagno*] est (*socius, comes,*) sed quam futilis hæc locutio? *compagno sufficiente nel viaggio dove andar debbe.* Lege itaque & hic, & superius in Cap. 73. & alibi passim, *Companaggio* compositum ex *con* & *panis*, quod vulgo *cibaria*, atque *esculenta* denotat.

CAP. LXXVI.

Dechiaratione del sopradetto.

*Se nave, ò altro legno va in Barbaria, ò in Spagna, ò che venghi * il mercante non dà venti Besanti di nolo, per la medesma ragione [1] di sopra.*

* *E* (en.)
1 CATAL. *axi com desus es dit* (in dier voegen als boven gesegt is.)

CAP. LXXVII.

Di vettavoglia rubata.

Il patron di nave debba restituire ogni vettovaglia, che fusse rubata per mano di marinaro in nave.

CAP. LXXVIII.

De impedimento di mercante.

*Patron di nave debbe aspettare li mercanti, se impedimento ci sarà, & se il patron della nave è stato pagato del nolo dal mercante * caverà la robba*

* *E lo mercader*] (en de Koopman.)

KAP. LXXV.

Van plaats *(voor de bagage) *en Knegts der Koopluyden.*

DE Schipper moet de koffer van de Koopluyden, haar bed, Knegt, en ' victalie', so veel als sy op reys van noden hebben, mede neemen: en moet haar plaats geeven om te slaapen, en indien de Koopman so weynig van vragt geeft, dat, als hy na Acry, Alexandrien, Armenien, Barbaryen, Spanjen, of na die Gewesten heen, of weêrom vaart, niet boven de 10. ducaten voor vragt betaalen sal, is de Schipper hem niet gehouden sijn koffer, nog sijn Knegt, nog sijn victalie in te neemen sonder vragt: en moet hy ook geen Koopmans plaats hebben.

KAP. LXXVI.

Verklaaringe van het bovenstaande.

SO een Schip of ander Vaartuyg komt, of gaat na Barbaryen, of na Spanjen, *(*en*) de Koopman geen 20. Besants voor vragt betaalt, is het gelijk ' boven gesegt is.

KAP. LXXVII.

Van gestole victalie.

DE Schipper moet al de victalie, dewelke door handen van de Bootsgesellen in 't Schip gestolen sal zijn, vergoeden.

KAP. LXXVIII.

Van belet van de Koopman.

ALs 'er eenig belet sal zijn, moet de Schipper na de Koopman wagten, en als de Schipper de vragt van de Koopman sal ont-

fan-

robba per paura, ò per impedimento, il patron non è tenuto restituire il nolo: imperoche tutta volta, che habbia buone nuove, è tenuto andare, & portar la robba dove li haverà promesso, se non passerà termine di due mesi.

CAP. LXXIX.

Di paura di mercanti.

S*E il mercante ha messa sua mercantia in nave, & per paura, che haverà de' suoi nemici la vorrà cavare, cioè per armata, ò per corsari, la può cavare, ò* (perche) *sia certo, ò non certo, con che li altri mercanti la cavano. Imperò se sarà uno mercante, che habbia paura, & per altra ragione, che altri mercanti, ò la più parte non la caveranno, habbia pagar nolo, ò accordarsi col patrone della nave per pagarlo:* [1] (perche il patron ne fa ogni giorno spesa, & salaria marinari, & consuma la nave, & se medesimo.)

1 Quæ diverso charactere distinximus desunt in Catalauno.

CAP. LXXX.

Come deve esser [1] salvata la robba al mercante, che teme.

I*L patron debba dare, & restituir tutta la robba al mercante* [2] *essendo certo, che lui habbia pagato, ò nò, sol sappia ch'egli habbia paura di qualche nave, ò altro legno armato: & quando il detto mercante non si tema, il patron della nave volendo può farlo tornar nella nave; & se* [*] *non vuole, si debba convenir col patron della nave, per il medesimo prezzo di prima, & si mette altra robba, a rispetto di quintalate: perche il patron ha ricevuto danno, in dar mangiar, e bere* [*] *a' marinari, & di molt'altre spese.*

1 *Salvata*] CATAL. *liurada* (uytgelevert, overgegeeven.)

2 *Essendo certo &c.*] CATAL. *sia pagat o no, que hom sia cert quel mercader se tem, que nau o leny sia armada de que el se tema* ('t zy hy sijn betaaling heeft, of niet, als hy maar versekert is dat de Koopman bekommert is, door dien datter vyandelijke Schepen zijn daar hy voor vreest.)

* *Et se non vuole*] CATAL. *e si ell ven, & noli torna, que sen deu posar ab lo senyor de la nau, que li do aytant de nolit, com li donava, si met altra roba, a multiplicament de quintalades,* het welk aldus sou konnen vertaalt worden, (en so hy 't verkoopt, en niet weêr t'Scheep brengt, moet hy met de Schipper akkordeeren, dat hy hem, indien hy ander goed in de plaats komt te laaden, so veel vragt sal geeven als van te vooren, na het getal der quintaalen.)

* *E loguer* (en huur.)

CAP.

fangen hebben, *(*en de Koopman*) door vreese, of belet het goed sal ontlaaden, is de Schipper niet schuldig de vragt weer uyt te keeren, maar is gehouden op alle goede tijding de reys voort te setten; en't goed ter gedestineerder plaatse te brengen so 't niet boven de twee maanden loopt.

K A P. LXXIX.

Van vrees des Koopmans.

ALs een Koopman sijn koopmanschap Scheep gebragt heeft, en die weêr wil ontlaaden uyt vreese voor sijn vyanden, namentlijk voor Oorlog-Schepen, of Rovers, kan hy die ontlaaden, 't zy hy sekere tijding heeft, of niet, mits dat andere Koopluyden ontlaaden: maar so der een Koopman sal weesen, die bevreest is, en in tegendeel de andere Koopluyden, of het meerder gedeelte, niet sal ontlaaden, is hy gehouden den Schipper de vragt te betaalen, of moet met hem accordeeren, in dier voegen, dat de Schipper te vreede is.

K A P. LXXX.

Hoe het goed van den Koopman, die bevreest is, moet worden [1] bewaart.

DE Schipper is den Koopman gehouden, [2] 't zy dat hy sijn betaaling heeft, of niet, alleen dat hy weet, dat hy bevreest is voor eenig Schip, of vyandelijk Vaartuyg, al het goed weder uyt te leveren, en over te geeven: en als de vrees van de Koopman over is, kan de Schipper het hem weer doen in 't Schip brengen, so hy wil, en so *(*hy 't verkoopt, en*) niet wil, moet hy met de Schipper accordeeren voor deselve prijs als van te voren, en so hy ander goed in de plaats laad, na het beloop der quintaalen; nademaal de Schipper schade geleeden heeft in 't geeven van spijs, en drank, *(*en huur*) aan de Matroosen, en in veel andere onkosten.

CAP. LXXXI.

* Che è tenuto il patron al mercante, che noleggierà à canterate.

Mercante che noleggierà nave, ò navilio a canterate, cioè a saper, che il mercante debba dare quantità di canterate alla nave, ò navilio, il patrone della nave, ò navilio sia tenuto al mercante di portare più il quarto delle canterate: in questo modo, che se noleggierà trecento canterate, & il mercante ne haverà quattrocento, il patrone gli debba portare; ma in tal forma, che detto mercadante si debba accordar con il patron del navilio, di quella parte delle canterate a un tempo, che sia sufficiente; & se in quel tempo promesso il mercante non ce le vorrà mettere, che il detto patrone possa noleggiare ad altri mercanti a compimento del suo carico.

I. *Et se il detto mercante si vorrà astenere di andar nel detto viaggio, ilquale haverà promesso a certa quantità di canterate, & sarà la promessa fatta con carta, ò con testimonii, ò scritto nel libro di nave, ò di navilio per scrivano* [1] *rogato, il detto mercante debbe rifare tutte le spese, che il patrone havessi fatte per ragione di quel viaggio, se innanzi che niente habbi caricato se estraherà: & se poiche haurà alcuna cosa caricata, il mercante se estraherà del viaggio, debba dare la metà del nolo, ilquale haurà promesso alla nave, ò al navilio senza contrasto. Et il patrone del navilio debba pagare la metà del salario alli marinari, se la nave, ò navilio haurà tanta quantità di nolo, che fusse la metà di quello, che potria havere, quando havesse suo carico compiuto.*

II. *Il patrone della nave debbe mettere in ordine la nave di exarcie, & di altre cose necessarie, (&) in quel modo, che haurà promesso a mercanti; & debba esser in ordine in quel tempo, che sarà d'accordo fra loro; e il mercante, debba havere spedito la nave, ò navilio al tempo accordato infra loro; & il mercante debba pagare il nolo senza contrasto. Et il patron di nave, ò di navilio si può ritener pegno per ragione del nolo tanto di robba, che vaglia quattro volte tanto come il nolo, che haver debbe.*

* *De*

1 *Rogato*] CATAL. *jurat* (geswoore.)

KAP. LXXXI.

**Waar in de Schipper den Koopman gehouden is, die by de quintaal laad.*

ALs een Koopman een Schip bevragt by de quintaal, namentlijk, dat de Koopman ſeker getal quintaalen aan 't Schip moet verſchaffen, is de Schipper aan den Koopman gehouden een vierde der quintaalen meer te voeren; in dier voegen, dat wanneer de Koopman geakkordeert is voor 300. quintaalen, en deſelve 400. heeft, de Schipper hem gehouden is die te voeren; ſo evenwel, dat de Koopman voor die overige quintaalen, met de Schipper ſekere bequaame tijd moet beraamen, en dat, indien ſe de Koopman binnen de beloofde tijd niet ſal willen leveren, de Schipper van andere Koopluyden vragt ſal mogen aanneemen tot ſijn volle laading toe.

Wat regt den Schipper, en Matrooſen competeert, als de Koopman de reys wil ſtaaken.

I. En by aldien een Koopman, dewelke ſeker getal van quintaalen belooft ſal hebben, de reys ſal willen ſtaaken, en die belofte in geſchrift, of in tegenwoordigheyd van getuygen gedaan ſal zijn, of door de geſwoore Schrijver aangetekent weeſen in 't Scheeps-boek, is gemelde Koopman gehouden alle de koſten, de welken de Schipper ter ſaake van die reys gedaan ſal hebben, te vergoeden in gevalle hy ſe ſtaakt, voor dat hy nog jets gelaaden heeft; en indien hy ſe ſtaakt, na dat hy jets gelaaden heeft, moet hy de helft van de vragt, dewelke hy aan 't Schip belooft ſal hebben, betaalen, ſonder tegen ſeggen. En by aldien het Schip ſo veel vragt ſal genieten, dat het de helft uytmaakt, van 't geen dat het had konnen hebben, in gevalle het ſijn volle laading gekreegen had, is de Schipper gehouden het Scheeps-volk de helft van de huur te betaalen.

De Schipper moet op ſijn tijd klaar weeſen &c.

II. De Schipper moet het Schip gereet maaken met ſijn takeling, en vorder behoefte, in dier voegen als hy de Koopluyden belooft ſal hebben; en moet klaar weeſen tegen die tijd welke met de Koopluyden afgeſproken is; en de Koopman moet het Schip op de beſtemde tijd zeylree vinden, en de Koopman moet de vragt voldoen, ſonder tegen ſeggen, en de Schipper kan voor de vragt viermaal ſo veel goed in pand houden, als de vragt, die hy hebben moet, bedraagt.

CAP. LXXXII.

Di mercante che noleggierà, & dipoi se estraherà.

MErcanti che noleggieranno quantità di robba, ò di canterate, & hauranno à dare tutto il suo carico ad alcuna nave, ò ad alcuno navilio, se il mercante si estraherà di dare, & consegnare quella robba, ò quella quantità di canterate, ò tutto quel carico, che nolegiato hauranno, innanzi non lo habbino fatto portare à mare tutto, ò la più parte, non sono tenuti di dare à quello patrone di quella nave, ò di quello navilio, di che loro hauranno noleggiato, se non solamente la spesa, che il patron della nave, ò di navilio haurà fatto per quel viaggio.

I. *Et se per ventura li mercanti hauranno fatto* [1] *patrone al mare tutta quella robba, ò la più parte, che lor noleggiata hauranno, & gli detti mercanti si estraheranno di andare allo viaggio loro, sono tenuti pagare il patrone della nave, ò di navilio, che loro hauranno noleggiato, il terzo del nolo, che loro hauranno promesso dare, quando loro noleggiorno. Imperò se li detti mercanti si estraheranno del viaggio, dipoi che hauranno alcuna cosa caricata, loro sono tenuti di dare al patrone della nave, ò navilio la metà del nolo, che promesso hauranno; e se loro hauranno caricato tutto quello, che habbiano a caricare, & la nave, ò navilio non haurà fatto vela, & lor si vorranno estrahere di viaggio, sono tenuti pagare la metà del nolo, che promesso hauranno. Et se per caso la nave, ò navilio, dove loro hauranno messo la robba, havessi fatto vela, & lor si volessino estrahere di detto viaggio, son tenuti di dare al patron della nave, ò navilio tutto il nolo, che promesso hauranno. E tutto questo, che disopra è detto, debba esser fatto senza contrasto.*

II. *Imperò è da intender, che per qualunque di queste ragioni dette, che i detti mercanti si vorranno estrahere del viaggio, nel quale haveranno promesso quantità di canterate, ò haveranno noleggiato del tutto alcuna nave, ò navilio, che sia senza fraude. Et se il patrone della nave, ò del navilio potrà provare, ò mostrare alcuna fraude, ò scusa, che non fussi giusta, quei mercanti sono tenuti dare, & consegnare tutto quello, che noleggiato li hauranno; ò che si accordino con lui, se lui vorrà. Perche è ragione, che come il patrone di nave, ò di navilio è te-*

1 *Patrone*] L. *portare* CATAL. *tirar* (brengen.)

KAP. LXXXII.

Van een Koopman die 't Schip bevragt, en sig de reys naderhand onttrekt.

DE Koopluyden, dewelken een Schip komen te bevragten met sekere quantiteyt van goederen, of quintaalen, en verbonden zijn het Schip sijn volle laading te verschaffen, so die Koopluyden onwillig zijn dat goed, of dat getal quintaalen, of die geheele laading; waar voor zy 't Schip gehuurt sullen hebben, te leveren, en af te laaden, voor dat deselve nog geheel, of ten meerendeele aan Zee is gebragt, zijn sy den Schipper van dat Schip, het welk sy in dier voegen bevragt sullen hebben, niet gehouden meer te betaalen, als de kosten, dewelke de Schipper tot de reys sal hebben gedaan.

Als de Koopluyden de reys staaken, voor dat de laading aan Zee is gebragt,

I. En so 't sake was, dat de Koopluyden de geheele laading, of het meeste gedeelte al na Zee hadden doen [1] brengen, en gemelde Koopluyden haar reys quamen te staaken, zijn sy gehouden den Schipper van 't Schip, het welk zy bevragt sullen hebben, een derde van de vragt te betaalen, welke sy belooft hadden toen de bevragting geschiede. Maar in gevalle gemelde Koopluyden de reys quamen te staaken, na dat sy al eenig goed ingelaaden hadden, zijn sy gehouden den Schipper de helft van de vragt te betaalen, die sy belooft sullen hebben; en indien sy gelaaden hebben, all het geen sy te laaden hadden, en 't Schip nog niet onder zeyl is, en sy de reys willen staaken, zijn sy gehouden de helft van de beloofde vragt te betaalen. En so 't sake was, dat het Schip, daar in sy 't goed gelaaden hadden, al onder zeyl mogt weesen, en sy de voorschreeve reys willen staaken, zijn sy den Schipper schuldig de heele vragt te geeven, die sy belooft sullen hebben; en al het geene dat gesegt is, moet geschieden sonder tegen spreken.

na dat de laading aan Zee is gebragt,

als al eenig goed gelaaden is,

als al het goed gelaaden is,

als het Schip onder zeyl. is.

II. Dan moet men weeten, dat om welke der bovenstaande redenen, gemelde Koopluyden de reyse, waar toe sy seker getal quintaalen belooft hebben, of wel het Schip geheel afgehuurt, sullen willen staaken, dat het wesen moet ter goeder trouwe; en in gevalle de Schipper eenig bedrog, of onwettige uytvlugt sal konnen aantoonen, of bewijsen, zijn de Koopluyden gehouden te leveren, en af te laaden al het geen waar voor sy hem sullen hebben gehuurt,

Alles moet ter goeder trouwe geschieden.

of

*è tenuto, * obligato a' mercanti, che li mercanti sieno, è debbino esser tenuti al patrone di nave, ò navilio: se però per giusta ragione non si potranno scusare, come disopra è detto.*

* *E* (en.)

CAP. LXXXIII.

Di mercante, c'haverà noleggiato roba, & dapoi la vende.

SE alcuni mercanti noleggieranno nave, ò navilio del tutto, ò in parte, ò che li debbino dare quantità di canterate, se gli detti mercanti si rimaranno di andare al viaggio per causa di vendita, che loro hauranno fatto delle robbe loro, laqual robba, ò marcandantia loro hauranno noleggiata ad alcuno patrone di nave, ò di navilio, loro sono tenuti pagare quel nolo, che haveranno promesso. Per qual ragione? percioche è da intendere, che quelli mercanti, liquali quelle robbe (che) *havevano noleggiate, che nella vendita, che loro ne fanno, loro ci guadagnano, & ancora più, il guadagno che loro ci fanno, che ci entra quello nolo, che loro havevano promesso di dare à quello patrone di nave, ò di navilio, che loro havevano noleggiato: & è ragione, che poiche li mercadanti guadagnano, & fanno loro fatti, che li patroni delle navi, ò navili non debbano haver danno. Imperoche è da intendere in questo modo, che se la nave, ò navilio, che noleggiato sarà, doveva caricare in quello loco, dove il contratto del nolo sarà stato fatto, debbe esser messo in potere de' due huomini dell'arte del mare, che sieno degni di fede, & quella cosa, che loro nè diranno, quella debba essere seguito; che il patrone della nave, nè gli mercanti non debbano, nè possano in niente contradire. Et quello patto, che il patrone della nave, ò navilio farà con gli mercanti, in quello patto debbano esser li marinari.*

I. *Imperoche se quella nave, ò navilio, che noleggiato sarà, doveva andare à caricare in alcuno altro loco, & la nave, ò navilio sarà giunto, dove doveva caricare, & i mercanti hauranno vendute quelle robbe, che noleggiato havevano, & i mercanti non lo potranno consegnare, loro sono tenuti dare, & pagare tutto quello nolo, che promesso havevano di dare à quello patrone di nave, ò di quello navilio, che loro noleggiorno senza contrasto: perche è ragione, che gli mercanti sien tenuti, & obligati à i patro-*

of moeten met hem akkordeeren, indien hy wil; want het is redelijk, dat de Koopluyden moeten gehouden zijn aan den Schipper, in dier voegen als de Schipper gehouden *(en) verbonden is aan de Koopluyden: ten waare sy haar by wettige rede konden verontschuldigen, als boven gesegt is.

KAP. LXXXIII.

Van de Koopman, dewelke een Schip bevragt sal hebben, en 't goed naderhand verkoopt.

SO eenige Koopluyden een Schip geheel, of ten deele bevragten, of dat sy daar aan seker getal quintaalen moeten leveren, en gemelde Koopluyden de reyse staaken, door dien sy 't goed, waar mede sy 't Schip bevragt hebben, verkoopen, zijn sy gehouden de uytgeloofde vragtpenningen te voldoen. Om wat rede? om dat men moet weeten, dat de Koopluyden winst doen in 't verkoopen van die goederen, daar sy 't Schip mede bevragt hadden; en daar in boven, dat in de winst, die sy komen te doen, de vragt begreepen is, dewelke sy den Schipper, dien sy bevragt hadden, belooft hebben te geeven: en 't is betamentlijk, dat de Schippers geen schade moeten lijden, terwijl de Koopluyden winnen, en hun voordeel doen. Dog moet dit alſo verstaan worden, dat, in gevalle het Schip, dat bevragt sal zijn, de laading most inneemen ter plaatse, daar het contract van bevragting was aangegaan, het als dan moet gestelt worden aan twee goede, eerlijke, Zeevaarende mannen, en derselver uytspraak gevolgt, sonder dat de Schipper, of Koopluyden daar eenigsints konnen tegen seggen. En in dat akkord, het welk de Schipper met de Koopluyden sal aangaan, daar in moeten de Schipgesellen begreepen zijn.

Als het Schip buyten 's lands de laading most gaan inneemen, en het goed verkoft is.

I. Maar in gevalle het Schip, dat bevragt sal zijn, de laading most gaan inneemen op een andere plaats, en 't Schip gekomen sal zijn ter plaatse daar het de laading most inneemen, en de Koopluyden de goederen, waar mede sy het souden hebben gelaaden, verkoft sullen hebben, en de Koopluyden deselven niet sullen konnen leveren, zijn sy gehouden de geheele vragt, die sy belooft hadden aan de Schipper, de welke sy afgehuurt hebben, op te leggen, en te betaalen, sonder tegen seggen. Want het is redelijk, dat de Koopluyden gehouden, en verbonden zijn aan de Schippers, allessints, en in so verre als de Schippers gehouden zijn aan de Koopluyden; want het een harde saak soude zijn, dat de Koopluyden niet souden gehouden zijn

patroni delle navi tutto, & in tanto, come i patroni delle navi sono à mercanti: che dura cosa saria, se i mercanti non fussero tenuti a patroni delle navi, come loro son tenuti a mercanti, che potria essere gran danno; & non saria ben fatto, nè giusta ragione, che i mercanti facessero il fatto loro, & i patroni delle navi fussero disfatti à fede de' mercanti.

II. *Imperoche se quella nave, che noleggiata sarà, debba andare a caricare in alcun loco, & i mercanti lo faranno a sapere innanzi che la detta nave si parta di quel loco, dove sarà stata noleggiata, nè ancora haverà fatto vela, quel tale contrasto debba essere messo in potere di duoi buoni huomini, come disopra è detto. Et per la ragione disopra detta fu fatto questo capitolo.*

CAP. LXXXIV.

Di canterate.

IL patrone della nave è tenuto al mercante, di portare le canterate, che haverà noleggiate del mercante: & il mercante debba pagare il nolo in quel modo, che si accorderà con il patrone della nave.

CAP. LXXXV.

Della robba caricata, che il patron non sappia.

SE il mercante metterà più robba in nave di quello, che haverà noleggiata col patrone, il detto patrone può pigliare di quella il nolo, che vuole.

CAP. LXXXVI.

Di poco nolo, & assai nolo.

FAcciamo conto, che un mercante dia al patron della nave un ducato per cantaro, & ha assicurato tanti cantari, come saranno, & dipoi verrà un altro mercante, & gli darà del cantaro tre, ò quattro ducati, il patron della nave debba portare, & mettere tanto l'uno, come l'altro in buon loco. Et guardisi il patrone, che tanto rifarà all'un, come l'altro, se danno pi-

aan de Schippers, in dier voegen, als sy gehouden zijn aan de Koopluyden; het welk ten hoogste sou konnen schadelijk zijn; en het sou niet billijk, nog wel gedaan weesen, dat de Koopluyden haar voordeel souden doen, en de Schippers, die op 't woord der Koopluyden toegaan, schaade moeten lijden.

II. Maar so 't Schip, dat bevragt sal weesen, sijn laading elders moet gaan inneemen, en de Koopluyden de saak bekent maaken, voor dat het Schip van de plaats, daar 't bevragt sal zijn, afgesakt, of onder zeyl is, moet dit sodaanig verschil gesteld worden aan twee goede mannen, gelijk boven gesegt is. En om de boven gemelde rede is dit Kapittel gemaakt.

Als de Koopluyden den Schipper kennis daar van geeven voor dat het Schip onder zeyl is.

KAP. LXXXIV.

Van de Quintaalen.

DE Schipper is den Koopman gehouden so veel quintaalen te voeren, als hy sal hebben aangenomen: en de Koopman is schuldig de vragt te betaalen, in dier voegen als hy met den Schipper geakkordeert is.

KAP. LXXXV.

Van goed dat ingelaaden is buyten kennis van de Schipper.

INdien de Koopman meer goed inlaad, als hy met de Schipper bedongen heeft, mag gemelde Schipper daar so veel vragt van neemen als hy wil.

KAP. LXXXVI.

Van weynig, en veel vragt.

REkent, dat een Koopman den Schipper een ducaat voor 't quintaal sal geeven, en hem versekert heeft so veel quintaalen, als 'er sullen zijn, en naderhand een ander Koopman komt, die hem voor 't quintaal sal geeven 3, of 4. ducaaten, so moet de Schipper het voeren, en het een, so wel als het ander op een goede plaats leggen. En de Schipper moet voor hem sien, nademaal hy, in cas van schaade, den een so veel moet goed doen, als den ander. En

 hy

pigliaſſi. Et non debba laſciar di portar la robba di quello di prima, per inſino che habbia ſuo carico; & gli è tenuto il patrone di portar le robbe inſino à compimento; imperò cavato quel compimento delle dette canterate, il patrone della nave li può domandar tanto, quanto vorrà, per cantaro; ſe il mercante non ſi ſarà accordato con lui, che per quella ragione li dia di quello, che ci metterà più, & lo debbe far ſaper nel termine, che ſi accordorno inſieme.

CAP. LXXXVII.

Se il patrone laſcierà robba noleggiata.

*SE alcuno patrone di nave, ò di navilio, noleggiera, ò haverà noleggiato alcuna robba di mercanti, ò ſcrivano per lui, con carta, ò con teſtimonii, ò tra di loro ſarà data la fede, ò fuſſe ſcritto al cartolario di nave, ò navilio, il patrone della nave, ò navilio è neceſſario che carichi detta robba, che noleggiata haurà: & ſe lui non la potrà portare, & la laſcierà tutta, & che gli mercanti gli diranno, che, ſe lui non la porta, rimanerà per ſua, ſe il patron della nave, ò navilio non ſi accorderà con li detti mercanti, innanzi che ſi parti, quella robba, che, come diſopra è detto, laſciarà, ò haurà laſciata, debba rimanere per ſua, & il detto patrone è tenuto di dare a detti mercanti altretanta di robba, quanto fuſſi quella, che lui haurà laſciata, ò tanti denari, come vale, ò valerà ſimigliante robba di quella, in quel loco, dove lui farà porto per ſcaricare, * in quel loco, dove lui la dovea portare. Et ſe la detta robba, che rimaſa ſarà, ſi perderà, ò guaſterà, in tutto, ò in parte, debba eſſer perſa à detto patrone, che ſopra la conditione ſopradetta l'haurà laſciata.*

I. *Et ſe per caſo tutto quel, che il patrone della nave, ò navilio porterà nella ſua nave, ò navilio, è da intender quella robba, ò quella mercantia, che lui porterà, ſi perderà del tutto, per alcun caſo di ventura, & ſe quella, che rimaſa ſarà, ſi ſalverà, debba eſſere ſalvata à detto patrone della nave, ò navilio, & eſſer perſa à mercanti, di chi ſtata fuſſe. Et è ragione, che, come il detto patrone della nave, ò navilio era tenuto di reſtituire a detto mercante, ò mercanti tanta di robba, come quella, che rimaſa era, ò tanti denari, come ſimigliante robba di quella valeva, ò valeſſe in loco, dove lui la doveva portare; & ſe perde quella robba, che rimaſta ſarà, dovea, & debbe eſſer*

* o (of.)

hy moet het goed van de eerste niet laaten leggen, voor dat het Schip sijn volle laading heeft: en de Schipper is hem gehouden sijn goed in te neemen tot het laatste toe: maar het laatste der voorschreeve quintaalen gelaaden hebbende, kan de Schipper voor 't quintaal, so veel eysschen als hy begeert; ten waare de Koopman met hem geakkordeert was; dat hy 't overige sou konnen laaden voor deselve prijs; en sulks moet hy hem laaten weeten tegen de bestemde tijd.

KAP. LXXXVII.

Als de Schipper het bestelde goed laat leggen.

ALs de Schipper, of de Schrijver in sijn naam, eenig Koopmans goed sal aanneemen, of aangenomen hebben met geschrift, of in tegenwoordigheyd van getuygen, of mondeling, of dat het geschreeven was in 't Scheeps-boek, is de Schipper schuldig dat goed in te laaden, het welk hy aangenomen heeft: en so hy 't niet kan voeren, en 't in 't geheel laat leggen, en de Koopluyden hem aanseggen, dat het voor sijn rekening blijft, so hy 't niet inneemt, moet dat goed, het welk hy, gelijk boven gesegt is, heeft, of sal hebben laaten leggen, voor sijn rekening blijven: en is de Schipper gehouden aan gemelde Koopluyden so veel goed weêrom te leveren, als 't geen hy heeft laaten leggen, of so veel geld, als gelijke goed waardig is, of waardig sal zijn geweest ter plaatse der ontlaadinge, *(*of*) ter plaatse, werwaarts hy 't had moeten brengen; ten waare de Schipper akkordeerde, of met gemelde Koopluyden geakkordeert was, voor sijn vertrek. En by aldien 't voorschreeve goed, het welk is blijven leggen, verlooren gaat, of beschadigt word, in 't geheel, of ten deele, moet het verlooren weesen voor reekening van gemelde Schipper, die 't op gemelde conditie sal hebben laaten leggen.

I. En so 't sake was, dat al het geen, dat gemelde Schipper met sijn Schip sal voeren, namentlijk dat goed, of die koopmanschappen, dewelke hy op sijn bodem sal hebben, by ongeluk quamen te blijven, en 't geen dat was blijven leggen gesalveert was, moet het gesalveerde zijn ten voordeele van de Schipper, en het verongelukte voor rekening van de Koopluyden, die 't toebehooren sal. En het is redelijk, dat gelijk aan de eene kant gemelde Schipper aan gedagte Koopman, of Koopluyden, so veel goed, als het geen, dat was blijven leggen, of so veel geld, als gelijke goed waardig was, of waardig soude zijn geweest ter plaatse, werwaarts hy 't most voeren, ge-

Als het goed dat aan land gebleeven, behouden, en dat in 't Schip gelaaden, verongelukt is.

esser persa à detto patrone di nave, ò di navilio, (&) cosi è ragione, che, se tutta la robba, che il detto patrone porterà, si perderà per alcun caso di ventura, & quella che rimasa sarà, si salverà, debba esser salvata a detto patrone di nave, ò di navilio, & persa à detto mercante, ò mercanti. Per qual ragione? percioche non saria ragione, nè equalità, che i patroni delle navi, ò de i navilii, fusser, nè, debbino esser di peggior conditione, che i mercanti.

II. *Et se per ventura la robba, che il patrone della nave porterà nella sua nave, ò nel suo navilio, si salverà, & quella, che rimasta sarà, si perderà, il patrone della nave, ò navilio è tenuto di dar, come disopra è detto, a mercanti: & se la robba, che rimasa sarà, si perderà, debba esser persa al detto patron di nave. Et se quella, che nella nave, ò navilio porterà, si perderà in tutto, per alcuno caso di ventura, & quella, che rimasta sarà, si salverà, deue esser del patron detto, & non è tenuto dar niente a detti mercanti; & se la detta robba, che nella nave porterà, si salverà, il detto patrone della nave è tenuto a dare a i detti mercanti tanto, come disopra è detto. Saluo impero, che gli detti mercanti sono tenuti estrahere di quello pretio, che detto patrone di nave darà, ò debba dare, tutte quante le spese, che loro fariano, ò haveriano a fare, se il detto patrone di nave havesse portata quella robba, che rimasa fusse; saluo che alle vettovaglie non sono tenuti li detti mercanti di estrahere; percio come li detti mercanti per il simile, tengano a fare spesa di vettovaglia, come se la robba havessino portata; & perciò non è ragione che la vettovaglia, se ne cavi. Et se per ventura la robba, che detto patrone di nave porterà nella sua nave, ò navilio, non si perderà in tutto, ma in parte, quella perdita tale debba esser contata, & cavata di quella robba, che rimasa sarà, per soldo, & per lira, del pretio, che il patrone della nave è tenuto dare a i detti mercanti per la robba, che rimasa sarà. Ancora più, se la nave, ò navilio getterà per alcun caso di ventura, quello getto debbe esser contato, & cavato di quella robba, che sarà rimasa per soldo, & per lira del pretio disopra detto.*

III. *Et*

gehouden was te restitueeren, en het selve goed, dat was blijven leggen, moet, en most verlooren gaan voor rekening van gemelde Schipper, aan de andere kant insgelijks redelijk zy, dat by aldien al het goed, dat gemelde Schipper op sijn bodem heeft, by ongeluk komt te blijven, en 't geen, dat is blijven leggen, gesalveert is, dat het gesalveerde moet zijn ten voordeele van gemelde Schipper, en het verongelukte tot laste van gedagte Koopman, of Koopluyden. Om wat rede? om dat het niet redelijk, of billik soude weesen, dat de Schipper van erger conditie sou zijn, of moeten zijn, als gedagte Koopluyden.

Als het goed, dat aan land gebleeven, verongelukt, en dat ingescheept is, behouden sal zijn

II. En so 't sake was, dat het goed, het welk de Schipper op sijn bodem sal hebben, gesalveert, en 't geen was blijven leggen, verongelukt was, is de Schipper aan de Koopluyden gehouden te betaalen, gelijk boven gesegt is; en by aldien het goed, het welk is blijven leggen, verongelukt sal zijn, moet het verongelukt weesen tot laste van gemelde Schipper. En by aldien het geen hy op sijn bodem sal hebben, t'eenemaal verongelukt, en 't geen, dat was blijven leggen, gesalveert was, moet sulkx ten voordeele van gemelde Schipper zijn; en is de Schipper in het alderminste geen vergoeding aan de Koopluyden schuldig: en so gesëyde goed, het welk hy in sijn Schip sal voeren, gesalveert sal zijn, is de Schipper schuldig aan gemelde Koopluyden, so veel te betaalen, als boven gesegt is. Behoudens nogthans, dat gemelde Koopluyden gehouden zijn van dat geld, het welk de Schipper ter dier saake sal geeven, of moeten geeven, te laaten korten alle kosten, die sy gedaan souden hebben; of die sy hadden moeten doen, so gemelde Schipper dat goed, het welk was blijven leggen, vervoerd had; uytgesondert, dat gemelde Koopluyden niet schuldig zijn, het kostgeld te laaten korten: vermits de Koopluyden des niet te min onkosten aan levens-middelen moeten doen, niet anders als of het goed vervoert was geweest; en daarom is 't niet behoorlijk dat het kostgeld sou worden afgekort. En so by geval het goed, dat de Schipper in 't Schip sal voeren, niet geheel, maar ten deele verongelukt was, moet dit sodaanig verlies gerekent, en gekort worden aan dat goed, het welk is blijven leggen, penning-pennings gelijk van de waarde, dewelke de Schipper moet geeven aan gemelde Koopluyden, voor het goed, het welk is blijven leggen. Daar en boven, by aldien het Schip by ongeluk komt te werpen, moet dat werpen gerekent, en gekort worden aan dat goed, het welk is blijven leggen, penning pennings gelijk van boven gemelde waarde.

als het geen dat in gescheept is, t'eenemaal verongelukt,

als het geen dat ingescheept is voor een gedeelte verongelukt.

III. En

III. *Et se per ventura il patrone della nave porterà una quantità della robba, che noleggiata haurà, & lascierà l altra quantità, se li detti mercanti li diranno, come disopra si è detto, il patrone della nave è tenuto, come disopra è detto in questo capitolo medesimo. Imperò se li detti mercanti vederanno, che la loro robba rimane del tutto, ò in parte, & loro non diranno, nè metteranno al detto patrone di nave la conditione disopra detta, nè altro contrasto gli faranno, ò per ventura il patrone della nave dirà, ò farà dire, che robba rimane, che è di loro, & sopra questo disopra detto, li detti mercanti niente non diranno, nè contrasteranno, nè la detta conditione disopra detta non metteranno, se la sopra detta robba rimane, & si perde, debba essere persa a detti mercanti: per qual ragione? perciò, come li detti mercanti non dissero, nè contrastorono, * messono* (contrasto) *quando loro vederono, che la robba loro rimaneua del tutto, ò in parte, al detto patrone di nave, la conditione di sopra detta; che se l'havessino fatto, se la robba rimanessi, & si perdessi, non saria, nè fora persa per detti mercanti, anzi fora persa al detto patrone di nave; ancora più, che se loro havessino detto, & messa la conditione di sopra detta al detto patrone della nave, il patrone della nave l'haveria lasciata in buon ricapito, se lui vedessi, ò sapessi, che rimaneva per sua. Ancora più per altra ragione, che come il patrone della nave* [1] *vedeua, che la robba rimaneua (che era di loro) & li detti mercantia niente non contrastarono, nè la conditione di sopra detta non li dissero, appare che è simigliante* (&) *di ragione, che li detti mercanti non si curavano, se la loro robba rimaneva, quando loro al detto patrone della nave a niente non contrastorono, & la conditione disopra detta non gli metterono: perciò è ragione, che la robba, che rimanerà, come di sopra è detto, sia che si perda, ò non si perda, sia, & debba essere de' detti mercanti.*

IV. *Et se per aventura gli detti mercanti diranno al detto patrone di nave, che lui faccia nolo di quella robba, che rimanerà, ad altra nave, ò ad altro navilio, & se il patrone della nave la noleggierà, come di sopra si è detto, se la detta robba si perdera del tutto, ò in parte, ò si consumerà, ò piglierà alcun danno, il patrone della nave non è di niente tenuto; poiche con licentia, & con volontà de' detti mercanti l'haurà noleggiata. Imperoche se il detto patrone della nave, ò di navilio la noleggierà, ò la metterà in altra nave, ò navilio senza licentia, & voluntà de i detti mercanti*

* *Ne* (nog.)
1 *Vedeva*] CATAL. *los dix* (haar seyde.)

III. En ſo 't ſake was, dat de Schipper een gedeelte van 't goed, dat hy aangenomen had, ſal hebben ingelaaden, en 't ander gedeelte laaten leggen, by aldien gemelde Koopluyden hem ſullen aanſeggen, het geen boven is geſegt, is de Schipper aanſpraaklijk, gelijk boven in dit ſelve Kapittel geſegt is. Maar ſo gemelde Koopluyden ſullen ſien, dat haar goed in 't geheel, of ten deele blijft leggen, en ſy den Schipper niet aan ſeggen, nog voorſtellen de boven gemelde conditien, of anderſints tegen hem proteſteeren; of by aldien de Schipper ſal ſeggen, of laaten weeten, dat haar goed blijft leggen, en gemelde Koopluyden daar niet van ſeggen, nog eenig proteſt doen, nog hem de boven gemelde conditien voor houden, moet boven gemelde goed, in gevalle het blijft leggen, en verlooren gaat, verlooren zijn voor reekening van gemelde Koopluyden. Om wat rede? om dat gemelde Koopluyden niet ter weereld geſegt, nog geproteſtert, * (*nog*) den Schipper, toen ſy ſagen, dat haar goed geheel, of ten deele bleef leggen, de boven gemelde conditie voorgeſtelt hebben; 't welk, indien ſy gedaan hadden, en 't goed aan land gebleeven was, en verlooren raakte, ſoude het ſelve niet voor rekening van gemelde Koopluyden, maar voor rekening van de Schipper verlooren zijn. Daarinboven, indien ſy geſproken hadden, en den Schipper de bovenſtaande conditien voor gehouden, ſoude de Schipper het ſelve, als hy geſien, of gedagt had, dat het voor ſijn rekening bleef, in goede bewaaring hebben gelaaten. Wijders om een andere rede, namentlijk om dat het klaarlijk blijkt, dat gemelde Koopluyden, toen de Schipper[1] haar ſeyde, dat haar goed bleef leggen, en gemelde Koopluyden geen proteſt deden, nog hem de bovenſtaande conditien voor hielden, hen niet gekreunt hebben, dat haar goed bleef leggen; overmits ſy tegen gemelde Schipper, geen proteſt ter weereld gedaan, nog hem de bovenſtaande conditien voorgehouden hebben; en dierhalven is 't billik, dat het goed, het welk als boven geſegt is, ſal weeſen blijven leggen, het zy het verlooren gaat, of niet, zy, en moet zijn, tot laſte van gemelde Koopluyden.

Als de Schipper de goederen, boven proteſt der Koopluyden, laat aan land blijven.

Als de Koopluyden ſien, en weeten dat haar goed aan land blijft, en geen proteſt doen.

IV. En ſo gemelde Koopluyden tegen den Schipper ſullen ſeggen, dat hy dat goed, het welk aan land gebleeven is, ſal overdoen in een ander Schip, en gemelde Schipper, als geſegt is, dat overdoen ſal, is de Schipper niet aanſpraaklijk, ſo 't ſake was, dat 't voorſz. goed quam te verongelukken, in 't geheel, of ten deele, of dat het eenigſints verminderd, of verergerd wierd: aangeſien hy 't ſelve met bewilliging van

Als de Koopluyden order geeven aan de Schipper om haar goed over te doen in een ander Schip.

*canti, di chi la detta robba ſarà, ſe la detta robba ſi perderà del tutto, ò in parte, ò piglierà alcun conſumamento, ò alcun danno, il detto patrone di nave, ò di navilio è tenuto del tutto a reſtituire; percioche, come di ſopra è detto, l'haurà meſſa, & noleggiata in altra nave, ò in altro vaſello ſenza volontà, & licentia de' detti mercanti; & è ragione; percioche neſſuno non ha, nè * haver potere in altro, ſe non tanto, come quelli, di chi ſarà, gli vorranno dare, ò gli haveranno dato.*

V. *Et ſe per ventura ſaranno alcuni mercanti, che haveranno noleggiata la ſua robba a detto patrone di nave, ò di navilio, & il detto mercante haurà noleggiata, & moſtrata detta robba, ſe il detto mercante dirà, a detto patrone di nave,* che lui ſi ha da partire, & per niente non può rimanere, & che il detto patrone dette ricapito a quella ſua robba; *ſe il detto mercante dirà, come diſopra è detto * patrone di nave, ò navilio concederà; ſe il detto mercante ſen'anderà con licentia, & con volontà del detto patrone di nave, ſopra le conditioni di ſopra dette, & accordate tra il detto mercante, & detto patrone* (ò) *di nave, ò navilio, il detto patrone di nave gli è tenuto di portare la ſopradetta robba, che lui, come diſopra ſi è detto, haurà havuta, & ricevuta nella ſua raccomandita: ſaluo caſo di ventura, ſe ci interveniſſe avanti che lui l'habbia caricata, ò dipoi; * il detto patrone della nave del caſo diſopra detto non gli è tenuto; perche? perciò, come neſſuno riceve racomandita a danno ſuo. Et * per ventura il detto patrone della nave, ò navilio la laſcierà, è tenuto di reſtituire, & di dare a detto mercante tanta robba, come quella era, overo tanti danari, come valeua, ò valeſſi ſimigliante robba di quella * dove il detto patrone della nave doveua, & debba fare porto per ſcaricare, ò in quel loco, dove la detta robba haurà promeſſa di ſcaricare; * la robba che ſarà rimaſa debba eſſere del patrone della nave, ò del navilio, ò fuſſe perſa ò riſtorata, poiche, come diſopra ſi è detto, l'haura havuta, & ricevuta a ſua racomandita, & in ſua guardia: ſalvo in caſo diſopra detto, ſe intervenuto ci ſarà innanzi, che lui l'habbia caricata, ò dipoi. Imperoche ſe alcuno mercante haurà noleggiata la ſua robba ad alcuno patrone di nave, ò di navilio, & come la detta rob-*

* *Deu* (moet.)
* *E* (en.)
* *Que* (om dat.)
* *Si* (indien.)
* *En lo dit loch* (ter plaatſe voorſz.)
* *E* (en.)

gemelde Koopluyden ſal over gedaan hebben. Maar indien gemelde Schipper het komt te laaden, of over te doen in een ander Schip, ſonder verlof, en bewilliging van gemelde Koopluyden, dewelken het voorſchreeve goed ſal toebehooren, is de Schipper gehouden, in gevalle het voorſchreeve goed komt te verongelukken in 't geheel, of ten deele, of eenigſints verminderd, of verergert word, alles te vergoeden; aangeſien hy, als boven geſegt is, het ſal gelaaden hebben in een ander Schip, of Vaartuyg, ſonder verlof, en toeſtaan van gemelde Koopluyden; en het is redelijk, dewijl niemant verder kan, of * (*behoort*) te diſponeeren over een ander mans goed, als den eygenaar hem wil toeſtaan, of ſal toegeſtaan hebben.

Als de Schipper het overdoet ſonder order.

V. En ſo 't gebeurt, datter eenige Koopluyden zijn, dewelke haar goed aan de Schipper beſtelt hebben, en als gemelde Koopman hem dat goed beſtelt, en aangeweeſen ſal hebben, gemelde Koopman tegen gemelde Schipper ſal ſeggen, *dat hy gaan moet, en niet blijven kan, en dat gemelde Schipper wel agt moet ſlaan op ſijn goed* : ſo gemelde Koopman ſal ſeggen, als voorſchreeven ſtaat, * (*en*) de Schipper daar meê te vreede is, en gemelde Koopman daar op heen gaat met wil, en weeten van gemelde Schipper, op de boven gemelde conditien tuſſen gemelde Koopman, en gemelde Schipper verſprooken, is de Schipper hem gehouden de voorſchreeve goederen, dewelke hy, gelijk boven geſegt is, gehad, en genomen ſal hebben onder ſijn toeverſigt, in te laaden; uytgenomen in cas van ongeluk, 't zy het ontſtaat, voor of na, dat hy 't gelaaden heeft: * (*want*) gemelde Schipper in cas voorſchreeve hem niet gehouden is. Om wat rede? om dat niemant een ander mans goed in bewaring neemt tot ſijn ſchade. En * (*ſo*) 't gebeurt, dat de Schipper het laat leggen, moet hy gemelde Koopman ſo veel goed als dat was, of ſo veel geld, als gelijke goed waardig is, of waardig ſou zijn geweeſt * (*ter plaatſe voorſz.*,!) daar gemelde Schipper moet, of had moeten gaan om te loſſen, of daar hy belooft had gemelde goed te ſullen brengen, weder leveren, en vergoeden; * (*en*) het goed, het welk is blijven leggen, is voor rekening van gemelde Schipper, 't zy het verlooren gaat, of behouden blijft|: nademaal hy 't ſelve, als boven geſegt is, in ſijn bewaring, en toeverſigt heeft gehad, ende genoomen; uyt geſondert in cas voorſz, 't ſy het ontſtaat, voor of na dat hy 't ſal hebben gelaaden. Maar in gevalle een Koopman ſijn goed aan de Schipper beſtelt heeft, en de Koopman het ſelve beſtelt hebbende heen gaat, 't ſy dat hy gaat met, of ſonder bewilliging van de Schipper, ſo anders de Schipper het ſelve niet in ſijn bewaa-

Als een Koopman ſijn goed den Schipper beſtelt en aangeweeſen hebbende, daar op heene gaat.

Als de Koopman heen gaat ſonder aanwijſing te doen, en

robba sarà noleggiata, il detto mercante se n'andarà; poniamo se ne vada con licentia del patron della nave, ò senza, con che il detto patrone della nave, ò del navilio non la riceua sotto la sua guardia, ò sotto sua racomandita, come disopra si è detto, quando il detto patron della nave, doveua, ò vorrà caricare, se il detto patron della nave, ò navilio conoscerà, ò trouerà la sopradetta robba, ò huomo per lui, la debbe far caricare, & mettere nella nave: & se lui, ò huomo per lui, la detta robba non conoscerà, nè troverà, quando il detto patrone della nave farà caricare, se la detta robba rimarrà, la si perda, ò non si perda, il detto patron della naue non è tenuto di niente al detto mercante, (che, come è detto disopra, se ne sarà andato) di menda fare della detta robba, che, come è detto disopra, rimasa sarà: saluo imperoche se il detto mercante, che se ne sarà andato, come è detto disopra, & il mercante (le) lascierà, ò haurà lasciato alcuno per mostrar la detta robba al patrone della nave, ò a huomo per lui, ò al Scrivano, quando lui caricherà, ò farà caricare, se quello, ilquale il mercante haurà lasciato per dimostrare, & per consegnar la sopradetta robba, & lui la mostrerà, & la farà consegnare, quando il patron della nave caricherà, ò huomo per lui, se il patron della nave, ò quello, che per lui farà caricare, non la porterà, ò non la farà caricare, & metter nella nave, ò navilio, se la detta robba rimanerà, sia che si perda, ò non si perda, che il detto patrone della nave è tenuto tutto, & in tanto, come se il detto mercante ci fusse presente, poiche havea, ò haurà huomo in loco di detto mercante, che la detta robba consegnerà, ò vorrà consegnare.

VI. *In questo modo impero, che se il sopradetto mercante, ò quello, che in loco di detto mercante sarà rimasto per consegnare la detta robba, lo possi prouare; & se il detto mercante, ò quello, che per lui sarà rimasto, per consegnare la detta robba, quello, che sopra è detto, prouare potrà, il detto patrone di nave, è tenuto di restituire, & di dare al detto mercante tutto, & tanto come si è detto nelle conditioni sopradette, & per quella ragione medesma. Imperoche se detto mercante prouare non potra * quello, che nel suo loco sarà rimasto per consegnare la detta robba, non l'haurà mostrata, nè consegnata, se sopra questo, che disopra è detto, * sia, che si perda, ò non si perda, il detto patrone della nave, ò di navilio non è tenuto di nessuna cosa rifare al detto mercante, poiche detto mercante l'haurà lasciata a mal ricapito; & è ragione, che per il detto male ricapito, che debba essere, & sia del detto mercante, poiche lui medesmo se lo merita.*

Saluo

* *ço que desus es dit, ne* (het geen boven is gesegt, nog.)
* *La dita roba romandra* (het voorsz. goed blijft leggen.)

bewaaring, en toeverſigt ſal hebben genomen, gelijk boven is geſegt, is gemelde Schipper gehouden, in gevalle hy, of een ander in ſijn plaats, in laading leggende, het voorſchreeve goed ſal vinden, of kennen, het ſelve te laaden, en in te ſchepen; en ſo hy, of jemant in ſijn plaats, in laading leggende, het voorſchreeve goed niet ſal vinden, of kennen, is de Schipper, in gevalle dat goed blijft leggen, het zy het om hals raakt, of niet, den gemelde Koopman, dewelke, gelijk boven geſegt is, was heen gegaan, niet gehouden het voorſchreeve goed, het welk als geſegt is, was blijven leggen, te vergoeden; ten waare gemelde Koopman, die heen gegaan was, gelijk boven geſegt is, jemant quam te laaten, of hadde gelaaten om gemelde Schipper in laading leggende, of die geen, die daar in ſijn plaats is, of den Schrijver gemelde goed aan te wijſen: en indien die geene, dewelke de Koopman ſal gelaaten hebben, om gemelde goed aan te wijſen, en over te leveren, hem dat komt te vertoonen, terwijl gemelde Schipper, of jemant in ſijn plaats beſig is met laaden, en hem 't ſelve doet overneemen, by aldien gemelde Schipper, of die geen, dewelke in ſijn plaats de laading ſal ontfangen, het niet ſal voeren, of in laaden, en t'Scheep doen brengen, is de Schipper, in gevalle dat goed blijft leggen, 't zy het om hals raakt, of niet, allesſints, ende in ſo verre aanſpraaklijk, als of de Koopman ſelfs preſent was geweeſt; nademaal der jemant was, of geweeſt is, dewelke dat goed voor gemelde Koopman ſal, of wil overhandigen.

ſonder dat de Schipper het goed in ſijn toeverſigt ſal neemen.

VI. So nogthans, dat gemelde Koopman, of die geen, dewelke in de plaats van gemelde Koopman gebleeven ſal zijn, om gemelde goed te overhandigen, ſulks ſal konnen bewijſen; en indien gemelde Koopman, of die geen, dewelke in de plaats van gemelde Koopman gebleven ſal zijn, om 't voorſz. goed te overhandigen, het bovenſtaande ſal konnen bewijſen, is gemelde Schipper den gemelde Koopman gehouden te vergoeden, en te betaalen, allesſints, en in ſo verre, als in de bovenſtaande conditien is geſegt; en om die ſelfde rede. Maar indien gemelde Koopman het *(geen voorſchreeven is)* niet ſal konnen bewijſen, *(nog die geen)* dewelke in desſelfs plaats gebleeven is, om gemelde goed te overhandigen, het niet getoont, nog overhandigt ſal hebben, indien in ſodanig een geval, als boven geſegt is, *(gemelde goed blijft leggen)*, is gemelde Schipper, het zy het verlooren gaat, of niet, aan gemelde Koopman niet gehouden jets te vergoeden: overmits gemelde Koopman het ſelve in geen goede toeverſigt ſal hebben gelaaten; en het is redelijk, dat het om die quaade toever-

De Koopman moet bewijſen dat hy jemant gelaaten heeft om den Schipper het goed te vertoonen, en over te leveren.

Saluo imperoche tutte le ſpeſe, è tutte le coſe, in che il detto patrone della nave ſia tenuto rifare, & reſtituire a i detti mercanti in tutte le coſe, & per tutte, ſaluo della [1] *vettovaglia.*

VII. *Et ſe per ventura, quando il detto mercante ſe ne ſarà andato, & il detto patrone della nave haurà ricevuto nella ſua guardia, ò nella ſua recomandità la robba dello detto mercante, ſe il detto patrone della nave la noleggierà, ò la metterà in altra nave, ò in altro navilio, ſe la detta robba ſi perderà in tutto, ò in parte, ò piglierà alcuno danno, ò quella nave, ò navilio, nelquale l'haurà meſſa, ò noleggiata, non ſarà coſi preſto in quel loco, doue la detta robba ſi debba ſcaricare, come lui ſarà con quella ſua nave, ò navilio, & quando la detta nave, ò navilio venirà con la detta robba, non valerà tanto, come faceua, quando lui venne con quello ſuo navilio, di tutto quello danno, che la detta robba haurà, il detto patrone della nave, ò navilio è tenuto del tutto a reſtituire; percioche lui l'haurà meſſa, & noleggiata in altra nave, ò navilio, ſenza licentia di quello, di chi la robba ſarà. Imperoche ſe quando il detto mercante ſi partì dal detto patrone del navilio, ſe tra loro ſi fuſſe accordato, che, ſe il detto patron della nave, ò navilio portar non la poteua, che il detto patrone della nave, ò navilio la poteſſe noleggiare in* * *nave, ò navilio, & ſe tra di loro tali patti, come diſopra ſi è detto, accordati ſaranno, ſe il detto patrone della nave, ò navilio, la noleggiarà ſotto la conditione diſopra detta, perdaſi la robba, ò non ſi perda, ò pigli danno, ò nò, ò venga quella nave, ò quello navilio, più preſto, ò più tardo, nellaquale lui l'haurà noleggiata, che il detto patrone della nave, ò navilio, non è tenuto di niente a rifare; poiche lui ſi fu accordato con il detto mercante, quando da lui ſi partì, che ſe lui portare non la poteua, che noleggiaſſe altra nave, ò altro navilio. Se imperò il detto patrone della naue non l'haura laſciata in quel loco, dove il detto patrone della naue caricò.*

VIII. *Et ſe il detto patròn, della nave la noleggierà, ad altra nave, ò altro navilio, ſe quello patrone di quella nave, ò di quel navilio,* * *la detta robba haurà noleggiata, la laſcierà, vuol tanto dire, che la detta robba*

1 *Vettovaglia*] ſiet boven §. 2. van dit Kapittel.
* *Altra* (ander.)
* *Aqui aquell altre ſenyor de aquella nau o de aquell leny*] (aan welke die andere Schipper van dat Schip, of Vaartuyg.)

verſigt zy, en moet zijn tot laſte van gemelde Koopman; terwijl het ſijn eyge ſchuld is: behoudens nogthans alle onkoſten, en al het geen, dat gemelde Schipper ſchuldig ſal weeſen goed te doen, en te reſtitueëren aan gemelde Koopluyden buyten de ' levensmiddelen in, en omtrent alles.

Als de Schipper het goed laad in een ander Schip ſonder order van de Koopman.

VII. En ſo 't ſake was, dat, wanneer gemelde Koopman ſal heen gegaan zijn, en gemelde Schipper het goed van gemelde Koopman in zijn bewaaring, en toeverſigt ſal hebben genomen, gemelde Schipper dat quam te laaden, of over te doen in een ander Schip, is de Schipper gehouden, in gevalle dat goed om hals raakt, geheel, of ten deele, of eenige ſchade komt te lijden, of het Schip, waar in hy 't gelaaden, of over gedaan ſal hebben, ſo vroeg niet ſal gekomen zijn ter plaatſe der ontlaadinge, als hy met ſijn eyge Schip ſou zijn geweeſt, en het ſelve, als 't voorſchreeve Schip met het goed aankomt, ſo veel niet gelden mag, als 't wel ſoude hebben gedaan, by aldien hy met ſijn eyge Schip gekomen was, alle ſchaade aan dat goed geleeden, geheelijk te vergoeden: aangeſien hy 't ſonder verlof van den eygenaar ſal hebben gelaaden, en over gedaan in een ander Schip. Maar indien ſy ten tijde, als wanneer gemelde Koopman van gemelde Schipper afgaat, met den ander zijn afgeſproken, dat gemelde Schipper, in gevalle gemelde Schipper het niet ſal konnen inſcheepen, het ſal mogen laaden in een ander Schip, en tuſſen hen luyden ſodaanig verdrag, als voorſchreeven is, gemaakt ſal zijn, is de Schipper niet ſchuldig, by aldien hy 't op boven gemelde conditie inlaad, 't zy het goed komt te verongelukken, of niet, 't zy dat het ſchaade komt te lijden, of niet, 't zy dat het Schip, waar in hy 't ſal hebben over gedaan, eerder, of laater ter markt komt, eenige vergoeding te doen; nademaal hy met gemelde Koopman van den ander ſcheydende geakkordeert ſal zijn, dat hy 't, in gevalle hy het niet konde meê voeren, ſou over doen in een ander Schip: ten waare gemelde Schipper het had laaten leggen ter plaatſe, daar hy de laading ontfing.

Als de Schipper order heeft om het in een ander Schip te laaden.

Waar in de tweede Schipper gehoudenis, in wiens Schip de eerſte het goed heeft over gedaan.

VIII. En ſo gemelde Schipper het ſal over doen in een ander Schip, en die Schipper van dat Schip, *(*daar geſeyde goed in over gedaan ſal zijn*) het laat leggen, te weeten, dat het voorſz. goed aan land ſal blijven ter plaatſe, daar hy in laading lag, is deſelve gehouden aan gemelde Koopman, dewelke het goed ſal toebehooren, vergoeding te doen, allesſints, en in ſo verre, als die Schipper geweeſt ſoude zijn, dewelke de Koopman het beſtelt had, by aldien die 't niet had

kon-

*robba rimarrà in quello loco, dove lui caricherà, lui è tenuto rifare al detto mercante, di chi la robba sarà, tutto, & in tanto, come se fussi quello patrone di quella nave, nellaquale il detto mercante l'haueua noleggiata, se portare non la potrà, & tutte in quelle conditioni * obligato, che era il primo, alquale lui l'haueua noleggiata. Saluo imperò tutti patti, & concordie trà il patrone della nave, di tutte cose, & per tutte. Et per la ragion disopra detta fu fatto questo capitolo.*

* *Es* (is.)

CAP. LXXXVIII.

Di patrone, che lascierà robba noleggiata.

*IL patrone della nave, ò navilio, che noleggierà robba con carta, ò con testimonii, ò che fusse scritta in libro, ò che fusse data la fede trà di loro, è tenuto portare quella robba; & se la robba rimanerà, che il patrone del navilio non la porterà, ò non la possa portare, lui è tenuto di dare, & di restituire al mercante la sua robba, laquale gli haveua noleggiato, * tanti danari come varrà in quello loco, nelquale il navilio farà porto, per scaricare. Se imperò il patrone del navilio non si sarà accordato con li mercanti innanzi, che il navilio si parta di quel loco, doue la robba haurà noleggiata. Et se la robba rimanerà, & si perderà, che il patrone del navilio non se fusse accordato con il mercante, debba essere persa al patrone del navilio: & il patrone del navilio è tenuto di dare al mercante come disopra è detto. Et perciò fu fatto questo capitolo, che molti patroni di navilii al principio, che pigliano viaggio, fanno gran mercato del nolo, & quando il viaggio è pigliato, trouano robba, di che l'huomo paga grande nolo, & se questa conditione non ci fusse, la robba rimaneria di poco nolo, & porteriano quella, dellaquale hauessino assai nolo.*

* O (of.)

CAP. LXXXIX.

Di robba noleggiata per alcun loco saputo se piglierà danno.

PAtrone di nave, ò di navilio, che fussi in alcun loco, è noleggiassi robba di mercanti per portar in altro loco, ilquale loco sarà già accordato

konnen meê neemen: en * (*is*) in alle deſelve conditien gehouden, als de eerſte was, dewelke hy het beſtelt had; behoudens evenwel alle akkoorden, en overkomſten tuſſen gemelde Schipper, en Koopluyden aangegaan, en op eenigerhande wijſe belooft, in, en omtrent alles. En om de boven gemelde rede is dit Kapittel gemaakt.

K A P. LXXXVIII.

Van een Schipper, die het beſtelde goed laat leggen.

EEn Schipper die goed aanneemen ſal, met geſchrift, of in byweeſen van getuygen, of dat aangeteekent is in't Scheeps-boek, of by mondeling akkoord, is gehouden dat goed te voeren: en indien dat goed blijft leggen, dat het de Schipper niet ſal, of niet kan meê neemen, is hy den Koopman dat goed, het welk hy hem beſtelt ſal hebben, ſchuldig weêr te leveren, en te overhandigen, * (*of*) ſo veel geld, als het ſelve waardig ſal zijn ter plaatſe der ontlaading; ten waare eenig verdrag tuſſen de Schipper en Koopluyden was aangegaan, voor dat het Schip vertrokken was van de plaats, daar het bevragt is. En ſo 't goed blijft leggen, en verlooren gaat, ſonder datter eenig verdrag tuſſchen den Schipper en Koopman is, moet het verlooren zijn voor rekening van de Schipper, en is de Schipper ſchuldig den Koopman vergoeding te doen, gelijk boven geſegt is. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat veel Schippers in 't begin, als ſy de reys ſtaan te doen, de laading voor kleyne vragt aanneemen, en als de reys geſlooten is, het goed vinden daar veel vragt voor betaalt word; en indien der deſe conditie niet was, ſou het goed daar weynig vragt voor betaalt word, blijven leggen, en ſy ſouden meê neemen het geen daar veel vragt voor betaalt word.

K A P. LXXXIX.

Van goed, dat beſtelt is om na ſekere plaats vervoert te worden, ſo het ſchaade komt te lijden.

EEn Schipper, die elders weeſen ſal, en Koopmans goederen aanneemen, om te voeren na een andere plaats, welke plaats onder hen te vooren ſal afgeſproken zijn, gemelde Schipper is gehou-

dato trà di loro : è di bisogno che detto patrone di naue la porti in quel loco, doue hauessi accordato, & promesso a i mercanti con quella sua naue. Et se il patrone della naue la metterà in altra nave, ò navilio senza licentia de' mercanti, se quella nave, ò navilio, nelquale lui messa l'haurà, fusse maggiore, ò miglior che il suo navilio, se quella robba si perderà, ò guasterà, ò quello, di chi la robba sarà, nè patirà alcun danno, ò haverà a far alcune spese, il patrone della naue è tenuto restituire tutta quella robba, che persa sarà, è tutto lo interesso, che quello, di chi la robba sarà, haurà havuto, & debba esser creduto per suo sacramento. Imperò se il patron della naue farà sapere a i mercanti, che non vorrà andare in quel loco, nelquale lui haveua promesso a i mercanti di portar la robba loro, & lui dirà a i mercanti, che lui la vuole metter in tal navilio, se gli mercanti lo concederanno, il patron la può ben mettere : ma se li mercanti non vorranno, lui [1] *non ce la mette, è tenuto come disopra è detto. Imperoche se li mercanti lo concederanno, & la robba si perderà, ò si guasterà, il patron della naue non è tenuto di nessuna cosa a rifare, poiche con volontà, & licentia l'haurà fatto, ò della più parte delli mercanti.*

1 *Non ce la mette*] CATAL. *no la y deu metre, e si la y met* (moet hy 't 'er niet inbrengen, en so hy 't 'er in brengt.)

CAP. XC.

Di exarcia, de' marinari, & nochiero: & di far mettere la robba.

IL patron della nave è tenuto a mercanti d'haver la exarcia, che lui l'haurà detta, & mostrata per scritto, ò tutto, & in tanto come haurà detto in presentia del nochiero, & de' marinari. Et non può gettare nochiero, nè marinari senza licentia de' mercanti, se non a capo del viaggio, nè vendere, nè dare exarcie, nè niente, che appartenga alla naue. Et il patron della naue è tenuto di far mettere la robba alli suoi marinari.

houden het selve met sijn eyge Schip te voeren, werwaarts hy belooft sal hebben, en met de Koopluyden afgesproken zijn: en so de Schipper het komt over te doen in een ander Schip, sonder verlof van de Koopluyden, en dat Schip, waar in hy 't sal hebben over gedaan, beter, of grooter sal zijn geweest als sijn Schip, is de Schipper gehoude, in gevalle het goed komt te verongelukken, of te bederven, of den eygenaar daar door eenige schaade te lijden, of eenige onkosten te doen, al het verloore goed te restitueëren; mitsgaaders alle schaade, die den eygenaar sal hebben geleeden: en moet deselve gelooft worden op sijn eed. Maar als de Schipper de Koopluyden laat weeten, dat hy niet van zins is te gaan na die plaats, daar hy belooft had der Koopluyden goederen te sullen brengen, en hy de Koopluyden sal aanseggen, dat hy 't wil over doen in sodaanig een Schip, mag hy 't wel over doen, in gevalle de Koopluyden den Schipper sulks toestaan: maar so de Koopluyden daar tegen zijn, [1] *moet hy 't niet over doen*; *(en so hy 't doet)*, is hy aanspraaklijk, gelijk boven gesegt is; maar indien gemelde Koopluyden sulks sullen toe staan, en dat goed komt te verongelukken, of te bederven, is de Schipper voor geen vergoeding aanspraaklijk, nademaal hy 't met verlof, en bewilliging van al de Koopluyden, of van 't meerder gedeelte sal hebben gedaan.

KAP. XC.

Van 't gereedschap der Schipgesellen, en Stuurman: en van 't goed te plaatsen.

DE Schipper is de Koopluyden schuldig, dat gereedschap te hebben, het welk hy schriftelijk sal hebben opgegeeven, en aan geweesen; of alles in dier voegen, als hy in tegenwoordigheyd van de Stuurman, en de Matroosen sal hebben gesegt. En vermag nog de Stuurman, nog de Matroosen buyten consent der Koopluyden af te danken, als na gedaane reys: nog eenige takeling, nog jets, dat tot het Schip behoort, te verkoopen, of weg te geeven. En de Schipper moet sijn Bootsvolk gelegentheyd geeven om haar goed te plaatsen.

CAP. XCI.

Di conserva.

*Patron di nave debba fare conserva con navilio piccolo, ò grande, se li mercanti della nave vorranno, & ancora sono tenuti li mercanti, se il patron della naue vuol fare conserua con nave, ò navilio grande, ò piccolo, & farlo con conseglio delli marinari, ò nochieri, & consiglieri, lui lo può fare, *li mercanti lo debbano concedere, *cioè a sapere, per paura de cattivi navilii, *debbano contrastare nè possono. Se imperò non ci [1] conosceuano danno.*

* *E* (en.)
* *E per aytal rao* (en om sodaanig een rede.)
* *Nou* (niet.)
1 *Conoscevano danno*] CATAL. *si donchs dan lur no y conoxeran; o de la nau, o del leny* (ten waare sy oordeelden sulks schaadelijk te zijn, voor haar, of voor het Schip.)

CAP. XCII.

Di dare [1] capo ad altra nave.

Se alcuna nave, ò navilio fusse in alcuno loco, & havessi, ò debba havere viaggio per andare in alcuno altro loco, se in quel loco havessino alcuno navilio minore, ò maggior di lui, ò simigliante di lui, ilquale havessi andar in quel medesmo viaggio, & per paura, che lui haurà de' suoi nimici, ò di cattivi navilii, lui dubiterà andare da per lui nel detto viaggio, & il patrone del navilio, che la paura haurà, dirà a quell'altro patron di quella nave, ò di quello navilio, se gli vorrà tenere capo? *se il detto patrone della nave lo concederà, & prometterà, lui li è tenuto di osservare: se imperò la fortuna di mal tempo non lo vietasse. Et se li detti navilii del loco, dove l'accordo sarà fatto, si partirono insieme, & il patrone della nave, che haurà promesso di tenere capo al detto patrone del navilio, ilquale haurà la detta paura, non lo vorrà tenere, nè lo tenirà, se il*

1 *Dare capo*] *est locutio Hispanis æque ac Italis familiaris:* dar cabo al baxel, es echarle una maroma, y traerle con ella a jorro, Græce, *παράρρυμα*, *funis tractorius*. Don Sebast. de Cobarruvias en Tesoro.

KAP. XCI.

Van geselschap.

DE Schipper moet geselschap maaken met een kleyn, of groot Schip, als de Koopluyden van 't Schip, sulks begeeren: en de Koopluyden zijn schuldig, als de Schipper sal willen geselschap maaken, met een kleyn, of groot Schip, en hy dat sal doen op advijs van de Schipgesellen, of van de Stuurluy, of van de Scheepsraad, sulks aan hem te laaten; * *(en)* de Koopluyden moeten hem dat toestaan; * *(en als 't is om sodaanige rede)* te weeten, dat men bedugt is voor vyandelijke Schepen, konnen, nog moeten sy daar * *(niet)* tegen wesen, ten waare [1] sy oordeelden dat het nadeelig sou zijn.

KAP. XCII.

Van een [1] Schip voort te sleepen.

SO een Schip elders leggen sal, en een reys staan te doen, of genootsaakt zijn te doen na een andere plaats, en op die selve plaats een grooter, of kleynder, of diergelijke Schip als dat, sal leggen, het welk na die selve plaats moet vaaren, en gemelde reys uyt vreese voor Vyanden, of Zeeroovers, niet alleen derft onderneemen, en de Schipper van 't kleyne Schip, dewelke bevreest is, den Schipper van 't groote Schip sal versoeken, *of hy een touw van hem wil neemen om hem agter na te sleepen?* moet gemelde Schipper, indien hy sulks sal toestaan, en aanneemen, het nakomen; ten waare by belet van storm, of onweêr. En als gemelde Schepen van de plaats, daar de belofte onderling sal gedaan zijn, komen te vertrekken, de Schipper van 't groote Schip, dewelke den voorschreeve Schipper van 't kleyne Schip, die als gesegt is, bevreest was, sal hebben toegeseyt een touw te sullen neemen, het niet sal willen neemen, en het inderdaat niet neemen sal, is die Schipper van 't groote Schip, die hem gemelde belofte gedaan had, in gevalle dat de Schipper van 't kleyne Scheepje eenig ongemak krijgt, voor dat gekomen was ter plaatse, werwaarts gemelde Schipper van 't groote Schip hem had belooft te sullen sleepen, mitsdien hy bedugt was voor Vyanden, of Zeeroovers, gehouden hem alle schaade te vergoeden, sonder tegen seggen.

il patron del detto navilio, che haurà la detta paura, riceverà alcun danno, innanzi che sia giunto in quel loco, il quale il detto patron di naue haveua promesso di tenere capo, per cattiva gente, & per suoi nimici, quel patron di quella naue, che la detta promissione gli haveua fatta, gli è tenuto di tutto il danno a restituir senza contrasto. Per qual ragione? percioche, se il detto patron della naue non gli hauessi fatta la detta promessa, il patron del detto navilio, che la detta paura haveua, & ha, non si sarebbe partito del detto loco, se non fusse per la fede della detta promessa, che il detto patron della naue li haveua fatta. Et se il detto navilio si partirà, che il detto patron della naue non gli habbi promesso di tenere capo, se il detto navilio piglierà alcun danno, lo detto patron della naue non sarà di niente tenuto restituire.

I. *Et se per ventura il detto patron della naue, che la detta promessa hauerà fatta, terrà il detto capo al detto navilio, * che disopra haveua promesso, & cattive genti, ò nimici, ò fortuna di tempo, per forza lo torranno, il detto patrone della naue, che la detta promessa haverà fatta, & per lui non sarà rimasto, che non habbia osservata, lui, nè la naue, nè altro, che nella naue fusse, non è tenuto restituire, poiche per colpa sua non sarà rimasto quello, che promesso havea, poiche attendere non può, per la ragione disopra detta.*

II. *Imperoche se il detto patrone della naue, che haverà promesso di tener capo ad alcun navilio, se lui ne pigliarà, ò haverà pigliato solario, ò servitio, se il detto navilio, delquale lui salario, ò servitio haverà havuto, si perderà di tutto, ò in parte, il detto patrone della nave è tenuto restituire tutto il danno, che quello navilio, delquale lui haverà pigliato solario, ò servitio, haurà sostenuto, ò havuto, & la robba, che nella naue sarà, per soldo è per lira. Se imperò il detto patron della naue, che il detto salario, ò servitio haurà havuto, non si accordarà, ò non si sarà accordato, dipoi, ò innanzi, ò quando il detto salario, ò servitio hebbe da detto patron di navilio, (ò) che la detta paura haurà, che, se alcun caso di ventura ci venisse, che lui, nè la naue, * niente, che in quella fusse, non fusse di niente tenuto di restituire. Il caso di ventura è da intendere, che lui havesse a lasciar detto capo al detto navilio per fortuna di mal tempo, ò per forza di cattivi navilii, ò per forza di loro inimici, ò per forza di male genti: & se il detto patron della naue,*

* *Segons* (volgens.)
* *Ne* (nog.)

Om wat rede? om dat in gevalle gemelde Schipper van 't groote Schip hem de voorschreeve belofte niet gedaan had, sou de gemelde Schipper van 't kleyn Scheepje, die als gesegt is, bevreest was, van gemelde plaats niet afgevaaren zijn, ten waare het was geweest, door dien hy hem verlaaten had op de voorschreeve belofte, die gemelde Schipper van 't groote Schip hem had gedaan. En by aldien gemelde Scheepje op reys gaat, sonder dat gemelde Schipper van 't groote Schip het belooft had te sleepen, sal de Schipper van 't groote Schip, in gevalle dat gemelde Scheepje eenige schaade lijd, geen vergoeding schuldig weesen.

Als de Schipper by toeval belet word sijn belofte te volsleeren.

I. En so 't gebeurt dat gemelde Schipper van 't groote Schip, die gemelde belofte sal hebben gedaan, het kleyne Scheepje sal sleepen, *(*volgens*) sijn belofte, en dat de Zeeroovers, of Vyanden, of geweld van storm het weg neemt, is gemelde Schipper, dewelke de voorsz. belofte sal hebben gedaan, en aan wien het niet gestaan heeft, dat hyse niet heeft volbragt, nog het Schip selfs, nog ymant, die in 't Schip is geweest, eenige vergoeding schuldig: aangesien sijn belofte door sijn toedoen niet agter gebleeven is, terwijl hy 't niet heeft konnen houden, om redenen boven gemeld.

Als de Schipper by toeval belet word, en eenig loon van 't kleyne Schip genooten heeft.

II. Maar in gevalle de gemelde Schipper van 't groote Schip, dewelke belooft sal hebben het kleyn Scheepje te sleepen, eenig loon, of dienst daar voor sal genieten, of genooten hebben, is de Schipper van het groote Schip, gelijk mede de laading van gemelde groote Schip verbonden, by aldien gemelde Scheepje, waar van hy eenig loon, of dienst sal hebben genooten, komt te blijven in 't geheel, of ten deele, al de schaade te vergoeden, die het kleyn Scheepje, waar van hy eenige dienst, of loon sal hebben getrokken, overkomt, pond ponds gelijk; ten waare gemelde Schipper van 't groote Schip, dewelke de voorschreeve dienst of loon sal hebben genooten, voor, of na, of terwijl hy gemelde dienst van gemelde Schipper van 't kleyne Scheepje, die bevreest was, quam te genieten, akkordeerde, of geakkordeert sal zijn, dat, indien het eenig ongemak by geval mogt overkomen, hy, nog het Schip, *(*nog*) jets dat daar in is, sullen gehouden zijn eenige vergoeding te doen. Door ongeval moet men verstaan, dat hy genootsaakt geweest is gemelde kleyne Scheepje te verlaaten door storm, door geweld van Zeeroovers, of door geweld van Vyanden, of quaad Volk. En so gemelde Schipper van het groote Schip, dewelke de voorschreeve dienst of loon sal hebben genooten, seggen sal, of gesegt sal hebben, gelijk boven is gesegt,

tegen

naue, che il detto ſalario, & ſervitio haurà havuto, dirà, ò haveſſe detto come diſopra è detto, con il detto patron di navilio, che la detta paura haurà, il patron della naue, nè la naue, nè niente, che nella naue fuſſe, non ſono tenuti di reſtituire per la ragione diſopra detta; & poiche con il detto patron del navilio, ilquale il detto ſalario, ò ſervitio li haveà dato, ò li è tenuto di dare, (ò) havesſi accordato, quando il detto ſalario, ò ſervitio hebbe, ò dipoi, ò innanzi.

III. *Imperò ogni patron di naue, ò di navilio ſi guardi, & ſi debba guardare quando accordo, ò promeſſa farà con alcuno, ò con alcuni, ſia, che il detto patron della naue non habbia ſalario, ò ſervitio, ò che ne habbia, che, ſe il detto patrone della naue farà la detta promeſſa ſenza licentia, & volontà de' mercanti, che nella naue ſaranno, ò robba ci metteranno, ò haranno meſſo, ſe caſo alcuno ci interveniſſe, li detti mercanti non ſono di niente tenuti anzi: ſe li detti mercanti danno, ò ingiuria, ò ſconcio ne patiranno alcuno per la detta promesſione, che detto patrone della naue haurà fatta, ò farà con alcuno, ò con alcuni ſenza licentia, & voluntà de detti mercanti, il detto patron della naue è tenuto di tutto reſtituire, ſe la naue ne doveſſe eſſer venduta, è ancora li beni del detto patrone della naue, ſe trovati ſaranno. Et per la ragione diſopra detta fu fatto queſto capitolo.*

CAP. XCIII.

Del caſo di getto.

IL patrone della naue è tenuto che non getti, nè facci gettare per inſino che il mercante habbia gettato alcuna coſa, & dopo può fare gettare ſino a ſalvamento. Et in quel punto può l'accordo ſcrivere lo ſcrivano tanto quanto ſe fuſſe in terra. Et il patrone ci debbe mettere per tanto quanto vale la metà della nave.

tegen de Schipper van 't kleyn Scheepje, die bevreest was, is de Schipper, nog het Schip, nog jetwes dat in 't selve sal hebben geweest, eenige vergoeding schuldig, om redenen boven gemeld; en om dat hy met gemelde Schipper van 't kleyn Scheepje, die hem gemelde dienst, of loon gegeeven heeft, of gehouden was te geeven, geakkordeert sal weesen, terwijl hy gemelde loon, of dienst quam te genieten, of voor, of na.

III. Dog alle Schippers moeten omsigtig zijn, en wel voor haar sien in het aangaan van eenig akkoord, of belofte met een, of meer persoonen: want so wanneer gemelde Schipper de voorschreeve belofte sal doen, sonder verlof, en bewilliging der Koopluyden, die t'Scheep zijn, of die eenig goed daar in komen te laaden, of gelaaden sullen hebben, zijn gemelde Koopluyden, het zy gemelde Schipper eenige dienst, of loon daar voor sal hebben, of niet, in cas van schaade, nergens in gehouden: ja is selfs gemelde Schipper gehouden, so 't saake was dat gemelde Koopluyden eenigsints benadeelt of verongelijkt waren, of eenige schaade hadden geleeden by de voorschreeve belofte, die gemelde Schipper sal hebben gedaan, of aangegaan, met een, of meer persoonen, sonder verlof, en toestaan van gemelde Koopluyden, allessints vergoeding te doen; al most het Schip daarom verkoft worden, en selfs de goederen van gemelde Schipper, so die agterhaalt sullen worden. En om de boven gemelde rede is dit Kapittel gemaakt.

Den eene Schipper moet aan den ander niet beloo- ven sonder kennis, en consent der Koopluy- den.

KAP. XCIII.

Van 't werpen.

EEn Schipper moet niet werpen, of doen werpen, voor dat de Koopman jets sal hebben geworpen: en daar na kan hy doen werpen so veel als tot behoudenis van 't Schip noodig is. En op dat moment kan de Schrijver het akkoord so wel aantekenen, als of hy aan land was. En de Schipper moet daar in contribueeren voor de halve waarde van 't Schip.

CAP. XCIV.

Di robba gettata.

Tutta la robba, che ſarà gettata di nave, ò navilio, per cattivo tempo, ò per paura di navilii armati, debba eſſere contata per ſoldo, & per lira di tutta la robba: & la nave, ò navilio debba pagare in quello getto per la metà di quello, che vale.

CAP. XCV.

In che modo ſi debba contare la robba gittata.

La nave, ò navilio, che getterà robba, come diſopra è detto, ſi debbe contare in queſto modo; cioè, che ſe getterà innanzi che ſia mezo viaggio, doue habbia andare, debba eſſere contata, come coſtava in quel loco, doue ſi partì la nave, ò navilio; & ſe haurà paſſato mezo viaggio, debba eſſere contata come valerà in quel loco, doue la nave, ò navilio farà porto; la detta mercantia gettata a quella, che rimaſta ſarà.

CAP. XCVI.

Come debba eſſer pagata robba gettata.

*Se alcuno patrone di nave, ò navilio haurà caricato il ſuo navilio di robba di mercanti, per andare a ſcaricare in altro loco, ilquale loco, ſarà accordato tra il patrone della nave, ò navilio, & gli mercanti, & andando in quel viaggio, interverrà caſo di ventura, che per cattivo tempo, ò per navilii armati de i nimici, ò qual ſi vuole altra ventura, lui haurà a gettare di quella robba, che porterà, una quantità; quando il patrone della nave, ò del navilio ſarà gionto in quello loco, nelquale doveua ſcaricare con la nave, ò col navilio, & con quella robba, che rimaſta ſarà, il patrone della nave debba fare in queſto modo: che innanzi che lui conſegni niente di quella robba, che reſtaurata ſarà *que' mercanti, che la debbono ricevere, ò di chi ſarà, lui debbe, & può ritenere à ſe tanta di quella robba, che reſtaurata ſarà,*

* *A* (aan.)

KAP. XCIV.

Van geworpe goed.

AL het goed, dat uyt het Schip geworpen word door ſtorm, of door vreeſe voor vyandelijke Schepen, moet gerekent worden over de geheele laading pond ponds gelijk; en het Schip moet in dat werpen contribueeren voor de helft van 't geen het waardig is.

KAP. XCV.

Hoe het geworpe goed moet gerekent worden.

ALs het Schip goed komt te werpen, gelijk boven geſegt is, moet het aldus gerekent worden; als het werpt binnen de helft van de reys, moet het gerekent worden, ſo als het gekoſt heeft ter plaatſe, daar het Schip is afgevaaren; en als het gekomen is boven de helft van de reys, moet het gerekent worden, ſo als het gelden ſal ter plaatſe, werwaarts het Schip gedeſtineert was; het voorſz. geworpe goed, over het geen, dat geſalveert ſal zijn.

KAP. XCVI.

Hoe het geworpe goed moet betaalt worden.

EEn Schipper hebbende ſijn Schip gelaaden met Koopmans goederen, om te gaan loſſen op een andere plaats, dewelke tuſſen de Schipper, en Koopluyden ſal vaſt geſteld zijn, en onder weeg het ongeluk krijgende, dat hy genootſaakt word door ſtorm, of door vyandelijke Schepen, of door eenig ander toeval, een gedeelte van ſijn laading te werpen, moet, na dat met ſijn Schip, en reſteerende goederen gekomen ſal zijn ter gedeſtineerder plaatſe der ontlaadinge, in dier voegen handelen; dat hy (voor en aleer hy yets van het over gebleeve goed *(*aan*) die Koopluyden, daar het cognoſcement aan houd, of die eygenaars daar van zijn, komt uyt te leveren) ſo veel van de over gebleeve goederen, en dewelke hy van een yder der Koopluyden op ſijn bodem gevoert ſal hebben, moet, en vermag onder hem te houden, als genoeg ſal zijn voor hem, en voor de avary

sarà, e che lui haurà portato col suo navilio di ciascuno mercante, che gli sia bastante, & che li basti a quello getto, che fatto [1] sarà, & ancora più, percioche al patrone, nè alli mercanti, di chi sarà quella robba, che sarà gittata, non possa torñare à danno, nè a perdita, nè a ingiuria, percioche assai ci perde ciascuno: ancora più, accioche loro non havessino andare dietro a quelli mercanti, nè a pregare quelli, di chi quella robba fussi, che sarà restaurata.

1. *Et quello getto debba essere contato, come che getterà; & il patrone della nave, ò del navilio è tenuto metterci per la metà, cioè, per la metà di quello, che varrà la nave, ò navilio. Ancora più, se il patrone della nave dimanderà tutto il nolo della robba gettata, come di quella, che sarà restaurata, gli debbe essere pagato, come se tutta la robba fusse salvata: & il patrone della nave, ò del navilio è tenuto mettere in quello getto, che fatto sarà, per tutto quello nolo, che riceverà, [2] per soldo, & per lira, come farà quella robba, che sarà restaurata: per qual ragione? percioche il patron haurà havuto nolo della gettata, come della salvata; & è ragione, poiche lui vuol nolo tanto della robba gettata, come di quella, che sarà restaurata, che lui ci agiuti a rifare: & per le ragioni sopradette si debba pagare tutto il nolo in detto getto. Imperò se il patron non dimanderà, ne havrà nolo, se non della robba, che restaurata sarà, di quel nolo tale il patron della naue non è tenuto mettere parte al getto, che assai ci perde, poiche perde tutto quel nolo della robba, che sarà gettata.*

1 *Sara: e ancora più*] CATAL. *que li baste a aquell get, qui fet sera, e encara a molt mes* (dat hem genoeg zy voor het werpen, datter gedaan sal zijn, en voor nog veel meer) *siet boven het* 81. *Kap.*

2 *Per soldo, e per lira*] siet *Monsr. Clairac* sur les Coutum. e les Us de la Mer p. 15.

CAP. CXVII.

La cerimonia, che si debbe fare in caso di getto.

Nave, ò navilio, che correrà, ò sosterrà fortuna di cattivo tempo, se lo patrone della nave, ò del navilio vede, ò conosce, che lor sono in ventura, & conditione di perdersi, se loro non gettano, il patron della naue debba dire, & manifestare a tutti li mercanti (&) *in presentia del nocchiero, & di tutti quelli, che nella nave saranno, dicendo*; Signori mercanti, se noi non gettiamo, siamo a grande ventura, & conditione di perdere le persone, & la robba, & ogni cosa, che è qui; & se voi altri Signori mercanti volete, che gettamo, con la volontà di Dio potremo saluare le persone, & grande parte della robba:

& se

die der gevallen is; [1](*en*) selfs voor nog vry meer, op dat de Schipper, nog de Koopluyden, welkers goed geworpen sal zijn, geen hinder, schaade of nadeel daar by souden hebben: terwijl dog een yegelijk genoeg daar by inschiet: en daarinboven, op dat sy niet genootsaakt souden weesen die Koopluyden, welkers goed gesalveert sal zijn, na te loopen, of te bidden.

Hoe het Schip, en vragtloon des Schippers in de avary gerekent word.

I. En die avary moet gerekent worden na beloop van 't geen, dat geworpen is; en de Schipper moet daar in contribueeren de helft, dat is, de halve waarde van 't Schip. Voorts so de Schipper sal eyschen de geheele vragt, so van 't geworpe goed, als van 't geen dat gesalveert sal zijn, moet hem die voldaan worden, als of al het goed gesalveert was. En de Schipper moet in de avary, die der gevallen sal zijn, contribueëren voor all de vragt, die hy sal ontfangen, [2] penning pennings gelijk, in dier voegen, als het goed, dat gesalveert sal zijn. Om wat rede? om dat de Schipper so wel vragt geniet, van het geworpe goed, als van 't gesalveerde. En het is redelijk, terwijl hy so wel vragt vorderd van 't geworpen, als van het gesalveerde goed, dat hy de schaade helpt draagen. En om de boven gemelde rede moet all het vragt-geld in de voorsz. avarye contribueeren. Maar by aldien de Schipper geen vragt sal vorderen, of genieten, als alleen van 't gesalveerde goed, behoeft de Schipper van deese sodaanige vragt in de avary niet te contribueeren: nademaal hy genoeg daar by inschiet, terwijl hy al de vragt verlieft van het goed, dat geworpen is.

KAP. XCVII.

Van de solenniteyten die men moet pleegen in 't werpen.

ALs het Schip van storm beloopen word, en in prijkel is, moet de Schipper, als hy siet, dat se in nood zijn, en ligtelijk souden konnen vergaan, indien men niet resolveerde te werpen, in 't by weesen van de Stuurman, en van alle de geene, die aan boord zijn, de Koopluyden allen aanseggen, en verslag doen, seggende; *Heeren Koopluyden, indien wy niet werpen, loopen wy ten uytterste gevaar van lijf, en goed, en alles, wat hier is, te verliesen; en indien gylieden Heeren Koopluyden verstaat dat wy sullen werpen, konnen wy met Gods hulp ons lijf, en een groot gedeelte der goederen behouden; en so wy niet werpen, is het geschaapen, dat wy met al het goed sullen blijven.*

& se noi non gettiamo, siamo a ventura, & conditione di perdere noi medesmi, & tutta la robba; *& se li mercanti si accorderanno del gettare, tutti, ò la più parte; allhora loro possono gettare. Imperò l'uno de mercanti, se tutti non possano, debba cominciare a gettare: & dipoiche il mercante, ò mercanti hauranno gettato qualche cosa, dipoi può gittare, ò far gettare il patrone della nave per insino a salvamento; in quel caso, & in quel ponto può il scrivano l'accordo scrivere, come se la naue tenesse proisso in terra: & se il scrivano non potessi scrivere, li marinari possono far testimonio di tutte le concordie & promissioni, che fussino fatte fra il patrone della naue & li mercanti, poiche il scrivano non hauerà potuto scrivere al cartolario, percioche fraude nissuna non possa essere infra il patrone, & i mercanti delle concordie, & promissioni, che fra loro saranno fatte. Et se per aventura nella naue non ci saranno mercanti, in quel caso, & in quel ponto, il patrone della naue debbe, & può esser mercante, & quel, che lui farà, debbelo fare con consiglio del nochiero, & de compagni, & di tutto lo communale della naue: & se lui lo farà con consiglio di tutti quelli, che disopra son detti, e il detto patrone della naue farà gettare, debba esser [1] tanto per fermo, come se tutti li mercanti ci fussino, ò in tanto, come se tutta la robba fussi del patron della naue.*

I. *Et il patron è tenuto mettere, in quel getto, per quel, che valerà la metà della naue, & li mercanti, di chi quella robba sarà, non debbono contrastar in quel getto, * per quella ragion, che disopra è detta, sarà fatto: & quello getto si debba pagar per soldo, & per lira, in quel modo, che la robba sarà gettata. Et fu fatto perciò questo capitolo, che il patrone della nave, ò del navilio può esser mercante in quel caso, & in quel ponto, che mercadanti non ci saranno: che se il patrone della nave non havessi poter in quel caso di esser mercadante, le più volte si perderiano le persone, & la naue, & le mercadantie: & per questo debbe, & può essere il patrone della nave mercadante in quel caso, che li mercadanti non ci saranno. Et vale più gettar una quantità di robba, che se perdessino le persone, la naue, & tutta la robba.*

1 *Tanto*] CATAL. *tengut* (gehoude.)
* *Que* (dat.)

CAP.

So dan alle de Koopluyden, of het meerder gedeelte ſullen verſtaan, dat ſy werpen, konnen ſy werpen: maar moet een van de Koopluyden, indien ſy allen niet konnen, een begin maaken van te werpen: en na dat een, of meer Koopluyden jets ſullen geworpen hebben, kan de Schipper werpen, of doen werpen, ſo veel als tot haar behoudenis ſal ſtrekken. In welk geval, en op welke ſtond de Schrijver het verdrag kan aanteekenen, als of het Schip aan land lag; en ſo de Schrijver niet kan ſchrijven, konnen de Schipgeſellen getuygenis geeven van alle akkoorden, en beloften tuſſen de Schipper, en Koopluyden aangegaan: mitsdien de Schrijver in 't boek niet heeft konnen ſchrijven, om alſoo alle bedrog tuſſen de Schipper, en Koopluyden, omtrent het verdrag, en belofte met den ander aangegaan, te weeren. En ſo 't ſaake was datter geen Koopluyden t'Scheep zijn, in dat geval, en op die ſtond kan, en moet de Schipper voor Koopman ageeren, en het geen hy doen ſal, moet hy doen met raad van de Stuurman, en Reders, en van all het Volk van 't Schip. En in gevalle hy ſulks doet met raad van alle de geenen, die boven geſegt zijn, en de Schipper doet werpen, moet het [1] van waarden zijn, als of al de Koopluyden tegenwoordig waren, en all het goed des Schippers eyge was geweeſt.

I. En de Schipper moet in die avary contribueeren voor de halve waarde van ſijn Schip; en de Koopluyden, welkers goed het ſal zijn, moeten ſig tegens dat werpen *(*het welk*) om redenen boven gemeld, geſchied ſal zijn, niet aan kanten. En dat werpen moet vergoed worden pond ponds gelijk, naar beloop der goederen, die geworpen zijn. En daarom is dit Kapittel gemaakt, op dat de Schipper voor Koopman ſou konnen ageeren in dat geval, en op die ſtond, als 'er geen Koopluyden by der hand zijn. Want by aldien de Schipper in ſodaanig een geval de magt niet had om voor Koopman te ageeren, ſouden de menſchen ſomtijts met Schip, en goed verlooren gaan: en daarom mag, en moet de Schipper in dat geval, als 'er geen Koopluyden tegenwoordig zijn, voor Koopman ageeren. En het is beter een gedeelte der goederen te werpen, als de menſchen, met Schip, en goed te laaten verlooren gaan.

KAP.

CAP. XCVIII.

Di manifeſtar robba allo ſcrivano.

Mercanti debbano manifeſtar la robba allo ſcrivano, quando la naue haurà fatto vela, ſe niente ci hauranno meſſo, che non fusſi ſcritto. Et ſe ſi troverà alcuna coſa, che loro non haveſſino manifeſtato, loro debbono pagar il maggior nolo, multiplicando per canterata, che nella detta naue ſi paghi; perciò come di naſcoſto (che) *l'hauranno meſſa. Et ſe per ventura loro non la haveſſino manifeſtata, quando la naue havesſi fatto vela, ſe ſi getterà, ò ſi bagnerà, ò ſi perderà, non li ſaranno tenuti reſtituire, poiche manifeſtata non l'hauranno.*

CAP. XCIX.

Di entrar nel porto.

IL patrone della nave, ò del navilio non può, nè debbe entrar nel porto ſenza volontà di mercanti, & ſe ci entrarà, che il mercante fusſi dubitoſo di alcuna coſa, tutto il danno, che havesſi il mercante, li debba reſtituire la naue, e queſto debba ſcrivere il ſcrivano, ancor che la naue non haveſſe proiſſo in terra: imperò ſe il patron della naue haveua alcun biſogno, debbalo dir a' mercanti; che lui non può navigare, che di exarcia ha dibiſogno, ò infortire, ò acconciare: *& alhora il mercante debba entrare in porto, con queſto, che il nochiero per ſuo giuramento, & li marinari ci hanno conſentito. Imperò ſe alcuno Corſale, ò galere ci ſarà, che faceſſe paura al mercante, il patrone della naue non ci può entrar ſenza volontà di mercanti. Et ſe il mercante, ò piglierà ſopra di ſe, ò che non habbia riſguardo, & dica,* iò non voglio entrar in porto, *il danno, che ſeguirà, il mercante è tenuto di rifare.*

KAP. XCVIII.

Van 't goed by de Schrijver aan te geeven.

DE Koopluyden zijn ſchuldig, als het Schip onder zeyl is, het goed by de Schrijver aan te geeven, ſo ſy jets t'Scheep gebragt hebben, dat niet aangeteekent is; en als 'er eenig goed bevonden word, dat ſy niet aangegeeven hebben, zijn ſy ſchuldig voor yder quintaal de hoogſte vragt te geeven, die in 't Schip betaalt word, om dat ſy 't heymelijk in gebragt hebben. En als ſy 't niet ſullen aangegeeven hebben, toen het Schip t'zeyl ging, ſal men haar, by aldien het geworpen, of nat geworden, of vermiſt ſal zijn, geen vergoeding ſchuldig weeſen; overmits ſy 't niet ſullen hebben aangegeeven.

KAP. XCIX.

Van een Haave aan te doen.

DE Schipper kan, nog moet geen Haave aan doen, buyten conſent der Koopluyden: en ſo hy ſulks doet, onaangeſien dat de Koopman bedugt is voor ongemak, moet het Schip al de ſchaade, die de Koopman komt te lijden, vergoeden; en de Schrijver moet daar aanteekening van houden, ſchoon dat het Schip niet aan land is. Maar indien de Schipper jets van nooden heeft, moet hy tegen de Koopluyden ſeggen; *dat hy niet vaaren kan*, *dat hy takeling van nooden heeft*, *dat het Schip van nieuws moet voorſien*, *of gekalfaat worden*, en dan moet de Koopman inloopen, mits dat de Stuurman en Bootsgeſellen het ſelve met Eede beveſtigen. Maar ſo der een Roover, of Galey op de Kuſt was, daar de Koopman voor bedugt is, kan de Schipper niet binnen loopen, ſonder conſent van de Koopluyden. En ſo de Koopman, ſulks of voor ſijn riſico neemt, of in de wind ſlaat, en ſegt, *ik wil geen Haave aandoen*, is de Koopman gehouden de ſchaade, die daar van komt, te vergoeden.

CAP. C.

Di promessa di mercante al patrone.

*TUtto l'accordò, che il mercante prometterà al patrone, è bisogno che gli attenda, poiche allo cartolario sarà messo. Poniamo, che il mercante haurà fatto carta * al cartolario fussi scritto, il mercante gli debba tutto attendere. * se il mercante prometterà al patrone della naue canterate, poniamo, che il mercante fusse nella naue, ò di fuora, & non potrà mettere le canterate, ò che non li bastino gli danari, di tante canterate, quante li promesse, di tante gli haurà a dare nolo, metta, ò non metta di quello, che promesso hauerà per cantaro.*

* O (of.)
* *E* (en.)

CAP. CI.

Del mercante, che vorrà scaricar la robba della nave.

*SE la maggior parte di mercanti scaricano, sopradetto mercante può scaricare, è non pagar nulla: & se il patrone della naue non è pagato, non gli può domandar niente: * ma gli è obligato aspettargli per un tanto tempo di caricare, & portare robba, & riportarla, questo si intende della mercantia, & robba del sopradetto mercante.*

* *Lo Senyor*] (*de Schipper*) siet boven het 78. en onder het 103. Kapittel.

CAP. CII.

Di mercanti, che vorrano discaricar parte delle mercantie.

*NAve, ò navilio, che anderà in viaggio, & per ventura la più parte di mercanti, ò della robba vorranno scaricare, & fare porto, doue che siano in quello loco, doue il detto viaggio sarà in cominciamento, [1] che li mercanti possono scaricare * maggior parte della robba, & il patrone della naue possa forzar * l'altra parte, cioè la minor parte, che non vorranno scaricare, &*

1 *Che li*] L. *quelli* CATAL. *quels.*
* *Aquella* (dat.)
* *De descarregar*] (om te ontlaaden.)

KAP. C.

Van belofte des Koopmans aan de Schipper.

ALle belofte, dewelke de Koopman aan de Schipper doet, moet hy nakomen, mits dat deselve in 't Scheeps-boek aangeteekent zy. Neemt dat de Koopman een geschrift daar van gemaakt had, * (*of*) dat het in 't Scheeps-boek geschreeven stond, so is de Koopman hem gehouden alles te presteeren. * (*En*) so de Koopman den Schipper eenige quintaalen sal toegesegt hebben, 't zy dat de Koopman in 't Schip sal zijn, of niet, ende niet in staat is om die quintaalen te leveren, of dat hy geen geld genoeg had, is hy denselve gehouden, voor so veel quintaalen, als hy belooft had, vragt te betaalen, het zy hy jets van dat geen laad, of niet laad, het welk hy by de quintaal belooft had.

KAP. CI.

Van een Koopman die sijn goed sal willen ontlaaden.

ALs het meerder gedeelte der Koopluyden sal ontlaaden, kan de bovengemelde Koopman ontlaaden, sonder jets te geeven: en so de Schipper nog onbetaald is, kan deselve hem niets afvorderen; maar * (*de Schipper*) moet hem sekere vaste tijd uyt te wagten, om het goed over te neemen, en in te laaden, en te voeren, te weeten de Koopmanschappen, en waaren van de voornoemde Koopman.

KAP. CII.

Van Koopluyden, dewelke een gedeelte der goederen willen ontlaaden.

HEt Schip reysvaardig zijnde, so by geval het meerder gedeelte der Koopluyden, of die 't meeste goed t'Scheep hebben, sullen willen ontlaaden, en t'huys blijven, terwijl sy nog zijn ter plaatse, daar de voorsz. reys sal geslooten zijn, [1] konnen die Koopluyden, dewelke het meeste goed t'Scheep hebben, ontlaaden: en kan de Schipper het ander gedeelte, te weeten het minder gedeelte, dat niet sal willen ontlaaden, dwingen * (*om*) insgelijks * (*te ontlaaden*);

 en

& haver tutto il nolo : & se il patrone della naue haurà fatto gratia di quello nolo a detti mercanti, che hauranno scaricata la maggior parte, che egli debba fare gratia del nolo all'altra parte, & per quello pretio, & in quello modo di quei primi siano posti tutti li altri mercanti. Et de marinari deue cavar de' salari loro in quel modo, che la naue farà gratia del nolo.

CAP. CIII.

Di patrone, che haurà aspettato il mercante.

SE *non haurà pagato il nolo al patrone, quando l'haurà aspettato in quel tempo, c'haurà con lui accordato * il mercante debba caricare la sua robba, & se non la vorrà caricare, debba pagar tutto il nolo al detto patrone.*

* *Que hajen bones noves* (tot dat hy goede tijding kreeg) siet boven het 101. Kapittel.

CAP. CIV.

Il mercante deue prestar al patrone in caso di necessità.

A*Ncora è tenuto il mercante al patrone della nave, che se il mercante hauerà denari, & che fussino in loco, che il patrone della nave hauesse bisogno di exarcie, ò alcuna cosa, che necessaria fusse alla naue, il mercante gli debba prestare in quel modo, che il nochiero, & gli altri mercanti cognosceranno, che debbia fare, & per tal ragione tutti li compagni, & prestatori, che in la naue, * ò gli compagni, ò li prestatori trouassino alcuno huomo, che prestassi, il sopradetto mercante non è tenuto di niente a loro prestare.*

* *Seran, se deven tots obligar al dit mercader. E si lo Senyor de la nau* (sullen zijn, moeten sig allen ten behoeven van gemelde Koopman verbinden. En so de Schipper.)

CAP. CV.

Come il mercante deue prestar al patron per spaciamento di naue.

S*E il patrone della nave ha bisogno di denari, e non ne trova, come di sopra è detto, & che fussino in loco sterile, & che quelli danari havessi dibisogno per spacciamento della naue, & se gli detti mercanti non hanno denari,*

en sijn volkome vragt genieten. En so de Schipper, nopende de vragt, de hand ligt met gemelde Koopluyden, die het meerder gedeelte sullen ontlaaden hebben, moet hy ook de hand ligten met het ander gedeelte; en voor deselve prijs, en op deselve manier, als de eerste Koopluyden zijn ontslagen, moeten ook de andere Koopluyden ontslagen worden. En so veel, als het Schip de hand ligt met de vragt, moet hy de Bootsgesellen van haar huur af korten.

KAP. CIII.

Van een Schipper, die den Koopman sal hebben gewagt.

SO hy den Schipper de vragt niet betaalt sal hebben, als deselve hem gewagt heeft ter besprokener tijd, * (*tot dat hy goede tijding kreeg*,) is de Koopman gehouden sijn goed af te laaden; en indien hy 't niet sal willen laaden, moet hy den Schipper de geheele vragt betalen.

KAP. CIV.

De Koopman is gehouden den Schipper, in cas van nood, met geld by te staan.

OOk is de Koopman den Schipper gehouden, by aldien de Koopman geld by hem heeft, en sy elders zijn, daar de Schipper takeling, of jets anders ten dienste van 't Schip van noode heeft, dat de Koopman hem geld moet by setten, in dier voegen, als de Stuurman, en andere Koopluyden sullen verstaan te behooren: en daar voor moeten alle de Reders, en Bodemers die t' Scheep * (*zijn, sig ten behoeven van gemelde Koopman verbinden. En in gevalle dat de Schipper*) of Reders, of Bodemers jemant vinden, die haar geld sal verschieten, is gemelde Koopman niet schuldig aan haar te leenen.

KAP. CV.

Hoe de Koopman den Schipper geld moet verstrekken, tot bevordering van de reys.

ALs de Schipper geld van noden heeft, en het niet kan bekomen, gelijk boven is gesegt, en dat hy aan een woest land is, en die penningen noodig heeft tot bevordering van de reys, en gemelde

*denari, loro debbano vendere delle lor mercantie per ſpacciare la naue, & neſſuno preſtatore, nè compagno non poſſono dir niente, nè contraſtare, inſino, che quei mercanti ſieno pagati; ſaluo che gli ſalari de' marinari: imperoche è da intendere; *il mercante veda, & conoſca, che quello, che lui preſterà, ſia per ſpacciamento della naue, & neceſſario nella nave.*

* *Que* (dat.)

C A P. CVI.

Come il mercante deue preſtar vettovaglia alla nave.

IL *mercante è tenuto, che ſe lui ha vettovaglia * manchi a i marinari, ò ad altri, che nella naue fuſſero, lui la debba mettere in comune, & il patrone della nave la debba partire per tutti comunalmente, & il mercante non ſe ne può ritenere più, che un'altro huomo. Et quando il patron della naue ſarà in alcun loco di poter haver vettovaglia, il mercante li può dimandare tutto quello, che gli hauranno tolto, & il patrone è tenuto di reſtituirlo.*

* *E la vianda* (ende victalie.)

C A P. CVII.

Di anchora, ò exarcia laſciata, ò renunciata à i mercanti.

I *Mercanti ſono tenuti, che ſe il patrone della nave vorrà ſurgere in coſta, ò in porto, ò in altro loco, doue ſi dubita, & queſto faccia con volontà, & conſentimento de' mercanti, & ſe gli mercanti vorranno, & il patrone della naue renuntierà, che, ſe Ancora, ò eſſarcie rimanerà, gli detti mercanti debbano tutto pagare, poiche il patrone, ò huomo tenente ſuo loco renunciato haverà. Ancora più, ſono tenuti, che ſe nave, ò navilio laſſerà anchora, in un capo, ò in altro loco, doue ſaranno ſorte, & le laſſeranno con volontà de' mercanti, ſien pagati di comune per tutta la robba della naue * il corpo della naue non paghi niente; & ſe lacierà per paura di navilii*

* *E* (en.)

Koopluyden geen geld hebben, moeten ſy van haar Koopmanſchap verkoopen, om het Schip daar meê voort te helpen: ſonder dat een Bodemer, of Reder jets te ſeggen, of te vorderen heeft, voor en aleer die Koopluyden van haar agterweſen voldaan zijn: uytgeſondert de Bootſgeſellen voor haar loon; met dien verſtande nogthans, *(*dat*) die Koopman moet ſien, en weeten, dat het geen hy ſal komen te verſchieten, zy tot bevordering van de reys, en tot Scheeps nooddruft.

K A P. CVI.

Hoe de Koopman het Schip victalie moet byſetten.

DE Koopman is gehouden, indien hy van montkoſt voorſien is, *(*en*) de Bootſgeſellen, of anderen in het Schip *(*montkoſt*) gebrek hebben, het ſelve in 't gemeen te geeven, en de Schipper moet het ſelve aan alle in 't gemeen omdeelen, en de Koopman kan niet meer voor hem ſelve houden, als een ander menſch. En als de Schipper aan een plaats komt, daar hy montkoſt kan krijgen, kan de Koopman weder eyſſchen al het geen van hem deſelve ſal hebben ontfangen; en de Schipper is ſchuldig dat te reſtitueeren.

K A P. CVII.

Van een anker, of touw dat verlaaten is, of voor rekening der Koopluyden word verlaaten.

DE Koopluyden zijn gehouden (in gevalle de Schipper ſig na eenige Kuſt, of Haave, of andere plaats ſal willen begeeven, daar hy voor ongemak vreeſt, en ſulks doen ſal met toeſtaan, en bewilliging der Koopluyden, en ſelfs op der Koopluyden begeerte, terwijl de Schipper proteſteert van ſchaade) by aldien hy een anker, of ander gereetſchap komt te verlieſen, dat gemelde Koopluyden alles moeten vergoeden; overmits de Schipper, of die geen, die in desſelfs plaats als Schipper commandeert, geproteſteert ſal hebben. Nog meer, ſy zijn gehouden, dat by aldien het Schip een anker aan een Kaap, of andere plaats, daar ſy ten anker geweeſt zijn, komt te laaten, met bewilliging der Koopluyden, het ſelve uyt de geheele lading te vergoeden, ſonder dat het corpus van 't Schip jets daar toe geeft: en ſo het word verlaaten uyt vreeſe voor vyandelijke Schepen,

moet

vilii armati, sia pagata di comune per tutta la robba, & la naue si debba metter la metà di quello, che valerà. Et se lascerà barca, ò huomini in alcun luoco con volontà de' mercanti, la robba de' mercanti paghi la barca, & faccia la spesa de gli huomini infin'oue la naue harà fatto porto, & il corpo della naue non paghi niente.

C A P. CVIII.

Di barca lasciata.

S*E nave, ò navilio tirerà barca, & empierà, & la tirerà piena, e se i mercanti vorranno, che la lascino andare, la barca sia lasciata, & pagata per tutta la robba, & il corpo della naue non paghi niente: & se si rompe lo capo senza lasciarla andare, che non fussi volontà de mercanti, li mercanti non siano tenuti niente à pagare.*

C A P. CIX.

Di getto fatto in absentia de i mercanti.

S*E alcuno patrone di nave, ò di navilio haurà caricata la sua nave, ò il suo navilio in alcuno loco,* [1] *se stando surto in altro loco, ò in quello medesmo, doue haurà caricato, & tutti li mercanti saranno in terra, & nella nave, ò navilio non ci sarà alcuno rimasto, se non il patrone della naue con li marinari, se in quello loco verranno navili armati de inimici, ò si metterà fortuna di mare di subito, che'l patrone della nave, ò del navilio non potrà far montar in nave li mercanti, per qualunque di queste conditioni di sopra dette, il patrone della nave, ò del navilio se haurà a partire, & li mercanti rimaranno in terra, se al patrone della nave, ò del navilio accaderà gettare, ò fussi, che gettassi per paura di quei navili armati, accio che meglio possa fuggire, & che meglio si possa da loro diffendere, ò fusse che fortuna di mare il faccia gettare, per qualunque delle conditioni di sopra dette, che lui getti, ò facci gettare, vale tanto, come se tutti li mercanti ci fussino. In questo modo impero, che quello, che lui farà, che lo faccia con*

1 *Stando surto*] (gearriveert, ten anker gekomen zijnde) de Spanjaarden, en Francen seggen *surgir*, van *surgere*, *Naves enim* surgere *videntur cum ex alto mari terram propinquant.*

moet het uyt al de laading worden vergoed, en het Schip moet daar in contribueeren voor de helft van 't geen, het waardig ſal zijn; en in gevalle hy de Boot, of het Volk, met goedvinden der Koopluyden elders komt te laaten, moet het Koopmans goed de Boot betaalen, en de onkoſten doen voor het Volk, tot dat het weder ſal gekomen zijn ter plaatſe, daar het Schip was afgevaaren; en 't corpus van 't Schip geeft niet met al.

KAP. CVIII.

Van een verlaate Boot.

SO het Schip een Boot agter na ſleept, en deſelve vol water zijnde voort trekt, en de Koopluyden ſullen verſtaan dat menſe laat vaaren, moet de Boot verlaaten worden, en betaalt uyt de gemeene laading, ſonder dat het corpus van het Schip jets daar toe geeft: en ſo het touw breekt, ſonder dat ſe verlaaten word, en ſonder dat ſulks der Koopluyden meening was geweeſt, zijn de Koopluyden daar voor in het minſt niet gehouden.

KAP. CIX.

Van het werpen, in afweeſen der Koopluyden gedaan.

ALs een Schipper ſijn Schip elders ſal hebben gelaaden, en terwijl hy ten anker legt op deſelve plaats, daar hy de laading heeft ingênomen, of op een andere plaats, en all de Koopluyden aan land zijn, en niemant t'Scheep is als de Schipper, en Schipgeſellen, aldaar vyandelijke Schepen komen, of ſchielijk een onweêr ontſtaat, ſo dat de Schipper de Koopluyden niet kan doen aan boord komen, om welke, der bovenſtaande redenen, den Schipper genootſaakt ſal zijn af te ſteeken, en de Koopluyden aan land te laaten, indien de Schipper het ongeluk treft, dat hy genootſaakt word te werpen, of dat hy reets geworpen had, uyt vreeſe voor die vyandelijke Schepen, om te beter te konnen vlugten, en ſig te beter tegen deſelven te beſchermen, of dat de onſtuymigheyd van de Zee hem had doen werpen, om welke, der bovenſtaande redenen, hy ſal werpen, of laten werpen, is 't van waarde, niet anders, als of all de Koopluyden tegenwoordig waren geweeſt; ſo nogthans dat hy, het geen hy komt te doen,

con consiglio, & con volontà di tutto il communale della nave, ò del navilio; & ancora il scrivanno debba scrivere tutti gli patti, che si faranno in presentia di tutto il communale della nave, ò del navilio. * *se il scrivano in quella hora, ò in quel ponto non potesse scrivere, debbalo scriver incontinente che la nave, ò navilio tegnerà proisso in terra* * *: & se per ventura il scrivano sarà rimasto in terra con quei mercanti, & nella nave, ò navilio havessi alcuno servitore di quei mercanti, il patrone della nave, ò del navilio debba fare congregare* [1] *tutta la compagnia della naue, & quei servitori de' mercanti, & con tutti tenere consiglio, & il patrone della nave, ò del navilio debba dire, ò far dire in presentia di quei servitori, & di tutto il commune della nave tante volte i patti, che lui con loro farà; che ogni uno se ne possa ricordare, perciòche come il patrone della nave si risconterà con quei mercanti, che rimasti saranno, non ci possa essere alcuno contrasto, nè alcuni di quelli, liquali nel consiglio furono, non possino dire, che lui non haveua inteso, nè lo haveua persona dimandato.* * *Et se il patron della nave, ò del navilio farà, come disopra è detto, debba havere valore, come se tutti i mercanti ci fussino stati, ò la maggior parte.*

I. *Ancora più, se quella nave, ò quel navilio intervenisse caso di ventura, che per conto de navili armati, disopra detti, ò per conto della fortuna di mare havessi andare à traverso in terra,* * *il patrone farà, ò haurà fatto, come disopra è detto, con consiglio di tutti quelli, che disopra son detti, con loro licentia, & con lor volontà, tutto accordo, ò patto, che il patrone della nave, ò navilio haurà fatto con tutti quelli, che disopra sono detti, & nel modo, & forma, che disopra è detto, mercante nessuno, nè alcuno altro ci può metter contrasto; & se ce ne metterà, ha da star ad ogni danno, sconcio, ingiuria, e spesa, che'l patron della nave, ò navilio, alquale tale caso, come disopra è detto, sarà intervenuto, nè havessi da patire per colpa del contrasto, che alcun di quelli, che di sopra son detti, li hauranno messo, ò li metteranno: e tutto questo, che disopra è detto, debba esser fatto senza inganno, & senza fraude.* * *se alcuno di quelli, che di sopra son detti, fraude alcuna mostrare, ò provare potranno per alcuna giusta ragione, quello, ò quelli, contra ilquale quella fraude provata sarà, debba rifare ogni danno, & ogni interesso à quella parte, che quella fraude proverà contra di se esser fatta.*

II. *Impe-*

* *E* (en.)

* *E abans que le scriva isca en terra*] (en voor dat de Schrijver aan land gaat.)

1 *Tutta la compagnia della nave*] hoc est, ut Cicero alibi loquitur *proram* & *puppim* debet adhibere. 16. fam. Epist. 24. mihi *prora* & *puppis* fuit, ut in proverbio Græcorum est, a me te dimittendi; *pro omne consilium.*

* *E* (en.)

* *E* (en.)

doe met raad, en toeftemming van al het Volk van 't Schip. En de Schrijver moet aantekening houden van alle conventien, die gemaakt zijn ten overftaan van al het volk van 't Schip. *(*En*) fo 't fake was dat de Schrijver op die tijd, of op dat moment niet konde fchrijven, moet hy 't fchrijven fo haaft het Schip fal aan land gekomen zijn *(*en voor dat de Schrijver aan land gaat.*) En fo by geval de Schrijver met de Koopluyden aan land gebleeven was, en der een dienaar van die Koopluyden t'Scheep was, moet de Schipper al het Volk, dat t'Scheep is, by een doen komen, als mede de dienaars van die Koopluyden, en met alle raad plegen, en de Schipper moet in 't aanhooren van die dienaars, en van al het Volk van 't Schip t'elkens feggen, of doen feggen de conventien, die hy met defelven fal hebben gemaakt, op dat 'er een yegelijk geheugenis van hebbe, en dat, als de Schipper de Koopluyden, die aan land gebleeven waren, fal ontmoeten, geen moeylijkheyd mogt ontftaan, of jemant van die geenen, dewelken in de raadspleging tegenwoordig waren geweeft, foude konnen feggen, dat hy 't niet verftaan, of dat men hem gevraagt had: en als de Schipper doet, gelijk boven is gefegt, moet het van waarden zijn, als of alle de Koopluyden, of het meerder gedeelte der felven, tegenwoordig waren geweeft.

Als'er met gemeen consent geworpen sal zijn, en de Koopman daar naderhand questie over maakt', en den Schipper op onkosten jaagt, moet hy voor die onkosten instaan.

I. Wijders fo dat Schip het ongeluk overkomt, dat het door gemel- vyandelijke Schepen, of door onftuymigheyd van de Zee, genootfaakt word ftrand te kiefen, *(*en*) de Schipper doen fal, of gedaan hebben, gelijk boven gefegt is, met raad van al de geenen, die boven gefegt zijn, met der felver kenniffe, en toeftemming, kan geen Koopman, of eenig ander perfoon die conventien, dewelken de Schipper gefamentlijk met die geenen, dewelken boven zijn gefegt, en op die wijfe, en manier, als boven gefegt is, fal hebben gemaakt, in eenigerley wijfe bedifputeeren: en fo hy difput daar over maakt, moet hy inftaan voor alle koften, fchaaden en intereffen, dewelke de Schipper, die fodaanig ongemak, als boven gefegt is, fal ontmoet hebben, door dat difput, het welk jemant van die geenen, die boven gefegt zijn, hem fal hebben gemaakt, of komt te maaken, heeft moeten lijden; en moet alles, wat voorfz. is, gefchieden fonder arg, of lift. *(*En*) fo jemant van die geenen, die boven gefegt zijn, eenig bedrog by eenige regtmatige rede kan aantoonen, of bewijfen, moet die, of die geenen, tegen welken fodaanig bedrog fal zijn beweefen, alle fchaade, en intereffen vergoeden aan die party, dewelke bewijfen fal, datter bedrog tegens hem gepleegt is.

II. *Imperoche la prova di quella fraude sopradetta sia provata per huomini, che siano di gran fede, & fuora di sospetto: ancora che siano huomini, che sappino, & debbino sapere dell'arte, & del fatto, nel quale saranno dimandati per testimonii. Per qual ragione? percioche se vorrete dire, che fachini, ò huomini vili, che la persona potessi rivoltare per denari, havessi valore la testimonianza, che loro fariano, saria cattiva cosa; percioche con tristi huomini, che il patron della nave dessi per testimonii contra i mercanti, se fussero creduti, il patrone potria rouinar gli mercanti: perche testimonio, che cattivo huomo faccia, che l'huomo possa rivoltare per denari, non vale, nè deue hauer valore per nessuna ragione.*

CAP. CX.

Come si paghino spese straordinarie.

T*Utte le spese, * accordo, che di mercantie fusse fatto straordinario, si debbe pagare per soldo, & per lira per i mercanti, saluo di caricare; se imperò non s'haveua à partire per fortuna di cattivo tempo, ò per altro caso, che ci intervenisse, cioè, per entrare in porto, ò in loco, doue si potesse saluare la detta mercantia, ò la detta nave, ò navilio; [1] in tal caso debba rifare l'una robba l'altra per soldo, & per lira; & se nella naue non ci fusse mercante, che habbia tanto come l'altro di mercantia, ò fussino cinque dell'una parte, & dui, ò tre dell'altra, che quelli dui mercanti, che havessino tanta, ò più mercantia che quei cinque, tutto quello, che accorderanno per pagare straordinario, si debba pagare per commune, tanto della poca mercantia, come dell'assai: imperoche sia fatto realmente, & senza fraude, & che non si facci niente per volontà, & questo debbono giurare tutti i mercanti, che lo faccino senza fraude. Imperoche questo capitolo va alla menda della nave di questo, che li prometteranno restituire; perche la naue ha questo [2] privilegio, che se li mercanti gli prometteranno alcuna cosa in emendare, è dibisogno, che le attendino, ancora, che non fussi scritto, solo, che il scrivano ci fusse, ò che lo havessi inteso: E il scrivano il debba scrivere quando la nave terrà proisso in terra, che allhora andaua per mare, quando la promessa fu fatta.*

* O (ot.)
1 *In tal caso*] siet onder het 194. Kap.
2 *Privilegio*] siet boven het 100. Kap.

CAP.

II. Dog moet sodaanig bedrog beweesen worden door menschen die ten hoogste geloofwaardig, en buyten suspicie zijn; ook moeten 't menschen weesen, die de konst, en het stuk, waar op hen getuygenis der waarheyd word gevorderd, verstaan, en behoorden te verstaan. Om wat rede? om dat het een quaade saak soude zijn, dat men sou willen seggen, dat arbeyders, of slegte kaerels, die met geld konnen omgeset worden, geloof souden meriteeren in de verklaaringen, die sy geeven; want de Schipper sou de Koopluyden met een deel opgeraapt kanaalje, dat hy als getuygen tegen de Koopluyden sou emplojeeren, indien men het wilde gelooven, konnen ruineeren. Dierhalven is het getuygenis van een gering persoon, die met geld kan omgeset worden van geender waarde, en mag in geenderley wijse bestaan.

Hoedanige getuygen in 't Consulaat vereyst worden.

KAP. CX.

Hoe de extraordinaire onkosten betaalt worden.

DE Koopluyden zijn schuldig alle de onkosten, * (*of*) akkoorden, die ter saake der Koopmanschappen extraordinair worden gemaakt, te betaalen pond ponds gelijk, uytgenomen die van 't laaden: ten ware nogthans, dat men sig had moeten verhaasten door storm, of andere opkomende swarigheyd, als namentlijk, dat men sig most begeeven na een Haave, of andere plaats, om het voorsz. Schip, of goed te salveeren: [1] in sodaanig een geval moet het eene goed met het ander contribueeren pond ponds gelijk; en dus so de eene Koopman, die in 't Schip is, meer goed had als een ander, of dat 'er 5. waren van de eene kant, en 2, of 3, van de andere kant, en dat die 2 Koopluyden so veel, of meer Koopmanschappen hadden als de 5, sou al het geen, dat men besslooten had extraordinair te betaalen, in 't gemeen moeten bekostigt worden, so wel van het minder, als van het meerder gedeelte der Koopmanschappen; mits dat sulks zy ter goeder trouwe, en sonder bedrog, en niet buyten nootsaaklijkheyd; en dit moeten alle de Koopluyden met eeden verklaaren, dat sy het doen sonder arg, of list. Want dit Kapittel strekt tot voordeel van het Schip, nopende het geen sy aan het selve belooven te sullen goed doen: also het Schip dit [2] voorregt heeft, dat de Koopluyden, als zy belooven jets aan 't selve te sullen vergoeden, sulks nootsaaklijk moeten nakomen, al was 't ook niet aan geschreeven; alleen dat de Schrijver maar tegenwoordig was geweest, of het selve hadde verstaan. En de Schrijver moet het te boek setten als het Schip sal aan land gekomen zijn, dat in Zee was, ten tijde van die belofte.

CAP. CXI.

Che cosa sia pelegrino, & chi s'intende esser pelegrino.

*Qui dobbiamo parlar, che cosa debbā fare il patron della nave, ò altro legno, con il pelegrino, & il pelegrino con il patrone: * quello che farà un navilio, faranno tutti gli altri. Ogni huomo si chiama pelegrino, qual paga nolo della sua persona, & della robba, bisogna sapere, [1] che non è mercantia quella, qual è manco di dieci quintalate, ogni huomo debba pagare nolo della sua persona, & nissuno può esser mercante, pagando manco di venti pesanti di nolo; * il patron della naue non è obligato a quello, che portarà manco di dieci quintali, di portargli casse, nè [2] compagnia, se prima non fa patto con il patrone. Et se mette robba nella naue, che lui nol sappia, il scrivano, ò il suo luogotenente trovandogliela, gli possan far pagare il nolo, che voglian, multiplicando il frodo, e l'inganno con tutta l'altra robbà. Similmente si intende di colui, che entra in nave senza licentia del patrone, ò del scrivano, allhora è in arbitrio loro pigliare il nolo, che gli piacerà.*

* *Car* (want.)

1 *Che non è mercantia quella qual è manco &c.*] L. *che non è mercantia. E ogni huomo, che porta manco di dieci quintali, debba pagare nolo della sua persona.* CATAL. *tot home es appellat peregri, qui do nolit dela sua persona, e la roba, que no sia mercaderia. E tot hom, que port de deu quintars en avall, deu donar nolit dela sua persona,* (yder mensch word een Passagier genaamt, die vragt geeft voor sijn persoon en goed, dat geen Koopmanschap is. En een ygelijk, die 10. quintaalen en daar beneden t'Scheep heeft, moet vragt voor sijn persoon geeven.)

* *E* (en.)

2 *Companya*] siet boven op het 75. Kap.

CAP. CXII.

Di robba messa senza licentia del patrone, ò del scrivano.

Et se sarà tanto, che la nave fosse troppo carica, ò il patrone della nave non la vorrà portare, il scrivano la debba far gettare in terra, & à nessuno danno, che havessi la robba, il patrone della naue non è tenuto, poiche allo cartolario non fussi scritta. E da intendere, quando la naue havessi fatto vela, & fussi fuora del porto, gli mercanti, & marinari, & pelegrini, & ogni persona, che nella naue havessi messo robba, debba venire, & manifestare al scrivano la robba, che nella naue hauranno messa; & se

KAP. CXI.

Wat een Passagier is, en wie verstaan word een Passagier te zijn.

HIer moeten wy spreeken van 't geen een Schipper van een Schip, of ander Vaartuyg schuldig is aan een Passagier, en een Passagier aan de Schipper; *(want) so als het eene Schip doet, moet ook het ander doen. Alle menschen worden Passagiers genaamt die vragt geeven voor haar persoon, en goed, te weeten, [1] het welk geen Koopmanschap is: en alle menschen moeten vragt geeven voor haar persoon, die minder als 10. quintaalen in 't Schip hebben: en niemant kan voor een Koopman gereekent worden, die minder als 20. Besants voor vragt betaalt: *(en) de Schipper is die geen, die minder als 10. quintaalen t'Scheep heeft, niet gehouden sijn bagage, [2] of geselschap meê te neemen, indien hy te vooren met de Schipper daar voor niet geakkordeert is: en so hy 't goed buyten desselfs kennis t'Scheep brengt, kan de Schrijver, of die geen, die in sijn plaats is, dat vindende, hem so veel vragt af neemen, als hy begeert, rekenende selfs die bedriegery, en die sluykery over al het andere goed. En so mede ten reguarde van een persoon, die t'Scheep gaat, buyten kennis van de Schipper, of Schrijver; want het staat aan haar believen so veel vragt te neemen, als sy begeeren.

KAP. CXII.

Van goed, dat t'Scheep gebragt is, buyten kennis van de Schipper, of Schrijver.

EN als het so veel is, dat het Schip te diep gelaaden sou zijn, of dat de Schipper het niet wil meê neemen, moet de Schrijver het laaten aan land setten, en de Schipper is in geenderley schaade, die het goed sou mogen overkomen, gehouden, terwijl het in 't Scheepsboek niet aangeteekent is. Te weeten als het Schip onder zeyl, en buyten gaats is, moeten de Koopluyden, de Bootsgesellen, en Passagiers, en een ygelijk, die goed in 't Schip heeft, by den Schrijver gaan, en het goed, dat sy in 't Schip sullen gebragt hebben, aangeeven: en so sy dat niet doen, is de Schipper, nog de Schrijver in geen

& se non il faranno, di nessun danno, che havessi la robba, non è tenuto il patrone, nè il scrivano.

CAP. CXIII.

Di robba non manifestata.

S*E nave getterà per fortuna di mare, ò per altro caso, che intraviene, & gettasse la robba in presentiâ di alcuno di quelli mercanti, ò peregrini, ò marinari, ò di qualunque altra persona, che non fusse scritta nel libro, ò in tauola, ò al scrivano, ò patrone non fussi manifestata, ò a quel, che il patrone, ò il scrivano ci havessi messo in loco di loro, & la robba si gettassi, perdessi, ò bagnassi, il patron della naue non è tenuto restituire per testimonii, che ci fussero, che l'havessino veduta caricare: & se la robba fussi trovata nel discaricare, sia in libertà del patron di hauere il nolo, che vorrà, & il detto mercante lo debba pagare, senza contrasto. Imperoche se il scrivan l'hauesse scritta dinanzi, ò dipoi, che la detta naue havesse fatto vela, tutto il danno, che la robba haurà, debba esser tenuto il patron della naue restituire.*

CAP. CXIV.

Di che è tenuto il patrone al peregrino.

P*Atron di nave, ò di navilio è tenuto al peregrino dargli loco, & acqua, & portarlo, ò farlo portare doue gli haurà promesso, & se lui hauesse pigliato caparra, lui debba attendere quello, che haurà promesso: imperoche il peregrino si debbe presentar il terzo giorno dinanzi al patrone, ò scrivano, & il peregrino debba domandar licentia al patrone, & se il patron gli darà termine più che non debbe, & il peregrino rimane, tutto il nolo debba restituire, tutto il danno, che quel peregrino havesse ricevuto, in tutto è tenuto restituire il patron della nave: & se il peregrino se ne anderà senza licentia, ò non verrà nel tempo, che la naue farà vela, se lo peregrino hauesse dato mile marche* (d'oro) **di caparra, ò che hauesse pagato tutto il nolo, il patrone non gli è tenuto niente restituire.*

* *E* (en.)

geen ſchaade, die het goed, of de Koopmanſchap mogt over gekomen zijn, gehouden.

KAP. CXIII.

Van goed, dat niet aangegeeven is.

ALs het Schip in een ſwaare ſtorm, of ander ongeval, datter ſou mogen ontſtaan, komt te werpen, en eenig goed werpt in't byweeſen van jemant der Koopluyden, Paſſagiers, Bootsgeſellen, of andere menſchen, het welk in't Scheeps-boek, of regiſter niet aangeteekent, of by de Schipper, of Schrijver, of die geen, dewelke de Schipper, of Schrijver in haar plaats hadden geſtelt, niet aangegeeven was, en dat goed geworpen, vermiſt, of nat geworden ſal zijn, is de Schipper om die getuygen, die daar quanſuys tegenwoordig waren geweeſt, en het ſelve hadden ſien laaden, niet gehouden vergoeding te doen: en als dat goed in't ontlaaden gevonden word, kan de Schipper daar ſo veel vragt van eyſſchen, als 't hem belieft, en is de voorſz. Koopman het gehouden te betaalen, ſonder tegen ſeggen. Maar ſo de Schrijver het ſelve had aangeteekent voor, of na dat het Schip onder zeyl was, is de Schipper ſchuldig alle ſchaade, die het goed overkomt, te betaalen.

KAP. CXIV.

Waar in de Schipper gehouden is aan de Paſſagier.

DE Schipper moet den Paſſagier plaats, en water verſchaffen, en hem voeren, of doen voeren, werwaarts hy belooft ſal hebben: en als hy de Godspenning, of jets op hand genooten heeft, moet hy nakomen al wat hy belooft heeft: maar een Paſſagier moet ſig de derde dag aan de Schipper, of Schrijver vertoonen, en de Paſſagier moet met de Schipper afſpreeken, en ſo de Schipper hem langer uytſtel ſal geven, als behoorlijk was, en de Paſſagier daar op aan land blijft, moet de Schipper hem al de vragt, *(*en*) al de ſchaade goed doen, die de Paſſagier ſal hebben geleeden. En ſo de Paſſagier heen gaat ſonder ſpreeken, of niet weêr komt tegen dat het Schip t'zeyl gaat, is de Schipper niet gehouden hem jets weder te geeven, al had een Paſſagier 1000. markſtukken op hand gegeeven, of al de vragt betaalt.

C A P. CXV.

Di dar piazza à peregrino, & se morrà in naue.

*Patrone di naue debbe dare loco al peregrino, ò il nochiero per lui, & il peregrino debba haver quel loco, che l'huomo gli haurà dato, & consegnato; & se il peregrino more, lui può lasciare a chi vorrà. Et la miglior vesta, ch'egli habbia, sia del nochiero, & i danari, se non ci sarà parente, gli debbe hauere il patrone, & il patrone li debba servare, & tenere per insino che sia in loco, che li fussino dimandati, per tre anni; & in capo di tre anni, se non li saranno dimandati, lui gli debba dare per l'anima di quello, in presentia del Vescovo della Terra: & il scrivano è tenuto * manifestar al Vescovo, ò al Signor della Città, & scrivere li detti danari, & tutte le cose del morto, & lui debbe tener un scritto, & un'altro i mercanti, & un'altro il patrone della naue; & quando saranno tornati nella patria, il scrivano debba mostrare quel scritto * ò al Locotenente, ò al Capellano, che tenga carico di quel loco; & il Capellano debba mettere in scritto al libro della Chiesa. Et se il patron della naue non fusse sufficiente di tener quei danari, che lui fusse tristo mercante, ò cattivo barro, lui li debba assicurare, * & i debba mettere in loco, che se ci venisse dimandatore per insino al termine de i detti tre anni, che li possa hauere; & se il patron della naue morisse, li danari sieno messi in loco sicuro.*

* *Per aquell cap meteix* (binnen die selve tijd.)
* *Al Bisbe* (aan de Bisschop.)
* *E si no la pot assegurar*] (en so hy geen caute voor deselven kan stellen.

C A P. CXVI.

Che debba hauer patrone di quello, che muore in nave.

* * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * *

NB. *Het*

K A P. CXV.

Van plaats te geeven aan een Passagier, en so hy in 't Schip komt te sterven.

DE Schipper, of Stuurman moet, uyt de naam van de Schipper, een Passagier plaats verschaffen; en de Passagier moet die plaats hebben, die hem sal gegeeven, en aangeweesen zijn: en als de Passagier komt te sterven, kan hy deselve over laaten aan de geen, die 't hem sal believen. En het beste kleet, dat hy t'Scheep heeft, moet voor de Stuurman weesen; en als 'er niemant van de bloetvrinden by der hand is, moet de Schipper het geld na hem neemen, en de Schipper moet dat onder hem behouden, ende bewaaren, tot dat hy sal gekomen zijn ter plaatse, daar het hem sal afgeëyscht worden, binnen de tijd van drie jaaren: en so het hem na verloop van drie jaaren niet sal afgeëyscht zijn, moet hy 't geeven, ten overstaan van de Bisschop van de plaats, voor de ziel van den overleede: en de Schrijver is gehouden * *(binnen de selfde tijd)* het aan de Bisschop, of aan de Overigheyd van de plaats aan te geeven, en een inventaris van die penningen te maaken, mitsgaders van al het goed van den Overlede; en hy selfs moet een geschrift daar van houden, en de Koopluyden een, en de Schipper een: ende weder gekomen zijnde in 't Vaderland, moet de Schrijver deselve inventaris * *(aan den Bisschop)* vertoonen, of aan desselfs Stedehouder, of aan den Kappellaan, die de dienst van die plaats sal waarneemen: en de Kappellaan moet het in 't Kerkboek aanteekenen; en als de Schipper een man van geen credit, of een ondeugend mensch is, so dat het geld onder hem niet vertrouwt sal zijn, moet hy cautie daar voor stellen; * *(en so hy geen cautie kan stellen)* sal het selve gebragt worden ter plaatse, daar het sal konnen worden geligt by die geene, die het komt op eysschen, binnen de voorsz. drie jaaren: en so wanneer de Schipper komt te sterven, sullen de penningen insgelijks gebragt worden op een versekerde plaats.

K A P. CXVI.

Wat de Schipper geniet van die geen, die in 't Schip komt te sterven.

* * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * *

NB. *Het navolgende ontbreekt.*

Aço dejusdit deu haver lo Senyor de la nau en guaſarda, lo lit e lo veſtit dell pelegri, enfora aquell que deu haver lo notger. Mas empero lo Senyor de nau no deu haver tant del poch com del molt, que de cent [1] Beſants en avall no deu haver ſino lo veſtit, e tot laltre deu ſtoiar a vendre e fer ne diners.

1 *Beſants*] de CATALAAN ſchrijft hier op de kant, *moneda no coneguda*, dat is, *onbekent geld*, maar het is onbekent voor de geen die 't niet en weet, en men kan van het ſelve naſien *Aleſſandro Taſſoni annotat. ſopra il Vocabul. della Cruſca*, en inſonderheyd mede *Mr. Caſeneuve Origin. de la Lang. Françoiſe, in hac ipſa voce.*

CAP. CXVII.

* *Exceptio del damunt dit.*

[1] *SE quelli, che anderanno in nave per loro trafico, ſaranno detti pelegrini* * *ſe morirano, il patrone, nè nochiero, nè neſſuno non debba hauer niente: perche molti huomini vanno di un viaggio all'altro con poca mercantia, ò vanno in alcun luogo per mutarſi, & ſono pelegrini, di queſti tali non debba hauere niente: imperò ſe ſarà pelegrino, che anderà oltra il mare, ò in altro viaggio, & morirà, il patrone debba hauere il letto, & una delle ſue veſte, riſervata quella, che debbe hauer il nochiero.* * *ſe* [2] *Conſolo non ci ſarà nella naue, & che alcuno huomo vi muora, lui è tenuto di guardar la robba del morto, ſe il morto non haueſſe fatto teſtamento, ò non haueſſe fatto alcuno procuratore, ò* [3] *tuttore nella naue, ò ſuo herede. Et ſe non ci fuſſe parente ſuo, il patrone della naue debba guardare la robba, & la debbe reſtituire a i ſuoi parenti, ò ſuoi figlivoli, ò a quelli, iquali meglio doueſſe eſſer data: & il ſcrivano debba tutto queſto ſcrivere, e tenere a ſe un ſcritto, & il patrone un'altro, & far come è detto diſopra, & ordinato*; ([4] imperò tutta la vettovaglia, che rimanerà di qualunque perſona, che morirà, debbe eſſere del patrone.)

CAP.

1 *Se quelli &c.*] CATAL. *mas ſi algun home que vaia per viatges per ſon cors, es comptat per pelegri, e ſi mor* (maar als jemant, die maar met ſijn perſoon t Scheep is, voor een Paſſagier gerekent word) N. *met ſijn perſoon*, dat is, ſonder dat hy Koopmanſchap by hem heeft.

* *E* (en.)

* *Mas lo ſenyor* (maar de Schipper.)

2 *Conſolo* Conſuls *ſont ceux, leſquels diſtribuent, ou qui ont eſgard a la debite, & vente des vins, & vivres ſur la Galere, ou ſur autre Vaiſſeau.* Mr. Clairac *ſur les Us & Coutum. de la Mer p.* 174.

3 *Tutore*] CATAL. *Marmeſſor*, van *marmero* (een Curateur.) *ut docet* Gaſpar Eſcalano *lib.* 1. *Hiſt. de Valencia.* C. 14.

4 *Impero &c.* ſiet onder het 118. Kap.

* *HEt navolgende moet de Schipper tot een recompens hebben, het Bed, en kleed van de Passagier, buyten dat geene, dat de Stuurman moet hebben; dog moet de Schipper van het kleyne so veel niet hebben als van 't groote: want van* 100. [1] *Besants, en daar beneeden, komt hem niet toe als een kleet; en al het andere moet hy bewaaren, en te gelde maaken.*

KAP. CXVII.

* Exceptie van het bovenstaande.

[1] (M*Aar*) so die geen, die alleen om haar affaires meê vaaren, voor Passagiers gehouden worden, * (*en*) komen te sterven, moet nog de Schipper, nog de Stuurman, nog jemant anders jets van deselven genieten: want veel menschen gaan van de eene reys op de andere met weynig Koopmanschappen, of gaan sig elders metter woon begeeven, en worden voor Passagiers gehouden; en van dese sodaanige behoort de Schipper niet-met-al te hebben; maar so 't een Passagier is, die aan geene zijde des Zees vaart, of een andere streek uyt, moet de Schipper het bed hebben, en een van sijn klederen, buyten het geen, dat de Stuurman moet hebben. * (*Des is de Schipper*) schuldig als 'er jemant komt te sterven, en der geen [2] Consul aan boord is, de goederen van den Overlede te bewaaren, indien de Overlede geen testament sal hebben gemaakt, of geen gemagtigde, [3] of voogt, of erfgenaam in 't Schip sal hebben gestelt. En als 'er niemant van sijn nabestaande tegenwoordig is, moet de Schipper het goed bewaaren, en overhandigen aan de vrinden, of aan de Kinderen, of aan die geenen, die het naaste regt hebben; en de Schrijver moet van alles aanteekening houden, en moet het geschrift onder hem bewaaren, en geeven een af-schrift aan de Schipper; en voorts doen, gelijk boven gesegt, en geordoneert is.

[1] CAP. CXVII.

Dritto de [2] barchiero, & [3] guardiano di peregrino, che muore nella naue.

B*Archiere della naue debba hauere del peregrino, che morirà, le ſcarpe, il coltello, & la cinta; & il guardiano della naue debba hauere le calze; & il barchiere, & il guardiano tutti dui inſieme lo debbano ſepellire in terra, ò in altro loco, ò gettarlo in mare.*

1 *Cap.* CXVII.] CATAL. 119. ſiet boven op het 35. Kap.

2 *Barchiero*] (de meeſter van de Scheeps-boot) *Latini* Schaphitam, & Lintrarium *vocant.*

3 *Guardiano*] is de geen, die op 't goed, en op de laading paſt. J. C. *in l.* 1. §. 3. *Naut. Caup. ſtab. ſunt quidam in navibus, qui cuſtodiæ gratia navibus præponuntur, ut* ναυφύλακες, id eſt, *navium cuſtodes.*

CAP. CXVIII.

Della vettovaglia, de' paſſeggieri, liquali moriranno in nave

L*A vettovaglia de' paſſeggieri morti debba eſſere data al patrone, & queſto s'intende di quelli, che vanno da un luoco all'altro.* *

* *Axi com deſus es dit*]. gelijk boven is geſegt.

CAP. CXIX.

Di nolo pagato ſe peregrino rimane. Et di nolo di robba.

S*E alcuni di quelli haueſſe dato nolo al patrone della naue, & voleſſe reſtare, non è tenuto di reſtituire il nolo.* * *ſe alcuno peregrino, ò mercante, ò altra perſona noleggierà al patrone della naue, & quando ſaranno in terra, ò in altro loco, vorranno vendere la robba, & quella robba non baſta di pagar il nolo; ogn'uno è tenuto pagare il nolo, vaglia queſta robba,* [1] *laquale overo pagarà nolo, & ſe il mercante haueſſi altra robba, che fuſſe migliore, quella migliore non* [2] *fa danno alla più triſta, & coſi ſi paga il nolo a i patroni di nave, ò di navilii. Et per queſto fu fatto il preſente capitolo, che*

* *Encara* (ook.)

1 *Laquale overo pagara nolo.* L. *laquale doveva pagar nolo, ò no.*

2 *Fa danno alla più triſta*) L. *ha danno dalla più triſta.* CATAL. *no ha damnatge per lo pus avol.* De ſin is, dat de Schipper daar door geen ſchaade ſal lijden aan de bedonge vragt. enz.

[1] KAP. CXVII.

Wat de [2] Barkier, en [3] Opsiender moeten hebben van een Passagier, die in 't Schip sterft.

DE Barkier van 't Schip moet de Schoenen, en het Mes, en de Gordel van den overlede Passagier hebben; en de Opsiender moet de Koussen hebben; en de Barkier en Opsiender zamen moeten hem aan land, of elders begraaven, of in Zee werpen.

KAP. CXVIII.

Van de victalie der Passagiers, die aan boord komen te sterven.

DE victalie der overlede Passagiers vervalt aan de Schipper, te weeten van sodaanige, die van de eene plaats na de andere gaan * (*gelijk boven is gesegt.*)

KAP. CXIX.

Als de vragt betaalt is, en de Passagier t'huys blijft. Als mede van de vragt der goederen.

INdien jemant van deesen de vragt aan de Schipper had betaalt, en genegen was om t'huys te blijven, is hy niet gehouden de vragt weêr uyt te keeren. * (*En*) als een Passagier, of Koopman, of ander persoon, met den Schipper verding voor eenig goed gemaakt hebben, en hier of daar aan land gekomen zijnde, het goed willen verkoopen, en dat goed so veel niet mag gelden, dat het de vragt kan goed maaken, is een ygelijk der selven des niet te tegenstaande gehouden de vragt te voldoen, het zy dat goed ([1] daar de vragt op verschuldigt is) so veel kan uyt maaken, * (*of niet*); en als een Koopman ander goed t'Scheep heeft, dat beter is, [2] hinderd het slegter niet aan 't geen, dat beter is, en dus word de Schipper sijn vragt betaalt. En daarom is dit Kapittel gemaakt, op dat den eene Koopman den ander niet

che li mercanti non potessino l'uno l'altro ingannare, nè imprestare sopra di quello, che non valeua, se non nella principale robba.

CAP. CXX.

Di che è tenuto il pelegrino.

PEregrino, & ogn'un, che nella naue vada, è tenuto di aiutare, & saluare, & guardare [1] il patrone, & non lasciare la naue, per insino a capo del viaggio; saluo con licentia del patrone della naue. *perciò fu fatto questo capitolo, che molti patroni di nave, ò di navilii portino artigiani per peregrini, & huomini d'arme, & lui fa miglior mercato, che non faria, se sapeua, che si volessino partire; & molti mercanti non caricheriano se non che sanno, che molti huomini d'arme ci vanno: ancora sono tenuti li pelegrini, e tutti gli altri, che nella naue vanno, essere, & stare al consiglio, & à tutti li costumi, che saranno messi, & ordinati nella naue.*

1 *Il patrone*] CATAL. *la nau* (het Schip.)
* *E* (en.)

CAP. CXXI.

Di che è tenuto patrone à marinaro.

SE patrone di naue accorderà marinaro, sia cattivo, ò buono, che sappia, ò che non sappia, il suo salario gli debba esser pagato: imperò se il marinaro prometterà esser calafatto, ò maestro, ò nocchiero, & il patrone della naue lo hauerà pigliato per quel conto, & non nè haurà havuto altro per fidanza di lui, *non saperà niente, il patrone della naue non li debba dare se non quello, che dirà il nochiero, ò lo scrivano per giuramento dato loro.*

* *Si aquell* (en sodaanig een.)
* *Que deu hauer* (dat hy behoorde te hebben.)

CAP.

niet sal konnen bedriegen, of geld konnen neemen op dat geen, dat van geen waardy is, maar op de principaale goederen.

KAP. CXX.

Waar in een Passagier gehouden is.

EEn Passagier, en een yder die t'Scheep is, moet de [1] Schipper behulpsaam zijn, en hem behoeden, en beschermen, en moet het Schip niet verlaaten, als na gedaane reys, ten waare met bewilliging van de Schipper. *(*En*) daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat veel Schippers Ambagtsluyden voor Passagiers, en Soldaaten meê neemen, en dat voor minder vragt, als sy souden doen, indien sy dagten dat deselven het Schip souden verlaaten: en veele Koopluyden souden haar goederen niet inlaaden, so sy niet dagten, datter veel Soldaaten souden meê vaaren. Voorts zijn de Passagiers, en alle de geenen die aan boord zijn, verpligt te verschijnen in den Raad, en sig te gedraagen aan deselve; mitsgaaders aan alle kostumen, die op 't Schip gemaakt, en ingestelt zijn.

KAP. CXXI.

Waar in de Schipper aan een Bootsgesel gehouden is.

ALs de Schipper een Bootsgesel aanneemt, moet hy hem loon geeven, 't zy dat hy bequaam, of onbequaam is, of sijn dingen verstaat, of niet; maar als een Bootsgesel sig uyt geeft voor een Brewer, of voor een Timmerman, of Stuurman, en de Schipper hem daar voor aanneemt, en sig niet voorsiet van een ander, doordien dat hy sig op hem verlaat, *(*en sodaanig een*) onbedreven is, moet de Schipper deselve niet meer geeven, als de Stuurman en Schrijver by eede sullen verklaaren, *(*dat hy behoord te hebben.*)

CAP. CXXII.

Di cavar marinaro di naue.

P*Atrone di naue non può cavar marinaro della naue per insino che il viaggio non habbi fatto, saluo tre cose, la prima, per ladro, la seconda per eresia, la terza, se non fa il comandamento del nochiero; imperò il nochiero non debbe comandar cosa, che non gli habbia da comandare: e non si debba cavare per una volta insino a cinque volte, & se non fa dopo il comandamento del nochiero, ò di quello, che havessi il carico del comandamento nella nave, lui lo debba cavare. Imperò tu guardi bene a quello marinaro, che lo comanda, ò l'altro, se lo sa fare. Ancora per un'altra cosa lo può cavar della naue, cioè, se si spergiurerà di giuramento, che faccia, percioche gli mercanti non haveriano più fede.*

CAP. CXXIII.

Marinaro non si può cavare per altro di manco salario.

I*L patrone della naue è tenuto al marinaro, che, se il marinaro si sarà accordato per grande salario, & il patrone nè troverà altro per manco salario, non lo può cavare della naue, poiche nel dare la fede fusſino restati d'accordo l'uno con l'altro; & tanto debba esser tenuto, come se fussi scritto.*

CAP. CXXIV.

Patrone non può cavar marinaro per parente.

P*Atrone di naue è tenuto a marinaro, che, se lui si sarà accordato con il patrone, non lo può gittare per parente, nè per altro huomo, poiche fusse scritto nel cartolario, ò che fusse data la fede, ancora, che non fussi entrato nella naue; & se gettare lo vorrà, è tenuto pagar il suo salario, come se havesse servito per tutto il viaggio. Ancora è tenuto il patron della naue, che, se haurà lavorato tre giorni, & poi piglierà infirmità, il debba*

KAP. CXXII.

Van een Bootsgesel uyt het Schip te setten.

DE Schipper kan geen Schipgesel uytsetten, als na gedaane reys; ten waare om drie redenen, (1.) dat hy een dief, (2.) dat hy een Ketter was, (3.) dat hy den Stuurman niet wilde gehoorsamen; maar de Stuurman moet hem niet vergen dat onbehoorlijk is: en moet hem niet om een reys afsetten, maar om vijf; en als hy dan nog den Stuurman, of die geene, die het commando van't Schip is toe vertrouwt, niet gehoorsaamt, moet hy hem af setten. Maar men moet wel toesien, of een Bootsgesel, die met het een, of't ander belast word, wel in staat is om het te konnen doen. Ook kan hy hem om een andere rede afdanken, namentlijk, sô hy valschelijk gesworen had, want de Koopluyden souden hem niet meer gelooven.

KAP. CXXIII.

Een Schipgesel kan om een ander, die minder huur wind, niet afgeset worden.

ALs de Schipper een Bootsgesel heeft aangenomen voor een hooge huur, en de Schipper een ander vind van minder huur, mag hy hem niet af setten, na dat sy malkander haar woord gegeeven hebben; en 't moet gehouden worden, als of het beschreeven was.

KAP. CXXIV.

Een Schipper kan een Schipgesel niet af danken, om een ander, die van zijn maagschap is.

DE Schipper is aan een Bootsgesel die hy aangenomen heeft gehouden, dat hy hem, om dese, of geene, die van sijn maagschap is, niet kan versetten, na dat de huur te boek geset, of het woord gepasseert is, al was hy nog niet in 't Schip gekomen; en so hy hem sal willen versetten, is hy gehouden sijn huur te betaalen, als of hy de geheele reys had uytgediend. Ook is de Schipper schuldig, dat, als hy drie dagen het werk sal hebben waar genomen, en daar na

debba pagar la metà del salario; & se non può entrar nella naue, il debba lasciare, se li marinari conosceranno, che non possa andare; & se saranno in loco fuora della patria, il patrone li debba dare la metà del suo salario, habbi, ò nò; & se non lo haurà, che se'l faccia imprestare; perche è dibisogno il marinaro l'habbia: & se il patrone morirà, li tutori del patrone debbono questo osseruare.

CAP. CXXV.

Di marinaro, che morrà nella naue.

SE marinaro, che [1] sopra amalato, & morirà nella naue, debba essere pagato di tutto il suo salario; & se ci fusse alcuno parente suo, a quello sieno date le cose di colui, e se quello, che morto sarà, havessi detto, ò non havessi detto, sia dato alli figlivoli, ò alla moglıera, se con lui stava lei quando il marito era vivo; & se la moglera non fusse leale, o non stessi con lui, quando si partì della patria, ò che fussi fuggita, dapoi che lo marito si partì, il patrone, e scrivano, con licentia della Corte, alli parenti più stretti lo debba dare.

1 *Sopra* L. *Sara.*

CAP. CXXVI.

Di marinaro accordato, & morrà innanzi.*

MArinaro, che sarà accordato in viaggio, & per volontà di Dio muore, innanzi di hauer fatta vela, debba hauere il quarto del salario, & sia consignato, & dato a gli heredi; & se morirà dipoi che havesse fatto vela, & innanzi che la naue fusse, doue sarà il porto, la metà del salario debbe essere del morto, & debbasi dar alli suoi heredi: & se havessi ricevuto tutto il salario innanzi che morisse, tutta debba esser suo, & dato a i suoi heredi, che patrone di naue, nè di navilio, non può contrastare, nè dimandare.

* O *apres de feta vela* (of na dat het Schip onder zeyl is.)

komt siek te worden, de halve huur te betaalen; en so hy niet in staat sal zijn om t'Scheep te konnen komen, moet hy hem ontslaan, in gevalle het Scheepsvolk sal oordeelen, dat hy niet in staat is, om meê te gaan; en buytens 's lands zijnde, moet de Schipper hem de helft van de huur geeven, 't zy hy 't heeft, of niet; en so hy 't niet en heeft, moet hy 't van een ander leenen, want de Bootsgesel moet het nootsaaklijk hebben: en als de Schipper komt te sterven, moeten sijn Curateurs dit selve nakomen.

KAP. CXXV.

Van een Bootsgesel die in 't Schip sterft.

ALs een Bootsgesel in 't Schip siek ' word, en komt te sterven, moet hem al sijn huur gegeeven worden: en als 'er jemant van sijn vrinden present is, moet aan deselve sijn goed behandigt worden: en het selve moet over gegeeven worden aan sijn Kinderen, of aan sijn Huysvrouw, indien deselve in haar mans leven nog by hem was, het zy dat den Overlede sulks begeert sal hebben, of niet; en so de Vrouw sig niet eerlijk hield, of niet meer by hem was, toen hy uyt het Vaderland vertrok, of dat sy na 't vertrek van haar man was doorgegaan, moet de Schipper, en Schrijver, met kennis van het Geregt, het selve ter hand stellen aan de naaste vrinden.

KAP. CXXVI.

Van een Bootsgesel die aangenomen is, en voor, *(of na, dat het Schip onder zeyl is,) *komt te sterven.*

ALs een Bootsgesel voor de reys aangenomen is, en door Gods hand uyt het leven word weg gehaalt, voor dat het Schip afvaart, moet hy een vierde van sijn huur hebben; en het selve moet betaalt, en behandigt worden aan sijn erfgenamen. En so hy sterft, na dat het Schip is afgevaaren, en voor dat het nog ter gedestineerder plaatse gekomen was, moet de Overlede de helft van sijn huur hebben; en het selve moet aan de erfgenaamen betaalt worden: en so hy voor sijn dood al sijn huur al ontfangen had, moet hy dat alles behouden, en zijn erfgenaamen over laaten, sonder dat de Schipper jets te pretendeeren, of te eysschen heeft.

CAP. CXXVII.

Di marinaro, che anderà a mesi.

SE il marinaro è accordato a mesi, & morirà, sia pagato, & datò alli suoi heredi per quello, che hauessi servito.

CAP. CXXVIII.

Di patrone, ò marinaro sopra fatto di [1] canterate.

*PAtrone di naue, è tenuto pagar il salario al marinaro, in quel loco doue le mercantie pagheranno il nolo: & se il marinaro anderà alle sue spese medesme, il patrone gli è tenuto dire, se vuole tornar al viaggio, che hauerà fatto, ò nò, in capo di otto giorni. Ancora è tenuto il patrone della naue al marinaro, che se il marinaro metterà le sue canterate, che le può mettere in qual si voglia loco, che li piace, poiche non fusse stivato, & che le canterate delli marinari non si mettino in gietto, però le canterate debbono essere di tanto, come è il precio del [2] salario di cinquanta Bisanti, in giù, comperato; cioè da intendere, che, se haveua cento lire di salario, non pagherà delle cinquanta, & dalle cinquanta in sù pagherà: & se hauesse quaranta, ò trenta, ò venti ducati, & hauessi tanto, come debba hauer di salario, delle cinquanta in giù non paga il gietto, nè spese. Et può mettere quelle canterate in qual si voglia loco, & se si bagnano, ò si guastano, il patrone della naue non gli è tenuto. * il marinaro è tenuto di metterle, che il scrivano il sappia, & che sia scritto; & se non è scritto, le debba perder tutte: & non debba dire se non quello, che fusse, & se dirà altro, & fusse trovato, che non fusse quello, che haurà detto, tutto debba esser perso, & debba esser della Corte doue fussino, & il patrone della naue, nè debbe hauer il terzo.*

1 *Canterate*] CATAL. *portades*; *à portando* (de voering der Matroosen) *unde & Gallis etiamnum* portage.
2 *Salario*] siet het aanvolgende Kap.
* *E* (en.)

KAP. CXXVII.

Van een Bootsgesel, die by de maand vaart.

ALs een Bootsgesel by de maand is aangenomen, en sterft, moeten sijn erfgenamen voldaan, en af betaalt worden naar beloop des tyds, die deselve gedient sal hebben.

KAP. CXXVIII.

Van de Schipper, en't Bootsvolk aangaande de[1] voering.

DE Schipper moet de huur aan het Bootsvolk betaalen, ter plaatse daar de vragt van de Koopmanschappen betaalt word; en als een Bootsgesel op sijn eygē kosten sal gaan, moet de Schipper hem binnen 8. dagen seggen, of hy deselve weg weêrom sal willen vaaren, of niet. Voorts moet de Schipper de Matroosen, die hunne voering t'scheep brengen, toelaaten deselve te leggen op wat plaats het hen believen sal; mits datse niet gestuwt zy; en dat de voering der Matroosen in het werpen niet sal hebben te betaalen. Maar de voering moet niet verder vry weesen, als voor de waarde van 50. Bisanzs[2] aan huur, en daar beneden gekoft sal zyn: het geen aldus te verstaan is, (namentlyk) dat die geene, die 100. ponden aan huur wint, van 50. niet en geeft, maar van het geen dat boven de 50. is: en dat die geene, die 40, 30, of 20. Ducaaten sal hebben, en so veel heeft als hy van huur hebben moet, van al het geen dat onder de 50. is, in geen onkosten nog werpen gehouden sal zyn te betaalen. En hy vermag die voering te plaatsen waar het hem belieft, en alsse nat word, of bederft, is de Schipper hem niet gehouden. * (*En*) de Bootsgesel moet deselve in't schip brengen met kennis van den Schryver, omse te doen aantekenen; en al wat niet aangetekent is, sal verbeurt zyn; en hy moet niet aangeeven als het geen dat 'er in der daat is; en so hy 't anders aangeeft, en 't anders bevonden word, als hy aangegeeven heeft, sal alles verbeurt, en vervallen weesen ten profyte van de Overigheid van de plaats, daar sy sig bevinden, en een derde daar van sal voor den Schipper zyn.

CAP. CXXIX.

Dichiaration del ſopradetto capitolo.

COme che al capitolo detto diſopra, dice, che canterate di marinari non paghino, nè debbino pagare in gietto: *imperoche niente non dimoſtra, né dichiara in che modo debba eſſer inteſo, ò in che nò: & per ragione diſopra detta gli buoni huomini, iquali primi andorno per il mondo, volſero in queſto modo chiarire, & dechiararono in queſto: che ſe alcuno marinaro comperaſſe canterate dello ſuo proprio, cioè da comprendere, che lui non haueſſi ancora ricevuto il ſuo ſalario, ſe caſo di ventura interuerrà alla naue, ò al navilio, nella quale lui anderà, & ci hauerà meſſe le canterate, come di ſopra è detto, & fuſſino comperate, come diſopra è detto, li detti marinari ſono tenuti di metter nel getto, che fatto ſarà per ſoldo, & per lira, come le canterate valeranno, ò haueranno coſtato, cioè, in quello modo, che il getto ſarà ſtato fatto.*

I. [1] *Imperoche ſe il patron della naue haueſſe impreſtato, ò pagato a i detti marinari, avanti che nel viaggio intraſſino, il ſalario, che loro haveſſino hauer in quel viaggio, nelquale fusſino accordati, & douesſino andare, gli detti marinari non ſono tenuti di metter nel getto, che fatto ſarà, per tanto, come la metà di quel* [2] *ſalario fuſſe. Imperoche ſe le dette canterate coſteranno più, che la metà del ſalario non fuſſe, li marinari ſono tenuti di quel getto, & per tanto, come quello di più ſarà, che le* [3] *porta, coſtasſino, o valesſino più della metà del ſalario, che loro havuto hauranno. Et ſe per ventura il patrone della nave: ò del nauilio non farà la gratia, che è detta diſopra, & li marinari compreranno le canterate dette, loro ſono tenuti di metter nel getto, che fatto farà, tutto, & in tanto, come è detto diſopra. Imperò qual ſi vuole hora, che patron della naue darà, ò pagherà il ſalario a detti marinari, non ſono tenuti delle canterate,* [4] *ſe non come la metà del ſalario baſterà, che fusſino ſtate comperate. Et per la ragione diſopra detta fu fatto queſto capitolo.*

CAP.

1 *Impero*] CATAL. *empero ſi lo Senyor de la nau, o del leny havria, o havra feta gracia, que volgues haver preſtat*, (maar ſo de Schipper die gunſt deed, of had gedaan, dat hy had willen uytkeeren, &c.)

2 *Salario*] de reede is deeſe, gelyk de onbetaalde huurpenningen der Matrooſen meerendeel vry zyn van de contributie, dat alſo de Waaren, en Koopmanſchappen der ſelven, voor de betaalde huurpenningen gekoft, ook behooren vry te zyn.

3 *Porta*] CATAL. *portades*, dat is, *canterate*, (voering.)

4 *Se non*] CATAL. *en aytant* (voor ſo verre.)

KAP. CXXIX.

Verklaaring van het bovenſtaande.

VOlgens het geen dat in 't bovenſtaande Kapittel geſegt word, *draagt, nog heeft de voering der Schipgeſellen niet te draagen in 't werpen:* dog het en ſegt, nog en wijſt niet aan, hoe ſulks te verſtaan is, of niet; en om de voorſz. rede hebben de Goede Luyden, die eertijts de weereld doorreyſt hebben, het ſelve op deeſe wijſe willen verklaaren, en ſy verklaaren het aldus; dat, als een Bootsgeſel de voering voor ſijn eyge geld gekoft heeft, namentlijk, dat hy ſijn huur nog niet had ontfangen, en het Schip, daar hy meê vaart, en daar hy ſijn voering (gekoft zijnde, als boven geſegt is) in ſal hebben gelaaden, een ongeluk over komt, den voorſz. Bootsgeſel gehouden is in het werpen, dat gedaan ſal zijn, te contribueeren pond ponds gelijk, voor het geen, dat de voering waardig ſal zijn, of in koop gekoft hebben, dat is, naar beloop van al het geen, dat geworpen ſal zijn.

Wanneer de voering der Matrooſen vry is van contributie in cas van werpen.

I. [1] Maar ſo de Schipper haar een gunſt had beweeſen, namentlijk, dat hy gemelde Schipgeſellen haar huur, voor de geheele reys, die ſy doen moſten, ende waar toe ſy aangenomen waren, voor den aanvang van de reys had opgeſchooten, en betaalt, zijn gemelde Schipgeſellen voor de helft van haar [2] huur in het werpen datter gedaan ſal zijn, niet ſchuldig te contribueeren: maar ſo de voorſz. voering meer had gekoſt, als de helft van de huur bedraagt, zijn de Schipgeſellen ſchuldig voor dat meerder te contribueeren, en voor ſo veel, als die [3] voering meer ſal koſten, of waardig weeſen, als de helft der ontfange huurpenningen bedraagt: en ſo de Schipper de boven gemelde gunſt niet doen ſal, en de Bootsgeſellen de voorſz. voering ſullen koopen, (*in dier voegen, als boven geſegt is*) zijn ſy gehouden in het werpen, datter gedaan ſal zijn, te contribueeren, allesſints en in ſo verre, als boven is geſegt; dog ten welken tijde de Schipper de huur aan de Matrooſen ook ſal komen te geeven, of te betaalen, zijn deſelven niet verder gehouden voor haar voering, [4] als voor 't geen datſe meer ſal hebben gekoſt, als de helft van haar huur bedraagt. En om de bovengemelde redenen is dit Kapittel gemaakt.

CAP. CXXX.

Di canterate di marinari.

Patrone di naue debba portar al marinaro le canterate, che gli haurà promesso portare; & il marinaro li debbe mettere innanzi che la naue habbi tutto suo pieno; & se la naue haurà tutto il carico, & lui ce le vorrà mettere, il patrone non è tenuto di portare: imperò se il marinaro ce le vorrà mettere innanzi che la naue habbia suo pieno, & il patrone non vorrà, il patrone è tenuto di dare al marinaro tanto come hauesse di nolo di tanta robba, come il marinaro, doveua mettere per le canterate; & per tanto il marinaro non ce lo debba mettere.

CAP. CXXXI.

Di canterate noleggiate.

Marinaro non può noleggiare le sue canterate a mercante, ò marinaro, che fusse della naue obligato, [1] nè noleggiato; & se lo farà, il patrone può hauere il nolo, che il mercante havea promesso al marinaro.

1 *Nè noleggiato*] ergo wel aan die geene, dewelke in dienst van 't Schip zijn, of haar goed in het selve gelaaden hebben. *Contarenus lib. 5. de repub. Venetorum. Concessa quoque his adolescentibus facultas est, ut in triremibus onerariis, & in navibus privatorum, quibus adscripti sunt, ferre queant certam mercium summam nullo naulo soluto, quam si non habeant, jus hoc suum aliis concedunt, aut locant.*

CAP. CXXXII.

Di marcare robba nella naue.

* *Mercante, nè altra persona non debba far marca in balla, nè in altra robba, dipoi che sarà caricata in nave: & se lo facessino, il patrone la può tutta pigliare, & debba perdere tutto quello, che hauesse marcato.*

* *Mariner ne* (een Bootsgesel nog.)

KAP. CXXX.

Van de voering der Matroosen.

DE Schipper is schuldig de voering der Matroosen meê te neemen, die hy belooft had te sullen meê neemen, en een Matroos moet deselve t'Scheep brengen, voor dat het Schip vol-laaden is: en als het Schip vol-laaden is, en hy deselve sal willen Scheep brengen, is de Schipper niet gehouden omse mêe te neemen: maar als een Matroos deselve sal willen Scheep brengen voor dat het Schip vol-laaden is, en de Schipper hem sulks belet, moet de Schipper aan die Matroos so veel betaalen, als hy van vragt sal genieten, van even sô veel goed, als die Matroos aan voering had mogen t'Scheep brengen; en dan mag een Matroos se niet t'Scheep brengen.

KAP. CXXXI.

Van voering, die aan een ander over gedaan is.

EEn Bootsgesel kan sijn voering voor vragt niet overdoen aan een Koopman, of ander Bootsgesel, dewelke aan 't Schip (niet) verbonden sal zijn, 'of eenige laading daar in hebben: ende sulks doende, kan de Schipper de vragt na hem neemen, dewelke de Koopman aan die Matroos voor de voering belooft had.

KAP. CXXXII.

Van 't goed in 't Schip te merken.

* *EEn Bootsgesel*, Koopman, of eenig ander Persoon moet niet bestaan eenige merken op de Baalen, of andere goederen te setten, na dat deselve in 't Schip sullen gebragt zijn, en sulks doende, kan de Schipper het na hem neemen; en deselve verbeurt al het geen dat hy sal gemerkt hebben.

CAP. CXXXIII.

Compartimento di marinari.

IL patrone della naue è tenuto a marinari, quando haueranno ſtivata la naue, di quello, che li debba, pagare; & ſi è navilio, la metà. Et debba dare a loro termine per comperare le loro canterate ſei giorni; & debbino venire alla marina uno giorno il terzo delli marinari, & l'altro giorno il terzo, & gli altri debbano fare il ſervitio, che ſi fa nella naue.

CAP. CXXXIV.

Del caricare robba de' marinari.

MArinaro può caricare, & ſcaricare le ſue canterate con la barca della naue, & li debbono aiutare gli altri marinari.

CAP. CXXXV.

Come ſi debbe pagare il ſalario à marinari.

PAtrone di naue è tenuto a marinari, che, del nolo, che li ſarà pagato, lui debba pagare a i detti marinari: & ſe il nolo non baſta, lui ſe ne debba fare impreſtare, & ſe non troverà, chi gli preſti, la naue ſi debba vendere, & che ſi paghino i marinari innanzi che perſona, che vi ſia, nè preſtatore, nè altra perſona: perche il marinaro, ſe non ci fuſſe, ſe non un chiodo, di che ſi poteſſe pagare, ſi debba pagare: ſaluo imperò, che la detta naue non fuſſe andata a traverſo in terra, quello viaggio, c'haurà incominciato.

I. *Et ſe il patron della naue haveſſe con amor fattoſi impreſtar in alcun viaggio li ſalarii di marinari, fuſſe, che i ſalarii multiplicaſſino al guadagno, & dipoi, che altro viaggio haveſſe incominciato, la naue ſi rompesſi, il ſalario del primo viaggio ſi debba pagar, in fuor al guadagno, di tanto, come la naue ſi reſtaurerà; & ſe non ſi reſtaurasſi, ſe non un ſolo chiodo, debba eſſere per pagar li ſalarii alli marinari, che preſtator, nè altro non ci può niente dire; perche gli marinari debbono eſſer pagati di quello, che ci ſarà, dipoi che hanno coſì fatto.*

KAP. CXXXIII.

Hoe 't Bootsvolk verdeeld word.

ALs de Bootsgesellen het Schip gestuwt hebben, moet de Schipper, het geen datter te quaad is, betaalen, en als 't een kleyn Vaartuyg is, de helft, en moet haar tijd geeven van 6. dagen om haar voering te koopen: en de eene dag moet een derde der Matroosen aan Zee komen, en de andere dag een derde, en de anderen moeten de dienst van 't Schip waar neemen.

KAP. CXXXIV.

Van 't goed der Matroosen te laaden.

EEn Matroos kan sijn goed met de Scheeps-bood laaden, en ontlaaden, en de andere Matroosen moeten hem helpen.

KAP. CXXXV.

Hoe het loon der Matroosen moet betaalt worden.

DE Schipper is gehouden aan de Bootsgesellen, dat hy gemelde Bootsgesellen moet betaalen uyt de vragt, die hem betaalt sal zijn; en als de vragt niet kan toereyken moet hy hem geld doen verschieten, en als hy niemant vind, die hem geld sal verschieten, moet het Schip verkoft, en de Bootsgesellen betaalt worden voor alle anderen, en voor de Bodemers, en voor een ygelijk, wie 't soude mogen weesen: want een Matroos moet sijn betaaling hebben, al schoot 'er maar een nagel over, daar hy sijn betaaling aan kon vinden: ten waare nogthans dat het Schip op die reys gebleeven was.

Als de Bootsgesellen op de eene togt haar huur aan den Schipper geleent hadden, en het Schip naderhand op een andere togt quam te blijven.

I. En indien de Schipper op de eene vojage het loon der Matroosen, uyt vrindschap, van haar had te leen genomen, voor een portie in de winst, en het Schip daar na op een andere togt, by hen ondernomen, quam te blijven, sou het loon van de eerste vojage, voor so verre als het Schip gesalveert sal zijn, betaalt worden sonder winst; en al schoot 'er selfs maar een nagel over, sal die zijn tot voldoening van het loon der Matroosen, sonder dat een Bodemer, of jemant sulks sal konnen betwisten: want de Matroosen, die aldus gedaan hebben, moeten betaalt worden uyt het geen datter bevonden word.

 KAP.

CAP. CXXXVI.

Dove, come, e di qual moneta debbono esser pagati i marinari.

Ogni patron di nave, ò di navilio è tenuto pagar i salarii alli marinari in quello loco, doue lui riceverà il nolo, come è al capitolo disopra detto: imperò è da intender, che non ci fusse alcun accordo, ò patto, che il marinaro havesse con il patron della nave, ò navilio, che non fusse tenuto pagar per insino che non fussino tornati in quello loco, doue incominciorono a fare il viaggio: & se questo accordo, ò patto fusse tra di loro, li marinari non possono, nè debbono dimandare li salarii, per insino che loro non siano tornati in quel loco, doue lor fecero l'accordo con il patron della nave, ò navilio; se imperò il patron della naue non li volessi far alcuna gratia. * *il patron della nave, ò navilio debba pagar li marinari incontinente, che loro saranno tornati in quel loco, doue che loro fecero l'accordo, & questo debbe far senza dilatione, & senza contrasto. Et se alcuni di quelli marinari patiranno alcun danno* * *per causa de recuperar loro salario, il patron della naue è tenuto di tutto quello danno, & quelle spese, che quel marinaro hauesse havuto, per colpa, che il patron non li hauesse voluto pagar il salario. Et se tra il patron, & li marinari non fusse accordo, ò patto di aspettare, il patron è tenuto pagar il loro salario, ilqual tra di loro si haveuano accordati, incontinente, che il patrone riceverà il nolo, & di quella moneta medesma, che il patrone della naue riceverà da' mercanti.*

I. *Et se per ventura i mercanti fussino ingannatori, ò la robba, che loro hauranno portatà, non valerà il nolo, che gli mercanti debbano dare al patron della naue, & li detti mercanti lascieranno la robba per il nolo, vaglia la robba il nolo, ò non vaglia, dibisogno è, che i detti marinari habbino li loro salarii, se la detta naue si dovesse vendere, ancora, che si douessi dar per quel pretio, che gli detti marinari debbano hauer per li loro salari; nè prestatori, nè alcuna altra persona, non può niente dir, nè contrastar per nessuna ragione: che necessario è, che gli marinari siano pagati di loro salarii in quel loco, doue il patrone haura promesso di pagarli; se già li detti marinari non*

* *Mas* (maar.)
* *Alguna messio* (of eenige onkosten.)

KAP. CXXXVI.

Waar ter plaatse, hoe, en met wat geld het Bootsvolk moet betaalt worden.

ALle Schippers zijn gehouden de Bootsgesellen haar huur te geeven ter plaatse, daar sy de vragt sullen ontfangen, gelijk in't bovenstaande Kapittel is gesegt; dat te verstaan is, ten waare dat de Schipper geakkordeert, of over een gekomen was met het Bootsvolk, dat hy niet gehouden sou zyn te betaalen, voor en aleer dat men sou zijn wedergekeert ter plaatse, daar de reys was aangevangen: en alssodaanig akkoord, of verdrag, tussen hen luyden is aangegaan, kan, nog moet het Scheepsvolk haar huur niet eysschen, voor dat sy sullen zijn ter plaatse, daar het contract met de Schipper gemaakt is: ten waare dat de Schipper genegen was haar eenige gratie te doen. *(*Dog*) moet de Schipper het Bootsvolk af betaalen, so haast als sy sullen gekomen zijn ter plaatse, daar het contract gesloote n is, en dat sonder uytstel, of dispuť; en als jemant van het Bootsvolk eenige schaade of *(*onkosten*) sal doen, om sijn huur te bekomen, is de Schipper gehouden in alle kosten, en schaade, die sodaanig een Bootsgesel sal hebben geleden, door dien dat de Schipper onwillig was geweest, hem sijn huur te voldoen. En als'er geen akkoord, of verdrag is tussen de Schipper, en 't Scheepsvolk, om te wagten, is de Schipper aanstonts, als hy sijn vragt sal hebben ontfangen, schuldig haar het bedonge loon te betaalen; en met het selfde geld, dat de Schipper van de Koopluyden sal hebben ontfangen.

De Bootsgesellen moeten haar volkome huur hebben, niet tegenstaande dat de Koopluyden onwillig zijn de vragt te betaalen, of haar goed voor de vragt sullen laaten.

I. En so 't gebeurde, dat de Koopluyden oneerlijke menschen waren, of het goed, dat sy gevoert hadden, de vragt niet waardig was, die de Koopluyden aan de Schipper schuldig zijn, en de voorsz. Koopluyden het goed voor de vragt komen te laaten, moeten gemelde Schipgesellen des niet te min haar huur hebben, het zy dat het goed de vragt waardig is, of niet, al most selfs het Schip verkoft worden, ja al most men 't geeven voor het selve geld, dat de voorsz. Bootsgesellen van huur mosten hebben, sonder dat een Bodemer, of jemant anders, in eenigerley wijse sulks kan betwisten of tegen spreeken. Want de Bootsgesellen moeten haar huur hebben ter plaatse, daar de Schipper haar sal hebben belooft te betaalen; ten waare dat deselve Bootsgesellen die gunst aan de Schipper wilden doen, dat sy wilden

non vorranno fare gratia al patrone della nave, di volerlo aspettare per insino, che sia in loco, doue trovi aiuto di moneta[1] che loro fussino pagati de salarii. Et fu fatto perciò questo capitolo, che ogni patrone di naue si debba guardare come noleggierà, & come nò, a chi, & a chi nò, quale robba, & quale nò, percioche habbia il nolo, ò non lo habbia, necessario è che li marinari sieno pagati de i loro salarii.

1 *Che* CATAL. *ou* (waar van, waar mede.)

CAP. CXXXVII.

Del salario de' marinari, se la naue si vendessi sotto mano.

IL patrone della naue è tenuto, che, se lui fussi pigliato per rapresaglio di Signoria, ò di altri huomini, & li mercanti, & il patrone faranno vender la naue sotto mano, & dipoi la riterranno à loro bisogni, & farannola comperare ad altri, perche la Signoria non lo conosca, ò per altra causa, il marinaro non debba perdere il suo salario, dipoi che al patrone rimanga la naue, & il nolo, ò il noleggiato; che il patrone non può cavare il marinaro, se non lo paga: imperoche il marinaro ha di mettere lo terzo del suo salario per le spese, che saranno fatte; & di quello, che haurà havuto di salario, debbe mettere, come faranno li mercanti, per soldo, & per lirà. Saluo imperoche, se il patrone della naue volesse stare tutto lo inverno in porto, il può fare, che mercante non ci può niente dire.

I. *E se il patrone rimanerà, ilquale se ne potria tornare, ò aspettassi il nolo. Et infra tanto al patrone della naue venisse impedimento di rapresaglia, che haurà a vendere la naue, come disopra è detto, il patrone deue pagare li marinari di tutto; & li marinari non ci hanno niente a mettere del salario alle spese. Et perciò fu fatto questo capitolo, che il marinaro non può far niente, se non tanto come il patron della naue vuole, perche lui perde ogni giorno il suo tempo, stando lui nel inverno, & non gli debbe l'huomo niente crescere suo salario, che lui mette la sua persona, & gli suoi vestimenti a consumare, & il patron haurà fermato il suo viaggio, & starà a speranza di guadagnare.*

II. *Perciò tutto il salario debba esser pagato a marinari senza contrasto, & senza spesa: saluo impero che il patron non havesse detto & accordato per patto ò per accordo, che si douessino crescere gli salarii, & douessino esser paga-*

wilden wagten, tot dat hy gekomen sal zijn ter plaatse, daar hy onderstand van geld vind, om haar huur te konnen betaalen. En daarom is dit Kapittel gemaakt, op dat alle Schippers wel souden toesien wat goed, en wat vragt zy sullen aan neemen, of niet, met wie zy komen te handelen, of niet, nademaal het nootsaaklijk is, dat de Bootsgesellen haar huur bekomen, 't zy dat hy sijn vragt krijgt, of niet.

K A P. CXXXVII.

Van de huur der Matroosen, als het Schip onder de hand verkoft word.

ALs de Schipper aangehouden is by Arrest van den Heer, of andere persoonen, en de Schipper en Koopluyden het Schip onder de hand verkoopen, en het selve daar na weêr magtig worden, doende het inkoopen op een vreemde naam, om geen suspicie aan den Heer te geeven, of om andere redenen, moet het Bootsvolk haar huur niet verliesen, vermits dat het Schip met de vragt, en laading by de Schipper blijft; en de Schipper kan het Bootsvolk niet laaten gaan sonder haar te betaalen: maar het Bootsvolk moet een derde van de huur afstaan voor de gedaane onkosten; en van de huurpenningen, die sy reets ontfangen hebben, moeten sy neffens de Koopluyden contribueeren, penning pennings gelijk: ten waare dat de Schipper in een Haave had willen overwinteren, het geen hy doen kan, sonder dat de Koopluyden jets te seggen hebben.

Als een Schipper overwinterd behoeft een Matroos van sijn huur niet te contribueeren,

I. En als de Schipper overwinterd, daar hy wel had konnen voort gaan, of alleen maar na vragt wagt, en de Schipper ondertussen van Hooger Hand word aangehouden, so dat hy het Schip moet verkoopen, gelijk boven gesegt is, is de Schipper schuldig het Bootsvolk tot het laatste toe te betaalen, en het Bootsvolk niet schuldig van haar huur jets tot de onkosten te contribueeren. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat een Matroos sig voegen moet na de Schipper, en sijn tijd verslijt, terwijl dat hy overwinterd, sonder dat jemant hem gehouden is vermeerdering van loon te geeven, ter consideratie, dat hy sijn persoon en kleeren verslijt; daar ter contrarie de Schipper sijn reys op houd, en hoop heeft voordeel te sullen doen.

ten waare datter een verhooging van loon bedongen was.

II. Dierhalven moet dan de volkome huur aan het Bootsvolk kost-en-schaadeloos worden voldaan; ten waare dat de Schipper gesegt had, of by eenig verdrag, of akkoord bedongen, dat hy haar loon

 sou

pagati per l'aspettare, che li marinari faranno, & se ci fusse alcuno accordo, che li marinari hauessino concesso di loro volontà, il patrone non è tenuto se non tanto come se loro fussino communali, la nave, & i salarii risà l'uno all'altro tutte cose, multiplicando la naue con salarii: imperò se non ci fusse alcuno accordo, si debba pagare come è detto. Ancora è tenuto il patron al marinaro di pagar per lui, come che per molte parti hanno spese, che a chi le tocca un [1] quattrino, ò uno picciolo per lo communale, che il patron debba tutto pagare.

1 *Quattrino, ò uno Picciolo*] *Quattrino* is een sestigste part van een *Lira*, en *Picciolo* een vierde van een *Quattrino*.

CAP. CXXXVIII.

Che il patron deue far la securtà per i marinari.

* IL *patron della nave è tenuto di far securtà per lui, tanto come il suo salario valerà, se non hauesse havuto, & di tanto, come faccia conto che vaglia la robba, che hauesse nella naue: & debbali aiutar di suo potere, saluo che per lui non si metta in rumore, nè in perditione del suo, nè delli [1] antichi.* *

* *Encara deu esser tengut lo senyor de la nau al mariner* (daarinboven moet de Schipper aan een Bootsgesel gehouden zijn.)

1 *Antichi*] CATAL. *promens* (goede Luyden.)

* *Qui sien en la nau* (die in het Schip zijn.)

CAP. CXXXIX.

Salario del marinaro come si deue investire.

* IL *patron della naue è tenuto al marinaro di investire suoi danari, quando lo hauesse pagato, doue conoscerà il patron della naue, che faccia fare; saluo, che il patrone non ne hauesse danno. Et se il patron della naue fusse in alcun loco da presso, ò da lungi, che il marinaro andasse per investire il suo salario, li è tenuto di dar mangiare nella naue per due giorni.* *

* *Encara* (ook.)

* *E no pus, si nos vol* (en niet langer, so hy niet en wil.)

ſou verhoogen, en dat hy het Bootsvolk voor de legdagen ſou betalen: en als'er ſodaanig akkoord is, daar de Schipgeſellen in bewilligt hadden, is de Schipper niet verder aanſpraaklijk als offe t'zamen in een beurs hadden gedaan, en het Schip ſal het loon, en het loon het Schip de onkoſten helpen draagen, alles met malkander gereekent zijnde, het Schip en het loon; maar als'er geen akkoord is, moet het betaalt worden gelijk boven geſegt is. Voorts is de Schipper ſchuldig voor het Scheepsvolk te betaalen, als het welk aan veele kanten onkoſten doet, die voor een jeders hooft een [1] penning of twee in 't gemeen bedraagen, het welk de Schipper alles moet betaalen.

KAP. CXXXVIII.

Hoe de Schipper borg moet blijven voor het Bootsvolk.

* D*Aarinboven*), als een Bootsgeſel ſijn huur nog niet ontfangen heeft, moet de Schipper borg voor hem blijven, voor ſo veel als ſijn huur bedraagt, en voor ſo veel als hy giſt, dat het goed, het welk hy in 't Schip heeft, waardig is; en hy moet hem helpen na ſijn vermogen: behoudens dat hy ſig om ſijnent wille in geen moeyte moet ſteeken, of jets doen, tot nadeel van ſig ſelfs, of van [1] de Goede Luyden, * (*die in het Schip zijn.*)

KAP. CXXXIX.

Hoe het loon der Matrooſen moet aangelegt worden.

* O*k*) is de Schipper ſchuldig, als hy het Bootsvolk betaalt heeft, haar geld aan te leggen, daar hy 't oordeeld voordeeligſt te weeſen; mits buyten des Schippers ſchaade. En als de Schipper elders is, het zy ver, of na by, daar een Bootsgeſel gegaan is om ſijn loon te beſteeden, ſal hy denſelve twee dagen in 't Schip de koſt geeven, * (*en niet langer; ten waare dat het ſijn vrye wil was.*)

CAP. CXL.

Di marinaro, che piatirà con il patrone.

PAtron di nave, ò di navilio è tenuto dar mangiare a i marinari stando nel viaggio, se con lui piatiranno.

CAP. CXLI.

Dechiaratione del sopradetto capitolo.

COme che nel capitolo disopra è detto, che i marinari, che piatiranno con il patrone della nave, ò del navilio, che il patrone di quella nave, ò di quel navilio è tenuto dare da mangiare tanto, come che con lui piatiranno; imperò non dimostra come, & come nò, nè per qual ragione: & percioche nel capitolo sopradetto non si dichiara, potria esser tornassi à danno del patrone della nave, ò del navilio: & per la ragione sopradetta li buoni huomini, iquali questi costumi, & ordinationi fecero, cognoscano che gran danno ne potria seguire; & percioche danno, nè fatica non possa seguire sopra il capitolo disopradetto, dicano, & dechiarano, che li patroni della nave, ò del navilio, sono tenuti dare a mangiare a marinari, che con loro piatiranno, cioè sapere per certi casi.

I. *Il primo caso è, se il patrone della nave, ò del navilio non darà vittovaglia a suoi marinari sufficiente, & come è accostumato,* * *ad uno capitolo detto, chiarito, & certificato. Il secondo caso è, se lui non attenderà i patti, che con loro fece il giorno, che con lui si accordorono. Terzo caso è, se lui si voltassi in alcun loco, doue saglia di suo viaggio, se con loro non si accordasse, ò non lo hauessi fatto intendere, quando con lui si accordarono: il quarto caso è, se lui volessi cambiare viaggio senza loro licentia; & per ogni caso, che giusto fussi, che non hauessi atteso tutto quello, che promesso havea, quando con lui si accordorono. Per tali cose, come disopra sono dette, il patrone della naue, con chi loro saranno, gli è tenuto dare da mangiare, se con lui haurranno a piatire.*

II. *Imperò il mutare viaggio è da intendere, che il patrone della nave, ò del navilio fussi in loco, doue trovasse marinari, se quelli, iqua-*

* E (en.)

KAP. CXL.

Van een Matroos die tegen de Schipper procedeert.

DE Schipper moet de Matroosen, die tegen hem procedeeren, geduurende de reys, de kost geeven.

KAP. CXLI.

Verklaaring van het bovenstaande Kapittel.

GElijk in het bovenstaande Kapittel gesegt is, moet de Schipper het Bootsvolk, dat tegen hem procedeert, hangende de proceduuren, de kost geeven, maar daar is niet getoont hoe ver, of hoe ver niet, of om wat rede; en also dit in het bovenstaande Kapittel niet verklaart is, sou sulks in tijden en wijlen konnen strekken tot nadeel van de Schipper: dierhalven hebben de Goede Luyden, die deese ordonnantien en kostumen hebben gemaakt, geoordeeld, dat daar uyt groote schaade sou konnen ontstaan, ende ten eynde datter uyt het bovenstaande Kapittel geen ongemak, of schaade mogt ontstaan, seggen, en verklaaren sy; dat de Schippers schuldig sullen weesen de Matroosen, die tegen haar procedeeren, de kost te geeven, namentlijk in sekere gevallen.

In wat gevallen de Schipper het Bootsvolk de kost moet geeven, het welk tegens hem procedeert.

I. Het eerste geval is, als de Schipper het Volk niet genoeg, en naar gewoonte te eeten geeft, in dier voegen, als in seeker Kapittel aangeweesen, gesegt, en geordonneert is. Het tweede, so hy de conditien niet nakomt, die hy met haar gemaakt heeft, ten tijde van het contract: Het derde, so hy sig na de een of de andere plaats van de weg af begeeft; ten waare dat hy met haar was geakkordeert, of sulks had bekent gemaakt ten tijde van het contract: Het vierde, so hy de heele reys sonder haar consent wilde veranderen: en voorts in alle gevallen die regtmaatig zijn, dat hy niet mogt nakomen het geen hy belooft had, ten tijde van het contract. In sodaanige gevallen, als boven, is de Schipper, daar sy meê vaaren, schuldig henluyden de kost te geeven, indien sy sullen genootsaakt zijn tegen denselve te procedeeren.

Veranderen van de reys, hoe te verstaan.

II. Maar het veranderen van de reys moet men so neemen; dat, als de Schipper was aan een plaats, daar hy andere Bootsgesellen konde

iquali con lui fussino, non volessino andare, se lui gli voleua forzare. Imperò se lui haveua mutato viaggio per alcuna conditione, ò per impaccio di Signorie, che lui non vi osassi andare scaricare in quel loco, doue doveua discaricare, & promesso haveua con quei mercanti, iquali caricorono la naue, li marinari sono tenuti di andarci: imperò è da intendere, secondo che il patrone della naue si migliorassi del nolo, per quello mutamento di viaggio, che in quel modo sia tenuto lui migliorare i marinari de' loro salari.

III. *Et per le ragioni sopra dette fecino questa menda, li antichi, che in prima andorono per il mondo; percioche assai danno, & male saria, che qualunque tempo, ò qualunque hora, ò in qual si voglia loco, che la nave, ò navilio prendessi terra, per qualunque ragione, che la pigliasse, che i marinari potessino mettere in piato il patrone della naue, con ilquale loro fussino, senza giusta causa. Percioche alle volte ci sono marinari, che solo, che loro potessino satiare lo appetito loro, & compire la loro volontà, non si cureriano, se il patrone della nave, ò navilio, con ilquale loro fussino, consumasse la nave, ò navilio, questo piacerà loro: perche assai cattivi huomini vanno per il mondo, iquali son tristi, & disperati, che quando vedono alcun* [1] *far bene, & attendere al bene;* * *come quello, ch'è sciagurato, e tristo, vorria, che in tal modo fussero tutti gli altri.* * *Ancora più, che, chi è cattivo huomo, non vorria per nessun tempo trovar, chi fussi meglio di lui, per alcuna via del mondo. Et per questo modo i nostri antichi antecessori, volseno, & dichiarorono i casi, & le ragioni, perche i patroni di nave, ò di navilii fussero tenuti dar da mangiare a detti marinari, che con li detti patroni piatissino; percioche di qui innanzi nessun'huomo cattivo non possa far consumar nessun'altro di ciò, che hauesse. Et per la ragion sopradetta fu fatto questo capitolo.*

IV. *Et se marinaro metterà il patron della nave, ò del navilio in alcun piato, senza giusta causa, lui è tenuto a quel patrone, con chi lui si sarà accordato, che lui hauesse messo in alcun piato, restituire, & di dar tutti gli danni, & sconci, che lui ne portasse, ò ne hauesse havuto:* [2] *& tutto ciò, che lui ingiustamente haurà fatto patire il detto patrone, & fatto consumare il suo; & se lui non hauesse, di che il possa pagare, restituire, & dare, lui ne deue esser pigliato, & esser portato, & messo in poter della*

1 *Far bene*] CATAL. *profitar & millorar* (voorspoedig zijn.)
* *Perço* (weshalven.)
* *E aquella manera aytal es manera de avol hom* (en deese sodanige gewoonte is de gewoonte van een quaad mensch.)
2 *Et tutto ciò*] L. *perciò*, CATAL. *perço* (om dat.)

dekrijgen, en egter die geene, die by hem waren, en ongenegen om verder te gaan, wilde dwingen. Maar als hy de reys by eenig toeval quam te veranderen, of om belet van den Heer, dat hy niet raadsaam vond sig te begeeven ter gedestineerder plaatse, alwaar hy de bevragters belooft had de laading te sullen breeken, in sodaanig een geval is het Bootsvolk schuldig meê te gaan: des sal de Schipper gehouden zijn het loon der Matroosen te verhoogen, in dier voegen, en na proportie, dat sijn vragtgelden, om dese verandering, sullen verhoogt zijn.

Redenen van deese ordonnantie.

III. En om de boven gemelde rede hebben de Oude Luyden, die eertijts de weereld doorreyst hebben, dese verbetering gemaakt: want het ten hoogste schaadelijk, ende nadeelig soude zijn, dat de Bootsgesellen, ten allen tijden, en op alle plaatsen, daar het Schip aankomt, om wat rede dat het ook mogt aan gekomen zijn, den Schipper, daar sy meê vaaren, sonder regtmaatige oorsaak souden konnen in regten betrekken; alsso der somtijts Bootsgesellen zijn die 't weynig sou scheelen dat de Schipper eens om sijn geheele Schip raakte, als sy haar moet maar mogten koelen, en haar lust eens voldoen, dat sou haar grootste vermaak zijn. Want men vind veel quaadaardige menschen, die mismoedig, en neêrslagtig zijn, als sy sien dat een [1] ander voorspoedig is, en dat het hem wel gaat; *(*en dienvolgende*), gelijk sy verdrietig, en ongeduldig zijn, souden sy wel willen, dat alle anderen meê so waren, *(*en dit is regt de gewoonte van een quaadaardig mensch.*) Ook wil een quaataardig mensch in geenderley wijse jemant kennen, die beter is als hy. En daarom hebben onse aloude Voorouders de redenen, en gevallen, verklaart, en uytgedrukt, in welke de Schipper gehouden sal zijn de voorsz. Matroosen, die tegen gemelde Schipper sullen procedeeren, de kost te geeven; op dat van nu voortaan geen quaataardig menscheen ander sou konnen om 't sijne helpen. En om de boven gemelde rede is dit Kapittel gemaakt.

De Bootsgesellen gunnen somtijts haar Schipper niet veel goeds.

Een Bootsgesel, die tegen sijn Schipper ligtvaardiglijk procedeert, sal gehouden zijn de schaaden en onkosten te betaalen.

IV. En so een Schipgesel den Schipper proces aandoet, sonder regtvaardige rede, is hy gehouden den Schipper, die hem heeft aangenomen, en die hy proces heeft aangedaan, alle kosten en schade, die deselve daar door sal hebben gehad, of geleeden, op te leggen, en te betaalen; [2] om dat hy gemelde Schipper, sonder rede heeft gedaan procedeeren, en het sijne verspillen. En als hy niet in staat is om te betaalen, en de kosten en schaade te vergoeden, moet hy gevat worden, en gebragt in handen van Justitie, en daar blijven, tot

della giustitia, & stare per insino che habbia satisfatto quei danari, i quali quel patron di quella nave, ò di quel navilio, con ilquale lui sarà accordato, hauesse havuto per colpa di lui, poiche come non doveua, l'haurà messo in piato, & in danno. Perche ogn'un si debba guardar di far alcun danno ad altri senza ragione, accioche sopra se medesmo non li possa tornare quel danno, che lui pensaua fare ad altri, senza giusta ragione, perciò è giusta cosa, che sopra di se medesmo torni.

CAP. CXLII.

Delle vettovaglie, che deue dar il patrone à i marinari.

*IL patron della nave, ò navilio, che fusse coperto, debba dare da mangiare a tutti li marinari tre giorni della settimana carne, cioè la domenica, il martedì, & giovedì; & nelli altri giorni della settimana minestra, & ogni [1] notte di ogni giorno il companaggio. Ancora tre volte per ogni mattina, & tre volte per ogni sera li debba far dar vino; & il companaggio debba esser tale, come seguita; cioè, formaio, ò cipolle, ò sardele salate, ò altro pesce secco: ancora il patrone è tenuto dar vino per insino che il vino vaglia quattro ducati d'oro la botta: ancora se si trova [2] fichore, lui ne debba fare vino, & se non trova fichore, * che costasino a più precio, il patron della naue, ò del navilio non è tenuto di dare vino: ancora più, è tenuto il detto patrone di radoppiare la ratione alli marinari ogni festa principale: ancora debba hauer servitori, che acconcino da mangiare a i marinari.*

1 *Notte* CATAL. *vespre* (avond.)
2 *Fichore* CATAL. *atzebib o figues* (het welk daar op de kant verklaart is,) *cosa per fer vi* (goed om wijn van te maaken.)
* O (of.)

CAP. CXLIII.

Patrone non è tenuto dar mangiare à marinaro, che non dorma in nave.

PAtron di nave, ò di navilio non è tenuto di dar da mangiare alli marinari, poiche non dormono nella nave, ò navilio.

CAP.

tot dat hy voldaan ſal hebben de ſchaade, dewelke de Schipper, daar hy meê geakkordeert was, door ſijn ſchuld ſal hebben geleeden; alſo hy den ſelve op een onbehoorlijke wijs in proces en ſchaade ſal hebben betrokken. Dierhalven moet een yder ſig wagten van een ander ſonder rede te beſchadigen, op dat hy niet ſelfs vervalle in die ſchaade, die hy een ander op een onregtvaardige wijs dagt aan te doen, ja het is redelijk dat ſodaanig een ſelfs daar in vervalle.

K A P. CXLII.

Van de koſt, die de Schipper aan 't Volk moet ſchaffen.

EEn Schipper van een Schip, of Vaartuyg dat overdekt is, moet 3. dagen in de week aan al het Volk vlees ſchaffen; te weeten Sondags, Dingsdaags, en Donderdaags; en de overige dagen in de week pottage; en alle [1] avonden toeſpijs: ook moet hy haar driemaal voor, en driemaal na de middag Wijn geeven. En de toeſpijs moet beſtaan in 't navolgende: te weeten, Kaas, Ajuyn, geſoute Sardijn, of ander drooge Vis. Voorts is de Schipper gehouden Wijn te geeven, tot dat de Wijn 4. goude Ducaaten het Vat koſt: en ſo hy eenig [2] Gewas van Vijgen vind, moet hy daar Wijn van maaken, en als hy geen Gewas van Vijgen vind, * (*of*) dat het ſelve te duur was, is de Schipper niet gehouden Wijn te geeven. Daarinboven moet de Schipper alle Hoofdtijden voor het Volk dubbeld ſchaffen, en Knegts houden, die voor 't Volk de koſt gereet maaken.

K A P. CXLIII.

De Schipper is niet gehouden een Matroos, die buyten het Schip ſlaapt, de koſt te geeven.

DE Schipper is niet gehouden aan 't Bootsvolk de koſt te geeven, als ſy buyten 't Schip ſlaapen.

CAP. CXLIV.

Marinaro non è tenuto d'andare in loco pericoloſo.

P*Àtron di nave non debbe mandar marinaro in loco pericoloſo, ſe il marinaro non ci vuole andare, però il detto patrone non lo può forzare.*

CAP. CXLV.

Di preſtar marinaro ad altra naue.

P*Atron di nave non può preſtar marinaro ad altra naue ſenza volontà del marinaro; ſaluo che il patron della naue haueſſe dibiſogno di un maeſtro, ò d'un marinaro, che ſapeſſe far coſa, che fuſſe dibiſogno alla naue, ſe quelli non lo ſapeſſino fare, i quali in quella naue ſaranno, e quel marinaro ci debbe andare; imperò non in terra, ſe non fuſſe al* (ſuo) *ſervitio di quella naue, nellaqual lui fuſſe; dice ſaluo, che quel marinaro non* [1] *fachinaſſe, nè che portaſſe faſcio neſſuno, nè alcun carico, nè niente, che lui far non doueſſe.*

1 *Fachinaſſe*] CATAL. *baſtaixas* à voce Græca *βαςάζω porto, bajulo.*

CAP. CXLVI.

Quel, c'hauerà il patron da i mercanti, per ſcaricare.

P*Atron di nave è tenuto al marinaro, che quel patto, che farà con il mercante, ſi debba ſcàricare in alcun loco, in quel modo, che hauerà da' mercanti, debba dare a i marinari.*

KAP. CXLIV.

De Matroos is niet gehouden na een onveylige plaats te gaan.

DE Schipper moet een Bootsgesel niet stuuren na een onveylige plaats, als een Bootsgesel niet gaan wil, want de Schipper kan hem niet dwingen.

KAP. CXLV.

Van een Bootsgesel over te doen aan een ander Schip.

DE Schipper kan een Bootsgesel aan een ander Schip niet over doen, sonder dat een Bootsgesel daar toe genegen is; uytgenomen in gevalle, dat een Schipper een Meester, of Bootsgesel van noden had, die bequaam was om te doen, het geen in sodaanig een Schip mogt te doen zijn, en het welk die geene, die daar op vaaren, niet konden doen; in sodaanig een geval is een Bootsgesel gehouden over te gaan, maar niet, als deselve aan land sal zijn, ten waare dat hy nog in dienst was van dat Schip, daar hy op geweest had; behoudens nogthans, dat sodaanig een Bootsgesel geen [1] Sjouwers werk moet doen, of eenige lasten, of pakken draagen, of jets anders, daar hy niet toe gehouden is.

KAP. CXLVI.

Van het geen de Schipper van de Koopluyden geniet voor het ontlaaden.

ALs de Schipper met de Koopluyden elders akkordeert voor het ontlaaden, moet hy op deselve wijse akkordeeren met de Matroosen, en haar in dier voegen betaalen, als hy van de Koopluyden betaalt sal zijn.

CAP. CXLVII.

Fatto il viaggio, il marinaro è libero.

SE patron di naue piglia altro viaggio, doue la naue hauerà ſcaricato, & il marinaro non ci vorrà andare, il patron non lo può forzare; ſaluo, che fuſſe in loco, che trovaſſe marinari; & ſe non trovaſſe marinari, è tenuto creſcere al viaggio in quel modo, che ſarà conoſciuto per il nochiero, & per lo ſcrivano di creſcere, che la perſona guadagnerà più in quello, che in altro. Imperoche il patrone non può diſminuire a neſſuno del ſuo ſalario; & ſe un'huomo valeſſe più, che il patrone non credeua, il debbe migliorare; perche molti huomini da bene ſi vogliono uſcire d'una terra, percioche non ci ſarà conoſciuto, & a fine, che poſſa uſcire, farà gran mercato di ſua perſona.

CAP. CXLVIII.

Quando la naue ſi venderà in terra de Chriſtiani.

SE patron di naue venderà la naue, ò altro (che la poteſſi vender) ad alcuno, che non ci haueſſe parte, tutto il ſalario ſi debbe pagare a i marinari, & ſono liberi: & ſe li marinari ſono in loco, che non voleſſino navicare, lo patrone, ò quel, che la naue hauerà venduta, è tenuto di far le ſpeſe a i marinari, inſino, che ſieno tornati in quel loco, doue ſi partirono.

CAP. CXLIX.

Quando la naue ſi venderà in terra d'Infideli.

SE nave, ò navilio ſi venderà in terra d'infedeli, il patron del navilio debba dar navilio, & vettovaglia a i marinari inſino, che ſiano in terra de i Chriſtiani, doue poſſino hauere ricapito.

CAP.

KAP. CXLVII.

De reys gedaan zijnde, is de Schipgeſel ontſlaagen.

ALs de Schipper op die plaats, daar het Schip ontlaaden is, een andere reys aanneemt, en de Bootsgeſellen ongenegen zijn om meê te gaan, kan de Schipper haar niet dwingen: behoudens dat hy zy aan een plaats, daar Scheepsvolk te bekomen is; en ſo der geen Scheepsvolk te bekomen ſal zijn, is hy gehouden voor die reys opſlag te geeven, in dier voegen als de Stuurman, en Schrijver ſullen verſtaan dat hy behoord opſlag te geeven, en dat een man op die togt meer behoort te winnen als op een andere; dog de Schipper moet voor al niemants loon verminderen: en ſo jemant meer ſal verdienen als de Schipper gedagt had, moet hy hem opſlag geeven; want meenig braaf man ſal een land verlaaten, om dat hy daar niet bekent is, en om 'er uyt te komen, ſal hy ſijn perſoon voor een kleyn loon verhuuren.

KAP. CXLVIII.

Als het Schip verkoft is in Chriſten-Landen.

ALs de Schipper, of een ander (die bevoegt is om het te verkoopen) het Schip verkoopt aan jemant, die der geen portie in heeft, moeten de Schipgeſellen haar volkome huur hebben, en zijn deſelven ontſlaagen; en als de Schipgeſellen elders zijn, daar ſy geen dienſt willen neemen, moet de Schipper, of die geene, die 't Schip verkoft ſal hebben, aan 't Bootsvolk de reys-koſten betaalen, om weder te keeren ter plaatſe daar ſy van daan gekomen zijn.

KAP. CXLIX.

Als het Schip verkoft is in de Landen der Turken.

ALs het Schip verkoft ſal zijn in de Landen der Turken, moet de Schipper aan 't Volk een Schip, en Levensmiddelen verſchaffen, om weêr te keeren in Chriſten-Landen, daar ſy veylig konnen zijn.

CAP. CL.

Di marinaro, che hauesse paura.

SE per ventura sarà accordato marinaro in forma di cartolario, che dicesse nell'accordo, che ci fusse fatto alcun patto, secondo che il patron della naue (ò) *hauesse fatto scriver con volontà del marinaro, che, se lui fusse timido in alcun loco, & che il detto marinaro dubitasse d'andarci, il patron debba dare la metà del suo salario, & li debba dar vettovaglia insino, che sia in loco sicuro. Imperò se sarà accordato senza tal patto, il marinaro è tenuto d'andare in quel loco, doue il patrone è tenuto d'andare con i mercanti.*

CAP. CLI.

Il marinaro, dopo che s'è accordato, a che è obligato.

[1] *DIpoi che si è accordato, è obligato a ogni segno, come se gli hauesse fatto carta per man di Notaro; & da quel dì, che s'accordò col patrone, è tenuto in ogni loco, che vorrà andar, chieder licentia a quello; &* * *s'egli anderà fuora della terra, doue starà:* * *il terzo dì, debba hauer raunata la sua robba,* [2] *& la naue è in strano paese. Et è obligato di giurare esser fidele al patrone, si come è scritto nel capitolo,* Che i mercanti al patrone domandano.

1 CATAL. *Lo mariner es tengut al senyor de nau o de leny, que pusque sera accordat ab lo senyor, e donara palmada, es mester, quell mariner vaia ab ell axi be, com sin havia feta carta de Notari.* (Een Bootsgesel is gehouden aan de Schipper, dat als hy geakkordeerd sal zijn, en de hand gegeeven hebben, dat sodaanig een Bootsgesel moet meê gaan, niet anders als of het van een Notaris beschreeven was.)

* *Deu lo mariner demanar paraula al senyor* (moet een Bootsgesel verlof vraagen aan de Schipper.)

* *E* (en.)

2 *Et*] L. *se* (indien.)

CAP.

KAP. CL.

Van een Bootsgesel, die bevreest is.

SO by geval het akkoord van een Bootsgesel in 't Scheeps-boek geschreven was, en bevonden wierd datter bedongen, en door de Schipper, ten gevalle van die Bootsgesel, was gedaan schrijven, dat, so de Bootsgesel bevreest was voor seekere plaats, en swarigheyd maakte om derwaarts te gaan, sou de Schipper hem schuldig zijn, de halve huur te geeven, en mont-kost om te komen op een veylige plaats; maar so hy geakkordeert was sonder sodaanig verding, moet een Bootsgesel gaan, alwaar de Schipper gehouden is met de Koopluyden te gaan.

KAP. CLI.

Waar in een Schipgesel gehouden is, na dat hy geakkordeert is.

[1] ALs een Bootsgesel geakkordeert is (*en aan de Schipper de hand gegeeven heeft*) is hy in alle maniere verbonden, als of het door een Notaris beschreeven was; en van die tijd aan, dat hy geakkordeert sal zijn, kan hy sig nergens heen begeeven, sonder kennis van de Schipper; en als hy sig begeeven wil buyten de plaats van sijn verblijf, *(*moet hy den Schipper verlof vraagen:*) *(*en*) [2] als het Schip buyten 's Lands is, moet hy sijn goed op de derde dag by malkander hebben. En hy moet sweeren dat hy de Schipper getrouw sal zijn, in dier voegen als in 't Kapittel geschreeven is, *Dat de Koopluyden aan de Schipper vraagen.*

CAP. CLII.

A che è obligato il marinaro.

IN questo è obligato, che non si può partire della naue per nissuna cosa, se non per tre: (una dellequali) *per esser patron di naue, ò piloto, *per conventione. Et se muore il patrone, ò con chi lui hauerà fatto patto, i beni, quali saranno sopra la naue, ò altro legno, i patroni di quelli sono obligati a pagare i marinari al tempo conveneuole la lor mercede. Et di più, è obligato il marinaro a tutte le cose, che son necessarie alla naue, verbi gratia andare al bosco, assegare legne, a [1] far forte, aiutare a [2] barchiar, a riporre, & levare la robba, andar sempre per acqua, quando lo comandarà il nochiero, & menare da naue tutte le compagnie de' mercanti, a dare [3] jaja alla naue, & finalmente a tutti gli essercitii, in utilità della naue, sono obligati.*

* O (of.)

1 *Far forte*] L. *far sarte* (touwen klaar maaken.) *Petrarc. Rott' Arbore & sarte.* De CATAL. segt. *fer exarcia.*

2 *Barchiar*] est quasi *barcheggiare.*

3 *Dare jaja* (*het Schip ballasten*) *iaia* is afkomstig van het Latijns woord *Glarea* (een soort van grof sand) daar de Italiaanen *Giaja*, *Gliaia*, *Ghiara*, en *jaja* van gemaakt hebben, betekenende niet anders als sand.

CAP. CLIII.

Perche causa il marinaro si può partir della naue dopo che si è accordato col patrone.

IL marinaro, che hauerà fatto patto col patron della naue, ò altro legno, & sarà scritto, & hauerà dato palmata al patrone, ò allo scrivano, non si può scusare di non andar in viaggio, se non per queste cause, per pigliar moglie, per andar in peregrinaggio, (ò) *se ha fatto il voto avanti che lui si accordasse; se è marinaro di prua per essere [1] penese, ò pilotto, *per esser patron di naue: con questo, che niente si faccia per fraude, ma lealmente.*

CAP.

1 *Penese*] CATAL. *Panes*, het welk daar op de kant verklaart is *Conceller de popa*, (een Officier van de Cajuyt, of van het agterste gedeelte van 't Schip) cujus oppositum est *proër* of *mariner de proa*, een Matroos die in 't voorste gedeelte van 't Schip is. *Vide quæ dixi ad Cap.* 109. §. 1. *n.* 1.

* O (of.)

KAP. CLII.

Waar in een Schipgesel gehouden is.

HY is hier in gehouden, dat hy het Schip om geen andere redenen kan verlaaten als om drie, so hy selfs Schipper wierd; so hy Stuurman wierd; door akkoord, of conventie. En als de Schipper, of die geene, daar hy meê geakkordeert is, komt te sterven, zijn de goederen, die hy in't Schip had, of de Possesseurs der selven gehouden het loon der Matroosen op sijn tijd te betaalen. Voorts moet een Bootsgesel al doen wat tot het Schip van noden is, als by voorbeeld, in't Bosch gaan, hout saagen, [1] touwen klaar maaken, [2] in de Boot gaan, het goed laaden en ontlaaden, t'elkens als de Stuurman hem kommandeert te water gaan, het geselschap van de Koopman aan boord draagen, [3] het Schip ballasten, en eyndelijk al doen wat tot Scheepsdienst vereyst word.

KAP. CLIII.

Om wat oorsaaken een Schipgesel het Schip kan verlaaten, na dat hy met de Schipper geakkordeert is.

EEn Schipgesel met den Schipper of Schrijver geakkordeert zijnde, 't zy in geschrift, of alleen by handtasting, kan sig van de reys niet verschoonen, ten waare om dese redenen, dat hy een Vrouw quam te trouwen, of in pelegrinagie ging, hebbende de gelofte gedaan voor dat hy aangenomen was, of so hy vaart voor slegt Matroos, dat hy een [1] Officier, of Schipper, *(*of*)* Stuurman wierd; des dat het niet arglistelijk, maar ter goeder trouwe gedaan zy.

CAP. CLIV.

Del marinaro che fuggirà.

SE accasca che il marinaro si fugga dopo l'accordo, & haurà giurato di servire, è obligato a pagare un'altro marinaro simile a lui, ancora, che quello si accordi con maggiore soldo.

CAP. CLVI.

Della emendatione del precedente.

SI come è detto nel * *sopra detto*, quel marinaro, che fuggirà, dapoi fatto l'accordo, è obligato, se sarà preso, [1] satisfar quello, che sarà in suo luogo stato preso, per il danno, che haurà ricevuto il patrone, *intendesi, quando che il marinaro si fuggirà nel medesmo luogo, doue s'accordò: ma non parla il sopra detto, che, quando un marinaro* * *si fugge, a quel, che gli è obligato;* * *però gli antichi, che furono per il mondo, l'hanno voluto dichiarare, & aggiugnere, perche non ne nasci questione; in primo, qualunque marinaro, che fuggirà, in qualche paese incognito, s'egli è trovato,* [2] *lo possa pigliare, & è obligato a tutti danni, che per la sua partita hauerà ricevuto la naue, & sia il patrone creduto per sua semplice parola; & se quel marinaro non hauesse il modo della satisfattione, sia dato in mano della giustitia, & lui tanto stia, che intieramente habbia satisfatto.*

* *Capitol* (Kapittel.)

1 *Satisfar quello &c.*] CATAL. *e costa mes, quel senyor de la nau no dava a aquell, que li es tengut de retre e de donar tot ço, que costara mes que ell no havia, à aquell senyor daquella nau o de aquell leny, ab qui ell ser acordat* (en deselve meer bedongen had, als de Schipper aan hem sou gegeeven hebben, is hy schuldig goed te doen en te betaalen aan de Schipper, daar hy mede geakkordeert was, al wat die geene meer sal hebben bedongen.)

* *Sera accordat en alguna nau o en algun leny, e la nau o lo leny sera partit ab los mariners ensemps daquell loch, on los acorda, e sera en algun loch altre estrany, si algun mariner,* (op een Schip dienst genomen sal hebben, en het Schip met al het volk vertrokken sal zijn van de plaats daar zy aangenomen zijn, en elders buyten 's Lands sal leggen, so een Bootsgesel.)

* *E perço que en lo Capitol desusdit nou esclareix* (en vermits het bovenstaande Kapittel sulks niet verklaart.)

2 *Lo possa pigliare*] CATAL. *si es a conseguit o trobat* (so hy gevangen of agterhaalt sal worden.)

KAP. CLIV.

Van een Bootsgeſel die wegloopt.

SO het gebeurt, dat een Bootsgeſel wegloopt na dat hy aangenomen is, en den eed gedaan heeft, moet hy een ander Bootsgeſel, die van deſelve bequaamheyd is, als hy, betaalen, al was 't ſchoon dat die hooger huur bedongen had.

KAP. CLV.

Verbetering van het bovenſtaande.

't GEen het bovenſtaande *(*Kapittel*) ſegt, *dat een Bootsgeſel, die, na dat hy verhuurt is, wegloopt, gehouden ſal zijn, ſo hy gevat word, die geene, die in ſijn plaats aangenomen is,* [1] *te betaalen, al had de Schipper aan ſodaanig een meer loon moeten geeven,* is te verſtaan, als een Bootsgeſel wegloopt op deſelve plaats daar hy ſig verhuurt had; maar het bovenſtaande Kapittel ſegt niet, waar in een Bootsgeſel gehouden is, *(*die ſig verhuurt,*) en wegloopt *(*na dat het Schip met al het Volk van de plaats, daar hy ſig verhuurt had, vertrokken, en aan een vremde plaats gekomen is; * en vermits het bovenſtaande Kapittel ſulks niet verklaart*) hebben de Oude Luyden, die eertijts geweeſt zijn, het ſelven willen verklaaren, en om alle verſchil daar in voor te komen, hier by voegen; dat alle Bootsgeſellen, die op een vremde plaats het Schip verlaaten, ſo ſy elders ſullen agterhaalt, [2] of gevat worden, ſchuldig ſullen zijn alle ſchaade, die het Schip door haar wegloopen geleden heeft, te vergoeden en te betaalen; en de Schipper ſal alleen op ſijn woord gelooft worden; en als ſodaanig een Bootsgeſel niet in ſtaat is om te betaalen, ſal hy gebragt worden in handen van Juſtitie, en daar blijven, tot dat hy volkomentlijk ſal hebben betaalt.

CAP. CLVI.

Di [1] rimurchiare altra naue.

M*Arinaro è tenuto, che vadi a trarre nave, ò navilio per entrar in porto, se il nocchiero lo comanda; salùo che non fussero loro nimici.*

1 *Rimurchiare*, (een Schip voortsleepen) *à voce Latinâ*, remulcus, *Isidorus lib.* 19. *cap.* 4. remulcus, *funis est, quo deligata navis vice* remi *trahitur: unde Valgius.*

Hic mea me longo succedens prora remulco
Lætantem gratis sistit in hospitiis.

CAP. CLVII.

Di robba trovata in mare. *

M*Arinaro è tenuto, che se trovasse alcuna cosa, poiche sarà obligato nella naue, che la naue ne habbia tre parti, & i marinari una, siano assai marinari, ò pochi; & se sono nel mare, & vedendo alcuna cosa, che fusse mercantia, ò altra cosa senza mercantia, loro ci debbono andare, se il patrone della naue il comanda, & debbano hauere la parte, come disopra è detto; e il patrone piglia le tre parti, perche loro mangiano, & stanno a suo salario. Et se alcuno patrone di navilio appigionassi il suo navilio ad altri, quello, che ha appigionato il navilio, & fa la spesa, debba hauere le tre parti; & se quello morirà avanti al termine, che fussi nel navilio, le cose si debbono pagare a quello.*

*Ancora è tenuto il marinaro alla naue se anderà a ragione di miglio, che la debba seguire per insino in capo del mondo: & se per ventura la naue fusse tornata in quello luoco, dove si parti, fatto viaggio, & che non ci tornerà con quelle mercantie, & che habbia scaricato in altra parte, non è tenuto: imperoche se la naue non havessi scaricato, il marinaro è tenuto andar per miglio. Et perciò fu fatto questo capitolo, che molti patroni di nave, ò di navilii sono in debiti, & hanno vergogna di tornare nella patria, & percio, che hauranno paura, che non incantino la naue, * in questo modo teneriano sempre li marinari.*

* *E de mariner qui va per milles* (en van een Matroos die by de mijl vaart.)
* *E* (en.)

KAP. CLVI.

Van een Schip [1] *te ſleepen.*

EEn Bootsgeſel moet op bevel van de Stuurman een Schip helpen binnen ſleepen, maar niet ſo der van ſijn vyanden zijn.

CAP. CLVII.

Van Zeevonden * (en Bootsgeſellen die by de mijl vaaren.)

ALs de Bootsgeſellen jets vinden, na dat ſy in Scheeps dienſt zijn, moet het Schip 3. parten daar van hebben, en ſy ſelfs een behouden, het zy datter veel Bootsgeſellen zijn, of weynig. En als ſy in Zee zijn, en eenig goed verneemen, het zy Koopmanſchap, of ander goed, het welk geen Koopmanſchap is, moeten ſy derwaarts gaan, als de Schipper ſulks gebied, en moeten een gedeelte daar van hebben, gelijk boven geſegt is, en de Schipper ſal 3. deelen hebben, om dat ſy in deſſelfs koſt en loon zijn; en als de Schipper ſijn Schip aan een ander verhuurt, moet die geene, die het Schip gehuurt heeft, en de onkoſten doet, de drie parten hebben, en ſo die ſterft, voor het uytgaan van de huur, moet het aan hem worden gegeeven.

Voorts is een Bootsgeſel, die by de mijl vaart, gehouden het Schip te volgen tot aan 't eynd van de weereld; maar als het Schip na gedaane reys weder komt ter plaatſe daar het afgevaaren is, en niet weêr komt met deſelve Koopmanſchappen, maar elders heeft weeſen loſſen, is hy niet verder gehouden: maar als het Schip niet geloſt heeft, is een Bootsgeſel gehouden by de mijl voort te vaaren. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat veel Schippers met ſchulden beſlommert zijn, en niet derven weder keeren na het Vaderland, vreeſende dat het Schip mogt verkoft worden; * (*en*) op die wijs ſouden ſy altoos het Bootsvolk konnen in dienſt houden.

CAP. CLVIII.

Costumi del patrone à marinaro.

*IL marinaro è tenuto, che se andarà in viaggio, che non debba andare se non in quello loco, doue il patrone gli haurà fatto intendere al principio del viaggio. Et se il patrone vendessi la naue, è tenuto dare *al marinaro, con che si possa tornare a fare gli suoi bisogni. Et se piglierà viaggio, come sarà andato in quello loco, doue doueua andare, & lui haurà scaricato, ò desorrato, & il patrone della naue haurà pigliato viaggio, ò partito, & sarà in loco, che potrà hauere marinari, il marinaro non gliè tenuto, & il patrone della naue non lo può sforzare; & se la naue non sarà in loco, che possa hauer marinari, lo debbono seguire, & che siano pagati, come l'altro viaggio, & per ragione dell'altro, moltiplicando quanto può portare, & quanto fu l'altro. Questo capitulo fu fatto, perche la naue perderia suo viaggio, & perciò naue, non può perdere il suo viaggio per marinari.* [1] *Perche se il patrone della nave, ò navilio metterà altro huomo sopra di se, lo accordo non è tenuto da marinaro a patrone di naue, poiche lui si sarà uscito della signoria.*

* *Nau* (een Schip.)
1 *Perche* CATAL. *mas si* (maar indien.)

CAP. CLIX.

Marinaro come è tenuto fare lo comandamento del signore.

IL marinaro è tenuto fare tutto comandamento di patrone di naue, ò di navilio, ò del nochiero, con che non fussi [1] *in servitio d'altra naue, nè d'altro navilio: imperò tutto servitio, che partenga alla naue, è tenuto di fare.*

1 *In*] CATAL. *a*.

CAP.

KAP. CLVIII.

Van 't gedrag des Schippers omtrent de Schipgesellen.

EEn Schipgesel op reys gaande, moet sig nergens heen begeeven, als daar de Schipper hem in 't begin van de reys bekent gemaakt heeft. En als de Schipper het Schip verkoopt, moet hy het Scheepsvolk *(*een Schip*) tot haar verdoen geeven om daar meê te konnen weêrom vaaren. En als de Schipper een nieuwe reys aanneemt, na dat hy gekomen is ter gedestineerder plaatse, ende aldaar gelost, of sijn ballast uytgewurpen heeft, en hy sig verhuurt, of op nieuws een reys aanneemt, en op een plaats is, daar hy Scheepsvolk kan krijgen, is een Bootsgesel niet gehouden, en de Schipper kan hem niet dwingen; maar so het Schip niet is aan een plaats daar Scheepsvolk te krijgen is, moeten sy volgen, en betaalt worden na proportie van de eerste reys, de tweede op de voet van de eerste gerekent zijnde, en na dat de tweede sal zijn, of niet. Dit Kapittel is gemaakt om dat het Schip andersints van het voordeel van een reys sou versteeken worden, en ten eynde dat het Schip, om der Schipgesellen willen, van het voordeel van een reys niet sou konnen versteeken worden. [1] Maar als de Schipper een ander boven hem stelt, is een Schipgesel uyt hoofde van het contract aan de Schipper niet meer gehouden, om dat hy van 't Schipperschap af is.

KAP. CLIX.

Hoe een Schipgesel schuldig is des Schippers beveelen te gehoorsaamen.

EEn Bootsgesel moet den Schipper, of Stuurman in alles gehoorsaamen; maar niet, als het [1] ten dienste van een ander Schip sou zijn: maar al wat op sijn Schip te doen is, moet hy doen.

CAP. CLX.

Di marinaro, che farà rissa contra il suo patrone.

IL marinaro, che farà rissa contra il suo patrone di nave, ò navilio, debba perdere la metà del suo salario, & la robba che hauessi nella naue, & debba essere cavato della naue; & se piglierà arme contra il suo patrone, tutti marinari lo debbano pigliare, & ligare, & mettere in carcere, & portarlo alla giustitia; & quelli, che pigliare non lo vorranno, debbano perdere la robba, & il salario, che hauranno, ò hauere doueranno per quello viaggio.

CAP. CLXI.

Di marinaro, che tocherà iratamente il suo patrone.

IL marinaro, che tocherà a ira il suo patrone, è pergiuro, & disleale, & debba esser pigliato in persona, & perdere quanto hauessi.

CAP. CLXII.

Di marinaro, come debbe comportare il suo patrone.

IL marinaro è tenuto comportare il suo patrone di naue, se li dice vilania, & se gli correrà disopra, il marinaro il debba fuggire insino prua, & debbasi mettere da lato della catena, & se il patrone vi passa, lui il debba fuggire dall'altra parte, & se il patrone il seguita dall'altra parte, il marinaro si può diffendere, pigliando testimonii come il patrone l'ha seguitato, perche il patrone non può passare la [1] catena.

1 *Cathena*] Mr. *Clairac* vertaalt dit woord *Chaîne*, so als het selve doorgaans in gebruyk is, *Les Us & Coutum. de la Mer* p. 48. maar ik sou geen swaarigheyd maaken om het eens op sijn Zeemans te vertaalen (*Virevau*) dat is (*het Braatspit*) het geen mogelijk hier wat meer eygenschap heeft.

CAP.

KAP. CLX.

Van een Bootsgesel, die woorden maakt tegen sijn Schipper.

EEn Bootsgesel, die woorden tegen sijn Schipper maakt, moet sijn halve gagie verbeuren, en de helft van 't goed, dat hy in 't Schip heeft, en uyt het Schip geset worden: en so hy geweer opvat tegen de Schipper, moet al het Bootsvolk hem vatten, en met boejens vast leggen, en overleeveren in handen van het Geregt; en alle de geene die onwillig zijn om hem te vatten, moeten haar goed, en gagie verbeuren, het welk sy voor die reys sullen of moeten hebben.

KAP. CLXI.

Van een Bootsgesel, die sijn Schipper in haastigheyd slaat.

EEn Bootsgesel, die sijn Schipper in haastigheyd slaat, is trouweloos, en meyneedig, en moet in gevankenis gebragt worden, en alles verbeuren wat hy heeft.

KAP. CLXII.

Van een Bootsgesel, hoe ver hy den Schipper moet verdraagen.

EEn Bootsgesel moet sijn Schipper verdraagen, so hy hem qualijk bejegent, of scheld; en so hy hem naloopt, moet de Bootsgesel vlugten tot op het Voorsteven, en sig stellen aan de zy van 't Braatspit, en als de Schipper daar komt, moet hy de andere kant omloopen, en als de Schipper hem ook aan de andere kant vervolgt, mag de Bootsgesel sig te weêr stellen; mits neemende een verklaaring hoe dat de Schipper hem vervolgt heeft: want de Schipper mag niet voorby het Braatspit komen.

CAP. CLXIII.

Del marinaro, che ſcenderà in terra.

SEnza eſpreſſa licentia del pilotto, ò del ſcrivano, quando che non ci è il patrone, il marinaro non può diſcendere in terra.

CAP. CLXIV.

Di marinario che ruberà.

MArinaro, che ruberà robba, ò exarcia, ò mercantia, che fuſſe nella naue, debba perder il ſuo ſalario, & la robba, che haueſſe nella naue, & il patrone il può pigliare, & metter in un ceppo, e tenerlo tutto quello viaggio impregionato, & dopo ſe lo vorrà mettere in potere della corte, lo può fare.

CAP. CLXV.

Marinaro che getterà vettovaglia accordatamente.

SE il marinaro getterà vettovaglia, ò vino accordatamente, debbe perdere il ſalario, & la robba che haueſſe nella naue, & ſtare a mercede del patron della naue.

CAP. CLXVI.

Della pena del marinaro, che ſcenderà in terra ſenza licentia.

*SI come è ſtato detto il marinaro non può ſcendere in terra ſenza licentia; ma accio non nè naſci contentioni, ſcendendone, i noſtri anteceſſori hanno voluto dichiarare il ſopradetto, & porgli la pena, qual ſarà, che lui habbia a ſatisfare tutto il danno, che per la ſua ſceſa, la naue haurà patito, & non hauendo il modo, ſia preſo, & poſto nelle mani della giuſtitia, per inſino, che non haurà ſatisfatto il tutto**, *di chi è il legno. Et ſi per ſorte il marinaro ſarà ſceſo di quivi, doue che è il patrone, per ricevere il ſuo*

* *A dquell* (aan die geen.)

KAP. CLXIII.

Van een Bootsgesel, die aan Land treed.

EEn Bootsgesel mag niet aan land treeden, sonder expres consent van de Stuurman, of Schrijver, so de Schipper niet tegenwoordig is.

KAP. CLXIV.

Van een Bootsgesel, die steelt.

EEn Bootsgesel die eenig goed, het zy gereetschap, of Koopmanschap, uyt het Schip steelt, moet sijn gagie, en al het goed, dat hy in't Schip heeft, verbeuren, en de Schipper mag hem vatten, en aan een blok leggen, en geduurende de reys in hegtenis houden, en't staat aan sijn believen, of hy denselve naderhand wil over geeven in handen van Justitie.

KAP. CLXV.

Van een Bootsgesel, die moetwilliglijk de victalie weg werpt.

ALs een Bootsgesel moetwilliglijk de Wijn, of Victalie weg werpt, moet hy sijn gagie, en goed, dat hy in't Schip heeft, verbeuren, en staan ter correctie van de Schipper.

KAP. CLXVI.

Van de straffe eenes Bootsgesels, die sonder consent aan Land gaat.

GElijk gesegt is, mag een Bootsgesel sonder consent niet aan land gaan: maar op datter geen disput mogt ontstaan over dat aan land gaan, hebben onse Voorvaderen, het geen gesegt is, willen verklaaren, en een straf daar op stellen, die hier in bestaan sal; namentlijk dat deselve alle schaade, die het Schip door sijn vertrek geleeden heeft, sal hebben te vergoeden; en als hy so veel niet en heeft, sal hy gevat worden, en over gelevert in handen van Justitie, totter tijd, dat hy *(*die geene*)* die het Schip aan gaat, volkomentlijk sal hebben betaalt. En als een Bootsgesel daar uyt gaat, ter plaatse daar

ſuo nolo, ò per noleggiar la ſua naue, ò altra cauſa, che ſia, il patron eſſendo in terra, & ſi per quella ſceſa, che haurà fatto, ſenza licentia del patrone, ò del ſuo Luocotenente, haurà ricevuto danno il detto patrone, colui è obligato à pagar il tutto; & non hauendo il modo, come ſi è detto, hauranno da eſſere puniti, & caſtigati. * *Queſto* * *fu fatto, perche ſono alcuni marinari, liquali troppo ſi preſumeno, & pare loro d'eſſer da più del patrone, ò d'altro primato, e quello, che fanno, ſi penſano ſia bèn fatto; & accio tutti, ſi guardino, fu ordinato queſto, & chi farà fallo, ſarà ſopra di lui: sì che tutti cercaranno ſempre d'hauer buona licentia, perche poſſi ogn'un vivere in pace, & in carità.*

* *E* (en.)
* *Capitol* (Kapittel.)

C A P. CLXVII.

Di marinaro, che ſi ſpoglierà.

A*Ncora il marinaro non ſi debba ſpogliare, ſe non in porto ſopraſtando l'inverno: & ſe il farà, per ciaſcuna volta debba eſſere ſurto in mare con una funa per tre volte, & da tre volte, in ſu, debba perdere il ſalario, & la robba, che haueſſi nella naue.*

C A P. CLXVIII.

Come il marinaro non ſi debba partire, quando la naue comincia a caricare.

A*Ncora è obligato il marinaro, che quando il legno cominciarà caricare, a ſtare quivi, e non ſi partire; & ſtando in luoco pericoloſo il legno, ſenza licentia del patrone, ò del pilotto, non ſi può partire, & partendoſi tutti i danni, che patirà la naue, è obligato a ſatisfare.*

C A P. CLXIX.

Del marinaro, che vende le ſue armi.

I*L marinaro non può vender le ſue armi per inſino a tanto, che la naue non hauerà fornito il ſuo viaggio, & vedendole, la pena ſtà nel arbitrio del patrone.*

CAP.

de Schipper besig met de vragt op te haalen, of het Schip te verhuuren, of om wat andere redenen, dat de Schipper ook soude mogen aan land gegaan zijn, en de voorsz. Schipper door dat uytgaan, het welk hy sonder verlof van de Schipper, of van die geen, die in desselfs plaats kommandeert, sal hebben bestaan, schaade komt te lijden, is hy gehoude die volkomentlijk te betaalen; en so hy, gelijk gesegt is, so veel niet en heeft, sal hy aan't lijf gestraft worden. *(*En*) dit *(*Kapittel*) is gemaakt, om datter veeltijts Schipgesellen zijn, die haar te veel laaten voorstaan, en sig verbeelden meer te weesen als de Schipper, of eenig ander Officier, en dat het al wel is, wat sy doen: en dit is geordonneert op dat een yegelijk sig sal wagten, en die geene die quaat doet, doet sulks voor sijn rekening. Dierhalven sal een ygelijk dan behoorlijk verlof versoeken, op dat hy in liefde en in vreede mag leeven.

K A P. CLXVII.

Van een Bootsgesel, die uyt sijn kleeren gaat.

VOorts moet een Bootsgesel niet uyt sijn kleeren gaan, als terwijl dat hy in een Haave overwinterd; en sulks doende, moet hy voor de eerste, tweede, en derde maal van de ree loopen, en als hy drie, of meermaalen het selve heeft gedaan, moet hy sijn gagie verbeuren, en 't goed, dat hy in 't Schip heeft.

K A P. CLXVIII.

Hoe een Bootsgesel niet moet heen gaan, als het Schip gelaaden word.

OOk moet een Bootsgesel by der hand blijven, en niet weg gaan, terwijl dat het Schip in laading legt; en so het Schip aan een gevaarlijke plaats mogt zijn, moet hy sonder consent van de Schipper, of Schrijver niet weg gaan, en weg gaande, is hy gehouden alle schaade, die het Schip sal over komen, te vergoeden.

K A P. CLXIX.

Van een Bootsgesel, die sijn geweer verkoopt.

EEn Bootsgesel mag sijn geweer niet verkoopen, als na gedaane reys, en als hy het selve verkoopt, is hy strafbaar ter arbitrage van de Schipper.

CAP. CLXX.

Il marinaro non debba trar niente di naue senza licentia.

Ancora marinaro non può niente trare di naue ; se non il mostra al guardiano, ò scrivano ; ò al nocchiero, & se il fa, gli sia dimandato per furto.

CAP. CLXXI.

Come il * marinaro debba dormir in terra.

Marinaro non debba dormire in terra senza licentia del patrone della naue, & se il fa, è spergiuro.

* *No* (niet.)

CAP. CLXXII.

(*Del*) marinaro (*che*) debba dare exarcia dinanzi naue, & ormeggiare.

Il marinaro è tenuto di dare exarcia dinanzi naue, & ormeggiare, ò ci sia nocchiero, ò non ci sia: imperò [1] non lo può cavare se non li fusse comandato.

1 *Non la puo cavare*] CATAL. *mas non gosa levar que desormeig* (maar hy derft het niet opneemen en los maaken) *Virg. alibi*
—— *Nec è terra audeat convellere funem*

CAP. CLXXIII.

Del Barchiere.

Ancora è tenuto marinaro, se fusse barchiere, di mettere tutti gli huomini in terra, & che [1] vada scalzo, & se non lo fa, ò non vuol fare, debba pagar tutte le spese, che l'huomo ne faccia.

CAP.

1 *Vada scalzo*] te weeten door het warer, om volk of goed aan land, of aan boord te draagen, de Francen noemen sodaanige Bootsgesellen of Sjouwers *Tanqueurs.* Pere Fournier *dans son Inventaire de mots & façons de parler &c. Tanqueurs, sont Gabarriers, qui portent a bord les merchandises, & du bord a terre; & dans les Ordonnances signifie ceux, qui se mettent en l'eau, & apportent a terre sur leurs espaules les hommes & leurs hardes; ou de terre dans le basteau, lors qu'il ne peut approcher de terre.* Siet boven het 152. Kap.

KAP. CLXX.

Een Schipgesel mag geen goed uyt het Schip neemen sonder verlof.

OOk mag een Schipgesel geen goed uyt het Schip neemen, als het geen hy vertoont sal hebben aan den Opsiender, of aan de Schrijver, of Stuurman: en sulks doende, sal hy schuldig weesen aan dievery.

KAP. CLXXI.

Hoe een Bootsgesel *(niet) *aan Land moet slaapen.*

EEn Bootsgesel moet niet aan land slaapen sonder permissie van de Schipper, en sulks doende, is hy meyneedig.

KAP. CLXXII.

Een Bootsgesel moet het Schip vast maaken en meeren.

EEn Bootsgesel moet een touw aan 't Schip doen, en het selve vast leggen, het zy de Stuurman tegenwoordig is, of niet: maar hy mag 't niet ' los maaken, sonder order.

KAP. CLXXIII.

Van de Barkier.

OOk is een Schipgesel gehouden, so hy Barkier sal zijn, al 't Volk aan land te brengen, en ' bloots voets door de Zee te gaan; en als hy dat niet doet, of niet wil doen, moet hy al de kosten betaalen, die de menschen daarom doen.

CAP. CLXXIV.

Come che il marinaro è obligato andare al molino.

Q*Uando che il patron del legno, ò lo ſcrivano* (non) *vorrà mandare il marinaro al molino, quello, ſenza far parola, è obligato, & a tutti i ſervitii, iquali ſi conuengono alla naue.*

CAP. CLXXV.

Dell'arme del marinaro.

M*Arinaro è tenuto di mettere tutte l'armi, che l'hauerà promeſſo al patron della naue; & ſe non lo fa, il patron della naue le può comperare ſopra del ſuo ſalario, ſenza volontà del marinaro, & il ſcrivano ci debba eſſer preſente.* ([1] & non può vender le ſue armi inſino che habbia fatto il viaggio: & ſe lo fa, debbe ſtar a mercede del patron di naue.)

1 *Et non può &c.* ſiet boven het 169. Kap.

CAP. CLXXVI.

Come il marinaro non debba laſſar la naue.

I *Marinari non debbono laſſar la naue ſtando in viaggio: & ſi come il legno guadagnerà nel nolo, coſi i marinari nelle loro paghe.*

CAP. CLXXVII.

Come i marinari ſono obligati à por le laſtre, & dislaſtrare la naue, & caricare & diſcaricare.

S*Ono obligati i marinari a* [1] *laſtrare, e diſlaſtrare la naue,* (& forare, & disforare) *in quel loco, donde ſi partirà la naue, & ogn'altra coſa oportuna, & neceſſaria; & dipoi in quel loco quella piglierà porto, ſcaricare*

1 *Laſtrarre, e diſlaſtrare la nave, (& forare & disforare)* CATAL. *mariners ſon tenguts de deſſorrar e de ſorrar la on la nau començara lo viatge:* dat is *I marinari ſono obligati a laſtrare e dislaſtrare la nave in quel luoco, donde ſi partira:* ſo dat de twee aanvolgende woorden, *forare & disforare*, alleen maar ſchijnen ingekropen te zijn van het Catalaans *ſorrar, e deſſorrar*, dat niet *forare, & disforare* betekent, maar *laſtrare, & dislaſtrare*, als afkomſtig zijnde van het Latijns woord *ſaburra* Virg. 4 Georg..
Ut cymbæ inſtabiles fluctu jactante ſaburram.

KAP. CLXXIV.

Hoe een Bootsgeſel aan de Spil moet gaan.

ALs de Schipper, of Schrijver een Bootsgeſel willen kommandeeren om aan de Spil te gaan, moet hy het doen, ſonder woorden te maaken; en hy is gehouden in alle dienſten die op 't Schip te doen zijn.

KAP. CLXXV.

Van 't geweer der Matrooſen.

EEn Bootsgeſel moet al het geweer in 't Schip brengen, dat hy den Schipper belooft heeft; en ſo hy 't niet doet, mag de Schipper het, ten overſtaan van de Schrijver, voor ſijn huur koopen, ſonder die Matroos daar in te kennen.[1]

KAP. CLXXVI.

Hoe een Bootsgeſel het Schip niet moet verlaaten.

EEn Bootsgeſel moet het Schip, ſo lang de reys duurt, niet verlaaten: en hoe het Schip meer wint aan vragt, hoe een Bootsgeſel meer wint aan huur.

KAP. CLXXVII.

Hoe de Bootsgeſellen het Schip moeten ballaſten en verballaſten, en laaden en ontlaaden.

DE Bootsgeſellen zijn gehouden ter plaatſe, daar de reys geſlooten is, het Schip [1] te ballaſten, en de ballaſt uyt te werpen, en alles te doen wat tot het Schip behoort, of vereyſt word; en ter plaatſe, daar het gearriveert is, de Koop-

*ricare le robbe de' mercanti tutte, [1] forare, & disforare la naue, & caricare, & riporre tutte le mercantie, che ſono noleggiate, & [2] diſcaricare la naue in quel loco, doue che loro debbano eſſer ſcapoli, non ſiano obligati a diſcaricare, nè diſlaſtrare la naue; * ormegiare, per il comandamento del patrone, leuare l'antenne, * il timone in terra, & in mare: fatti queſti ſervitii ſieno liberi.*

1 *Forare & disforare*] CATAL. *ſorrar e deſſorrar.*
2 *Diſcaricare*] L. & *ſe diſcaricara* CATAL. & *ſi deſcarregera.*
* *Mas de la nau* (maar het Schip.)
* *E* (en.)

CAP. CLXXVIII.

I marinari debbano aiutare à tirar (*fuori*) la nave, (*o altro legno.*)

*ET più, marinaro è obligato, che ſe il patron della naue vorrà mettere in terra il legno, [1] & non ſi partirà per inſino che non è in terra; & ſe non vorrà [2] aiutar a porlo in ſecco, debba aiutar a ormeggiare, & non facendolo debba pagare tutta la ſpeſa, che per colpa * ſarà fatta.*

1 *E*] L. *che* CATAL. *que* (dat.)
2 *Ajutar &c.*] CATAL. *e ſi nol vol tirar ni metre en ſou*, en als hy (*te weeten de Schipper*) het niet ſal willen op land brengen of ſetten.
* *Dell* (van hem.)

CAP. CLXXIX.

Marinaro mandato per il patrone, ſe fuſſi pigliato.

*SE alcun marinaro, che il patrone della naue mandi in alcun loco, lui ci debba andare, & ſe ſarà pigliato, ò ne haueſſi alcun danno, il patrone gli è tenuto: & ſe fuſſe pigliato, il patrone il debba riſcattare: imperò ſaluo che non il mandi lontano più di mezzo miglio dalla naue, & che fuſſe in loco manco pericoloſo. Et * ſarà pigliato da corſali per forza il marinaro, debbe hauer il ſalario, come ſe haueſſe fatto il ſuo viaggio. Ancora è tenuto, fare il marinaro tutto il comandamento d'ogn'huomo, che il patrone della naue, ò del navilio habbia meſſo in ſuo luoco, ſin che dura quel viaggio.*

* *Si* (indien.)

CAP.

mansgoederen te ontlaaden, het Schip te [1] verballaſten, en de beſtelde goederen in te ſcheepen, en te ſtuwen. [2] En ſo het Schip ſal ontlaaden worden ter plaatſe daar ſy vry zijn, ſullen ſy niet gehouden zijn het Schip te ontlaaden, of de ballaſt uyt te werpen, *(*maar*) het ſelve, op 't bevel des Schippers, te meeren, de Stengen, *(*en*) het Roer af te neemen, en in Zee, en op Land te brengen. Deeſe dienſten gedaan zijnde, zijn ſy ontſlaagen.

KAP. CLXXVIII.

De Bootsgeſellen moeten het Schip helpen ophaalen.

VOorts is een Bootsgeſel gehouden, dat als de Schipper het Schip wil op Land brengen, [1] dat hy niet mag vertrekken, voor dat het op Land is; en als hy 't niet [2] wil op Land brengen, moet hy 't helpen vaſt maaken, en ſo hy 't niet doet, ſal hy gehouden zijn in al de onkoſten, die *(*om ſiјnent*) wil gedaan worden.

KAP. CLXXIX.

So een Bootsgeſel, die van de Schipper uytgeſonden is, gevangen word.

ALs de Schipper een Bootsgeſel beveeld elders heen te gaan, is hy ſchuldig te gaan; en ſo hy gevangen word, of ſchaade lijd, is de Schipper daar voor aanſpraaklijk; en gevangen zijnde, is de Schipper gehouden hem vry te koopen: behoudens dat de Schipper niet ſal vermogen hem verder van 't Schip te ſenden, als een half mijl, en dat op een plaats die niet ſeer gevaarlijk is. En *(*ſo*) een Bootsgeſel van de Roovers overvallen, en gevangen word, moet hy ſijn volkome huur hebben, als of hy de geheele reys had uytgediend. Voorts is een Bootsgeſel gehouden, ſo lang als de reys duurt, een yder te gehoorſamen, die de Schipper in ſijn plaats ſtelt.

C A P. CLXXX.

Di nave, ò navilio appigionato [1] a precio certo, a che sono tenuti i marinari.

SE patrone di nave, ò di navilio appignionerà la sua nave, ò navilio a precio certo, quello, che lui haurà mostrato al pigionante, (&) questo gli haurà da dare per accordo; & se il pigionante è ingannatore, & li marinari si accorderanno con lui, & non li potrà pagare, il patrone è tenuto: guardasi il patrone del navilio a chi haurà appigionato.

I. *Et se il patrone del navilio noleggierà il navilio a scarso* *precio certo *ad alcuno mercante, & il patrone si sarà uscito della spesa, & quello,* **l'haurà noleggiata, la farà, tanto è tenuto il marinaro à quello, che il navilio haurà noleggiato propriamente, come se fussi patrone; poiche lui paga il salario al patrone, & a marinari, & fa le spese. Et se il marinaro haveua alcun'accordo con il patrone del navilio di altro viaggio per andare, & per tornare, il marinaro non gli è tenuto. Et perciò fu fatto questo capitolo, che molti buoni huomini vanno per marinari, & sono mercanti, & honoreuoli persone,* **verrà alcun'huomo, ilquale sarà villano, & haurà danari, & il buon huomo non vorrà navicare con lui, & per questa ragione il patrone del navilio è uscito del marinaro, & il marinaro di lui, poiche hauerà noleggiato il navilio.**

II. **Quando sarà noleggiato a scarso, tutti li huomini, che doveuano servire il patrone,* [2] *debbono servire il noleggiatore, per quello medesmo.** *Et se niente perde per tempo, che non potranno recuperare, il noleggiatore, che il navilio hauerà noleggiato, non gli è tenuto di niente; imperoche si aiuterà di quel, che nel navilio sarà, se può: & se comprerà alcuna cosa, che bisogno fusse al navilio, al capo del viaggio la può recuperare, sia exarcia, ò vettovaglia, che l'avanzi. Perche il patrone del navilio non gli è tenuto a nessuna cosa comperare, se non quello, che mostrato li hauerà.*

CAP.

1 *A precio certo*] CATAL. *a scar* siet boven op het 52. en onder het 185. Kap.
* *O a* (of voor.)
* *Qui* (dewelke.)
* *E* (en.)
* *A scar.*
* *Lo leny*] (het Schip.)
2 *Debbono*] siet onder het 294. Kap.
* *Cap* (tijd) of eygentlijk *termine di viaggio*, so dat de sin is *tutti li huomini, che dovevano servire il patrone, debbano servire il noleggiatore per il medesimo termine di viaggio.*

KAP. CLXXX.

Een Schip geheel afgehuurt zijnde [1] voor ſekere prijs, waar in de Bootsgeſellen gehouden zijn.

EEn Schipper, die ſijn Schip met ſijn toebehooren voor ſekere prijs aan een ander verhuurt, is ſchuldig al het geen, dat hy den huurder heeft opgegeeven, volgens het contract te leveren. En ſo hy het Bootsvolk had aangenomen, en de huurder een bedrieger was, die niet konde betaalen, ſou de Schipper aanſpraaklijk zijn: daarom moet de Schipper toeſien aan wie dat hy ſijn Schip verhuurt.

I. En als de Schipper het Schip, met ſijn toebehooren, aan een Koopman voor ſekere prijs verhuurt heeft, en de huurder de onkoſten ſal doen, ſonder dat de Schipper daar mede te doen ſal hebben, is het Bootsvolk ſodaanig gehouden aan den huurder, die het ten ſijnen behoeven gehuurt heeft, als of hy Schipper was, alſo hy de huur aan de Schipper, en het Bootsvolk betaalt, en de onkoſten doet. En als het Volk een contract met de Schipper voor een andere reys om te gaan en te komen had uytſtaan, is het Volk daar aan niet gehouden. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat veele braave Luyden vaaren als Zeeluyden, en zijn inder daat Koopluyden, en fatſoendelijke menſchen, en daar ſou ſomtijts een ſlegt Kaerel konnen op komen, die een ſtuyver aan geld had, en een fatſoendelijk man ſou met hem niet willen vaaren: en dierhalven is de Schipper van het Bootsvolk, en het Bootsvolk van de Schipper ontſlaagen, als hy 't Schip *(en toebehooren)* aan een ander, *(voor ſekere prijs)*, verhuurt.

Als de Schipper het Schip aan een ander verhuurt, is het Bootsvolk ontſlaagen.

II. *(Het Schip)* met ſijn toebehooren voor ſekere prijs verhuurt zijnde, [2] moet al het Volk, dat den Schipper had moeten dienen, den huurder dienen, voor die ſelfde *(tijd.)* En ſo der by ſtorm en onweêr jets bederft, of reddeloos word, is de huurder, die het Schip gehuurt heeft, niet ſchuldig het ſelve te vergoeden; maar hy kan ſig behelpen met het geen datter in 't Schip is. En als hy jets gekoft heeft, om in 't Schip te beſigen, het zy takeling, of victalie, kan hy 't geen, datter over blijft, weêr na hem neemen: maar de Schipper is hem niet gehouden jets te koopen, als het geen dat hy opgegeeven had.

Van 't Bootsvolk, dat in dienſt van den huurder overgegaan is. Item van 't Scheepsgereetſchap.

CAP. CLXXXI.

Di patrone, che promette di portare ciò, che non può.

Patrone di nave, ò navilio, che prometterà a i mercanti di portare quantità di robba, ò canterate, & non potrà, il patrone della naue è tenuto dare a mercanti navilio, che vaglia tanto, & più che il suo; & se costassi più del nolo il debba pagare: & questo è a libertà delli mercanti, se lo piglieranno, ò nò. Et il patrone della naue si debba accordare con i mercanti di quello, che promesso haurà. Et fu fatto questo capitolo, perche molti patroni di naue fanno di parola la sua nave, ò il suo navilio maggiore un terzo, ò un quarto, che non sarà.

CAP. CLXXXII.

Di patrone, che promette di portare ciò, che non può.

*IL patrone della naue che prometterà di portar più robba a i mercanti, & non può, è obligato a i mercanti, si come è detto; *i mercanti debbano tior del prezzo, che saranno convenuti co'l patrone, multiplicando quella robba, che non potranno portare: il presente, fu fatto per la ragion sopradetta.*

* *En lo capitol desus dit, e* (in het voorgaande Kapittel; en.)

CAP. CLXXXII.

Di robba, che si guasterà sopra coperta.

*Patrone di naue, che noleggierà la sua naue a mercanti *scarso, ò a canterate, se il patron della naue metterà, ò porterà robba sopra coperta senza volontà, & licentia de' mercanti, se quella robba, che sarà messa, & portata *senza volontà, & licentia de' mercanti,* (se) *si perderà, ò si guasterà, ancora che fusse scritta nel cartolario, gli detti mercanti non sono tenuti nella robba, che sopra coperta sarà, di far menda a quella robba, che per tale ragione fusse persa, ò guasta: imperò il patrone della naue è tenuto di restituire, & di dare tutta quella robba, che per la ragione sopra-*

* A.

* *Sobre Cuberta* (op het verdek.)

KAP. CLXXXI.

Van een Schipper, die meer aanneemt als hy voeren kan.

ALs de Schipper een party goederen, of Quintaalen van een Koopman aanneemt, en 't niet voeren kan, is de Schipper gehouden een Schip aan den Koopman te verschaffen, dat so groot, en nog grooter is als het sijne; en 't geen dat het meer van huur kost, moet hy betaalen, en de Koopluyden hebben 't in haar keur, of sy 't aanneemen willen, of niet. En de Schipper is gehouden de Koopluyden te vreede te stellen over het geen dat hy sal aangenomen hebben. En dit Kapittel is gemaakt, om dat veele Schippers hun Schip een derde of een vierde grooter op geeven als het is.

KAP. CLXXXII.

Van een Schipper, die meer aanneemt als hy kan voeren.

EEn Schipper, die van de Koopluyden meer goed aanneemt, als hy voeren kan, is aan de Koopluyden gehouden in dier voegen, als *(*in 't voergaande Kapittel*) gesegt is; *(*en*) de Koopluyden konnen van het beloofde vragt-loon afkorten voor al het geen dat hy niet heeft konnen voeren. Het tegenwoordige is gemaakt om de bovengemelde rede.

KAP. CLXXXIII.

Van goed, dat beschadigt word op het Verdek.

EEn Schipper hebbende vragt van de Koopluyden aangenomen *(*by*) de hoop, of by 't Quintaal, in gevalle sodaanig een Schipper het goed komt te leggen, of te voeren op het Verdek, sonder consent en permissie der Koopluyden, zijn de voorsz. Koopluyden, by aldien dat goed, het welk sonder consent, en permissie der Koopluyden gelegen, en gevoert is geweest *(*op het Verdek*) verongelukt, of beschaadigt sal zijn, in de schaade van dat goed, dat op 't Verdek gele-

*ſopradetta fuſſe perſa, ò guaſta, ò il valore di quella al mercante, di chi ſara: & *il patrone della naue non hauerà di che pagare, debbaſi vender la naue, che compagno, nè preſtatore, nè neſſun'altro non ci poſſono contraſtare, nè debbano per neſſuna ragione; ſaluo li marinari per loro ſalario. Et ſe la naue non baſta, & il patrone della naue haueſſe ben'in altro loco, debbaſi vendere tanto, che il mercante ſia ſatisfatto: però li compagni non ſieno tenuti ſe non di quel, che valerà la parte, che haueſſino nella naue.*

I. *Et ſe il mercante, di chi la robba ſarà, hauerà detto, ò accordato con il patrone della naue*, che ſolamente, che lui gli porti quella robba, (*da ſtima*), ſe la mette in qual ſi voglia loco, ſi contenterà, *& queſto fuſſi ſcritto in libro, ò per teſtimonii, pur che i teſtimonii non fuſſero tenuti, nè haueſſero ſalario nella naue (pero il cartolario debba eſſer creduto tutta volta) & ſe il patron della naue porterà la robba ſotto quella conditione, ò quel patto, & quella robba ſi perderà, ò ſi guaſterà, deue eſſer perſa *quel, di chi ſarà, che il patron della naue, nè gli mercanti, che dentro la naue ſaranno, non ſon tenuti fare alcuna emenda a quel mercante, che la ſua robba haurà meſſa nella naue, ſopra la conditione detta: imperò quel mercante è tenuto al patron della naue pagar il nolo, che con lui haurà accordato, e tutte le ſpeſe, [1] quella robba fuſſer fatte. Et queſto capitolo fu fatto, perche patron di naue, ò di navilio non debba metter niente ſopra coperta, ſe non ſolamente la exarcia, & la ſua compagnia, che habbia biſogno, & neceſſario a ſervitio della naue.*

* *Si* (indien.)
* *A.*
1 *Quella robba fuſſer fatte*] L. *che per quella robba fuſſer fatte*, of, *che per quella ragione fuſſer fatte.* CATAL. *que per aquella rao ſeran fetes* (die ter dier ſaake ſullen gedaan zijn.)

CAP. CLXXXIV.

Robba meſſa in fraude *debba eſſer di eſſa in caſo di getto.

M*Ercante, ò mercanti, che noleggieranno quantità di robba ad alcun patrone di nave, ò di navilio, & quella quantità di robba fuſſi noleggiata con carta, ò con teſtimonii, ò in forma di cartolario, il patron della naue è tenuto portar quella quantità di robba, che noleggiata haurà, & ſe portar non la può, è tenuto, & obligato a quei mercanti, che noleggiata*

* *Que deu*, cioè (*che debba.*)

gelegen heeft, en daar door verongelukt, of beschaadigt is, ongehouden te contribueeren, niet tegenstaande dat het selve in 't Scheeps-boek mogt aangetekent zijn; maar de Schipper is schuldig aan de Koopman, die het toebehoort, al dat goed te restitueeren, en weêr te leveren, het welk in maniere voorsz. verongelukt, of beschaadigt sal zijn, of by faute van dien, de waarde van het selve; en *(*so*) de Schipper niet in staat sal zijn om te betaalen, sal het Schip verkoft worden, sonder dat jemant der Reders, of Bodemers, of wie 't anders soude mogen wesen, sulks kan, of mag betwisten, op eenigerley wijse; uytgenomen de Matroosen, nopende haar huur. En so 't Schip niet genoeg is, en de Schipper nog goederen had buyten dat, sullen deselve insgelijks voor des Koopmans schaade executabel zijn; maar de Reders sullen niet verder gehouden zijn als voor haar Portien-scheeps.

I. En so de Koopman, die het goed toebehoort, met de Schipper afgesproken, of geakkordeert was, *dat hy hem dat goed alleen maar sou meê neemen, en dat hy 't sou konnen leggen, waar 't hem beliefde*, en sulks in het Scheeps-boek aangetekent was, of door getuygen konde blijken, mits dat die getuygen niet in dienst van 't Schip, of aan het selve gehouden zijn (dog het Scheeps-boek sal altijt gelooft worden) en als de Schipper het op die afspraak, of conditie mede neemt, en het goed om hals raakt, of beschaadigt word, komt sulks *(*voor*) rekening van die geene, die het toebehoort; sonder dat de Schipper, of de Koopluyden, die t'Scheep zijn, gehouden zijn, eenige vergoeding aan de Koopman te doen, die sijn goed op de voorsz. conditie afgelaaden heeft: maar die Koopman is gehouden, den Schipper het bedonge vragt-loon te betaalen, mitsgaaders alle onkosten, [1] die op 't goed gedaan zijn. En dit Kapittel is gemaakt, om dat de Schipper op het Verdek niet anders brengen mag, als de takeling, en het Volk, 't welk hy ten dienste van 't Schip nodig heeft.

Als een Koopman aan den Schipper expresse order geeft om het goed te leggen, waar hy wil, is de Schipper in de schaade niet gehouden.

KAP. CLXXXIV.

*(Hoe) *het goed, dat ter sluyk ingebragt is, gerekent word, in gevalle van werpen.*

ALs een of meer Koopluyden den Schipper een party goed sullen bestelt hebben, en het contract schriftelijk, of in presentie van getuygen gemaakt, of in 't Scheeps-boek sal aangetekent zijn, is de Schipper schuldig die party, die hy aangenomen heeft, te voeren;

giata haurà, & ſe portar non la può, è tenuto, & obligato a quei mercanti, che noleggiata la haueranno come al capitolo [1] *cento e ottanta è chiarito. Et ſe il mercante, ò li mercanti haueſſero noleggiato al patron della nave, over del navilio, mille canterate, & loro ne metteranno mille cinquecento, ò più, ò manco, & ſe con il patron della nave, ò del navilio non haueſſero accordato, nè nella carta ſarà contenuto, ne nello cartolario della nave, ò del navilio fuſſi ſcritto, & li teſtimonii non haueſſino udito, ſe non di mille canterate, ſe quella nave, ò navilio gettaſſe, ò interveniſſe altro caſo di ſuentura, ſe il patrone della naue potrà provare, ò moſtrare, che quei mercanti habbino meſſa più robba nella nave, ò nel navilio, che non haveano noleggiata, nè nello cartolario fuſſi ſcritta, ſe la naue getterà, ò patirà alcun danno per conto di quella robba, che con inganno, ò fraude ſarà meſſa nella nave, ò nel navilio, quel mercante, over mercanti, che con inganno ci haueſſer meſſa quella robba, come che diſopra è detto, ſono tenuti reſtituire a quelli altri mercanti, di chi la robba gettata fuſſe, ò il pretio di quella, & al patron della nave, ò del navilio,* * *che per colpa di loro haueſſi havuto.*

1. *Et ſe quella robba di quei mercanti, che tale coſa, come diſopra è detto, fatta hauranno, non baſtasſi di far emenda a quei mercanti, di chi la robba gettata fuſſi, & ancora il danno reſtituire, che il patron della naue haueſſe havuto, e quei mercanti hauesſino alcuni beni in alcun loco, quei beni debbono eſſere venduti per fare emenda a quei mercanti, di chi la robba, che gettata ſarà, fuſſe, & per emenda fare al patron della nave, ò del navilio,* * *che per colpa di loro havesſi havuto; & ſe li beni di quei mercanti, che tal coſa hauesſino fatto, come diſopra è detto, non baſtasſino a rifare quelli altri mercanti di quella robba, che gettata fuſſe, & ancora per reſtituire il danno, che il patrone della nave, ò del navilio ne haueſſi havuto, ſe loro ſono giunti, debbono eſſere pigliati, & mesſi in potere della giuſtitia, & ſtargli tanto per inſino che habbino ſatisfatto a quelli mercanti, & al patrone della naue tutto il danno,* * *per colpa di loro hauesſino havuto, & ſoſtenuto; & ſia a libertà di quei mercanti, & del patrone, iquali quel danno hauesſino ſoſtenuto per conto di quelli, che tale coſa, come diſopra è detto, hauesſino fatto, di fare dimanda contra di loro, tutto & in tanto, come quelli, liquali ſotto colore d'amicitia portano alcun* * *giudicio di morte.*

II. *Et*

1 *Cento e ottanta*] Het is 181. of 87. boven.
* *Tot lo dan* (alle de ſchaade.)
* *De tot lo dan* (van alle de ſchaade.)
* *Che* (dewelke.)
* *A* (in.)

en ſo hy ſe niet ſal konnen voeren, is hy aan de Koopluyden, die 't hem beſtelt hebben gehouden in dier voegen als in het 180. ' Kap. geſegt is: en in gevalle dat die Koopluyden met de Schipper alleen geakkordeert waren voor 1000. Quintaalen, en ondertuſſen 1500, of meer, of minder quamen te laaden, ſonder met de Schipper geakkordeert te zijn, en ſonder dat ſulks of in 't contract begreepen, of in 't Scheeps-boek geſchreeven was, of dat ook de getuygen niet anders hadden gehoort als van 1000. Quintaalen, ſo dat Schip komt te werpen, of eenig ander ongemak te lijden, is die Koopman, of Koopluyden, dewelke gelijk boven geſegt is, dat goed ter ſluyk hebben ingebragt, ſo het gebeurt, dat het Schip komt te werpen, of eenige ſchaade te lijden door dat goed, het welk ter ſluyk, of met bedrog is ingebragt, en de Schipper ſal konnen bewijſen en aantoonen, dat deſelve Koopluyden meer goed in 't Schip gebragt hebben als ſy bedongen hadden, of in 't Scheeps-boek aangetekent was, gehouden de andere Koopluyden, welkers goed geworpen ſal zijn, haar goed te reſtitueeren, of de waarde van het ſelve, als mede aan de Schipper goed te doen *(*alle ſchaade*), die deſelve door haar ſchuld geleden heeft.

Koopluyden, die ter ſluyk eenig good in 't Schip brengen, zijn voor de ſchaade in perſoon, en in alle haare goederen gehouden.

I. En ſo de goederen van die Koopluyden, dewelke ſodaanig een ſtuk, als boven geſegt is, ſullen hebben beſtaan, niet genoeg waren om aan deſelven de ſchaade der Koopluyden, welkers goed geworpen was, te verhaalen, als mede om de ſchaade van de Schipper te betaalen, en die Koopluyden nog goederen hadden op een andere plaats, ſullen die goederen insgelijks executabel zijn, om aan deſelve *(*de ſchaade*,) die de Schipper en Koopluyden welkers goed geworpen is, door haar ſchuld geleden hebben, te verhaalen: en ſo ſelfs die goederen der Koopluyden, dewelke ſodaanig een ſtuk, als boven geſegt is, ſullen hebben beſtaan, niet konden toereyken, om de ſchaade van die andere Koopluyden, welkers goed geworpen is, te vergoeden, als mede om den Schipper te voldoen, voor de ſchaade die hy daar by ſal hebben geleeden, ſullen ſy, ſo ſy agterhaalt ſullen zijn, gevat worden, en gebragt in handen van Juſtitie, en daar blijven, totter tijd dat ſy die Koopluyden, en Schipper de ſchaade ſullen hebben voldaan, * (*die*) deſelven door haar ſchuld gehad, of geleeden hebben; en het ſal deſelve Koopluyden en Schipper, die deſe ſchaade door ſchuld van die geene geleden hebben, dewelke ſodaanig een ſtuk, als boven geſegt is, ſullen hebben beſtaan, vry ſtaan deſelven aan te klaagen allesſints als ſodaanige, die jemant onder ſchijn van vrindſchap *(*in*) gevaar des levens brengen.

 II. En

II. *Et ſe per ventura la nave, ò navilio non gettaſſe, nè haueſſe alcun danno, & il patrone della naue trouerà quella robba, che noleggiata non hauranno, ſia in ſua libertà, che la poſſa metter in poter della giuſtitia, doue fuſſe; & ſe la metterà in poter della giuſtitia, debbe eſſer in queſto modo partita, che il terzo di quella robba debbe eſſer del patron della naue (& gli compagni debbano hauer in quella terza la parte loro in quel modo, che hauesſino parte nella nave, ò nel navilio) & l'altro terzo debba eſſere della giuſtitia; & l'altro terzo debba eſſer dato per l'amor di Dio à huomini prigioni, che ſiano in mano d'infedeli. Et ſe il patrone della naue, vorrà far gratia a quei mercanti, di chi la robba ſarà, che non la metta in poter della giuſtitia, ſia in libertà del patrone della nave, ò navilio pigliare quel nolo, che vorrà, ſi come in un capitolo è detto diſopra; perche ogni mercante ſi debba guardare, che non metta robba in nave, nè in navilio, ſe già non* [1] *l'hauerà noleggiata.*

1 *Havrà noleggiata*] ſiet boven Kap. 98, 112, en 113.

C A P. CLXXXV.

Di acconcio, & di exarcia neceſſaria à naue noleggiata [1] à precio certo.

N*Ave, ò navilio, che ſia noleggiato a ſcarſo, *precio certo per mercanti, debba ſeguire il viaggio, come che nella ſcritta ſarà contenuto; & ſe per ventura la naue ſteſſe tanto nel viaggio, che gli ſia biſogno dare acconcio, ò che habbia biſogno più exarcia, ò che la ſua fusſi conſumata del tutto ò in parte, il patrone della naue non è tenuto di dare acconcio, ne di rifreſcare exarcia, poiche a ſufficientia havea fatto compimento di exarcia, e di acconcio: & il detto patrone ſtando nel viaggio non debba niente fare, dopo che non haueſſe mancato di quello, che haueſſe promeſſo a mercanti, come di exarcia, ò di acconcio, perche già ne haveua fatto compimento il detto patrone. Et ſe alcune coſe, come ſono exarcie, & altre coſe neceſſarie nelle naue ci fusſino dibiſogno, & i mercanti le volesſino comperare, loro il poſſino fare, & dopo fatto il viaggio li mercanti poſſono recuperare quelle coſe, lequali ſaranno nella naue per loro comperate, & il patron della naue non le può ritenere.*

CAP.

1 *A precio* CATAL. *a ſcar* ſiet ondet Kap. 187.
* *O a* (of voor.)

II. En ſo het was, dat het Schip niet gewurpen, of eenige ſchaade geleeden had, en de Schipper dat goed, daar geen verding van vragt voor gemaakt was, quam te vinden, ſal het aan deſſelfs believen ſtaan, of hy 't wil over geeven aan het Geregt van de plaats, daar ſy zijn; en ſo hy 't komt over te geeven aan het Geregt, ſal het in dier voegen verdeelt worden, dat een derde van 't ſelve goed voor de Schipper ſal zijn (in welk derde de Reders hun aandeel hebben, naar beloop van een ygelijks portie Scheeps) en het ander derde deel ſal voor het Geregt zijn, en het laatſte ſal om Gods wil gegeeven worden voor de arme gevangene, die in handen der ongelovigen zijn. En ſo de Schipper de gratie aan die Koopluyden, dewelke dat goed toebehoort, ſal willen doen, namentlijk dat hy 't niet ſal willen over geeven aan het Geregt, ſal de Schipper vermogen ſo veel vragt daar voor t'eyſſchen, als 't hem believen ſal, gelijk in een voorgaande Kapittel geſegt is. Dierhalven moet yder Koopman ſig wagten van goed in 't Schip te brengen daar geen vragt voor [1] bedongen is.

Hoe het verbeurde goed verdeeld word.

KAP. CLXXXV.

Van kalefaating en takeling, 't welk vereyſt word tot een Schip dat gehuurt is met [1] ſijn toebehooren voor ſeker bedonge geld.

EEn Schip dat door de Koopluyden gehuurt is met ſijn toe behooren, voor ſeker bedonge geld, moet de reys konnen volgen, in dier voegen, als in 't contract uyt gedrukt is; en ſo de reys ſo lang duurde, dat het op nieuws moſt gekalefaat, of met takeling voorſien worden, of dat het oude geheel of ten deele verſleeten was, is de Schipper niet gehouden het te doen kalefaaten, of het touwerk te vernieuwen, mits dat hy 't eens behoorlijk gekalfaat en van takeling voorſien ſal hebben; en de voorſz. Schipper behoeft gedurende de reys, niet met al te doen, ſo hy niet gemankeert heeft in 't geen dat hy de Koopluyden belooft had, als by voorbeelt omtrent de kalefaating, of het touwerk, nademaal de voorſz. Schipper het eens compleet ſal gelevert hebben; en als 'er eenig goed als touwerk en ander goed tot het Schip behoorende, van noden is, en de Koopluyden het willen koopen, konnen ſy 't doen, en deſelve Koopluyden konnen na gedaane reys het goed, dat ſy in 't Schip gekoft hebben, weêr na haar neemen, en de Schipper mag het niet houden.

CAP. CLXXXVI.

Del tempo, che stesse la naue noleggiata à precio certo.

SE naue sarà noleggiata a scarso, & a tempo deputato, se li detti mercanti la terranno, stando in quel viaggio passato il tempo, i mercanti debbano dare per quel conto alla naue del tempo, che la terranno più. Et se vorranno cominciar altro viaggio, i mercanti si debbono accordar col patron della naue.

CAP. CLXXXVII.

Di naue noleggiata à canterate, se li mancheranno exarcie.

NAve, ò navilio, che sia noleggiato a canterate, se li mancherà exarcia, come sono arbori, ò ancore, ò timone il patrone ne debba comperare, se sarà in loco, doue ne possa comperare a precio communale; cioè sapere, che è tenuto di dare il detto patrone insino a due precii, che nella terra, doue lui si parti, costavano; & se per il detto precio non si potesse hauer, cioè sapere per due tanti, che nella sua terra valeua, non è tenuto di comperare; & se la comprerà, & costassi più de i detti precii, li detti mercanti debbono pagare del loro il sopradetto più per soldo, & per lira di tutta la robba. Et se caso fusse, che innanzi, che hauessino comperate le dette exarcie, hauessino tagliata l'antena, per far timone, ò timoniera, ò altro legname, necessario alla naue, per mancamento di exarcie, li mercanti sono tenuti di pagare la detta antena, & il patrone della naue debba comperare altra antena, per emenda di quella.

CAP. CLXXXVIII.

Di naue, che non potrà far il viaggio promesso, per impedimento di Signoria.

SE nave, ò navilio d'alcuna conditione fusse impedito da Signoria, & non potrà andare in quel loco, doue il viaggio fusse fatto, se il

KAP. CLXXXVI.

Van de tijd, dat een Schip, het welk met ſijn toebehooren voor ſekere prijs gehuurt is, ten dienſte is geweeſt.

EEn Schip met ſijn toebehooren voor ſekere tijd verhuurt zijnde, zijn de Koopluyden ſchuldig, ſo ſy het over de tijd op reys houden, aan 't Schip te betaalen voor het geen dat ſy het over de tijd ſullen gehouden hebben. En ſo de Koopluyden een andere reys willen beginnen, moeten ſy met de Schipper op nieuws akkordeeren.

KAP. CLXXXVII.

Van een Schip, dat by 't quintaal bevragt is, indien het takeling outbreekt.

ALs een Schip, dat by 't quintaal bevragt is, gereetſchap ontbreekt, gelijk de Ankers, of het Roer, of de Maſten, is de Schipper gehouden, als hy aan een plaats is, daar hy voor een gemeene prijs kan te regt raaken, het ſelve te koopen; te weeten gemelde Schipper is gehouden het te koopen, ſo lang als het daar niet eens ſo veel ſal koſten, als op die plaats daar hy afgevaaren is, en ſo hy 't voor dat geld niet kan bekomen, namentlijk voor eens ſo veel als het in ſijn Land koſte, is hy niet gehouden het te koopen; en ſo hy 't des niet tegenſtaande koopt, en het meer koſt, als boven geſegt is, moeten de Koopluyden dat meerder uyt de gemeene laading betaalen, penning pennings gelijk; en ſo hy by manquement van gereetſchap ſijn Steng had gekapt (eer dat hy het voorſz. gereetſchap had gekoſt) om 'er een Roer, of Roer-pen, of ander houtwerk voor 't Schip van te maaken, zijn de Koopluyden gehouden de voorſz. Steng te betaalen, en de Schipper moet een andere Steng in de plaats koopen.

KAP. CLXXXVIII.

Van een Schip, dat van Hooger Hand belet word de beloofde reys te doen.

EEn Schip op eenigerley wijſe verhinderd zijnde van Hooger Hand, en ter gedeſtineerder plaatſe niet konnende aan komen, ſo

il patrone della naue con li mercanti trouerà altro loco per far porto, se il detto loco fosse più lontano, che il loco (doue lo impedimento sarà, nelquale voleuano andare) di cento cinquanta miglia, li marinari debbano seguir detto viaggio, senza gionta a loro salario; imperò se la naue crescerà del nolo per le dette cento cinquanta miglia, che i marinari sieno cresciuti di loro salario, in quel modo, che la naue crescerà di nolo; & se la naue non crescie del nolo, ne i detti marinari di loro salario. Ancora più, se la naue per lo detto impedimento hauesse a rimanere in un loco, & scaricare, in quel modo, che la naue guadagnerà il nolo, li marinari guadagneranno di loro salario in quella forma medesima.

CAP. CLXXXIX.

Se naue per impedimento di Signoria non caricherà, & anderà in altre parte.

SE mercanti noleggieranno nave, ò navilio per andare a caricare in alcuno loco, & quando loro saranno giunti con la naue doue doueuano caricare ci sarà impedimento di Signoria, che nessuno non può caricare, ne niente trarre della terra, se gli mercanti con il patrone della naue saperanno altro loco, doue non ci fusse impedimento di Signoria, che loro potessino caricare, se il patrone della naue, & gli mercanti si accordano, il patrone ci può andare, che marinaro non gli può contrastare, come nel capitolo sopradetto è contenuto: & se gli mercanti non faranno, avantaggio per il nolo al patrone della naue, il detto patrone non è tenuto far vantaggio a gli marinari del loro salario.

I. *Et quando loro saranno giunti in quel loco, doue loro crederanno poter caricare, & innanzi, che gli mercanti sieno spacciati, ò la naue fosse caricata tutta, ò parte, venisse il detto impedimento, come è detto, & li mercanti non potranno fare, che loro potessino trarre di quel loco quelle mercantie, che loro comperate hauessino, & ancora dell'altre, che loro volessino comperare, *il patrone della naue stimolerà gli mercanti, che loro il spaccino, & il patrone della naue vederà, & conoscerà, che loro non lo possono spacciare per causa dell'impedimento, che ci sarà, & il patrone della naue dimanderà a quelli mercanti il nolo, & la spesa, che lui ci farà,*

* *E* (cn.)

ſo de Schipper en Koopluyden een andere plaats ſullen vinden, om 't Schip binnen te brengen, en gemelde plaats maar honderd en vijftig mijl verder is, als de plaats daar ſy na toe wilden, en daar het belet was, zijn de Bootsgeſellen ſchuldig die reys te volgen, ſonder vermeerdering van loon; maar indien het Schip verhooging van vragt krijgt, voor de geſeyde honderd en vijftig mijlen, moeten de Bootsgeſellen, navenant dat het Schip verhooging van vragt krijgt, ook verhooging van loon hebben: en als het Schip geen verhooging van vragt krijgt, ſullen gemelde Bootsgeſellen ook geen verhooging van loon hebben. Voorts ſo het Schip om 't voorſz. belet ſig elders moſt ophouden, en de laading breeken, ſullen de Bootsgeſellen huur winnen, navenant dat het Schip vragt wind.

KAP. CLXXXIX.

Als het Schip door belet van Hooger Hand geen laading krijgt, en na een andere plaats gaat.

SO de Koopluyden een Schip ſullen huuren om te gaan laaden op een andere plaats, en als ſy met het Schip ſullen gekomen zijn ter plaatſe, daar ſy moſten laaden, aldaar belet van den Heer is, ſo dat niemant ſal konnen laaden, of jets van dat land mede neemen, en de Koopluyden met de Schipper een andere plaats ſullen uytvinden, daar geen belet van den Heer is, en daar gelegentheyd is om te laaden, kan de Schipper, als hy 't met de Koopluyden ſal eens geworden zijn, ſig derwaarts begeeven, ſonder dat hem de Bootsgeſellen het ſelve konnen bediſputeeren, gelijk in 't voorgaande Kapittel geſegt is: en de Schipper is niet gehouden aan het Bootsvolk eenige vermeerdering van loon te geeven, by aldien de Koopluyden aan hem geen vermeerdering van vragt ſullen geeven.

Het Schip of de een nog op de andere plaats geen laading krijgende, hoe verre de Koopluyden aan de Schipper,

I. En ſo wanneer ſy ſullen gekomen zijn ter plaatſe, daar ſy dagten gelegentheyd te ſullen vinden om te laaden, aldaar mede (eer dat de Koopluyden nog gereet zijn, of het Schip geheel of ten deele gelaaden is) belet komt, ſo als geſegt is, en de Koopluyden niet konnen te weeg brengen dat zy het goed, het welk ſy reets gekoft hadden, of ander, dat ſy nog dagten te koopen, van die plaats ſullen mogen meê neemen, *(*en*) de Schipper onderwijlen de Koopluyden aanloopt, dat ſy hem voorthelpen, daar hy voorshands ſiet, en weet, dat ſy hem niet konnen voorthelpen om het belet datter is, en de

Ee Schip-

farà, ò che lo ſpaccino, gli mercanti non ſono tenuti al patrone della naue pagare il nolo, in tutto, nè in parte; percioche non è colpa di loro, che impedimento è di Signoria; perche a impedimento di Dio, & di Signoria non può neſſuno dir niente, nè contraſtare. Et ſe i marinari dimanderanno il ſalario al patrone della naue, non è tenuto dare, perche lui non guadagna il nolo, ancora che gli marinari ci habbino aſſai fatica havuta, perche il patrone ci ne ha meſſa più di loro, che non conſumano che loro medeſimi, & la naue ſi conſuma, per le ſpeſe grandi, che fa. Imperò li mercanti ſono tenuti al patrone della naue di pagar la metà di tutte le ſpeſe, che lui haueſſe fatte, & ſia creduto per ſuo giuramento, & li mercanti ſono tenuti pagare ſenza contraſto, & niente altro non ſon tenuti di dare, ſe non come diſopra è detto, ſe già loro non gli volesſino fare alcuna gratia, per riſpetto della fatica, che il patrone haueſſe ſoſtenuta.

II. *Saluo imperò, ſe, quando li mercanti noleggiarono la detta naue, il patron della naue & gli mercanti ſapeuano quello impedimento, avanti che la naue ſi noleggiaſſe, & percioche loro ſaranno volonteroſi d'andare a guadagnare, & crederanno far tanto, che lor ci potranno caricare con alcun preſente, che loro faranno alla Signoria, & quando ſaranno in quel loco, che infra loro ſarà accordato, dove loro doueranno caricare, & per neſſuna ragione potranno far, che ci poſſono caricare, nè niente trarre di quel loco, li mercanti non ſono tenuti niente dar al patrone della naue per le ſpeſe, che fatte haueſſe, nè di emenda fare de' danni, nè de' ſconci, che ne haueſſe ſoſtenuti, percioche il patrone della naue ſapeua quello impedimento, come li mercanti, & per queſta ragione li mercanti non ſono tenuti pagar nolo, nè ſpeſa, nè danno, che il patrone ne haueſſe fatto, ò ſoſtenuto.*

III. *Ma ſe i mercanti ſapeuano quello impedimento innanzi, che loro noleggiaſſino la naue, & il patrone della naue non lo ſapeſſe, ſe il patrone può provare, & mettere in vero, che i mercanti ſapeuano quell'impedimento innanzi, che loro noleggiasſino la naue, i mercanti ſono tenuti dare, & pagare al patrone tutto il nolo, & tutta la ſpeſa, che tra di loro fuſſe accordato, & che il patron della naue ne haueſſi fatto; & il patrone è tenuto a marinari di dar tutto il ſalario, che promeſſo l'haveua, come s'haueſſino fatto il ſervitio di tutto il viaggio,* [1] *& che il patrone ne havesſi tutto il ſuo nolo:* * *che il patrone della naue faceſſi con gli mercanti, in quello patto debbano eſſere gli marinari. An-*

1 *Et che* CATAL. *ab quell* (mits dat.)
* *Empero qualque pati* (dog hoedaanig akkoord.)

Schipper van die Koopluyden eyscht dat sy hem sullen voorthelpen, of de vragt en de gedaane onkosten betaalen, zijn de Koopluyden aan den Schipper niet gehouden de vragt geheel, of ten deele te betaalen; want het is haar schuld niet datter belet komt van de Overigheyd, al- so niemant het belet van den Hemel, of van de Overigheyd weêrstaan of bedisputeeren kan. En so de Bootsgesellen huur sullen eysschen van de Schipper, is hy niet gehouden te geeven, mitsdien hy selfs geen vragt genooten heeft, al was 't schoon dat het Bootsvolk op die reys veel gedaan, en uytgestaan had; want de Schipper schiet 'er nog meer by in als sy luyden, die der niet als haar lijf en leeden aan te koste leggen, daar ondertussen het Schip door de swaare onkosten, die het doet, verteert word. Maar de Koopluyden zijn gehouden aan de Schipper de helft van sijn gedaane onkosten te betaalen, en hy sal ge- looft worden op sijn eed, en de Koopluyden zijn gehouden deselve te betaalen sonder tegen seggen, en zijn niet schuldig jets anders te be- taalen, als het geen dat gesegt is, ten ware sy hem jets wilden toe- leggen, voor sijn gedaane moeyte.

en de Schipper aan 't Bootsvolk gehouden is.

II. Behoudens nogthans, dat so de Schipper en Koopluyden ten tijde van het contract, en voor dat het Schip gehuurt was, het belet al geweeten hadden, en dat sy haakende na winst, en sig verbeel- dende, dat met een geschenk aan den Heer wel so veel sal konnen te weeg gebragt worden, dat men gelegentheyd sal vinden om te laa- den, en gekomen zijnde ter gedestineerder plaatse, daar sy de laa- ding mosten inneemen, in geenderley wijse konnen te weeg bren- gen, dat sy aldaar souden mogen laaden, of jets van de plaats mede neemen, in sodaanig een geval zijn de Koopluyden den Schipper niet gehouden, voor de gedaane onkosten jets toe te leggen, of eenige vergoeding te doen van de schaade, en ongemakken, die hy daar door geleden heeft, mitsdien de Schipper dat belet so wel geweeten heeft, als de Koopluyden: en daarom zijn de Koopluyden niet ge- houden de vragt, of de schaade en onkosten, die de Schipper gelee- den, of gedaan heeft, te betaalen.

Als de Schipper en Koopluyden het belet van te vooren geweeten hebben.

III. Maar so de Koopluyden dat belet geweeten hadden, voor dat sy het Schip gehuurt hadden, en de Schipper het selve niet ge- weeten had, zijn de Koopluyden gehouden, by aldien dat de Schip- per sal konnen bewijsen en waar maaken, dat de Koopluyden dat be- let geweeten hadden voor dat sy het Schip huurden, de bedonge vragt, en al de onkosten, die de Schipper daarom gedaan sal heb- ben, volkomentlijk te vergoeden, en te betaalen; en de Schipper

Als de Koopluyden het alleen wisten.

Ancora più , se il patrone della naue sapeua quell'impedimento innanzi che lui noleggiassi la naue a quei mercanti , & li mercanti non lo sapessino , se gli mercanti lo potranno provare , & in vero * *il patrone della naue è tenuto a mercanti restituire , & dare tutto il danno , & tutta la spesa , & interessi , che i mercanti ne havessino sostenuto per colpa del patrone della naue , che sapeua l'impedimento, & non l'haveua detto, ne dimostrato: ancora è tenuto il patrone della naue a i marinari pagare il salario , che lui promesso haveua ; se impero i detti marinari non sapessino quell'impedimento innanzi che col patrone s'accordassino ; & se i marinari sapeuano quell'impedimento, il patrone della naue non è tenuto niente dare ne pagare di loro salario. E tutto questo , che disopra si è detto , debba esser fatto senza fraude , & senza inganno.*

* *Metre* (stellen.)

CAP. CXC.

Di patrone, che noleggierà a precio certo.*

P*Atrone di nave , ò di navilio , che haurà noleggiato il navilio a precio certo ad alcun'huomo , il patrone della naue debba guardare a chi il noleggierà, che, se quello non può pagare , i marinari perderiano il loro salario: che uno barrattiere, ò ingannatore si troua più tosto con un'altro , che non fa con un'huomo da bene ; perche il patrone del navilio ci potria trouare barrattiere (che noleggiarà il suo navilio ad alcuno huomo) & dipoi ci metteria* (uno) *ingannatore, che, quando il marinaro hauesse seruito il suo tempo poco , ò assai , faria quel nascondere , ò fuggire , & il marinaro perderia il suo tempo per il patrone, che saria in debito del navilio ; & perciò per quello , che fuggirà, ò morirà, il navilio sia tenuto pagare i marinari per quel , che oro hauessino servito ;* [1] *& il navilio è in quel modo de i marinari,* (&) *se l'huomo non trovassi beni del sopradetto noleggiatore , ilquale sarà fuggito , ò morto , ò nascosto. Et se caso sarà , che il patrone della nave , ò navilio hauesse fatto fare per inganno aquel , che si hauesse*

* *Com es tengut als mariners* (hoe aan 't Scheepsvolk gehouden is.)

1 *Et il navilio.*] CATAL. *e lo leny es en aquella forma dells mariners si hom no troba bens del sobredit logater que sera fugit, o mort, o amagat. E si tant sera , quel senyor dela nau, o del leny hagues fet per trafech a aquell hom, que y hagues prestat, o no, menys, que no degues &c.*

is het Bootsvolk schuldig de volkome huur te geeven, die hy haar belooft had, niet anders als of sy de geheele reys hadden uyt gediend, ¹ mits dat de Schipper zijn volkome vragt sal genooten hebben; * (*dog hoedaanig akkoord*) de Schipper met de Koopluyden ter dier saake komt aan te gaan, in dat selve akkoord moeten de Schipgesellen begreepen zijn. Voorts so de Schipper dat belet geweeten had, voor dat hy het Schip aan de Koopluyden verhuurde, en de Koopluyden het selve niet geweeten hadden, is de Schipper aan de Koopluyden (in gevalle dat de Koopluyden sulks konnen bewijsen en waar * (*maaken*) alle kosten, schaaden, en interessen, dewelke de Koopluyden door schuld des Schippers (die het belet wist, en stil sweeg, en het selve niet bekent maakte) sullen hebben geleeden, schuldig te betaalen; en de Schipper is daarinboven aan het Bootsvolk gehouden de huur te betaalen, die hy haar belooft had; ten waare nogthans dat gemelde Bootsgesellen dat belet geweeten hadden voor dat sy met de Schipper geakkordeert waren: en by aldien dat de Bootsgesellen dat belet geweeten hadden, is de Schipper haar niet schuldig jets van haar huur te geeven, of te betaalen. En al het geen dat boven gesegt is, moet gedaan zijn sonder bedrog.

Als de Schipper het alleen wist.

Als de Bootsgesellen het wisten.

KAP. CXC.

* (Hoe) *een Schipper, die sijn Schip en toebehooren aan een ander verhuurt* (aan 't Bootsvolk gehouden is.)

EEn Schipper die sijn Schip en toebehooren voor sekere prijs verhuurt, moet wel toesien aan wie dat hy 't verhuurt, want so die man niet konde betaalen, souden de Matroosen haar huur verliesen: want de eene guyt en bedrieger vind sig eer by den ander, als by een eerlijk man; dierhalven sou de Schipper, die sijn Schip gaat verhuuren, elders een bedrieger konnen aantreffen, en naderhand die bedrieger daar op setten, en als het Volk haar tijd, 't zy lang, of kort had uytgediend, deselve versteeken, of doen vlugten, en een Matroos sou sijn tijd om des Schippers wil verslijten, en hy sou ten agteren wesen aan het Schip: en daarom sal het Schip in plaats van sodaanig een die weg geloopen, of gesturven sal zijn, gehouden weesen het Bootsvolk voor de tijd, die sy gediend hebben, te betaalen; ¹ en soder geen goederen van de voorsz. huurder gevonden worden, die of deur gegaan, of verstooken, of gesturven was, blijft het Schip voor het agterwesen der Matroosen op de selfde wijse verbonden en executa-

se prestato, ò che non fusse in debito, ò che morisse; il patrone della naue, ò quello, che la naue comanderà, debba pagare i marinari: perche il marinaro non può perdere il suo salario, per fuggitore, ne ingannatore, ne per [1] prestatore, ne per morte di patrone.

1 *Prestatore* siet boven Kap. 135, 33, en 61.

CAP. CXCI.

Patron (*non*) debba andare in viaggio se non per certi casi.

P*Atrone di nave, ò di navilio, che hauesse noleggiato la sua nave, ò navilio a mercanti, ò ad altri, non si può estrahere di andare al viaggio in persona, se gia *fusi accordato nel cominciamento quando noleggiò la naue a i mercanti: & se rimarrà del viaggio senza volontà de mercanti, lui è tenuto di emendare, & restituire tutto il danno, che gli detti mercanti ne sosteranno in quel viaggio, ilquale loro hauesßino sostenuto per colpa del patrone, che rimasto sarà: & se il patrone della naue rimarrà del viaggio con volontà de' mercanti, [1] il patrone è tenuto di tutto danno, che loro ne hauesßino: imperò lui è tenuto mettere nella naue un'huomo in luoco di lui, che sia tenuto a detti mercanti a tutti gli patti, che lui fusi obligato; & quell'huomo, che lui ci metterà, sia a [2] volontà del nochiero, & il nochiero è tenuto a mercanti per giuramento, che fatto ha, di dire verità già se quell'huomo sarà sufficiente di tener loco di patrone; & se sufficiente non fusse, il patrone della naue è tenuto metterci altro, che sia sufficiente in loco di lui.*

I. *Imperoche il patrone di naue può stare d'andare in viaggio per quattro cose, cioè per infirmità; per pigliare moglie, per andare in peregrinaggio (ma che nè hauesse fatto voto innanzi che noleggiasi il navilio) ò per impedimento di Signoria. Et ogni una di queste cose disopra dette siano fatte senza fraude. Et nientedimeno per tutte queste cose disopra dette non debba restare, che non habbia a mettere un'huomo, come è detto. Et questo capitolo fu fatto, perciochè molti mercanti noleggiano la sua robba a quel patron di naue, per amicitia c'hauranno con lui, ò per gran bontà, che l'huomo*

* *Non* (niet.)

1 *Il patron e tenuto*] CATAL. *nols es tengut dalgun dan* (is hy haar niet gehouden in eenige schaade.

2 *Volonta*] CATAL. *conegudà* (oordeel, kennisse.)

bel. En het zy dat de Schipper ter quaader trouwen geld had opgenomen, en schulden gemaakt, of niet, of dat hy quam te sterven, sal de Schipper, of die geene, die het Schip voert (des niet te min) gehouden zijn het Bootsvolk te betaalen, alſo het Bootsvolk hun huur niet moet verliesen, om die geen die deur gegaan is, of om een bedrieger, of [1] om een Bodemer, of om de doot des Schippers.

K A P. CXCI.

Hoe een Schipper schuldig is op reys te gaan, uytgenomen in sekere gevallen.

EEn Schipper die sijn Schip aan Koopluyden, of andere personen verhuurt, kan sig niet verschoonen van in persoon op reys te gaan, ten waare sulks te vooren, toen hy het Schip verhuurde, bedongen was: en so hy sonder consent der Koopluyden t'huys blijft, is hy schuldig al de schaade, die gemelde Koopluyden op die reys sullen lijden, en die sy door schuld des Schippers, die t'huys gebleeven was, sullen geleeden hebben, goed te doen, en te betaalen: en als de Schipper t'huys blijft met consent der Koopluyden, is hy [1] (*niet*) gehouden in eenige schaade, die deselve daar door mogten geleeden hebben; maar is schuldig een ander op 't Schip in sijn plaats te stellen, die in alle manieren aan de voorsz. Koopluyden verbonden sal zijn, als hy selfs was; en die man, die hy daar sal op stellen, moet van des Stuurmans [2] approbatie zijn; en de Stuurman is op den eed, die hy gedaan heeft, gehouden de Koopluyden opregtelijk te verklaaren, of die man bequaam genoeg is, om de plaats van den Schipper te bekleeden; en als hy niet bequaam is, moet de Schipper een ander aanstellen, die bequaam is om sijn plaats te bekleeden.

De Schipper mag t'huys blijven om vierderley oorsaaken.

I. Dog de Schipper kan sig van de reys onthouden om vier oorsaaken, namentlijk, als hy siek word, of een Vrouw trouwt, of in pelegrinagie gaat (mits hebbende de gelofte gedaan voor dat hy 't Schip verhuurt heeft) of om belet van den Heer. En alle de voorsz. pointen, en yeder derselven in 't bysonder, moeten buyten bedrog zijn. Dog om de bovenstaande redenen moet hy geensints vry zyn van een andere aan te stellen, gelijk gesegt is. En dit Kapittel is gemaakt, om dat veel Koopluyden haar goed aan deese of geene Schipper bestellen, uyt een particuliere genegentheyd, of om dat hy haar opgegeeven is voor een bequaam man; en als een Koopman wist dat sodaanig een

Schip-

mo glie ne haurà detta, & se il mercante sapeua, che patrone della naue douessi rimanere del viaggio, lui non li haueria noleggiata la sua robba, ne messa nella naue; se lui li sapesse tornargli più, che non gli doueua dare di nolo.

C A P. CXCII.

Naue, che per fortuna, ò altro * ha a dar à traverso in terra.

N*Ave, ò navilio, c'habbia a dar a traverso in terra per fortuna di mal tempo, ò per qual si voglia altro caso, il patron di nave, ò navilio debba dire, e manifestare in quel punto, & in quell'hora a mercanti in presentia del scrivano, del nocchiero, & de' marinari;* Signori, non ci potiamo nascondere, che noi non habbiamo a dare in terra, & io diria in questo modo, che la naue andassi sopra la robba, & la robba sopra la naue. *Se gli mercanti lo concederanno tutti, ò la maggior parte, & la naue anderà a traverso in terra, & si rompa, ò pigli alcun danno, quella nave, ò navilio, alquale questo caso, ò questa ventura sarà intervenuta, debba esser stimato, & posto in precio di quanto valea innanzi, che detto navilio andassi in terra, tra i mercanti, di chi la robba sarà, che si fussi salua, & il detto patrone, se tra loro si potranno accordare, se non, deue esser messo quel contrasto, che fra loro fussi per conto della stima, ò valor della nave, ò navilio, alquale tal caso, come di sopra habbiamo detto, fussi intervenuto nel potere di due buoni huomini sapienti, che sappiano, & siano dell'arte del mare, & qual si vuol cosa, che quei ne diranno, ò faranno, quello ne debba esser fatto, & detto.*

I. *Et se la nave, ò navilio si romperà, debba la robba, che ristorata sarà, dare al patron del navilio tutto quel precio, che tra loro sarà accordato, ò quello, che quei doi boni huomini, in poter dei quali fussi messo, ne hauessero detto, ò ne diranno, ò dechiareranno. Imperò tutta la exarcia, e tutto quello, che si restaurerà della nave, ò navilio, alquale tal caso fussi intervenuto, debba esser stimato, e messo in precio, & quel precio debba esser cavato del precio di quella nave, ò navilio, che rotto si sarà, cioè del precio, che tra i mercanti, di chi la robba ristorata sarà, & il detto patron fussi accordato, ò tutto, e in tanto come quei due huomini hauesser detto, & il*

* *Accident* (toeval.)

Schipper ſou moeten t'huys blijven, ſou hy aan hem ſijn goed niet beſtelt, nog afgelaaden hebben, al wiſt hy ſchoon dat het hem meer ſou ſcheelen, als de geheele vragt bedraagt.

KAP. CXCII.

Van een Schip, het welk door ſtorm of ander * (ongeval) *genootſaakt is ſtrand te kieſen.*

EEn Schip door ſtorm, of ander ongeval, hoedaanig het ſoude mogen weſen, genootſaakt zijnde om ſtrand te kieſen, moet de Schipper op die tijd en ſtond, in tegenwoordigheyd van de Schrijver, Stuurman, en Bootsgeſellen, de Koopluyden bekent maaken, en aanſeggen; *myne Heeren, wy konnen hier niet verbergen, dat wy genootſaakt zijn om ſtrand te kieſen; en ik ſegge alſo, dat het goed ſal gaan over het Schip, en het Schip over het goed:* indien dan alle de Koopluyden, of het meerder gedeelte ſulks ſullen toeſtaan, en het Schip op ſtrand gaat, en breekt, of ſchaade lijd, moet dat Schip, het welk ſodaanig een ramp, of ongeval ontmoet heeft, tuſſen de Schipper, en Koopluyden, welkers goed geborgen ſal zijn, gewaardeert, en geſtelt worden op ſodaanig een prijs, als gemelde Schip waardig was, voor dat het op ſtrand ſtiet, ſo ſy malkander daar in verſtaan konnen, ſo niet, moet het verſchil, dat ſy met den ander daar over zijn hebbende, te weeten over de taxatie, en waarde van 't ſelve Schip, het welk ſodaanig een ongeval, als boven geſegt is, ſal over gekomen zijn, geſtelt en verbleeven worden aan twee goede en verſtandige Zeevaarende mannen, en al het geen dat deſelve daar in ſullen verſtaan, of voor uytſpraak geeven, moet agtervolgt worden, ende van waarde zijn.

Het Schip gebroken zijnde, hoe de ſchaade word goed gedaan.

I. En ſo het Schip gebroken was, moet de volkome waarde, ſo als ſy met den ander geakkordeert zijn, of ſo als die twee goede mannen, aan welken het verbleven was, ſullen ſeggen, en verklaaren, of verklaart hebben, uyt de geſalveerde goederen aan den Schipper betaalt worden. Maar al de takeling, en al het geen dat van het ſelve Schip, het welk ſodaanig een ramp ſal over gekomen zijn, geſalveert is, moet inſgelijks gewaardeert, en op geld geſtelt worden, en dat geld gekort van de waarde van 't Schip, dat gebroken is, te weeten van de waarde, die tuſſen gemelde Schipper en Koopluyden, welkers goed geburgen is, geakkordeert ſal zijn, of wel agtervolgens het geen dat die twee goede mannen voor uytſpraak

Et il patron della naue debba ricever per quel precio, che della naue debba hauere, & se lui non la vorrà pigliare, sia messa ad incanto, chi più ci darà, quello l'habbia:* [1] *imperoche tuttavia debba hauer il patron della naue quel precio, che messo sarà alla naue.*

II. *Et se per ventura la naue non si romperà, ma che patirà, ò piglierà alcun danno, il patron della naue è tenuto di metter parte in quel sopportamento, ò in quel danno, che la naue ne hauessi havuto, per tutto quel precio, che la nave, ò navilio fussi stimato per soldo, ò per lira, come la robba, che ristorata sarà, & in tutta la spesa, che costassi quel consumamento, ò quel danno, che la naue hauessi havuto. Imperò se il patron della naue dirà* che la naue vadi sopra la robba * si restaurerà, *& i mercanti lo concederanno, & il patrone della naue non agerminerà, ò unirà la naue con la robba, se la naue anderà in terra, & piglierà alcun danno, tutto il danno, che la naue piglierà, debba mendar quella robba, che si saluerà, che il patron della naue non è tenuto metterci niente; percioche la naue non si sarà germinata con la robba, è percioche i mercanti l'hauranno concesso. Et se la naue si romperà, questo non bisogna dire, nè capitolare, percioche nel capitolo sopradetto, è chiarito, & certificato.*

III. *Imperò se i mercanti diranno al patron della naue,* che le robbe perse rifaccino a quelle, che ristoreranno, [2] *& al patrone della naue lo concederanno tutti, ò la maggior parte, la robba persa debba esser contata sopra la ristorata, per soldo, & per lira, & il patrone della naue è tenuto metterci tutto il precio, che hauessi havuto in emenda della naue, alla robba persa, come fa la robba ristorata per soldo, & per lira. Et se per ventura nella naue non fussi mercante alcuno, il patron debba, & può esser mercante in quel caso, & in quel punto; & tutto quello, che farà, che lo faccia con consiglio del nochiero, dello scrivano, & de' marinari. Et se il patrone della naue farà, come è detto, debba esser tenuto per fermo, come se i mercanti * fussino, ò come se tutte le robbe fusśino le sue.*

* *La* (het selve.)
1 *Imperoche tuttavia &c.*] siet onder het 281. Kap.
* *Que* (dat.)
2 *Et al patrone della nave &c.*] CATAL. *e lo senyor de la nau, ells mercaders ho atorgan* (ende Schipper en Koopluyden daar omtrent eens zijn.)
* *Hi* (aldaar.)

CAP.

ſullen gegeeven hebben; en de Schipper moet * (*het ſelve*) in betaaling ontfangen op het geen, dat hem voor het Schip toekomt: en ſo hy 't niet ontfangen wil, moet het ſelve opgeveylt, en aan de meeſtbiedende verkoft worden: [1] dog de Schipper ſal in alle gevalle de volkome waarde hebben, daar het Schip op getaxeerd ſal zijn.

II. En ſo by geval het Schip niet gebroken, maar alleen beſchaadigt, of reddeloos geworden was, moet de Schipper van de waarde, waar op het Schip uytterlijk getaxeert ſal zijn in de avarye, of in de ſchaade, die 't Schip over gekomen is, mitsgaaders in al de onkoſten, die ter ſaake van die ramp, of ſchaade, die 't Schip geleeden heeft, ſullen gedaan zijn, contribueeren penning pennings gelijk beneffens de goederen, die geſalveert zijn. Maar by aldien de Schipper geſegt had, *dat het Schip ſou gaan over het goed*, * (*dat*) *behouden wierd*, en dat de Koopluyden daar in bewilligt hadden, en de Schipper het Schip niet gevoegt, nog in eene graad had geſtelt met het goed, moet het goed, dat geſalveert ſal zijn, ſo het Schip op ſtrand geſet, en beſchaadigt word, al die ſchaade draagen, ſonder dat de Schipper ſchuldig is jets daar toe te contribueeren; mitsdien dat het Schip niet in eene graad is geſtelt met het goed, en dat de Koopluyden daar mede te vreede zijn geweeſt. En in gevalle dat het Schip gebroken ſal zijn, is het niet nodig daar van te ſpreken, of eenig artikul te maaken, alſo ſulks in een voorgaande Kapittel verklaart, en vaſtgeſtelt is.

Het Schip niet gebroken maar alleen beſchaadigt zijnde.

III. Maar ſo de Koopluyden den Schipper ſullen aanſeggen, *dat de verongelukte goederen ſullen contribueeren met de geburge goederen*, [2] en de Schipper en Koopluyden in dier voegen t'zamen d'akkord zijn, moet het goed, dat verongelukt is, gerekent worden met het geen dat geburgen is pond ponds gelijk; en de Schipper is in de ſchaade van 't verongelukte goed gehouden te contribueeren voor de geheele waarde, die hy voor 't Schip ſal genooten hebben pond ponds gelijk beneffens het goed, dat geſalveert ſal zijn. En ſo 't ſake was, datter geen Koopman t'Scheep was, kan, en moet de Schipper in dat geval, en in die gelegentheyd voor Koopman ageeren, en al wat hy doen ſal, moet hy doen met raad van de Stuurman, Schrijver, en Bootsgeſellen: en ſo de Schipper doet, ſo als geſegt is, moet ſulks van waarde zijn, als of alle de Koopluyden * (*daar*) tegenwoordig waren, of dat al het goed ſijn eyge was geweeſt.

In wat gevalle de Schipper voor de waarde, die hy voor het breeken van 't Schip genoten heeft, in de avary moet contribueeren.

CAP. CXCIII.

Di naue caricata, che darà à traverſo in terra.

SE alcun patrone di nave, ò di navilio hauesſi caricata la ſua naue, ò il ſuo navilio di robba di mercanti, per andare a ſcaricare in alcuno loco, ilquale loco ſarà già accordato tra lui, & li mercanti, di chi quella robba fusſi, & andando in quel viaggio li intraverrà caſo di ventura, che anderà in terra, & ſe la nave, ò navilio ſi romperà, ò piglierà alcun danno, debbali eſſer fatta emenda come tra lui, & i mercanti fusſi accordato, innanzi che nave, ò navilio andàsſi in terra; & ſe il patrone della naue domanderà il nolo, debbali eſſer dato, ſe quantità di robba ſi fusſi riſtorata, & ſe non ſi ſarà niente riſtorato, neſſuno non è tenuto pagar niente, poiche tutta la robba ſi ſarà perſa. Et ſe quantità di robba ſi riſtorerà, & lui dimanderà il nolo, tanto della robba riſtorata, come della perſa, debbali eſſer pagato in quel modo, che la robba hauesſi portata, & lui è tenuto aiutar di emendar quella robba, che ſarà perſa, per tanto come hauesſi ricevuto di nolo, per ſoldo & per lira, come farà quella robba, che ſarà riſtorata: & ſe il patron della naue non dimanderà nolo, ſe non della robba, che ſarà riſtorata, nè lui ne piglierà, lui non è tenuto aiutar di emendar quella robba, che ſarà perſa, poiche nolo alcuno non hauerà havuto, cioè da intender per il nolo.

I. *Et ſe per ventura tra il patrone, & i mercanti non fusſi accordo, nè patto alcuno, quando la nave, ò navilio darà in terra, ſe ſi rompe, ò piglia danno, i mercanti non gli ſon tenuti di emendare, poiche neſſun patto, ne accordo non fusſi fatto tra loro; ſe già i mercanti non gli voleſſino fare alcuna gratia: imperoche ſono tenuti di pagare il nolo della robba, che ſi ſarà riſtorata, per tanto come lui portata l'haueſſe: & ſe per ventura tra il patron della nave, ò navilio, & i mercanti hauesſi accordo, ò patto alcuno, gli mercanti ſono tenuti di emenda fare in quel modo, che l'accordo, ò patto fusſi fatto tra loro; e il patrone della nave, ò navilio può, & debba ritenere di quella robba di quei mercanti tanta, inſino che li ſia baſtante a quella emenda, che li mercanti li fuſſino tenuti fare, &* [1] *ancora di più, percioche lui non habbia andar dietro loro per il medeſi-*

1 *Ancora di più*] ſiet boven Kap. 96.

KAP. CXCIII.

Van een gelaade Schip, dat komt te ſtranden.

ALs een Schipper ſijn Schip gelaaden heeft met Koopmans goederen, om te gaan loſſen op ſodaanig een plaats, als tuſſen hem en de Koopluyden, dewelken dat goed toebehoort, beſtemt ſal zijn, en onderweeg by ongeluk genootſaakt word om ſtrand te kieſen, moet hem (ſo het Schip komt te breeken, of ſchaade te lijden) vergoeding gedaan worden, in dier voegen als tuſſen hem, en de Koopluyden geakkordeert ſal zijn, voor dat het Schip op ſtrand geſet wierd. En ſo de Schipper vragt komt te vorderen, en der een gedeelte van 't goed geburgen is, ſal hem die betaalt worden, en ſo der geen goed geburgen is, ſal niemant ſchuldig zijn hem jets te betaalen, mitsdien dat al het goed gebleeven is. En ſo der een gedeelte van 't goed geburgen was, en hy vragt quam te vorderen, ſo wel van 't geburgen, als van 't gebleeven goed, ſal hem die voldaan worden, voor ſo verre als hy 't goed gevoert ſal hebben; en voor ſo verre, als hy vragt ſal hebben genooten, ſal hy ſchuldig zijn, met ende beneffens de geſalveerde goederen, in de ſchaade van het geen datter gebleeven is te contribueeren, penning pennings gelijk. En ſo de Schipper geen vragt komt te vorderen, of te ontfangen, als alleen van het goed, dat geburgen is, is hy niet gehouden in de ſchaade van het geene, dat gebleeven is, te contribueeren, namentlijk van ſijn vragtgelden, alſo hy geen vragt van 't ſelve genooten heeft.

I. En ſo der tuſſen de Schipper en Koopluyden geen akkoord, of verdrag gemaakt was, toen het Schip ſtond ſtrand te kieſen, zijn de Koopluyden, by aldien dat het Schip breekt, of beſchaadigt word, niet gehouden eenige vergoeding te doen, vermits 'er geen verdrag, of akkoord tuſſen hen gemaakt ſal zijn, ten waare dat de Koopluyden hem eenigermate wilde te gemoet komen: dog ſy zijn gehouden de vragt der geſalveerde goederen te betaalen, voor ſo verre als deſelve gevoert ſullen zijn. En ſo der eenig verdrag of akkoord tuſſen de Koopluyden en Schipper gemaakt is, zijn de Koopluyden in gevolgen van het ſelve verdrag, of akkoord gehouden vergoeding te doen; en de Schipper is gehouden van het goed van de ſelve Koopluyden ſo veel, en ' meer onder hem te houden, als genoeg is voor de vergoeding, die de Koopluyden hem ſchuldig zijn te doen, op dat hy haar om 't ſelve niet ſal hebben na te loopen; en niemant kan,

So het Schip op ſtrand raakt ſonder voorgaande deliberatie, of akkoord, moet een yder ſijn ſchaade draagen.

desimo, & questo non gli può nessuno, nè debba contrastare. Et il detto patron non è tenuto pigliar sicurtà, ò pegno di altra robba, saluo di quello proprio, che lui haurà portato, se lui non vuole, nè Signoria, nè nessun' altro non lo debbe forzare, nè può, se lui non se ne contentassi.

CAP. CXCIV.

Di scaricar parte con bonaccia, & parte con fortuna.

SE alcuna naue venisse à scaricare in alcun loco, & verrà con bonaccia, ò con fortuna, se la nave, ò navilio venisse con bonaccia, & scaricherà quel giorno una quantità di robba a buona derata, & la notte, & il giorno si metterà fortuna, & l'altro giorno costerà lo discaricare la metà più, ò le due parte, che non faceua il giorno, che lui incominciò a scaricare, quei mercanti, di chi fusse quella robba, che sarà scaricata a buona derata, non sono tenuti di niente mendare a quelli mercanti, di chi sarà la robba, che se scaricherà più cara; se già tra loro non fussi fatto accordo, quando cominciarono a scaricar, che l'una robba aiutasse all'altra, se più costassi discaricare: percioche interviene a ogn'uno d'haver mercato, ò carestia.

I. *Ancora più, si come la naue hauesse scaricato una quantità di robba, che havea portata, si mettesse fortuna tanto grande, che la robba, che sarà rimasta per scaricar, si perderà, quella robba, che sarà scaricata, non è tenuta di niente emendar à quella, che è persa, se già li mercanti, di chi quella robba fussero, non fussero accordati, che l'una robba aiutasse l'altra. Et se nella naue mercante alcuno non ci fusse, & il patrone della naue germinerà, ò unirà l'una robba con l'altra, debba esser tenuto per fermo, come se tutti i mercanti ci fussero, ò come se tutta la robba fusse la sua, che sua è, poiche la tiene in comanda. Et se la naue si perderà, ò piglierà alcun danno, & il patrone, & li mercanti la germineranno, ò uniranno la robba con la naue, & la naue con la robba, se si perdrà, quella robba, che si staurerà, debba aiutare a emendare la naue, in quel modo, che li patti saranno tra di loro accordati: & se patto, nè accordo alcuno non ci fusse, chi perso si haurà,* [1] *perso si habbia. Se nella naue, ò navilio non fussero mercanti nessuno, il patrone della naue germinerà,*

1 *Perso si habbia*] siet onder Cap. 281.

of mag hem sulks bedisputeeren: en de Schipper is niet gehouden borgen, of pand van ander goed te neemen als van dat geen dat hy gevoert sal hebben; en geen Overigheyd, of jemant ter wereld kan, of mag hem dwingen, so hy der niet mêe te vreeden is.

KAP. CXCIV.

Van te ontlaaden ten deele by stil weer, ten deele by storm.

ALs een Schip elders komt te ontlaaden met goed, of met quaad weêr, en het Schip met stil weêr aangekomen zijnde, die dag een party goeds voor een redelijk loon sal gelost hebben, en 's nagts, of daags een onweêr ontstaat, en het ontlaaden de volgende dag de helft, of twee derden meer sal kosten als daags te vooren, toen hy begost te ontlaaden, zijn die Koopluyden, welkers goed voor een gemeen loon ontlaaden sal zijn, niet gehouden jets te contribueeren voor die Koopluyden, welkers goed veel dierder ontlaaden is, ten ware dat zy te vooren, toen sy begosten te ontlaaden, met den ander geakkordeert waren, dat het eene goed de kosten van het ander sou helpen draagen, so het meer mogt kosten van ontlaaden: want dat den een goed koop, den ander duur koop aanraakt, is een saak die algemeyn is.

I. Daarinboven, so der een onweêr ontstond, na dat het Schip een gedeelte der ingelaade goederen gelost had, waar door het overige goed, dat nog in 't Schip gebleeven was, quam te verongelukken, sal het goed, dat reets ontscheept is, niet verschuldigt weesen te contribueeren voor het geen, dat verongelukt is, so anders de Koopluyden, die dat goed toebehoort, te vooren niet sullen bedongen hebben, dat het eene goed de schaade van het andere sal helpen draagen; en so de Schipper by afweesen der Koopluyden het goed met elkander gevoegt, en het een met het ander sal hebben gelijk gestelt, moet sulks van waarden zijn, als of alle de Koopluyden tegenwoordig waren, of dat al het goed sijn eyge was geweest, het welk sijn eyge is, voor so verre als hy 't in sijn bewaring, en toeversigt heeft. En so de Schipper en Koopluyden zamen het goed met het Schip, en het Schip met het goed (in gevalle dat het quam te vergaan) gevoegt, en gelijk gestelt hadden, en het Schip komt te vergaan, of beschaadigt te worden, sal het gesalveerde goed de schaade van 't Schip helpen vergoeden, sodaanig als sy 't met den ander eens geworden zijn: en so der geen akkoord, of verdrag gemaakt was, sal een yder sijn eyge schaa-

Vergelijk van schaade, door de Koopluyden, of door de Schipper, of door de Schipper en Koopluyden te zamen gemaakt.

de

rà, ò unirà la nave, ò navilio & la robba, con consiglio di tutto il communale della naue, ò della maggior parte, debba esser tenuto per fermo, come se tutti ci fussero, come disopra è detto: imperò se il patron della naue non lo farà, con consiglio di tutto il communale della naue, ò la maggior parte, non debba hauer valore, perche ogni patrone di nave, ò navilio si debba guardare come farà sue facende, & come nò, percioche quello che lui farà, che il facci in forma, che sia tenuto per fermo.

CAP. CXCV.

Di robba bagnata per colpa di barchieri.

B*Archieri, ò giovani di marina, che caricheranno, ò scaricheranno naue, loro debbono caricare, & discaricare bene, & diligentemente, perche la robba non si possa bagnare, nè guastar, nè perder per colpa di loro; & se la robba si bagnasse, si perdesse, ò guastasse senza colpa di loro non sono tenuti a nessuna emenda a fare a quei mercanti, di chi quella robba bagnata, guasta, ò persa fusse: poiche per colpa di loro non si sarà bagnata, ò guasta, ò persa. Ancora più, se loro caricheranno robba, ò scaricheranno, & le manile, cioè le corde di quello fascio, ò balla, ò fardelo, che loro caricheranno, ò scaricheranno li rimanerà nelle mane, & loro mostrar, ò provar lo potranno, se quel fascio, ò balla, ò fardello, ò qual si voglia robba che fusse, a chi le corde seranno mancate, si bagnerà, ò guasterà, ò si perderà, loro non sono tenuti di alcuna emenda fare a quello, di chi quella robba fusse, alla quale le corde fussero mancate.*

I. *Imperò se al caricare, ò al descaricare si bagnerà alcuna robba, ò si guasterà, ò si perderà per colpa di loro, sono tenuti di tutta quella robba emendare a quello, di chi fusse: & se loro non hanno di che il possino emendare, il barchiere, di chi la barca sarà, n'è tenuto, se hauesse alcuni beni, di che lo possa fare, se non, debba esser pigliato, & messo in pregione, & stare insino c'habbia satisfatto à quei mercanti, di chi quella robba fussi, che per colpa sua, ò de huomini, che gli haurà messo nella sua barca, ò che per lui ci saranno, si sarà bagnata, ò guasta, ò persa: percioche lui piglia tanta buona parte dello guadagno, che quelli huomini fanno con*

draagen; en als'er geen Koopman Scheep is, en de Schipper met toestemming van al 't Volk van 't Schip, of van 't meerder gedeelte, het Schip met de goederen gevoegt, en gelijk sal hebben gestelt, moet sulks van waarden zijn, als of sy alle tegenwoordig waren geweest, gelijk boven is gesegt. Maar so de Schipper sulks niet gedaan had, met toestemming van al 't Volk van 't Schip, of van 't meerder gedeelte, moet het niet van waarden zijn. Dierhalven moeten alle Schippers wel toesien, hoe sy haar dingen sullen aanleggen, of niet, op dat het geen, dat sy doen, sodaanig gedaan zy, dat het bestaan kan.

KAP. CXCV.

Van goed dat nat geworden is, door onagtsaamheyd van de Schuytevoerders.

DE Schuytevoerders, of Knegts, die een Schip sullen laaden, of ontlaaden, zijn schuldig wel, en sorgvuldiglijk te laaden, en te ontlaaden, op dat het goed door haar onagtsaamheyd niet nat worde, bederve, of om hals raake: en als eenig goed buyten haar schuld nat geworden, bedurven, of om hals geraakt is, zijn sy niet gehouden aan de Koopluyden, welkers goed nat geworden, bedurven, of om hals geraakt is, eenige vergoeding te doen; vermits het selve door haar toedoen niet nat geworden, of om hals geraakt, of bedurven sal zijn. Voorts so, wanneer sy eenig goed sullen laaden, of ontlaaden, het handvatsel, dat is de koord van de pakken, of de baalen, of stukgoederen, die sy laaden, of ontlaaden, in de hand komt te breeken, en sy sulks konnen bewijsen, of aantoonen, zijn sy niet schuldig, by aldien dat pak, baal, of ander stukgoed, daar het touw aan gebrooken is, nat geworden, of beschadigt, of om hals geraakt was, eenige vergoedinge te doen aan die geene, die het goed, waar aan het touw gebrooken is, toebehoort.

De Meester van de Schuyt is voor sijn Scheeps-volk aanspraaklijk.

I. Maar so eenig goed door haar onagtsaamheyd in 't laaden, of ontlaaden, nat geworden, of beschaadigt, of om hals geraakt was, zijn sy schuldig al het selve goed aan den eygenaar te betaalen; en so sy niet in staat zijn om te betaalen, is de Meester van de Schuyt aanspraaklijk, so hy in staat is; en so niet, sal hy gevat, en in hegtenis gebragt worden, en blijven, tot dat hy de Koopluyden voldaan sal hebben, welkers goed door onagtsaamheyd van het Volk, dat hy op sijn Schuyt geset, of in sijn plaats gestelt had, nat geworden, beschadigt, of verongelukt is: aangesien dat hy so veel, en meer voor-

*con la sua barca, come lor medesmi, & ancora assai più; *è ragione, che chi vuol parte del guadagno, parte debba havere della perdita. Perche ogni barchiere si debba guardar, che huomini metterà nella sua barca, & quali nò; che se quelli huomini faranno bene, lui ne haverà la sua parte, & se gli detti huomini faranno male, tutto tornerà sopra di se, che sarà Signore; percioche nessuno non fida niente a quelli huomini, se non solamente a lui ch'è Signore.**

* *E* (en.)

* *Perço com negu no sab aquells homens qui sera ne qui no; perque quascun barquer se guart axi com desus es dit* (want niemant weet wat voor Volk dat het is, of niet en is; daarom moet yder meester voor hem sien gelijk boven gesegt is.)

CAP. CXCVI.

Di barchiero, che piglierà a precio certo caricare, ò scaricare.

SE alcun barchiere, ò giovane di marina, piglierà a caricar a precio certo, loro sono tenuti caricare, & scaricare bene, & diligentemente, come più presto potranno, & se loro faranno bene, & diligentemente, gli mercanti, ò il patrone della naue per li mercanti, sono tenuti pagar tutto quello, che promesso hauranno, che in niente non debbono contrastare; & se loro contrasto alcuno ci metteranno, & li barchieri, & giovani sopradetti ne hauessino a fare spesa, ò sosteranno alcun danno, li mercanti, ò il patron della naue per li mercanti sono tenuti restituire, *di dare tutta quella spesa, ò danno, ò sconcio, che per colpa di loro hauessino havuto; & questo sono tenuti di fare li sopradetti mercanti, ò il patrone della nave, ò navilio per loro senza contrasto, se tutti loro hauranno fatto il servitio, come di sopra è detto.*

I. *Imperò se li detti mercanti, ò il detto patrone, ne patirà alcun danno, ò ne hauranno a fare alcune spese, per colpa de i sopradetti barchieri, percioche loro non hauranno carico, ò *come promesso hauranno, tutto quel danno, & quello sconcio, & quelle spese, che quei mercanti, ò quel patrone per loro hauessino havuto, & per colpa de i barchieri fussi stato, sono tenuti dare, & restituire a quei mercanti, ò al patrone della nave, ò navilio, tutto il danno, & spese, che per colpa di loro hauessino fatto*

* O *descarregar* (of te ontlaaden.)

* *E* (en.)

* *Descarregat* (ontlaaden.)

deel trekt van de winſt, die het Volk met ſijn Schuyt doet, als ſy ſelfs; *(en) het is regtmaatig, dat de geene, die deel wil hebben aan de winſt, ook deel behoort te hebben aan de ſchaade. Dierhalven mogen de Schuytevoerders toeſien, wat voor Volk dat ſy op haar Schuyt ſetten, of niet; want ſo dat Volk wel doet, ſtrekt het tot haar voordeel, en ſo dat Volk qualijk doet, ſtrekt het tot nadeel van die geene, die haar Meeſter is; dewijl dog niemant jets aan dat Volk vertrouwt, maar alleen aan de Meeſter, *(*want niemant, wat voor Volk dat het is, of niet en is, daarom moet yder Meeſter voor hem ſien, gelijk boven geſegt is.*)

KAP. CXCVI.

Van een Schuytevoerder, die by de hoop heeft aangenomen te laaden, of te ontlaaden.

EEn Schuytevoerder, of Sjouwer, die by de hoop heeft aangenomen te laaden *(*of te ontlaaden*) is ſchuldig wel, en vlijtiglijk te laaden, en te ontlaaden, en ſo ſpoedig als mogelijk is, en ſo ſy, gelijk geſegt is, haar dingen wel en vlijtig doen, zijn de Koopluyden, of de Schipper voor rekening der Koopluyden, gehouden het geen, dat ſy belooft hebben, te betaalen, ſonder diſput; en ſo ſy eenig diſput daar over aanregten, en dat de voorſz. Schuytevoerders, of Sjouwers daar door genootſaakt wierden eenige onkoſten te doen, of eenige ſchaade quamen te lijden, zijn de Koopluyden, of de Schipper voor rekening van de Koopluyden, alle koſten, ſchaaden, en intereſſen, die deſelve door haar toedoen ſullen geleden hebben, ſchuldig te voldoen, *(en) te betaalen: en dit zijn de voorſz. Koopluyden, of wel de Schipper voor rekening der Koopluyden, gehouden te doen ſonder tegen ſeggen, indien ſy alle haar werk ſullen gedaan hebben, gelijk boven is geſegt.

De Schuytevoerders zijn gehouden de ſchaade te betaalen, dewelke de Koopluyden door haar onagtſaamheyd ſullen geleeden hebben.

I. Maar ſo de voorſz. Koopluyden, of Schipper eenige koſten, of ſchaade gedaan, of geleeden hadden, door ſchuld der voorſz. Schuytevoerders, door dien dat deſelven niet hebben gelaaden, *(*of ontlaaden*) ſo als ſy belooft hadden, zijn ſy gehouden alle koſten, ſchaaden, en intereſſen, dewelken die Koopluyden, of Schipper voor rekening derſelven, ſullen geleden hebben, en die door onagtſaamheyd der Schuytevoerders ſullen veroorſaakt zijn, alle ſodaanige koſten, en ſchaaden, die ſy door haar onagtſaamheyd ſullen geleeden hebben, aan deſelve Koopluyden, of Schip-

 per

*to senza contrasto: & *lor non hanno, di che possino restituire, nè emendare, & sono giunti, debbono esser pigliati, & messi in poter della Signoria, & star tanto in prigione, c'habbino satisfatto a quei mercanti, & al patrone tutto quel danno, che hauessino patito per colpa di loro; ò che s'accordino con detti mercanti, ò con il detto patrone per loro.*

* *Si* (indien.)

C A P. CXCVII.

Di naui ormeggiate prime, ò ultime.

NAve, *ò navilio, che primo fussi ormeggiato, in porto, in spiaggia, in costa, ò in altro loco, ogni nave, ò navilio, che dopo quelli verrà, quella ancora si debba ormeggiare per modo, & forma, che non faccia alcun danno a quello, che in prima fusse ormeggiato; & se danno li farà, è tenuto *mendare, & restituire senza nessun contrasto: saluo imperoche se il navilio, ò la nave, che dopo di quelle entrasse, venisse con fortuna di mal tempo, che non si potesse ormeggiare, & facesse alcun danno alla detta naue, che in prima ci sarà, non è tenuto di mendare *il danno, che in quell'hora, ò per tal caso li hauesse fatto, percioche non è colpa di lui; *questo tal danno, che per simil causa fusse fatto, debba esser messo in mano di due huomini dell'arte del mare.*

* *Tot* (geheel.)
* *Tot* (geheel.)
* *E axi* (en dierhalven.)

C A P. CXCVIII.

Delle navi ormeggiate prime, & ultime.

QUel *legno, che prima sarà ormeggiato, ò in porto, ò in spiaggia, ò in golfo, ò in altro*, se la farà danno all'altra, che dopo gli è venuta, non sia tenuta di rifare il danno; per questa ragione, che se la naue, qual prima sarà ormeggiata, gli mancarà le sarti, [1] ò non habbi altra cosa, con laquale gli posfino nuocere, se non quel, che gli è dinanzi, & che hab-*

* *Loch* (plaats.)

1 *O non habbi altra cosa con la quale gli possino nuocere.* CATAL. *o non haia mes, quen puga donar, sino aquella que davant tendra* (en dat hy niet meer heeft om 'er aan te doen als dat geene dat hy te vooren had) *dat is*, dat hy buyten het touw, dat hy had eer het tweede Schip aanquam, geen ander touw heeft om het vast te maaken.

per te voldoen, en te betaalen, ſonder tegen ſeggen: en *(*ſo*) ſy niet in ſtaat mogten zijn om die ſchaade te voldoen, en te betaalen, ſullen ſy, ſo ſy agterhaalt worden, gevat, en in handen van Juſtitie gebragt worden, en ſo lang in gevankenis blijven, tot dat ſy aan die Koopluyden, en Schipper, alle de ſchaade volkomentlijk ſullen hebben voldaan, die deſelve door haar toedoen ſullen geleeden hebben; of dat ſy anderſints de ſaak met gemelde Koopluyden, of met de Schipper voor rekening der Koopluyden, ſullen afgemaakt hebben.

KAP. CXCVII.

Van Schepen, die eerſt, of laaſt ten anker gekomen zijn.

EEn Schip in een Baay, of Have, of aan een Kuſt, of andere plaats eerſt geankert leggende, moet yder Schip, dat daar na aankomt, ſijn anker ſodaanig leggen, dat hy die geene, die voor hem legt, geen ſchaade kan doen; en ſo hy hem eenige ſchaade doet, is hy ſchuldig de *(*geheele*) ſchaade te vergoeden, en te betaalen: ten waare nogthans dat het Schip, dat na het ſelve was gekomen, by ſtorm ingevallen was, ſo dat het niet konde vaſt gemaakt worden, en dat het aan 't voorſz. Schip, dat voor aan lag eenige ſchaade had toegebragt, die ſchaade, dewelke het op die ſtond, en in dat ongeval mogt gedaan hebben, is het niet ſchuldig *(*geheel*) te betaalen, terwijl dat het ſijn ſchuld niet en is; *(*en dierhalven*) moet ſodaanige ſchaade, dewelke in ſodaanig een gelegentheyd gedaan word, verbleeven worden aan twee goede Mannen, die ſig de Zeevaart verſtaan.

KAP. CXCVIII.

Van Schepen, die eerſt, of laaſt ten anker gekomen zijn.

ALs een Schip, dat eerſt in een Have, Baay, Golf, of andere *(*plaats*) geankert legt, ſchaade doet aan een ander, dat na het ſelve is ingekomen, is het niet ſchuldig die ſchaade te vergoeden; het welk ſo te verſtaan is, dat, als 'er een touw aan 't Schip, dat eerſt geankert lag, gebrooken was, [1] of dat het geen ander had om 't vaſt te maaken, als alleen dat geen, dat het te vooren had, en dat het ſijn beſt gedaan had, of dat het aan een plaats lag, daar het geen touwen te huur, nog te leen had konnen krijgen, en dat het onweêr ſo ſchielijk viel, dat het onmooglijk kon vaſt gemaakt worden, het niet gehouden is, *(*indien*) het in ſodaanig een gelegentheyd aan

habbi fatto tutto il suo potere, ò che la sia in parte che non possi trovare in prestito sarte, nè manco a nolo, & venghi tanto presto il mal temporale, che la non si sia potuta ormeggiare, * *per la simigliante occasione disopra,* (&) *faragli il danno, non è obligata di nulla. Ma se la trovarà sarte,* (ò carte) *in prestito, ò da nolo,* * *che la fusse in loco, doue che il patron la trovasse da comprar, ò gli fusse stato avisato da gli altri marinari la fortuna, il tristo tempo, che loro ancho si vogliano ormeggiare, & che la prima nave ricusi, & in questo mezo venghi la fortuna, & facci qualche danno all'altra, di tutto il danno, è obligata satisfare,* [1] *per la ragione detta: ma se la naue, che prima sarà giunta, haurà dato tutta sua forza, & hauerà fatto tutto il suo potere,* * *non è obligata niente a satisfare facendogli danno.* [2] (Ma se il danno sarà come detto disopra, ò per altra causa, nè per volontà del patrone, a tutto questo è obligato, che si è dichiarato per il sopradetto capitolo.)

* *Si* (indien.)

* *O* (of.)

* *Jatsia que ell sia en loch que trob rerobre de exarcia, o no* (het zy dat het aan een plaats mogt zijn daar touw te krijgen was, of niet.)

1 *Per la ragione detta*] hoc est, *propter damni infecti denunciationem.*

2 *Ma se il danno* &c. CATAL. *car negu nos deu pensar, que si lo senyor de la nau troba exarcia a manlevar, o a loguer, o a venda, que ell vulla perdre ço, que ha, per fer dan a altre ab sa voluntat, ne algu nou deu creure ne pensar. E a quest capitol son fet perço, que desus es dit.* (Want niemant moet denken, dat een Schipper, so hy touwen te leen, of te huur, of te koop vond, sijn eyge goed met opset sou willen in de waagschaal stellen om een ander te beschaadigen; dat moet niemant denken of presumeeren. En dit Capittel is gemaakt om het geen dat boven is gesegt.)

CAP. CXCIX.

Nave, ò navilio ormeggiato.

N*Ave, ò navilio che primo fusse ormeggiato in alcun loco, & quella nave, che dopo verrà, ò entrerà, si debbe ormeggiare per modo, & forma, che non li faccia danno, & se danno li farà, è tenuto del tutto a restituire:* * *impero è da intendere, che quella nave, ò navilio che in prima si sarà ormeggiata, non mutasse anchora, ò proisso, che hauesse di dentro, nè di fuora, poiche la nave, ò navilio, che dopo lei fusse entrata, se fusse ormeggiata, & se lui la muterà, ò la cambierà dipoi, che quella naue ultima sarà ormeggiata, & quella naue, che prima sarà ormeggiata piglierà alcun danno, quella naue, che dopo lei sarà entrata, non gli è tenuta di tutto*

* *Segons que en lo capitol desusdit es contengut* (gelijk als in het voorgaande begreepen is.)

een ander ſodaanige ſchaade, als boven, komt toe te brengen; maar ſo het touw te leen, of te huur gekreegen had, *(*of*) dat het aan een plaats was geweeſt, daar de Schipper het had konnen koopen, of dat hy door het andere Scheepsvolk van het onweêr gewaarſchouwt was, op dat hy ſijn Schip by tijds ſou voorſien, en dat het eerſte Schip ſulks had geweygerd, en ondertuſſen van ſtorm beloopen zijnde, den ander eenige ſchaade quam toe te brengen, is het gehouden al deſelve ſchaade te vergoeden, om de voorſz. rede. Maar ſo het Schip, dat voor aan lag, al ſijn ankers en touwen had uytgeworpen, en ſijn uytterſte vermogen had aangewend is, het * (*het zy dat het geleegen had aan een plaats daar touw te krijgen was, of niet*) in de ſchaade, die het komt te doen, niet gehouden. [1] (*Want niemant moet ſig inbeelden, dat een Schipper, ſo hy touwen te huur, of te leen, of te koop konde krijgen, ſijn eyge goed met voordagt ſal in de waagſchaal ſtellen, om een ander te beſchaadigen; dat moet niemant denken, of preſumeeren. En om het geen dat boven is geſegt, is dit Kapittel gemaakt.*)

K A P. CXCIX.

Van een Schip, dat ten anker legt.

ALs een Schip elders eerſt is ten anker gekomen, moet het Schip dat daar na komt, en binnen loopt, ſijn anker ſodaanig leggen, dat het den ander geen ſchaade kan doen; en ſo het ſchaade doet, is het gehouden deſelve volkomentlijk te vergoeden, * (*indiervoegen als in het voorgaande Kapittel begreepen is*) het welk egter ſo te verſtaan is, namentlijk dat het Schip, dat voor aan leyt, ſijn anker of touw niet binnen of buytenwaarts moet verlegt hebben, na dat het Schip, dat daar na is binnen gekomen, ſijn anker heeft laaten vallen. En ſo hy het verlegt, of veranderd ſal hebben, na dat het laatſte Schip ſijn anker had laaten vallen, en het voorſte Schip eenige ſchaade quam te lijden, is het Schip dat daar na ingekomen is, niet gehouden de ſchaade geheel, maar ten deele te vergoeden, nademaal dat hy de ankers en touwen binnen en buytewaarts verlegt had: en die ſchaade, dewelke het Schip dat laaſt geankert lag, ſal gedaan hebben aan dat geen, dat eerſt geankert lag, moet geſtelt, en verbleeven worden aan 't oordeel van twee verſtandige Zeevaarende Mannen, en deſelve zijn gehouden na hunne beſte kennis, en na de raad der oude Zeeluyden ſulks wel en naaukeuriglijk te verdeelen, op datter geen

moey-

tutto il danno emendare, ſe non di parte, percioche, lei haurà mutato anchore, & proiſſe di dentro, & fuora: & quel danno, che quella naue, che ultima ſi ſarà ormeggiata, haueſſe fatto a quella, che prima ſi fusſi ormeggiata, debba eſſere meſſo in potere de ſavii huomini, che ſiano, & ſappino bene dell'arte del mare, & loro giuſta conſcientia, & giuſto conſiglio, che haueranno da li antichi del mare, loro ſon tenuti, che lo debbono partir bene, & diligentemente, percioche danno, nè faticha non poſſa eſſere, nè creſcere tra i Signori delle navi, ò de' navilii. Imperò ſe naue, che prima ſi ſarà ormeggiata, non muterà, nè cambierà dentro, nè fuora anchora, ò proiſſo, quella naue, che ultima ſarà entrata, li è tenuta di tutto il danno, che gli hauesſi fatto.

I. *Imperò ſe quella naue, che ultima entrata, & ormeggiata ſarà, & poiche quella ormeggiata ſarà, muterà anchora, ò proiſſo, ſe per colpa di quelle anchore, ò proiſſo, che mutati, ò cambiati ſaranno, quella naue, che prima è entrata, & ormeggiata ſarà, ſoſtenirà alcun danno, la naue, che dipoi ſarà entrata, & ormeggiata li è tenuta di tutto il danno, che fatto li hauesſi, percioche haurà mutato le anchore, & proiſſo: imperò ſe non cambierà anchora, nè proiſſo, & quella nave, ò navilio, che prima ſarà ormeggiata la cambierà più entro, ò più in fuora, & quella naue, che ultima entrata, & ormeggiata ſarà non ſi muterà, non li è tenuta di emenda fare.* Imperò ſe quella naue, che prima ſarà entrata, & ormeggiata, piglierà alcun danno ſenza colpa di quella, che dapoi ſarà entrata, & ormeggiata, non gli è tenuta di emenda ſare per danno, che lei ne hauesſi, poiche ſenza colpa di quella naue, che dopo lei fusſi entrata, & ormeggiata, l'hauesſi havuto. Et fu fatto perciò queſto capitolo, che ogn'uno ſi guardi quel che fa, & come l'ormeggierà, che, come lui farà, & ſi ormeggierà, quel merito, che ſopra è detto ne li toccarà, perche ogn'uno adverta, che faccia quel, che ha à fare, bene.*

* *Si no tanſolament en axi, com en lo capitol deſuſdit es ſtablit, e certificat* (als alleen voor ſo verre als in het voorgaande Kapittel vaſt geſtelt, en beveſtigt is.)

CAP. CC.

Di ormeggiare.

SE una naue, ò due, ò quantità di nave, ò di navilii entreranno in porto, in ſpiaggia, ò in altro loco, & entraranno inſieme, & ſi ormeggiaranno, ogn'uno di loro ſi debbe tanto di longo ormeggiare dall'altro, che per niente non posſino fare alcun danno l'uno all'altro: imperò

moeyte, of ſchaade onder de Schippers rijſen, of ontſtaan ſal. Maar ſo het Schip, dat eerſt ten anker lag, ſijn touw of anker binnen of buytenwaarts niet verlegt, of verandert had, is het Schip dat na het ſelve ingekomen is, de geheele ſchaade, die het veroorſaakt ſal hebben, ſchuldig te vergoeden.

Als het Schip dat eerſt ten anker gekomen is, ſchade lijd door dien dat het Schip, dat laatſt ten anker gekomen was, ſijn ankers verlegt had, is het laatſte Schip in de geheele ſchaade gehouden. Maar als het eerſte Schip ſijn ankers verlegt heeft, is het laatſte maar in de halve ſchaade gehouden.

I. Maar ſo het Schip dat laaſt binnen gevaaren en ten anker gekomen was, ſijn touw, of anker, na dat het gewurpen was geweeſt, verlegt had, is het Schip, dat laaſt is binnen gekomen, in gevalle dat het Schip, dat eerſt binnen en ten anker gekomen was, door die ankers of touwen, die verlegt, of veranderd ſullen zijn, eenige ſchaade geleeden had, gehouden in al de ſchaade, die het ſelve geleeden heeft, door dien dat hy ſijn anker en touw verlegt had: maar indien dat het ſelve ſijn anker en touw niet verlegt had, en het Schip dat eerſt ten anker lag, het ſelve meer binnen of buytewaarts gelegt had, ſonder dat het Schip, het welk laaſt was binnen gekomen, eenige verandering had gemaakt, is het in de ſchaade *(*niet verder gehouden, als in het voorgaande Kapittel geſegt, en ter neêr geſtelt is.*) Maar ſo het Schip, dat eerſt binnen en ten anker gekomen was, eenige ſchaade geleeden had, ſonder dat het Schip dat laaſt binnen en ten anker gekomen was, daar oorſaak toe gegeeven had, is het niet gehouden de ſchaade, die het ſelve ſal hebben geleeden, te vergoeden; aangeſien dat het Schip, het welk laaſt binnen en ten anker gekomen was, tot deſelve geen oorſaak ſal gegeeven hebben. En dit Kapittel is gemaakt op dat een yder in ſijn doen voorſigtig ſal zijn, en wel toeſien hoe dat hy ſijn anker legt; want al na dat hy doet, en ſijn anker legt, ſal hy ſchuldig zijn aan het geen boven geſegt is, daarom moet een yder tragten te doen gelijk behoorlijk is.

KAP. CC.

Van 't Schip vaſt te leggen.

ALs een, of meer Schepen in een Have, Baay, of andere plaats binnen komen, en te gelijk binnen komen, en meeren, moet den een meeren ſo ver van den ander, dat ſy malkander geen ſchaade konnen doen. Maar als het gebeurt datter onweêr opkomt, terwijl dat ſy leggen aan een der voorſz. plaatſen, is een yder gehouden ſig wel, en ter deeg te verſorgen, en al by te ſet-

*però se per ventura stando loro in alcuni lochi sopradetti si metta cattivo tempo, ogn'un di loro si debba ormeggiare bene, & forte, & fare tutto il suo potere, perciòche nessuno di loro non possa pigliar alcun danno, & perciò nessun di loro possa far danno all' altro: & se per ventura stante quel cattiuo tempo ad alcuna delle naui, ò nauilii mancherà exarcie, & anderà sopra l'altre, & farà alcun danno, se quello nauilio, a chi la exarcia sarà mancata, haurà fatto tutto il suo potere di ormeggiarse, & la exarcia, che lui haueua, fussi buona, & sufficiente a quella naue, ò nauilio, & ancora a maggiore di quello, quel danno, che fussi fatto, non debba esser emendato a quello, che hauuto lo hauesse; poiche per colpa di quello, di chi la naue, ò nauilio fusse, alquale la exarcia era mancata, non sarà fatto; ancora più per altra ragione, pericoche lui haurà fatto tutte le sue forze, e tutto il suo potere di ormeggiarse; ancora più, che quella exarcia, che mancata li sarà, era buona, & sufficiente a quella naue, ò nauilio, & a maggiore di quello: & per la ragione disopra detta non è tenuto emenda fare di quel danno; che fatto hauesse ad alcuno. Imperoche se quel patrone di quella naue, ò nauilio, alquale l'exarcia fusse mancata, non hauesse fatto le sue forze, come far doueua, & poteua, & l'exarcia, che lui haueua, non era sufficiente a quella naue, ò nauilio, * ancora a minore di quella, se per queste ragioni sopra dette quella sua naue fara danno a nessuno, lui è tenuto tutto quel danno restituire, & mendare a quello, che sostenuto haueua per colpa di mancamento, ò negligentia di mala exarcia, che con lui portasse. Perche ogni patrone di naue, ò navilio si guardi, & si debba guardare, che non manchi per negligentia d'ormeggiarsi: & che non porti con se exarcia, che non sia sufficiente; pericoche la pena, & conditione, che disopra si è detta, non gli possa esser disopra posta.* (& dipoi ne hauesse danno.)

* *Ne* (nog.)

CAP. CCI.

Di stiva di botte.

P*Atrone di nave, ò nauilio, che appigionerà stiva di botte à viaggio certo, ò a tempo deputato, & il pigionante dice al patrone*, che lui non porti, nè facci portare, nè pigli, nè facci pigliare quella stiva, se già non li paga salario, & se la piglia, che vadi a risico, e a ventura del patrone: *& se sopra questa conditione, che il pigionante li haurà detta,*

ſetten wat hy heeft, op dat niemant eenig ongemak mogt overkomen. En ſo het in die ſtorm quam te gebeuren, dat een derſelven Schepen van ſijn touwen af dreef, en tegen den ander aanliep, en eenige ſchaade toebragt, ſal die ſchaade, die der toegebragt is, niet vergoed worden aan die geene, die ſe geleeden heeft, ſo anders maar het Schip, dat los geraakt was, alles gedaan, en bygeſet had om ſig wel te voorſien; en dat de touwen van het ſelve goed, en ſufficant waren geweeſt voor dat Schip, en ſelfs voor nog grooter als dat; alſo ſulks by den Meeſter van 't Schip, dat van ſijn touwen gedreven is, niet ſal toegekomen zijn; en te meer, vermits dat deſelve alles gedaan, en bygeſet heeft om het wel vaſt te maaken; En eyndelijk om dat het touw, dat ſig begeeven heeft, goed en ſufficant is geweeſt voor dat Schip, en voor nog grooter als dat: En om de voorſz. redenen is het niet ſchuldig de ſchaade, die het jemant toegebragt heeft, te vergoeden. Maar ſo de Schipper van het Schip, dat los geraakt was, ſijn beſt niet had gedaan, ſo als hy had konnen, en moeten doen, en ſijn touw niet ſufficant was geweeſt voor dat Schip, en ſelfs *(*niet*) voor een Schip, dat nog kleynder was, is hy ſchuldig, indien 't door de voorſz. oorſaak gebeurt, dat ſijn Schip een ander komt te beſchaadigen, alle ſodaanige ſchaaden te beteren, en te vergoeden aan die geene, die deſelve door ſijn nalatigheyd, en door faute der touwen, die hy by ſig had, ſal geleeden hebben. Daarom moeten alle Schippers haar wagten van nalaatig te zijn in het vaſt maaken van haar Schip, en geen touwen meê neemen, die niet bequaam zijn, op dat ſy in de pene, en conditien daar toe geſtelt, niet en vervallen.

KAP. CCI.

Van Vaatwerk.

ALs een Schipper Vaatwerk komt te huuren voor ſekere reys, of beſprooke tijd, en de verhuurder tegen de Schipper ſal ſeggen, (*dat hy dat Vaatwerk niet ſal meê voeren, of doen meê voeren, of weg neemen, of doen wegneemen, voor dat hy hem de huur ſal hebben betaalt; en dat het ſelve, ſo hy 't wil meê te neemen, ten pericule van hem Schipper ſal zijn*) is de Schipper, indien hy 't op die conditie, die de verhuurder hem ſal hebben voorgehouden, mede neemt, en het

*ta, ſe la porterà, & la ſtiva ſi perderà, il patrone è tenuto pagare la ſtiva, ò il precio di quella, & lo ſalario, che haueua accordato col pigionante. Ancora più, ſe il patrone della nave terrà più tempo la ſtiva, che non haueua accordato col pigionante, ò la porterà in altro viaggio, il quale non ſarà accordato tra il pigionante & il patrone, ſe la ſtiva ſi perde in quel tempo, ò in quello viaggio, il quale tra loro accordato non ſarà, il patrone della naue è tenuto pagare la ſtiva delle botte al ſopra detto pigionante, ò il precio di quelle, e tutta la pigione di quelle, multiplicando di viaggio certo, ò del tempo accordato, al vaggio, ò al tempo, che tra loro non fuſſe ſtato accordato. Ancora più, ſe il patrone della naue la giocava, ò barattaua, ò la vendeua, ò ſi perdeſſe per colpa ſua, per quella ragion * che diſopra è detta.*

I. *Imperò ſe il pigionante non metterà queſta conditione, che diſopra è detta, al patrone della naue, quando la pigionerà, ò piglierà la ſtiva: & la ſtiua ſi perdeſſe, debba eſſer perſa al detto pigionante,* (&) [1] *paghi la pigione ò nolo il detto patrone della naue, con che non ſi perda per colpa ſua, come diſopra è detto * l'haueſſe poſta lo pigionante: ſalvo imperò la pigione, perdaſi la ſtiva, ò non ſi perda, tuttauia ſia ſalvo la pigione al pigionante. Et ſe la ſtiva ſi perderà per le conditioni ſopradette, il patron della nave è tenuto di mendare la detta ſtiua; & ſe il patron della naue, & il pigionante non ſi poſſono accordare, debba eſſer meſſo in potere di doi buoni huomini maeſtri di botte, & che haueſſino viſto quella ſtiva, & che fuſſero bene nel l'officio pratichi, & qual ſi vuole coſa, che loro ne diranno per loro giuramento, quello ſia tenuto di mendar il ſignore della nave al detto pigionante: ſalvo impero che la pigione della ſtiva debba tuttauia eſſer pagata.*

* *Major* (meerder.)

1 *Paghi la pigione o nolo il detto patrone*] L. *paghi la pigione, o no, lo detto patrone.* CATAL. pag loguer o no lo Senyor.

* *Ne la condicio quo deſus es dita* (nog de conditie die boven geſegt is.)

CAP.

Vaatwerk komt te verongelukken, schuldig gelijke Vaatwerk te restitueeren, of de waarde van het selve, als mede de bedonge huur te betaalen. Voorts, so de Schipper sig langer van het Vaatwerk bedient sal hebben, als hy met den verhuurder afgesproken was, of het selve op een andere togt gevoert had, als tussen de Schipper en verhuurder gestipuleert was, is de Schipper, so by geval het Vaatwerk in die tijd, of op die togt, die niet gestipuleert was, komt te verongelukken, aan de voorsz. verhuurder gehouden gelijke Vaatwerk te restitueeren, of de waarde van het selve, mitsgaders de volkome huur, te rekenen de geakkordeerde reys, of tijd, op die reys, of tijd, die niet geakkordeert was. En so de Schipper het selve verspeelt, of verspilt, of verkoft had, of dat het door sijn toedoen was verongelukt, sal het geen gesegt is * (*des te meer*) plaats hebben.

I. Maar so de verhuurder de voorsz. conditien aan de Schipper, toen hy dat Vaatwerk huurde, of ontfing, niet voorgehouden had, en dat het Vaatwerk verongelukt was, moet het verongelukt zijn tot laste van de voorsz. verhuurder, ' 't zy datter de Schipper huur van gaf, of niet; mits dat het selve door sijn toedoen niet verongelukt sal zijn, gelijk boven gesegt is, en dat de verhuurder hem * (*de voorsz. conditie niet*) sal voorgehouden hebben: behoudens nogthans de huur, dat, het zy dat het Vaatwerk komt te verongelukken, of niet, de verhuurder in alle gevallen sijn huurpenningen vry sal hebben. En so het Vaatwerk op die conditie, die boven gesegt is, sal verongelukt zijn, is de Schipper schuldig het voorsz. Vaatwerk te vergoeden, en so de Schipper en verhuurder malkander niet verstaan konnen, moet het gestelt worden aan twee goede mannen, die kuypers zijn, en die de Vaaten sullen gesien hebben, en die goede kennis van het werk hebben, en de Schipper is gehouden aan de voorsz. verhuurder te betalen, al het geen, dat deselve onder Eede voor uytspraak sullen geeven; behoudens dat de huur van het Vaatwerk in alle gevallen sal moeten betaalt worden.

Als het Vaatwerk op de reys komt te blyven sonder toedoen van de Schipper, is sulks voor rekening van den verhuurder; ten waare dat het anders bedongen was.

CAP. CCII.

Di carico di vino.

SE alcun patrone hauesse noleggiato la sua nave, è navilio ad alcuni mercanti, se quella naue doueua, ò haueua a caricare di vino, & se il patron della naue fusse tenuto dare la stiva a mercanti per tutto il carico della naue, debba fare in questo modo; cioè far nettare le stive, & le debbe fare empire alli suoi marinari, ò a chi vorrà, innanzi che la metta nella sua naue, & così piena di acqua la debba mostrare a i mercanti, ò a huomo per loro, & dire, ò far dire a quei mercanti, che ci sono, ò saranno, già se a loro appare quella stiva esser buona? *& se sarà sincera, & se vogliono, che lui la metta nella naue, & se i mercanti, ò huomo per loro diranno, che la tengono per buona, & che non faccia danno, & che la metta, ò la faccia metter nella naue, se li mercanti la empieranno, ò la faranno empire di vino, poiche stiuata sarà nella naue, se di quelle stive si uscirà, ò verserà alcuna quantità di vino, che loro messo ci haveranno, ò fatto mettere, il patron della naue non è tenuto nessuna menda fare; percioche non è colpa sua, & ancora più, percioche lui la mostrò piena di acqua, & con volontà di loro, ò di huomo per loro la mise nella naue, & loro, ò huomo per loro la tengono per buona, & ben conditionata. Imperoche i mercanti sono tenuti pagare tutto il nolo, che promesso gli hauranno, tanto del vino, che versato si sarà, come di quello, che si sarà ristaurato, poiche per colpa di lui non si sarà versato, nè perso.*

I. *Imperò se il patron di naue doueua dare a i mercanti la stiva,* * *disopra è detto, se lui, nè huomo per lui non la mostrerà a i mercanti, nè a huomo per loro, & senza volontà di loro, ò di huomo per loro lui la metterà nella nave, ò navilio, ò la farà mettere, se i mercanti sosteneranno danno alcuno per conto di quella stiva, che lui mostrata non hauerà, il patron della naue è tenuto fare emenda; &* i

* *Com* (gelijk als.)

KAP. CCII.

Van een laading Wijn.

EEn Schipper hebbende ſijn Schip verhuurt aan eenige Koopluyden, indien dat het ſelve Schip ſoude, of moſt gelaaden worden met Wijn, en dat de Schipper aan de Koopluyden gehouden was het Vaatwerk voor al de laading van het Schip te beſchikken, moet hy aldus te werk gaan; namentlijk, hy moet de Vaaten doen ſchoon-maaken, en deſelve, voor dat hy ſe in't Schip brengt, door ſijn Bootsvolk, of door anderen, die 't hem believen ſal, doen vullen, en aldus met water gevult zijnde, vertoonen aan de Koopluyden, of aan derſelver Commiſſionaris, en de Koopluyden, die aldaar tegenwoordig zijn, afvraagen, of doen afvraagen, *of haar niet dunkt dat het Vaatwerk goet is?* en ſo het goed is, en dat ſy verſtaan dat hy 't in 't Schip ſal brengen, en dat de Koopluyden, of haar Commiſſionaris, ſal verklaart hebben, dat ſy 't voor goed houden, en dat hy 't in 't Schip ſal brengen, of laaten brengen, is de Schipper, ingevalle dat de Koopluyden het ſelve, na dat het in 't Schip gebragt ſal zijn, met Wijn komen te vullen, of laaten vullen, en datter een gedeelte van de Wijn, die ſy der ingedaan hadden, of in hadden laaten doen, uyt dat Vaatwerk uytgelekt, of uytgeloopen was, niet gehouden eenige vergoeding van ſchade te doen; om dat het door hem niet toegekomen is, als mede, om dat hy het ſelve vol water zijnde getoont, en met believen van haar, of van haar Commiſſionaris in 't Schip gebragt heeft, en dat ſy, of haar Commiſſionaris het ſelve voor goed, en wel geconditioneert gehouden hebben; maar de Koopluyden zijn gehouden de volkome vragt, die ſy hem beloofſt hebben, te betaalen, ſo wel van de uytgelekte, als van de behoude Wijn, mits dat deſelve door ſijn toedoen niet ſal uytgelekt, of verlooren zijn.

In wat gevallen het uytlekken van vloeybare waaren voor rekening van de Schipper komt, of niet.

I. Maar ſo de Schipper het Vaatwerk, *(*gelijk*) boven is geſegt, aan de Koopluyden moſt beſchikken, en dat hy, of jemant van ſynent wegen, het ſelve aan de Koopluyden, ofte derſelver Commiſſionaris niet vertoont had, en dat hy het ſonder order van haar, of haar Commiſſionaris in 't Schip brengt, of doet brengen, is de Schipper ſchuldig, ſo de Koopluyden eenige ſchaade komen te lyden, door dien dat hy haar het Vaatwerk niet vertoont had, die

ſchaa-

i mercanti non ſono tenuti pagar nolo di quel vino, che verſato ſarà, percioche lui non moſtrò la ſtiua ſe era buona, ò nò. Imperò ſe il patron della naue non darà, nè ſarà di ſtiva tenuto dare a quelli mercanti, che noleggiato hanno, & gli mercanti hauranno, ò doveranno haver la ſtiua, ſia buona, non ſia buona, che verſi il vino tutto, ò in parte, gli mercanti ſono tenuti pagar lo nolo di tanto, come nella naue ſua, ò ſuo nauilio haueſſi meſſo, di quello, che ſi ſaranno accordati, ſenza contraſto. Et per quello, che diſopra è detto, fu fatto queſto capitolo.

CAP. CCIII.

Di exarcia appigionata.

P*Atrone di naue, ò di nauilio, che appigionerà exárcia per andar in viaggio, & quelle exarcie, che appigionate haurà, ſi perderanno ſenza colpa di lui, non è tenuto niente emendar a quel, che appigionate ne l'haura, ſe non ſolamente la pigione, che tra di loro accordata ſarà. Imperoche ſe la exarcia perderà per colpa del patrone della naue, è tenuto di far menda a quello, che appigionata l'hauerà, tanto come l'exarcia valea in quel tempo, che lui l'appigionò, ò di dare tanta exarcia, come quella era in quel tempo, che la pigliò. Ancora più, ſe quella exarcia ſi romperà, ò guaſterà per colpa del patrone della naue, è tenuto di emenda fare, come diſopra ſi è detto. Peroche ſe ſi romperà, ò ſi guaſterà* [1] *per colpa di lui, non è tenuto niente mendare ſe non come diſopra ſi è detto. Salvo che ſe quello, che la exarcia appigionerà, metterà precio, ò conditione alcuna, & il patrone della nave riceuerà quella exarcia ſotto la conditione, che quello li metterà, il patrone della nave è tenuto di tutto quel precio, che lo pigionante detto gli hauerà, ò di reſtituire tanta exarcia come quella, & che vaglia tanto come quella. Imperò che ſia in libertà dell' appigionante, pigliar denari, ò exarcie. Però ſe il patrone della naue porterà quelle exarcie in altro viaggio, & non ſolamente in quello, che tra di loro ſarà accordato, & la exarcia ſi perderà in quel viaggio,*

1 *Per*] CATAL. *ſens* (ſonder, buyten.)

ſchade te vergoeden; en de Koopluyden zijn niet gehouden de vragt van de uytgelekte Wijn te betaalen, alſoo hy de vaaten niet getoont ſal hebben, of ſe goed waren, of niet. Maar ſo de Schipper de Vaaten niet ſal beſchikken, en niet ſchuldig weſen deſelve aan de Koopluyden, die hem bevragt hebben, te beſchikken, en dat de Koopluyden die ſelfs ſullen moeten leveren, zijn de Koopluyden ſchuldig, het zy datſe goed, of quaad ſullen zijn, datter de Wijn geheel was uytgeloopen, of ten deele, de vragt van al dat ſy in 't Schip ſullen gelaaden hebben, te betaalen, ſo als 't bedongen was, ſonder tegenſeggen. En om het geen, dat boven geſegt is, is dit Kapittel gemaakt.

KAP. CCIII.

Van gehuurde Takeling.

EEn Schipper, die eenige takeling gehuurt ſal hebben om op de reys te gebruyken, is niet ſchuldig, ſo die takeling, die hy gehuurt ſal hebben, buyten ſijn toedoen komt te verongelukken, aan die geene, die hem deſelve verhuurt heeft, jets te betaalen, als alleen de huur, die tuſſen hen bedongen was: maar ſo de takeling verongelukt ſal zijn door des Schippers toedoen, is hy ſchuldig aan die geene, die hem deſelve verhuurt ſal hebben, vergoeding te doen van het geen, dat die takeling waardig was, ten tijde als wanneer hy deſelve huurde; of anders ſodaanige takeling te reſtitueeren, als die was, toen hy ſe ontfing. Voorts ſoo die takeling gebroken, of bedurven ſal zijn, door toedoen van de Schipper, is hy ſchuldig vergoeding te doen, gelijk boven is geſegt; maar ſo deſelve [1] ſonder ſijn toedoen gebroken, of bedurven was, is hy niet ſchuldig jets te betaalen, buyten het geen, dat boven geſegt is; ten waare dat die geene, die de takeling verhuurt ſal hebben, deſelve getaxeert, of op ſekere conditie geſtelt had, en dat de Schipper die takeling op de conditie, daar deſelve op geſtelt was, had ontfangen, in ſodaanig een geval is de Schipper ſchuldig het volle geld, daar de verhuurder deſelve op geſtelt had, te betaalen, of ſo veel takeling weer te leveren, en die ſo veel waardig ſal zijn, als die was: maar de verhuurder ſal de keure hebben, of hy 't geld ſal willen neemen, of de takeling. Maar ſo de Schipper de takeling niet alleen op die reys, daar deſelve toe verhuurt was, maar ook op een andere meê genomen had, en de takeling op die reys, daar ſe niet toe verhuurt was, ver-

gio, che tra loro non ſaranno accordati, per qual ſi voglia modo che la exarcia ſi perda, o ſi guaſti, il patrone della naue è tenuto di dare, & reſtituire tanta exarcia, come quella, o il precio, che quella valea nel tempo, che la hebbe, o che meſſa ci fuſſe: & la pigione ſia pagata per lo viaggio accordato multiplicando a quello, che non ſarà accordato, o in qual ſi voglia modo che fuſſe, della exarcia, tuttauia debba eſſer pagata la pigione.

CAP. CCIV.

Di exarcia impreſtata.

P*Atrone di naue, o nauilio, che ſi fa preſtare exarcia, & ſi perderà, o ſi guaſterà, il patron della naue, che tolta l'haurà, è tenuto reſtituire tanto di exarcia, come quella, che tolta haurà in preſtito, o il precio, che quella valeua, nel tempo, che lui l'hebbe; & ſia a volontà di quel, che preſtata l'haura, di pigliare exarcia, o danari. Imperò in qual ſi vuole modo, che l'exarcia ſi perdeſſe, o ſi gauſtaſſe, debba eſſer reſtituita a quello, che, preſtata l'haurà, & il patron della naue, che hauuta l'ha, non ci può metter neſſuno contraſto. Et fu fatto perciò queſto capitolo, che molti patroni di naue, o nauilii ſi fanno preſtare exercia, che ſi perde, o ſi guaſta, & quando quello, che preſtata l'haurà, la dimanderà, lui metterâ contraſto; & per queſte ragioni diſopra dette, patrone di naue non debbe, nè può contraſtare a quello, che l'exarcia gli haueſſe preſtata.*

CAP. CCV.

Exarcia trouata in marina per neceſſità può eſſer pigliata.

P*Atrone di naue, ò nauilio può pigliar exarcia, che troua nella marina, con che l'habbia dibiſogno per ormeggiar la naue, o nauilio, che haueſſe paura di cattiuo tempo, o che fuſſe in loco pericoloſo, con che quella exarcia, che nella marina ſarà, non fuſſe dibiſogno a quelli, di chi fuſſe, che ancora lui ne haueſſe neceſſario a ormeggiare il ſuo nauilio,*

&

ongelukte, is de Schipper gehouden, op hoedaanig een wijſe dat die takeling ook verongelukt, of bedurven mogt zijn, gelijke takeling te reſtitueeren, of ſo veel als deſelve waardig is geweeſt, toen hy ſe ontfing, of daar ſe op getaxeert ſal zijn; daarinboven, ſal de huur ook moeten voldaan worden, niet alleen van de bedonge reys, maar ook van die geene, die niet bedongen was. Dog hoe dat het met de takeling ook gegaan mogt zijn, ſal de huur nogtans in alle gevallen betaalt worden.

K A P. CCIV.

Van geleende Takeling.

EEn Schipper, die eenige takeling te leen ontfangen heeft, is gehouden, ingevalle dat die takeling komt te verongelukken, of te bederven, gelijke takeling te reſtitueeren, als die was, die hy te leen ontfangen heeft; of ſo veel geld, als deſelve waardig was, toen hy ſe ontfing; en ſal die geene, die ſe uytgeleent heeft, de keur hebben, of hy 't geld wil neemen, of de takeling: dog op hoedaanig een wijſe de takeling ook bedurven, of verongelukt mogt zijn, ſal deſelve allenthalven worden goed gedaan aan die geene, die ſe uytgeleent heeft; en de Schipper die ſe ontfangen heeft, kan ſig geenſints daar tegen ſtellen. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat veele Schippers takeling te leen neemen, die verlooren gaat, of bedurven word, en als die geen, die ſe uytgeleent heeft, deſelve weèreyſcht, daar moeyte over aanregten: en om het geen dat hier nu geſegt is, kan, nog mag de Schipper geen moeyte maken tegen die geene, die hem de takeling geleent ſal hebben.

K A P. CCV.

Hoe eenig gereedſchap, dat aan ſtrand gevonden word, in cas van nood kan opgenomen worden.

EEn Schipper, mag het gereetſchap, dat hy aan ſtrant vind, opneemen, mits hebbende het van doen om ſijn Schip vaſt te maaken, terwijl dat hy vreeſt voor onweer, of aan een gevaarlijke plaats legt, en dat die geene, die dat gereetſchap, het welk op ſtrand legt, toebehoort, het ſelve niet van doen heeft, en ſijn Schip van

*& * il patrone della exarcia ci fusse, debbagli esser dimandata, & se non ci è, si può pigliare, con questo * che hauuta l'haurà, lo facci sapere a quello, di chi sarà, o altro per lui; & se lui nè vorrà hauer salario, [1] che gli debbe esser dato, percioche haurà pigliata la sua exarcia senza volontà sua, che per altro nò.*

I. *Imperò il patrone della naue, che la exarcia hauerà hauuta, la debba tornare in quel loco, che l'haurà tolta, incontinente, che il cattiuo tempo fussi passato; & se quello, di chi la exarcia sarà, nè sostenerà danno, o spesa, il patrone della naue, che hauuta l'haurà, debba tutto pagare. Ancora più, se la exarcia si perdesse, o si guastasse per qual si vuole conto, il patrone della naue debba restituire, & dare di tanta exarcia, come quella, che tolta haurà, o il precio, che quella valeua nel tempo, che lui l'hebbe, a quello, di chi l'exarcia sarà; & questo debba fare senza contrasto. Et se quello, di chi l'exarcia sarà, non volesse recuperare l'exarcia per quella, che persa sarà, & vorrà hauer denari, se tutti dui si potranno accordare, se non, debba esser messo in poter di doi buoni huomini di mare, che hauessino visto quelle exarcie; & quello, che fusse detto per quelli doi buoni huomini, si debbe seguir, che l'una parte nel' altra non ci può contrastare. Et fu fatto questo capitolo, percioche il patron della naue o nauilio si può pigliar exarcie senza licentia, di chi sarà, per ormiggiare la sua nave, o lo suo nauilio, che se il patron della naue hauesse a [1] caricare il signor della exarcia, per ventura si saria mosso tanto cattiuo tempo, che tutto quello, che dentro fusse, saria a risico di perdersi, innanzi che lui hauesse trouato il signore.*

* *Si* (indien.)
* *Encontinent que* (so haast als.)
1 *Caricare*, CATAL *cercar* (soeken.)

CAP. CCVI.

Di exarcia pigliata, ò prestata.

PAtrone di naue, o di nauilio, che si farà prestar, o pigliar exarcia di marina per ormeggiare la sua naue, se lui la porterà in viaggio, o in viaggi, senza licentia & volontà di quel; di chi sarà, se quel, di chi l'ex-

gelijke niet behoeft vast te maaken. En * (*als*) de eygenaar van het gereetschap tegenwoordig is, moet hem sulks versogt worden; en als deselve niet tegenwoordig is, mag het wel genomen worden, mits dat men * (*aanstonts*) na dat men het genomen heeft aan den eygenaar kennis daar van geeve, of aan iemant van sijnent weege, of die ook eenige huure daar voor begeerde, dewelke hem sou moeten betaalt worden, terwijl dat sijn gereetschap sonder sijn verlof genomen is, maar anders niet.

Een Schipper is gehouden het gereetschap, dat hy sonder verlof van den eygenaar gebesigt heeft, te betaalen so het by geval komt te vergaan, of te breeken.

I. Maar de Schipper, die het gereetschap opgenomen heeft, moet het selve, soo haast als het onweer over sal zijn, weerbrengen, ter plaatse, daar hy 't van daan genomen heeft; en so den eygenaar van het gereetschap eenige kosten of schaade ter dier saake gedaan had, is de Schipper die het genomen heeft, schuldig alle deselve te betaalen. Daar in boven, so het gereetschap beschaadigt, of verongelukt was, is de Schipper, op wat wijse dat het ook mogt bygekomen zijn, aan den eygenaar schuldig gelyke gereetschap te restitueren, als hy opgenomen had, of so veel geld, als het selve waardig was, toen hy het opnam; en dit is hy schuldig te doen sonder tegen-seggen. En so den eygenaar van het gereetschap geen gereetschap in plaats van het geen, dat verlooren is, sal willen aanneemen, maar geld sal eysschen (is 't wel) so sy in malkander verstaan konnen, so niet, sal het verschil gestelt worden aan twee goede zeevaarende mannen, dit dat gereetschap sullen gesien hebben, en het geen dat die twee goede mannen daar in voor uytspraak sullen geven, moet aan weerkanten by partyen agtervolgt worden, sonder tegen-seggen. En dit Kapittel is gemaakt, op dat een Schipper sonder verlof van den eygenaar gereetschap soude mogen opneemen, om sijn schip vast te leggen; want byaldien dat een Schipper genootsaakt sou zijn den eygenaar van het gereetschap ' op te soeken, sou het onweer ondertussen so swaar konnen worden, dat de geheele laading gevaar sou loopen, eer dat hy den eygenaar gevonden had.

KAP. CCVI.

Van gereetschap, dat op-genomen, of geleent is.

ALs een Schipper, die eenig gereetschap te leen, of van strand op genomen heeft, om sijn schip vast te maaken, het selve op een, of meer reysen meevoert sonder verlof van den eygenaar, is hy, die met

l'exarcia ſarà, nè ſoſtenerà alcun danno, o che haueſſe ad appigionare altra exarcia per biſogno della ſua naue, o nauilio, percioche ſe ne haueranno portata la ſua, quello, che portata l'exarcia haurà, debba pagar tutto quanto il danno, & ancora tutta la ſpeſa, & ingiuria, che quel ne haueſſe; & debba pagare il ſalario di quella exarcia, a quello, di chi ſarà, & ſia a ſuo piacere pigliare quel ſalario, o pigione, che vorrà, & quel li debba dare ſenza contraſto: & ſe voleſſi rihauere l'exarcia, o il precio, che quella valeua, ſia a ſuo piacere, & ſia creduto per ſuo giuramento, che quello, ilquale quell' exarcia haueſſi portata, non ci può contraſtare, nè huomo per lui: ancora più, ſia a volontà di quello, di chi la exarcia ſarà, che lo può mettere in potere della giuſtitia, & dimandar per furto. Et fu fatto perciò queſto capitolo, che molti patroni di naue ſi porteriano exarcie di altri, ſe queſte conditioni dette non ci fuſſero meſſe (&) per giuſtitia delle parti.

CAP. CCVII.

Di comandita à viaggio certo.

*MErcante, marinaro, nè alcun' altro, che piglierà comandita a viaggio certo, * loco deputato, ſe in quel viaggio, o in quel loco deputato ſi perderà tutta la comandita, con che non fuſſe colpa del comandatario, non e tenuto niente reſtituire, nè di emendare a quello, che la comandita li haurà fatta. Imperò ſe il detto comandatario la porterà in altro loco fuora quello, che accordato haueſſe con quello, che la comandita gli haurà fatta, ſe ſi perderà la comandita, lo comanditario è tenuto reſtituire a quello, che la comandita li haurà fatta, poiche lui l'haurà portata in altro loco, o altro viaggio, il quale non haueua accordo con lui.*

I. *Ancora più, ſe il detto comandatario porterà la comandita in viaggio, o in loco, doue non haueſſe accordato con quello, che la comandita li hauea fatta, & ſe guadagnerà, tutto il guadagno, che con la detta comandita farà, debba dare, a quello che la comandita*

dat gereetſchap heene gaat, gehouden, byaldien dat die geene, die het gereetſchap toebehoort, eenige ſchaade daar door leyd, of genootſaakt is, ander gereetſchap voor ſijn Schip te huuren, om datſe met het ſijne heen gegaan zijn, al die ſchaade, misgaaders alle koſten, en ongemakken, die deſelve daar door ſal hebben geleeden, te vergoeden; en is daar in boven gehouden, de huur van het ſelve gereetſchap aan den eygenaar, na ſijn vollen eyſch, te betaalen, ſonder tegenſeggen; en het ſtaat aan deſſelfs believen, of hy gereetſchap in de plaats ſal willen neemen, of de waarde in geld, ſullende daar in op ſijn eed gelooft worden, ſonder dat die geene, die het gereetſchap heeft mèe-genomen, of jemant van ſijnent wegen, ſulks ſal konnen betwiſten; ja het ſal die geene, die het gereetſchap heeft toebehoort, vry ſtaan ſodanig een te brengen in handen van juſtitie, en te beſchuldigen van dievery. En dit Kapittel is gemaakt, om dat veel Schippers met het gereetſchap van anderen ſouden heen gaan, indien dat deeſe ſtraf hier niet geſtelt was tot conſervatie van een yders regt.

K A P. CCVII.

Van Commiſſie op ſekere reys.

EEn Koopman, Bootsgeſel, of ander perſoon, die eenig goed in commiſſie mèe-neemt op ſekere reys, * (*of*) na ſekere beſprooke plaats, is niet gehouden, ſo het gebeurt, dat al het goed op die reys, of plaats, werwaarts het ſelve gedeſtineert was, buyten deſſelfs toedoen komt te verongelukken, jets te vergoeden, of te betaalen aan die geene, die hem de commiſſie ſal hebben gegeven: maar indien dat de voorſz. Commiſſionaris het ſelve op een andere reys gevoert had, als tuſſchen hem, en die geene, die hem de commiſſie gegeeven heeft, bedongen was, is de Commiſſionaris gehouden, ſo die goederen komen te verongelukken, deſelve aan die geene, die hem de commiſſie ſal gegeeven hebben, geheelijk te vergoeden, vermits dat hy deſelve, na een andere plaats, of op een andere togt gevoert ſal hebben, als hy met die geene was afgeſprooken.

Als een Commiſſionaris met het goed een andere weg uytgaat, of het

I. Daarinboven, ſo de voorſz. Commiſſionaris met de goederen op een andere togt of plaats gaat, als met die geene, die hem de commiſſie gegeeven had, geakkordeert was, is hy gehouden, ſo hy winſt komt te doen, all die winſt, die hy met de voorſz. commiſſie gedaan ſal hebben, aan die geene uyt te keeren, die hem de commiſſie ſal hebben gegeeven,

dita hauesse fatta, & non si deue ritener niente, se non quello, che li hauea promesso con il sopradetto, che glie le racomandò, per la fatica; & se altro ne ritenirà, è tenuto come se lo rubbasse della cassa: & se la comandita, o il guadagno fatto con quella, si perdesse in quei lochi, neiquali lo comandatario è tenuto restituire, & dare a quello, che la comandita li hauesse fatta, tanto è tenuto di guadagno, come della comandita, che pigliata hauesse, se si perdesse.

CAP. CCVIII.

Di impedimento di comandita.

COmandatarii, che porteranno comandita in viaggio, o in luogo deputato, & saranno partiti di quel loco, doue la comandita hauranno riceuuta, & saranno in quel luogo, doue erano rimasti con quelli, che le comandite hauranno fatte, & stando in quel loco venisse occasione di represaglia, o impedimento di Signorie, o venissero nauili armati de nemici, & se per qual si voglia di queste conditioni, che disopra sono dette, si perdesse la comandita, il comandatario non è tenuto di niente a quei, che la comandita gli hauessero fatta. Imperoche se stando nel viaggio, innanzi che in quel loco fussero, nelquale haueuano di andare, hauessero notitia di quelle cose, che disopra son dette, & loro ne fussero certi, che vero fusse, & loro ci entrassino, & la comandita si perdesse, li comandatarii sono tenuti di restituire, & di emendar tutta la comandita, che quei li hauessero fatta.

I. *Et se per ventura stando nel detto viaggio, innanzi che loro fussero nel sopradetto loco, haueano certezza de i casi sopradetti, & i comandatarii si potessero accordare con il patrone della nave, o del navilio, nel qual loro sariano, per andar in altro loco, doue non hauessero paura de' casi disopra detti (perche comandatarii sono detti mercanti tra li patroni delle naui) & patron di naue si accorderà con li detti mercanti, ancora che quel loco, delqual si accorderanno tra il patrone, & i comandatarii, non fusse accordato con quelli, iquali haueuano fatta la comandita, percioche per le tre ragioni disopra det-*

ven, sonder jets daar van in te houden, buyten het geen, dat hem voor sijn moeyte belooft sal zijn; en so hy jets anders daar van inhoud, sal hy aansprakelijk zijn, als of hy 't uyt de kas gestoolen had. En so het geen, dat hy in commissie is hebbende, of wel de winst daar mede gedaan, verlooren raakt op die plaats, daar de Commissionaris schuldig was geweest deselve over te geeven, en uyt te keeren aan die geene, die hem de commissie gegeeven heeft, sal hy so wel aanspraaklijk zijn voor de winst, als voor het geen dat hy in commissie gehad sal hebben, ingevallen dat het verlooren raakt.

langer onder sig houd als behoort, is hy aanspraaklijk voor de schaade.

KAP. CCVIII.

Van beletselen omtrent de commissie.

EEnige Commissionarissen, dewelke eenig goed op reys, of na sekere plaats in commissie mèe neemen, vertrokken zijnde van de plaats, daar sy die commissie ontfangen hadden, en gekomen zijnde ter plaatse, die tussen haar en die geenen, die aan haar de commissie gegeeven hadden, gestipuleert was, indien het gebeurt, dat aldaar, terwyl dat sy stil leggen, repressalien worden verleent, of datter belet komt van hooger hand, of gewaapende Schepen van Vyanden, is een Commissionaris, indien dat door een der voorsz. toevallen het goed in commissie verlooren gaat, in het minste niet gehouden aan die geenen, die hem de commissie sullen gegeeven hebben. Maar byaldien dat sy, nog op weg zijnde, en voor dat sy ter gedestineerder plaatse gearriveert waren, kennisse der voorsz. saaken bekomen hadden, en van de waarheyd versekert waren geweest, en sig des niet tegenstaande derwaarts begeeven hadden, en de commissie alsso verlooren ging, souden de Commissionarissen gehouden zijn, al het geen dat sy in commissie ontfangen hebben te restitueeren, en te vergoeden aan die geene, die haar de commissie sullen gegeven hebben.

I. En so sy by geval onderweeg, voor dat sy nog ter gedestineerder plaatse gekomen waren, sekerheyd der bovengemelde toevallen bekomen hadden, en dat de Commissionarissien met de Schipper van het Schip, daar sy mèe vaaren, konden akkordeeren, om na een andere plaats te gaan, daar men voor de boven gemelde ongemakken niet behoefde te vreesen (want de Commissionarissen zijn so veel als Koopluyden, ten opsigte van de Schipper) en dat de Schipper het met gemelde Koopluyden konde eens worden, (sal het hen vry staan

Een Commissionaris mag om driederly redenen de reys doen veranderen.

dette ogni comandatario può portar la comandita in altro locò, poiche fusse per saluar le comandite, che seco portasse, & non per nessuna altra ragione. Et questo debba esser fatto senza fraude.

I. *Et incontinente, che loro haueranno fatto porto in quel loco, nelqual hauessino accordato stando nel viaggio con il patron della naue, li detti comandatarii debbano vendere, & smaltire tutte le dette comandite, che loro haueranno, & tornare, & restituire a quelli, di chi saranno: & se in quel loco, doue per tal ragione, come disopra è detto, fusse, che si perdesse la detta comandita, ancora che quel loco non fusse accordato con quelli, che la comandita hauranno fatta, li comandatarii non sono tenuti restituire, nè emendare le comandite. Imperò se loro le porteranno in altro loco, o in altro viaggio, dopo che loro hauessino fatto porto, come disopra si è detto, innanzi che hauessino contato con quelli, che la comandita hauessino fatta, & la comandita si perdesse, gli comandatarii sariano tenuti restituire tutta la comandita, & lo guadagno se ne fusse, come nel capitolo disopra è contenuto.*

C A P. CCIX.

Dichiaratione del sopradetto capitolo.

COme che il capitolo sopradetto, dimostra, & dichiara, che ogni comandatario, ilquale porterà comandite a viaggio, ouero a loco certo, & deputato, se in quel loco, doue loro doueuano portare quelle comandite, ci fussero quelle conditioni, che nel capitolo sopradetto sono dichiarate, & che lui dubitasse di entrarci, & se lui si potrà accordare con il patrone della naue, o del nauilio, colquale lui sarà, per andare in altro luoco, doue quelle conditioni, che disopra sono dette, non ci fussero, che lui ci può andare, ancora che quel luoco, il quale lui si accorderà col patrone della naue, o nauilio, non fusse accordato con quello, che le comandite hauesse fatte: impero nel capitolo disopra detto non dice, nè chiarisce, se il patrone della naue, o nauilio portasse mercantie sue, & hauesse comandite d'al-

te gaan) al was het ſchoon dat die plaats, die de Schipper met de Commiſſionariſſen ſal uytgevonden hebben, in de commiſſie van hunne principalen niet begrepen was. Want om de 3. redenen, die boven geſegt zijn, konnen alle Commiſſionariſſen met haar commiſſie een andere weg uytgaan, mits ſtrekkende het ſelve tot behoudenis van haar commiſſie, en om geen andere rede. En dit ter goeder trouwe.

II. En de voorſz. Commiſſionariſſen moeten ſo haaſt als ſy aan die plaats, die ſy onder weeg met den Schipper uytgedagt, en beſtemt hebben, ſullen gekomen zijn, al het goed dat ſy in commiſſie hebben, vertieren, en te gelde maaken, en het provenue daar van uytkeeren, en ter hand ſtellen aan de geen, die het behoort: en ſo het geen dat hy in commiſſie hebben, op die plaats, dewelke ſy om ſodaanig een reden, als boven geſegt is, ſullen hebben aangedaan, komt te verongelukken, zijn de Commiſſionariſſen (onaangeſien dat die plaats in de commiſſie van haare principaalen niet begrepen was) ongehouden het ſelve te reſtitueeren, of de ſchaade te vergoeden. Maar indien dat ſy het ſelve na een andere plaats, of op een andere vojage quamen te vooren, na dat ſy eens, gelijk boven geſegt is aan land waren geweeſt, ſonder rekening gedaan te hebben aan haare principaalen, en dat het geen dat ſy in commiſſie hadden, quam te verongelukken, ſouden de Commiſſionariſſen gehouden zijn, al het ſelve te betaalen, als mede de winſt, ſo der eenige gedaan mogt zijn, gelijk in 't voorgaande Kapittel is geſegt.

Een Commiſſionaris aan een vreemde plaats gekomen zijnde moet het goed aanſtonts verkoopen, en rekeening doen aan ſijn principaalen.

KAP. CCIX.

Verklaaring van het bovenſtaande Kapittel.

GElijk als het bovenſtaande Kapittel aanwijſt, en vertoont, zijn alle Commiſſionariſſen, die eenig goed op reys, of na ſekere plaats in commiſſie mede neemen, bevoegt om (byaldien dat op die plaats daar ſy die goederen in commiſſie moſten heen voeren, die toevallen quaamen, die in 't voorgaande Kapittel zijn aangeweeſen, en dat ſy ſig derwaarts niet dorſten begeeven, en met den Schipper van haar Schip konden akkordeeren om te gaan na een andere plaats, daar de voorſz. toevallen niet en waaren) ſig derwaarts te begeeven, al was het ſchoon, dat die plaats, die ſy met den Schipper uytgevonden hadden, in de commiſſie van haare principaalen niet begreepen was. Maar het bovenſtaande Kapittel ſegt, nog en verklaart niet, of een

 Schip-

*d'altri, o d'altro, se potrà fare come li comandatarii vorranno, o se fussi di peggio conditione, che altro comandatario? & perciò i nostri antichi antecessori vederono, & conoscerono, che i patroni delle naui, o de' nauilii, iquali portano mercantie loro, & pigliano comandita di altro, ouero di altri, *che portino mercantie loro, * solamente che portino comandite di altri, non debbano per questo esser di peggior conditione, che un' altro comandatario; per qual ragione? percioche molti comandatarii, o fattori vanno per il mondo, iquali a tutto quello, che portino, non hanno nessuna cosa; ancora più, se quelle comandite si perdessero, loro non perderiano niente, percioche non costano niente a loro; imperò il patrone della naue, o nauilio, sia, che porti mercantia sua, o nò, tuttauia val più ciò, che lui ha nella naue, o nel nauilio, che non fa[1] quasi parte della comandita, che lui porta, o che lui haurà pigliata a se; & perciò lo patrone della naue, o del nauilio non puote, nè debbe essere in peggior conditione, che un'altro comandatario. Imperò è da intendere, che se nella sua naue, o nel nauilio haueua alcuni altri comandatarii, se le conditioni, che sono dette, saranno in quello loco, doue loro doueuano scaricare, & andare, il patrone della naue si debba consigliare, & hauere consiglio con loro, & quella cosa, che lui con loro tegniranno per bene, loro lo possano fare, che nessuno ci può niente dire.*

I. *Imperò se nella naue ci fusse robba di mercanti, & sopra quella robba non ci fusse nessuno, ne lo patrone della naue, o nauilio l'hauesse in comandita, solamente, che lui l'hauesse a consignare ad alcuni in alcun loco, doue hauesse a scaricare, se le conditioni disopra dette ci saranno, che lui non ardisca intrare, il patrone della naue non le debbe portare per niente in altro loco, poiche a lui non saranno accommandate, che lui le potesse[2] perdere; innanzi le debba tornare a quei mercanti, di chi saranno: * se il patrone della naue le porterà in altro loco, & quella robba si perderà, il patrono della naue è tenuto restituire, & emendare: ancora più, se lui le porterà in altro loco, & le venderà, & in quella robba guadagnerà, il patrone della naue, o nauilio è tenuto di dare & restituire a quei mercanti, di* chi-

* O (*of.*)
* O *no* (of niet.)
1 *Quasi parte della*] mallem. *qual si sia.*
2 *Perdre*] CATAL *vendre* (verkoopen.)
* *E* (en.)

Schipper, die sijn eyge koopmanschappen 't scheep heeft, en ook goederen van deesen, of geenen in commissie, bevoegt sal weesen te doen gelijk de andere Commissionarissen, dan of hy van erger conditie sal zijn, als eenig ander Commissionaris? Weshalven onse vooroudersgeoordeeld, en verstaan hebben, dat de Schippers, die haar eyge koopmanschappen voeren, en goed van deesen en geenen in commissie hebben, * (*of*) sonder onderscheyd, of sy haar eyge Koopmanschappen voeren, * (*of niet*,) alleen maar dat sy goederen van deesen of geenen in commissie hebben, daarom van geen erger conditie moeten zijn als eenig ander Commissionaris: om wat rede? om deese, namentlijk datter in de Weereld veel Commissionarissen, of Factoors reysen, die aan al het geen, dat hy meè neemen, geen stuyver eyge hebben, ja die, so wanneer dat al het goed, het welk sy in commissie hebben, verlooren gaat, niets daar by verliesen, doordien dat het haar geen geld heeft gekost, daar een Schipper in tegendeel, 't zy dat hy sijn eyge Koopmanschappen voert, of niet, altijt sijn belang heeft in het Schip selfs, als zijnde het geen, dat hy in 't Schip heeft van meer waardy als een party goeds, dat hy in commissie voert, of in sijn toeversigt genomen heeft; en daarom kan, nog behoort een Schipper van geen erger conditie te weesen, als eenig ander Commissionaris; met dien verstande nogthans, dat, als'er andere Commissionarissen 't scheep zijn, en dat de voorsz. beletselen waren opgekomen ter plaatse, daar de reys na toe ging, en daar sy mosten ontlaaden, de Schipper gehouden sou zijn, haar advys te neemen, en sig met deselve te beraaden, en al het geen dat sy zamen best sullen oordeelen, vermogen sy te doen, sonder dat iemant daar in jets te seggen heeft.

Als'er op de eene plaats belet is van Hoogerhand, is de Schipper niet bevoegt om het goed na een andere te voeren, ten ware dat hy Commissie had om het te verkoopen.

I. Maar als'er Koopmans goederen in 't Schip zijn, en datter niemant over dat goed gestelt is, en datter de Schipper selfs geen commissie van heeft, als alleen dat hy 't ter plaatse der ontlaadinge aan jemant moet overhandigen, is een Schipper niet bevoegt, indien dat aldaar de voorsz. beletselen mogten zijn, so dat hy die plaats niet derft aandoen, om het selve na een andere plaats te brengen; nademaal dat hem het selve niet in commissie gegeeven is, dat hy 't soude mogen verkoopen; maar hy is gehouden het selve weer te brengen aan de Koopluyden, die het toebehoort; * (*en*) so de Schipper het sal gebragt hebben na een andere plaats, en dat goed verlooren gaat, is de Schipper schuldig het selve te restitueeren, en te vergoeden. Nog meer, so hy het selve komt te voeren na een andere plaats, en verkoopt,

chi la robba sarà, il capitale, e tutto il guadagno, che in quella hauessi fatto; & i detti mercanti non sono tenuti dare, & restituire a quei patroni di naue, o nauilii danno, ne spesa, che lui ne hauesse fatta, se i detti mercanti non vorranno.

II. *Imperò se il patrone della naue, o nauilio hauessi mercantia sua, & hauesse tutta la robba, che nella naue, o nel nauilio fusse in comandita, che lui la potesse vendere, ancora che lui non ci habbia robba sua, solamente che tenga tutta la robba, o mercantia che nella sua naue, o nauilio fosse in commandita, che la potesse vendere, & che ne fusse mercante, se il detto patron della naue dubitasse intrare in quel loco, doue le comandite doueua vendere, che lui se ne haurà a restare per le conditioni, che nel capitolo sopradetto sono gia chiarite, & certificate, lui può mutare viaggio per andare in altro loco, doue non ci fusse risguardo delle conditioni, che disopra sono dette; in questo impero, che ciò, che lui farà, lo facci con consiglio di tutto il commune della naue, o della maggior parte: & se tutto il commune della naue, o del nauilio, si accordera di andare in quel loco, doue lui dirà, & farà certo, & darà ad intendere, o la maggior parte, lui ci può andare, & in questo modo può cambiare il viaggio: imperò se tutto il communale, ò la più parte della naue si accorderanno più presto del ritornare in quel loco, delquale faranno partita, che mutare viaggio per andare in altro loco, il patrone se ne debba ritornare; & se non si vorrà ritornare, & lui * per sua auttorità il viaggio, & le comandite si perderanno in tutto, ò in parte, lui è tenuto restituire a quelli, che le comandite li hauranno fatte tutto quello, che le comandite costassino, & il guadagno, che loro diranno per lor giuramento, che poteuano hauer fatto, se lui se ne fusse ritornato come la maggior parte lo consigliaua.*

III. *Imperò se il patrone ci anderà con consiglio di tutto il communale della naue, ò della maggior parte, se le comandite si perderanno in tutto, ò in parte, il patrone della naue non è tenuto di mendar a quelli, che la comandita gli hauesino fatta, poiche * consiglio di tutto*

* *Mudara* (sal veranderen.)
* *Ab* (met.)

koopt, en winst aan 't goed doed, is de Schipper aan de Koopluyden, die het goed toebehoort, gehouden de hooft-som met al de winst, die hy der aan gedaan sal hebben, uyt te keeren, en te betaalen; en de voorsz. Koopluyden sijn tegens haar wil niet gehouden aan de Schippers de onkosten en schaade te betaalen, die sy daarom mogten gedaan hebben.

II. Maar als de Schipper sijn eyge goed in heeft, en all het overige, datter in het Schip is, in commissie, so dat hy bevoegt is om het te verkoopen, ja dat hy selfs geen goed in 't Schip heeft, alleen maar dat hy all het goed, of al de Koopmanschappen, die in zijn Schip zijn, in commissie voert, so dat hy deselven kan verkoopen, en dat hy der so veel als Koopman van is, in sodaanig een gelegentheyd mag de Schipper, ingevalle dat hy swaarigheyd maakt om die plaats aan te doen, daar hy de goederen in commissie most verkoopen, en dat hy die niet konde naaderen, ter saake van die voorvallen, dewelke in het voorgaande Kapittel verklaart, en voorgestelt zijn, de reys veranderen, en sig begeeven na een andere plaats, daar hy voor de boven gemelde ongemakken niet hoeft bekommert te zijn; des nogthans dat hy, het 'geen dat hy komt te doen, niet anders en doe als met advijs van al 't Volk van 't Schip, of van het meerder gedeelte; en so al 't Volk van 't Schip, of het meerder gedeelte van verstant is, dat men sal gaan na die plaats, die hy komt op te geeven, en te verseekeren, en aan te wijsen, kan hy derwaarts gaan, en aldus sijn reys veranderen; maar so al het Volk van het Schip, of het meerder gedeelte eer sullen resolveeren, om weder te keeren na de plaats daar sy van daan gekomen zijn, als de reys te veranderen, en sig na een andere plaats te begeeven, is de Schipper gehouden weerom te keeren; en so hy niet wil weerom keeren, en de reys op sijn eyge autoriteyt * (*verandert*), en de goederen in commissie komen te verongelukken, geheel, of ten deele, is hy gehouden aan die geene, die hem de commissie gegeeven hebben, al het geen, dat het selve goed gekost sal hebben, te betaalen, mitsgaaders al de winst, die sy onder eede sullen verklaaren, dat sy souden hebben konnen doen, indien hy te rug gekeert was, gelijk het meeste Volk hem ried.

Als de Schipper met een Factoor van de goederen is, mag hy de reys in sekere gelegentheden veranderen, dog niet anders als met advijs van het Scheeps-Volk.

III. Maar als de Schipper sig derwaarts begeeft met raad van all 't Volk van 't Schip, of van het meerder gedeelte, is de Schipper, het zy dat het goed geheel, of ten deele mogt verongelukt zijn, geen vergoeding schuldig aan die geenen, die hem de commissie sullen gegeeven hebben; nademaal dat hy sig *(*met*) raad van all 't Volk van

Als de Schipper met advijs van het Scheeps-

't

*tutto il communale della naue ci ſarà andato; che è ragione, che il patron della naue poſſa cambiar viaggio, ſe lui ſarà mercante di tutta la robba, che lui porterà, perche lui la può gittare in mare, ſe mercante non ci fuſſe, con conſiglio di tutti i marinari per certi caſi. Et per le ragioni diſopra * li noſtri anteceſſori hanno fatto queſta emenda per li contraſti, che ci poſſano interuenire. Et ogni coſa, che diſopra è detta debba eſſer fatta ſenza fraude; & ſe fraude alcuna prouar ſi potrà, la parte, contra la qual prouata ſarà, debba ſatisfar tutto il danno alla parte, che hauuto l'haueſſe ſenza malitia, & ſenza refugio.*

* *Dites* (geſegt.)

CAP. CCX.

Di comandita riceuuta come coſa propria.

SE alcuni fattori, quali porteranno comandite à viaggio, ò a loco deputato, & loro accorderanno con quelli, che comandite faranno, che loro poſſino fare delle comandite come di ſua coſa propria, & quelli, che le comandite faranno, lo concederanno, in qual ſi vuole loco andando in quel viaggio, che loro laſcieranno la comandita, percioche non l'hauranno potuta vendere, & loro giurerà, che ſe lor propria fuſſe, non ci haueriano fatto altro, quelli, che in tal forma, hanno fatto comandita, non poſſono di niente altro coſtringer quei tali fattori, ſe non quando gli ſopradetti fattori la riſcuoteranno, che l'habbiano a reſtituir, & dare a quelli, che la comandita haueſſino fatta; ſaluo la fatica loro, di quello, che haueſſino accordato, che le comandite haueſſino fatte. Imperò li predetti fattori debbano ricuperar quella robba, che laſciato haueſſino, & dare a quelli, cbe comadata l'hauranno, & debbano riſcuotere quello, che della comandita ſi fuſſi hauuto, come più preſto potranno,

CAP.

't Schip derwaarts sal begeeven hebben: want het is billijk dat een Schipper bevoegt is om de reys te veranderen, ingevalle dat hy tot Koopman gestelt is, over al het goed dat hy in heeft, terwijl dat hy 't in sekere gelegentheyd, als 'er geen Koopman tegenwoordig is, met raad van all 't Scheeps-volk in Zee kan werpen. En om de * (*voorsz.*) rede hebben onse Voorouders deese verbetering gemaakt, om alle verschillen voor te komen, die daar uyt souden konnen reyssen. En alles wat boven gesegt is, moet sonder bedrog zijn; en so der eenig bedrog sal konnen beweesen worden, is die party, tegen dewelke sulks sal beweesen zijn, aan de beledigde party gehouden alle schaade promtelijk te betaalen, sonder eenige malitie.

Volk de re s verandert heeft, is hy nergens voor aan * *spraaklijk.*

KAP. CCX.

Van Commissie, die aangenomen is als eyge saak.

ALs de Commissionarissen, dewelken eenig goed op reys, of na sekere plaats sullen meè neemen, komen te akkordeeren met die geenen, die haar dat goed in commissie mèe geeven, dat sy met de goederen in commissie sullen mogen handelen, als met haar vry eyge goed, en die geenen, die de commissie geeven, sulks toestaan, zijn dese sodaanige Commissionarissen, byaldien dat sy het selve goed elders onder weeg, waar het ook soude mogen weesen, komen te laaten, doordien dat sy het niet konnen verkoopen, en onder eeden sullen verklaaren, dat sy, indien het haar eyge was geweest, niet anders souden hebben konnen doen, by hun Principaalen, die in deeser voegen de commissie gegeeven hebben, niet verder aansprakelijk, als alleen, dat sy, so sy het weer tot haar dispositie mogten gekreegen hebben, gehouden zijn het selve aan haare principaalen te extradeeren, en te overhandigen, behoudens het salaris, dat sy met de voorsz. haare principaalen bedongen hebben. Maar de voorsz. Commissionarissen zijn schuldig dat goed, dat sy elders sullen gelaaten hebben, weer te haalen, en het selve te restitueeren, en te overhandigen aan die geene, die haar de commissie sullen gegeeven hebben. En sy zijn gehouden het geen, dat van de goederen in commissie gemaakt sal zijn, so haast in te vorderen als haar doenlijk is.

CAP. CCXI.

Item de comandita.

Mercante, ò altro, che farà comandita ad alcun in questa forma, che quel, che la comandità riceuerà, che possa portare tuttauia con se in ogni loco, doue la sua persona anderà, & se la comandita si perderà, debba esser persa à quel, che fatta l'haurà: imperò se quel, che la comandita porterà, la giucasse, barattasse, o la perdesse per sua colpa, o se lui l'accomandaua ad altri, si perdesse, lui è tenuto restituir a quello, che la comandita li haurà fatta.

CAP. CCXII.

De comandita promessa.

*Mercante, che prometterà di fare comandita ad alcuno con carta, o testimonii, non si può extrahere, che non habbia a far la comandita a quello, che promessa l'haurà; & se lui vorrà extrahere di non fare la comandita a quello, alquale promessa l'haurà, * se quello ne hauesse fatta spesa alcuna, o ne hauessi noleggiata naue, o nauilio per rispetto della comandita, che li hauea promessa, è tenuto del tutto emendare. Et percio fu fatto questo capitolo, che se quello non li hauesse promessa quella comandita, lui non hauria noleggiato tanta grande naue, se non percio che quello gli haueua promesso, & haueria fatto gli suoi fatti, & il suo viaggio.*

* *E* (en.)

CAP. CCXIII.

Item de comandita.

Se alcuno fattore riceuerà comandita, se quel detto fattore hauessi alcuni denari, & in quello loco, doue riceuerà la comandita, lui smaltirà la comandita, & li suoi denari, & quando sarà in quel loco, doue andare doueua con la comandita, lui smaltirà li denari

suoi,

K A P. CCXI.

Nog van Commissie.

ALs een Koopman, of eenig ander Persoon aan jemant commissie geeft met verding, dat de Commissionaris, werwaarts hy in Persoon sal komen te gaan, het goed vry sal mogen mèe-neemen, moet dat goed, so het elders komt te verongelukken, gerekent worden voor rekening van die geene, die het mèe gegeeven heeft, verongelukt te zijn. Maar so de Commissionaris de goederen verspeelt, of verspilt had, of dat deselve door sijn toedoen verongelukt waren, of dat hyse een ander aanbevoelen had, is hy gehouden, sose verlooren raaken, deselve aan de geen, die hem de commissie gegeeven heeft, te vergoeden.

K A P. CCXII.

Van beloofde Commissie.

EEn Koopman, dewelke met geschrift, of in 't byweesen van getuygen belooft heeft aan jemant eenig goed in commissie te sullen mèe-geeven, kan sig niet ontslaan van sodaanig goed aan die geene, die hy 't belooft heeft, in commissie mèe te geeven; en so hy sig soude willen ontslaan, en de commissie niet geeven aan die geene, dien hy se belooft had, *(*en*) die Man daar reets eenige onkosten aan gedaan, of in verwagting van deselve commissie, die hem belooft was, een Schip gehuurt had, is hy gehouden dit alles te vergoeden. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat die Man, byaldien dat den ander hem die commissie niet belooft had, so een groot Schip niet sou hebben gehuurt, indien hy 't niet gedaan had om het geen, dat den ander hem belooft had; en hy sou sijn voordeel gedaan, en sijn reys bevorderd hebben.

K A P. CCXIII.

Van Commissie.

ALs een Commissionaris (geld) in commissie ontfangt, en gemelde Commissionaris geld van sig selfs heeft, en dat geld in commissie met ende beneffens sijn eyge geld op die plaats, daar hy de commissie aangenomen heeft, besteed, en daar na gekomen zijnde ter plaatse, werwaarts hy gehouden was de goederen in commissie heen te voeren, dat geen verkoopt, dat hy voor sijn eyge geld ge-

*ſuoi, & non ſmaltirà la comandita, ſe lui guadagnerà con i ſuoi denari, è tenuto di dare a quello, che la comandita gli haurà fatto andando al viaggio, tanto quanto lui guadagnerà con li ſuoi denari per ſoldo & per lira; & ſe lui perdeſſi con ſuoi denari, tutta la perdita debba eſſer ſua; ſe già quello, che la comandita li haurà fatta, non li haueua detto, che non li ſmaltiſſi, ſe non in coſe certe. Et ſe quel detto non l'haueua * il guadagno, & la perdita ſi debba partire per ſoldo, & per lira.*

* *E ell eſmerçara la comanda ab los ſeus diners enſemps* (en hy het geld in commiſſie met ende beneffens ſijn eyge geld ſal verhandelen.)

C A P. CCXIV.

Comandita in denari.

*SE alcuno comanderà a neſſuno denari, & ſe quello, che la comandita farà, accorderà con quello, che comandita riceuerà, che non lì ſmaltiſca quelli ſuoi denari, ſe non in coſa certa, & nominata, ſe quello, che la comandita hauerà riceuuta, non trouerà di quello, che lui gli haurà detto, lui nè debba hauere teſtimonii, come lui non troua di quella coſa, che lui li haueua detta che comperaſſe, percioche, ſe ci fuſſe in quello loco medeſimo alcuni mercanti, che hauesſino comperato di quella mercantia, nella quale lui doueua ſmaltire quelli denari, che lui haueua riceuuti in comandita, ſe quelli ci guadagnasſino alcuna coſa, & quello ilquale gli haueua i denari comandati li facesſi dimanda, lui poſſa moſtrare, & mettere in vero per quelli teſtimonii, che lui non haueua trouata di quella mercantia, della quale gli haueua detto che inueſtisſi gli ſuoi denari; * ſe per ventura prouare non potrà, che lui di quello, che doueua, & haueua carico ſmaltire denari, che in comandita haueua riceuuti, che lui non hauesſi trouato, lui è tenuto reſtituire, & di dare a quello, che li denari gli haurà comandati tanto come quelli mercanti ci hauranno guadagnato per ſoldo & per lira. Et ſe per ventura lui ſmaltisſi quelli danari in altre coſe ſenza ve-*

* *E* (en.)

koft heeft, en niet dat geen, dat hy voor het geld in commissie heeft gekoft, is hy schuldig, indien hy winst doet, al het geen, dat hy met sijn eyge geld gewonnen heeft, uyt te keeren aan die geene, die hem, toen hy de reys stond aan te neemen, de commissie sal gegeeven hebben, penning pennings gelijk; en so hy schaade doet met sijn geld, komt al de schaade voor sijn rekening; ten waare dat die geene, die hem de commissie gegeeven heeft, bevoolen had, dat hy 't alleen aan seker soort van Koopmanschap sou besteeden, die hy hem quam te noemen. En so hy sulks niet bevoolen had, * (*en den ander het geld in commissie met ende beneffens sijn eyge geld had verhandeld*) sal winst en verlies verdeeld worden pond-ponds gelijk.

KAP. CCXIV.

Van Commissie in geld.

ALs jemant een commissie van penningen aan een ander geeft, en die geene, die de commissie geeft, bedingt met die geene, die de commissie aanneemt, dat hy deselve sijne gelden niet sal besteeden als alleen aan sekere soort van Koopmanschap, die hy hem komt te noemen, is die geene, die de commissie heeft aangenomen, byaldien dat hy van 't selve goed, dat den ander hem opgegeeven had, niets ter wereld en vind, gehouden een verklaaring te beleggen, hoe dat hy van het selve goed, dat den ander hem belast had te koopen, niets ter weereld gevonden heeft; op dat hy, ingevalle datter op de selfde plaats eenige Koopluyden mogten geweest zijn, die van de selfde Koopmanschappen, waar aan hy de penningen, in commissie had moeten besteeden, gekoft, en voordeel gedaan hadden, en dat die geene, die hem de penningen in commissie gegeeven heeft, hem quam aan te spreken, met sodaanig een verklaaring sal konnen bewijsen, dat hy van deselve Koopmanschappen, waar aan hy de penningen had moeten besteeden, niets ter wereld gevonden heeft. *(*En*) so 't saake was, dat hy niet konde bewijsen, dat hy van het geen, waar aan hy volgens sijn ordre de penningen in commissie had moeten besteeden, niets ter wereld gevonden had, sal hy gehouden zijn aan die geene, die hem de penningen in commissie gegeeven hebben, so veel te vergoeden, en te betaalen, als die andere Koopluyden aldaar sullen gewonnen hebben, pond ponds gelijk. En so hy het geld aan ander goed besteet sal hebben sonder order van die geene, die hem dat geld in commissie gegeeven heeft, is hy gehouden, by aldien datter aan dat goed gewonnen was, al die winst uyt te keeren, en over te

volontà di quello, che il denari li haueua comandati, se in quella mercantia si guadagnerà, lui è tenuto a quello, ilquale gli denari li comandò, restituire, & di dare tutto il guadagno; & se in quelle mercantie, che lui hauessi comperate senza volontà di quello, che li denari comandò, si perderà in tutto, o in parte, tutta la perdita debba esser la sua, perciochè lui gli smaltì in quello, che lui non haueua carico smaltirgli: & ancora più, perciochè nessuno non ha potere in quello d'altri, se non tanto, come quello, di chi, ne gli da.

I. *Et se per ventura lui fussi in loco, che potessi restituire quelli danari a quello, che comandati ne gli haueua, & lui non restituira, anzi gli porterà con se, se in quelli danari interuenisse caso di suentura, che si perdessino del tutto, o in parte, tutta la perdita debba esser sua: imperoche se lui non fusse in loco, che lui possa restituire quelli danari a quello, che comandati gli haueua, lui gli può portare con se, & se a quelli danari interuenisse alcuno caso di suentura, che si perdessino in tutto, o in parte, debbano esser persi a quello, che li comandò, perche non è colpa del comandatario: imperoche se il detto comandatario li giucassi * per alcuna causa, che fussi sua colpa, lui è tenuto del tutto restituire. Et in quella forma, che disopra è detto della comandita in danari, in tal modo debba esser fatto della robba, a mercantia, che alcuno comandassi ad altri sotto certe conditioni. Et per le ragioni disopra dette fu fatto questo capitolo.*

* *Os perdra* (of quyt raakte.)

CAP. CCXV.

Di comandita di naue.

P*Atrone di naue, o di nauilio, che comanderà la sua naue ad alcuno per andare in viaggio saputo, se andando, o stando, o tornando in quello viaggio la naue si rompesse, o pigliasse alcuno danno, quel, che la naue, o nauilio hauessi riceuuto in comandita, non è tenuto di niente mendare al patrone della naue, che comandata l'haurà: imperò se lui la porterà in altro loco, o in altro viaggio fuora di quello loco, che con il patrone della naue haueua accordato, o con quello, che*

geeven aan die geene, die hem de penningen in commissie gegeeven heeft: en so der op dat goed, dat hy sonder order van die geene, die hem de penningen in commissie gegeeven heeft, gekoft sal hebben, schaade quam te vallen, 't zy dat het geheele kapitaal, of een gedeelte van het selve verlooren was, sal die schaade t'eenemaal tot sijnen lasten komen; nademaal dat hy deselve besteet heeft aan dat geene, waar toe sijn order niet lag om se te besteeden; en voorts om dat niemant meer magt kan voeren over een ander mans goed als den eygenaar hem heeft toegestaan.

I. En so hy geweest was ter plaatse, daar hy de penningen had konnen restitueeren aan die geene, die hem deselve in commissie gegeeven had, en dat hy se niet restitueert, maar onder sig houd, so der aan die penningen jets sal komen te gebeuren, datse verlooren raaken, geheel, of ten deelen, sal al de schaade voor sijn rekening weesen: maar so hy niet geweest was ter plaatse, daar hy de penningen had konnen restitueeren aan die geene, die hem deselve in commissie gegeeven had, kan hy se onder sig houden; en soo aan die penningen jets komt te gebeuren, dat se verlooren raaken, geheel, of ten deele, sullen deselve verlooren zijn voor rekening van die geene, die se in commissie gegeeven heeft; mitsdien dat het by den Commissionaris niet toegekomen is. Maar indien dat de Commissionaris deselve verspeelt had, of datse door sijn toedoen* (*verlooren*) waren, sal hy gehouden zijn deselve geheelijk te restitueeren. En al wat boven van commissie in geld gesegt is, moet op gelijke wijse verstaan worden van commissie in goederen, of Koopmanschappen, die den een den ander onder seker verding heeft aanbevolen. En om de gemelde redenen is dat Kapittel gemaakt.

Als een Commissionaris aan de plaats komt, daar hy de penningen aan sijn principaal most restitueeren, en deselve onder sig houd, is hy voor de schaade aanspraaklijk.

KAP. CCXV.

Van bewind van 't Schip.

ALs een Schipper sijn Schip jemant aanbeveelt, om sekere reys daar mede te doen, en het Schip op die reys, gaande, of komende, of stilleggende breekt, of eenige schaade leyd, is die geene, dien het Schip aanbevolen is, niet gehouden eenige vergoeding aan den Schipper te doen, die hem het selve aanbevolen heeft: Maar so hy daar me voortvaart na een andere plaats, of op een andere togt als met den Schipper, of met die geene, die hem het selve heeft aanbevolen,

che comandata ne gli hauessi, se la naue perdessi, o hauessi alcun danno, quello, al quale il nauilio fussi comandato, è tenuto di mendare la naue, o nauilio, a quello, che comandato l'haurà, o il precio di quella, & il danno, che hauuto ne hauessi; & se non hauessi di che pagare, debba stare in pregione, insino che habbi satisfatto a quello, che comandato ne li haueua.

I. *Et habbi di che pagare, o nò,* (&) *il patrone della naue, che comandato li haueua, è tenuto di dar a compagni la parte, che haueuano nella naue, & il guadagno di quelle: Imperò se il patrone della naue la comanderà con volontà di tutti i compagni, o della maggior parte, & se la naue si perdessi, come è detto, il patrone* * *è tenuto di far menda à compagni; perche ogni patrone di naue debbe dimandare a compagni, quando vorra comandare la sua naue ad altri, se in loco fussi, che li compagni ci fussino tutti, o in parte: & se lui fussi in loco,* [1] *doue ci fussi alcun compagno, lui non debba comandare a nessuno se non per* [2] *conditione certa, cioè a sapere, per infirmità; o che la naue fussi noleggiata per andare in loco, doue lui hauessi paura di Signoria; o che hauessi promesso pigliar moglie innanzi, che la naue noleggiassi, & che li amici lo sforzassino che la pigliassi innanzi che andassi nel viaggio; o per andare in peregrinaggio, & che ne hauessi fatto voto innanzi, che la naue noleggiassi: & tutte queste conditioni di sopradette, che siano senza fraude.*

* *No* (niet.)
1 *Doue ci fussi*) CATAL *on no haja algun personer* (daar geen een reder tegenwoordig is.)
2 *Conditione certa*) siet boven het 191ste Kapittel.

CAP. CCXVI.

Di comandita di naue senza licentia de i compagni.

SE *alcuno patrone di naue haurà comandata la sua naue ad alcuno senza licentia de' compagni, se quello, alquale la naue fussi comandata, venisse alcuno viaggio, o viaggi, & donassi conto a quello, che la naue li hauessi comandata, & quello, ilquale patrone fussi; ancora se hauessi comandata la naue ad alcuno, se lui darà conto, & parte*

len, afgesproken was, is die geene, dien het Schip aanbevolen is, so het Schip komt te verongelukken, of eenige schaade te leyden, gehouden het Schip te restitueeren aan die geene, die hem het selve aanbevolen heeft, of de waarde daar van te betaalen, mitsgaaders al de schaade die deselve daar door sal hebben geleden: en so hy niet in staat is om te betaalen, sal hy in de gevankenis gehouden worden totter tijd, dat hy den geene, die hem het selve aanbevoolen heeft, volkomentlijk sal hebben voldaan.

De Schipper is aanspraaklijk voor die geene, die hy in sijn plaats gestelt heeft; uytgenomen in sekere gevallen.

I. En het zy dat sodaanig een in staat sal zijn om te betaalen, of niet, is de Schipper, die het hem aanbevolen heeft, gehouden aan de Reders haare portien goed te doen, die sy in 't Schip sullen gehad hebben, als mede de winst, daar mede gedaan. Maar so de Schipper het aanbevolen had, met verlof van al de Reders, of van het meerder gedeelte, en het Schip quam te verongelukken, gelijk als gesegt is, is de Schipper * (*niet*) schuldig aan de Reders vergoeding te doen. Dierhalven moeten alle Schippers aan de Reders verlof versoeken, als sy haar Schip een ander willen aanbeveelen, indien sy zijn ter plaatse, daar alle de Reders, of een gedeelte der selven tegenwoordig is: [1] en als sy zijn ter plaatse, daar niemant van de Reders tegenwoordig is, mogen sy het niet aanbeveelen, als alleen in [2] sekere gevallen; namentlijk, by siekte; of dat het Schip bevragt was na een plaats, daar de Schipper bevreest was voor den Heer; of dat deselve, voor dat het Schip bevragt was, sig aan een Vrouw had verlooft, en dat hy van de Vrienden gedwongen wierd om het Huwelijk te voltrekken, voor dat hy sig op reys begeeft; of dat hy in Pelegrinagie ging, hebbende de gelofte gedaan voor dat het Schip bevragt was: alle welke gevallen ter goeder trouwe, en sonder bedrog moeten zijn.

KAP. CCXVI.

Van 't bewind van 't Schip sonder consent der Reders.

ALs een Schipper het bewind van sijn Schip aan een ander geeft, sonder consent van sijn Reders, en dat die geene, die hy het bewind heeft overgegeeven, na eenige reysen gedaan te hebben, rekening doet aan die geene, die hem het bewind van 't Schip heeft overgegeeven, en die Schipper van het selve is; of wel, so hy het bewind van het Schip aan een ander gegeeven, en selfs rekening aan sijn Reders gedaan had, en aan deselve hooft voor hooft hun contingent in

a ciascuno de' suoi compagni, tutto, & tanto come a ciascuno appartenga, per conto della parte, che nella naue hauranno, del guadagno, che quello, alquale lui hauessi comandata la naue, haurà fatto con quella naue, che lui comandata li haurà, se li detti compagni piglieranno la loro parte del guadagno, che a ciascuno per la parte, che nella naue haurà, si appartenga, se li detti compagni tutti, o parte diranno a quello, ilquale loro di quella naue hauranno fatto patrone, che loro non vogliono, che lui la comandi a nessuno senza loro volontà; & se lui lo farà, & la naue pigliassi alcuno danno, o farà alcuna perdita, o consumamento, che tutto sia, & stia sopra di lui; *& se sopra le dette conditioni disopra dette per gli compagni a quello, ilquale loro di quella naue, nella quale hanno la loro parte, hauranno messo, o fatto patron, se lui senza volontà di tutti i compagni, o della maggior parte ad alcuno la comandassi, se quello, alqual la comanderà, guadagnerà, lui è tenuto dare a ciascun compagno la parte del guadagno, che per la sua parte li toccassi: Et se per ventura quello, ilquale lui haurà comandata la naue, sotto le conditioni sopra dette, perderà la naue, o piglierà alcuno danno, o farà alcuno consumamento, il patrone della naue, è tenuto del tutto restituire, & emendare alli compagni senza contrasto.*

I. *Imperò se li detti compagni vederanno, & saperanno, che quello, che loro hanno fatto patrone, non và, nè anderà nella naue, innanzi sanno loro, & sono certi, che la comanderà ad altro, se li compagni piglieranno parte del guadagno, che quello con quella naue, che comandata gli sarà, fatto hauessi, & li compagni non diranno niente à quello, che loro hauranno fatto patrone, anzi li piace, & satifa il guadagno, che lui dà, & se sopra queste ragioni disopra dette la naue si perdesse, o pigliasse alcuno danno, il patrone della naue non è di niente tenuto; perioche li compagni sapevano, che lui non andaua nella naue, anzi la comandaua ad altro, che conduceua per lui: & anchora percioche li compagni riceuerono ciascuno viaggio, che la naue faceua, la parte, che a ciascuno toccaua per conto della sua parte, che nella naue haueano: & è ragione, che poi loro riceueno parte del guadagno, & erano certi che quello, che haueuano fatto* [1] *parte, non ci andaua, anzi la faceua condurre ad altro, & li compa-*

[1] *Parte* L. *Patrone* CATAL *Senyor* (Schipper.)

de winſt voldaan, dewelke die geene, dien hy het bewind van 't Schip heeft overgegeeven, met het ſelve Schip, waar van hy het bewind heeft overgegeeven, gedaan had, ſo de voorſz. Reders hun contingent in de winſt hooft voor hooft ontfangen, en de Reders alle, of een gedeelte derſelven, hem, dien hy tot Schipper op het Schip hadden geſtelt, aanſeggen, *Dat ſy niet verſtaan, dat hy het bewind aan een ander ſal geeven, ſonder haar conſent; en dat, byaldien dat hy ſulks doet, en het Schip eenige koſten, of ſchaade komt te leyden, of eenig ongemak te ontmoeten, het ſelve geheel voor ſijn rekening, en tot ſijnen laſten ſal weeſen*; en dat, onaangeſien de voorſz. conditie, door de Reders aan die geene voorgehouden, dewelke ſy tot Schipper op het Schip, waar in ſy hun parten heredeeren, hebben aangeſtelt, en gemaakt, deſelve, ſonder verlof van al de Reders, of van het meerder gedeelte het bewind aan een ander gaat overgeeven, is hy gehouden, byaldien dat die geene, dien hy het bewind heeft overgegeeven, winſt komt te doen, aan een ygelijk der Reders hun contingent in de winſt te voldoen; en ſo die geene, dien hy, onaangeſien de voorſz. conditie, het bewind van het Schip heeft overgegeeven, het Schip quyt raakt, of het ſelve beſchaadigt, of ten agteren ſet, aan deſelve Reders, al de ſchaade te vergoeden, en te betaalen, ſonder tegen-ſeggen.

Als de Reders hun contingent ontfangen van de winſt, die ſy weeten dat een ander met haar Schip gedaan heeft, verlieſen ſy hun regres tegen de regte Schipper.

I. Maar ſo de voorſz. Reders geſien, en geweeten hadden, dat die geene, dien ſy tot Schipper op het Schip hadden aangeſtelt, niet en voer, en niet van ſins was te vaaren, ja dat ſy verſekert, en bewuſt waren geweeſt, dat hy het bewind aan een ander ſtont over te geeven, en dat de Reders haar contingent in de winſt, dewelke die geene, die het bewind van het Schip gehad heeft, met het ſelve gedaan had, na haar neemen, en geen woorden maaken tegen die geene, die ſy tot Schipper hebben aangeſtelt, nemaar te vreeden zijn, en genoegen ſcheppen in de winſt, die deſelve haar aanbrengt, is de Schipper niet gehouden, ſo het gebeurt, dat het Schip in ſodanig een gelegentheid, als geſegt is, komt te blyven, of ſchaade te leyden, eenige vergoeding te doen; nademaal dat de Reders geweeten hebben, dat hy met het Schip niet en voer, en dat hy het een ander aanbevolen had, die het ſelve in ſijn plaats ſou regeeren; als mede nademaal dat de Reders yder reys, die het Schip gedaan heeft, hun contingent in de winſt ontfangen hebben; en het is redelijk, terwijl dat ſy hun contingent in de winſt aangenomen, en ſekere kennis gehad hebben, dat die geene, dien ſy tot Schipper hadden aangeſtelt, niet ſtont te vaaren, maar het Schip door een ander ſou laaten regeeren, en dat ſy

pagni non diceuano niente a quello, che loro haueuano fatto patrone anzi li piaceua lo guadagno, che lui gli daua, perciò è ragione, che come li piaceua il guadagno, tutto, & in tanto è ragione, che debbino partire il danno, & la perdita, & il consumamento, che (quando) *quello, che loro haueua fatto patrone, li daua: & per le ragioni dette fu fatto questo capitolo. Imperò è da intendere, che il patrone della naue, fussi in loco con li compagni insieme con tutti, o con parte, perche altrimente non la può, nè debbe commandare, se non per le conditioni, che sono già in un capitolo disopra detto chiarite.*

CAP. CCXVII.

Di comandita, che alcuno pigliarà in commune, ò in parte.

S*E il patrone di naue, o nauilio, porta in commune, & lui piglierà da alcuno mercante comandita a parte di robba, o di danari, & se quello, che la comandita riceuerà, non farà intendere, che quella comandita, che lui riceue, che lui la mescolerà al commune, ne nella scritta, che tra loro sarà fatta, non si comprenderà, che quella comandita, che lui riceue, la debba mescolare con quello commune, che porterà con se, lui ne è tenuto di dare conto a quello, che la comandita li haurà fatta: & se li farà comandita di robba, li debba dar conto di quello, che della robba hauessi hauuto; ancora più quelli denari, che haurà hauuto, debba smaltire in qual si vuole cosa, che al detto comandatario parrà, se già quello, che la comandita li haueua fatta, non hauessi accordato con lui, che* * *li smaltisse quelli denari di quella robba, che lui comandata li hauessi, o che non comperassi, se non cosa certa* [1] *contra loro fusse accordato.*

I. *Et se lui comandasse denari, & lui comperassi robba, lui è tenuto di dare conto di quello, che haurà hauuto della robba, che con li*

* *No* (niet.)
1 *Contra*] L. *come tra* CATAL. *com entre* (gelijk tussen.)

geen woorden maakten tegen die geene, die sy tot Schipper hadden aangestelt, nemaar genoegen schepten in de winst, die deselven haar aanbragt, dat sy, gelijk haar de winst behaagde, (dewelke die geene, die sy Schipper gemaakt hebben, haar aanbragt) alsoo ook hun deel in de rampen, en in de schaade, en in het verlies behooren te draagen. En om de voorsz. rede is dit Kapittel gemaakt. Dog men moet weeten dat de Schipper op sodaanig een plaats moet geweest zijn, daar alle de Reders of een gedeelte der selven tegenwoordig is geweest: want andersints kan, nog mag deselve het Schip geen ander aanbeveelen, ten waare in die gevallen, dewelken nu in een voorgaande Kapittel verklaart zijn.

K A P. CCXVII.

Van Commissie die jemant in 't gemeen, of bysonder aangenomen heeft.

ALs een Schipper, gemeene goederen in sijn Schip gelaaden en van deese of geene Koopman een commissie van goed, of geld in het bysonder ontfangen heeft, en die commissie aanneemende niet bekent maakt, dat hy van meening is om dat goed, het welk hy in commissie ontfangt, onder het gemeen te brengen, en dat ook in het geschrift, dat sy met malkander komen te maaken, niet uytgedrukt staat, dat hy soude vermogen die goederen, die hy in commissie aanneemt, onder het goed, het welk hy in 't gemeen voert, te brengen, is deselve gehouden rekening daar van te doen aan die geene, die hem de commissie sal gegeeven hebben. En so die geene hem een commissie van goederen gegeeven had, is hy schuldig rekening te doen van het geen dat van het selve goed sal gekomen zijn; en de voorsz. Commissionaris is daarinboven gehouden de penningen, die van het goed sullen gekomen zijn, weer aan te leggen aan sodaanige goederen, als hy raadsaam oordeelen sal; ten waare dat de geene, die hem de commissie gegeeven had, te vooren met hem geakkordeert was, dat hy de penningen van het goed, het welk hy hem in commissie gegeeven heeft, *(*niet*) sou besteeden, of dat hy het selve niet sou aanleggen, als alleen aan sodaanige goederen ' als deselve hem opgegeeven had.

I. En so hy hem geld in commissie gegeeven, en hy goederen voor het selve gekoft had, is hy gehouden rekening te doen van het geen dat hy van het selve goed (het welk hy met het geld in commissie ge-

Hoe een Commissionaris, die goederen van deese

li denari, che lui li comandò, haueua comperata, & venduta, & di quello, che smaltira di quella robba, che con li suoi denari haurà comperata; & mettere in ordine gli conti per quella hora, che lui fussi tornato del viaggio, & dare in suo potere il capitale, & il guadagno, che con la detta comandita fussi fatto, saluo sua faticha, come tra loro fussi accordato: & se il commune perde, o guadagna, quello, che la comandita gli haurà fatto, non ci è niente; nè quello, che la comandita haurà riceuuta, non è tenuto se non della comandita à restituire; & se guadagna, o perde con la detta comandita, tutto nelli debbe dare, & mettre in suo potere, tanto il guadagno, come la perdita: perche lui non è tenuto a quelli, di chi il commune fussi, per causa di quella comandita, che lui da alcuno riceuuta haurà: se imperò lui non haueua fatto intendere, che al commune andaua quella comandita, che haueua riceuuta.

I. *Imperò quello, che la comandita n'harrà fatta, non è tenuto di niente a quelli, di chi il commune fussi, sia che perdessino, o guadagnassino, nè quelli, di chi il commune sarà a quello, che la comandita haurà fatta, che se perde, o guadagna, debba essere suo il guadagno, come la perdita: & se per ventura quello, ilquale porta il commune, & haurà riceuuta la comandita, mescolèrà quella con il commune, senza licentia di quello, che la comandita li haueua fatta, & il detto comandatario conto dare non gli potrà, perciòche l'haurà mescolata con il commune, sia in libertà di quello, che la comandita li haurà fatta, di hauere lo maggior precio della robba, che haurà hauuto in quello loco, doue la comandita haurà venduta: & lo maggior precio della robba, che luy haurà portata, o il maggior guadagno, che nella robba si sarà fatto, è tenuto di dare quello, che la comandita haurà riceuuto a quello, che fatta gli harà; percioche l'haurà mescolata con il commune senza volontà sua: & questo li è tenuto dare & restituire senza contrasto.*

CAP.

gekoft, en verkoft heeft) gemaakt ſal hebben: als mede van het geen, dat hy van het ſelve goed, het welk hy voor dat geld gekoft had, te gelde gemaakt heeft, of niet; en ſo haaſt als hy van de reys 't huys gekomen is, moet hy de rekening in order brengen, en het Kapitaal beneffens de winſt, die hy met de voorſz. commiſſie gedaan ſal hebben, overgeeven, naar aftrek van ſijn ſalaris, het welk hy bedongen heeft. En het zy datter aan de gemeene goederen voordeel, of ſchaade gedaan was, ſulks en gaat die geene, die hem de goederen in commiſſie ſal gegeeven hebben, in het minſte niet aan; en de Commiſſionaris heeft alleen maar rekenſchap te doen van ſijn commiſſie: en is gehouden, het zy dat hy voordeel, of ſchaade met de voorſz. commiſſie gedaan mogt hebben, alles, wat hy onder hem heeft, uyt te keeren, en over te geeven, ſo wel het geen datter overgewonnen, als het geen, datter, na aftrek van het verlies, overgebleven is: want hy is by die geenen, die hun goederen in 't gemeen hebben, niet aanſpraaklijk uyt hoofde van eenige commiſſie, die hy van jemant (in 't byſonder) heeft ontfangen; ten waare dat hy bekent gemaakt had, dat die commiſſie, dewelke hy aangenomen heeft, in 't gemeen ſoude gaan.

of geene in 't gemeen heeft, rekening moet doen van het geld, of goed, dat hy van een ander apart ontfangen heeft.

II. Maar die geene, dewelke duſdaanig een commiſſie geeft, is niet gehouden aan die geene, dewelke haare goederen in 't gemeen hebben, 't zy dat deſelven voordeel, of ſchaade quamen te doen; gelijk ook die geene, dewelke haare goederen in het gemeen hebben, niet gehouden zijn aan die geene, die de commiſſie gegeeven heeft; dierhalven moet de winſt, ſo wel als het verlies voor ſijn rekening weeſen, 't zy dat hy voordeel of ſchaade mogt gedaan hebben. En ſo 't gebeurt, dat die geene, dewelke goederen in 't gemeen mèe neemt, en een commiſſie (à part) ontfangen heeft, deſelve onder het gemeen brengt, ſonder conſent van die geene, die hem de commiſſie gegeeven heeft, en dat de voorſz. Commiſſionaris niet in ſtaat is om rekening te doen, vermits dat hy 't onder het gemeen gebragt heeft, ſal die geene, die hem de commiſſie gegeeven heeft, voor het ſijne de hoogſte prys mogen eyſſchen, die hy ter plaatſe, alwaar hy het goed verkoft heeft, gemaakt ſal hebben: en die geene, die de commiſſie ontfangen heeft, is gehouden aan die geene, die hem deſelve gegeeven heeft, de hoogſte prys van al het goed, dat hy mèe gevoert heeft, of wel de grooſte winſt, die op het ſelve gedaan ſal zijn, te voldoen, en te betaalen, mitsdien dat hy het ſonder deſſelfs verlof onder het gemeen gebragt heeft: En ſulks is hy hem gehouden te voldoen en te betaalen ſonder tegen ſeggen.

Die hunne goederen à part hebben, hebben niet gemeens met die geenen, die hun goederen in 't gemeen hebben.

KAP.

CAP. CCXVIII.

Di comandita, che si perderà, & lo comandatario fallirà.

OGni comandatario, che porterà, o riceuerà comandite, se le comandite si [1] riceueranno per le ragioni, che nelli capitoli disopra dette sono, lui non è tenuto della comandita a restituire; imperò se le comandite si perderanno per altra ragione, & non per quelle, che nelli capitoli disopra sono dette, lui é tenuto di restituire, & di dare tutte le comandite, & lo guadagno con quello fatto, a quelli, che le comandite, li hauranno fatte; se imperò lui non può monstrare giuste ragioni, per che quelle comandite si siano perse: & se lui mostrare, ne prouare non può, nè le comandite restituire non potrà a quelli, di chi saranno, & il detto comandatario fallirà, se lui fallirà, & fussi giunto, debba esser pigliato, & messo in ferri, & stare per insino che quelli, di chi le comandite saranno, si siano accordati con il detto comandatario. Et fu fatto perciò questo capitolo, che molti comandatarii faliriano, se sapessino che nessuno male, nè danno, nè ingiuria, li potessi intervenire. Et [2] sconcio messe perciò le [3] conditioni, che disopra sono dette.

1 *Riceveranno*) CATAL. *Se perdran* (verongelukken.)
2 *Sconcio*) L. *sono ci* CATAL *son hi* (zijn hier.)
3 *Conditioni*) vox hæc in Consulatu sæpius occurrit, & passim quidem significatione pœnali, ut & Latini eandem aliquando usurparunt. *Cicero* pro Rab. Posthum. *providete ne duriorem vobis conditionem statuatis.* Pro Cæcin. *alicui gravem legem & conditionem constitui.* & pro Marcell. *a quo etiam ipsius victoriæ conditio visque devicta est.*

CAP. CCXIX.

Di patrone, che lasserà la naue per sue facende proprie.

SE alcuno patrone di naue, ò di nauilio porterà mercantie sue, o comandite, & lui sarà in quello loco, doue la naue haurà fatto porto, & la naue sarà spedita, che non resta, se non per lui, che non è spedito, & non può vendere le sue mercantie, se la naue ne farà spesa;

KAP. CCXVIII.

Van goed in Commissie dat verongelukt is; en van een Commissionaris die Bankerot gaat.

EEn Commissionaris, dewelke goederen in commissie mée neemt, of ontfangt, is niet schuldig, so 't gebeurt, dat de goederen op sodaanige wijsen, als in de voorgaande Kapittelen gesegt zijn, [1] komen te verongelukken, uyt hoofde van de commissie eenige vergoeding te doen: Maar so de goederen op een andere wijs, en niet op de sodaanigen als in de voorgaande Kapittelen gesegt zijn, verlooren gingen, is deselve gehouden al het goed, misgaaders al de winst, met het selve gedaan, aan die geene te restitueeren, en te betaalen, die hem de commissie sullen gegeeven hebben; ten waare dat deselve met regtmaatige redenen konde bewijsen, dat de goederen sonder sijn versuym of toedoen verongelukt waren; en so hy sulks niet sal konnen aantoonen, of bewijsen, en niet in staat zijn, om de goedederen aan de eygenaars te restitueeren, en dat de voorsz. Commissionaris sig komt te absenteeren, sal hy, indien hy sig absenteert, en sig sijne crediteuren ontrekt, so hy agterhaalt word, gevangen, en in hegtenis gebragt worden, en daar blyven, tot dat die geene, die hem de commissie gegeeven hebben, met de voorsz. Commissionaris sullen geakkordeert zijn. En daarom is dit Kapittel gemaakt: want veele Commissionarissen souden Bankerot gaan, so sy wisten dat haar geen ongemak, nog schaade of schande sou konnen overkomen: En daarom zijn hier de geseyde [2] conditien [3] voorgestelt.

KAP. CCXIX.

Van een Schipper, die het Schip laat vaaren om sijn eyge dingen te doen.

ALs een Schipper sijn eyge Koopmanschappen 't scheep heeft, of Koopmanschappen van anderen in commissie, en sig ophoud ter plaatse daar het Schip gearriveert is, en het Schip reysvaardig legt, en na niemant wagt als na hem, die niet gereet is, en sijn Waaren niet kan verkoopen, is hy schuldig, by aldien dat het Schip in die gele-

*spesa, lui la debba pagare del suo; & se lui rimane per sua mercantia a vendere, & lui ne manderà la naue, * piglierà alcuno danno, lui è tenuto di fare menda alli compagni; se già lui non haueua accordato con li compagni, quando lui si parti di quello loco, doue la naue haueua, caricato; & se lui lo haueua accordato con li compagni, con tutti, o con parte, & loro lo haueuano concesso, che lui potessi rimanere, & rimaneua, & mandaua la naue, se la naue pigliasse alcuno danno, lui non è tenuto di emenda a compagni. Imperò se il patrone della naue rimarrà, perciòche non potrà hauere il nolo, & non rimarria per niente che lui ci habbia a fare, se non per riscotere il nolo, & lui ne manderà la naue, per che non faccia spesa, & la naue piglierà alcun danno, il patron della naue non è tenuto di far menda a compagni, poiche per profitto della naue sarà rimasto, & non per niente, che hauessi a fare. Et* (per) *questo debba esser senza fraude.*

* *Si la naü* (so het Schip.)

C A P. CCXX.

Di testimoni di marinari, in contrasto di patron con mercanti.

Patrone di naue, o nauilio, che hauerà contrasto, con mercanti, li marinari della naue non possono far testimonio al patron della naue, nè a mercanti a loro utile, ne a loro danno dell' uno, ne dell' altro stando nel viaggio: imperò il cartolario debbe far testimonio, & esser mezzano tra loro. Ma quando la naue haurà fatto viaggio, & li marinari saranno liberi, che non saranno obligati al patron della naue, albora possono far testimonio tra il patron della naue, & li mercanti, con che loro non habbino interesso nel contrasto, nel quale saranno domandati per testimonii, ne che ne aspettassino hauer danno ne utile; che se aspettassino hauer danno, o utile, niente, che diriano, non haueria valore, & sariano tenuti per falsarii.

CAP.

gentheyd eenige onkosten doet, deselven uyt sijn beurs te betaalen. * En so hy aan Land blyft om sijn Waaren te verkoopen, en het Schip weg send, moet hy de schaade * (*die het Schip*) komt te leyden, aan de Reders betaalen; ten ware dat hy te vooren, toen hy vertrok van de plaats, daar het Schip gelaaden was, met de Reders daar omtrent geakkordeert was: En so hy met al de Reders, of met het meerder gedeelte daar omtrent geakkordeert was, en dat deselven hem hadden toegestaan, dat hy sou vermogen aan Land te blyven (om sijn afaires te verrigten,) en dat hy daar op was aan Land gebleeven, en het Schip heen gesonden had, sal hy niet gehouden zijn, so het Schip eenige schaade komt te leyden, deselven aan de Reders te vergoeden. Maar so de Schipper aan Land gebleeven was, om dat hy de vragt niet krygen kon, en niet om sijn bysondere afaires, maar alleen om het vragtloon in te vorderen, en dat hy 't Schip weg gesonden had, op dat het geen onkosten sou maaken, is hy niet gehouden de schaade, die het Schip mogt overkomen, aan de Reders te vergoeden; mitsdien dat hy ten voordeele van 't Schip aan Land gebleeven is, en niet om sijn bysondere afaires. En sulks moet ter goeder trouwe geschied zijn.

KAP. CCXX.

Van 't getuygenis der Bootsgesellen in gevalle van questie tusschen de Schipper en Koopluyden.

ALs de Schipper questie met de Koopluyden krygt, konnen de Matroosen van het Schip, so lang als de reys duurt, geen getuygenis geeven, ten behoeve van de Schipper, of van de Koopluyden, tot voor, of nadeel van den een, of van den ander: maar het Scheeps-boek moet getuygen, en Scheydsman tusschen beyden zijn. Maar als het Schip de reys volbragt heeft, en het boots-volk op vrye voeten staat, en niet meer verbonden is aan de Schipper, dan kan het selve getuygenis geeven tusschen de Schipper en de Koopluyden; des dat sy in de questie, waar in sy als getuygen geroepen worden, geen particulier belang, nog eenig voor of nadeel daar by te wagten hebben: want indien dat sy der eenig voor of nadeel by te wagten hadden, sou haar verklaaring van geender Waarde, en sy voor Falsarissen gehouden worden.

CAP. CCXXI.

Testimonio di mercanti in contrasto di patrone e marinaro.

*Marinari, che hauranno contrasto con il patron della naue, di alcune, * che non fussino scritte nel cartolario, li mercanti, che saranno nella naue, possono fare testimonio, nel viaggio stando, o che ne fussino usciti, tanto al patrone della naue, come a marinari, con che loro non fussino interessati nel contrasto, che tra loro fusse, ne che ne aspettassino hauere danno, ne utile. Et se li marinari hauessino contrasto con li mercanti, il patrone della naue può fare testimonio, poi siano usciti del viaggio, imperò [1] stando nel viaggio, & non sia interessato nel contrasto, che fusse tra loro. Ancora più, uno marinaro può fare testimonio all' altro, poi siano usciti del viaggio, con che non fussi interessati nel contrasto, nelquale sarà dato per testimonio, nè che ne spettassino danno, nè utile.*

I. *Imperò li marinari possono fare testimonio stante nel viaggio al patron della naue, & à mercanti, per questa ragione, cioè sapere per fatto, di getto; * se per cattiuo tempo, o per altro caso la naue hauesse a dare trauerso in terra; [2] che in quel caso, ò in quel ponto lo scriuano non potesse mettere gli accordi nel cartolario. Et perciò fu fatto questo capitolo, per che se in quel caso li marinari non potessino fare testimonii, nè il scriuano non hauesse possuto scriuere nel cartolario, il patron della naue potria negare tutti li patti, che haurà accordati con li mercanti, che a lui douesse tornare a danno, & diria tutto quello, che a se medesmo tornassi profitto, & li mercanti fariano il simile al patrone della naue: per questa ragione possono fare testimonio gli marinari in tal caso stante nel viaggio, percioche fraude alcuna non sia. Imperò per altra ragione non possono far testimonio stando in viaggio a utile, nè a danno del patrone, nè de' mercanti per contrasto alcuno.*

CAP.

* *Coses* (saaken.)

1 *Impero stando &c.*) Particula negativa deesse videtur, ut Colligi potest non solum ex verbis præcedentibus, *poi siano usciti del viaggio*, sed etiam ex hac ipsâ adversativá, *Impero*: ego vertendo interpolavi, lector cui minus placet, abjiciat.

2 *Che*, CATAL. *car* (want) siet boven het 97ste Kapittel.

KAP CCXXI.

Van 't getuygenis der Koopluyden in gevalle van questie tusschen de Schipper en Bootsgesellen.

ALs de Bootsgesellen questie met den Schipper hebben, over jets * dat in het Scheeps-boek niet aangetekent is, konnen de Koopluyden, die aan boord zijn, getuygenis geeven, so wel geduurende de reys, als na dat de reys volbragt is, en so wel ten behoeve van de Schipper, als van het bootsvolk, mits dat deselve in de questie, die tusschen henluyden is, geen interest hebben, en geen voor of nadeel daar in beöogen. En als de Matroosen verschil met de Koopluyden hebben, kan de Schipper getuyge weesen, na dat de reys gedaan sal zijn, maar [1] (niet) geduurende de reys, des dat hy niet geinteresseert en zy in de questie, die tusschen henluyden is. Voorts kan de eene Bootsgesel ten behoeve van den andere verklaaren, na dat de reys gedaan is, mits dat hy niet geinteresseert en zy in de questie, waar in hy als getuyge geroepen word; en dat hy geen voor of nadeel daar by te wagten heeft.

In wat gevallen de Bootsgesellen, geduurende de reys, getuygen konnen weesen tusschen, de Schipper en de Koopluyden.

I. Dog de schipgesellen konnen geduurende de reys, so wel ten behoeve van de Schipper, als van de Koopluyden getuygen weesen, in deese gevallen; namentlijk, als het Schip werpt; * (*of*) door storm of ander ongeval genootsaakt word om strand te kiesen; [2] want op dat moment, en in die ongelegentheyd kan de Schrijver het akkoord niet te boek setten. En daarom is dit Kapittel gemaakt, want so de Bootsgesellen in dat geval geen getuygen konden weesen, en de Schrijver in 't scheeps-boek niet konde schrijven, sou de Schipper het akkoord, dat hy met de Koopluyden gemaakt had, voor so verre als het selve tot sijn nadeel was, konnen ontkennen, en alleen maar seggen het geen dat tot sijn voordeel strekt, en de Koopluyden souden het selve met den Schipper doen. Dierhalven konnen de Bootsgesellen geduurende de reys in sodaanig een geval getuygen weesen, om alle bedrog voor te komen: Maar in andere gelegentheden konnen sy, geduurende de reys, in geenderly verschil, dat tusschen de Schipper en Koopluyden soude mogen weesen, ten voor of nadeele van den een of van den ander verklaaren.

CAP. CCXXII.

Testimonii de marinari.

SE mercanti, che saranno in naue, hauessino alcuno contrasto tra loro, & daranno li marinari per testimonii, gli marinari possono fare quel testimonio, nelquale saranno dimandati, sia, che loro fussino nel viaggio, o che fussino usciti, con che non aspettassino danno, nè utile hauere, ne volessino lo utile piu di una parte, che d'ell' altra, nè hauessino hauuto nessuna cosa; che se loro stimassino più il profitto di una parte, che dell'altra, o se hauessino riceuuto seruitio, se poteua esser prouato, loro sariano tenuti restituire tutto il danno, & tutta la ingiuria, & tutto l'interesse, che quella parte ne hauesse sostenuto per colpa di quel testimonio, che quelli hauessino fatto; ancora più, che li potria mettere, & constringere in poter della giustitia; & più, che non sariano per nessun tempo creduti di cosa, che loro dicessino; & se alcuni li chiamasse falsari, ò pergiuri, nessuna giustitia non li daria alcuna pena, per testimoni, che loro ne dessino, che anzi cascheriano loro in pena doppia, chi tale testimonio falso hauria fatto. Et fu fatto perciò questo capitolo, che spesse volte li mercanti sono in alcuni lochi, & non hanno con loro, se non solamente li marinari, & in presentia de marinari fanno alcuni patti, o accordi tra loro mercanti, & per ventura l'uno o l'altro si pentiria di quello, che haurà fatto, & come quell'altro mercante li domanderia la promessa, che tra loro fu fatta, quello ne potria negare, & se quello ne la negasse, & quell'altro mercante ne sosteria danno, & per quella ragione debbano far testimonio li marinari nelli contrasti, che saranno tra i mercanti, acciò non sia fraude tra loro.

CAP. CCXXIII.

Salario di nochiero o marinaro che anderanno à discretione.

PAtron di naue, o nauilio, che porterà con se in viaggio, o in viaggi il nochiero a discretione, il patrone della naue debba dargli

KAP. CCXXII.

Van 't getuygenis der Bootsgesellen.

ALs de Koopluyden, die 't Scheep zijn, eenig verschil met den anderen hebben, en de Bootsgesellen tot getuygen neemen, konnen de Bootsgesellen, des versogt zijnde, getuygenis geeven, het zy dat sy nog op reys zijn, of niet, mits dat sy der geen voor, of nadeel uyt te wagten hebben, of de eene party meer toegedaan zijn als de andere, of jets daar voor komen te genieten; want so men konde bewijsen dat sy de eene party meer waren toegedaan, als de andere, of dat sy eenig geschenk genoten hadden, souden sy gehouden zijn de schaaden en interessen te betaalen, die sy door haar getuygenis aan een van partyen veroorsaakt hebben: ja men salse konnen aanbrengen by het Geregt, om gestraft te worden; en daar in boven sullen sy nooyt gelooft worden in het geen dat sy seggen. En als jemant haar falsarissen, of myneedigen noemt, sal geen Regter sodaanig een konnen straffen, op het bewijs dat sy daar van brengen; nemaar hy sal haar selfs een dubbelde straf opleggen, die sodaanig een valsch getuygenis sullen gegeeven hebben. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat de Koopluyden sig dikwils op plaatsen bevinden, daar niemant als de Bootsgesellen tegenwoordig is, en dat de Koopluyden dikwils met malkanderen handelen, en contracteeren in 't byweesen van de Bootsgesellen, en het sou somtijts konnen gebeuren, dat de eene of de andere Koopman berouw kreeg van het geen, dat hy gedaan had, en dat hy 't sou ontkennen als de andere Koopman hem maande op sijn gedaane belofte, en so hy 't ontkende sou de andere Koopman daar merkelijk by benadeeld zijn; en daarom is 't nodig, dat de Bootsgesellen getuygenis geeven in de geschillen, die tussen dat de Koopluyden reysen, op dat sy malkander niet en bedriegen.

KAP. CCXXIII.

Van 't loon van een Stuurman of Matroos die op discretie vaaren.

ALs de Schipper een Stuurman op discretie aanneemt, om een of meer reysen te doen, is de Schipper gehouden hem so veel loon

té

*gli di salario tanto quanto haurà il miglior pruere della naue, o altrò delli communali, ancora più giusta la bontà, & valore, che esso nocchiero hauerà. Et se per ventura li marinari anderanno a discretione del patron della naue, il detto patron è tenuto darli il salario giusto, secondo le fatiche, ò seruitii, ch'essi haueranno fatto; & questo debba esser à discretione del nocchiero, & dello scriuano, che lo debbano dir per lo giuramento, che loro fatto hanno al patron della naue, bene, & fedelmente circa quelli marinari, che vanno a discrettione, che salario meritano, & qual nò, & che loro non dicano per volontà, nè per maliuolentia, nè per seruitio, che loro si hauessino promesso, nè per male, che loro volessino ad alcuno di quelli marinari, che nella naue anderiano à discretione; & questo debbono loro dire, sotto pena del giuramento bene, & fedelmente, * il patron della naue è tenuto di dare quel salario, che il nochiero, & il scriuano li hauran detto per lor giuramento, & non ci debba contrastare.*

* *E* (en.)

C A P. CCXXIV.

Di danno riceuuto per mancamento di ormeggiare.

PAtron di naue, ò nauilio, che sarà in piaggia, [1] ò in porto, ò in altro loco con la naue, & i mercanti, che conduranno, li diranno, & nuntieranno, che lui si ormeggi, & il patron della naue non si ormeggierà, ò per ventura non haurà tutte le exarcie, che promesse haurà, & per queste ragioni disopra dette li mercanti ne sosteranno danno, il patron della naue è tenuto restituire quel danno, che li mercanti hauranno sostenuto per tale causa, & * il patron della naue non ha di che pagare, debbasi vendere la naue, & se la naue non basta, & che il patron della naue hauesse beni alcuni, quelli si debbono vendere per fare compimento a quelli mercanti. Saluo li marinari, che non perdano li loro salarii. Ma li compagni non sono tenuti di niente mendare, se non la parte, che hauranno nella naue, ma altri beni nò. Et fu fatto questo capitolo, perche molti patroni di naue piangono la exarcia, & non si possono ormeggiare, & per questo la naue, ò nauilio si perde, & robba delli mercanti.*

CAP.

1 *O in porto*) nam quanquam in portu nos tuto esse putamus, unde Comicus dicit, *ego in portu navigo*, attamen verum est illud Propertii.

Ancora te teneat quem non tenuere Penates?
Quid meritum dicas cui sua terra parum est?
Ventorum est quodcunque paras; haud ulla carina,
Consenuit, fallit portus & ipse fidem.

* *Si* (indien.)

te geeven, als de voornaamste Boosgesel, of iemant van de gemeene Maats sal genieten, en selfs meer, nadat deselve Stuurman bequaam, en bevaare is. En als de Bootsgesellen op discretie van de Schipper vaaren, is de voorsz. Schipper schuldig hen redelijk te beloonen, na het werk en de dienst, die sy komen te doen, en dat ter discretie van de Stuurman, en Schryver, die op den eed by henluyden aan den Schipper gedaan, gehouden zijn ter goeder trouwe te verklaaren, in 't reguarde van die Matroosen, dewelke op discretie vaaren, hoedaanig loon deselve verdienen, of niet; en dat sy sulks niet seggen uyt genegentheyd, nog uyt wangunst, nog om eenig geschenk, dat haar belooft is, nog om dat sy eenige van die Matroosen, die op discretie vaaren, qualijk willen. En dit moeten sy ter goeder trouwe verklaaren op pene van mynèedigheyd. *(*En*) de Schipper is schuldig sodaanig loon te geeven, als de Stuurman en Schryver hem, op haar eed sullen verklaart hebben, sonder tegen seggen.

K A P. CCXXIV.

Van schaade, die ontstaan is door 't qualijk vast maaken van 't Schip.

EEn Schipper leggende met sijn Schip in een Baay, ' Have, of andere plaats, indien de Koopluyden, die 't Scheep zijn, hem aanseggen, of doen seggen, dat hy 't Schip sal vast maaken, en dat de Schipper het Schip niet vast maakt, of mogelijk niet voorsien is van al sodanig gereetschap als hy opgegeeven heeft, en de Koopluyden ter saake voorsz. eenige schaade komen te leyden, is de Schipper gehouden die schaade te vergoeden, dewelke de Koopluyden daar door sullen geleden hebben: En*(*so*) de Schipper niet in staat is om te betalen, moet het Schip verkoft worden: En so het Schip niet kan toereyken, en de Schipper nog eenige goederen (buyten het selve) heeft, sullen die mede verkoft worden, om de schaade der Koopluyden te voldoen: Des nogthans dat het bootsvolk niet benadeeld zy in haar loon. Dog de Reders zijn niet verder aanspraaklijk als voor hun portie Scheeps, en geensints omtrent haar andere goederen. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat de Schippers het veeltijts schuyven op haar gereetschap, en niet in staat zijn om haar Schip vast te maken; en dus gaat het Schip en Koopmans goed verlooren.

CAP. CCXXV.

Di naue, che si perderà in terra d'infedeli.

*Patrone di naue, o di nauilio, che sarà, * nauicherà in terra d'infedeli, & li interuerrà caso di disgratia, che per cattiuo tempo, ò per nauili armati di nemici perderà la naue, ò nauilio, se lui perde la naue o nauilio, per la ragione disopra detta, non è tenuto di dare niente à marinari, se già lui non la perdesse in loco, doue lui hauesse tutto il suo nolo; * è tenuto di dare tutto il salario a marinari. [1] Imperò qual si vuole patto, che il patrone della naue, ò nauilio farà con i mercanti, in quel patto medesmo debbano esser i marinari. Imperò se il patrone doueua dar salario à marinari per altri viaggi, lui è tenuto pagare, come [2] nel capitolo disopra si contiene. Imperò patrone di naue, ò nauilio * per tal ragione, come disopra è detto, (si) perderà la sua naue, ò nauilio non è tenuto dare naue, o vettouaglia à i marinari [2] per ritornare in terra di Christiani, perioche lui ha perso ciò, che lui haueua, & per ventura più, che lui non hauena. E fu fatto perciò questo capitolo, poiche patrone della naue, che ha persa la sua naue, non è tenuto di dare nauilio, nè vettouaglia à i marinari [3] per ritornare in terra de Christiani, poiche non ha per lui.*

* O (of.)
* *Que si ell ha tot son nolit* (want so hy sijn volkome vragt heeft.)
1 *Impero &c.*] Siet boven het 81, 102, 188, 189. en onder het 232. Kap.
2 *Nel Capitolo*) het boven Kap. 135.
* *Qui* (die.)
3 *Per ritornare*) het boven Kap. 149.

KAP. CCXXVI.

Casi che'l patron deue dimandar a' compagni per noleggiare.

SE patrone di naue, ò nauilio noleggierà la sua naue per andare in terra d'infedeli, ò in loco pericoloso, se lui fusse in loco, doue ci fussero compagni, ne li debbe domandare innanzi, che fermi il viaggio; & se lui ne dimanderà, & i compagni vorranno, lui può noleggiare, che compagno alcuno non può contrastare: & se lui noleggierà, che

KAP. CCXXV.

Van een Schip, dat gebleeven is in de Landen der Ongelovigen.

EEn Schipper ſig bevindende, *(*of*) vaarende in de Landen der Ongeloovigen, indien deſelve by ſtorm, of door gewaapende Schepen van Vyanden ſijn Schip quyt raakt, is hy niet gehouden, indien hy op ſodanig een wijs, als geſegt is, ſijn Schip quyt raakt, aan de Bootsgeſellen jets te betaalen; ten waare dat hy 't quyt geraakt was ter plaatſe daar hy ſijn vragt reets ontfangen had: *(*want ſo hy al ſijn vragt reets ontfangen had*) ſou hy gehouden zijn aan het bootsvolk de volkome huur te betalen: [1] Dog hoedaanig verdrag de Schipper met de Koopluyden komt te maaken, is het bootsvolk gehouden ſig daar aan te gedraagen. Maar indien dat de Schipper nog eenig loon aan het bootsvolk van eenige andere togten te quaat was, ſou hy gehouden zijn indiervoegen te betaalen, als in een der voorgaande [2] Kapittelen geſegt is. Dog een Schipper, *(*dewelke*) op ſodanig een wijs, als geſegt is ſijn Schip quyt raakt, is niet gehouden een Schip, of montkoſt aan het bootsvolk te verſchaffen om weder te keeren in Chriſten-Landen, nademaal dat hy alles verlooren heeft wat hy heeft, en miſſchien meer als hy heeft. En dit Kapittel is gemaakt, ten eynde dat een Schipper, die ſijn Schip verlooren heeft, niet ſoude gehouden zijn aan het bootsvolk een Schip of mondkoſt te verſchaffen om [3] weder te keeren in Chriſten-Landen, miſdien dat hy 't voor ſig ſelfs niet heeft.

KAP. CCXXVI.

In wat gevallen een Schipper gehouden is de Reders verlof te vraagen om het Schip te verhuuren.

EEn Schipper ſullende ſijn Schip verhuuren om een reys te doen na de Landen der Ongeloovigen, of eenige andere plaats, die niet veylig is, is gehouden aan de Reders, voor dat hy het Schip verhuurt, ſulks bekent te maaken, indien hy is ter plaatſe, daar de Reders by der hand zijn; en als hy het haar bekent gemaakt, en de Reders het toegeſtaan hebben, kan hy de reys aan neemen, ſonder dat de Reders ſulks konnen betwiſten: En ſo hy de reys komt aan te neemen, ſonder dat hy 't de Reders gevraagt heeft, konnen de Reders

che non ne dimandi, li compagni li possono contrastare, & possono incantare con lui, percioche non li hauerà dimandati; & se dimandati l'hauesse, li compagni non potriano incantare insino che fusse ritornato del viaggio. Et se i compagni incanteranno con il patron della naue, ò nauilio, che noleggiato haurà senza loro licentia, & lui uscirà della naue, ò del nauilio per incanto, o per qual si vuole conto, & li compagni riterranno la naue, ò nauilio, quella naue, ò nauilio debba seguir quel viaggio a quel mercante, che noleggiato l'haurà per quel precio, ò nolo, che il mercante hauea accordato con quello, che in quel tempo era patrone, quando lui noleggiò: perche ogn'uno si guardi che quando farà parte in naue, ò nauilio, qual si vuole cosa che quello farà, ò accorderà con mercanti, quello si douerà seguire.

I. *Imperò se il patrone della naue sarà in loco, che non ci sarà compagno nessuno, lui può noleggiare & andar in ogni loco, doue lui vorrà; & se la naue, ò nauilio piglierà alcun danno, compagno nessuno non li può far dimanda per quella ragione. Imperò se lui giocasse, ò baratasse, ò perdesse per alcuna ragione, che fusse colpa sua, i compagni li possano fare domanda. Imperò patrone di naue, che noleggierà per andare in terra de' Christiani, non è tenuto domandar a compagni se non vuole, nè compagno non la può incantare, poiche* (non) *haurà noleggiata, insino al ritorno del viaggio. Imperò patrone di naue, ò nauilio debba dar sicurtà al compagno, se la domanda, che lui non muti viaggio insino lui habbia tornata la naue, ò nauilio in potere de' compagni; & la sicurtà che darà, non sia tenuto se non à uso, & costume di mare. Et se per ventura il patrone della naue noleggierà, per andare ne i lochi disopra detti, & i compagni saranno nel detto loco, & sapranno che haurà noleggiato, ò non lo sapranno, & il patrone della naue non l'haurà detto, ne loro a lui niente contrastato, & in quel viaggio la naue, ò nauilio si perderà, ò piglierà alcun danno, li compagni non possono far nessuna dimanda, & il patrone della naue non è tenuto rispondere à loro.*

CAP.

sig gevoelig toonen, en het Schip tegens hem opveylen, nademaal dat hy 't haar niet gevraagt heeft: En so hy 't haar gevraagt sal hebben, konnen de Reders het niet opveylen, voor dat hy de reys heeft afgelegt. En als de Reders het tegen den Schipper, die het sonder haar toestaan verhuurt heeft, komen op te veylen, en deselve door de opveyling, of andersins van het Schip afraakt, en de Reders het Schip aan haar behouden, moet het Schip des niet te min, ten dienste van die Koopman, die het selve gehuurt heeft, de reys voor deselve huur, of preys volbrengen, dewelke de Koopman met die geene, die ten tijde, als wanneer hy 't huurde, Schipper was, bedongen heeft. Dierhalven moet een yder voorsigtig weesen, die met jemant een part in een Schip neemt, want al wat sodanig een met de Koopluyden doet, of contracteert, moet agtervolgt worden.

I. Maar als de Schipper sig elders bevind, daar niemant van de Reders by der hand is, kan hy 't verhuuren en vaaren al waar 't hem belieft; en so het Schip eenige schaade mogt overkomen, sal hy ter dier saake by de Reders niet aanspraaklijk zijn. Maar so hy het verspeelt, of verquanselt had, of dat het eenigsins door sijn toedoen verongelukt was, konnen de Reders sulks van hem eysschen; dog een Schipper, die het Schip verhuurt om een reys te doen in Christen-Landen, is niet gehouden, tegens sijn wil, aan de Reders verlof te vraagen; en een Reder kan het tegens hem niet opveylen, om dat hy 't verhuurt heeft, voor dat de reys gedaan sal zijn. Maar de Schipper is gehouden, indien sulks gevorderd word, Cautie ten behoeven van de Reders te stellen, dat hy de reys niet sal veranderen, voor dat hy het Schip weder ter dispositie van de Reders sal hebben gebragt; en de Cautie, die hy stelt, sal alleen volgens het gebruyk en de Kostumen van de Zee zijn. En so 't gebeurt, dat de Schipper, het Schip, daar de Reders by der hand waren, verhuurt, om te vaaren na de boven gemelde plaatsen, en dat de Reders geweeten hadden, dat hy het verhuurde, of dat sy het niet geweeten hadden, en dat de Schipper haar, en sy den Schipper nergens over aangesproken hadden, sullen de Reders, ingevalle dat het Schip op die reys komt te blyven, of eenige schaade te leyden, geen actie tot sijnen laste hebben, en de Schipper sal niet gehouden zijn haar te antwoorden.

In voorgevallen de Schipper niet schuldig is sijn Reders verlof te vraagen, om het Schip te verhuuren na een plaats, die niet veylig is.

CAP. CCXXVII.

Di riſcatto, ò accordo con naue armata.

IL patrone di naue, ò nauilio ilquale in mare libero, ò in porto, ò in piaggia, o in altro loco ſi riſcontrerà in nauilii armati di nemici, il patrone della naue puo parlare, & far accordo con i Comiti, & con lo Armiraglio per quantita di moneta, percioche loro non faccino male a lui, ne à niente della ſua naue: & ſe in quella naue, o nauilio fuſſe mercanti, lui debba dire il patto, che farà, ò haurà fatto con quei, cio è con i Comiti, & Armiraglio di quella armata, e tutti inſieme ſi debbono accordare à pagare quel riſcatto, ilquale lo patrone della naue, ò nauilio haurà accordato con i Comiti, ò Armiraglio di quella armata, & debbaſi pagare del communale per ſoldo, & per lira: & il patrone della naue debbaci mettere per la metà di quel, che valerà la naue, ò nauilio. Et ſe nella naue, ò nauilio non ci ſaranno mercanti, il patrone della naue ſi debba conſigliare [1] *con i marinari di poppa & il nocchiero, & con i marinari di prua; & ſe il patrone della naue paga quel riſcatto, che diſopra habbiamo detto con conſiglio, & volontà di quelli, che diſopra ſono detti, i mercanti non debbono ne poſſono niente contraſtare, con che il patron della naue paghi per la metà di quello, che valerà la naue.*

I. *Imperò ſe il patrone della naue, ò nauilio ſi riſcontrerà con nauilii armati, che non ſiano de'nemici, & lui li vorrà dare mancia, ò beueraggio, ſe nella naue haura mercanti, lui lo debbe dire, & dimandare à i mercanti, ſe ſono contenti, & farlo con conſiglio di tutti quei, che diſopra ſono detti; & ſe il patron della naue fa queſto, debbaſi pagare come diſopra ſi è detto. Imperò ſe il patrone della naue non lo farà con volontà de'mercanti, ò con conſiglio di quei, che diſopra ſono detti, e lui per ſua volontà farà patto, & darà beueraggio ſenza licentia de'mercanti, & ſenza conſiglio di quei, che diſopra ſono detti, il patrone della naue il debba pagare del ſuo proprio, che gli mercanti non li ſono tenuti niente dare ne reſtituire delle ſpeſe, ò del patto del beueraggio, che lui haurà dato a quei nauilii armati.*

CAP.

1 *Con li marinari di poppa & con lo Nochiero, & con li marinari di prua) Xenophon de Adminiſt. dom. lib. 5.* οὐχ ὁρᾶτε, ὅτι καὶ νεύματος μόνου ἕνεκα χαλεπαίνει μὲν πρωρεὺς τοῖς ἐν πρώρᾳ, χαλεπαίνει δὲ κυβερνήτης τοῖς εν πρύμνῃ. *Non videtis proretam hominibus in prora vel ob nutum tantum ſuccenſere, Gubernatorem vero iis, qui in puppi ſunt.* Vide quæ dixi ad cap. 109.

KAP. CCXXVII.

Van 't Rançoen of Akkord met een gewaapend Schip.

EEn Schipper, die in de ope Zee, of in een Have, Baay, of andere plaats eenige gewaapende vyandelijke Scheepen ontmoet, vermag met den Capiteyn, en Admiraal in onderhandeling te treden, en met deselve voor sekere somme gelds akkordeeren, op dat sy hem, en sijn Schip ongemoeyt sullen laaten; en als 'er Koopluyden aan boord zijn, moet hy haar het akkord bekent maaken, het welk hy met deselven sal maaken, of reets gemaakt sal hebben, te weeten met den Capiteyn en Admiraal van die Armade: en deesen moeten met den anderen akkordeeren, om het Rançoen te betaalen, het welk de Schipper aan den Capiteyn, en Admiraal van die Armade belooft heeft; en het selve moet uyt het gemeen betaalt worden pond-ponds gelijk; en de Schipper moet daar toe contribueeren voor de halve waarde van sijn Schip. En als 'er geen Koopluyden aan boord zijn, is de Schipper schuldig Raad te pleegen [1] met de Officiers en de Stuurman, en met de gemeene maats; en als de Schipper het voorsz. Rançoen betaalt heeft met raad en toestemming van die geenen, die boven gesegt zijn, konnen, nog mogen de Koopluyden daar geen dispüt over aanregten, mits dat de Schipper daar toe contribueere voor de halve waarde van sijn Schip.

Al wat de Schipper op sijn eyge autoriteyt weg geeft moet hy uyt sijn eyge beurs betaalen.

I. Maar als de Schipper eenige gewaapende Schepen ontmoet, die niet vyandelijk zijn, ende genegen is om deselven een Present, of vereering te geeven, moet hy de Koopluyden sulks bekent maaken, als 'er Koopluyden 't Scheep zijn, en haar afvraagen of sy te vreeden zijn, en hy moet het doen ten overstaan van alle die geenen, die boven gesegt zijn: en als de Schipper so doet, moet het bekostigt worden indiervoegen, als boven gesegt is. Maar so de Schipper het niet doet met consent der Koopluyden, of met toestemming van die geenen, die boven gesegt zijn, en op sijn eyge autoriteyt akkordeerd, en geschenken geeft sonder consent der Koopluyden, en sonder toestemming van die geenen, die boven gesegt zijn, moet de Schipper het uyt sijn eyge beurs betaalen, en zijn de Koopluyden hem niet gehouden eenige vergoeding te doen, of jets van de onkosten te restrueeren, dewelke hy in voldoening van het akkord aan die gewaapende Schepen gedaan heeft.

CAP. CCXXVIII.

Di riscatto con nauilii armati de i nemici.

SE alcuna naue, ò nauilio sarà in terra de nemici, & in loco sospettoso stante carico del tutto, ò in parte, & venissino nauilii armati de nemici, & il patrone della naue, ò nauilio parlerà patto, ò farà parlar à quei nauili armati, perioche loro non faccino danno à nessuna cosa, che nella naue, ò nauilio fusse, & quel patto, che lui parlerà, ò farà parlare, se i mercanti saranno nella naue, ò nauilio tutti, ò la maggior parte, lui li debba dire, quel patto, che lui ha fatto con quei Comiti di quei nauilii armati, & con consiglio & volontà de' mercanti lui il debbe dare: & i mercanti sono tenuti pagare per soldo & per lira per quello, che hauranno robba nella naue, ò nauilio. Et se per ventura i mercanti non fussero nella naue, ò nauilio tutti, ne parte, & fussino in loco, che il patron della naue, ò nauilio hauesse tempo, che lui potesse fare a sapere quel patto, che lui hauria fatto fare con quei nauilii armati per saluar se, & tutta la robba, lui è tenuto farlo sapere; & se lui non haueua tempo di poterlo far sapere a i mercanti, il patron della naue debba far in questo modo, che tutto quel, che lui farà, il faccia con consiglio di tutto il communale della naue; & se lui il fa in questo modo, il mercanti sono tenuti di mettere, & pagar tutto, & in tanto come se tutti loro ci fussero stati, che in niente non debbono, nè possono contrastare.

I. *Imperò se il parron della naue farà alcun patto con quei nauilii armati, & li mercanti saranno nella naue tutti, ò la maggior parte, ò saranno in loco, che lui potrà far sapere, & non lo facesse, quel patto, che hauerà fatto fare, & non l'haurà fatto a sapere à i mercanti, poiche loro fussero in quel locó, che lui fare lo potea, à quale tal patto, che lui hauerà fatto, li mercanti non sono tenuti niente à mettere, posto che la robba fusse nella naue, ò nauilio tutta, ò parte, percioche non li ha dimandati. Imperò se loro saranno in loco, che non li possa dimandare, & il patron della naue farà quel pat-*

KAP. CCXXVIII.

Van 't Rançoen, of akkord met gewaapende Schepen der Vyanden.

ALs het Schip geheel, of ten deele gelaaden zijnde in Vyanden Landen, of aan een andere plaats legt, die niet veylig is, en aldaar eenige gewapende vyandelijke Schepen opkomen, moet de Schipper, so hy met die gewapende Schepen handeld, of doet handelen, op dat sy de laading, die in sijn Schip is, niet souden beschadigen, het akkord, daar hy met de Capiteyns van die gewapende Schepen over handeld, of doet handelen, of dat hy met deselven gesloten heeft, aan de Koopluyden bekent maaken, indien sy allen, of ten meerendeelen aanboord zijn, en moet het selve met raad en toestemming der Koopluyden voldoen; en de Koopluyden zijn schuldig daar toe te contribueeren voor de goederen die sy in het Schip hebben pondponds gelijk. En so 't saake was dat de Koopluyden alle, of voor een gedeelte niet aan boord waren, en dat sy waren op sodaanig een plaats, daar de Schipper tijd en gelegentheyd had om haar kennis van het akkord te laaten toekomen, het welk hy met die gewapende Schepen had, doen maaken, tot behoudenis van Schip en goed, is hy gehouden haar kennis van het selve te geeven: En so der geen tijd was om de Koopluyden kennis van het selve te geeven, moet de Schipper in dier voegen te werk gaan, dat hy alles, wat hy komt te doen, doe met raad van al het Volk van 't Schip: en als hy so gedaan heeft, zijn de Koopluyden schuldig te contribueeren, en te betaalen, niet anders als of sy allen present waren geweest, sonder tegen seggen.

Als de Koopluyden elders zijn, daar de Schipper haar kennis van 't akkord kan laaten toekomen, moet hy sulks doen, of andersints het akkord uyt sijn eyge beurs voldoen.

I. Maar so de Schipper een akkord met die gewapende Schepen aangegaan had, daar de Koopluyden allen, of ten meerendeele scheep waren geweest, of op sodaanig een plaats, daar hy haar kennis van het selve had konnen laaten toekomen, en dat hy sulks niet gedaan had, zijn de Koopluyden in dat akkord, het welk hy gemaakt, ende waar van hy de Koopluyden geen kennis heeft laaten toekomen, daar sy nogtans geweest waren op sodaanig een plaats, daar hy haar kennis had konnen laaten toekomen, niet gehouden te contribueeren, al was het schoon dat haar goed geheel of ten deelen in 't Schip gelaaden was geweest; nademaal dat hy haar geen verlof gevraagt heeft. Maar so sy op een plaats waren geweest daar hy haar

 niet

patto con consiglio di tutti quelli, che disopra sono detti, i mercanti si sono tenuti pagare, come disopra si è detto. Et se per uentura il patron della naue farà quel patto senza licentia de' mercanti, & senza consiglio di quelli, che disopra sono detti, quel patto, che haurà fatto di sua volontà, & senza licentia di nessuno, il patron della naue il debba pagare del suo proprio, che nessuno non ci è tenuto niente mettere; percioche lui l'haurà fatto senza licentia di tutti quelli, che disopra sono detti.

II. *Imperò se la naue, ò nauilio fusse in alcuno de' sopra detti lochi, & hauesse scaricato, & tra i mercanti, & il patron della naue fusse accordato*, che il patron della naue debba aspettar li mercanti, & che li mercanti debbino hauer spedito il patron della naue, *se in quel tempo venissero nauilii armati, & il patron della naue farà patto con loro, percioche non li faccino danno, o ancora, se gli interuenirà caso di disgratia, che perdesse la naue, ò nauilio, in quel patto, ò in quella perdita, che tra quel tempo, che il patrone della naue li debba aspettare, fusse fatta, li mercanti non ci sono tenuti niente mettere, poiche loro haueranno scaricato, se già non li volessero fare alcuna gratia. Et se per caso li detti mercanti non hauranno spedita quella naue, ò nauilio in quel tempo, che promesso haueuano, & se passato quel tempo venissero nauilii armati, & il patrone della naue hauesse à far patto, ò perdesse la naue, li detti mercanti sono tenuti pagare quel patto, ò quella perdita, che il patrone della naue hauesse fatto per colpa di loro, che non hauranno spedito in quel tempo, che tra di lui, & i mercanti era accordato.*

C A P. CCXXIX.

Di robbe pigliate.

SE alcuno patrone di naue, ò nauilio haurà caricato in alcun loco di robbe di mercanti, ò che tutta fusse d'uno mercante particolare er andare a scaricar in alcun'altro loco, ilquale loco, doue lui scaricare dourà, si fusse accordato tra lui, & i detti mercanti, se fusse caso di fortuna, che quella naue si riscontrasse con alcuni nauilii armati, o disarmati

niet had konnen vraagen, en dat de Schipper het akkord gemaakt had met raad van alle die geenen, die boven gesegt zijn, zijn de Koopluyden gehouden het selve te voldoen, indier voegen als boven gesegt is. En so de Schipper by geval het akkord sonder verlof der Koopluyden, en sonder Raad van die geenen, die boven gesegt zijn, gemaakt sal hebben, is de Schipper gehouden het selve akkord, het welk hy op sijn eyge autoriteyt, en sonder jemants kennis gemaakt heeft, uyt sijn eyge beurs te voldoen; sonder dat jemant gehouden is daar toe te contribueeren; nademaal dat hy 't buyten kennis van alle die geenen, die boven gesegt zijn, gemaakt sal hebben.

II. Maar so, wanneer het Schip aan een der voorsz. plaatsen legt, en de laading gelost heeft, en tussen de Schipper en Koopluyden een verding is, *dat de Schipper de Koopluyden sal inwagten*, *en dat de Koopluyden den Schipper sullen expedieeren*, aldaar middellerwijl gewapende Schepen opkomen, en de Schipper met deselve in onderhandeling treed, op dat sy hem niet souden beschadigen, ja dat hy selfs het ongeluk heeft van sijn Schip te verliesen, zijn de Koopluyden niet gehouden in dat akkord, of in dat verlies, het welk de Schipper heeft moeten ondergaan binnen de tijd, die hy gehouden was uyt te wagten, het alderminste te contribueeren, nademaal dat haar goed ontlaaden was; ten waare dat sy den Schipper eenigsins wilden te gemoet komen. En so 't saake was dat de Koopluyden het Schip ter besprokener tijd niet geëxpedieert hadden, en datter na verloop van deselve tijd eenige gewapende Schepen opgekomen waren, so dat de Schipper genootsaakt wierd te akkordeeren, of dat hy sijn Schip t'eenemaal quyt raakte, sullen de Koopluyden het selve akkord, of verlies, het welk de Schipper om haarent wil heeft moeten ondergaan, doordien dat sy hem op die tijd, dewelke tussen de Schipper en Koopluyden versprooken was, niet geexpedieert hebben, gehouden zijn te voldoen en te betaalen.

De goederen ontlaaden zijnde, heeft den Koopman in de schade niet te draagen, dewelke het Schip binnen sekere tijd sal geleden hebben.

K A P. CCXXIX.

Van genome Goederen.

EEn Schipper hebbende sijn Schip elders gelaaden met goederen van verscheyde Koopluyden, of van een Koopman in 't bysonder om te gaan lossen op sodaanig een plaats, als tusschen hem en de voorsz. Koopluyden vast gestelt is, en bygeval eenige gewapende, of on-

mati di inimici, ſe quelle cattiue genti, che in quei nauilii armati, ò diſarmati ſaranno, li torranno, o porteranno la terza parte della robba, ò le due parti, ò le tre, & non li laſcieranno ſe non la quarta, ò più, ò manco, ſe quando il detto patrone ſarà giunto in quel loco, doue doueua ſcaricare quella robba, che rimaſta ſarà, & ancora quella, che tolta gli fu, ſe il patrone ſi ritegnera quella robba, che rimaſta li ſarà, & non la voglia dare a quei mercanti, che riceuere la douerà, ſe loro non li pagano lo nolo di quella robba, che tolta li fu, come di quella, che ſarà rimaſta, & che lui haurà portato, il patrone della naue, nol può, nè il debba fare con giuſta ragione: per qual ragione? percioche mercante non è tenuto pagar nolo ſe non di tanta robba, come il patron della naue, ò nauilio (non) *li conſegnerà, nel caſo ſopradetto: ſaluo imperò, che i mercanti,* * *come diſopra è detto, hauranno meſſo quella robba in quella detta naue, ò nauilio, ſe loro la germineranno; & ſe i detti mercanti erano in quella naue, ò nauilio, è quando vederono quei nauilii armati, la germinarono, che ſe alcuno caſo interueniſſe, l'una robba faceſſe l'altra, ſe lo germinamento ſopra detto ſarà fatto, come diſopra ſi contiene, quella robba, che riſtaurata ſarà, debba eſſer contata* [1] *come quella, che* * *per ſoldo, & per lira. Et* * *il detto patron della naue, ò nauilio, & i detti mercanti, ò mercante, di chi ſarà quella robba ſopra detta, fuſſero in guerra con quella cattiua gente, che quelle robbe hauranno tolte, il corpo di quella* *, *ò di quel nauilio, che riſtaurato, ò rimaſto ſarà, debba eſſer contato per ſoldo, & per lira, con quella robba, che perſa ſarà, & con quella, che ſarà riſtorata; & il patrone della naue, ò del nauilio debba hauer tanto di nolo, come per ſoldo, e per lira gli toccherà, & di niente altro li detti mercanti, ò mercante non gli ſono tenuti.*

I. *Imperò ſe la robba non fuſſe germinata, come diſopra ſi è detto, la robba, che riſtaurata ſarà non è tenuta* [2] *à giurar à mendar a quella, che perſa ſarà; nè ancora i mercanti, che la robba hauranno perſa, ſono tenuti niente dare à quel patron di quella naue, o di quel nauilio, alquale loro quella robba, che perſa ſarà, haueuano noleggiata, nè il patron della naue à loro. Imperò ſe i detti mercanti prouar nè moſtrar non potranno, che per colpa, o con intentione, o con volontà di lui fuſſi fatta quella tolta, o quel-*

la

* *Qui* (dewelke.) ſiet boven het 27. Kap.
1 *Come* CATAL) *ab* (met.)
* *Sera perduda* (verlooren ſal zijn.)
* *Si* (indien.)
* *Nau* (het Schip.)
2 *à giurar*) CATAL *ajudar* (helpen.)

ongewapende vyandelijke Schepen ontmoetende, die hem een derde, of de helft, of drie derde van 't goed ontneemen, of daar mèe heen gaan, en niet meer laaten als een vierde, of meer, of minder, is sodaanig een Schipper, indien hy gekomen zijnde ter plaatse, daar hy de goederen (so wel die hem overgelaaten, als die hem ontnomen zijn) most ontlaaden, het goed, dat hem overgelaaten is, sou willen onder sig houden, en niet uyt leeveren aan die Koopluyden, die het mosten ontfangen, voor en al eer dat deselve hem de vragt betaalde, so wel van het goed, dat hem ontnomen, als van het geen, dat hem overgelaaten is, en dat hy dus verre gevoert had, in geenderly wijse bevoegt om sulks te doen: waarom? om dat een Koopman in 't voorsz. geval niet gehouden is vragt te betaalen als alleen van het goed, dat de Schipper hem uytleverd; ten waare dat de Koopluyden, * (*dewelke*,) als gesegt is, dat goed in 't Schip gelaaden hadden, het selve hadden gevoegt; en so gemelde Koopluyden aan boord geweest waren, en toen sy die gewapende Schepen vernamen, het selve gevoegt hadden, dat is (dat het eene goed de schaade van het ander sou helpen dragen, so der eenig ongemak overquam) moet het goed, dat behouden is, indien die voeging in maniere voorsz. gedaan sal zijn, gerekent worden beneffens het geen, * (*dat verlooren is*,) pond-ponds gelijk. En * (*als*) de voorsz. Schipper en Koopluyden, dewelken het voorsz. goed toebehoort, in Oorlog zijn met dat quaad Volk, het welk het goed genomen heeft, sal het corpus van * (*het Schip*) dat behouden is, gerekent worden met het goed dat verlooren, en met het geen, dat behouden is, pond-ponds gelijk: en de Schipper sal so veel vragt genieten, als hem (pond-ponds gelijk gerekent zijnde) competeert; en de voorsz. Koopluyden zijn hem verder of anders niet gehouden.

Als de Koopluyden haar goederen gevoegt hebben, moet het eene goed de schaade van het ander helpen draagen.

De Schipper en Koopluyden beyden in Oorlog zijnde met de Vyanden, die het Schip beroofst hebben, gaat de schaade over Schip en goed.

I. Maar als het goed in maniere voorsz. niet is gevoegt, sal het goed dat gesalveert is, niet gehouden zijn in de schaade van het verloore[2] te contribueeren; en de Koopluyden, die haar goed verlooren hebben, zijn niet gehouden jets aan den Schipper te betaalen, die sy met de verloore goederen bevragt hadden; gelijk ook de Schipper aan haar niet gehouden is; ten waare dat de voorsz. Koopluyden in staat waren om aan te toonen, en te bewijsen, dat die Rovery door sijn toedoen veroorsaakt was, of dat hy der selfs occasie toe gegeeven had: en so de voorsz. Koopluyden in staat sullen zijn om sulks aan te toonen, en te bewijsen, is gemelde Schipper schuldig het selve te re-

Als de goederen niet gevoegt zijn, moet yder sijn eyge schaade draagen, ten waare datse door den Schipper selfs veroorsaakt was.

la ruberia; & se i detti mercanti prouar o mostrar lo potranno, il detto patron della naue è tenuto restituir, & mendare senza contrasto; & se gli detti mercanti prouare, ne mostrar giustamente non potranno, il patron della naue, ò nauilio non è di niente tenuto; imperò gli detti mercanti, ò mercante, di chi fussi quella robba, che ristorata sarà, sono tenuti dare, & pagare tutto il nolo di quella robba, che ristorata sarà, & niente altro.

II. [1] *Imperò se gli detti mercanti saranno in guerra con le dette gente, in guerra non sarà, il corpo della naue, ò di nauilio non debba esse quella cattiua gente, che la robba hauranno tolta, & il patrone della naue, ò di nauilio esser contato per soldo, ne per lira con quella robba, che persa sarà; se imperò, come disopra è detto, agerminata non fussi, che l'una robba aiutassi all'altra, se caso di ventura ci interuenisse: & li detti mercanti non siano tenuti pagar nolo se non della robba, che rimasta sarà, come disopra è detto. Imperò se il patron della naue, ò di nauilio sarà con quelle genti in guerra, & gli detti mercanti con loro in guerra non saranno, il corpo della naue, ò di nauilio sia tenuto di metterci per soldo, & per lira emenda in quella robba, che persa sarà. * Il nolo sia contato per soldo, & per lira, come il corpo della naue, ò del nauilio, tanto alla robba ristorata, come alla persa, se alcuno germinamento ci fussi fatto, come disopra è detto: * infra loro germinamento fatto non sarà, l'una robba non debba essere tenuta all'altra di emenda fare, se non chi male haura, male rimarrà: & il patrone della naue non debba hauere nolo se non della robba, che ristorata sarà.*

III. *Et se il patrone della naue, ò del nauilio porterà gli marinari à viaggio, non è tenuto niente dare delli loro salarii, se non in quel modo, che lui guadagnerà di nolo. Et * per ventura i marinari andaranno a mesi, il patron della naue, uon è tenuto pagar, se non in quella forma, che lui guadagnerà di nolo; per qual ragione? percioche à impedimento di cattiue genti non ci stà nessuno sicuro. Imperò se li detti marinari, che a mesi saranno accordati, hauranno accordato con il detto patrone della naue ò nauilio, che*

1 *Impero se gli detti mercanti*) Mirè hæc periodus inversa atque intricata est; sed restituamus hoc modo. *Impero se gli detti mercanti saranno in guerra con le dette genti, che la robba hauranno tolta, & il patrone della naue o di nauilio in guerra non sara con quella cattiua gente, il corpo della naue, o di nauilio non debba esser contata per soldo, ne per lira con quella robba, che persa sara.* CATAL. Empero si los dits mercaders seran en guerra ab aquells males gents, qui la roba los hauran tolta, & lo Senjor de la nau o leny ab lesdites males gents en guerra no sera, lo cors de la nau, o leny no deu esser comptat per sou, ne per liura ab aquella roba, que perduda sera.

* *E* (en.)

* *E si* (en indien.

* *Si* (indien.)

stitueeren, en te vergoeden, sonder tegen seggen: en so de voorsz. Koopluyden niet in staat sullen zijn om sulks aan te toonen, en den Regte genoeg te bewijsen, is de Schipper nergens in gehouden; maar de voorsz. Koopluyden, welkers goed behouden is, zijn schuldig de volkome vragt van de goederen, die behouden zijn te voldoen, en te betaalen, en anders niet.

Als de Koopluyden alleen in Oorlog zijn met de Vyanden, die het Schip berooft hebben gaat de schaade alleen over het Koopmans goed.

II. [1] Maar so de voorsz. Koopluyden in Oorlog waren met dat quaade Volk, dat het goed genomen heeft, en de Schipper met het selve niet in Oorlog was, sal het corpus van het Schip geensins penning pennings gelijk gerekent worden, met het goed dat verlooren is, ten ware dat het in maniere voorsz. met malkander gevoegt was geweest, dat het eene goed de schaade van het ander moest helpen dragen, so der eenig ongemak overquam: en de voorsz. Koopluyden sullen niet gehouden zijn vragt te betaalen, als alleen van de goederen, die gesalveert zijn, gelijk boven gesegt is. Maar als de Schipper met dat Volk in Oorlog is, en de voorsz. Koopluyden met het selve niet in Oorlog zijn, sal het corpus van het Schip mede schuldig zijn te contribueeren in de schaade der goederen, die verlooren zijn, penning pennings gelijk. * En als het in maniere voorsz. gevoegt is, sullen de vragt-penningen beneffens het corpus van het Schip penning pennings gelijk gerekent worden so op de behoude, als op de verloore goederen; *(*en als*) sy 't niet gevoegt hebben, sal het eene goed niet gehouden wesen tot het andere te contribueeren, maar een yder sijn eyge schaade draagen; en de Schipper sal geen vragt genieten als alleen van het goed, dat behouden is.

De Schipper alleen in Oorlog zijnde gaat de schaade alleen over het Schip en de goederen, die verlooren zijn. En als het gevoegt sal zijn, ook over het goed dat behouden is; en over de vragt penningen.

III. En als de Schipper de Bootsgesellen by de reys heeft aangenomen, is hy niet gehouden meer loon te betaalen, als na proportie van de vragt, die hy genoten heeft. En *(*so*) 't sake was, dat deselven by de maand aangenomen waren, sal de Schipper insgelijks niet gehouden zijn meer loon te betaalen als na proportie van de vragt die hy genoten heeft: om wat rede? om deese, namentlijk, dat niemant sig voorsien kan tegen het geweld van quaad Volk. Maar als de voorsz. schipgesellen by de maand geakkordeert zijn, en met de voorsz. Schipper bedongen hebben, dat hy haar jeder maand (het geen hy haar belooft had, toen hy haar aan nam) sal moeten af betaalen, is de Schipper haar schuldig te betaalen, voor so veel maanden als sy gediend

De Gagie der Matroosen word na des Schippers vragt gereguleert; ten waare dat de Schipper schuldig was geweest haar yder maand af te betaalen.

che li debba pagare ogni mese, quello, che lui li promesse il giorno, che li accordò, il patron della naue, ò nauilio è tenuto pagar per tanti mesi, come loro haueano seruito innanzi che quella ruberia fussi fatta, habbia lui il nolo, ò non habbia; per quale ragionies? percioche accordo legge vince.

IV. *Et se per ventura alcuno patrone di naue, ò di nauilio sarà ditenuto per Signoria, ò per cattiua gente in alcun loco, se quello loco, doue lui ditenuto sarà, fussi loco, che lui possa dare licentia a marinari, sia, che gli detti marinari vadino a viaggio, *che siano accordati a mesi, il detto patron della naue il debba fare; & non è tenuto di niente dare di tutto quel tempo, che lui sarà stato per causa di quello detenimento, che fatto li sarà; percioche per colpa di lui non rimane, che non andassi a guadagnare, se vietato non gli fussi. Ancora più, che il patrone della naue, ò nauilio assai ci perde, * la vettouaglia, & consuma la sua naue, ò veramente il suo nauilio. Imperò se il patron della naue, ò nauilio fusse detenuto per impedimento di signoria, ò di cattiue gente, se lui sarà in loco, doue possa dare licentia à marinari, & lui non lo farà, anzi gli ritenirà con se, lui è tenuto pagare per tanto come con lui staranno; percioche, se lui voleua, gli poteua hauer dato licentia; & poiche lui far non lo volse, è ragione, che gli debba pagare per tanto, come con lui staranno. Saluo imperò tutti patti, ò accordi, che lui hauesse fatto con loro, quando con lui si accordarono, [4] & loro con lui: & per la ragione sopradetta fu fatto questo capitolo.*

* O (of.)

* *Pusque y pert* (terwijl hy verlieft.)

4 *Et loro con lui.*) L. & lui con loro.

CAP. CCXXX.

Di palanche, vasi, ò argani pigliati.

PAtron *di naue, ò nauilio, che piglierà, ò appigionerà [1] palanche, [2] vasi ò [3] argani per bisogno della sua naue, ò suo nauilio, à trahere, ò [4] à varare, se le palanche, ò gli vasi si romperanno, se lui haurà appigionati, non*

1 *Palanche*) Nonius Marcellus; *palangæ dicuntur fustes teretes, qui nauibus subjiciuntur cum adtrahuntur ad pelagus, vel cum ad littora subducuntur.* Varro de vita popul. Rom. lib. 4. *Cum Pœnus in fretum obviam venisset nostris, & quosdam cepisset, crudelissime pro palangis carinis subjecerat, quo metu debilitaret nostros.*

2 *Vasi*) *sont planches ou chantiers qui servent a lancer un vaisseau* Sr Udino nel Ditti.

3 *Argani*) betekent eygentlijk sodaanige Wind-assen, en Katrollen, als men gebruykt om eenige swaarte op te heyssen, of te versetten. *Cælius Calcagninus* de Re Nautica lib. 14. *adhibebantur & peculiares emporeticis evocandisque oneribus trochleæ, quas* epagoritas *Græci, nostri* artemones, *Vitruvius* ergatas, *vernacula simplicitas* argana *vocat.*

4 *Varar*) is eygentlijk het Schip van 't Land in 't water brengen. *Latini* deducere *dixerunt* Hirtius de bello Afriç. *Varus naues quas hiemis gratia subduxerat, deducit.* Siet boven het 178. Kap.

diend hebben, voor dat die Rovery geschiede, 't zy dat hy vragt mogt genoten hebben, of niet, om wat rede? om dat een verding boven de wet gaat.

IV. En so by geval de Schipper door de Overigheyd, of door quaad Volk elders aangehouden word, en dat die plaats, daar hy aan gehouden word, een plaats is, daar hy 't bootsvolk kan afdanken, is de voorsz. Schipper sulks gehouden te doen, het zy dat het voorsz. bootsvolk by de reys * (*of*) by de maand mogt aangenomen zijn; en is niet gehouden jets voor de leg-dagen, die ter saake van het belet, dat hem overgekomen is, geöccasioneert zijn, te betaalen: nademaal dat het aan hem niet gestaan heeft, en dat hy 't voordeel van de reys wel sou gesegt hebben, so het hem niet belet was geweest. Daarinboven schiet'er de Schipper genoeg by in, terwijl dat hy sijn Victalie *(*consumeert*), en sijn Schip verergerd. Maar so de Schipper door de Overigheyd, of door quaad volk opgehouden was op sodaanig een plaats, daar hy 't bootsvolk kon afdanken, en sulks niet gedaan, maar het in dienst gehouden had, is hy schuldig het selve te betaalen voor al de tijd, die sy met hem stil gelegen hebben; want hy had haar konnen afdanken als hy wilde, en terwijl dat hy 't niet heeft willen doen, is het redelijk, dat hy haar voor de tijd, die sy met hem stil leggen, betaale: behoudens nogthans alle conventien, en akkorden, die sy met [4] den ander op 't aangaan van de huur gemaakt hebben. En om de bovengemelde rede is dit Kapittel gemaakt.

Als de Schipper gearresteert is, en gelegentheyd heeft om de Matroosen af te danken, moet hy se afdanken, of anders blyven se tot sijn lasten.

KAP. CCXXX.

Van Rollen Deelen of Wind-assen die genomen zijn.

EEn Schipper hebbende eenige [1] Rollen, [2] Deelen, of [3] Windassen, ten diensten van sijn Schip genomen, of gehuurt, om het op te trekken, [4] of in 't Water te brengen, is, indien hy se gehuurt heeft, niet gehouden, so die Rollen, of Deelen komen te breeken, aan den Schipper (die se toebehooren) buyten de bedonge huur jets te betaalen. Maar so hy se genomen heeft sonder consent van den Eygenaar, is hy schuldig de Rollen, Deelen,

 len,

*non è tenuto di emenda fare, se non solamente la pigione, che con lui haurà accordato, quando li appigionò al patron della naue. Imperò è tenuto di emendar quei vasi, ò quelle palanche, ò quelli argani, che à seruitio suo si saranno rotte, à quello, di chi saranno, senza contrasto, se lui li haurà pigliati senza volontà di quelli, di chi sono. Et rompisi, ò non si rompino, tuttauia debba esser pagata la pigione, che accordata sarà tra di loro * contrasto, ò refugio.*

* *Menijs de tot* (buyten alle) siet boven het 203. en volgende Kapittellen.

C A P. CCXXXI.

Di patrone, che prometterà aspettare i mercanti. *

*PAtron di naue, ò nauilio, che noleggierà la sua naue, ò nauilio à i mercanti, & il patron della naue prometterà à i mercanti d'aspettare certo tempo in quel loco, doue la naue, ò nauilio farà porto, lui è tenuto di aspettare il detto * che à i mercanti haurà promesso: & se lui si partisse con la naue, ò nauilio innanzi di quel tempo, che tra il patrone, & i mercanti sarà accordato, se i detti mercanti sosterranno alcun danno, il patron della naue ò nauilio è tenuto emenda fare à i mercanti di tutto quel danno, che per colpa sua hanno sostenuto. Et se i mercanti non spaccieranno, il patron della naue, ò del nauilio nel tempo, che loro haueranno accordato con lui, se il patron della naue alcun danno riceuerà, ò farà piu spesa, li mercanti sono tenuti restituire tutto il danno, & tutta la spesa, che per colpa di loro hauesse fatta. Saluo imperò, che se il patron della naue dubitasse d'impedimento di signoria, ò di nauilii armati d'inimici, ò fusse in loco, che gli fusse forza partirsi per cattiuo tempo, se per queste conditioni, che disopra son dette si partirà innanzi del tempo, che tra di loro sarà accordato il patron della naue, ò del nauilio, non è tenuto à mercanti de i danni, che loro ne hauessino, percioche non fu colpa sua; nè i mercanti à lui, per quella medesima ragione.*

* *A dia cert* (tot sekere dag.)
* *Temps* (tijd.)

C A P. CCXXXII.

Di speditione di naue promessa à (ogni) *giorno certo.*

MErcanti, che noleggiarono naue, & prometteranno al patron della naue, ò nauilio, che loro l'hauranno spedito à tal giorno, & quella

len, of Wind-assen die in sijn dienst gebroken zijn, aan den Eygenaar te vergoeden, sonder tegenseggen. En het zy dat deselve sullen gebroken zijn, of niet, sal in alle gevallen de bedonge huur *(*sonder*) uytvulgt, of tegenseggen betaalt worden.

KAP. CCXXXI.

Van een Schipper die de Koopluyden belooft heeft * (tot sekere tijd) *te sullen wagten.*

ALs een Schipper sijn Schip aan eenige Koopluyden verhuurt, en de Schipper aan de Koopluyden belooft heeft, dat hy haar ter plaatse, daar het Schip gearriveert sal zijn, sekere tijd sal afwagten, is hy schuldig die *(*tijd*), volgens sijn gedaane beloften uyt te wagten; en so hy binnen die tijd, dewelke tussen de Schipper, en Koopluyden vast gestelt is, met sijn Schip komt te vertrekken, en de voorsz. Koopluyden eenige schaade daar door leyden, is de Schipper gehouden aan de Koopluyden al de schaade te vergoeden, die sy door desselfs toedoen sullen geleden hebben: en als de Koopluyden den Schipper ter besprokener tijd niet sullen in staat gestelt hebben om te konnen vertrekken, zijn de Koopluyden schuldig, ingevalle dat de Schipper eenige schaade geleden, of eenige meerder onkosten gedaan sal hebben, al die kosten en schaaden, die deselve om harent wil gedaan heeft, te betaalen. Behoudens dat so de Schipper bedugt was geweest voor een beslag van den Heer, of voor gewapende Schepen van Vyanden, of dat hy elders gelegen had, daar hy door storm genootsaakt wierd te vertrekken, in sodaanig een gelegentheyd, als gesegt is, is de Schipper, indien hy voor de bestemde tijd komt te vertrekken, in de schaade, die de Koopluyden daar door sullen geleden hebben, niet gehouden; terwijl dat sulks by hem niet toegekomen is; gelijk ook de Koopluyden niet aan hem, om de selfde reede.

KAP. CCXXXII.

Van belofte om het Schip tegens sekere tijd af te vaardigen.

ALs de Koopluyden een Schip komen te bevragten, en aan den Schipper beloven, dat sy hem tengens sekere tijd sullen expedi-

la promessa serà fatta[1] *con quattro buoni testimonii, ò sarà scritta nel cartolario della naue, ò nauilio,*[2] *ò data la fede tra il patrone della naue, & i mercanti, ò serà messa alcuna pena, se i detti mercanti in quel tempo non hauranno spedita la naue, ò nauilio, se il patrone della naue vuole, gli può dimandare quella pena, che tra di loro messa sarà; & se tra il patrone della naue, & i mercanti pena alcuna posta non sarà, il patrone della naue può dimandare à mercanti tutta la spesa, che per colpa di loro hauesse fatta. Saluo imperò che se a i mercanti fusse interuenuto impedimento di Dio, ò di mare, & che per colpa di loro non fusse rimasto, loro non sono tenuti pagar al patrone della naue quella pena, che disopra è detta, & che tra di loro fusse messa, nè ancora spesa, che il patrone della naue hauesse fatta, in quella medesima forma.*

I. [3] *Se già in quel tempo, che sarà accordato tra il patrone della naue, & li mercanti, venisse impedimento di Signoria, che loro non potessino caricare, nè andare in alcun loco, nè trahere nessuna cosa della terra, li mercanti non sono tenuti al patrone della naue di cosa alcuna, poiche non è colpa di loro. Imperò se finito il detto tempo, che i mercanti haueranno accordato con il patrone della naue, venisse impedimento di Signoria, & i mercanti per loro colpa non hauessino spedito il patrone della naue, gli mercanti sono tenuti pagare la pena, che tra loro fusse messa: & se tra loro pena alcuna messa, nè posta non sarà, li mercanti sono tenuti restituire, & dare tutta la spesa, che il patrone della naue hauesse fatto per colpa di loro, & ancora, più tutto il danno, è tutto l'interesso, che il patron della naue hauesse sopportato, & soportasse. Saluo che quel danno, & quell'interesso debba esser messo à ditione, & cognoscentia de due huomini, che siano, & sappino dell'arte del mare; & quelli duoi buoni huomini debbano moderare* (per modo che) *quel danno, & quel interesso, che il patron della naue haurà sostenuto per colpa de i mercanti, in modo & forma, che il patrone della naue, & i mercanti rimanghino in ami-*

1 *Con quattro buoni testimonii.*) L. *con carta, ò con testimonii.* CATAL. ab carta, ò ab testimonis.

2 *Data la fede*) CATAL. donada palmada. *Proprie quod nostrates dicunt*, den Palmslag geeven, by handtasting belooven. *Manus enim fidei dicata, ut docet* Servius ad hunc versum Virgilii 3. Æneid.

> *Ipse pater dextram Anchises, haud multa moratus,*
> *Dat juveni, atque animum præsenti pignore firmat.*

Physici dicunt esse consecratas numinibus singulas corporis partes: ut Aurem Memoriæ; hinc est, Cyntius aurem vellit, & admonuit: *Frontem Genio; unde venerantes Deum tanginus frontem: Dextram fidei; unde paulo post*, Atque animum præsenti pignore firmat: *Genua misericordiæ; unde hæc tangunt rogantes.*

3 *Se gia in quel tempo*) siet boven het 189. Kap.

dieeren, en in ſtaat ſtellen om te konnen vertrekken, en die belofte in geſchrift, [1] of in 't by zijn van getuygen gedaan, of in 't Scheepsboek aangetekent is, of dat de Schipper en Koopluyden malkander by [2] woorden geloofſt, of eenige pene daar op geſtelt hadden, kan de Schipper, by aldien dat de voorſz. Koopluyden het Schip tegens die tijd niet ſullen geëxpedieert hebben, de pene, die tuſſchen henluyden geſtelt is (indien hy wil) vorderen: en als 'er tuſſchen de Schipper en Koopluyden geen pene geſtelt is, kan de Schipper al de koſten, die hy om harent wil gedaan heeft, van de Koopluyden eyſſchen: ten waare dat de Koopluyden door belet van den Hemel, of van de Zee verhinderd waren geweeſt, en dat het aan henluyden niet geſtaan had; (in welken gevalle) ſy niet ſchuldig zijn aan den Schipper de voorſz. pene te betaalen, die tuſſen henluyden geſtelt is, nog ook de onkoſten, die de Schipper in dat geval gedaan mogt hebben.

Als 'er belet komt van Hooger hand, zijn de Schipper en Koopluyden van malkander ontſlaagen: ten waare dat de Koopluyden het Schip boven ſijn tijd hadden opgehouden.

I. En [3] ſo der op die ſelfde tijd, die tuſſen de Schipper en Koopluyden beſtemt was, belet van Hooger hand komt, ſo dat ſy niet ſullen konnen laaden, of jets van die plaats mèe-neemen, zijn de Koopluyden aan de Schipper in het minſt niet gehouden; nademaal dat ſy daar geen oorſaak toe geeven. Maar indien datter na verloop van de voorſz. tijd, die tuſſen de Schipper en Koopluyden beſtemt was, belet van Hooger hand quam, en dat de Koopluyden ſelfs oorſaak waren geweeſt, dat de Schipper de Reys niet had konnen voorſetten, zijn de Koopluyden de pene daar op geſtelt ſchuldig te betaalen: en ſo der tuſſen hen geen pene geſtelt, of geſtipuleert was, ſullen de Koopluyden gehouden zijn al de onkoſten, die de Schipper om harent wil gedaan heeft, goed te doen en te betaalen, en daarinboven ook al de ſchaaden en intereſſen, die de Schipper geleden heeft, en nog ſal moeten leyden: met dien verſtaande, dat de begrooting van deſelve ſchaade en intereſſen geſtelt ſal worden aan het oordeel, en uytſpraak van twee goede Mannen, die de Zeevaart verſtaan: en die goede Mannen moeten de ſchaade en intereſſen, die de Schipper door toedoen der Koopluyden geleden heeft, indiervoegen bemiddellen, dat de Schipper en de Koopluyden geen klaagen hebben, en dat de Schipper en Koopluyden in vriendſchap en in vreede blyven. En als de Schipper eenige vragt komt te genieten, is hy gehouden het bootsvolk haar loon te geeven, naar beloop van de vragt, die hy genooten heeft: [4] dog hoedaanig akkoord de Schipper met de Koopluyden komt aan te gaan, is het bootsvolk gehouden ſig daar aan te gedraagen.

Het loon der Matroſen moet na des Schippers vragt gereguleert worden.

amicitia, & beneuolentia. Et ſe il patrone della naue guadagnaſſe niente di nolo, lui è tenuto di dare à marinari per li loro ſalarii in quella forma, che guadagnerà di nolo: [4] *imperò qual ſi voglia patto, che il patrone della naue farà con gli mercanti, in quel patto debbano eſſer li marinari.*

II. *Et in quel modo medeſimo, che diſopra è detto, il patrone della naue è tenuto, & obligato à i mercanti, ſche li prometterà eſſer ſpedito à giorno certo, & per colpa di lui rimarrà: Et ſe i marinari vanno à ſalario, il patrone della naue non è tenuto dare, percioche il patron della naue non haurà accordato con loro, quando fuſſe ſpedito, nè quando nò. Imperò ſe i marinari ſaranno accordati à meſi,* (&) *il patrone della naue è tenuto tutto, & in tanto come che tra di lui, & gli marinari fuſſe accordato il giorno, che lui gli accordò.*

III. *Et noſtri anteceſſori, che in prima cominciarono andare per il mondo, vederono, & connobbero, che quel danno, che tra il patrone della naue, & gli mercanti potria eſſere, che ſia meſſo à diſcretione, & moderatione, per i buoni* * *del mare: percioche neſſuno ſa, nè può ſapere già quel danno, ò quel ſconcio, ò quel impedimento, ſe ſarà per ſuo utile, ò per ſuo danno, perche è buona la moderatione, è temperamento de' buoni huomini. Et fu fatto perciò queſto copitolo. Perche ſe mercanti non fuſſero, non biſogneria far naue, nè nauilio, nè ſe le naui non fuſſero, non ſariano tanti buoni huomini mercanti, come ſono; perche i mercanti debbano ſofferire, & comportare i patroni delle naui, & i patroni de i nauilii ſono ancora più tenuti ſofferire, & comportare i mercanti, che gli mercanti non ſono à i patroni delle naui, per molte ragioni, lequali non biſogna à noi hora dire, nè recapitulare, percioche ogni uno è tanto certo, è tanto ſauio, che le vede, & conoſce; & ſe per ventura ci fuſſe alcuno, che fuſſe tanto negligente, che non le ſappia, dimandine à quelli, che li parrà, che lo ſappino meglio di lui.*

4 *Impero qual ſi voglia*) ſiet boven het 225. Kap.
* *Homens* (Mannen.)

C A P. CCXXXIII.

Di naue, che ſtiuerà di vettine.

N*Aue, ò nauilio, che ſtiuerà di vettine,* * *ſono tenuti dar huomini, che ſtiuino la naue, ò nauilio, con che fuſſino in loco,* * *nè poteſſino hauer per danari; & ſe ſaranno in loco, che non poſſino trouare*

* *Los mercaders* (de Koopluyden.)
* *Ou* (alwaar.)

II. En de Schipper is op de selfde wijs, als boven gesegt is, gehouden, en aanspraaklijk, wanneer hy de Koopluyden belooft heeft op sekere dag reysvaardig te sullen zijn, en in gebreeken blyft. En als het bootsvolk voor seker vast loon vaart, is de Schipper niet schuldig haar jets te geeven, nademaal de Schipper met haar geen akkoord gemaakt heeft, wanneer dat hy gereet sou zijn, of niet. Maar als het bootsvolk by de maand aangenomen is, moet de Schipper alles presteeren, wat hy ten dage van het contract, met het bootsvolk versproken heeft.

Van Matroosen die by de Reys zijn aangenomen.

Matroosen die by de maand zijn aangenomen.

III. En onse Voorouders, die eertijts begonnen hebben de Waereld te doorreysen, hebben geoordeeld, en verstaan, dat de begrooting van die schaade, die tussen de Schipper en Koopluyden komt te ontstaan, behoort gestelt te worden aan 't oordeel, en aan de bemiddelling van goede *(*Mannen*,) die de Zeevaart verstaan: want niemant kan die schaade, en intereffen, of dat belet voorsien, en niemant weet of het tot sijn voor, of nadeel sal zijn; en daarom is 't dienstig dat sulks by goede Mannen beslegt en bemiddeld word. En daarom is dit Kapittel gemaakt. Want so der geen Koopluyden waren, sou het niet nodig zijn dat men Schepen maakte, en so der geen Schepen waren, souden sig so veel goede Luyden niet tot de Koopmanschap begeeven, als 'er nu doen: Dierhalven moeten de Koopluyden de Schippers eenigsints te gemoet komen, en de Schippers moeten de Koopluyden nog meer te gemoet komen, als de Koopluyden de Schippers; en dat om veele redenen, dewelke niet nodig zijn, om hier gesegt, of opgehaalt te worden: want yder is van sig selfs wel so wijs, en ervaaren, dat hy se begrypen, en verstaan kan; en so der al jemant was, die so bot, en onagtsaam is, dat hy se niet verstaan kan, die mag sig adresseeren waar 't hem goed dunkt, by Luyden die 't beter weeten als hy.

Alle begrooting van schaaden en interessen moet door goede mannen gemodereert worden.

KAP. CCXXXIII.

Van een Schip dat met Aarde-potten gelaaden word.

ALs een Schip met Aarde-potten sal gelaaden worden, zijn * (*de Koopluyden*) gehouden Volk te beschikken, om het Schip te stuwen, indien sy elders zijn * (*daar*) sodaanig Volk om geld te kreygen is; en als sy elders zijn daar het om geld niet te krygen is, moeten de Koopluyden akkordeeren met de Bootsgesellen; en de Bootsgesel-

len

*uare per danari, li mercanti ſi debbano accordare con i marinari, & i marinari lo debbano fare, & gli mercanti li debbano pagare à diſcrettione del nochiero; & il nochiero debbe fare in modo & forma, che gli marinari ſieno bene pagati di loro fattica, è per tale modo, che li mercanti non ne fuſſino male contenti; & queſto debba eſſere meſſo in fede del nochiero: che il nochiero è meſſo, come una bilancia di dire verità, & fare diritto tanto à i mercanti, come al patrone, & ad ogn'uno, che nella naue vadi, che non debba tenere più dall'uno, che d'all'altro; & ſe lo fa, è pergiuro, & ſe prouato li fusſi, lui non ſaria creduto per neſſuno tempo di giuramento, che facesſi. Imperò * il patrone prometterà, ò accorderà con gli mercanti che farà ſtiuare la naue, li mercanti non ſono tenuti di appigionare ſtiuatori. Ma il patrone della naue ſi debba accordare con i marinari, * pagarli come diſopra è detto.*

* *Si* (indien.)
* *Si los mariners ſe volen e* (indien de Bootsgeſellen willen en.)

C A P. CCXXXIV.

Se vettine ſi romperà in naue.

SE alcuno patrone di naue, ò nauilio haurà noleggiato la ſua naue, ò nauilio ad alcuni mercanti, & gli mercanti caricheranno quella naue, ò nauilio, che loro noleggiato haurann o, ſe loro caricheranno di vettine, ò altri vaſi di terra, & gli detti mercanti hauranno li ſtiuatori, che per loro ſtiuano quella naue, ò nauilio, che hanno noleggiata, ſia che quelli ſtiuatori, che per loro ſtiueranno, & loro ci hauranno poſti per le loro vettine, & vaſi di terra à ſtiuare, poſito che quei tali ſtiuino bene, ò nò, ſe neſſuna vettina, ò altro vaſo ſi romperanno, ò ſi conſentiranno, il patrone della naue non è tenuto di neſſuna menda fare, poiche per colpa di lui non ſarà fatto: imperò i mercanti, di chi quelle vettine ſaranno, ſono tenuti di dare à quel patron di naue, ò nauilio tutto quel nolo, che promeſſo li hauranno per ciaſcuna vettina. Imperò è da intendere, che il patrone della naue poſſa reſtituire, ò moſtrare li pezzi in teſtimonio di quella vettina, ò vettine, che rotte ſi ſaranno, ſenza contraſto.

I. *Ma ſe il patrone della naue, ò nauilio farà ſtiuare quelle vettine, & i ſtiuatori, che ci metterà, ſtiueranno bene * ſufficientemente, & ſenza*

* *E* (en.)

len moeten het doen, en de Koopluyden moeten haar betaalen ter discretie van de Stuurman, en de Stuurman moet het so stellen, dat het bootsvolk voor hun arbeyt wel beloont word, en dat de Koopluyden genoegen hebben; en dit moet men aan de Eerlijkheyd van den Stuurman bevolen laaten: want men moet de Stuurman aanmerken als een Bilans, die gestelt is om de waarheyd te seggen, en regt te doen so wel aan de Schipper, als aan de Koopluyden, en een ygelijk die op 't Schip is: en hy moet den een niet meer toegedaan zijn als den ander; en indien hy sulks doet, is hy myneedig; en so het hem beweesen word sal hy nooyt op den Eed, die hy doet, geloost worden. Maar als de Schipper aan de Koopluyden belooft heeft, of met deselve geakkordeert is, dat hy selfs het Schip sal laaten stuwen, zijn de Koopluyden niet gehouden Sjouwers te huuren, maar de Schipper moet met het bootsvolk akkordeeren, * (*als het bootsvolk wil, en*) haar beloonen indiervoegen, als boven gesegt is.

KAP CCXXXIV.

Als de Potten in het Schip breeken.

ALs een Schipper sijn Schip aan eenige Koopluyden verhuurt heeft, en de voorsz. Koopluyden, sullende het Schip, dat sy gehuurt hebben, laaden, het selve met potten komen te laaden, en dat de voorsz. Koopluyden hun eyge Sjouwers hebben, die het Schip, het welk sy gehuurt hebben, voor haar sullen stuwen, is de Schipper, het zy dat die Sjouwers, die voor haar sullen stuwen, en die sy aangestelt hebben om haar potten te stuwen, wel, of qualijk mogten gestuwt hebben, so der eenige potten gekneust of gebroken zijn, niet gehouden deselve te vergoeden; mitsdien dat hy daar geen oorsaak van is: maar de Koopluyden die de potten toebehooren zijn schuldig aan de Schipper, voor yder pot de volkome vragt te betaalen, die sy hem sullen belooft hebben: des sal de Schipper in staat moeten zijn, om de stukken van de gebroke potten tot een bewijs te konnen leveren, en vertoonen, en dat sonder tegen seggen.

I. Maar als de Schipper de potten doet stuwen, en de Sjouwers, die hy daar toe gebruykt, wel * (*en*) te regt gestuwt hebben, is de Schipper, indien datter eenige potten komen te breeken, sonder dat het aan het stuwen, het welk sy gedaan hebben, gehaaperd heeft, niet gehouden aan den Koopman, die deselve toebehooren, eenige ver-

Als de Schipper de Sjouwers beschikt, en het Schip selfs laat stuwen

*za colpa del ſtiuare, che loro hauranno fatto, vettina, ò vettine ſi romperanno, il patron della naue non è tenuto fare menda à quel mercante, di chi ſaranno, ſe non che non debba hauer nolo: & per quali ragioni non li è tenuto, che li mendi il danno, che il mercante ne ſoſterrà? Per queſta, chè neſſuno non debba credere, nè in vero potria mettere * neſſuno patrone di naue, ò di nauilio fuſſe pagato, che niuno mercante perda, nè facci il ſuo danno nella ſua naue, ò nauilio* (che) *per colpa di lui, nè per niente, che lui far ci poſſa* (interueniſſe.) *Imperò ſe li detti mercanti prouare, ò moſtare potranno, che per colpa del patron della naue, ò de i ſtiuatori, che lui ci haurà meſſi, * lui è tenuto di emenda fare à quelli mercanti, di chi ſaranno: perche patrone di naue, ò nauilio non debbe ſtiuare, nè fare ſtiuare la naue, ò nauilio di vettine* (ò altri vaſi di creta) *ſe i mercanti, ò huomo per loro non ci fuſſino preſenti al ſtiuare, percioche danno non gli poſſa tornare.*

II. *Imperò ſe al ſtiuare delle vettine ci ſaranno mercanti, ò huomo per loro, che guardi al ſtiuare, ſe vettina, ò vettine ſi romperanno, il patrone della naue non è tenuto neſſuna menda fare; nè ancora li mercanti non poſſono, nè debbono il nolo retinere per neſſuna ragione, poiche loro, ò huomo per loro ci furono allo ſtiuare. Imperò ſe al caricare, ò ſtiuare ſi romperà vettina neſſuna, gli mercanti non ſono tenuti di dare nolo al patrone della naue: ma ſe ſi romperanno allo ſcaricare gli detti mercanti ſono tenuti di dare nolo al patrone della naue, ò nauilio.*

* *Que* (dat.)
* *Si rompran gerres* (de potten gebroken waren.)

C A P. CCXXXV.

Se i marinari ſe ne porteranno la naue ſenza la volontà del patrone.

P*Atrone di naue, ò nauilio, che haurà noleggiata la ſua naue per andare à ſcaricare in alcun loco, & quando il patrone della naue ſarà in detto loco, doue lui doueua ſcaricare, lui debbe ſcaricar la ſua naue; & quando la naue ſarà ſcaricata, lui debba ſpedire, & cercare l'utile della naue come meglio potrà, accioche lui poſſa dar guadagno à ſe medeſmo, & alli compagni: * gli marinari il debbano aſpettare, che non il debbano ſtimulare, lui pagando à loro quel ſalario, che con loro hauerà accordato, per inſino che ſia ſpedito. Et ſe li marinari per diſpreggio, che ha-*

* *E* (en.)

vergoeding te doen, als alleen dat hy geen vragt ſal genieten: en om wat rede is hy niet gehouden de ſchade te vergoeden, die de Koopman daar by ſal geleden hebben? om deeſe, namentlijk dat niet te denken is, en dat niemant met waarheyd ſou konnen ſeggen, *(*dat*) een Schipper ſig betaalt ſal houden met de ſchaade, die den Koopman door hem, of door jets, dat hy daar toe doen kan, in ſijn Schip ſal komen te leyden. So nogtans de voorſz. Koopluyden konden aantoonen en bewijſen, dat de *potten* door toedoen van de Schipper, of van de Sjouwers, die hy gebruykt had, *(*gebroken waren*), ſal hy ſchuldig zijn deſelve aan de Koopluyden, die ſe toebehooren, te vergoeden. Dierhalven moet de Schipper het Schip niet ſtuwen, of doen ſtuwen met aarde potten, als 'er de Koopluyden, of jemant van haarent wegen niet tegenwoordig is, op dat hy de ſchaade niet ſal hebben te verantwoorden.

moet hy voor de Sjouwers, die in ſijn dienſt zijn, inſtaan.

II. Maar ſo wanneer de Koopluyden, of jemant van haarent wegen, by het ſtuwen der potten tegenwoordig ſal zijn geweeſt, om het oog daar op te houden, is de Schipper niet gehouden vergoeding te doen, ſo der (naderhand) eenige potten komen te breeken; en de Koopluyden konnen nog mogen de vragt niet in houden, op eenigerly wijſe, nademaal dat ſy, of jemant van haarent wegen by het ſtuwen preſent is geweeſt. Maar ſo der in het ſtuwen, of laaden ſelfs eenige potten komen te breeken, zijn de Koopluyden niet ſchuldig aan den Schipper daar vragt voor te geeven, maar alsſe in het ontlaaden breeken, moeten de Koopluyden de vragt aan den Schipper betaalen.

Ten waare dat de Koopluyden ſelfs, of jemant van haarent wegen preſent was geweeſt, om 'er het oog op te houden.

KAP. CCXXXV.

Als de Bootsgeſellen met het Schip weg vaaren tegens Dank van den Schipper.

EEn Schipper die vragt aangenomen heeft, om elders te gaan losſen, moet, ſo als hy ter gedeſtineerder plaatſe der ontlaading ſal gekomen zijn, het Schip ontlaaden, en het ſelve ontlaaden hebbende ſig ſpoeden, en het voordeel van het Schip ſo veel als hem doenlijk is bevorderen, ten beſten van hem ſelfs, en van ſijn Reders: (*en*) het bootsvolk is ſchuldig hem af te wagten, en niet moeylijk te vallen, mits dat hy haar de huur volgens akkord ſal betaalen, totter tjid dat hy klaar is. En ſo het bootsvolk tot ſmaat van de Schipper ſig van de

plaats

*haueſſino del patrone della naue, ſi partiranno di quello loco, doue hauranno ſcaricato, & porteranſi la naue, ò nauilio ſenza volontà, & licentia del patrone, che in terra ſarà rimaſto, gli marinari, che queſto commetteranno, ò faranno, non debbano hauere diritto in beni, nè in perſona, nè in neſſuna coſa, che loro habbino; & il patrone della naue gli può metter in ferri, & dar in poter della giuſtitia, & far dimanda contra loro tutto; & in tanto, come quelli, che diſubidiſcano il ſignore, & lo cauano di ſignoria: è da intendere, che la naue fusſi in terra di amici * in loco fuora di pericolo.*

I. *Ancora ſono tenuti li marinari, che queſto faranno, ò conſentiranno, di reſtituire tutto il danno, & la ingiuria, & tutti gli interesſi, che il patrone della naue hauesſi ſoſtenuto; & il patrone della naue ſia creduto per ſua ſemplice parola: & li marinari, che queſto hauranno fatto, ò conſentito, debbano tanto ſtar nella prigione, inſino che habbino ſatisfatto il patron della naue, ò che ſi ſiano accordati con lui alla ſua volontà. Et fu fatto perciò queſto capitolo, che marinari non ſi debbano portare naue, nè nauilio, ancora che il patrone della naue li faccia alcuno torto, * debbano andare alla giuſtitia, doue ſaranno, & dimandare giuſtitia della ſua ragione; che non ſaria ben fatto, che qualunque hora, che fusſi ſimilmente alli marinari, che il patrone della naue facesſi loro alcuna ingiuſtitia, che loro ſe ne potesſino la naue, ò nauilio portare: & per queſta ragione ci è meſſa la pena diſopra detta.*

* *E* (en.)
* *Mas* (maar.)

C A P. CCXXXVI.

Del comperare le vettouaglie, & coſe neceſſarie alla naue.

P*Atron di naue, ò nauilio, che haurà noleggiata la ſua naue, ò il ſuo nauilio, per andar à guadagnare in alcune parti, lui debba far comperare à il ſcriuano vettouaglie, & altre coſe, che ſieno neceſſarie alla naue, ò nauilio:* ¹ *ſaluo impero, che, ſe la naue, ò nauilio haueſſi biſogno di exarcia, il patrone della naue la debba comprare con il detto ſcriuano; & quando haurà comperato, & fatto compimento di vettouaglia, & di tutte coſe, che ſiano neceſſarie nella naue,* (&) *il patrone haueſſi comperata quella exarcia, che neceſſaria fuſſi nella naue. Imperò ſe il patron della naue ſarà in loco, che vi ſiano*

1 *Salvo impero*) ſiet boven het 56. Kap.

plaats der ontlaading begeeft, en met het Schip heen vaart, ſonder conſent en verlof van den Schipper, die aan Land blyft, ſal het bootsvolk, dat ſulks beſtaan of ondernomen heeft, al hun regt reëel, en perſoneel, miſgaaders all' hunne goederen verbeuren; en de Schipper heeft magt om ſe in eyſers te ſlaan, en ſe over te leveren in handen van het Geregt, en te beſchuldigen als ſodaanigen, die weerſpannig zijn tegens haar Schipper, en den ſelven van het Schipperſchap ontſetten: het welk nogtans te verſtaan is ingevalle dat het Schip geweeſt ſal zijn in de Landen van Vrinden, * (*en*) aan een plaats daar geen gevaar was.

De Bootsgeſellen die tegens dank van den Schipper met het Schip heen vaaren zijn gehouden alle ſchaaden en intereſſen te betaalen.

I. Daarinboven ſal het bootsvolk, dat ſulks beſtaat, of daar in bewilligd, aan den Schipper gehouden zijn alle koſten, ſchaaden, en intereſſen, die deſelve ſal geleeden hebben, te betaalen; en de Schipper ſal enkel op ſijn Woord gelooft worden: en de Bootsgeſellen die ſulks beſtaan, of daar in bewilligd hebben, ſullen ſo lang in de gevankenis blyven, tot dat ſy den Schipper ſullen voldaan hebben, of dat ſy ten genoegen met hem geakkordeert ſullen zijn. En daarom is dit Kapittel gemaakt, op dat het bootsvolk ſig niet ſou bevorderen om met het Schip heen te vaaren, * (*maar*) als de Schipper haar eenig ongelijk doet, na het Geregt van de plaats gaan, daar ſy haar op die tijd ſullen bevinden, en aldaar Regt op haar pretenſie verſoeken. Want het ſou niet wel zijn dat de Bootsgeſellen, als ſy ſig maar inbeelden datſe van den Schipper verongelijkt worden, met het Schip ſouden mogen heen vaaren: en daarom is de bovengemelde ſtraffe hier voorgeſtelt.

KAP. CCXXXVI.

Van 't koopen van Levens-middelen en Scheeps-behoeften.

EEn Schipper die ſijn Schip verhuurt, om voordeel buytenslands te doen, moet de montkoſt, en andere Scheepsbehoeften door den Schrijver doen koopen; [1] ten waare dat het Schip eenige takeling van noden had, (in welken gevalle) de Schipper met de voorſz. Schrijver moet gaan, om die te koopen; en als deeſe de montkoſt, en andere nooddruft koopt, ſal de Schipper de nodige takeling koopen. Maar als de Schipper ſig elders bevind, daar de Reders ſelfs by der hand zijn, moet hy haar gaan ſpreeken, voor dat hy eenige takeling koopt, en ingevalle dat de Reders daar toe niet wilden verſtaan,

ſiano compagni, li debba dimandare di quella exarcia innanzi che là comperi: & ſe i compagni non lo vorranno, & il patron della naue cognoſcerà, che quella exarcia è di biſogno alla naue, lui la può comperare, che non debba ſtare per i compagni; percioche i compagni rimangano per ventura ſicuri in terra, & poi che loro haueſſero danari, vadi chi ſi vuole à ventura del mare: & per queſta ragione i compagni, o uer partecipi non debbano contraſtare à quella exarcia, che non ſi comperi, poiche il patrone della naue, vede che alla naue è di necesſità, & biſogno; che ſe la naue fuſſe ſenza di quella exarcia, nauicheria à grande pericolo, e il patrone della naue potria eſſere accuſato da mercanti; & per queſta ragione non poſſono contraſtare.

I. *Et ſe il patron della naue terrà alcuni danari del commune della naue, lui debba pagare* [1] *la gente, & là exarcia, che lui haurà comparata: & ſe il patron della naue non tiene neſſuni danari del comune della naue, lui debbe contare, & ſommare con il ſcriuano tutto,* [2] *quanto monta il ſalario & ſoldo della gente, & tutto quello che il ſcriuano haurà comperato, & quello che coſtaſſi la exarcia, che il patron della naue haurà comperata: & quando il patrone della naue, & il ſcriuano hauranno ſummato, il ſcriuano debba andare a ciaſcuno compagno, & dire, che gli paghi tutto quello, che à ciaſcuno tocherà per la ſua parte: & ſe compagni volesſino vedere il conto, il ſcriuano è tenuto moſtrarlo: & quando li compagni hauranno viſto il conto dallo ſcriuano; loro ſono tenuti di dare allo ſcriuano tutto quello, che à ciaſcuno toccarà per la parte, che hauranno nella naue. Et ſe ci fuſſe alcun compagno, che non voleſſe pagar quello, che à lui toccaſſe per la parte ſua, & contraſtaſſe, il patron della naue gli piglierà à intereſſo, percioche quel compagno non hauea voluto pagare: della parte, che quel compagno haueua nella naue, ſi debba pagare quel debito, & tutto il guadagno, che il patrone ha promeſſo à quello, che preſtato li ha, ſe tutta quella parte ſi ſapea conſumarſi, che quel compagno haueua nella naue; percioche per colpa di lui ſi ſarà fatto quello credito. Et ſe interueniſſe, che la naue ſi perdeſſe, & che il credito non fuſſe pagato, gli beni di compagno haueranno à pagare quel debito, percioche con licentia, & per colpa di lui ſi ſaria fatto tal debito.*

II. *Imperò ſe il patron della naue fuſſe in loco, che non haueſſe compagni, nè il patron della naue teneſſe danari del comune della naue,*

&

1 *Gente*) CATAL. *Companya.* Het welk hier ter plaatſe victalie en montkoſt betekent.

2 *Tutto quanto monta il ſalario & ſoldo della gente.*) CATAL. *tot quant coſta la companya* (al wat de victalie koſt) *vide quæ dixi ſupra ad Cap. 75.*

en de Schipper evenwel wist, dat het Schip die takeling van noden had, sou hy deselven des niet tegenstaande konnen koopen, sonder dat sulks aan de Reders moet staan; want de Reders blyven misschien gerust aan Land, en als sy het geld trekken, laaten sy vaaren die lust heeft: en daarom moeten de Reders sig tegen het koopen van takeling niet stellen, als de Schipper oordeeld dat het Schip deselve van noden heeft: want so het Schip sonder takeling voer, sou het groot gevaar loopen, en de Schipper sou by de Koopluyden aanspraaklijk zijn; en daarom konnen sy sig daar niet tegenstellen.

I. En als de Schipper eenigen gelden by de beurs heeft, moet hy de [1] montkost en takeling, die hy gekoft sal hebben, daar mede betaalen: en als 'er geen gelden by de beurs zijn, moet hy met de Schrijver oprekenen, en by malkander stellen, hoeveel dat die [2] montkost, en het geen, dat de Schrijver gekoft heeft, bedraagt, als mede hoe veel de takeling bedraagt, die de Schipper gekoft heeft: en als de Schipper en Schrijver dit opgereekent hebben, moet de Schrijver by al de Reders omgaan, en van een yder so veel eysschen, als sijn contingent komt te bedraagen; en so de Reders begeerig mogten zijn, om de rekening te sien, is de Schrijver schuldig deselve te vertoonen; en als de Reders de rekening van den Schrijver sullen gesien hebben, zijn deselven schuldig hun contingent aan den Schrijver te betaalen, naar beloop van een yegelijks portie Scheeps. En als 'er jemant van de Reders sig opposeert, en onwillig is om sijn contingent te voldoen, sal de Schipper het vermogen op interest te neemen, nademaal dat sodaanig een Reder onwillig is geweest, om te betaalen: (en) die schuld sal met de intereessen, dewelke de Schipper aan die geene, die hem de penningen verstrekt heeft, belooft sal hebben, uyt het part, het welk die Reder in het Schip heeft, betaalt worden; al sou het gantsche part, dat sodaanig een Reder in het Schip heeft, daar aan geconsumeert worden; want hy is selfs oorsaak dat men het geld heeft moeten opneemen. En so 't saake was, dat het Schip quam te blyven, terwijl dat die schuld nog open stont, souden de andere goederen van sodaanig een Reder voor de schuld executabel zijn, nademaal datse met sijn kennis, en door sijn toedoen gemaakt is.

De Reders zijn gehouden de Victalie en takeling, die de Schipper en Schrijver voor het Schip gekoft hebben, te betaalen.

II. Maar als de Schipper elders is, daar geen Reders by der hand zijn, en de Schipper geen geld by de beurs heeft, en het om sodaanige redenen, als boven gesegt zijn, op interest neemt, is de gansche Redery, dat is, all' de participanten, gehouden het selve te betaalen,

Als de Schipper geld à deposito genomen heeft, zijn de Re-

& lui pigliasse ad interesso per le ragioni, che disopra sono dette, tutto il comunale, cioe partecipi della naue lo debbano pagare, che compagno nessuno può contrastare. Imperò se innanzi che quello credito disopra detto fusse pagato, se la naue si perdesse, compagno nessuno non è tenuto à restituire à quello, che prestato gli hauessi; poi che la naue [1] *si sarà rotta, & persa; guardisi quello già come prestaua, & come nò, che il compagno assai ci perde: & per la ragione disopra detta il prestatore non può dimandare niente à quelli, che haueuano parte nella naue, & che lui si guardi come lui presterà la sua moneta, & come nò: che quando la naue fusse rotta, li compagni non sono tenuti nessuna cosa mettere in quella naue. Imperò se la naue fusse in alcun loco, & quello prestatore si volesse pagar di quel credito, che lui fatto hauesse, se il patron della naue, ò del nauilio haurà danari suoi, ò d'altri, ò lui terrà alcuni danari del commune della naue, ò del nauilio, lui è tenuto dare à quello prestatore, & incontinente tornare la naue à i compagni, & contare loro del guadagno, & della perdita, che lui fatta hauerà; & se guadagna, lui è tenuto dare parte di quel guadagno à ciascuno compagno, come che sarà la sua parte, & debba essere partito il guadagno per il communale de' compagni; & se guadagno non ci sarà, & ci fusse perdita, ciascun compagno è tenuto restituire, & di dare al patron della naue tanto come gli toccerà per la sua parte: perche e gli è ragione, che chi parte vuole hauer del guadagno, parte debba hauere della perdita.*

III. *Et se il patrone della naue non hauessi danari suoi, nè di alcuni altri, ne la naue non ne hauessi guadagnato, nè lui non ne portassi nessuni danari del commune della naue, ò nauilio, se sarà caso, che il prestatore, ò altri,* (che) *per alcuna giusta causa faranno vendere la naue, quando la naue, ò nauilio sarà venduto, & quelli tali creditori saranno pagati del tutto, se della vendita della naue, ò nauilio auanzasse alcuna cosa, il patron della naue, ò di nauilio è tenuto, & obligato andare in quello loco, doue saranno gli compagni, & di dare la loro parte di tutto quello, che della naue ò nauilio haurà auanzato: & se il patrone della naue haurà hauuto à vendere la naue per le ragioni, che disopra sono dette, compagno nessuno non gli può fare dimanda. Se imperò gli compagni non gli potessino prouare il contrario, che quello debito, per ilquale la naue fussi venduta, che lui lo hauessi fatto per giuoco, ò per altre barattarie, che lui por-*

1 *Si sara rotta)* vide sup. cap. 34, 183. inf. 245. *crudelitatis enim genus est ultra naufragium velle desævire* Cassiod. lib. 4. *variar. Epistola.* 7.

len, ſonder dat jemant van de Reders ſig kan oppoſeeren: maar ſo het Schip, voor dat de ſchuld betaalt is, komt te blyven, zijn de Reders niet gehouden aan die geene te betaalen, die 't geld verſtrekt heeft; nademaal dat het Schip gebroken en verloren is: dierhalven moet ſodaanig een toeſien op wat conditien dat hy ſijn geld uytgeeft; want een Reder verlieſt dan genoeg; en daarom heeft een Bodemer van de Reders niets te eyſſchen; maar hy moet ſien hoe dat hy ſijn geld uytſet; want als het Schip verongelukt is, zijn de Reders wegens dat Schip niet meer gehouden te betaalen. Maar als het Schip elders komt, daar ſodaanig een Bodemer ſijn verſchote penningen opeyſcht, is de Schipper, indien hy eenige penningen van ſig ſelfs, of van anderen by hem heeft, of indien der eenige gelden by de beurs zijn, gehouden den gemelde Bodemer te voldoen; en het Schip datelijk weer ter diſpoſitie van de Reders te brengen, en haar rekening te doen van winſt, en verlies by hem gedaan: en ſo hy winſt gedaan ſal hebben, moet hy aan een ygelijk ſijn contingent in die winſt voldoen, naar beloop van ſijn portie Scheeps; en dus ſal de winſt onder de gemeene Reders verdeeld worden: en als hy geen winſt maar ſchaade gedaan heeft, moet yder Reder aan den Schipper ſo veel inbrengen, als hy naar beloop van ſijn portie ſcheeps ſal ſchuldig zijn: want het is redelijk, dat die geene, die deel wil hebben aan de winſt, ook deel moet hebben in de ſchaade.

ders aan die geene, die het ſelve verſtrekt heeft, niet verder gehouden, als voor haare portien ſcheeps.

III. Maar als de Schipper geen geld van ſig ſelfs, of van anderen onder hem heeft, en het Schip ook niet overgewonnen, en hy ſelfs geen gelden by de beurs heeft, en de Bodemer, of jemant anders het Schip uyt regtmaatige oorſaak doet verkoopen, is de Schipper verpligt, en gehouden, na dat het Schip verkoft, en deeſe ſodaanige Crediteuren van alles ſullen voldaan zijn, ſig met het reſtant der koop-penningen by de Reders te vervoegen, en aan een yder zijn portie van het gunt, dat van 't Schip overgeſchoten is, uyt te keeren. En als de Schipper genootſaakt ſal zijn geweeſt het Schip om de voorſz. rede te verkoopen, is hy by de Reders niet aanſpraaklijk; ten waare dat hem de Reders ter contrarie konden bewyſen, dat hy de ſchuld, waar voor het Schip geëxecuteert is, met ſpelen, of met eenig ander quaad feyt, dat hy begaan heeft, gemaakt had: en indien de Reders hem ſulks ſullen konnen bewijſen, is de Schipper gehouden aan de Reders alle ſodaanige portien weer te leveren, en te reſtitueeren, als deſelve aan het Schip heredeerden, of de waarde van deſelven: en als de Schipper niet in ſtaat is om te betaalen, ſal

Het Schip voor ſchuld verkoft zijnde, is de Schipper gehouden rekening en reliqua te doen aan de Reders.

portassi, ò facesſi; & ſe gli compagni queſto prouare gli potranno, il patrone della naue è tenuto reſtituire, & di dare a' compagni tutte le parti, che nella naue haueuano, ò il pretio di quelle; è ſe il patrone della naue non hauesſi di che pagare, debba eſſere pigliato, & meſſo in ferri, & ſtare tanto inſino che lui ſia accordato con gli compagni, ò che gli habbia ſatisfatto il danno, che fatto gli hauesſi.

IV. *Et ſe quando il patrone della naue haurà venduta la naue, come diſopra è detto, ſe con quello, che della naue gli ſarà auanzato, non ritornerà alli compagni per dare conto, e la parte, che à loro tocherà di tutto quello, che della naue gli ſarà auanzato, & lui ſe ne anderà in altra parte, ſe quello, che della vendita della naue gli ſarà auanzato, ſi perderà, lui è tenuto di emenda fare à compagni: & ſe lui nè anderà in altra parte con quello, che della naue gli ſarà rimaſto, & lui nè guadagnasſi, tutto il guadagno, che ne farà, è tenuto di dare à i compagni à ciaſcuno per quel modo, che haueuano parte nella naue.*

CAP. CCXXXVII.

Patrone debba dar conto à i compagni di ciaſcun viaggio.

*OGni patrone di naue, ò di nauilio è tenuto dare conto alli ſuoi compagni di ciaſcun viaggio, che lui farà; & ſe il patron della naue non darà conto à ſuoi compagni ciaſcuno viaggio, che lui farà, ſe la naue, ò nauilio ſi perderà, ò piglierà alcun danno, il patrone della naue, ò del nauilio è tenuto reſtituire, & di dare tutto il guadagno, che lui fatto haurà à compagni; che per cauſa della naue, che perſa haurà, ò del nauilio, eſſo patrone di naue, ò di nauilio non ſi debba ſcuſare, ne può, che non habbia à reſtituire, e dare tutto il guadagno, che lui con quella naue, ò quello nauilio haurà fatto. Et ſe il patrone della naue, ò nauilio non haurà, di che poſſa reſtituire, ſe lui fusſi giunto, debba eſſer pigliato, & meſſo in ferri, & in tanto facendo, come nello capitolo ſopradetto ſi contiene. Et fu fatto perciò queſto capitolo, che molti patroni di naue, ò nauilii ritardano, che non voglino fare conti, nè contare con gli ſuoi compagni; perche, quando interueniſſe, che lui perdesſi la naue, ò il nauilio, * lui dirà, & farà intendere à gli ſuoi compagni, che ogni coſa li è perſa, ſia che perdesſi, ò che non ſi perdesſi, il patrone della naue è tenuto, come diſopra è detto. Perche ogni patrone di naue, ò nauilio douerà, & debba contare ciaſcuno*

* *E* (en.)

hy gevat, en in Hegtenis gebragt worden, en so lang blyven, tot dat hy de saak met de Reders afgemaakt, of de schaade, die hy haar veroorsaakt heeft, volkomentlijk sal betaalt hebben.

Als de Schipper het restant der Koop-penningen onder sig houd, komt al de schaade tot sijnen laste.

IV. En als de Schipper, hebbende het Schip in maniere voorsz. verkoft, sig met het oververschot der penningen by de Reders niet en begeeft (om haar rekening te doen, en aan een ieder sijn contingent van 't geheele overschot van het Schip uyt te keeren) en sig met het selve na een andere plaats begeeft, sal hy gehouden zijn, so dat overschot van 't Schip, het welk hy onder hem gehouden heeft, komt te verongelukken, het selve aan de Reders te vergoeden: En so hy sig met het oververschot van het Schip na een andere plaats begeeft, en aldaar eenige winst komt te doen, sal hy schuldig zijn al de winst, die hy daar mede sal gedaan hebben, aan de Reders over te geeven naar beloop van een yegelijks portie scheeps.

KAP. CCXXXVII.

De Schipper moet van yder Reys rekening doen aan sijn Reders.

EEn yegelijk Schipper is gehouden van yder Reys, die hy gedaan heeft, rekening te doen aan sijn Reders: en als een Schipper van yder Reys, die hy gedaan heeft, geen rekening doet aan sijne Reders, is de Schipper gehouden, byaldien dat het Schip komt te blyven, of eenige schaade te leyden, al het geen, dat hy overgewonnen had, aan de Reders te voldoen, en te restitueeren; sonder dat deselve Schipper sig uyt dien Hoofde, namentlijk dat het Schip gebleven is, kan of mag verschonen, dat hy de winst met het Schip gedaan, niet sou hebben te restitueeren, en te voldoen. En als de Schipper niet in staat sal zijn om te betaalen, sal hy, indien hy agterhaalt word, gevat, en in de gevankenis geleyt worden, sodaanig als in het voorgaande Kapittel is gesegt. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat de Schippers veeltyts tardeeren met het doen van rekening, en onwillig zijn om aan haar Reders rekening te geeven; en daarom sal de Schipper, indien 't gebeurt dat hy sijn Schip verliest, *(*en*) dat hy de Reders sou willen seggen, en diets maaken, dat hy alles quyt geraakt is, het zy dat hy 't inder daad sal quyt geraakt zijn, of niet, indiervoegen redevabel zijn, als hier boven gesegt is. Dierhalven sullen dan de Schippers van jeder Reys gehouden zijn rekening te doen aan haar Reders van winst en verlies by hen gedaan, op dat sy

cuno viaggio con i ſuoi compagni di quello guadagno, & di quella perdita che fatta haurà; percioche la pena diſopra detta non li poſſa venire diſopra. Ancora è di più tenuto il patrone del nauilio alli compagni, che ſe il patrone della naue, ò del nauilio guadagnerà con quelli danari del commune, che delli compagni haurà, è terrà, lui è tenuto di dare la loro parte di tutto quello guadagno, che fatto ne haurà; & ſe lui per ventura ci haurà perſo, compagno neſſuno non gli è tenuto di perdita, che lui fatta n'habbia; perche lui terrà quei danari de partecipi à diſpetto de compagni.

CAP. CCXXXVIII.

Come patron deue dar conto, & ſe ſi muore ſenza contare.

SE alcuno patrone di naue, o nauilio nauicherà, uno viaggio, ò molti, ſe lui nauicherà, ò tornerà alcuna volta, ò volte in quello loco, doue ſaranno (con) *tutti gli ſuoi compagni, ò la maggior parte, lui è tenuto di dare conto ciaſcuno viaggio, che lui farà; & ſe non il fa, lui è tenuto tutto, & in tanto come nel capitolo diſopra detto ſi còntiene. Imperò ſe il patrone della naue, ò nauilio nauicherà, come diſopra è detto, & lui non renderà conto à compagni,* [1] *né nauicherà non li darà neſſuna coſa* * *che guadagnerà, i detti compagni nè gli debbono dimandare, & ſe per ventura lui ſemplicemente, & ſenza malitia fare non lo vorrà, gli ſopradetti compagni il poſſano forzare. Et ſe gli detti compagni ne lo dimandano, ò nò, & forza neſſuna (ſe lui fare non lo vorrà) non li faranno, ſe al patrone della naue, ò del nauilio interuerrà caſo di ventura, che ſi morrà, ſe gli detti compagni, poi la morte ſua, lo dimanderanno à gli heredi di quello, che morto ſarà, ouero alli tutori delli ſuoi beni, conto, ò parte del guadagno, che quello, che morto ſarà, hauea ſatto con quella naue, ò nauilio, gli detti heredi, ò li tutori di quelli ſuoi beni non ſono tenuti di rendere conto, ne di niente à dare di guadagno, che quello haueſſi fatto: ſe imperò gli detti compagni prouar non potranno, ò quello, che morto ſarà, non l'haueua detto nel ſuo teſtamento. Et ſe per ventura quello, che morto è, fuſſi morto* [2] *in teſtamento, gli heredi di quello, ò* [3] *i tutori delli ſuoi beni, non ſono di niente altro tenuti à quelli ſopradetti compagni, ſe non ſolamente di quel-*

1 *Ne navichierà*) CATAL. *e encara* (nog ook)
* *Daço* (van 't geen.)
2 *In teſtamento*) CATAL. *inteſtat* (ſonder teſtament.)
3 *O i tutori*) CATAL. *Detenidors* (Beſitters.)

in de boven gemelde pene niet en vervallen. Voorts is de Schipper ten opsigte van de Reders gehouden, dat so hy eenige winst met het geld, dat hy van de gemeene Reders in handen heeft, en onder sig houd, komt te doen, aan deselve hun contingent in de winst, die hy daar mede gedaan heeft, te voldoen: en so hy schaade komt te leyden, sal geen Reder in die schaade gehouden zijn, die hy geleden heeft; nademaal dat hy die penningen van de Redery in weerwil van de Reders onder sig houd.

K A P. CCXXXVIII.

Hoe de Schipper gehouden is rekening te doen; en so hy sterft sonder rekening gedaan te hebben.

EEn Schipper hebbende met het Schip een, of meer Reysen gedaan, en 't eeniger tijd vaarende, of wederkeerende ter plaatse, daar sig alle de Reders, of het meerder gedeelte bevind, is gehouden van jeder Reys, die hy afgelegt heeft, Rekening te doen; en so hy daar in nalatig is, sal hy gehouden zijn indiervoegen als in het voorgaande Kapittel gesegt is. Maar als de Schipper vaart in maniere voorsz. en geen rekening geeft aan de Reders, [1] (*en*) ook geen uytdeeling doet, * (*van het geen*) datter over gewonnen is, zijn de Reders gehouden hem aan te spreeken, en so hy 't alleen uyt nalaatigheyd, en niet arglistiglijk versuymt, konnen de voorsz. Reders hem dwingen. En indien de voorsz. Reders hem niet aanspreeken, of wel aanspreeken, maar ingevalle van onwilligheyd geen middelen van dwang gebruyken, en de Schipper ondertusschen komt te sterven, en de Reders na desselfs Doot de Erfgenaamen, of Possesseurs der goederen van den Overlede souden willen aanspreeken om de rekening, en om uytdeeling van het geen dat den Overlede met het Schip overgewonnen heeft, sullen de voorsz. Erfgenaamen, of Possesseurs der goederen niet gehouden zijn rekening te doen, of de winst, die deselve gedaan heeft uyt te keeren, ten waare dat de voorsz. Reders eenig blyk daar van toonden, of dat den Overleede in sijn uytterste Wille daar eenig gewag van gemaakt had: En so 't saake was dat den Overlede [2] sonder uytterste Wille was komen te sterven, sullen de Erfgenaamen, of [3] Possesseurs van desselfs goederen, aan de voorsz. Reders alleen maar gehouden zijn in het geen, dat in 't Scheeps-boek van den overlede bevonden word: en so sy by 't voorsz.

quello, che nel cartolario di quello, che morto sarà, si trouerà scritto: & se loro troueranno nel sopradetto cartolario alcuno guadagno, li detti heredi, ò tutori de beni di quello, che morto sarà, sono tenuti restituire à ciascun de' detti compagni la parte, che gli toccarà di quello guadagno, che loro haueranno trouato scritto, se tutti i beni di quello, che morto sarà, sapeuano essere venduti.

I. *Et se per ventura nel cartolario di quello, che morto sarà, nessuno guadagno scritto non sarà trouato, se alcuno consumamento scritto trouato sarà,* [1] *che alla naue, ò nauilio hauesse à trouare di quello, che morto sarà, ò ad alcuni, da chi lui lo hauesse riceuuto per causa di consumamento, che la naue, ò il nauilio hauesse fatto, li detti compagni ci sono tenuti di pagare loro parte. Imperò è da intendere, che quello consumamento non fusse fatto per colpa di quello, che morto sarà, che allhora in tempo della vita sua era patrone di quella naue, ò nauilio, che quello consumamento disopra detto haurà fatto. Et se il detto consumamento potranno prouare gli detti compagni, che per colpa di quello, che morto sarà, che in quello tempo della vita sua era signore, fusse fatto, loro non sono tenuti niente mettere, poiche loro proueranno, che per colpa di quello, che morto sarà, fusse fatto il consumamento sopradetto: altrimente li detti compagni sono tenuti di dare, & pagare à quello consumamento per soldo & per lira, per la parte, che haurà ciascuno: & è ragione, che come loro riceueriano parte del guadagno, se gli ne fusse, così è di douere, che paghino parte del detto consomamento: ancora per altra ragione, perciohe quello, che morto sarà, che in tempo della vita sua era signore di quella naue, ò di nauilio, andaua, & nauicaua, & staua tra loro, perche loro non lo forzauano, che contasse con loro, ò che gli desse parte di quello, che guadagnaua.*

II. *Et se per caso quello, che morto sarà intestato, cartolario nessuno non haueua fatto, ne scritto, gli sopra detti compagni non possano addimandare alli heredi di quello, che morto sarà, nessuna cosa; nè li heredi, ò tutori di quello morto non possono addimandare niente a' compagni di consumamento, che la naue, ò nauilio hauesse fatto, per testimoni, che loro ne dessino, poiche nel cartolario non sarà scritto: per che ciascuno si guardi quello, che fa, come lo fa,*

1 *Che alla naue &c.)* CATAL. *que la nau, ò leny hagues à tornar a quel* (het welk het Schip most goed doen aan die geene.)

Boek eenige winſt bevinden, ſullen de voorſz. Erfgenaamen, of Poſſeſſeurs der goederen van den overlede aan een yegelijk der voorſz. Reders gehouden zijn uytdeeling te doen van de winſt, die by 't Scheeps-boek bevonden word; al was 't ook dat alle de goederen van den overlede daarom moſten verkoft worden.

Al het geen, dat het Schip by het Scheeps-boek bevonden word ten agteren te zijn, moeten de Reders, ſelfs na des Schippers doot, betaalen.

I. En ſo der by 't Scheeps-boek van den overlede geen winſt, maar ſchaade bevonden word, [1] dat het Schip ſelfs nog ten agteren was aan den overlede, of aan anderen, die hem het geld tot de onkoſten, die het Schip gedaan heeft, verſtrekt hadden, zijn de voorſz. Reders gehouden hun contingent daar in te betaalen: met dien verſtaande nogtans, dat deeſe onkoſten niet door het quaade beſtier van den overlede, die in der tijd Schipper is geweeſt op het Schip, dat de voorſz. onkoſten gedaan heeft, veroorſaakt ſullen zijn. En ſo de voorſz. Reders ſullen konnen bewijſen dat de voorſz. onkoſten door het quaade beſtier van den overlede, die in der tijd Schipper was geweeſt, veroorſaakt zijn, ſullen deſelven niet gehouden weeſen het minſte daar in te contribueeren; nademaal dat ſy bewyſen ſullen dat de voorſz. onkoſten door het quaade beſtier van den overlede ſullen veroorſaakt zijn: anderſints zijn de voorſz. Reders gehouden die onkoſten te voldoen en te betaalen penning pennings gelijk, naar beloop van een jegelijks aandeel in het Schip: en het is redelijk, gelijk ſy hun portie in de winſt genieten, als 'er eenige gedaan is, dat ſy alſo ook hun portie in de voorſz. ſchaade behoorden te betaalen; en nog om een andere rede, namentlijk dat ſy den overlede, die in ſijn leven Schipper was, en by haar ging, en ſting, en onder haar voer, niet gedwongen hebben om rekening en uytdeeling te doen van het geen, dat hy overgewonnen heeft.

De Reders, nog de Erfgenaamen van de Schipper konnen van malkander niets eyſſchen, als het geen, dat in 't Scheeps-boek geſchreeven ſtaat.

II. En ſo hy by geval ſonder Teſtament was komen te ſterven, en geen Boek gehouden, nog jets ter weereld geſchreeven had, ſullen de voorſz. Reders niet bevoegt zijn, om van de Erfgenaamen van den overlede jets te vorderen; gelijk ook de Erfgenaamen, of Poſſeſſeurs der goederen van den overlede ſig niet ſullen konnen behelpen met eenige verklaaringen van getuygen (ingevalle dat het in 't Scheeps-boek niet ſal geſchreeven zijn) om daar mede van de Reders eenige onkoſten te vorderen, die het Schip gedaan heeft. Dierhalven moet yder ſien wat hy doet, en hoe dat hy ſijn dingen aanleyt, op dat hy in geen ſchaade vervalle. En om de voorſz. re-

of

fa, & come nò, percioche danno non gli possa tornare, & per la ragione disopra detta fu fatto questo capitolo. Saluo imperò tutti i patti, & accordi, che il patron della naue, ò del nauilio hauesse fatto alli sopradetti compagni per alcuna causa, & gli compagni a lui: & saluo anchora, se il patron della naue, ò del nauilio hauesse contatò con gli compagni, con tutti, ò con la più parte, se in quello conto li hauesse à dare alcuno guadagno, se lui per caso dare non lo potrà, & li detti compagni gli faranno gratia, che aspetteranno, se lui, innanzi che pagati gli habbi, muora, li detti compagni debbano essere pagati de' suoi beni, se tutti ne sapeano essere venduti.

CAP. CCXXXIX.

Dechiaratione del sopradetto.

COme nel capitolo disopra detto si dechiara, & dimostra, ogni patrone di naue, ò di nauilio è tenuto rendere conto a' suoi compagni, ciascuno viaggio, che lui farà; & se non lo fa, è tenuto, & obligato tutto & in tanto come nel capitolo disopra detto si contiene. Imperò è da intendere, se il patrone della naue, ò del nauilio fusse, ò venisse ciascuno viaggio, ò alcuni viaggi, che lui farà, in quello loco, doue fussino tutti li compagni, ò la maggiore parte. Et se il patrone della naue, ò del nauilio farà porto in alcuno loco, doue non ci fussi compagno nessuno, ancora che lui nauicasse, ò facessi viaggi in molte parti, doue compagno nessuno non ci fussi, se al patrone della naue, ò del nauilio interuerrà alcuno caso di ventura, che lui perderà tutto, ò in parte di quello, che con la naue, ò il nauilio haurà guadagnato, se per colpa di lui non si perderà, non è tenuto di niente mendare alli sopra detti compagni, poiche per colpa di lui non sarà perso. Imperò se gli detti compagni accorderanno con il patrone della naue, ò nauilio, quando lui si parte da loro, ò li diranno, che se lui per caso si fermasse in alcuna parte per nauicare, che lui li debbe mandare ciascuno viaggio, che farà, tutto quello, che appartenerà à loro del guadagno, che lui fatto haurà, *il detto patrone della naue, ò nauilio, il debba fare, & se non il fa, & se gli riterrà appresso di se, & lui lo perderà, in qual si vuol modo, che lui il perdesse, è tenuto del tutto restituire; & se lui non haurà di che,*

de is dit Kapittel gemaakt; hoewel met uytsluyting van alle conventien, en akkorden, door de Schipper ten behoeven van de Reders, of door de Reders ten behoeven van den Schipper gemaakt, en aangegaan; als mede so de Schipper met alle de Reders, of met het meerder gedeelte al afgerekent had, en by slot van rekening, jets van het geen, datter overgewonnen was, aan haar schuldig gebleeven was, en dat de Reders hem, om dat hy mogelijk op die tijd niet in staat was om het op te brengen, eenig uytitel vergunt hadden; in sodaanig een geval moeten de Reders, indien de Schipper, voor dat sy voldaan zijn, komt te sterven, uyt desselfs goederen betaalt worden, al mosten die alle daar voor verkoft worden.

Ten waare dat de rekening by het leven van de Schipper reets gedaan, en gesllooten was.

KAP. CCXXXIX.

Verklaaring van het bovenstaande.

GElijk in het voorgaande Kapittel is aangeweesen, en verklaart, zijn alle Schippers van yder Reys, die sy sullen gedaan hebben, gehouden rekening te doen aan haar Reders; en sulks niet doende indiervoegen schuldig, en aansprakelijk, als in het voorgaande Kapittel gesegt is: 't geen egter te verstaan is, ingevalle dat de Schipper yder Reys, die hy gedaan heeft, of eenige Reysen geweest, of gekomen was ter plaatse, daar sig alle de Reders, of het meerder gedeelte onthoud. En als de Schipper elders aangekomen is, daar sig geen Reders onthouden, ja al was't dat hy verschyde Reysen gedaan, en gevaaren had in verschyde gewesten, daar sig geen Reders onthouden, sal de Schipper, indien hy by geval, en sonder sijn toedoen dat geene, dat hy met het Schip overgewonnen heeft, komt te verliesen, geheel of ten deele, niet gehouden zijn eenige vergoeding aan de voorsz. Reders te doen; vermits dat het door sijn toedoen niet verlooren is. Maar so de voorsz. Reders met den Schipper, voor sijn vertrek, sullen geakkordeert, en afgesproken zijn, *dat hy haar, so hy elders buytens-lands een Reys komt aan te neemen, yder Reys, die hy doen sal, hun contingent in de gedaane winst sal oversenden*, is de voorsz. Schipper gehouden sulks te doen. En so hy 't niet doet, en't onder sig houd, is hy schuldig, in gevalle dat hy 't komt te verliesen, by wat toeval dat hy 't ook mogt verlooren hebben, alles te restitueeren: en so hy onmagtig is, sal hy

è tenuto tutto, & in tanto come nello capitolo disopra detto si contiene.

I. *Imperò se gli detti compagni* [1] *in acconci nessuno non faranno con il patrone della naue, ò del nauilio, quando lui si partì da loro, non è tenuto di* [2] *emendare à loro; & se gli mandassi, & si perdesse, saria molto bene perso al patrone della naue, ò nauilio, che senza loro volontà gli haueria mandato. Imperò qual si vuole patto, ò accordo, che il patrone della naue, ò del nauilio farà con gli compagni, quando da loro si partirà, quello è di bisogno, che gli osserui: & se per caso lui non lo osseruassi, & per sua colpa rimarrà, è tenuto tutto il danno restituire, che gli detti compagni sosteranno, ò haueranno sostenuto. Imperò se al patrone della naue, ò del nauilio tollerà, ò impedirà impedimento di Dio, ò di mare, ò di Signoria, ò di cattiua gente, che lui non osserua quello, che à compagni promesso haurà, & per colpa di lui non rimanerà, non è di niente tenuto à suoi partecipi. Perciò come à impedimento di Dio, ò di mare, ò di cattiua gente non può nessuno niente dire nè contrastare. Imperò tutto quello, che disopra detto, che fusse, & debba essere senza fraude; & se fraude alcuna si potrà prouare, la parte, contra laquale prouato sarà, è tenuta di risstituire tutto il danno à quella parte, che sostenuto l'haurà, senza contrasto, & malitia.*

1 *In acconci*) L. *accordo* CATAL. *empressio* (verding.)
2 *Di emendare*) L. *di mandare* CATAL. *que res los trameta* (dat hy haar jets oversend.)

CAP. CCXL.

Del patrone, che vorrà creser la sua naue.

* *S'egli è in loco, doue siano tutti i compagni, ò la maggior parte, il patron del legno glielo debba dire, & se tutti, ò la maggior parte se ne contentano, la può crescere, e tutti son'obligati pagare la lor parte: & se alcun compagno vol & se contendere, non può, hauendo il patrone hauuto il consentimento della maggior parte: & se il patrone piglierà i danari imprestito per qualche compagno, è obligato à satisfare. Et se gli compagni non* [2] *vengano, (&) che la naue si cresca, il patrone non gli puo*

* *Senyor de nau ò leny que volra crexer la sua nau ò leny* (een Schipper van een Schip of Vaartuyg die sijn Schip of Vaartuyg sal willen vergrooten.)
2 *Vengano*) L. *vogliono* CATAL. *volen* (willen.)

gehouden zijn allesints, en indiervoegen als in het voorgaande Kapittel gesegt is.

Als de Schipper buytenslands is, moet hy de penningen, die hy overgewonnen heeft, sonder expres bevel van de Reders niet oversenden.

I. Maar als de Reders sodanig [1] verding met den Schipper voor sijn vertrek niet gemaakt hebben, is hy niet schuldig haar jets [2] over te senden; en so hy 't haar over send, en het komt te verongelukken sal het veel eer verstaan worden voor rekening van de Schipper verongelukt te zijn, die het buyten order heeft overgesonden. Dog de Schipper is gehouden alle stipulatien, en verbonden, die hy met de Reders, voor sijn vertrek gemaakt heeft, te agtervolgen: en so 't saake was dat hy deselven niet agtervolgt had, en dat het aan hem gestaan had, sal hy gehouden zijn alle schaaden te vergoeden, die de voorsz. Reders daar door sullen leyden, of geleden hebben. Maar so de Schipper in 't presteeren van sijn Woord aan de Reders, weerhouden, of verhinderd was geweest door belet van den Hemel, of van de Zee, of van de Overigheyd, of van quaad Volk, en dat het aan hem niet gestaan had, sal hy aan sijn Reders in het minst niet gehouden zijn; nademaal dat niemant het belet van den Hemel, of van de Zee, of van quaad Volk weerspreeken, of bedisputeeren kan. Dog al het bovenstaande moet sonder bedrog zijn: en der eenig bedrog sal konnen beweesen worden, is de party, tegens dewelke sulks sal beweesen zijn, gehouden aan de beledigde party alle geledene schaade te vergoeden, sonder disput, en malitie.

KAP. CCXL.

Van een Schipper, die sijn Schip sal willen vergrooten.

* (ALs de *Schipper het Schip wil vergrooten, en*) elders is, daar sig alle de Reders, of het meerder gedeelte bevind, is de Schipper schuldig hen sulks bekent te maaken; en als sy allen, of ten meeren deele daar in bewilligen, kan hy 't vergrooten, en een ygelijk der selven is gehouden sijn contingent daar in te betaalen, en niemant van de Reders kan sig in 't bysonder daar tegen stellen, na dat de Schipper de toestemming van het meerder gedeelte gehad sal hebben: en als de Schipper voor rekening van jemant van de Reders geld by anderen op neemt, is deselve gehouden de schuld te voldoen. En als de Reders niet [2] verstaan dat het Schip

*può sforzare, ma gli può sforzare in tutto quello, che nel sopradetto capitolo s'è detto : è se fa il crescimento senza la volontà de' suoi compagni, non sono tenuti à niente, si non come è detto disopra. * se il patrone sarà in qualche loco, doue non habbia compagni, può crescer la naue si come è detto disopra : e il patron è obligato alli suoi compagni come nel capitolo* [3] Del Acconcio *è detto.* *

* *Empro* (maar.)

3 *Del acconcio)* siet onder het 242. & boven 48. & 49. Kap.

* *Perço com creximent, que hom fa ala nau, es judicat per adob* (want de vergrooting die men aan een Schip maakt word voor kalfating gehouden.)

C A P. CCXLI.

Di patrone che vorrà crescer la naue.

COme *che dice, & dimostra in uno capitolo disopra detto*, che, se patrone di naue vuole crescere, ò fare alcuno accrescimento nella sua naue, o nauilio, *se il patrone della naue è in loco doue si siano tutti li compagni, ò la maggior parte,* il patrone della naue, ò del nauilio ne gli debba dimandare del detto accrescimento, che lui vuole fare nella detta naue, ò nauilio, *& se li detti compagni tutti, ò la maggior parte non vorranno, che il detto accrescimento si faccia, il detto patron della naue non lo debba fare, ne non gli può sforzare. Imperò il detto patrone della naue, può sforzare li detti compagni di quello, che è detto, nel capitolo detto, cioè d'incantare, & li detti compagni al patrone della naue, ò del nauilio, per quella ragione medesima, & è vero, & in questo modo è costumato fare, imperò secondo che* [1] *in quanto debba esser fatto. Et in quello loco doue dice, & dimostra*, che se il patrone della naue, ò del nauilio fussi in loco, doue non fussino tutti li detti compagni insieme, ò la maggior parte, che se il detto patrone della naue, ò del nauilio vorrà crescere la detta naue, ò nauilio, lo potrà fare, *che compagno nessuno non gli può contrastare, se non come nel capitolo disopra detto si contiene, Et è vero; imperò è da intendere, che il patrone della naue, ò del nauilio non la cresca se non per due ragioni, cioè sapendo, per grande nolo, ò grande viaggio, che lui trouasse, ò per grande* [2] *passaggio, & che vi fussi mancamento d'altre naui, ò d'altri nauilii, che alcuni mercanti non trouassino.* *Et*

1 *In quanto*) L. *incanto* CATAL. *encant* (opveyling.) Siet boven Kap. 53. & 54.

2 *Passagio*) CATAL. *è per gran profit, quel dit Senyor de la nau vees, ò conegues quen vengues, à si meteix e tots los desus personers, ço es à entendre per passatge* (of om het groot voordeel dat de Schipper voorsiet, en bemerkt dat hy en al de gemelde sijne Reders daar by souden konnen hebben, te weeten om de Reys.

vergroot ſal worden, kan de Schipper haar niet dwingen; hoewel hy ſe kan dwingen tot al het geen, dat in een voorgaande Kapittel geſegt is: en ſo hy 't vergroot ſonder toeſtemming van ſijn Reders, zijn deſelve hem niet verder gehouden, als boven geſegt is. *(*Maar*) als de Schipper ſig elders bevind, daar geen Reders tegenwoordig zijn, kan hy 't Schip grooter maken in maniere als boven; en de Schipper is aan ſijn Reders in diervoegen gehouden, als in het voorgaande Kapittel, [3] *Van Kalfating*, geſegt is. (**want het vergrooten van een Schip word voor kalfating gehouden.*)

K A P. CCXLI.

Van een Schipper die ſijn Schip ſal willen vergrooten.

GElyk als in een voorgaande Kapittel geſegt, en aangeweeſen is, *moet de Schipper, indien hy ſijn Schip ſal willen uytleggen, of eenigermaate vergrooten, de Reders kennis geeven van de vergrooting, die hy aan 't voorſz. Schip ſal willen maaken*, mits dat hy zy aan ſodaanig een plaats, daar de Reders, alle of ten meeren deele tegenwoordig zijn: en ſo de Reders allen of ten meeren deele tot de voorſz. vergrooting niet verſtaan ſullen, is de Schipper niet bevoegt om ſulks te ondernemen, en hy kan haar ook niet dwingen: maar de voorſz Schipper kan gemelde Reders dwingen tot het geen dat in 't ſelfde Kapittel geſegt is; namentlijk tot opveylen; en de Reders konnen desgelijks ook den Schipper dwingen; en dit is redelijk, en doorgaans gebruykelijk, maar op ſodaanig een weys, als de [1] opveyling behoord te geſchieden. En op die plaats, daar het ſegt, en verklaart (*dat de Schipper, als hy elders is, daar de Reders allen, of ten meerendeels niet tegenwoordig zijn, en de voorſz. Schipper het Schip ſal willen vergrooten, dat hy ſulks ſal konnen doen*, ſonder dat een Reder ſulks verder of anders ſal konnen betwiſten, als in het voorgaande Kapittel aangeweeſen is) is het mede waar; dog met dien verſtande, dat de Schipper alleen maar om twee oorſaaken ſal bevoegt zijn om het te vergrooten, te weten; ſo hy een hoog vragt-loon konde krygen, of een groote Reys had aangenomen; (**en dat de Schipper ſag, en oordeelde datter merkelijk* [2] *voordeel by te behaalen was, ſo voor hem, als voor de gemelde ſijne Reders; te weeten ten opſigte van de weg*) of van 't gebrek van andere Schepen, die de Koopluyden op ſodaanig een plaats niet konden vinden.

I. *Et se il detto patrone della naue, ò nauilio farà crescimento per le due ragioni disopra dette, gli detti compagni gli sono tenuti pigliare in conto tutte le spese, che il detto patrone della naue, ò del nauilio hauessi fatto per il detto crescimento: se imperò li detti compagni il contrario prouare non potranno: & se il contrario prouare non li potranno, sia, che il detto patrone della naue, ò del nauilio li portassi guadagno, ò consumamento, tutto gli debba essere riceuuto in conto: & se il patrone della naue gli porterà alcuno guadagno, gli detti compagni ne debbano hauere, & riceuere loro parte, & se il patrone della naue, ò del nauilio portassi alcuno consumamento, detti compagni sono tenuti pagare à ciascuno di loro per la parte, che nella naue hauranno. Et è ragione, che, come ciascuno riceuerà parte del detto guadagno, se il patrone della naue, ò del nauilio ne hauesse portato, (&) ciascunode' detti compagni paghi la sua parte del detto consumamento, se interuenisse per alcun caso, poiche il detto patrone della naue, ò del nauilio hauesse fatto detto accrescimento à buon fine.*

II. *Imperò se i detti compagni potranno prouare il contrario à detto patrone, & il detto patrone non haurà fatto il detto accrescimento per la detta ragione, anzi l'haurà fatto per sua autorità, e per pompa, accioche le persone dicano,* che il tal è patrone di grande naue, ò di grande nauilio; *quella spesa tale, che per quelle ragioni, come disopra è detto, sarà fatta, li detti compagni non sono tenuti riceuerla in conto: ma debba esser messa in poter di doi buoni huomini, & quello, che loro nè diranno, & cognosceranno, sono tenuti i detti compagni riceuer in conto al detto patrone della naue, ò del nauilio, per modo che l'una parte, nè l'altra non possa in niente constrastare al detto, & cognoscientia di quei sopradetti huomini. In questa forma imperò, che se i detti compagni non incanteranno la detta naue, ò nauilio, & il detto patrone della naue, ò del nauilio rimanerà nella sua signoria tutto, & in tanto come se fusse con i sopradetti compagni, non sono tenuti niente dare al detto patrone della naue, ò del nauilio delle dette spese, che, come disopra si è detto, fusse fatto, nè ancora per i detti buoni huomini fusse giudicato, ò sententiato, se non in questo modo, che, quando il detto patrone della naue, ò del nauilio guadagnerà con la detta naue, ò nauilio che se ne paghi della detta spesa. Et ancora li fanno assai gratia, che lui rimane in signoria della detta naue, ò nauilio, & che del tuttò la detta spesa non li cauino del conto, che, come disopra è detto, haurà fatto contra ragione, imperò si è fatto, & facci per questa ragione. Che in tutte cose, & in tutti casi è buon l'accordo de' buoni huomini.*

III. *Adun-*

I. En als de voorsz. Schipper het vergroot sal hebben om de twee bovengemelde redenen, zijn de voorsz. Reders gehouden al de onkosten, die gemelde Schipper aan de vergrooting gedaan heeft, op de rekening te ontfangen; ten waare dat de voorsz. Reders het tegendeel konden bewysen: en so sy het tegendeel niet sullen konnen bewysen, moeten sy 't alles op de rekening ontfangen, het zy dat gemelde Schipper haar winst, of verlies komt toe te brengen. En als de Schipper haar eenige winst toebrengt, sullen de voorsz. Reders haar portie daar van genieten; en als de Schipper haar eenige schaade toebrengt, zijn de voorsz. Reders schuldig haar contingent daar in te betaalen, naar beloop van een jegelijks aandeel in het Schip. En het is redelijk, dat gelijk als een jegelijk der voorsz Reders sijn portie in de winst ontfangt, als de Schipper haar eenige winst toebrengt, dat alsoo ook een ygelijk sijn portie in de schaade behoort te draagen, als 'er een ramp en schaade ontstaan is; nademaal dat de voorsz Schipper die vergrooting met een goede meening gemaakt heeft.

Als de Schipper het schip om de boven gemelde redenen vergroot heeft, moeten de Reders daar mede te vreeden zijn.

II. Maar als de voorsz. Reders den Schipper het tegendeel konnen bewijsen, en de voorsz. Schipper die vergrooting om de gesey-de redenen niet gemaakt heeft, nemaar als magt hebbende, en uyt een soort van hoogmoed, op dat men van hem sou seggen, *dat hy so een Man is, die so een Groot Schip voert*, sullen de Reders niet gehouden zijn deese sodaanige onkosten, dewelke op deese wijse gemaakt zijn, in rekenig te ontfangen: maar sulks sal gestelt worden aan het oordeel van twee goede mannen, en al het geen dat die sullen verstaan, of voor uytspraak geeven, zijn de voorsz. Reders schuldig ten reguarde van de Schipper in rekening te ontfangen, in so verre, dat nog de een nog de andere party sig van het sentiment, en de uytspraak van gemelde goede mannen sal konnen beklaagen: des nogtans sullen de voorsz. Reders, so wanneer sy het Schip niet opveylen, en gemelde Schipper onder deselve Reders Schipper blyft, als te vooren, niet gehouden zijn aan den Schipper van die onkosten, de welke in maniere voorsz. gedaan, of by de goede mannen getaxeert zijn, het alderminste te betaalen buyten het geen, dat de Schipper met het Schip komt over te winnen: en dan doen sy hem nog gratie genoeg, terwijl dat hy Schipper op het Schip blyft, en dat sy die onkosten, die hy niet na behooren, maar op sodaanig een wijs, als gesegt is, gedaan heeft, niet t'eenemaal van de rekening af houden. Dog de bemiddeling van Goede Mannen is dienstig in allerley voorvallen.

Maar als de Schipper het buyten nootsaaklijkheyd en alleen maar uyt een soort van verwaantheyd vergroot sal hebben, zijn de Reders niet schuldig sulks in allen deelen te erkennen.

III. Maar

III. *Adunque se i detti compagni incanteranno la detta naue, ò nauilio al detto patrone, & lo caueranno al tutto della signoria, li detti compagni sono tenuti dare, & pagare al detto patrone tutte le spese, che per i detti buoni huomini fusse stato giudicato, & sententiato, incontinente che i detti compagni hauranno la detta naue, ò nauilio incantata, & che il patron [1] non hauranno cauato. Imperò se quel, che era patrone della detta naue, ò nauilio, si hauesse fatto imprestare alcuni danari per causa del detto accrescimento, che lui, come disopra è detto, hauea fatto, non ragioneuolmente, se lui nè desse interesso, ò ne hauesse dato, li detti compagni non sono tenuti mettere, nè pagare parte del detto interesso, se gia li detti compagni far non lo vorranno. Imperò se il patrone della naue, ò del nauilio hauesse fatto accrescimento per la ragione disopra detta, se il patrone della naue, ò del nauilio haurà tolti danari in prestito per causa del detto crescimento, se il detto patrone nè pagasse interesso, ò ne hauesse pagato, gli compagni sono tenuti di metter, & pagare per quello, che à ciascuno di loro toccherà per la parte, che nella detta naue, ò nauilio hauranno, senza contrasto.*

IV. *Imperò posto, che nel capitolo disopra dice, & dimostra,* che crescimento, che l'huomo faccia ad alcuna naue, che se giudichi per acconcio, *vero è, ma per tal modo si può l'huomo restare di crescimento, che non si debbe, nè si può stare di acconcio, che haurà bisogno la detta naue, ò nauilio. Et per questo i detti patroni di naue, ò nauilio si debbano guardare quando saranno in alcun loco, e se lor vorranno fare alcuna opera, ò alcun'accrescimento nella lor naue, che loro lo faccino con ragione, percioche quei casi sopradetti non li possino esser sopra. Saluo imperò tutti i patti, ò accordi fatti tra loro, in tutte, & per tutte le cose. E per questa, & per la ragione detta fu fatto questo capitolo.*

1 *Non*) CATAL. *ne* (daar van.)

CAP. CCXLII.

Di acconcio di naue.

Patrone di naue, ò di nauilio, che la sua naue haurà dibisogno d'acconcio, se il patrone della naue è in loco doue siano suoi compagni tutti, ò parte, il patrone della naue debba dire, & dimostrare a i compagni quell'acconcio, che la naue, ò nauilio haurà bisogno; & se i compagni il vogliono, lui la debba acconciare, & gli compagni sono tenuti

se

III. Maar als de voorsz. Reders met den Schipper procedeeren tot opveylen van het Schip, en hem t'eenemaal van 't Schipperschap ontsetten, sullen de voorsz. Reders, so haast als sy het Schip verkoft, en den Schipper daar van ontset hebben, gehouden zijn al de onkosten, agtervolgens het sentiment, en de uytspraak van die goede mannen aan den Schipper te voldoen, en te betaalen. Maar so die geene, die Schipper was van gemelde Schip, eenig geld tot de voorsz. vergrooting, die hy, als gesegt is, sonder rede gedaan heeft, opgenomen had, en intereſſen daar van betaalde, of betaalt had, zijn de voorsz. Reders tegens haar wil niet gehouden haar part in die intereſſen te voldoen, of te betaalen; maar als de Schipper de voorsz. vergrooting gemaakt heeft om sodaanige redenen, als hier boven gesegt zijn, en de Schipper ter saake van de voorsz. vergrooting eenig geld te leen genomen heeft, en intereſſen daar van betaalt, of betaalt heeft, zijn de Reders gehouden hun contingent daar in te voldoen, en te betaalen, naar beloop van een yegelyks portie scheeps, sonder tegenseggen.

Ten waare dat sy het Schip tegens den Schipper opgeveylt, en hem daar van afgeset hadden.

IV. Maar of wel het geen dat in een voorgaande Kapittel gesegt en aangeweesen is, namentlijk, *dat de vergrooting, die een Schipper aan het Schip komt te maaken, voor kalfaating gehouden word*, in sig selfs waar is, so kan sig een Schipper evenwel wel onthouden van het Schip te vergrooten, daar hy sig niet kan, nog mag onthouden van het te kalfaaten, als het voorsz Schip sulks van noden heeft. Daarom moeten de Schippers wel toesien, als sy sig elders bevinden, en eenig werk willen maaken, of haar Schip vergrooten, dat sy 't om goede redenen doen, op dat sy in de boven gemelde ongemakken niet en vervallen. Behoudens nogtans alle conventien en akkorden die sy met malkander sullen gemaakt hebben. En om deese, en bovengemelde redenen is dit Kapittel gemaakt.

Het vergrooten van 't schip word niet altijt voor kalfaating gehouden.

KAP. CCXLII.

Van Kalfaating.

ALs het Schip kalfaating van noden heeft, is de Schipper schuldig, indien hy elders sal zijn, daar alle de Reders, of een gedeelte der selven tegenwoordig is, henluyden bekent te maaken, en te vertoonen wat kalfaating het Schip van noden heeft; en als de Reders daar in bewilligen moet hy het kalfaaten; en de Reders zijn schuldig tot die kalfaating hun contingent te betaalen: en ingevalle

mettere nell'acconcio ciascuno tanto, come li toccherà alla sua parte: & se ci fusse alcuno di quei compagni, che non volesse pagar quello, che à lui toccasse, & il patrone della naue se li farà imprestare, il compagno è tenuto, & obligato come nel capitolo disopra si è detto. Et se i compagni non vorranno, che la naue, ò nauilio, si acconci, percioche per ventura costeria più d' acconciare, che non valerà, & ancora più, che quando la naue, ò il nauilio fusse acconciato, & loro la volessero vendere, forse non troueriano tanto, come costasse di acconciare; (&) *perciò il patron della naue, ò del nauilio non debbe acconciare la sua naue, ò nauilio senza volontà de' compagni, poiche loro non vogliono, che la naue, ò nauilio si acconci, se fusse in un loco con loro, nè gli può sforzare. Imperò il patrone della naue può sforzar di vendere, & d'incantare à i compagni,* & i compagni possano sforzare il patrone della naue, ò nauilio, che à incanto non é nessuno signore, che tutti sono, & debbano esser compagni semplici, se imperò alcuni patti non fusse tra di loro, che alcuni de' compagni douesse hauer alcuna signoria.*

I. *Et se il patrone acconcierà la naue, ò nauilio senzà volontà de' compagni, compagno nessuno non gli è tenuto di niente dare di quel, che costasse quel acconcio, ilquale senza licentia di loro fusse fatto: imperò il patron della naue se ne può pagar del guadagno, che la naue, ò nauilio farà, che in questo compagno nessuno non ci può niente contrastare. Et se la naue, ò nauilio si perdesse inanzi, che il patrone fusse pagato di quello, che hauerà prestato in quel acconcio, compagno nessuno non gli è tenuto di far emenda. Imperò quando la naue, ò nauilio si perderà, & exarcia alcuna ristaurasse, il patron della naue si debba reintegrare, che compagno nessuno non gli può contrastare; & se ci auanzasse alcuna cosa, il patron della naue il debba restituire à ciascuno compagno, per quello, che li toccasse per la sua parte. Et se alcuni de' compagni vorranno vender quella parte, che haueranno nella naue, che fusse acconcia, si debba dare in prima la libertà à quel, che signore ne sarà; perche il signore ci haurà hauuta di molta fatica, & haurà sborsato tutto quell'acconcio: & se quel compagno non si può accordare con il signore, debba esser messo in potere di doi buoni huomini di mare, che vedino quell'acconcio quanto*

* *Pusque ells no volaran, que là nau o leny se adob* (so wanneer dat sy niet begeeren dat het Schip sal gekalfaat worden.)

datter jemant van de Reders onwillig ſal zijn om ſijn contingent te voldoen, en de Schipper het geld van anderen ſal opgenomen hebben, ſal ſodaanig een Reder ſchuldig, en aanſpraaklijk zijn in diervoegen, als in het voorgaande Kapittel geſegt is. En ingevalle dat de Reders niet ſullen verſtaan, dat het Schip ſal gekalfaat worden, om dat het mogelijk meer van kalfaaten ſou koſten, als het heele Schip waardig is, ja dat het ſelfs, indien men het naderhand, na dat het gekalfaat ſou zijn, wilde verkoopen, de onkoſten van 't kalfaaten niet ſou konnen goed maaken, is de Schipper niet bevoegt om het in weerwil van de Reders te doen kalfaaten, als hy met haar op een en deſelfde plaats is, en hy kan haar niet dwingen. Maar * (*als de Reders niet verſtaan dat het Schip ſal gekalfaat worden,*) kan de Schipper haar dwingen om het in opveyling te brengen, en te verkoopen; en de Reders konnen insgelyks den Schipper dwingen; want in de opveyling heeft den een geen meer regt als den ander, en yder is, en moet maar een enkel Reder zijn; ten ware datter eenig verdrag onder haar gemaakt was, dat den een eenig regt ſou hebben boven den ander.

Hoe de Schipper de onkoſten weer ſal vinden, als hy het Schip ſonder verlof van de Reders heeft doen kalfaaten.

I. En als de Schipper het Schip in weerwil van de Reders doet kalfaaten, ſal geen Reder hem ſchuldig zijn de onkoſten van het kalfaaten, 't welk in weerwil van haar gedaan is, te reſtitueeren; maar de Schipper kan zijn betaaling vinden aan 't geen, dat hy met het Schip komt over te winnen; ſonder dat de Reders hem ſulks ſullen konnen bediſputeeren. En als het Schip komt te blyven voor dat de Schipper van die onkoſten van 't kalfaaten voldaan is, ſal niemant van de Reders hem eenige vergoeding ſchuldig zijn: maar als het Schip gebleeven, en eenig gereetſchap van het ſelve geſalveert ſal zijn, kan de Schipper ſijn agterweeſen daar aan verhaalen, ſonder dat hem de Reders ſulks konnen bediſputeeren; en als 'er jets overſchiet, moet de Schipper het ſelve aan de Reders uytdeelen. En als 'er eenige Reders zijn, die hun part, het welk ſy in het Schip hebben, willen verkoopen, na dat het Schip gekalfaat is, moeten ſy den Schipper het ſelve eerſt aanbieden; vermits dat de Schipper veel moeyte gehad, en al de onkoſten van het kalfaaten gedaan heeft: en als de Reders het met den Schipper niet konnen eens worden, ſal het verſchil geſtelt worden aan twee goede Zeevaarende mannen, die de onkoſten van het kalfaaten ſullen taxeeren, op datter, indien dat ſodaanig een Reder ſijn part aan een ander quam te verkoopen, tuſſen den Schipper en die geene, dewelke dat part gekoft ſal hebben,

to può costare: percioche se quel compagno vendesse la sua parte ad altro, che tra il patron, & quello, che quella parte comperasse, non possa esser contrasto: & tutto quello, che quei doi buoni huomini ne diranno, ò faranno, quel ne debba esser seguito; accioche il patron, nè quel compagno, per chi il contrasto fusse, non possino contrastare; imperò tutto quel, che quelli ne diranno, con consiglio di huomini di mare, quel ne debba esser seguito.

II. *Saluo imperò se il patron fusse in loco, doue non hauesse nessun compagno, & la naue hauesse grande bisogno di acconcio, che senza acconcio non potesse nauicare, il patron debba guardare il profitto di se, & de' compagni, & perciò debbe stimare più il profitto de' compagni quando loro non ci saranno, ancora percioche loro l'hauranno fatto signore perche lui debba guardare se medesmo di biasmo, & di danno, & quei, che in lui si fidano. Et se il patron della naue vede, & conosce, che quell'acconcio, che la naue ha di bisogno, fusse, ò debbi esser più à profitto de' compagni, che danno, secondo sua conoscentia, & conscientia, quel, che* [1] *à loro ne pare, quel debba fare per sua intentione; & qual si vuole cosa, che lui ne faccia, fusse che l'acconci, o che la venda, tutto gli debba esser riceuuto per bene, poiche lui l'haurà fatto per buona intentione; & i compagni non possano niente contrastar di quel, che lui ne faccia; perche ogn'uno si guardi, chi farà parte. Se già non fusse accordato tra il patrone, & i compagni, che lui non douesse acconciare, ò vendere la naue, se non il faceua con volontà di tutti i compagni, ò della maggior parte: imperò se quell'accordo non fusse tra di loro, quella cosa, che il patrone ne farà, quella ne hauranno à seguire i compagni: saluo che se lui la giocasse, ò la perdesse per sua colpa, quel* (che) *gli è tenuto di emendare come nel capitolo sopradetto* *. *Et questo capitolo fu fatto che* [2] *guadagnasse ogn'uno con chi farà parte, & a chi comanderà il suo, & a chi nò & come lo accomanderà; che i patti, che tra loro saranno fatti, quei si hauranno à seguire.*

CAP.

1 *Che a loro*) CATAL. *que à ell* (dat hem.)
* *Se conte*) begreepen is.)
2 *Guadagnasse*) CATAL. *guart* (wagte sig.)

geen oneenigheyd sal ontstaan: en al het gunt dat die twee goede mannen daar in sullen seggen, of verstaan, moet in allen deele agtervolgt worden; en sal nog den Schipper, nog die geene, die het disput veroorsaakt heeft, sulks konnen betwisten, maar gehouden weesen derselver uytspraak te volgen, dewelke sy met advys van andere Zeeluyden, sullen gegeeven hebben.

De Schipper kan het schip doen kalfaaten, als hy sig buytenslands bevind, daar de Reders niet present zijn.

II. Ten waare nogtans, dat de Schipper elders gelegen had, daar niemant van de Reders tegenwoordig was, en dat het Schip de kalfaating ten hoogste van noden had, in so verre, dat het sonder kalfaating niet konde vaaren, in sodaanig een geval sal de Schipper sien wat voor hem, en de gesamentlyke Reders het voordeeligst is, en hy sal het voordeel van de Reders des te meer behartigen, om dat sy niet tegenwoordig zijn, en om dat sy hem tot Schipper aangestelt hebben: dierhalven sal hy sig voor alle opspraak wagten, en de schaade van die geene, die 't op hem laaten aankomen, beneffens de sijne verhoeden. En als de Schipper na sijn beste kennis siet, en oordeeld, en verstaat, dat de nodige kalfaating van het Schip, meer strekt, of sal strekken tot voordeel, als tot nadeel van de Reders, moet hy doen het geen [1] dat hem goed dunkt; en al wat hy daar in komt te doen, het zy dat hy 't kalfaat, of dat hy 't verkoopt, moet hem allessins ten besten genomen worden; mitsdien dat hy 't met een goede meening doet: en de Reders konnen sijn doen in 't minst niet bedisputeeren. Daarom moet een yder sien met wie dat hy in gemeenschap treed. Ten waare nogtans datter tussen de Schipper en de Reders een verding lag, dat hy sig niet soude bevorderen om het Schip te verkoopen, of te kalfaaten sonder toestemming van alle de Reders, of van het grootste gedeelte. Maar als 'er sodaanig verding niet en is, zijn de Reders gehouden al het geen, dat de Schipper daar in komt te doen, te gestaaden; ten waare dat hy 't verspeelt, of met moetwil om hals geholpen had; want alsdan sou hy 't gehouden zijn te vergoeden sodaanig, als in het voorgaande Kapittel * (*begrepen is*). En dit Kapittel is gemaakt, op dat een yder sou [2] sien met wie dat hy in gemeenschap treed, en aan wie, en op wat wyse hy het sijne vertrouwt: want de conventien die sy met malkander aangaan, zijn sy schuldig te presteeren.

CAP. CCXLIII.

De orbare anchore.

P*Atron di naue, che piglierà, ò farà pigliare segnali,* [1] *gaiatelli, ò rase de anchore de alcuna naue, ò nauilio, che appresso di lui sarà ormeggiato, se quelle anchore si perderanno, è tenuto emendare à quel patrone di naue, di chi quelle anchore saranno, tutto quello, che lui dirà per suo giuramento, che valessino; ancora gli è tenuto fare emenda di tutto lo sconcio, che lui ne habbia. Ancora più, se il patron, di chi quelle anchore saranno, vuole, a quel patrone di quella naue, ò nauilio, che tal cosa haurà fatta, ò fatta fare, può domandarglielo per giustitia, & causarlo furto.*

I. *Ancora se marinaro alcuno orberà anchore senza volontà, & licentia di quel patrone di naue, con chi lui starà, se il marinaro il farà di sua volontà, & senza ordine, lui è in quella pena, che il patrone doueria essere, se comandamento ne li hauesse fatto; & se loro non possono integrare il danno, & spese, che il patrone di quelle naui ne hauerà sostenuto, quei marinari debbano esser pigliati, & messi in carcere, & starci tanto insino che habbino satisfatto à quel patron di quelle naui di tutto il danno, & interesso, che lui per suo giuramento dirà, che per colpa di loro haurà sostenuto: se imperò quel patron di naue non li volesse far gratia di aspettarli alcun tempo, ò che volesse, che loro guadagnassero con lui tutto quel, che li haueriano à dare in emenda del danno, che per colpa di loro hauesse sostenuto: & questo debba esser in volontà di quel patrone di naue, che tale danno haurà sostenuto, cioè di aspettarli, ò metterli in carcere, ò che lui li volesse far gratia, che lo guadagnassero con lui.*

II. *Ancora piu, se alcuna naue terrà proisso, & percioche il proisso non raschi, nè s'incosta, ci haurà messi segnali, che il sospendano, chi quei segnali ne cauerà, ò farà cauare in quella pena medesma debba esser messo, si come è detto disopra.*

CAP.

1 *Gaiatelli*) CATAL. *gayatels*, het welk op de kant verklaart word, *Senyals*, Tekens, Dobbers.

K A P. CCXLIII.

Van 't verblinden der Ankers.

EEn Schipper, dewelke de Tekens, 'Dobbers, of Boeyens van de Ankers van eenig Schip, dat by hem geankert legt, wegneemt, of doet wegneemen, is gehouden, so die Ankers verlooren raaken, aan den Schipper, die de Ankers toebehooren, so veel te betaalen, als deselve onder Eede verklaaren sal datse waardig zijn geweest; en daarinboven ook alle schaade te vergoeden, die deselve daar door sal geleden hebben. Ja de Schipper, die de Ankers hebben toebehoort, kan indien hy wil, den Schipper, die sulks heeft gedaan, of door anderen laaten doen, voor het Geregt roepen, en beschuldigen van dievery.

Van een Bootsgesel die andermans Ankers berooft heeft.

I. Voorts so een Bootsgesel een Anker verblind sal hebben buyten kennis en toestaan van sijn Schipper, sal hy, indien hy 't op sijn eyge houtje en sonder order gedaan heeft, in die selfde straffe vervallen, waar in de Schipper vervallen sou zijn, so hy hem order gegeeven had. En als een Bootsgesel niet in staat is, om de kosten en schaaden, die de Schipper van sodaanig een Schip daar door geleden heeft, te betaalen, sal hy gevat, en in hegtenis gebragt worden, en daar blyven, totter tijd dat hy den Schipper van all' de schaade en interessen sal hebben voldaan, die deselve onder eede sal verklaaren door sijn toedoen geleden te hebben; ten waare dat de Schipper van het Schip hem de gratie wilde doen, van eenige tijd te wagten, of dat deselve genegen was om sodaanig een in sijn dienst te laaten winnen al het geen, dat hy hem voor die schaade en interessen, die hy door dessels toedoen geleden heeft mogt te quaad zijn: en sulks sal staan aan het believen van den Schipper, die sodaanige schaaden en interessen geleeden heeft, namentlijk, of hy sal willen wagten, dan of hy hem sal willen vast setten, of de gratie doen, dat hy 't in sijn dienst sal konnen inwinnen.

II. Daarinboven als 'er een touw aan 't Schip is, en een teken daar boven geset, op dat het touw niet gestooten, of geschaaft sou worden, sal die geen, dewelke dat teken daar afneemt, of doet afneemen in die selve straffe vervallen, die boven gesegt is.

CAP. CCXLIV.

Di naue, che [1] anderà à parte.

Patrone di naue, o nauilio, che porterà la sua naue a parte, lui è tenuto di far scriuer tutti li accordi, & patti che lui farà, o hauerà fatti con tutti quei marinari, che con lui haueranno andar a parte, & far scriuer in presentia di tutti i marinari, o della maggior parte, (&) *per quante parti piglierà la naue, & quante parti faranno per tutto, & a chi debba far miglior parte, & a chi nò, & quanto, è quanto nò, percioche alla partitione tra i marinari & il patrone della naue non possa essere alcun contrasto. Et ancora più, è tenuto il patrone della naue, che lui debba mostrare tutte le exarcie, che la naue hauerà a tutti i marinari insieme, o alla più parte, se tutti non ci possono essere, percioche se i marinari conoscano con il patron della naue insieme, che ci fusse exarcia, che hauesse bisogno o di acconcio, o infortimento, che il patron della naue lo douesse far fare allo scriuano; & acciò non ci possa essere tra di loro alcun contrasto, che se alcuna exarcia si perdesse, li marinari non vi possino metter alcun contrasto, ne che potessino dire, che loro non haueuano vista quella exarcia, che persa fusse, percioche di commune si ha da emendare. Et se il patron della naue fara questo, che disopra è detto, li marinari sono tenuti à seruire tutto, & in tanto come se andassino à salario, & per nessuna ragione non possano contrastare,* [2] *saluo per quelle conditioni, che nelli capitoli disopra detti sono già certificate & chiarite.*

I. *Et perciò il patrone della naue, ò nauilio quando Dio gli harà dato guadagno, lui debba dare le parti bene, & leale, che a ciascuno tocchino, tutto, & in tanto, come tra il patrone della naue fussi accordato, & tanto come nel cartolario della naue sarà scritto. Et il nocchiere è tenuto, sotto pena del giuramento, che lui fatto ha, di guardare tutto il profitto di quelli marinari,* [3] *Et loro bene, & integramente habbino tutto quello, che il patrone, della naue li haueua promesso*

1 *Andera à parte*) Locutio hæc non quibusvis ex vulgo doctis satis nota est; sed dicitur proprie de sociis nauticis qui pro mercede accipiunt certam lucri partem quod navis navigando facit: sic Latini *Colonum Partiarium* dixerunt eum, qui non pacta pecunia, sed pro parte fructuum terram colit. Galli dicunt *estre à la part*, hoc est, pro parte prædæ, vel emolumenti navigare. Et huc referendi sunt articuli sequentes Legis Rhodiæ, quibus pars cujusque socii designatur; 1. *Merces Exercitoris portiones duæ.* 2. *Merces ejus qui clavum tenet portio una cum semisse.* 3. *Merces proretæ portio una cum semisse.* 4. *Merces naupegi una portio cum semisse.* 5. *Carabitæ Merces portio una.* 6. *Nautæ Merces portio una.* 7. *Pareshcaritæ Merces portio dimidia.*

2 *Salvo per quelle conditioni*) Siet boven kap. 153.

3 (*Et*) CATAL. *que* (dat)

KAP. CCXLIV.

Van een Schip dat op [1] gemeene winst vaart.

EEn Schipper, die op gemeene winst vaart, moet het akkord, en al de conventien, die hy met het bootsvolk, het welk met hem op gemeene winst vaart, maakt, en gemaakt sal hebben, in geschrift stellen; en ter presentie van al het Volk, of van het meerder gedeelte doen schryven, hoeveel parten het Schip sal uytmaaken, en hoeveel datter in 't geheel sullen zijn, en wie het grootste gedeelte sal hebben, en wie niet, en hoe groot het weesen sal, of niet, op datter over de verdeeling tussen de Schipper en Bootsgesellen geen dispuut sal reysen. En daarinboven is de Schipper gehouden aan al het bootsvolk, of so sy allen niet konnen tegenwoordig zijn, aan het meerder gedeelte te vertoonen, met wat takeling het Schip voorsien is, op dat, ingevalle dat de Schipper en Bootsgesellen t'zamen verstaan, datter eenige takeling is, die verniewt, of verstelt moet worden, den Schipper sulks door den Schrijver sal laaten besorgen, en datter geen dispuut onder hen sal ontstaan: dat ook de Bootsgesellen, als 'er eenige takeling verlooren raakt, en uyt het gemeen bekostigt moet worden, geen dispuut sullen maaken, of voorgeeven, dat sy die takeling, die der verlooren is, nooyt gesien hebben. En als de Schipper so handeld, als gesegt is, moet het bootsvolk indiervoegen, en niet anders dienen, als of sy om loon voeren: en sy konnen sig in geenderly wijse daar van ontslaan, [2] ten ware om sodaanige redenen, als in voorgaande Kapittelen verklaart, en aangeweesen zijn.

De Stuurman moet voor het interest der Matroosen, en de Schryver.

I. En dienvolgende moet de Schipper, so wanneer hy met winst gezeegent sal zijn, aan eenygelyk ter goeder trouwe zijn contingent voldoen, agtervolgens het geen dat in het akkord begreepen, en in het Scheeps-boek geschreeven sal zijn. En de Stuurman is op den Eed, die hy gedaan heeft, gehouden het voordeel van het Volk alomme waar te neemen, (en te besorgen) [3] dat sy na behooren vol-

 daan

messo quel giorno, che loro si accordarono con lui. E lo scriuano è tenuto guardare il profitto della naue sotto quella medesima pena, che al nocchiere è posta, che lui non ci facci niente d'inganno per la naue, ne per li marinari, se non che dia bene, è fidelmente la parte, che nella naue toccherà, & alli marinari, altre tanto. E il nocchiere, & il scriuano ne debbono hauer auantaggio, per quello, che tra loro fussi a cordato, quando la naue cominciò accordare gli marinari: et se per caso tra loro non fussi accordato, loro ne debbano hauere ciascuno' una parte d'auantaggio, per causa della fatica, che loro ne hauranno per tutto il communale della naue, & quelle due parti si debbano cauare di tutto il commun insieme.

II. *Ma parliamo della conditione, se per caso di ventura ci venissino: se naue, ò nauilio anderà con vele, & andando con le vele, perderà arboro, ò antene, o vela alcuna, li marinari non sono tenuti di menda fare: se imperò il patrone della naue, ò il nocchiero non haueua detto à loro innanzi che l'arboro, ò l'antena, ò le vele si perdessino,* che mainassino; *& se il patrone della naue haueua detto loro,* che mainassino, *& loro non haueano voluto mainare, è quella exarcia, che disopra è detta si perdessi, gli marinari sono tenuti di tutta quella exarcia mendare; è da intendere, che tutto il communale della naue il debbe pagare. E se il patrone della naue, ò nauilio, ò il Nocchiere farà* [1] *surgere anchore in qualunque loco, che loro fussino, & li marinari diranno,* che quella exarcia, con laquale loro vanno à surgere quelle anchore, non è sufficiente, *& se le anchore si perderanno sopra quello, che gli marinari hanno detto al patrone della naue, ò al nocchiere, & loro non faranno mutare la exarcia alle anchore, che hauranno fatto surgere, li detti marinari non sono tenuti alcuna menda fare; poiche loro lo hauranno detto al patrone della naue, & dimostrato al nocchiere: & se gli marinari non lo diranno, nè lo dimostreranno al patrone della naue, ò al nocchiere, & quelle anchore si perderanno, loro sono tenuti di menda fare, percioche loro surgerono quelle anchore, & non hanno detto, nè denontiato,* che quella exarcia non fussi buona.

III. *Ancora più, se alla naue interuerrà caso di ventura, che vadi à traverso in terra, & si rompa, se il guadagno, che la naue hauerà fatto, fussi*

1 *Surgir ancore)* CATAL. *surgir ancores*, het welk die geenen, die het Consulaat in den jaare 1576. in 't Fransch vertaalt hebben, oversetten *lever* (ligten). Maar *surgir* is by de Oude Zeeluyden ook gebruykt voor (werpen) gelyk onder in het 248. kap. alwaar gesegt word, (dat een Bootsgesel, die op de wagt in slaap raakt, in Zee geworpen word) met dese woorden, *debba esser surto in mare*, de CATAL. segt mede niet *deu esser lansat*, maar, *deu esser surt en mar*. So dat *surgir ancore*, hier so veel is als, op 't anker aankomen, dat is. het anker neerlaaten: Siet boven het 109. kap.

daan worden van al het geen, dat haar den Schipper, ten dage van het akkord, belooft heeft. En op ſodaenig een wijs, als de ſtuurman gehouden is, is ook de Schryver gehouden het intereſt van 't Schip te beſorgen, en geen bedrog te pleegen, het zy dat ſulks ſou mogen ſtrekken tot voor of tot nadeel van het ſchip, of van het Scheepsvolk: maar het Schip, ſo wel als het Scheepsvolk deſſelfs contingente portie ter goeder trouwe toe te leggen. En de Stuurman en Schrijver ſullen ſodanige portien voor uit trekken, als deſelven in den beginne, toen het Schip het bootſvolk aan nam, ſullen bedongen hebben: en als'er in den beginne geen verding gemaakt is, ſal een yder van haar een portie voor uyt hebben, en dat voor de moeyte, die ſy voor het gemeen komen te neemen: en deeſe twee portien ſullen voor af uyt het gemeen betaalt worden.

voor het intereſt van 't Schip ſtaan.

II. Maar laat ons nu ſpreeken van de rampen die der ſomtijds ſouden konnen ontſtaan. Als het Schip zeylt, en terwijl dat het zeylt, een Maſt, Steng, of Zeyl quyt raakt, ſal het Booſvolk niet gehouden zijn ſulks te vergoeden: ten waare dat de Schipper, of de Stuurman, voor dat die Maſt, Steng, of Zeyl over boord raakte, geroepen had, *dat ſy ſouden ſtryken*: en als de Schipper geroepen heeft, *dat ſy ſouden ſtryken*; en ſy niet wilden ſtryken, ſal het Bootſvolk ſchuldig zyn, byaldien dat het voorſz. gereetſchap over boord raakt, het ſelve gereetſchap te vergoeden; te weeten uyt de gemeene beurs. En als de Schipper, of Stuurman elders, daar ſy zyn, het anker[1] laaten vallen, en het Bootſvolk hen waarſchouwt, *dat het touw, waar mede ſy het anker ſullen aflaaten, niet ſuffiçant is*, en het anker op het geen, dat de Bootſgeſellen den Schipper, of Stuurman aangeſegt hebben, verlooren raakt, ſonder dat deſelve het touw aan het anker, dat ſy aflaaten, hadden doen veranderen, zyn de voorſz. Bootſgeſellen niet gehouden eenige vergoeding te doen; nademaal dat ſy 't den Schipper geſegt, en den Stuurman aangeweeſen hebben: en als de Bootſgeſellen ſulks aan den Schipper niet geſegt, en den Stuurman niet aangeweeſen hebben, en de ankers alſoo verlooren worden, ſullen ſy gehouden zyn deſelve te vergoeden, om dat ſy de ankers uytgewurpen, en niet geſegt, of bekent gemaakt hebben, *dat het touw niet goed was.*

Als'er iets breekt of over boord raakt, zyn de Bootsgeſellen niet ſchuldig het ſelve te vergoeden, ten waare dat het by haar verſuym was toegekomen.

III. Voorts als het Schip by ongeluk op 't ſtrand raakt, en breekt, kan de Schipper het doen hermaaken, als 'er ſo veel ſal overgewonnen

De Rampen die het

fussi tanto, che bastassi quella naue à rifare, il patrone della naue la può rifare; & se lui rifare non la volesse, quella naue sia messa in pretio tra il patrone, e i marinari, già quanto valeua quella naue quando dette à trauerso in terra, ouer messa fusse in potere di doi buoni huomini, che siano, & sappino bene dell' arte del mare, & qual si vuole cosa, che quelli nè diranno, quel nè debba esser fatto, & seguito; & se exarcie si ristaurasse, tutto quel, che restaurato sarà, debba essere messo in precio, al patrone della naue: & quando il patrone della naue si sarà pagato, se alcuna cosa di quel guadagno, che loro fatto hauranno, rimanessi, debba essere partito per tutti communalemente, come tra di loro fusse accordato. Et se per caso il guadagno, che loro fatto hauranno, non bastasse à emenda far à quella naue, che del tutto rotta si sarà, ò in parte, li marinari non li sono tenuti di alcuna emenda fare; percioche il marinaro assai ci perde, poiche ci perde il suo tempo, & hauracci consumata la persona. Imperò i marinari sono tenuti al patrone della naue aiutare à ristorar tutto quello, che loro potranno bene, & fidelmente, & restituire, & dare tutto quello, che loro potranno ristorare, al patron della naue.*

IV. *Ancora più, se per ventura la naue non hauesse guadagnato niente, i marinari sonò tenuti restituire, & dare al patrone della naue tutto quello, che hauesse speso in vettouaglia, da quel giorno, che loro si accordarono, per insino che loro si partirono della naue; & questo debbano i marinari pagare senza contrasto, che il patrone della naue assai ci perde, poi ci consuma la nave, & se medesmo: & il patrone della naue può à quel marinaro, che contrasto ci mettera per quel, che li toccassi pagare per la sua parte, domandare, come se gli fusse obligato con carta, & può mettere in poter della giustitia, & quel marinaro debba stare tanto in carcere, insino che habbia satisfatto di tutto quello, che douesse dare à quello patrone della naue, ò che si fusse accordato con lui. Imperò se il patrone della naue vedra & cognoscera, che quello marinaro, che gli contrasta, non lo fa per nessuna malitia, se non che non ha di che pagare, nè integrare, il patron della naue è tenuto aspettarlo alcun tempo, per insino che lui lo possa hauer guadagnato: imperò il marinaro è tenuto al patrone della naue assicurare con sicurtà, ò obligarse in potere di notario, accio che il patrone della naue non possi perdere, ne i suoi heredi.*

V. *An-*

* *E si entre ells no sen poden auenir, deu esser mes aquell contrast* (en als sy't samen niet konnen eens worden, moet dat verschil gestelt worden)

nen zyn, dat het hermaakt kan worden: en als hy 't niet wil hermaaken, sal het Schip tussen de Schipper en het Bootsvolk getaxeert worden naar de waarde, die het had, voor dat het op strand sat * (*en als sy 't niet eens konnen worden, sal het verschil gesteld worden*) aan twee goede mannen, die zeeluyden zyn, en de zeevaart verstaan, en sodanige uytspraak als deselve komen te geeven, sal by partyen agtervolgt, en van waarden gehouden worden: en als'er nog eenige takeling gesalveert word, sal de takeling, en al het geen, datter gesalveert is, voor den Schipper getaxeert worden: en als de Schipper van sijn agterweesen voldaan is, sal het geen, datter dan nog sou mogen overschieten van de winst, die sy luyden gedaan hadden, onder het gemeen ingevolgen van het contract verdeeld worden. En so het geen datter overgewonnen is niet kan toerijken om de waarde van het Schip, dat t'eenemaal gebroken, of reddeloos is, te betaalen, sal het Bootsvolk niet gehouden zijn iets (anders) daar toe te geeven; want het Bootsvolk verliest genoeg, door dien sy hun arbyd daar by inschieten. Maar het Bootsvolk is gehouden den Schipper met alle vlijt by te staan, en te bergen al wat sy konnen, en het geen dat sy geburgen hebben, aan den Schipper af te staan, en over te geeven.

Schip leyd sullen uyt de gemeene winst vergoed werden.

En de Matroosen zijn niet verder gehouden.

IV. Daarinboven, als't gebeurt dat het Schip nietmetal overgewonnen heeft, sal het Bootsvolk gehouden zijn den Schipper voor sijn onkosten van spijs en drank te betaalen, te rekeenen van den dag dat sy geakkordeert zijn, tot den dag, dat sy 't Schip sullen verlaaten hebben; en sulks zijn de Bootsgesellen gehouden te betaalen sonder tegenseggen: want de Schipper schiet ter genoeg by in als hy sijn schip verliest, en sijn moeyte vergeefs doet. En so een Bootsgesel onwillig is om sijn contingent daar in te betaalen, sal de Schipper tegen denselve regt konnen vorderen, niet anders als of hy een liquid instrument tot dessels lasten had; en hy sal hem in hegtenis konnen brengen, en sodanig een Bootsgesel moet so lang in hegtenis blijven, tot dat hy de schuld aan den Schipper volkomentlijk voldaan, of anders de saak met denselven sal afgemaakt hebben. Maar als de Schipper bemerkt dat een Bootsgesel niet onwillig, maar onmagtig is om te betaalen, moet de Schipper eenige tijd geduld met hem hebben, tot dat hy so veel overwind: maar de Bootsgesel is gehouden cautie ten behoeven van den Schipper te stellen, of andersints een Notariale Acte van de schuld te maaken, op datter de Schipper en dessels Erfgenaamen niet van versteken worden.

als alleen, dat sy den Schipper voor de verstrekte montkost moeten betaalen.

V. *Ancora più, se alcuno de i marinari perdesse alcuna robba à seruito della nave, se la nave guadagna, quella robba debba esser satisfatta a quel marinaro, che quella robba hauerà persa, se lui prouare il può; & se lui prouare non lo può, non gliè tenuto di emenda fare: & se la naue non guadagnasse, non gliè tenuto di quella robba, che lui persa haurà, di menda far, per testimonij, che lui nè desse, che assai ci perde ciascuno, poiche ci perde il tempo, & consuma la persona. Et fu fatto perciò questo capitolo, che molti patroni di naue, ò nauilij hanno la loro naue vecchia, & fracida, & * sapessero, che i marinari, che con loro andaranno à parte, che se lui rompesse la naue, gli fussero tenuti mendare, per poca di fortuna, che facesse, loro fariano per forma, & modo, che perderiano la naue, percioche loro ne potessero hauere di menda più, che non valessero doi naui tali come quella.*

* *Si (indien)*

C A P. CCXLV.

Di exarcia tolta per nauilii armati.

SE *alcuna naue, o nauilio anderà à parte, & sarà caso di ventura, che quella naue, o nauilio, che à parte anderà, si riscontera con nauilij armati, se quelli nauilii armati gli torranno, o porteranno vela, ò vele, gumina, ò gumine, anchora, ó anchore, ò alcun' altra exarcia, quella exarcia, debba essere mendata per tutto il commune della naue; è da intendere, che ciascuno è tenuto di mettere nella menda, che per quella exarcia, che tolta gli sarà, se hauesse à fare, per tante parti, come riceuer deue: imperò è da intendere, che la naue, ò nauilio hauesse guadagnato, & * quel guadagno, che quella naue, ò nauilio hauesse fatto, che fusse emendata quella exarcia, che quelli nauilij armati se ne hauessero portata: & se per caso il guadagno, che quella naue, ò nauilio haurà fatto, non bastasse à quella exarcia mendare, i marinari, che anderanno à parte, non siano tenuti di alcuna altra menda fare; percioche il sopradetto marinaro, ne nessun' altro, quando si parte di sua* [1] *causa, & anderà con alcuno à guadagnare, non il fa con intentione, che, se alcun caso di ventura interuenisse alla naue, nella qual lui debbe andar à guadagnare, che la robba, che lascia in casa, hauesse à mendar il*

* *de* (van)
1 *Causa*). *L. casa* CATAL. *Alberech* (een Huys)

V. Nog meer, als jemant van het Bootsvolk eenig goed in dienst van het Schip verlooren heeft, sal dat goed, ingevallen dat het Schip jets overwind, aan die Bootsgesel betaalt worden, mits dat hy 't sal konnen bewijsen; en als hy 't niet kan bewijsen sal het Schip niet gehouden zijn te betaalen; en als hy 't bewijst, en het Schip niet met al overgewonnen heeft, sal het Schip insgelijks niet gehouden zijn het goed, dat hy verlooren heeft, te betaalen; nademaal dat ieder daar genoeg verliest, die der sijn tijd, en arbijd by inschiet. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat de Schippers dikwils oude, en verrotte schepen hebben, en * (*so*) sy wisten dat het Bootsvolk, het welk met haar op gemeene winst vaart, het Schip soude moeten betaalen, als het komt te blijven, souden sy het, by de minsten storm, die der ontstaat, sodaanig weeten te stuuren, dat het Schip, om hals sou raaken, om alsdan meer weerom te krijgen, als twee sulke Scheepen waardig zijn.

Al wat een Matroos in dienst van 't Schip verliest, sal insgelyks uyt de gemeene winst vergoed worden.

K A P. CCXLV.

Van Gereetschap, het welk door gewapende Schepen genomen is.

ALs een Schip op gemeene winst vaart, en het selve Schip, het welk op gemeene winst vaart, by geval eenige gewapende Schepen ontmoet: indien die gewapende Schepen het selve eenig gereetschap, als Zijlen, Kabels, Ankers, of hoedaanig ander gereetschap het soude mogen weesen, komen te ontneemen, en daar mee heen vaaren, moet dat gereedschap uyt het gemeen vergoed worden; in diervoegen, dat een ieder schuldig sal zijn voor sodaanige portie, als hy van 't Schip trekt, in die vergoeding, dewelke voor het gereetschap, dat genomen is, gedaan word, te contribueeren: met dien verstande nogthans, dat het Schip jets moet overgewonnen hebben, en dat het selve gereetschap, het welk door die gewapende Schepen genomen is, * (*uyt*) dat geen dat by 't Schip overgenomen is, betaalt worde. En so 't saake was, dat de winst, dewelke het Schip gedaan heeft, niet konde toerijken, om die takeling te vergoeden, sal het Bootsvolk dat op gemeene winst vaart, niet gehouden zijn eenige verder vergoeding te doen: nademaal dat de voorsz. Bootsgesel en niemant ter waereld, die sig van huys [1] begeeft, en op Reys gaat om voordeel te doen, sulks doet met die intentie, dat het goed, het welk

il danno; che se l'hauesse à fare, saria meglior rimanesse; ancora per altra ragicne, che il marinaro assai ci perde, poi ci perde il tempo, & consuma la veste, & la persona.

I. *Imperò se il guadagno, che la naue, ò nauilio haurà fatto, bastassi a quella exarcia mendare, che tolta li fu, il patrone della naue, ò nauilio, che quella menda haurà riceuuta, debba giurar in presentia di tutto il commune della naue, ò nauilio, che lui la debba ricuperar quanto più presto possa, & che ci faccia tutto il suo potere: & se lui ricuperar la può, è tenuto restituire tutto quello, che hauesse riceuuto da i sopradetti marinari per menda di quella exarcia, che quelli nauilii armati, gli haueuano tolta, senza contrasto. Et se per ventura nella naue, ò nauilio fussero alcuni de i marinari, che contrasteranno di quella exarcia, che quelli nauilii armati hauranno tolta, che non debbi essere mendata del guadagno, che il nauilio fatto haurà, percioche è caso di ventura, non il debbano fare, nè possano: perche se à i sopradetti marinari, ò * stando loro nella naue, ò nauilio interuenisse caso di ventura, che riscontrassino alcuna cassa, doue fusse moneta, ò altra robba, che valesse assai denari, ò trouassino alcuna balla, ò altra robba * à loro tornassi à profitto, non ci saria nessuno, che non volesse hauer bene & integramente la sua parte, che gli aspettassi, & ancora assai più, che non li toccasse, se lui fare il potesse: & perciò è giusta ragione, come ciascuno vuole, & dimanda bene, & integramente la parte del guadagno, che per caso di ventura sarà intervenuto, tutto, & in tanto è ragione, che ciascuno sia tenuto di fare menda a quella perdita, che per caso di ventura fusse interuenuta, del guadagno, che loro fatto hauranno. E per la ragione disopra detta fu fatto questo capitolo.*

* *altres* (anderen)
que (dewelke)

CAP. CCXLVI.

Di robba, che si bagnarà in nauilio scoperto.

Mercanti, che noleggieranno, ò metteranno robba in alcun nauilio scoperto, se quella robba, che in quel nauilio scoperto sarà messa, si bagnassi, ò guastassi per acqua di mare, che nel nauilio entra, ò per acqua di pioggia, il patrone di quel nauilio non è tenuto di menda fare à quei mercanti, di chi quella robba sarà; percioche non è colpa

welk hy 't huys laat, verbonden ſou zijn voor de ſchaade, dewelke het Schip, daar hy mee vaart om voordeel te doen, ſou konnen overkomen: want dan was 't beter t'huys gebleeven: daarinboven ſchiet 'er een Bootſgeſel genoeg by in, als hy ſijn tijd, en arbeyd, en kleeren te vergeefs verſlijt.

I. Maar de winſt, dewelke het Schip gedaan heeft, genoeg zijnde geweeſt om het verloore gereetſchap te betaalen, is de Schipper, die de betaling genoten heeft, gehouden ter preſentie van al 't volk van 't Schip te ſweeren, dat hy het ſelve met de eerſte gelegendheyd ſal tragten weer te krygen, en dat hy ten dien eynde al ſyn vermogen ſal aanwenden: en ſo hy 't weer krijgt, is hy gehouden al het geen, dat hy van 't voorſz. Scheepſvolk in vergoeding van 't ſelve gereetſchap, dat die gewapende Schepen genomen hebben, genoten heeft, te reſtiueeren ſonder tegenſeggen. En de Bootſgeſellen van 't Schip zijn niet ontfankelijk, indien ſy eenig diſput wilden maaken over het gereetſchap, dat door die gewapende Schepen genomen is, ende voorgeeven, dat het ſelve gereetſchap uyt de gemeene beurs niet behoord betaalt te worden, om dat het een cas fortuit is, en ſy konnen ſulks niet ſuſtineeren; want ſo de voorſz. Bootſgeſellen, of * (*andere*) menſchen van 't Schip, het geluk eens hadden datſe een kiſt met geld, of met andere koſtelijke goederen vonden, of datſe eens een pak, of eenig ander goed aantroffen, * (*daar*) ſy goed profijt aan hadden, ſou der immers niet een weeſen, die der niet wel ter deeg ſijn part van ſou willen hebben, en ſelfs meer als ſijn part is, ſo hy 't anders maar krijgen kon: en daarom is het redelijk, dat gelijk een jeder gaeren ſijn volkome portie in de winſt heeft, die by geval voorkomt, dat alzoo ook een ieder uyt de gedaane winſt ſijn portie in de ſchaade behoord te draagen, die by geval ontſtaat. En om de voorſz rede is dit Kapittel gemaakt.

Als de Schipper het verloore gereetſchap, het welk hem reets vergoed was, weer magtig werd, moet hy al het geen, dat hy voor het ſelve genoten heeft, reſtitueeren.

KAP. CCXLVI.

Van goed, dat nat geworden is in een ope Schuyt.

ALs de Koopluyden eenig goed in een ope ſchuyt ſullen beſtelt, of geſet hebben, is de Schipper, ingevalle dat het goed, het welk in die ope Schuyt geſet is, door het water van de Zee, dat in de Schuyt komt, of door 't water van den Hemel nat word, niet gehouden eenige vergoeding aan de Koopluyden te doen, dewelken

sua, che già sanno i mercanti, che quel nauilio, doue mettano la loro robba, è scoperto. Imperò se il patrone del nauilio scoperto fusse in loco, che lui ci potesse far tenda, & che non fusse tanto cattiuo tempo, che lui la potesse tener fatta, & non lo farà, se i mercanti prouar lo potranno, lui è tenuto di menda fare à quei mercanti per quella robba, che bagnata, ò guasta si sarà per colpa di lui, che non volse tener la tenda fatta. Imperò se il patrone del nauilio, ò barca scoperta fusse in alcun loco, & facesse tanto di vento, che non la potesse tenere, & pioueße tanto, che la tenda non haueße facultà di tenere, & la robba si bagnasse, ò guastasse, per queste ragioni, che disopra sono dette, il patrone del nauilio, ò barca, non è tenuto di menda fare.

I. *Ancora più, se quel nauilio farà acqua per murata, & per colpa di quell'acqua, che farà per le murate quella robba si bagnasse, ò guastasse, il patrone di quel nauilio è tenuto di menda fare à quei mercanti, di chi la robba fusse; & se il nauilio non facesse acqua per murate, & faràlla per il piano, se quel fusse buono, & sufficiente bene* [1] *impostato, se per quell'acqua, che per il piano farà, si bagnasse robba, ò guastasse, poiche il nauilio fusse bene, & sufficiente impostato, il patrone del nauilio non è tenuto far emenda à quei mercanti, di chi quella robba fusse, che per acqua di piano si fusse bagnata; poiche il nauilio fusse bene & sufficiente impostato.*

II. *Imperò se il patrone del nauilio prometterà ad alcun mercante, che li metterà, & porterà la sua robba sotto buon talamo, & il patrone del nauilio non ce la metterà, innanzi la metterà in altro loco, se quella robba, che il patron del nauilio haurà promesso di portare sotto il talamo, & non l'haurà messa, nè portata, & quella robba, si bagnarà, & guasterà, il patrone del nauilio è tenuto di far emenda à quei mercanti, di chi quella robba sarà, percioche non l'haurà messa sotto il talamo, come lui haueua, promesso à quel mercante, che quella robba gli haueua consegnata per quella promessa, che fatta li haueua, Et se robba si bagnasse, ò si guastasse sotto il talamo, il patrone del nauilio non è tenuto far emenda, poiche non fusse colpa sua.*

CAP.

1 *Impostato*) CATAL. *encrostamat*, het welk, als zynde een oud en onbekent woord, op de kant verklaart word, *spalmat*, ò *enpegumentat* (bestreeken, ofgepikt) hoewel nogthans het selve woord in het 62, 64, en 271 kapittel voorkomt in betekenis van een Garniering, of bedding van planken, gelyk het aldaar verklaart word *encrostament*, ò *lit de mercaderia* (Garnier, of bedding voor de koopmanschappen)

het goed toebehoort; mitsdien dat sulks door hem niet toekomt, en dat de Koopluyden van te vooren wel geweeten hebben, dat het vaartuyg, waar in sy haar goed bragten, niet overdekt was. Maar als de Schipper elders is, en occasie heeft om het te dekken, en de storm so swaar niet is, of dat het dek wel kan houwen, en sulks niet en doet, is hy schuldig, indien dat de Koopluyden hem sulks komen te bewysen, al de schade van het goed, hetwelk door syn versuym nat geworden, of bedurven is, aan die koopluyden te betaalen; nademaal dat hy geen dek op de schuyt gedaan heeft. Maar als de Schipper van sodanig een ope vaartuyg elders is, en de wind so hevig is, datter het dek niet kan opblyven, en de regen so swaar, dat het dek doorregend, is de Schipper niet gehouden, indien dat het goed op sodanig een wys, als gesegt is, nat word, of bederft, eenige vergoeding te doen.

Als de Schuyt behoorlyk gepikt en digt gemaakt is, komt de schade der nat geworde goederen voor rekening van de Eygenaars.

I. Daarinboven als de Schuyt water door het boord krygt, en der eenig goed door het water, dat door het boord komt, nat word, of bederft, sal de Schipper gehouden zyn aan de Koopluyden, die het selve toebehoord, vergoeding te doen. En als de Schuyt geen water door het boord, maar door den bodem gekregen heeft, daar 't nogtans behoorlyk gekalfaat, en[1] gepikt was, sal de Schipper niet gehouden zyn, so der eenig goed door het water, dat de Schuyt in den bodem gekregen heeft, niet tegenstaande datse na behooren gekalfaat, en gepikt was, nat geworden, of bedurven sal zyn, eenige vergoeding aan de koopluiden te doen, dewelke dat goed, dat door 't water van den bodem nat geworden is, toebehoort; nademaal dat de Schuyt na behooren gekalfaat, en gepikt was.

Ten waare dat de Schipper belooft had het goed onder een dek te sullen voeren, en het had laaten bloot leggen.

II. Maar als de Schipper aan den Koopman belooft heeft, dat hy desselfs goed sal leggen, en voeren onder een goed verdek, en de Schipper het aldaar niet gelegt heeft, maar op een andere plaats, is de Schipper schuldig, so het goed, het welk hy belooft heeft te sullen voeren onder het verdek, en dat hy aldaar niet gevoert of gelegt heeft, nat geworden, of bedurven sal syn, het selve aan de Koopluyden, dewelken het toebehoort, te vergoeden; nademaal dat hy 't niet onder het verdek gelegt heeft, gelyk als hy aan de Koopman, die hem het goed op de gedaane belofte heeft overgegeven, belooft had. En als het goed onder het verdek nat word, of bederft, is de Schipper geen vergoeding schuldig, om dat het by hem niet toekomt.

 KAP.

CAP. CCXLVII.

Di Piloto.

Patron di naue, ò nauilio, che noleggierà, ò sarà noleggiato, per andare in alcuna parte, nella quale lui, ne huomo, che nella naue sia, non si risoluerà, che lui ci sappia andare, & il patrone della naue, ò nauilio haurà appigionare piloto, che li sappia andare, & quel piloto prometterà, & dirà al patron della naue, ò navilio, che lui sa, & è pratico in quelle parti, doue il patron della naue vuole andare, *& se quel piloto dirà,* che non ci è loco inuerso di quelle parti, doue il patrone della naue vuole andare, ò sarà noleggiato, che lui tutti non gli sappi, *& se quel piloto osseruarà al patrone della naue, ò nauilio tutto quello, che promesso gli haurà bene, & diligentemente, il patrone della naue gli è tenuto di dare tutto il salario, che tra loro sarà accordato, senza contrasto; e più che promesso non li hauerà, visto la bontà, & valore, che in quel piloto sarà; percioche quel piloto haurà osseruato al patrone della naue tutto quello, che promesso li haueua. Imperò tutti i patti, che tra il patrone della naue, ò nauilio, & quel piloto saranno fatti, debbano essere tutti messi, & scritti nel cartolario della naue, ò nauilio, percioche tra il patrone della naue, & quel piloto non possa esser alcun contrasto.*

I *Et se per ventura quel, che per piloto si sarà accordato, non saperà in quelle parti, doue lui detto, & promesso, & accordato hauea, quel piloto, che questo al patron della naue, ò nauilio haurà promesso, & nessuna cosa non potrà osseruare di quelle, che promesse haueua, quel tale piloto debba perdere*[1] *la testa incontinente, senza rimedio, & senza mercede; & il patrone della naue, ò nauilio la può fare tagliare,* (o far fare) *che non è tenuto dimandarne alla giustitia, se non vuole; percio che quello l'haurà ingannato, & messo à giudicio di perdere se, e tutti quanti, che con lui sono, & ancora la naue, & la robba. Imperò non sia solamente à volontà del patron della naue, ò nauilio, già se quel piloto debba perder il capo, ò nò, anzi debba esser in volontà del nochiero, & de' mercanti, & di tutto il communale della naue; & se tutti quei, che disopra sono detti, ò la mag-*

1 Similis lex invenitur in Jure Nautico Ulearico, Art. XXIII. *Item, si un Locman prend une nef pour mener a Saint Malo, ou autre lieu; s'il manque, & ladite nef s'empire par sa faute qu'il ne sçache conduire, & par se moyen les Marchands reçoivent dommage; il est tenu de rendre les dits dommages, & s'il n'a dequoy, doit avoir la Teste coupée. Et si le Maistre, ou aucun des Mariniers, au aucun des Marchands luy coupent la teste, ils ne seront pas tenus de payer l'amendement.* Sed hoc Judicium nimis crudum & ferox Hispanis ipsis, qui hujus legis Autores sunt, postea displicuit, ut apparet ex lib. 5. *Partidar. Tit.* 9. L. 2.

KAP. CCXLVII.

Van den Piloot.

ALs een Schipper, dewelke gehuurt, of bevragt is om te vaaren na sekere Gewesten, daar hy, nog jemant van syn scheeps-volk bekent, of bevaaren is, een Piloot aanneemt, die aldaar bevaaren is, welke Piloot den Schipper toesegt, en versekert, *dat hy in die Gewesten, daar de Schipper heen wil, bekent, en bevaaren is:* indien sodanig een Piloot voor geeft; *datter in die Gewesten, werwaarts den schipper genegen of gehuurt is om te vaaren geen een plaats is, die hy niet kent*, is de Schipper gehouden, ingevalle dat sodanig een Piloot wel en ordentelyk presteert al het geen dat hy den Schipper belooft heeft, het bedonge loon volkomentlyk te betaalen, sonder tegenseggen; ja selfs meer als' er bedongen is, na dat hy de bequaamheyd en ervaarenheyd van sodaenig een Piloot bevind; nademaal deselve Piloot aan de Schipper alles presteert, wat hy belooft heeft. Maar alle conventien, die den Schipper met den Piloot aangaat, moeten in het Scheepsboek genoteert, en beschreeven worden, op datter tussen de Schipper en Piloot geen misverstand sal reysen.

Een Piloot, die onkundig is, en de Schippers misleyd, sal met de dood gestraft worden.

I. En ingevalle dat sodanig een, die voor Piloot aangenomen is, in die Gewesten onbevaaren is, daar hy nogthans gesegt, en versekert had bevaaren te zyn, sodanig een Piloot, die sulks aan den Schipper belooft, en 't eenemaal onbequaam is om syn belofte te voldoen, sal van stonden aan syn [1] hooft verliesen, sonder Genade, of verschoning: en de Schipper sal bevoegt zyn om het te doen af houwen, sonder dat hy gehouden is het Geregt daar in te kennen; overmits dat deselve hem bedrogen, en hem, en alle de synen met Schip en Goed in de waagschaal gebragt heeft. Maar het sal aan den Schipper alleen niet staan, of sodanig een syn hooft verliesen sal, of niet; maar het selve sal aan het Oordeel van de Stuurman gestelt worden, en van de Koopluyden, en van al het volk van t' schip; en so alle de bovengemelde, of het meerder gedeelte der selven oordeelen, en verstaan, dat hy syn hoofd behoord te verliesen, sal hy 't verliesen, en so sy

maggior parte vederanno, & conoſceranno, che quello debbe perdere il capo, lui il debba perdere, & ſe à loro non pare, che il perdi, che non il perda: imperò che ne ſia fatto tutto quello, che loro nè conoſceranno, che quel nè debba eſser fatto, & altro nò. Percioche ſe per ventura alle volte l'huomo andaſſe alla volontà d'alcuni patroni di naue, o nauilij, loro vorriano bene che alcuni, che loro haueſſero in diſgratia, che perdeſſe il capo, & percioche li rimaneſſe il ſalario, che li promeſſe, & a dar li haueua: che ancora ſi ſono patroni di naue, ò nauilij, che tengano puoco ceruello come altri huomini; & ancora molti patroni di naue, o nauilii ſono, che non ſanno che debba andare dinanzi, & dietro, nè ſanno, che ſi vuole dire Mare, nè che nò: & perciò ſaria fatto male, che l'huomo faceſſi morte per volontà ſolamente del patron della naue, ò del nauilio.

CAP. CCXLVIII.

Di guardie di naue.

O*Gni patrone di naue, o nauilio è tenuto, che incontinente, che ſi parte di quel loco, doue haurà incominciato viaggio, & haurà fatta vela, lui debba compartire le ſue guardie, che guardino nella naue, ò 'nauilio, tanto andando alle vele, come ſtando in porto, ò in piaggia, ò in altro loco, & tanto in terra di amici, come nemici: in queſto modo, che quelli, che guardano andando à vele, ſe ſi adormentano nella guardia, di tutto quel giorno non debbano beuere vino; & ſe quelli, che guardano in piaggia, ò in porto, o in altro loco, che fuſſi in terra di amici, ſe nella guardia ſi adormenteranno, di tutto quello giorno non debbano beuere vino, nè hauere* [1] *altro, che biſcotto; & ſe per ventura fuſſi in terra de' nemici, quelli, che nella guardia ſi addormenteranno, ſe ſarà marinaro di proua debba perdere il vino, & non mangiare altro che biſcotto di tutto quello giorno, & ancora debba eſſer fruſtato tutto quello nudo per tutta la naue, o debba eſſer ſurto in mare tre volte con vna corda, & queſto ſia in volontà del patron della naue, & del nochiero di dargli qual ſi vuole di quelle doi pene, che diſopra ſono dette; & ſe fuſſe di popa, debba perdere il vino, & non mangiare ſe non biſcotto di tutto quello giorno, & debbagli eſſer gittato vno caldaro d'acqua per il capo in giù. Et ſe alcuni di queſti, che diſopra ſono detti ſa-*

1 *altro che biſcotto*) CATAL *ne haver algun companatge* (en geen toeſpys hebben.)

niet sullen oordeelen, dat hy 't behoord te verliesen, sal hy niet verliesen: maar al wat syluyden oordeelen dat hier in behoord gedaan te worden, dat sal geschieden, en anders niet. Want so 't met de menschen sou gaan na 't oordeel van sommige Schippers, souden sy somtyts wel mogen sien dat deesen of geenen, daar sy een haat op hebben, haar hoofd quyt raakte, om so het beloofde loon, dat sy andersints souden moeten uyt keeren, te behouden: want daar zyn so wel Schippers die wynig kennis hebben, als andere menschen: ja daar zyn Schippers die niet eens weeten of sy voor, of agterwaarts moeten vaaren, en die niet weeten wat Zee is, of niet: dierhalven sou het dan ten uytterste quaalyk gedaan zyn, dat een man syn leven sou verliesen alleen op het begeeren van de Schipper.

KAP. CCXLVIII.

Van de Scheeps-wagt

DE Schipper moet, so haast als hy van de plaats, daar hy de reys aangenomen heeft afgestoken, en onder zeyl geraakt is, syn wagt uytsetten, om het schip te bewaaken, sowel terwyl dat het zeylt, als terwyl dat het stil legt in Have, Baay, of andere plaats, en sowel in Vrinden, als in Vyanden landen; op conditie dat, so die geene, dewelke de wagt hebben als het Schip zeylt, op de wagt in slaap raaken, deselve die gantsche dag geen wyn sullen drinken; en so die geene, dewelke de wagt hebben in de Baay, Haave, of andere plaats in Vrinden landen, op de wagt in slaap raaken, deselve die gantsche dag geen wyn' nog eenige toespys sullen genieten: en so 't gebeurt in Vyanden lande, sal die geene, die op de wagt slaapt, indien 't een gemeen matroos is, de wyn en toespys van die dag verbeuren, en daarinboven het gantsche schip over op het naakte lyf gegeeseld, of andersints met een touw driemaal in zee geworpen worden, en het staat ter arbitrage van de Schipper en Stuurman om hem een van de twee bovengemelde straffen op te leggen na hun welgevallen; en indien 't een Officier is, sal hy de wyn en toespys van dien dag verbeuren en met een ketel water van het hooft tot de voeten overgooten worden. En ingevalle dat jemant van die geene, die boven gesegt

zyn,

ſaranno trouati dormendo alla guardia da tre volte in ſu, debba perdere tutto il ſalario, che hauere douea di tutto quello viaggio doue ſaranno, & ſe lo haueſſi hauuto, debbalo reſtituire, ò debbano eſſere gettati in mare, & ſia in libertà del patron della naue, & del communale, ò la maggior parte di dar di queſte due pene quella, che vorranno.

C A P. CCXLIX.

Di robba trouata.

R*Obba, che fuſſi trouata in piaggia, ò in porto, ò in marina, che vada ſopra acqua, ò che il mare la haueſſi tratta in terra, quello, che trouarà quella robba in piaggia, ò in porto, ò in marina con che il mare non l'haueſſi meſſa in terra, ne debba hauere la metà; in queſto modo, che lui la debba preſentare alla giuſtitia, & la giuſtitia la debba tenere maniſeſta ad ogn'uno, vno anno, & vno giorno; & ſe fuſſe robba, che guaſtare ſi poteſſe, debba eſſer venduta, & il precio, che di quella robba ſi haurà hauuto, debba eſſer manifeſtato, come diſopra è detto; & ſe finito quello detto tempo di robba, che per tal modo ſi ſarà trouata, ò dello pretio, che di quella ſi haurà hauuto, (&) ſignor neſſuno non ſi moſtrerà, alhora la giuſtitia debba dare à quello, che trouata l'hauerà la metà per ſuo* [1] *beueraggio, & della metà, che rimarrà, debba fare la giuſtitia dui parte, & può pigliarne lei vna parte, & l'altra, che rimane, debbala dare per amor di Dio doue à lei piace, per l'anima di quello, di chi ſarà ſtata Et ſe per ventura quella robba, che trouata ſarà, il mare la haurà meſſa in terra, quello, che trouata l'haurà, ne debba hauere parte ragioneuole, come quelli, buoni huomini di quel loco, doue fuſſi trouata, diranno. Imperò debba eſſere tanto fatto di queſta, che ſarà in queſto modo trouata, come è già detto diſopra di quell'altra, & farne parte di quello, che alla giuſtitia rimarrà. Imperò ſe alcuna robba fuſſe trouata* [2] *in golfo, ò in mare libero, quella debba eſſere partita, come nell' altro capitolo è già detto.*

I. E

1 *Beveraggio* is eygentlyk een vereering, of een drinkpenning, van *bevere* (drinken) dog word hier genomen voor bergloon, of een vereering die men geeft aan die geene, die 't verloore goed te regt brengt. De R.G. noemen het εὕρετρα. *Ulpianus* in L. 43. π. de Furtis. *Quid ergo ſi* εὕρετρα, (id eſt inventionis præmia) *qui dicunt, petat.*

2 *in golfo ò in mare*) ſiet boven het 157 Kap.

zyn, tot drie en meer maalen toe op de wagt ſlapende bevonden word, ſal deſelve al ſyn gagie verbeuren, die hy voor die gantſche togt moſt gehad hebben; en ſo hy ſe reets ontfangen had, ſal hy ſe weer overgeeven, of by faute van dien in Zee gewurpen worden: en het ſal aan het oordeel van den Schipper, en van al het ſcheeps-volk, of van het meerder gedeelte ſtaan, om hem een van deeſe twee ſtraffen op te leggen na hun welgevallen.

K A. P. CCXLIX.

Van gevonde Goed.

Als 'er eenig goed gevonden word in een Bâay, of in een Have, of na by 't ſtrand, het welk op 't water dryft, of van de Zee op 't land gewurpen is, ſal die geene, dewelke ſodaenig goed in een Baay, of in de Have, of na by 't ſtrand (mits dat het niet op 't ſtrand zy) gevonden heeft, de helft daar van genieten; des ſal hy 't aan 't Geregt moeten aangeeven; en het Geregt ſal het ſelve jaar en dag ten toon ſtellen, en ſo 't verderffelyke goederen zyn, deſelve verkoopen, en het geld datter van komt insgelyks in 't openbaar brengen. En de voorſz. tyd op de goederen, dewelke op ſodaenig een wys gevonden zyn, of de penningen daar van gemaakt, overſtreken zynde, ſonder datter vereyſch na komt, ſal het Geregt de eene helft voor [1] Bergloon aan den vinder geeven, en de andere helft in tweën verdeelen; en het Geregt ſal een deel konnen behouden, en het andere, datter over is, om Gods wil geeven, ter plaatſe daar 't hen goed dunkt, voor de Ziele van den geweeſe eygenaar. En in gevalle dat het goed, dat gevonden is, reets op ſtrand geſpoelt was, ſal den vinder een redelyke portie daar van genieten, tot ſeggen van de Goede Luyden van de plaats, daar het gevonden ſal zyn. Maar met het goed, het welk alſo gevonden ſal zyn, moet men op gelyke wyſe handelen als boven van het andere geſegt is; en van het ſelve mede ſodanige portie inhouden als voor het Geregt moet blyven. Dog het goed, het welk in de ope [2] Zee, of in een Inham gevonden word, ſal in diervoegen verdeeld worden, als te vooren in een ander Kapittel geſegt is.

I. *E se per ventura robba fussi trouata, che giacia à fondo, quello tale, che sopra acqua* [1] *non anderà, nè potrà andare, quella non debba essere venduta, ne spartita, percioche giacia al fondo, & sempre aspetta il suo signore; & debba ne dare beueraggio ragioneuole à quello, che trouata l'hauessi, à discrettione della giustitia, & di doi buoni huomini del mare, che siano di fede; & la giustitia debba tener tutta quella robba manifestata, ò il precio di quella, se fussi robba, che si potesse guastare: & se nel tempo della pratica, ò costumi, che il signore hauerà concesso in quello loco, doue quella robba sarâ trouata, dimandatore, ò il signore non ci sarà venuto, la detta giustitia debbe fare bando publico per trenta di; & se signore alcuno sarà venuto in quella robba; li debba essere consignata, se non; debba essere partita, come di sopra è detto in quello Capitolo medesimo,* di robba, che anderà sopra acqua; *e tanto debba esser fatto di questa, come di quella, poi che il tempo sarà finito, che la giustitia ci hauerà messo.*

II. *Imperò è da intendere, che quello, ò quelli, che la sopradetta robba trouaranno, & l'hauranno trouata, che la debbino, hauere manifestata alla Signoria di quel loco, doue sarà trouata, fra tre giorni, se in tal loco ne saranno; & se fra tre giorni non l'hauranno presentata, debbano fare tra sei giorni; & se tra sei giorni non la potranno hauer presentata alla Signoria, debba fare in questo modo, per* [2] *captiuità vincere, & per danni, & per ingiuria, & per spese fuggire à quello, ò à quelli, che la detta robba hauranno trouata, che l'habbino manifestata & presentata tra dieci di; & se tra gli dieci dì non la hauranno presentata, ne ci sarà venuto quello, di chi la robba sarà, la Signoria per lui dimandi, & possa dimandare la detta robba, che, come di sopra è detto, sarà trouata, à quelli, che trouata la hauranno, per furto, & stare à mercede della Signoria, & ancora debbano perder tutto il dritto, che della detta robba doueano hauere per loro beueraggio. Saluo impero che, se quello, ò quelli, che la detta robba hauranno trouata, come di sopra è detto, & tra dieci giorni non la hauranno presentata alla detta Signoria, come di sopra è detto, se loro giusti casi, ò giusta ragione mostrare potranno, perche lor detta robba non hauessino possuta presen-*

1 *Sopra acqua non ander*) Hinc in L. 15 ff *de Leg.* 3. dicitur legatum rei, quæ in profundo esse dicitur, valere, si quandoque apparuerit. sed de natantibus rebus fisci procuratores contra statuerunt, quod Juvenalis cavillatur *satyra* 4

Si quid Palfyrio, si credimus Armillato,
Quicquid conspicuum, pulchrumque est æquore toto,
Res fisci est, ubicunque natat.

2 *Captivita*) L. *Cattivita* CATAL *malicia* (quaadaardigheyd)

I. Maar het goed, dat op de grond gevonden word, en van nature [1] op het water niet dryft, nog dryven kan, moet niet verkoft, nog verdeeld worden, om dat het selve aan grond leggende ten allen tyde syn eygenaar afwagt; en daar voor sal de vinder een redelyk bergloon genieten, ter discretie van het Geregt en twee goede geloofwaardige Varentluyden. En het Geregt moet het selve, of so 't verderffelyke Waaren zyn, de gelden daar van gemaakt, in 't openbaar voorstellen; en so sig binnen de ordinaire en gewoonlyke tyd, die by 't Geregt van de plaats, daar 't goed gevonden is, gestelt sal zyn, geen eygenaar komt op te doen, en der geen vereysch na komt, sal gemelde Geregt het selve doen uytroepen dertig dagen agter een: en so den eygenaar sig op doet, sal het hem ter hand gestelt worden; so niet, sal het indiervoegen verdeeld worden, als boven in dit selfde Kapittel, *van goed dat op 't water dryft*, gesegt is; en de tyd by 't Geregt daar toe gestelt overstreken zynde, sal met het een en het ander op gelyke wyse gehandeld worden.

Goederen, die van nature niet en dryven, konnen niet eenlyk verdeeld worden.

II. Des sullen die geenen, dewelken het voorsz. goed komen te vinden, of gevonden sullen hebben, gehouden zyn het selve aan de Overigheyd van de plaats, daar het gevonden is (indien aldaar een Overigheyd is) aan te geeven, binnen de tyd van drie dagen; en so sy 't binnen drie dagen niet aangegeeven hebben, moeten sy 't binnen ses dagen doen; en so sy 't binnen ses dagen aan de Overigheyd niet sullen konnen aangeeven, sal deselve sorge dragen (om de [2] quaadaardigheid tegen te gaan, en alle kosten schaade, en ongemakken ten aansien van die geenen voor te komen, die het voorsz. goed sullen gevonden hebben) dat sy 't binnen tien dagen aangeeven, en te voorschyn brengen; en so sy 't binnen tien dagen niet aangeeven, en den eygenaar sig niet openbaart, sal de Overigheyd het in desselfs naam op eysschen, en die geenen, dewelken sodaenig goed (als boven gesegt is) sullen gevonden hebben, beschuldigen van dievery, en straffen ter arbitrage van het Geregt; en deselve sullen daarinboven verliesen al sodanig regt als haar ter saake van het bovengemelde bergloon soude competeeren. Behoudens nogthans dat die geene, die, gelyk gesegt is, het voorsz. goed sullen gevonden, en binnen de tien dagen aan de voorsz. Overigheyd niet aangegeeven hebben, in alle sodaenige regtmatige redenen en oorsaaken sullen gehoort worden, als sy tot haar verschooning sullen konnen bybrengen, dat sy 't voorsz goed binnen de tien dagen aan gemelde Overigheyd niet hebben konnen aangeeven

die eenig goed vind moet het selve binnen sekere tyd aan de Overighyd van de plaats aangeeven daar het gevonden is.

sentare, ò manifestare alla detta Signoria tra ì dieci giorni, deuano essergli ricevuti: imperò se gli casi, & le ragioni sopradette, & poste, loro in vero mettere le potranno, se non, che la Signoria possa procedere contra di loro nella forma detta.

III. *Imperò se la detta robba, che sarà stata trouata, fussi stata persa vn' anno & vn giorno, & finito l'anno & il giorno detta robba sarà stata trouata, quello, di chi era detta robba, non può niente dimandere; anzi debba essere di quello, ò di quelli, che l'hauranno trouata; & è ragione, che non è robba al mondo, che habbia stato vn' anno sotto l'acqua, ò presso dell'acqua, o sopra acqua per il detto tempo, che quello, di chi stata fussi, possa giusstamente cognoscere alcuno segno, perche possi dire, che la detta robba fusse*, se già non lo facea per arbitrio; saluo ferro, acciaro, ò altro mettallo: Et intanto la detta robba, *come disopra, è detto, fusse trouata, debba esser di quello, che trouata l'hauesse. Imperò se quello, che la detta robba esser la sua dirà, farà fede, che sua è, & sua fu, debbagli essere consignata, lui imperò facendo satifattione à quello, che trouata l'hauerà, à sua volonta, se quello, che trouata l'haurà, fare lo volessè, che in altro modo signoria non il debba forzare; se imperò quello, che la detta robba domanderà, prouare, ò in vero mettere non potrà per testimonii degni di fede, che la detta robba fusse la sua. * si come disopra è detto, in vero mettere potrà, la detta robba essere la sua, & di tutto in tutto la detta robba lui rihauere vorrà, è tenuto di dare, & pagare à quello, che trouata l'hauerà, tutti ì danni, & sconci, & interessi, che in vero mettere potrà, che per colpa della robba disopra detta gli fussino interuenuti, & ne hauesse hauuto à sostenere, à discretione della detta Signoria, & di dui buoni huomini, che siano degni di fede. Et se della detta robba, che trouata sarà, quello, ò quelli, che trouata l'haueranno, se ne seruiranno, ò faranno alcun guadagno, se loro dimanderanno il beueraggio, debbali esser dato come è costumato, & il detto guadagno, ò seruitio, che la detta robba hauesse fatto, gli debba esser riceuuto in conto del beueraggio.*

CAP.

* *Sua* (het syne)
* *Che* (het welk)
* *E si axi* (en so hyaldus)

ven, of te voorschyn brengen: des sullen sy de voorsz. redenen en oorsaaken den regten genoeg moeten bewysen; en by faute van dien sal de Overigheyd tegen deselven procedeeren indiervoegen, als boven gesegt is.

III. Maar so het voorsz. goed, dat gevonden is, jaar en dag verloren was geweest, en dat het voorsz goed naar verloop van jaar en dag eerst gevonden wierd, soude de eygenaar van syn regt versteken zyn; en het selve vervallen ten voordeele van diegeene, die het gevonden had. En dit is redelyk, want daar is geen goed in de Waereld, dat een jaar in 't water gelegen heeft, of so lang van 't water bespoelt is, waar aan den eygenaar eenig blykbaar teken sal vinden, dat hy anders, als by gissing, sou konnen seggen, dat het het * (*syne*) was geweest; uytgenomen yser, Staal, of eenig ander Mineraal. En dus verre sal dan het goed,* (*het welk*) in maniere voorsz. gevonden sal zyn, vervallen ten voordeele van den vinder. Maar byaldien dat die geene, die segt het voorsz goed hem toe te behooren, den ander quam te overtuygen, dat het hem toebehoort, en toebehoort heeft, sal hem het selve ter hande gestelt worden, so die geene, die het gevonden heeft, daar toe verstaat, des sal hy gehouden zyn den vinder ten genoegen te beloonen, nademaal dat de Overigheyd denselve niet dwingen kan; ten waare dat die geene, dewelke het voorsz. goed opeyscht, met geloofwaerdige getuygen konde bewysen, en doen blyken, dat het voorsz goed hem had toebehoort. *(*En*) so hy* (*indiervoegen*) als gesegt is, sal konnen bewysen, dat het voorsz. goed hem toebehoort heeft, en het selve van stuk tot stuk opeyscht, sal hy schuldig zyn den vinder voor syn moeyte te beloonen, en alle kosten en schaaden te betaalen, die deselve aanwyst, dat hy ter saake van dat goed genootsaakt is geweest te doen, of te lyden, tot discretie van de voorsz. Overigheyd, en twee goede geloofwaerdige mannen. En so die geenen, dewelken het voorsz. goed gevonden hebben, sig van het selve bedient, en eenige winst daar mede gedaan hadden, sal hen het bergloon, dat sy komen te eyschen, wel naar gewoonte voldaan worden, maar de voorsz. winst, of het genot dat sy van 't selve goed gehad hebben, in mindering van het bergloon strekken.

Dat jaar en dag verloren is geweest, vervalt aan degeen, die 't vind.

CAP. CCL.

D'accordo fatto in golfo, o in mare de libera.

SE alcuno accordo, promissione, ò obligatione fusse fatta de vno ad altro in golfo, ò in mare de libera, ò in altro loco di mare (saluo che la naue, ò nauilio non fusse in loco, che hauesse proisso in terra) per qual si vuole conto, che fusse fatto lo accordo, ò promissione, non debba hauere valore: perche alcuna volta vanno nella naue, ò nauilij mercanti, & huomini di conditione, &[1] assai di altri, ai quali fa male il mare, ò hanno alcuno difetto in se medesimi, & se loro potessino vscire in terra, ò potessino esser liberi di quei difetti, ò di quel fastidio, che loro hanno in se medesmi, se loro hauessino mille[2] marche d'argento, tutti mille li prometteriano ad alcuno, che gli mettesse in terra, & per questa ragione non debba hauere valore; ancora più, se per caso si riscontrassino con alcuni nauilii armati, se per promissione, per accordo, ouer obligatione, che loro gli facessino, se potessino torre di quelli nauilii, loro fariano accordo, ò promessa, percioche loro non gli facessino danno, di più, che per ventura non potriano osseruare. Et per questa ragione promessa, nè accordo fatto per paura, ò per forza non vale, nè debba valere per niuna ragione. Però, se naue, ò nauilio terrà proisso in terra, tutto accordo, che fusse fatto d'vno al altro, in qual si vuol modo, che sia fatto, vale, & debba valere.

I. *Però se la naue, ò nauilio fusse in golfo, ò in qualche altro loco di mare, & hauesse proisso in terra, ò nò, & quei, che nella naue saranno, faranno alcuno accordo, ò promessa, debba hauer valore, per questi quattro casi, cioè di sapere, per fatto di getto; ò se per fortuna di cattiuo tempo, ò altro caso, * che la naue, ò nauilio desse à trauerso in terra; ò per qualunque promessa, che mercanti faranno, di fare menda a naue ò nauilio per alcuna ragione; ò per viaggio mutare: & che il scriuano fusse presente e incontinente che la naue hauesse proisso in terra,* (& in continente) *il debba scriuere nel cartolario. Et se naue, ò nauilio fusse in fosso, * in fiumara, tutta promessa*

1 *Et assai di altri*) indigitat vectores & eos, quorum mentio fit in Cap 180, quos Græci ναυτεπιβάτας appellant in L. 7 §. 2 π *Nautæ Caup. Stabul.* (hoc est) qui pro pretio vecturæ nautarum ministerio funguntur.

2 *Marchi*) habuimus & supra in Cap 114, &-alibi *Marcæ* mentionem: lector qui valorem ejus cognoscere desiderat, videat omnino *Mr. du Cange in Glos. Latinitat.*

* *Sia* (is, voorvalt)

* *o* (of)

K A P. CCL.

Van Verbintenissen in een Inham of in de ope Zee gemaakt.

SO eenig verdrag, of eenige belofte, of verbintenis tusschen den een en den ander in een Inham, of in de ope Zee, of waar dat het op Zee sou mogen weesen (alleen maar dat het schip niet aan land legt) gemaakt sal zyn, sal sodanige verbintenis, uyt wat oorsaak deselve ook aangegaan was, van geender waarden zyn: Want daar zyn somtyts Koopluyden, en luyden van aansien, en [1] ook andere menschen in 't schip, die de Zee niet konnen verdraagen, of die eenig ongemak in haar selve hebben, en so deesen aan land konden komen, of van dat ongemak, of die quaale, die sy hebben, bevryd worden, souden sy, indien sy [2] 1000 Mark silver by haar hadden, die gantsche 1000 Mark aan jemant belooven die haar aan land konde brengen; en daarom kan dit niet bestaan; wyders so 't gebeurde, dat sy eenige gewapende Schepen quamen te ontmoeten, souden sy, indiense met eenige belofte, of akkord, of verbintenis aan te gaan, van die schepen konden afraaken, meer beloven, en toeseggen, als sy somtyts souden konnen nakomen; alleen maar om dat ongeval te ontgaan. En daarom is een akkord, of belofte, dewelke uyt vrees, of door geweld gemaakt is, van geender waarden, en kan in geenen deele bestaan. Maar als het schip aan land gemeert legt, is alle verbintenisse, die den een met den ander komt te maaken, uyt wat hoofden deselve ook gemaakt mogt zyn, van waarden, en moet in allen deelen bestaan.

I. Maar als het schip in een Inham, of eenig ander Oord van de Zee sal zyn, 't zy dat het selve aan land sal leggen, of niet, is de belofte, of verbintenis, dewelke die geenen, die 't scheep zyn, komen aan te gaan, in deese vier gevallen van waarden; te weeten, als men moet werpen; als 't by storm, of ander ongeval *(*gebeurt*), dat het schip op strand geset word; als de koopluyden eenige belofte komen te doen, hoedanige die ook mogt weesen, om de schade van 't schip te vergoeden; of als de reys veranderd word: des moet de schryver tegenwoordig zyn, en so haast als het schip aan land komt, sulks in 't scheepsboek aantekenen. En als het schip in een gegraave Vaart

In wat gevallen de verbintenis die op zee gemaakt is, bestaan kan

* (*of*)

messa, che quelli faranno, che saranno nella naue, ò nauilio debba esser tenuta per ferma, habbino proisso in terra, ò nò; percio che, ch'è in fosso, ò in stagno, ò in fiumara, tanto vale, come se fusse in terra, poiche cattiuo tempo non gli può fare alcuno danno.

C A P. CCLI.

De accordo tra patrone, mercanti, & marinari.

QValunque accordo, che patron di naue, ò nauilio faccia, ò hauessi fatto à mercanti, ò à i suoi marinari, ò alcuni, che siano, ò fussino tenuti della sua naue, ò nauilio, quello è necessario, che lo osserui senza contrasto; & se per ventura il detto patrone della naue, ò del nauilio, il detto accordo osseruare non vorrà, lui è tenuto restituire tutto il danno, che li sopra detti ne haueranno, ò hauessino hauuto, ò aspettassino hauere, senza contrasto, se la detta naue, ò nauilio ne sapessi essere venduta. Saluo impero tutto impedimento, che per giusta causa interuenire ci potesse, ò fusse interuenuto, per il quale il detto patron della naue, ò del nauilio non hauessi osseruato, ò non hauessi possuto (osseruare) il detto accordo, ò promissione osseruare à tutti li sopra detti.

I. *Et similmente li detti mercanti, & marinari, & tutti quelli, che nella detta naue, ò nel nauilio saranno, sono tenuti, & obligati osseruare à detto patrone della naue, ò del nauilio, tutto accordo, ò promessa, che con loro hauessino fatto senza contrasto: & se per ventura il detto accordo, ò promissione osseruar non vorranno, se hanno alcuni * debbano esser venduti per restituire il danno, che per il detto accordo, ò promessa hauuto ò hauer potessino senza contrasto: è se gli detti beni al detto * accordo, ò promessa, hauuto, ò ch'ad hauere s'hauessi, à restituire non bastassino: se gli detti sono giunti, debbano essere pigliati, & messi in potere della giustitia, & starci in carcere, per insino che habbiano reintegrato il detto patrone della naue, del danno disopra detto, ò che si siano accordati con il detto patrone. Saluo imperò il sopradetto giusto impedimento, per il quale loro non hauessino potuto osseruare il detto accordo, ò promessa al detto patron della naue; è che per colpa di loro non fusse rimasto.*

CAP.

* *Bens* (goederen)
* *dan per la dita* (schade door gemelde)

* (*of*) op een Meer sal leggen, zyn al de beloften, dewelke die geenen, die 't scheep zyn, komen te doen, van waarden; het zy dat het selve gemeert lag, of niet; want de geene, die in een gegraave Vaart of op een Meer legt, is so veel meesters als of hy aan land stond; dewyl het Onweer aldaar geen schade kan doen.

KAP. CCLI.

Van Verbintenissen tussen de Schipper, Koopluyden, en Bootsgesellen.

DE Schipper moet alle verbintenssen, die hy komt aan te gaan, of die hy aangegaan heeft, met de Koopluyden, of met syn Scheepsvolk, of met jemant, die aan syn Schip verbonden is, of verbonden geweest is, na-komen, sonder eenig tegen seggen: en so de voorsz. Schipper onwillig is om de voorsz. Verbintenissen na te komen, sal hy gehouden zyn alle geleden, en nog te lyden schaade, dewelke de bovengemelden daar by gehad hebben, te betaalen, sonder tegenseggen; al most het Schip daar voor verkoft worden; behoudens nogthans alle beletselen, die by wettelyke oorsake opkomen, of opgekomen zyn, waar door de Schipper verhinderd word sodaenige belofte aan die geene, die boven gesegt zyn, te presteeren.

De voldoening der verbinteniſſen ter Zee ſal aan den perſoon en goederen van den debiteur verhaalt worden.

I. Desgelyks zyn ook de bovengemelde Koopluyden, en Bootsgesellen, en alle de geenen, die in 't voorsz. Schip zyn, ten opsigte van gemelde Schipper verpligt, en verbonden alle verbintenissen, die sy met den ander aangegaan hebben, te presteeren: en by aldien dat sy onwillig zyn, om de voorsz. beloften, of verbintenis te presteren, sullen alle haare * (*goederen*) indien sy eenige hebben, voor al de schade, die deselve ter saake van de voorsz. belofte, of verbintenis sal geleden hebben, of nog moeten lyden, sonder tegenseggen executabel zyn: en so de voorsz. Goederen niet genoeg waren * (*om de voorsz. Schade, door gemelde*) belofte, of verbintenisse geleden, of nog te leyden, te vergoeden, sullen sy in persoon, indien sy agterhaalt worden, gevat, en in handen van 't Geregt gebragt worden, en aldaar blyven, totter tyd dat sy den Schipper van de voorsz. Schade voldaan, of andersints de saak met den selve afgemaakt hebben. Behoudens nogthans het voorsz. wettelyk belet, waar door sy verhinderd, en niet in staat zyn geweest, om den voorsz. belofte, of verbintenisse aan den Schipper te presteeren.

CAP. CCLII.

Di comadità fatta ad vso di mare.

SE alcuno comanderà ad altro robba amicheuolmente, ò mercantia con instrumento, ò senza scritta, ò senza accordo nessuno, che non sarà tra loro fatto, se non, che quello, che la comandita riceue, che la receua ad vso, & costumi di mare, & a risico di mare, & di cattiue genti, & lui la debba vendere in qualunque loco, che farà porto con la detta mercantia in quel presente viaggio, nelquale lui haurà riceuuta la comandita, & vendere quella come meglio potrà, & come tra loro sarà accordato; imperò se tra loro non fusi accordato, quello, che la comandita porterà, quanto debba hauer per la sua fatica, & quanto no, quello, che la comandita haurà riceuuta, non se ne [1] debba niente ritenere, poiche tra loro accordato non sarà; anzi è tenuto di dare, & restituire tutta quella robba, che hauessi hauuto, incontinente, che tornato fussi di quel viaggio. Imperò quello, di chi la comandita sarà, è tenuto di dare al comandatario, che la sua comandita haurà portata, & venduta, per la sua fatica, come che hauessi guadagnato, & come la fatica, che lui ci hauessi hauuto, & questo debba essere à sua discrittione, & il comandatario non il può dell' altro forzare: perche ogni comandatario si guardi, quando riceue comandita da alcuno, come la riceua, & come nò, percioche non habbia à venire à discrettione di quelli, che la comandita gli faranno, per conto della sua fatica. Et quelli che riceueno comandita di danari, debbano essere in quel conto.*

* *que* (dat (
1 *niente ritenere*) siet boven het 207 en 210 Kap.

CAP. CCLIII.

Di patrone, che venderà la naue senza licentia de' compagni.

SE alcun patrone venderà la sua naue, ò nauilio senza volontà, & licentia de' compagni, lui è tenuto incontinente, che venduta l'haurà, di dare & rendere conto alli suoi compagni, e di restituire, & dare tutto quello, che à ciascuno toccassi per la sua parte, se loro riceuere lo vorranno; & se gli compa

KAP. CCLII.

Van Commissie na 't gebruyk van de Zee.

ALs den een eenig Goed, of eenige Koopmanschappen, aan den ander in commissie geeft, 't zy met of sonder geschrift, alleen uyt vrindschap, of sonder eenige conditie, namentlyk datter geen andere conditien gemaakt sullen zyn, als alleen dat die geene, dewelke de commissie ontfangt, deselve aanneemt volgens het gebruyk, en de Kostumen van de Zee, en op hazard van Zee, en van Vyanden, en* (*dat*) hy deselve sal verkoopen op alle sodanige plaatsen, als hy binnen de termen van de vojage, daar hy de commissie op aangenomen heeft, sal komen aan te doen, en dat hy se sal verkopen volgens afspraak, en so als hy best sal konnen, sonder datter evenwel eenig verding gemaakt sal zyn aangaande het loon, dat hy voor syn moeyte sou genieten, sal die geene, dewelke de commissie ontfangen heeft, geensints bevoegt zyn om ' jets daar voor in te houden; terwyl datter geen verding des aangaande gemaakt is; maar hy sal gehouden zyn, so haast als hy van de Reys t'huys gekomen is, al het goed, dat hy ontfangen had, uyt te keeren, en over te leveren: des sal die geene, den welke het goed in commissie toebehoort, gehouden zyn den commissionaris, die dessels goed vervoert, en verkoft heeft, na proportie van de winst, die deselve gedaan, en de moeyte die hy gehad heeft, te beloonen; en sulks staat aan syn discretie, sonder dat een commissionaris hem verder sal konnen dwingen. Dierhalven moeten alle commissionarissen, die eenig goed in commissie me-neemen, toesien op wat conditie sy het selve ontfangen, of niet, op dat sy nopende hun salaris van de discretie van haare principalen niet behoeven af te hangen. En het selfde heeft plaats omtrent die geenen, dewelke eenige commissie van geld ontfangen.

KAP. CCLIII.

Van een Schipper, die het Schip verkoopt sonder verlof van de Reders

EEn Schipper die syn schip verkoopt, sonder verlof en toestaan van de Reders, is gehouden, so haast als hy het selve verkoft sal hebben, bewys en rekening aan de Reders te doen, en aan een yegelyk der selven hun contingent uyt te keeren, en over te leveren,

compagni riceuere non il vorranno, lui è tenuto restituire, & rendere in lorô potere quello nauilio, che lui venduto haurà senza volontà, & senza licentia di loro; ; & se quella naue, ò nauilio non gli potesse restituire, lui è tenuto rendere, naue, ò nauilio tanto buono, come era quello, & il guadagno, che fatto potessi hauere con quel nauilio, ò che si accordi con loro il meglio, che possa: & se tra loro non si potranno accordare, debbano mettere dui huomini, che siano degni di fede, & qual si voglia cosa, che quelli diranno, ò conosceranno, quello debba esser seguito.

I. *Imperò se quando il patrone della naue, ò nauilio hauessi fatto la vendita come disopra è detto, & alla maggior parte de' compagni piacessi quella vendita, il patrone non è di niente altro tenuto, se non di dare quello, che à ciascuno toccassi; poiche la più parte de' compagni si accorderanno: & se per ventura il detto patrone non renderà conto à suoi compagni, nè ancora darà parte à ciascuno di quello, che della vendita della naue, ò del nauilio gli toccassi, & lui se ne anderà in altre parti, se lui è gionto, è tenuto restituire, & dare à quei compagni tutto quello, che della vendita della naue, ò del nauilio gli toccassi, & ancora tanto, come gli compagni diranno per loro giuramento, che quella naue, ò quello nauilio potessi hauer guadagnato; & se lui non ha, di che possa satisfare, nè integrare, debba essere pigliato, & messo in poter della giustitia, e star tanto in carcere per insino che l'habbi satisfatto quelli suoi compagni, di quelle domandite, che loro gli fanno, ò che si fussi accordato con loro.*

II. *Et se per ventura quello, che la naue haurà venduta, non fussi trouato, & gli compagni troueranno quella naue, ò quel nauilio, che à loro sarà stato tolto, loro lo possano pigliare, & domandare per giustitia; & la giustitia lo debba consignare, & dare, imperò mostrando loro, che quello loro fussi, per testimonii, ò per scritture; se imperò quello, che comprata l'hauerà, non possa mostrare instrumento (&) che quello, che la detta naue, ò nauilio gli hauerà venduta, hauessi di compagni potere, & loco, che la potessi vendere, & farne à sua volontà. Perche ciascuno si guardi, & debba guardare, come comprerà naue, ò come nò, percioche danno alcuno non gli possa interuenire. Imperò se lui la vendessi per vecchiezza, che la naue*

ſo ſy 't ſullen willen ontfangen; en ſo de Reders het niet willen ontfangen, ſal hy gehouden zyn het ſelve Schip, het welk hy ſonder haar verlof, en toeſtaan verkoft heeft, weder te leveren, en tot der ſelver diſpoſitie te brengen: en ſo hy het ſelve Schip niet ſal konnen weer leveren, moet hy diergelyke weer leveren, dat even goed is als dat was, en daarinboven al de winſt, die hy met het ſelve Schip ſou konnen gedaan hebben; of anderſints met haar akkordeeren, ſo als hy beſt kan; en ſo ſy 't zamen niet konnen eens worden, moet het verſchil geſtelt worden aan twee Eerlyke Mannen; en al het geen dat die daar in verſtaan, of voor uytſpraak komen te geeven, ſal by partyen agtervolgt worden.

Als het meerder gedeelte der Reders conſenteert tot den verkoop, is de Schipper alleen maar ſchuldig de ontfange Koop-penningen aanſtonts uyt te deelen.

I. Maar ſo wanneer de Schipper het indiervoegen verkoft ſal hebben, als boven geſegt is, en het meerder gedeelte der Reders in de verkoop geconſenteert heeft, ſal de Schipper alleen maar gehouden zyn aan een yder ſyn contingent te voldoen; nademaal dat het meerder gedeelte der Reders geconſenteert heeft. En ingevalle dat de voorſz. Schipper geen rekening aan de Reders quam te doen, nog ook aan een ygelyk derſelven ſyn contingent in de penningen, van den verkoop geprocedeert, uyt te keeren, en ſig daar mede na een andere plaats begaf, ſal hy gehouden zyn, ſo hy agterhaalt word, aan de voorſz. Reders hun contingent in de penningen, van den verkoop geprocedeert, te voldoen, en te betaalen, en daarinboven al het geen, dat deſelve Reders onder eede ſullen verklaaren, dat het voorſz. Schip had konnen verdienen: en ſo hy niet in ſtaat is om het ſelve te voldoen, en te betaalen, ſal hy gevat, en in handen van het Geregt overgeleverd worden, en ſo lang in de Gevankenis blyven, tot dat hy deſelve ſyne Reders van het geen, dat ſy tot ſynen laſten te eyſſchen hadden, geheelyk voldaan, of anderſints de ſaak met deſelven afgemaakt heeft.

De Reders konnen het Schip reclameeren, het welk, ſonder haar conſent verkoft is.

II. En ſo 't ſake was, dat die geene, dewelke het Schip verkoft had, niet te vinden was, en de Reders ondertuſſen het Schip, dat haar ontvremt is, quamen te agterhaalen, ſullen deſelve bevoegt zyn om het aan te houden, en voor het Geregt te reclameeren; en het Geregt moet het aan haar toewyſen, en laaten volgen, mits dat ſy den eygendom met getuygen, of met geſchrift ſullen beweeſen hebben: ten waare nogthans dat die geene, die het gekoft heeft, eenig inſtrument te voorſchyn bragt, waar by bleek, dat die geene, dewelke het voorſz. Schip aan den ſelve verkoft had, ordre en volmagt van de Reders hadde gehad, om het te konnen verkoopen, en daar mede te

 doen

navilio hauessi; ò imprestatori la faranno vendere per prestito, che quelli ci haueßero fatto per necessità di cose, che fussero necessarie alla naue, ò nauilio, quel, che patrone fussi, non è tenuto se non in tanto, come nel capitolo già detto disopra *

* *Qui parla* De fet de Adop de nau ò leny, *es ia dit è certificat* (het welk spreekt *van kalfating van het Schip*, reets gesegt, en ter neer gestelt is.)

CAP. CCLIV.

Di robba di nascosto messa nella naue.

SE *alcuno mercante, ò mercanti noleggieranno ad alcun patron di naue, ò nauilio, balle, fardelli, ò qual si vuole altra cosa, & i mercanti metteranno, ò faranno metter in quei fasci, balle, fardelli, ò casse, ò altra robba, che fusse, nel mezzo di vno di quelli, ò di tuttti, alcuna cosa di nascosto, come è oro, argento, moneta, perle, seta, ò altra robba nobile, ò mercantie, & qual si voglia cosa, che loro vorranno, & quello che dentro quel fascio, ò balla, ò fardello, cassa, ò qual si voglia altra robba, che loro nascosto dentro quei fasci hauranno messa, che non lo diranno, ne hauranno dimostrato, quando noleggiorno, al patrone della naue, ò al nocchiero, ò al scriuano di quella naue, nella quale loro la metteranno, sia, che la naue, ò il nauilio hauessi a gettare, ò gli interuenisse caso di ventura, che desse à trauerso in terra, & si rompesse, se quel fascio, ò balla, ò fardello, ò altra robba, nella quale quello, che sopra è detto, fussi, si gettassi, in quel gitto, che fatto sarà, non ci debba essere contata se non quella robba, che lui haura noleggiata,* [1] *per testimonii, che ne dessi, ancora, che dicessero i testimonii, che l'haueßero vista à mettere, poiche al patrone, ò à nocchiero, ò al guardiano, non l'hauranno mostrato, nè detto, nè scritto sarà nel cartolario: Et se la naue, ò nauilio desse à trauerso in terra, & quella robba si* [2] *guardasse, non li debba esser fatta menda, se non per quello, che lui haueua fatto intendere, quando noleggiò, che robba era, & che no.*

I. *Et se per ventura quella balla, ò fascio, doue alcune cose saranno messe di nascosto, come sopra è detto, non si perdessi, ne si gettassi, & in quella*

1 *testimonii*) het boven het 113 kap.
2 *Guardasse*) L *guastasse*, CATAL, *perdra* (verdurven, of verlooren wierd)

doen na ſyn welgevallen. Dierhalven ſie een ygelyk toe, en is ſchuldig toete ſien, hoe dat hy een Schip komt te koopen, of niet, op dat hy niet tot ſchade vervalle. Maar ſo hy het verkoft had, om dat het oud was, of dat de boedemers het ſelve hadden geexecuteert voor de penningen, die ſy daar op tot nodige reparatie, en monture verſtrekt hadden, ſal de Schipper niet verder gehouden zyn, als reets in een voorgaande *Kapittel* * (*het welk ſpreekt* van Kalefating van 't Schip, *geſegt, en ter neer geſtelt is.*

Ten waere dat het ſelve om ſchuld entz. verkoft was.

K A P. CCLIV.

Van goed, dat heymelyk in 't Schip gebragt is.

ALs een Koopman, of verſcheyde Koopluyden een Schipper komen te bevragten met eenige Pakken, Baalen, of andere Stuk-goederen, en deſelve Koopluyden in het midden van alle ſodaenige Pakken, Baalen, Bondels, Kaſſen, of andere Stukgoederen, of in een der ſelven eenig goed heymelyk inſteeken, of doen inſteeken, gelyk als Gout, Silver, gemunt Geld, Paerlen, Seyde, of andere pretieuſe Waaren of Koopmanſchappen, hoedanige die ook mogten weeſen, en dat geene, dat ſy heymelyk in die Pakken, Baalen Bondels, Kaſſen, of wat voor andere Stukgoederen het ſouden mogen weeſen, ſullen geſtoken, en niet geſegt, nog bekent gemaakt hebben aan de Schipper, toen ſy de vragt bedongen, nog aan de Stuurman, nog aan de Schryver van het Schip, daar ſy het in quamen te laaden (in gevaar raakte) door dien dat of het ſchip by ongeluk genootſaakt wierd te werpen, of op ſtrand geſet zynde quam te breeken, en ſodaenig Pak, Baal, Bondel, of ander goed, als waar in het geen geſegt is, ſal geſtoken zyn, geworpen wierd, ſal onder het gewurpe goed niet anders gerekent worden, als alleen het geen, waar voor de vragt bedongen is; al was 't ſchoon datter[1] getuygen van gebragt wierden, en dat deſelve getuygen verklaarden, dat ſy t'er hadden ſien indoen; mitſdien dat ſy 't niet aan den Schipper, nog aan de Stuurman, nog aan de Schryver, nog aan den Opſiender vertoont, of aangegeeven hebben, en dat het in 't Scheeps-boek niet aangetekent is. En ſo het Schip op ſtrand geſet word, en het voorſz. Goed komt te[2] verongelukken, ſal aan ſodaenig een geen verder vergoeding gedaan worden, als alleen voor het goed, het welk hy aangegeeven heeft, toen hy de vragt bedong.

I. En ſo 't ſake was, dat ſodaenig een Pak, of Baal, waarin, gelyk als boven geſegt is, eenige goederen verborgen zyn niet

Goederen, die ter ſluyk in 't

quella balla, ò fascio fusse trouato quel, che sopra è detto, che di nascosto ci fusse messo, debba metter per tutto, che valerà in quel gietto, ò naufragio, che si sarà fatto. Et più, se quella robba, ò mercantia, che disopra è detto, si perdessi per colpa del patron della naue, ò del scriuano, non siano tenuti di menda fare à quello, di chi sarà, se non di quello, che lui gli haueua fatto intendere quando la noleggiò: percioche spesse volte ci son alcuni mercanti, che se l'huomo li credessi di tutto quello, che loro diranno, ò giureranno, se perdessero alcun fascio per alcune delle ragioni sopradette, diriano, che in quel fascio haueano più di mille marche d'oro, ò d'argento di valore: & per questa ragione non gli è [1] *necessario tenuto, se non di quello, che al noleggiar farà intendere à alcuni di quei, che sono detti; percioche ogni mercante si guardi, & si deue guardar, quando noleggerà la sua robba ad alcuno, che dichiari, & facci intendere quello, che sarà.*

1 *Necessario*) L *nessuno* CATAL *algu* (jemant)

C A P. CCLV.

Se il patron darà il suo luogo ad altri per noleggiare.

SE alcun patron di naue, ò nauilio darà il suo luogo ad alcuno, che lui possa noleggiar quella sua naue, ò nauilio del tutto, ò in parte, & infra il patrone della naue, ò nauilio, & quello, alquale hauerà dato il suo loco per noleggiare, fussi accordato a giorno certo, e tempo deputato, se tra quel tempo quello nolleggierà, come che tra lui, & il patrone della naue sarà accordato, vale quel nolo, che quello, il quale il patrone della naue ci haurà messo per noleggiare, hauesse fatto con alcuno mercante, ò mercanti, & debba hauer valore tutto, & in tanto come se lui fussi patrone della naue, ò del nauilio, che patrone n'e, poiche quello gli hauerà dato il suo loco quanto à quello noleggiamento, che quello, che hauerà loco di noleggiare, tra quel tempo certo, che con il patrone della naue haurà accordato, interuenga, se habbia tristo nolo, ò buono, debba hauere valore. Et se il patron della naue, ò del nauilio noleggierà tra quel tempo (che lui haueua dato, il suo loco ad alcuno, che potessi noleggiare di tutto, ò di quantità determinata) tanta di robba, che lui potrà*

**no* (niet)

niet verongelukt, of gewurpen was, en het geen, dat boven gesegt is, in het selve Pak, of Baal, gevonden wierd, datter hymelyk in gestoken was, sal het selve in de Avary, die der door 't werpen, of door het stranden gevallen is, voor syn geheele waarde contribueeren. Daarinboven, so 't voorsz. goed, of koopmanschap door toedoen van den Schipper, of Schryver quam te verongelukken, sullen deselven aan den Eygenaar geen vergoeding schuldig zyn, als voor so veel als deselve het aangegeeven had, toen hy de vragt bedong. Want daar zyn somtyts Koopluyden, dewelken, so mense gelooven wilde, in al het geen dat sy seggen, of met Eeden sweeren, ligtelyk souden seggen, indien der in een der voorsz. gevallen een Pak verloren raakte, datter in sodanig een Pak meer als de waarde van 1000 Marken Gouds of Silver was geweest: en daarom is niemant haar verder gehouden, als alleen voor so veel als sy 't aan een der bovengemelden sullen aangegeeven hebben, toen sy de vragt bedongen. Dierhalven moeten alle Koopluyden voorsigtig zyn, en sorge draagen, als sy haar goed bestellen, dat sy alles openbaaren, en aangeeven watter in is.

Schip gebragt zyn, worden in cas van schade niet gerekent.

KAP. CCLV.

Als de Schipper een ander in syn plaats stelt om vragt aan te neemen

ALs de Schipper jemant in syn plaats stelt om vragt aan te neemen, tot de volle lading van het Schip, of tot sekere quantityt toe (zynde tussen den Schipper en die geene, die deselve in syn plaats sal hebben aangestelt, tot het aanneemen van vragt, sekere precise dag en tyd getermineert) is de bevragting, dewelke die geene (die de Schipper sal hebben aangestelt, om vragt te konnen aanneemen) met een of meer Koopluyden, binnen de tyd, die tussen den selve, en de Schipper getermineert was, komt aan te gaan, van waarden, en moet van waarden zyn, niet anders als of deselve Schipper van het Schip of Vaartuyg was geweest, die Schipper van het selve is, voor so verre als den ander hem in syn plaats gestelt heeft, om sodanige vragt te konnen aanneemen, als hem binnen de tyd (dewelke tussen hem, die de Commisse heeft om vragt aan te neemen, en den Schipper getermineert was) soude voor komen; ja het zy dat deselve goede, of slegte vragt bekomen had, moet het egter van waarden zyn. En so 't sake was, dat de Schipper binnen die tyd, in

trà portare, quella, che quell'huomo hauerà noleggiata à fede di lui, è per sua volontà, il patrone della naue è tenuto lasciar quella, che lui hauerà noleggiata tra quel tempo accordato con quello, ilquale lui haueua messo in suo loco per noleggiare, ò che si accordi con gli mercanti, di chi la robba fussi; che necessario è, che quello, il quale lui haura messo per noleggiare, sia fuorà di danno, se la naue ne sapesßi essere venduta.

I. *Ancora più, se il patrone della naue, ò del nauilio darà il loco suo ad alcuno per noleggiare, & il detto patrone della naue, ò nauilio, non li darà giorno certo, o tempo deputato, se il patron della naue, ò nauilio lo noleggierà innanzi, che non habbia hauuto auiso, ò nuoua certa di quello, che lui haurà lasciato per noleggiare, tutto & in tanto è tenuto, come disopra è detto. Imperò se il patrone della naue, ò del nauilio mandarà dire à quello, il quale lui haueua lasciato in alcuno loco per noleggiare,* che lui non noleggi nessuna cosa, *se quello non haueua niente noleggiato quando il patrone della naue ce lo mandò à dire, lui non debbe più noleggiare; & se il fa, il patrone, non gli è tenuto di danno, che li interuenisßi, nè ancora non è tenuto à quei mercanti, che con lui noleggiorno; poiche lui li haueua mandato dire,*che non noleggiasse; *percioche nessuno non ha poter in quel d'altri, se non quanto quel, di chi è, gli vuole dare. Imperò se quel hauesse noleggiato innanzi che sapesse l'auiso del patrone, debba hauer valor, come disopra si è detto. Ma il patron della naue non debba del tutto fermamente noleggiare, poiche haurà dato il suo loco per noleggiare, per insino, che sappia certezza di quel, che haurà noleggiato, ò nò.*

CAP CCLVI.

Di patron, che tirerà raggio trouato senza voler de'mercanti.

S*E alcun patron di naue, ò nauilio hauesse caricato in alcun luoco di robba di mercanti, & andando à vela, ò che facesse surto in alcun loco, (&) si riscontrasse con alcun ragio di fusta, come sono, arbori, antene, vele,*

welke hy ſyn plaats aan een ander had gegeeven om vragt te konnen aanneemen tot de volle lading van het Schip, of tot ſekere quantityt toe, ſelfs ſo veel vragt aangenomen had, dat hy dat goed, het welk die man in ſyn naam, en op ſyn ordre aangenomen had, * (*niet*) konde voeren, ſal de Schipper dat geene moeten agterlaaten, het welk hy ſelfs binnen die tyd aangenomen heeft, in welke hy den ander in ſyn plaats geſtelt had om vragt te konnen aanneemen, of anderſints de Koopluyden te vreede ſtellen; want die geene, dewelke hy in ſyn plaats aangeſtelt heeft, om vragt te konnen aanneemen, moet in alle gevallen buyten ſchade blyven, al ſou het Schip daarom verkoft worden.

I. Voorts ſo wanneer de Schipper jemant in ſyn plaats ſal geſtelt hebben, om vragt te konnen aanneemen, en de voorſz. Schipper denſelve geen preciſe dag of tyd geprefigeert heeft, ſal de Schipper, by aldien dat hy vragt komt aan te neemen, voor dat hy ſekere tyding of berigt van die geenen ontfangen heeft, dewelke hy gelaaten had om vragt te konnen aanneemen, alleſſints en indiervoegen gehouden zyn, als boven geſegt is. Maar ſo de Schipper aan die geene, die hy elders gelaten had om vragt aan te neemen, laat weeten, *dat deſelve geen goed ſal aanneemen*, moet hy, ſo hy nog geen goed aangenomen had, doe de Schipper hem ſulks liet weeten, geen goed aanneemen; en ſo hy ſulks komt te doen, ſal de Schipper hem niet gehouden zyn ter ſaake van eenige ſchade, die deſelve daar door komt te lyden; en de Schipper ſal ook aan de Koopluyden niet gehouden zyn, die met denſelve gecontracteert hebben; nademaal dat hy heeft laaten weeten, *dat hy geen vragt ſou aanneemen*: want niemant kan meer magt voeren over een ander mans goed, als den eygenaar hem begeert toe te ſtaan. Dog de vragt die deſelve aangenomen had voor dat hy tyding van de Schipper bekomen had, ſal beſtaan indiervoegen, als boven geſegt is. Maar de Schipper hebbende een ander in ſyn plaats geſtelt om vragt te konnen aanneemen, moet geen vragt vaſt aanneemen, voor dat hy ſekere Kondſchap heeft, of die geene ook vragt aangenomen heeft, of niet.

De Schipper moet ſyn Commies een tyd ſtellen, hoe lange deſelve bevoegt ſal zyn om vragt te konnen aanneemen &c.

KAP. CCLVI.

Van een Schipper, die een Vrak, dat hy vind, me-ſleept, in weerwil der Koopluyden.

Als een Schipper, die Koopmans goederen in heeft, en onder zeyl zynde, of ten anker leggende een Vrak van een Schip, als (by voorbeeld) een Maſt, Steng, Zeyl, of een ander ſtuk houts

vele, ò di qual si voglia altro legno, se il patrone della naue li darà capo; ò li farà dare, percioche lui il tiri, se i mercanti, che nella naue, ò nauilio saranno, diranno al patrone della naue, che il lasci andare, & che non lo tiri, *se il patrone della naue non lo vuole lasciar per detto de' mercanti, se i mercanti diranno, & il dichiareranno,* che se lui non lo lascia andare, che tutto il danno, che à loro interuenga nella robba, che tutto vadi sopra di lui; *& se il patrone della naue, non il lasciarà andar sopra di quello, che i mercanti li hauranno detto, se à i mercanti, ò alla robba interuerrà alcun danno, il patron della naue è tenuto di tutto quel danno, che per colpa di lui hauranno sostenuto: & se lui non hauesse, di che possa mendare, debbasi vender la naue, ò nauilio, che niuno può per niente contrastare, saluo i marinari per i loro salarii: & se la naue, ò nauilio non bastasse, & il patrone della naue, ò nauilio, hauesse alcuni beni, debbano esser venduti per far emenda à quei mercanti di tutto il danno, che per colpa di lui hauranno sostenuto; & se quei beni non bastassero, se lui è gionto, debba esser pigliato, & messo in carcere, & starci tanto per insino che quei mercanti siano reintegrati, ò che lui si accordi con loro.*

I. *Et se per ventura il patron della naue, ò nauilio nè vorrà portar alalcuni di quei fusti, che in quel ragio saranno, lui il può fare, se i mercanti il vorranno, & * lui lo porterà a dispetto de' mercanti, lui* [1] *non è tenuto, come, di sopra si è detto. Et se per ventura nella naue non fusse mercante nessuno, & il patrone si riscontrerà con alcun ragio, & se lui pigliasse, ò portasse alcun fusto, se i mercanti, ò la robba di loro riceuerà danno, se loro in vero metter il potranno, che per colpa del ragio, che il patron della naue, ò nauilio tiraua, ò per colpa di quel fusto, ò fusti, che lui haurà pigliati, li fusse interuenuto quel danno, il patrone della naue, ò nauilio* [2] *non è tenuto, & obligato, come di sopra si è detto, Perche ogni patrone di naue, ò nauilio debba fare per tal modo quello, che ha da fare, che non li possa tornar a danno quello, che lui farà.*

CAP.

* *Si* (indien)
1 *non*) CATAL *ne* (daar van, daar voor)
2 *non*) CATAL *ne* (idem)

fiet dryven, en deſelve Schipper het aanhaalt, en vaſtmaakt om het me te ſleepen, daar nogthans de Koopluyden, die 't Scheep zyn, tegens den Schipper proteſteeren, *dat hy 't ſal laaten dryven, en niet meſleepen*, indien de Schipper het op 't ſeggen der Koopluyden niet laat dryven, en de Koopluyden hem verder aanſeggen, en verklaaren, *dat al de ſchade* (*indien hy 't niet laat dryven*) *dewelke ſy aan haare goederen komen te lyden*, *voor ſyn rekening ſal zyn*, en de Schipper het nog niet laat dryven, onaangeſien alle de proteſtatien der Koopluyden, ſal de Schipper, by aldien dat de Koopluyden, of der ſelver goederen eenige ſchade komen te lyden, in al die ſchade gehouden zyn, die dedeſelven om ſynent wil geleden hebben. En ſo hy niet in ſtaat ſal zyn om te betaalen, ſal het Schip verkoft worden, ſonder dat jemant ſulks ſal konnen betwiſten, op eenigerly wyſe; uytgenomen de bootgeſellen voor ſo veel hun huur aangaat: en als het Schip niet kan toereyken, en de Schipper nog eenige goederen buyten het ſelve heeft, ſullen die mede verkoft worden, om de Koopluyden alle de ſchade, die deſelve door ſyn toedoen geleden hebben, ten uytterſte te voldoen: en als ſelfs die goederen niet konnen toeryken, ſal hy, ſo hy agterhaalt word, in perſoon gevat, en in hegtenis gebragt worden, en aldaar blyven, tot dat hy geheelyk voldaan, of anderſints de ſaak met deſelven koopluyden ſal afgemaakt hebben.

I. En ſo de Schipper eenige ſtukken van dat Vrak ſal willen menemen, kan hy 't doen, ingevalle dat de Koopluyden het toelaaten; en * (*ſo*) hy ſe in weerwil der Koopluyden me-neemt, ſal hy gehouden zyn indiervoegen als boven geſegt is. En ingevalle datter geen Koopluyden Scheep zyn, en de Schipper een Vrak ontmoetende het ſelve aanhaalt, of een ſtuk daar van me-neemt, ſal de Schipper, by aldien dat de Koopluyden, of deſelver goederen ſchade komen te lyden, en deſelven bewyſen, dat hun die ſchade door dat Vrak, dat de Schipper me-ſleepte, of door dat ſtuk, dat hy daar van genomen heeft, overgekomen is, indiervoegen gehouden, en aanſpraaklyk zyn, als boven geſegt is. daarom moeten de Schippers toeſien, en alles ſodanig verrigten, dat haar hun eyge doen niet ſchadelyk zy.

So het Koopmans goed ſchade leyd, door eenig vrak dat de Schipper aanhaalt, komt ſodanige ſchade voor desſelfs rekening.

C A P. CCLVII.

Di naue noleggiata per andar à caricar in altro loco.

*SE mercante, ò mercanti andaranno in alcun loco forestiero per noleggiare naue, ò nauilio, & che quella naue, ò nauilio debba andar à caricar in quel loco, che tra il patrone & i mercanti fusse accordato, à giorno certo, & à tempo deputato, & quella naue, che noleggiata sarà, non fusse venuta in quel loco, doue doueua caricare, quel giorno, che il detto patrone hauea acordato con i mercanti, che noleggiato l'haueano, se i mercanti, ne sosteranno danno, ò spesa, il patron della naue è tenuto del tutto restituire. Et se per ventura li detti mercanti noleggieranno altra naue, per mancamento di quello, che loro haueuano noleggiato, che non sarà venuto in quel giorno, che tra il patrone della naue fosse accordato, se quella detta naue, che hauranno noleggiato per colpa di quello, che loro già haueuano noleggiato, che non sarà venuto, come * loro era accordato, se costasse più di nolo, che non dauano à quel, che loro già haueuano noleggiato, il patrone di naue, ò di quel nauilio, che in prima sarà stato noleggiato, è tenuto restituire quel più, che costasse, perciochè non sarà venuto in quel tempo, che lui li haueua promesso a i mercanti, quando loro il noleggiarono.*

I. *Et se per ventura fornito il detto tempo tra di loro accordato quella naue, ò quel nauilio venisse in quel loco, doue caricare doueua, se i detti mercanti ne hauranno noleggiato altro, non li sono di niente tenuti, poiche non sarà venuto in quel tempo, che tra di lui, & i mercanti fu accordato, quando loro il noleggiorno. Imperò se quella naue, ò quel nauilio, che loro haueuano noleggiato, venisse oltra il detto tempo, che tra di loro accordato fu, & quei mercanti non hauessero noleggiato ancora altra naue, ò altro nauilio, (&) i detti mercanti sono tenuti dare à quel, quel carico, che noleggiato li haueuano: imperò è da intendere, che il patrone della naue, ò nauilio è tenuto dare à quei mercanti tutto il danno, & lo sconcio, & la spesa, che per colpa di lui hauessero fatto, & sostenuto per hauere tanto tardato, (&) se i mercanti dimandarne lo vorranno, & siano creduti per loro semplice sacramento. Imperò è da intender, che se il patrone*

* *Entre* (tuffen)

KAP. CCLVII.

Van een Schip, dat gehuurt is, om de lading te ontfangen op een andere plaats.

SO een, of meer Koopluyden een Schip buyten lands sullen gehuurt hebben, en het selve Schip syn lading sal gaan inneemen op sodanig een precise dag, tyd, en plaats, als tussen de Koopluyden en Schipper bestemt sal zyn, en het selve Schip, het welk gehuurt is, op die dag, dewelke tussen de Schipper en de Koopluyden, die het gehuurt hebben, vast gestelt is, op die plaats niet aankomt, daar het syn lading most ontfangen, sal de Schipper gehouden zyn alle kosten en schaden, dewelke de Koopluyden ter dier sake sullen geleden hebben, te betaalen. En so 't sake was, dat de Koopluyden een ander Schip gehuurt hadden by ontstentenis van dat geen, dat sy te vooren gehuurt hadden, en dat op de bestemde tyd niet aangekomen is, sal de Schipper van dat Schip, dat sy te vooren gehuurt hadden, byaldien dat het gesyde Schip, het welk sy by gebrek van dat geene gehuurt hebben, dat te vooren gehuurt was, en dat op de bestemde tyd niet aangekomen is, meer van huur kost als sy aan hem souden gegeven hebben, dien sy te vooren gehuurt hadden, gehouden zyn dat meerder, dat het selve sal kosten, te betaalen; nademaal dat hy niet gekomen is op sodanig een tyd, als hy de Koopluyden, toen sy hem huurden, belooft had.

Als de Schipper na syn tyd komt, zyn de Koopluyden aan hem niet gehouden: ten ware dat de Koopluyden nog van geen ander Schip versien waren.

I. En so 't sake was, dat het selve Schip, na dat de voorsz. geakkordeerde tyd overstreeken was, ter plaatse, daar het de lading most inneemen, quam te arriveeren, sullen de voorsz. Koopluyden, indien sy reets een ander gehuurt hebben, in het minste niet gehouden zyn, nademaal dat hy op sodanig een tyt niet gekomen is, als tussen hem en de Koopluyden, ten tyde van de huur, bedongen was. Maar so het selve Schip, dat sy gehuurt hebben, na verloop van de voorsz. tyd quam te arriveeren, en de Koopluyden nog geen ander gehuurt hadden, sullen de voorsz. Koopluyden gehouden zyn aan het selve de beloofde lading te verschaffen: des sal de Schipper aan de Koopluyden gehouden zyn al de kosten, schaden, en interessen, die sy door desselfs versuym (namentlyke dat hy so lang terug gebleven is) sullen geleden hebben, te refundeeren, ingevalle dat de Koopluyden sulks begeeren;

patrone di quella naue, ò di quel nauilio, che loro in prima haueano noleggiato, ci fusse interuenuto impedimento di Dio, & di mare, ò di vento, ò di Signoria, & per colpa di lui non sarà rimasto, che non fusse venuto in quel tempo, che lui promesso, & accordato haueua con i sopradetti mercanti, in tal caso il patrone della naue, che loro noleggiato haueuano, non è tenuto a i mercanti di danno, nè sconcio, che loro hauessero fatto, poiche per colpa di lui non sarà rimasto.

II. *Et se i mercanti hauessero noleggiato altra naue, ò altro nauilio, loro sono tenuti à questo patrone di questa naue, ò di questo nauilio, che loro in prima haueano noleggiato di dare, & consegnare il carico, che loro noleggiato li haueuano, * hauer spedito in quel tempo, che tra di loro * accordato, quando il noleggiorno; & se i detti mercanti* (carico) *dar carico non li potranno, loro sono tenuti pagar quel nolo, che tra loro fu accordato, quando loro noleggiorno, ò che se ne accordino con lui, se il patrone della naue, ò nauilio ne vuole fare accordo, se non, nessuno non lo può forzare. Ancora più, se il patrone della naue, ò nauilio hauesse sostenere danno, ò spesa per colpa de i mercanti, che non hauranno spedito, ò non il vorrano spedire in quel tempo, che loro promesso li haueano, i detti mercanti sono tenuti del tutto mendare, & restituire, & il patrone della naue sia creduto per suo giuramento. Et fu fatto perciò questo capitolo, che a impedimento di Dio, nè di mare, nè di uento, nè di Signoria nessun può niente dire, nè contrastare, ne è ragione, che il possa fare. Perche ciascuno si guardi, & debba guardare, che faccia in tal modo tutto quel, che farà, che non li possa tornar alcun danno, se il può fare.*

* *è* (en)
* *fonch* (was)

CAP. CCLVIII.

Se mercante, che noleggierà naue in loco forestiero, morrà.

SE *alcuno mercante hauesse noleggiato naue, ò nauilio in alcun loco forestiero, & che quella naue debba andar à caricar in quel loco, nel quale il detto mercante hauesse accordato con il detto patrone à giorno certo, se quel mercante morrà stando in quel loco, doue la naue a noleggiato, se quel mercante morrà intestato, ò che il detto mercante habbi fatto testamento, il patrone della naue, che noleggiato sarà innanzi, che lui si parte di quel sopra detto loco, doue sarà noleggiata, & doue quel mercante si sarà morto,*

che

ren; en deselven sullen daar in gelooft worden op haar Eed. Maar so de Schipper van dat Schip, het welk sy eerst gehuurd hadden, belet was geweest van den Hemel, of van de Zee, of van Hooger Hand, en dat het aan hem niet gestaan had, dat hy op de bestemde tyd, agtervolgens syne gedaane belofte, niet aangekomen was, in sodanig een geval sal de Schipper, die gehuurt is aan de Koopluyden in de schaden en interessen, die deselven mogten geleden hebben, niet gehouden zyn; nademaal dat sulks aan hem niet gestaan heeft.

Des sal de Schipper de schaden en interessen moeten betaalen. Ten ware &c.

II. En by aldien dat de Koopluyden een ander Schip gehuurt hadden, sullen sy egter gehouden zyn de beloofde lading aan den Schipper van het Schip, dat sy te vooren gehuurt hadden, te geeven, en te verschaffen; (*en*) denselve tegens den dag, die ten tyde van de huur vast gestelt was, in staat stellen van te konnen vertrekken: en so de voorsz. Koopluyden hem de lading niet konnen leveren, sullen sy gehouden zyn de volkome vragt te betaalen, so als die ten dage van de huur bedongen was; of andersints met den Schipper te akkorderen, indien dat de Schipper tot eenig akkord sal willen verstaan, so niet, sal nimant hem konnen dwingen. Daarinboven, so de Schipper door toedoen der Koopluyden eenige kosten, of schaden komt te lyden, door dien dat deselven hem niet in staat stellen, of niet willen in staat stellen om ter besprokener tyd te vertrekken, sullen de Koopluyden gehouden zyn alle deselven te vergoeden, en te betaalen; en de Schipper sal daar in gelooft worden op syn Eed. En daarom is dit Kapittel gemaakt, om dat niemant het belet van den Hemel, of van de Zee, of van de Wind, of van de Overigheyd weerspreken of weer staan kan; en het is ook niet betamentlyk dat men sulks sou konnen. Daarom moet jeder (so 't in syn vermogen is) syn saken sodaenig verrigten, dat hy geen schade te wagten heeft.

En de Koopluyden zyn gehouden de beloofde lading te verschaffen

K A P. CCLVIII.

So een Koopman, dewelke een Schip buytens lands gehuurt heeft, komt te sterven

ALs een Koopman een Schip buytens lands gehuurt heeft (sullende het selve Schip syn lading gaan innemen op sodanig een tyd, en plaats, als tussen de voorsz. Schipper, en Koopman vast gestelt is) en die Koopman op die selfde plaats, daar hy 't Schip gehuurt had, komt te sterven, het zy dat deselve Koopman met of sonder uytterste wille gesturven was, sal de Schipper van het verhuurde

che noleggiato l'hauea, innanzi che lui faccia ſpeſa, lui debba mandare al compagno, che quel ſopradetto mercante, che morto ſarà, haueua in quel loco, doue praticaua, & era vicino, & che ci mandi vno huomo à poſta con una lettera ſua, & domandarli ſe vorrà, che quella naue, ò nauilio, che il ſuo detto compagno hauea noleggiata in quel tempo, che era viuo, che faccia il viaggio, *& ſe quel ſopradetto compagno vuole, che il ſopradetto nolo, & accordo, che il morto hauea fatto, vaglia, & habbia valore, & che quella naue, ò quel nauilio venga, che lui è preſto & in ordine di compire tutto quello, che quel morto haueua promeſſo, à quel patron della naue, ò di quel nauilio, il giorno, che lui noleggiò.* * * * * * * *

I. *Et ſe per auentura il patron della naue, ò nauilio, che noleggiato ſarà, verrà in quel luogo, doue douea caricare, innanzi che riſpoſta non haueſſe hauuta dal compagno di quel mercante, che morto ſarà, quel compagno, che viuo rimaſto ſarà, non gliè di niente tenuto, ſe non vuole; percioche quando l'huomo è morto,* [1] *non ha compagno, che il giorno, che huomo muore è partita ogni compagnia: ſaluo impero, che ſe quel ſopradetto mercante, che morto ſarà, haueſſe obligato quel ſuo compagno nella ſua vita, con carta, che lui haueſſe fatta à quel patrone della naue, ò del nauilio, per conto del nolo, & di tutto l'accordo, che lui attender li hauea, quel compagno è tenuto, che li attenda. In queſto modo è da intendere, che quel compagno, il qual ſarà morto, haueſſe loco & potere del ſuo compagno, che poteſſe noleggiar per lui; cioè da intedere, che lui ne haueſſe procura, ò che ne haueſſe teſtimonii, che qual ſi voglia coſa, che lui ne faceſſe, che lui l'haueria per fermo. E ſe queſti teſtimonii, ò procura il patron della naue, ò nauilio, che noleggiato ſarà, potrà moſtrare, quel compagno, che viuo ſarà, gli è tenuto tutto, & in tanto, come quello, il quale* [2], *mentre era viuo, hauea noleggiato: & ſe il patron della naue, ò nauilio moſtrare procura nè teſtimonii non potrà, quel compagno, che viuo ſarà rimaſto, non gli è tenuto di niente; ancora quello, che morto, l'haueua meſſo nella ſcritta dell'obligo del nolo, che lui fatto hauea con quel patrone della naue, ò nauilio, che hauea noleggiato; poiche con volontà di quello non fu fatto. Che dura* * *ſaria, che ſe alcuno huomo obligaſſe l'altro per ſua*

1 *Non ha compagno*) ſiet boven Kap. 47.

2 *Mentre era vivo*) CATAL. *li es tengut tot en axi com aquell qui nolieja, era, ò fora, ſi ell viu fos* (is hy hem gehouden, alleſſints en in ſo verre, als die geene, dewelke gehuurt heeft, was, of geweeſt ſou zyn, indien deſelve in 't leven gebleven was)

* *Coſa* (een ſaak)

Schip, voor en aleer dat hy van de voorsz. plaats (daar hy gehuurt was, en daar de Koopman, die hem gehuurt had, gesturven is) komt te vertrekken, of eenige onkosten te doen, gehouden zyn aan den Compagnon, denwelke de voorsz. overlede Koopman hadde op die plaats, daar hy gewoon was te handelen, en sig te onthouden, kondschap te laaten toekomen, en een man te post met een brief te senden, om te verneemen; *of deselve begeert dat het Schip, het welk de voorsz. syn Compagnon in desselfs Leven gehuurt had, de reys volbrengen sal*; en als de voorsz. Compagnon begeert, dat het boven gemelde contract van huur, het welk den overleden aangegaan heeft, stant grypen en syn voortgank hebben sal, en dat het Schip sal afkomen, dat hy gewillig en beryt is om alles te presteeren, wat den overlede ten dage van de huur aan den Schipper belooft mogt hebben. * * *.

Den overlede Koopman, hebbende syn Compagnon in de Zee-brief verbonden, sal deselve gehouden zyn het contract van bevragting te voldoen.

I. En so de Schipper, die gehuurt is, gekomen sal zyn ter plaatse daar hy de lading most inneemen, voor dat hy het antwoord van den Compagnon des overleden Koopmans bekomen had, sal deselve Compagnon, die in leven gebleven is, hem niet verder gehouden zyn, als hy begeert; alsoo een gesturve mensch geen [1] Compagnon heeft, en dat ten dage, als wanneer jemant komt te sterven, alle gemeenschap gescheyden word: ten ware nog thans dat de voorsz. overlede Koopman denselve syn Compagnon in syn leven, ten behoeven van de Schipper by de Zee-brief, of by eenige ander contract (dat hy gehouden was te presteeren) verbonden had; het selve sou die Compagnon gehouden zyn te voldoen: met dien verstande, dat den overlede Compagnon ordre en volmagt van syn Compagnon moet gehad hebben, om voor desselfs rekening te konnen huuren; en dat hy een schriftelyke procuratie, of eenig bewys van getuygen moet hebben, dat den ander, al wat hy daar in sou komen te doen, voor goed keurde. En so de Schipper, die gehuurt sal zyn, sodanig bewys, of procuratie sal konnen te voorschyn brengen, sal de Compagnon, die in levende lyve is, hem allessints en in so verre gehouden zyn, als die geene [2] was, die gehuurt heeft, of als deselve geweest sou zyn, so hy in 't leven gebleeven was. En so de Schipper niet in staat sal zyn om eenig bewys, of procuratie te konnen toonen, sal de Compagnon, die in levende lyve is, hem in 't minste niet gehouden zyn; al was 't schoon dat den overlede het selve in den Zee-brief, die hy met de Schipper aangaande de bevraging gemaakt mogt hebben, gestelt had; nademaal dat sulks met desselfs toestemming niet geschied is. Want het sou een harde * (*saak*) zyn, indien een verbintenis (dewelke den een tot lasten van den an-

Mits dat den overlede daar toe gemagtigt was.

*ſua auttorità, & ſenza licentia di quello, ilquale lui obligaſſe, valea, ò haueſſe valore, ſaria mala coſa; che ogn'vno potria disfare l'altro, * non è dritto, nè ragione, che neſſuno poſſa obligare altro per neſſuna ragione; ſe imperò giuſte ragioni non ci fuſſero, come già diſopra ſono dette.*

II. *Et ſe per ventura quel mercante, che morto ſarà, che la naue, ò nauilio haueua noleggiato, haueſſe fatto teſtamento. & che nel ſuo teſtamento haurà partiti li ſuoi beni alli ſuoi propinqui, ò à qual ſi vuole, & l'vno di quelli haurà fatto herede, & il patrone della naue, che noleggiato ſarà, ſaprà, che quel mercante, che noleggiato l'haueua, è infermo, & haurà fatto tutti i ſuoi ordini, ſe il patrone della naue ſapeua, che lui è infermo, ſe il patron della naue ci haueua tempo innanzi che lui mora, lui li debba dir in preſentia di buoni huomini,* che ſe Dio faceſſe la ſua volontà di lui, che coſa ſi debba fare di quel nolo, che lui l'hauea promeſſo? & che lui faccia per modo, che ſe Dio faceſſe la ſua volontà, che lui non haueſſe hauer danno; *& ſe quel mercante, che noleggiato l'hauerà, & che infermo ſarà, li dirà,* che lui penſi di ſpedirſi preſto, che con l'aiuto di Dio lui il cauerà d'ogni danno; & che per la ſua infirmità non deue ſtare, che lui non li attenda di quello, che li hauea promeſſo; che lui è in ordine di oſſeruar tutto quello, che ha promeſſo: *& ſe il patrone della naue, ò nauilio ſi partirà di lui con la ſua volontà, & l'infermo li farà vna littera ſigillata col ſuo ſigillo al ſuo compagno, ſe l'haueſſe, ò à huomo, che per lui fuſſe in quel loco,* che lui debba ſpedire quella naue, ò nauilio, che li debbino conſignare quel carico, perche lui noleggiato hauea la naue: *ſe quella naue, ò quel nauilio fuſse venuta in quel loco, doue doueua caricare, & ſtando quella naue, ò quel nauilio in quel loco, quel mercante, che l'haueua noleggiata, ſarà morto, & la morte ſua verrà à ſapere al ſuo compagno, ſe l'haueſſi; ò à quello, che in loco di lui ſarà, ſe quelli ſi extraheranno, che non lo vorranno caricare, nè ſpedire, li beni di quello, che morto ſarà, ci ſono tenuti; poiche il patrone della naue, ò del nauilio, innanzi che voleſſe partire di quel loco, doue fu noleggiato * con volontà, & licentia di quello, che noleggiato l'haueua, & con lettera ſua, ſi partì; nella qual lettera, diceua al ſuo compagno, ſe l'haueua, ò ad altri, che nel ſuo loco fuſſe, che loro lo poteſſino ſpedire tutto, & in tanto come lui gli haueua promeſſo.*

III. *Et*

* *Perque* (dierhalven)
* *Sen fadigava à el, qui malalt era, e* (gevraagt heeft aan die geene, die ſiek was, en

der op eyge autorityt, en ſonder toeſtemming van die geene, die hy verbind, komt aan te gaan) ſou beſtaan, of van warden zyn; dat ſou ſeer hatelyk weeſen; want den een ſou den ander konnen ruineeren. * (*Daarom*) is 't niet redelyk, nog betamentlyk, dat den een den ander op eenigerly wyſe ſou konnen verbinden, ten waare by ſodanige wettige middelen, als boven geſegt zyn.

II. En als de overleden Koopman, die het Schip gehuurt heeft, een teſtament gemaakt, en by dat teſtament ſyne goederen onder ſyn naaſt-beſtaanden, of onder anderen verdeeld, en jemant tot erfgenaam geinſtitueert ſal hebben, en de Schipper, die gehuurt is, kondſchap van de ſiekte des Koopmans, die hem gehuurt had, bekomen heeft, en dat deſelve reets alles beſchikt had, moet de Schipper, wetende dat deſelve ſiek is, indien dat hy tyds genoeg heeft voor dat hy komt te ſterven, denſelven in tegenwoordigheyd van de goede luyden afvraagen; *hoe het gaan ſal met de lading, die hy hem toegeſyt heeft, indien God over hem komt te disponeeren? en dat hy (ſo God over hem mogt komen te diſponeeren) dog ſorg draagen wil, dat hy buyten ſchade blyft*; indien dan de Koopman, die hem gehuurt heeft, en ſiek is, ſal ſeggen; *dat hy ſig met alle ſpoet gereet ſal maaken*; *dat hy hem (met Gods hulp) buyten ſchade ſal houden*; *en dat ſyn ſiekte het nakomen van ſyn belofte niet verhinderen ſal*; *dat hy beryt is ſyn beloften in alle deelen te preſteeren*; en de Schipper op ſyn verſoek heen gaat, hebbende de ſieke hem een brief met ſyn zegel toegemaakt aan ſyn Compagnon (indien hy der een heeft) of aan ſyn Commiſſionaris, die hy daar ter plaatſe heeft; *ten eynde, dat deſelve het Schip ſal hebben af te vaardigen, en de lading beſchikken waar toe hy het Schip gehuurt had*; ſo dat Schip ſal gekomen zyn ter plaatſe, daar het de lading moſt inneemen, en de Koopman (die het Schip gehuurt heeft) terwyl dat het ſelve daar ter plaatſe legt, komt te ſterven, en deſſelfs Compagnon (indien hy der een had) of ſyn Commiſſionaris kondſchap van deſſelfs dood bekomen hebbende ſig ſulks onttrekt, en onwillig is om hem af te vaardigen, en de lading te beſchikken, ſullen de goederen van den overlede daar voor aanſpraakelyk zyn; nademaal dat de Schipper, voor dat hy ſig wilde begeeven van de plaats, daar hy gehuurt is * (*ſig geadreſſeert had aan die geene, die ſiek was, en*) op de begeerte van die geene, die hem gehuurt had, en op deſſelfs verſoek, en met ſyn brief vertrokken is; in welke brief deſelve aan ſyn Compagnon (indien hy der een had) of aan ſyn Commiſſionaris volmagt gegeeven heeft, om hem af te vaardigen agtervolgens ſyn gedaane beloften.

De Schipper moet, ſo haaſt als hy verneemt dat den bevragter ſiek geworden is, denſelve doen afvragen, of hy begeert dat de bevragting ſyn voortgank ſal hebben, of niet.

III. *Et se per ventura il patrone della naue non se fusse partito di quel loco, doue lui fu noleggiato, innanzi che fusse morto quel mercante, che lui noleggiato hauea, non si debba partire insino che habbia mandato le lettere, ò huomo suo al detto compagno, ò à quel, che hauea fatto herede quel mercante, che morto sarà, & hauea noleggiato,* che vadi per portare quel carico, che lui noleggiato gli hauea; * *promesso, quando il noleggiò &* [1] *se loro manderanno à dire per litera loro sigillata con loro sigillo, ò per huomo à posta,* che la naue si metta in ordine per venire, che loro, ò vno di loro sono in ordine di osseruare tutto quello, che quello, * noleggiato lo hauea, li hauea promesso, & nella scritta del nolo, che tra loro sarà fatto, è contenuto, *allhora si può partire con la naue: & se lui ne hauesse danno, ò spesa per colpa di quelli, che la lettera, ò huomo à posta gli haueranno mandato, loro gli sono tenuti restituire integramente, & ancora quel carico à dare, poiche per comandamento di loro ci sarà venuto, & con loro licentia.*

IV. *Imperò se il patrone della naue venisse in quel loco, dove douea caricare, ò si partisse di quel loco, doue fusse noleggiato, dipoiche quel mercante fusse morto; è da intendere, che quel mercante, che morto sarà, hauea fatto testamento, & nel testamento hauesse fatto alcuno suo herede, se il patron della naue venisse in quel loco, doue doueua caricare, à quel giorno, ò tempo, nelquale lui haueua promesso à quel, che noleggiò, & nella scritta del nolo fusse contenuto, se quello, il quale il noleggiò, che morto sarà, hauesse fatta alcuna mentione,* che quel suo herede debba dare quel carico, che lui hauea noleggiato, & promesso à quella naue, *quel* (carico), *che herede sarà rimasto,* (non) *gli è tenuto di dare; & se non lo volesse fare, la giustitia lo debba forzare; che bisogno è, che il comandamento del defunto sia compito. Imperò se il defunto non haueua fatto mentione, nè detto haueua in quella sua vltima volontà, quello, il quale lui haurà lassato per suo herede nel suo testamento, se non vuole, non è tenuto. Imperò è da intendere, che quello herede non volesse portarlo in alcune parti, se non, che il volesse* [1] *vccidere egli proprio per seruir* [2] *l'ordine di*

* *è si ells, o lo un dells li atendran totes aquelles convinences, que aquell, qui mort sera, li havia,* (en so sy, of een van hen luyden al het geen, dat de overlede aan hem belooft heeft, nakomen)

* *Que* (dat)

1 *Uccidere* CATAL. *vendre* (verkoopen)

2 *L'Ordine*) CATAL. *manament*, hoc est (*mandatum*) vide Sup. ad Cap. 47. adde quæ scholasticus poëta habet in versibus, quos de *mandato* Virgilii Composuit sub Octavii Augusti nomine.

Sed legum est servanda fides. Suprema voluntas,
Quod mandat, *fierique jubet, parere necesse est.*

III. En so de Schipper, voor dat die Koopman, die hem gehuurt heeft, komt te sterven, niet vertrokken is van de plaats, daar hy gehuurt is, moet deselve niet vertrekken, voor dat hy een Brief, of jemant van syn bedienden gesonden heeft aan den voorsz. Compagnon, of aan die geene, denwelke de voorsz. Koopman, die 't Schip gehuurt heeft, en overleden is, tot Erfgenaam sal hebben gestelt; *dat hy afkomen sal om de lading te ontfangen, die deselve aan hem belooft had;* * (*en indien sy luyden, of jemant van haar de verbintenis, dewelke den overlede met denselve gemaakt had*) ten tyde van de huur, in allen deele sullen opvolgen, en hem met een missive, dewelke met haar zegel gezegeld is, of met een Courier doen aanseggen; *dat hy 't Schip gereet sal maaken, om af te komen; dat sy, of jemant van haar, beryt is om al het geen te presteeren, dat die geene, dewelke hem gehuurt had, belooft heeft; en al het geen dat in de Zee-brief, die van de bevragting gemaakt is, begrepen is,* kan deselve met syn Schip afkomen; en so hy daar eenige schade by leyd, of eenige onkosten doet, doordien dat sy hem sodanig een brief, of Courier gesonden hadden, zyn sy gehouden hem alles te vergoeden, en daarinboven de lading te leveren, nademaal dat deselve op haar order, en bevel aldaar gekomen is.

En de Schipper moet van de plaats daar hy gehuurt is, niet vertrekken, voor dat hy antwoord bekomen heeft.

IV. Maar so de Schipper, na dat die Koopman reets gesturven was, gekomen sal zyn * (*ter plaatse*) daar hy most laaden, of vertrokken zyn van de plaats, daar de huur gesloten was, en deselve Koopman, die overleden is, een Testament gemaakt, en in het selve Testament jemant tot syn erfgenaam gestelt had, indien de Schipper op sodaenig een dag, of tyd, als hy aan die geene, dewelke hem gehuurt had, belooft heeft, en in de Zeebrief begrepen was, gekomen sal syn ter plaatse, daar hy de lading most ontfangen, en den overlede, die hem gehuurt had, eenig gewag gemaakt, of eenig bevel na gelaten had, *dat dessels erfgenamen de lading souden hebben te leveren, dewelke hy aan dat Schip belooft en toegesegt had*, sal die geene, die erfgenaam is, gehouden zyn deselve te beschikken, en in cas van onwilligheyd moet het Geregt denselve dwingen: want het is behoorlyk dat het bevel des overledens agtervolgt worde. Maar indien den overlede in syn uytterste wille daar niet van gesproken, nog eenig gewag gemaakt had, soude die geene, dewelke by uytterste wille tot erfgenaam gestelt is, tegens syn dank niet gehouden zyn. Des dat sodanig een erfgenaam niet van intentie zy, om het egter te vervoeren: maar dat deselve van meening is, om het daar ter plaatse te verkoopen, en het bevel van den overleden op te volgen, indiervoegen als deselve by

En vertrokken zynde, sal den erfgenaam niet gehouden zyn het contract te voldoen; ten ware dat den overlede sulks begeert had.

di quello, che morto sara, come lui ne hauesse fatta mentione nella sua vltima volontà: ancora più, percioche quel patrone di quella naue, ò di quel nauilio ci sarà venuto senza licentia, & volontà di quello, che herede sarà rimasto.

V. *Imperò se quello, che herede sarà rimasto, non vorrà in quel loco vendere, anzi vorrà mandare, o portar detta robba, * carico à quella parte, nella quale quello, che morto sarà, hauea intentione di portare, se viuo fusse, & haueua noleggiata, se quello herede non la vorrà metter in quella naue, che quello, che morto sarà, hauea noleggiata, & per fede di quello, che morto sarà, ci sarà* [2] *venduto, se lui la metterà in altra naue, & non in quella, li beni di quello defunto saranno obligati à quello patrone della naue, che lui hauea noleggiato nella sua vita, se il patrone di quella naue, ò nauilio hauea osseruato tutto quello, che promesso hauea à quel, che il noleggiò. Impero se lui osseruato non l'hauesse, quel herede, ne i beni del defunto, che noleggiato l'hauea, non li sono di niente tenuti, nè obligati. Se imperò il patron della naue non potesse mostrare, ò prouare giusta scusa, ò giusto impedimento, che per colpa di lui non è rimasto, che non osseruasse: & se lui prouar, nè dimostar non lo potrà, quel herede ne i beni del defunto non li sono di niente tenuti, poiche lui non hanrà osseruato quel, c'haueapromesso. Imperò se il patron della naue prouare lo potrà, quel, che herede sarà, & ancora i beni del defunto, gli sono obligati.*

* o (of)
2 *Venduto*) CATAL *venguda* (gekomen)

CAP. CCLIX.

Se a mercante, che noleggierà, naue venisse infirmità.

S*E alcuno mercante noleggierà naue, ò nauilio, & quando lui haurà quella naue, o quel nauilio noleggiato, interuerrà caso di disgratia, che li venisse infirmità, se lui haueua promesso al patron della naue, o nauilio, che lui hauea noleggiato, di hauerlo spedito à giorno certo, & se quel mercante, che infermo sarà, dirà, o farà, dire a quel patron di quella naue, o di quel nauilio, che lui hauea noleggiato,* che cerchi di fare i fatti suoi, doue fargli possa, percioche quel mercante non li può attender quello, che promesso li hauea, percioche è amalato, che se lui fusse sano, volentieri ne li osserueria; *& se lo patron della naue li dimandasse la spesa, che fece per lui, il mercante non gliè tenuto, poiche non è colpa*

by uytterste wille gedisponeert heeft. Het welk te meer plaats heeft om dat de Schipper aldaar gekomen is, sonder order en bevel van die geene, die Erfgenaam geworden is.

V. Dog so die geene, die Erfgenaam gebleven is, niet van meening sal zyn om het aldaar te verkoopen, maar het voorsz. goed*, (*of*) de voorsz. lading sal willen versenden na deselfde plaats, daar den overleden het sou gesonden hebben, indien hy in leven gebleven was, en waar toe deselve den Schipper gehuurt had, en deselve erfgenaam het niet sal willen laaden in dat Schip, dat den overlede gehuurt had, en dat op het seggen van den overleden aldaar gekomen is, maar het sal doen laaden in een ander Schip, en niet in dat selfde, in sodanig een geval, sullen de goederen van den overlede ten behoeven van den Schipper aansprakelyk zyn, denwelke deselve in syn leven gehuurt had; so anders maar de Schipper alles gepresteert heeft, wat hy aan die geene belooft had, die hem huurde. Maar so hy sulks niet gepresteert had, sou den Erfgenaam hem in 't minste niet gehouden zyn, nog ook de goederen van den overleden, die hem gehuurt heeft: ten waare nogthans dat de Schipper eenige regtmatige verschoning, of eenig wettig belet konde aanwysen, en dat het aan hem niet gestaan had, dat hy alles niet had konnen nakomen: en so hy sulks niet sal konnen bewysen, sal den erfgenaam, nog ook de nalatenschap van den overleden niet aanspraaklyk zyn; om dat hy syne beloften niet nagekomen is: Maar indien de Schipper in staat is om sulks te konnen bewysen, sal den erfgenaam, en de nalatenschap van den overleden aanspraaklyk zyn.

** of dat sodanig een Erfgenaam van voornemen was om het goed na deselfde plaats te senden daar den overleden het sou gesonden hebben.*

KAP. CCLIX.

So de Koopman, dewelke een Schip gehuurt heeft, siek word.

Als een Koopman, die een Schip gehuurt heeft, en het selve Schip gehuurt hebbende siek word, aan den Schipper, dewelke hy gehuurt had, belooft sal hebben, dat hy denselve tegen sekere tyd sal afvaardigen, en de voorsz. Koopman siek geworden zynde den Schipper, dien hy gehuurt had, aansegt, of doet aanseggen, *dat deselve kan sien waar dat hy te regt raakt; dat de Koopman syn woord niet kan houden, nademaal dat hy siek geworden is; dog so hy gesont was, dat hy 't alsdan gaeren sou willen nakomen,* is de Koopman, so 't sake was, dat de Schipper hem de onkosten wilde afvorderen, die deselve om synent wil gedaan had, in het alderminste niet gehouden; nademaal dat

*colpa sua, percioche ne li hauerà fatto saper tra il termine, che lui doueua hauer spedito; et ancora * in quella medesma volontà di osseruarli tutto quel, che li promise, se quel patron di nave, ò navilio vuole aspettare che lui fusse guarito. Et ancora per altra ragione non li è tenuto, percioche a impedimento di Dio nessuno non può niente dire, nè contrastare.*

I. *Imperò se il detto mercante cascherà in infirmità, dipoi che la naue, ò nauilio hauea noleggiato, & lui non lo farà a sapere à quel patrone della naue, ò nauilio tra quel tempo, che lui il douea aspettare, & dapoi che quel tempo sarà passato, il detto mercante il farà a sapere, & li darà licentia, o gli la farà dare, che lui cerchi di far i suoi fatti, doue li possa fare, se quel patron di naue, ò nauilio ne haurà fatto spesa, perciò come quel mercante non l'haurà fatto à saper, * douea fare, tra quel tempo, che il doueua hauer spedito, quel mercante è tenuto di restituire. Imperò se il patron della naue, ò del nauilio ne hauesse sostenuto alcun danno, quel mercante non gliè tenuto; poiche lui non rimane del viaggio per sua volontà, nè per fraude alcuna, che lui volesse fare, ma solo per l'infirmità, che lui hebbe.*

II. *Imperò se il detto mercante fusse già infermo, quando la naue, o nauilio noleggiò, se lui si vorrà extrahere di andar in quel viaggio, che lui haueua accordato, che douesse hauer spedita quella naue, ò nauilio; è da intendere, che quella infirmità, che lui haueua gli fusse cresciuta, poiche per altra fraude non lo facesse, lui è tenuto di dare & restituire à quel patrone di quella naue, ò di quel nauilio, che lui haueua noleggiato,* (&) *tutte le spese, che haurà fatte per colpa di lui; & sia creduto per suo giuramento: che la colpa e del mercante, poiche infermo era, perche noleggiaua naue, ò nauilio, e si impacciaua con alcuno per fatto di noleggiare. Ancora più se il detto mercante non lo farà a sapere à quel patrone di quella naue, ò nauilio,* che lui si vuole extraere di andare in quel viaggio, *tra quel tempo, che lui doueua hauer spedito, & dipoi, finito quel tempo, che tra di loro fu accordato, che lo doueua hauere spedito, ne li facesse à sapere, è tenuto di dare, & restituire à quel patrone di quella naue, ò nauilio di tutto il danno, & interesso, che ne habbia hauuto. Imperò quel danno, & quell'interesso debba esser messo in potere di doi buoni huomini di mare, che acconciano quell'interesso, & danno,* (&) *per causa del crescimento della infirmità, che haueua, che per altra causa nò: & perche * à quel*

* *Es* (is)
* *Axi com* (so als)
* *Dens aquel temps* (binnen die tyd)

ſulks by hem niet toekomt; en dat hy 't hem bekent gemaakt heeft, binnen de tyd, in welke hy hem had moeten afvaardigen; en dat hy als nog (*is*) in deſelve genegentheyd om ſyn beloften in allen deelen te preſteeren, indien anders de Schipper geduld wilde hebben tot dat hy weer op komt: ook is hy hem om een andere rede niet gehouden, namentlyk, om dat niemant de beletſelen, die van Gods Hand komen, betwiſten, of weerſpreeken kan.

I. Maar ſo de Koopman, na dat hy het Schip gehuurt had, quam ſiek te worden, en aan den Schipper daar van geen kennis gaf binnen de tyd, die deſelve hem gehouden was af te wagten, en de voorſz. Koopman na verloop van die tyd den Schipper daar eerſt kennis van gaf, en denſelve ontſloeg, of deede ontſlaan, ten eynde dat hy ſyn voordeel ſou konnen ſoeken op een andere plaats, ſal de Koopman gehouden zyn, byaldien dat de Schipper ter dier ſaake eenige onkoſten gedaan mogt hebben, namentlyk door dien dat de Koopman het niet* (*na*) behooren had laaten afweeten, en binnen die tyd, in welke hy hem gehouden was af te vaardigen, deſelve onkoſten te betaalen: dog ſo de Schipper daar eenig nadeel door geleden had, ſal de Koopman niet gehouden zyn ſulks te beteren; alſoo deſelve de reys met opſet niet en ſtaakt, en niet in 't ſin heeft om ter quader trouwe te gaan, maar alleen om de ſiekte, daar hy me bevangen is.

Als de Koopman ſiek word, na dat hy het Schip gehuurt heeft, en binnen de behoorlyke tyd geen kennis daar van geeft, is hy gehouden de onkoſten, by den Schipper gedaan, te betaalen.

II. Maar ſo de Koopman al ſiek was, doe hy het Schip huurde, en de beſloote Reys* (*binnen de tyd*) in welke hy het Schip had moeten afvaardigen, wilde ſtaaken, namentlyk, door dien dat ſyn ſiekte ſeer toegenomen was, en dat hy ſulks niet deede ter quader trouwe, ſal hy gehouden zyn al de koſten, die de Schipper, denwelke hy gehuurt had, om ſynent wil gedaan ſal hebben, op te leggen, en te betaalen; en deſelve ſal daar in op ſyn Eed gelooft worden: want het is de faut van den Koopman, dat hy 't Schip huurt, en ſig met jemant inlaat in een bevragting, daar hy ſiek is. Voorts ſo de voorſz. Koopman binnen de tyd, in welke hy het Schip had moeten afvaardigen, den Schipper niet laat weeten, *dat hy van meening is de Reys te ſtaaken*, en ſulks daar na laat weeten, na dat de beſtemde tyd, binnen welke hy denſelve had moeten afvaardigen, overſtreeken is, ſal hy gehouden zyn al de ſchaden en intereſſen, die de Schipper daar door ſal geleeden hebben, goed te doen, en te betaalen: dog deſelve ſchaden, en intereſſen ſullen verbleven worden aan het oordeel van twee goede varent mannen, die deſelve ſchaden en intereſſen ſullen modereeren

Maar ſo de Koopman al ſiek was, toen hy het Schip huurde, en de Reys binnen de behoorlyke tyd niet liet afweeten, ſou hy beneffens de onkoſten, ook de ſchaden en intereſſen moeten betaalen.

** à quel mercante non fusse cresciuta l'infirmità, se non che si stessi in quel modo, che era quando la naue, ò nauilio noleggiò, non debba esser messo in poter di nessuno, se non che è tenuto di dare, & restituire à quel patron di naue, ò nauilio, che lui hauea noleggiato, tutto l'interesso, che lui hauesse sostenuto senza contrasto, percioche * colpa di lui l'haurà sostenuto. Et in quel modo, che * disopra si è detto, è tenuto, & obligato il patron della naue, ò nauilio à mercanti, alli quali lui noleggiò la sua naue, ò nauilio.*

* *Si* (indien)
* *Per* (door)
* *en lo Capitol* (in het Kapittel) siet boven 191 & onder het 261. Kap,

CAP. CCLX.

Di mercante, che noleggierà naue, & morirà. *

SE alcun mercante hauerà noleggiato alcuna naue, ò nauilio, se quel mercante, che quella naue, ò nauilo haurà noleggiata, morrà innanzi che fusse caricata la naue del tutto, ò in parte, lui, ne i beni suoi non sono tenuti di niente à quel patrone, di chi quella naue fusse, che lui hauea noleggiata; perche à huomo, che morto è, accordo, che habbia fatto, non li nuoce: [1] *saluo imperò credito, ò torto, che lui habbia * debbano esser pagati de i suoi beni, se alcuni ne hauesse, in qual si voglia loco fussero trouati. Imperò dipoi che quel mercante haurà caricata quella naue, che lui noleggiato hauea del tutto, ò in parte, se lui morrà, & lui l'hauesse caricata tra il tempo, che lui la doueua hauer spedita, non è tenuto al patrone della naue di* [2] *spesa, che lui habbia fatta per tal conto; percioche è da creder, che, se lui fusse viuo, haueria intentione di osseruare tutto quello, che promesso hauea; & poiche la morte ce l'ha tolto, non è colpa sua, che a morte non ci può contrastar nessuno. Imperò se oltra il detto tempo l'hauesse del tutto caricata, se il detto mercante morirà, li beni di quel sono tenuti fatisfar la spesa, che quel patrone hauesse fatta per sua colpa, che non lo haurà spedito in quel tempo, che doueua, & non gli hauerà dato licentia, che cercasse far i fatti suoi in altre parti, che lui non era in caso, nè in modo, che li possa attendere quello, che promesso li ha.*

I. *Im*

* *Ans que sia carregada* (voor dat het gelaaden is)
1 *Salvo impero*) siet boven het 47 Kap.
* *que* (het welk)
2 *Spesa*) siet boven het 82 kap.

ren, ſo de ſiekte des Koopmans ſal toegenomen zyn, en anders niet; want * (*ſo*) de ſiekte des Koopmans niet toegenomen, maar *in* deſelve ſtaat gebleeven was, waar in ſe te vooren was toen hy het Schip huurde, ſal de ſaak in geenderly wyſe verbleeven worden; maar deſelve ſal gehouden zyn de ſchaaden, en intereſſen dewelken de Schipper, die hy gehuurt had, geleden heeft, t' eenemaal te voldoen, en te betaalen; nademaal dat hy ſe * (*door*) ſyn toedoen geleden heeft. En de Schipper is aan de Kooopman daar hy ſyn Schip aan verhuurt heeft, indiervoegen gehouden, en verbonden, als in een voorgaande * (*Kapittel*) geſegt is.

K A P. CCLX.

Van een Koopman, die een Schip gehuurt heeft, en ſterft * (voor dat het gelaaden is)

ALs een Koopman een Schip gehuurt heeft, en de Koopman, dewelke dat Schip gehuurt heeft, komt te ſterven, voor dat het ſelve Schip geheel, of ten deele geladen is, is deſelve nog in perſoon, nog in goederen aan den Schipper van het Schip, dat hy gehuurt had, gehouden: want een geſturve menſch is aan een contract, dat hy gemaakt heeft, niet gehouden; [1] uytgenomen voor ſo verre als hy jets ſchuldig is, of t' onregt beſit; * (*het welk*) uyt ſyne goederen (ſo hy eenige heeft) moet voldaan worden, waar ter plaatſe men deſelven ook ſal agter haalen. Maar ſo de Koopman komt te ſterven, na dat hy het Schip, het welk hy gehuurt had, geheel of ten deele gelaaden heeft, ſal hy den Schipper in de [2] onkoſten, die deſelve ter dier ſake gedaan mogt hebben, niet gehouden zyn; ſo hy 't anders maar binnen die tyd geladen heeft in welke hy het Schip had moeten afvaardigen: want men moet gelooven, dat deſelve voorneemens was, indien hy in 't leven gebleven was, ſyne beloften in alle deelen te preſteeren; en nu is 't hem niet te imputeeren, dat de Dood hem [3] ſulks belet; want niemant kan de Dood afſeggen. Maar indien hy het goed na verloop van de voorſz. tyd, eerſt gelaaden had, en de voorſz. Koopman daar op quam te ſterven, ſouden deſſelfs goederen voor de onkoſten, die de Schipper om ſynent wille gedaan had, aanſpraaklyk zyn; namentlyk om dat hy denſelve tegens de beſtemde tyd niet afgevaardigt, en ſelfs niet ontſlaagen had, op dat deſelve ſyn voordeel had konnen ſoeken op een andere plaats, terwyl dat hy dog niet in ſtaat was, om ſyn beloften te konnen nakomen.

I. *Imperò se il mercante hauesse caricato la naue, ò nauilio, & la naue, ò nauilio haurà fatto vela, * il mercante dapoi morrà, in qual si vuol locō, che morrà, il patron di naue se ne debba tornar in quel loco, doue hauea caricata quella robba, & rendere, & dar a i suoi propinqui, se in quel loco, doue haueano caricato, saranno; & se in quel loco, doue hauranno caricato, propinquí, ò fattori non ci saranno, il patron della naue debbe far scaricar quella robba di quel mercante, che morto sarà, & farla metter in terra in loco sicuro; & quando la robba sarà in terra in loco sicuro, il patron della naue debba mandare vna lettera con vno huomo à posta in quel loco, doue sappia che siano, & debbino essere li suoi propinqui, ò quelli, per che lui teneua la cōmandita. Imperò tutte le spese che farà per conto di detta robba à discaricare, debba pagare la robba. Ancora più, quando alcun propinquo, ò alcuno di quei, che le comande haueuano fatte a quel, che sarà morto, saranno giunti in quel loco, doue il patrone della naue hauea fatto scaricare quella robba di quel mercante, che morto sarà, loro sono tenuti satisfare tutto il danno, & spesa, che il patron della naue hauesse sostenuto per causa di quella tornata, che haurà hauuta a fare. Et se il patrone della naue, & quei propinqui, ò quei, che la commandita haueano fatta a quel mercante, che morto sarà, non si potranno accordare, debba esser messo quel contrasto in * doi buoni homini degni di fede, che siano & sappino dell'arte del mare, è qual si voglia cosa, che quei buoni huomini ne diranno, quello ne debba esser seguito. Et se il patrone della naue, ò del nauilio hauesse alcuna cosa del nolo, è tenuto di dar à marinari per i loro salarii in quella forma, che lui guadagnerà di nolo.*

II. *Imperò se i propinqui, & quei che le comandite haueano fatte, fussero in quel loco, doue quel patron della naue haueua caricato, & ancora ritornato à discaricare, se quei propinqui, & quei, che le comandite haueano fatte, si accorderanno, ch e quella naue, ò nauilio, che quel mercante, che morto sarà, haueua caricato, che vadi, & che faccia quel viaggio, nelquale douea andare con quel mercante, se uiuo fusse, il patrone della naue è tenuto di andarci, loro pagando ogni sconcio & ogni spesa, che lui havessi fatta per causa di quella tornata, che lui hauerà hauuta à far per causa della morte di detto mercante * : & ancora che li*

* *E* (en)
* *Coneguda de* (kenniſſe van)
* *O que sen avenguen ab el* (of dat ſ y met hem akkordeeren)

I. Maar ſo de Koopman het Schip al afgelaaden had, en het Schip reets onder zeyl gekomen was, * (*en*) de Koopman daar op quam te ſterven, ſou de Schipper (waar ter plaatze dat deſelve ook mogt geſturven zyn) gehouden weeſen te rug te keeren na die plaats, daar hy de lading ingenomen had, en deſelve aan de naaſt beſtaanden (indien deeſen ſig onthouden ter plaatſe, daar de aflaading geſchied is) uyt te leeveren, en te reſtitueeren. En ſo ſig ter plaatſe, daar de aflaading geſchied is, geen Vrinden, of Commiſſionariſſen bevinden, moet de Schipper het goed van den overlede Koopman doen ontlaaden, en het ſelve op een behoude plaats aan land brengen; en als het goed aan land op een behoude plaats gebragt ſal zyn, is de Schipper gehouden een expreſſe af te vaardigen, na die plaats, daar hy weet dat de naaſt-beſtaanden, of Commiſſionariſſen ſig bevinden, of behoorden te zyn. Dog alle onkoſten, dewelken hy aan 't ontlaaden der voorſz. goederen doet, moeten hem uyt de goederen ſelfs betaalt worden. Daarinboven ſo der jemant van de naaſtbeſtaanden, of van die geenen, dewelken de Commiſſie op den overleden verleent hadden, daar ter plaatſe aan komen, daar de Schipper het goed van den overleden heeft doen ontlaaden, ſullen deſelven ſchuldig weeſen al de ſchaden, en onkoſten te betaalen, dewelke de Schipper, door dien dat hy genootſaakt is te rug te keeren, heeft moeten doen; en indien de Schipper met de ſelve naaſtbeſtaanden, of met die geenen, dewelken de Commiſſie op den overlede Koopman verleent hebben, niet kan akkordeeren, ſal het verſchil geſtelt worden aan * (*het oordeel*) van twee goede en vertroude Zee-vaarende mannen, dewelken in de Zeevaart ervaaren zyn, en al het gunt dat deſelven goede mannen daar in voor uytſpraak komen te geeven, moet agtervolgt worden. En ſo den Schipper jets voor ſyn vragt-loon toegelegt word, ſal hy gehouden zyn het bootſvolk hun loon te betaalen, naar beloop van de vragt, die hy komt te genieten.

Als de Schipper op Reys is, en Kondſchap krygt, dat den aflader overleden is, moet hy met de goederen te rug keeren na die plaats, daar deſelve afgelaaden zyn.

II. Maar ſo de naaſtbeſtaanden, en die geenen, dewelken de Commiſſie verleent hadden, op die ſelfde plaats zyn, daar de Schipper de lading had ingenomen, en daar hy weder gekomen was om te ontlaaden, en deſelve naaſtbeſtaanden, en die geenen, dewelken de Commiſſie verleent hadden, over een komen, dat het Schip, het welk den overlede Koopman gelaaden had, de reys voort ſetten ſal na die plaats, werwaarts het ſelve met die Koopman ſou hebben moeten vaaren, indien dat deſelve in leven gebleeven was, ſal de Schipper gehouden zyn ſyn reys derwaarts te vervolgen; mits dat deſelven al

En ſo de erfgenamen van den overlede de verſtaan, dat de Schipper de reys ſal voort ſet-

li faccino ſcritta che loro, ò vno di loro li oſſerueranno tutto ciò, che quel mercante, che morto ſarà, gli era tenuto oſſeruare ſe viuo fuſſe: & ſe loro, ò vno di lor gli oſſerueranno tutto quello, che diſopra è detto, il patrone della naue, ò del nauilio è tenuto di andare, & in altra maniera nò.

III. *Imperò ſe quello mercante, che morto ſarà, haueſſe caricata quella naue, ò quel nauilio in terra de infedeli, ò in loco pericoloſo per andar à ſcaricar in terra d'amici, il patrone della naue non è tenuto di ritornare in quel luoco, doue hauea caricato; anzi debba andare à diſcarciare in quel luoco, doue hauea accordato con quello mercante, quando viuea, & in quel loco diſcaricare: & innanzi che lui*, il debba fare ſapere alla giuſtitia, & con teſtimonii di mercanti e della giuſtitia lui debba fare mettere le robbe nei fondachi, & in loco che fuſſe ſicuro à quelli, di chi eſſer debba: & la giuſtitia con conſiglio di mercanti debbe far vendere di quella robba tanta, inſino che habbia integrato il patron della naue di tutto quel nolo, che lui hauer debbe; & ancora più, per inſino che ſiano tutte le ſpeſe pagate, che per cauſa di quella robba ſi ſaranno fatte. Imperò è da intendre ſe in quel loco non fuſſero li propinqui, ò quei che la comandita haueuano fatta à quel mercante, che morto ſarà; ſe in quel loco non ſaranno, la giuſtitia con il patrone della naue, ò nauilio, debba mandare vna lettera in quel loco, doue ſanno, che ſiano, & la giuſtitia con conſentimento de i buoni huomini di quel loco, doue la robba ſi ſarà diſcaricata, debbano tener in ſequeſtro per inſino che i propinqui, ouero quei, che la comandita haueano fatta à quel mercante, che morto ſarà, ſiano venuti in quel loco, ò huomo per loro. Imperò ſe fuſſe robba, di che l'huomo haueſſe dubio, che ſi poteſſe guaſtare, debba eſſer venduta, e la moneta, che l'huomo ne hauerà, debba eſſer meſſa in loco, che ogn'hora, che veniſſero quei, che hauer la debbanno, la poſſino hauer loro, ò huomo per loro: però ſia certo, che quei, che, hauer la debbano, ò huomo per loro, fuſſero* (loro) *venuti, che la dimandino. Et per queſta ragione diſopra detta, fu fatto queſto capitolo.*

* *Deſcarrech* (ontlaad)

KAP.

al de koſten, ſchaden en intereſſen, die hy geleden heeft, door dien dat hy om het affterven van die Koopman genootſaakt was te rug te reyſen, ſullen hebben te voldoen, en te betaalen; * (*of des aangaande te akkordeeren*); en voorts een hand-ſchrift ten ſynen behoeven te tekenen, waar by dat ſy, of jemant van haar luyden aanneemt alles te ſullen preſteeren, wat den overleden Koopman ſou hebben moeten preſteeren, indien dat deſelve in leeven gebleeven was. En indien ſy, of jemant van henluyden alles preſteeren, wat boven geſegt is, ſal de Schipper gehouden zyn de reys te vervolgen, en anders niet.

ten, moet hy ſulks doen: des zyn de Erfgenamen gehouden de ſchaden en intereſſen van de weêrom reys te betaalen.

III. Maar ſo den overlede Koopman het Schip in de landen der Ongeloovigen, of aan een onveylige plaats had afgelaaden om vervolgens te gaan ontlaaden in Vrinden-Lande, ſal de Schipper niet ſchuldig weeſen na die plaats te rug te keeren, daar deſelve het Schip afgeladen had; nemaar de Reys voort te ſtetten, om te gaan loſſen ter gedeſtineerder plaatſe, ſo als hy met denſelve Koopman in ſyn leven afgeſproken was; en aldaar ſyn lading te breeken. Dog bevoorens dat hy * (*ontlaad*) moet hy ſig adreſſeeren aan het Geregt, en het goed ten overſtaan van het Geregt, en van Koopluyden in Pakhuyſen doen opſlaan, en in plaatſen daar het ſelve ten behoeven van de Eygenaars wel bewaart is. En het Geregt moet van het ſelve goed, ten overſtaan van Koopluyden, ſo veel doen verkoopen, als den Schipper tot voldoening van deſſelfs vragtloon, als mede van al de koſten, die aan het ſelve goed gedaan zyn, competeert: En dit ingevalle dat de naaſtbeſtaanden, of die geenen, dewelken de Commiſſie op den overlede Koopman verleent hadden, ſig daar ter plaatſe niet bevinden. En ingevalle dat deſelven ſig daar ter plaatſe niet en bevinden, ſal het Geregt, beneffens den Schipper gehouden zyn een miſſive af te vaardigen na die plaats, daar ſy weeten dat deſelven zyn. En het Geregt moet het goed ten overſtaan van de Goede Luyden van de plaats, daar het ſelve ontlaaden is, in bewaaring neemen, tot ter tyd, dat de naaſtbeſtaanden, of die geenen, dewelken de Commiſſie op den overlede Koopman verleent hadden, of jemant van haarent wegen, daar ter plaatſe ſal aangekomen zyn. Dog ſo 't bederffelyke Waaren mogten zyn, ſullen deſelve verkoft, en de penningen daar van geprocedeert, op een plaats gebragt worden, daar den Eygenaar, of jemant van ſynent weegen, deſelven ten allen tyde ſal konnen ligten: Mits dat blyke, dat die geenen, dewelken ſig aldaar als eygenaars op doen, in der daat eygenaars zyn, of Commiſſie van deſelven in handen hebben. En om de bovengemelde rede is dit Kapittel gemaakt.

Maar als de goederen op een onveylige plaats afgeladen zyn, is de Schipper niet gehouden te rug te keeren, maar moet ſyn reys voort ſetten.

CAP. CCLXI.

Di naue noleggiata, & il patrone morrà innanzi.*

SE alcun patron di naue, ò nauilio, haurà noleggiata la ſua naue ad alcun mercante, ſe il patrone morrà, innanzi che la naue ſia caricata del tutto, ò in parte, (che) quella naue, alaquale al patrone fuſſe interuenuto tale caſo, come diſopra è detto, non è tenuta di andar al viaggio; ſe già li compagni con i propinqui di quello, che morto ſarà, non li accordaſſero, che la detta naue ci andaſſe; ò tutti i compagni, ò la maggior parte non furno al noleggiare, & che tutti, ò vno di quei fuſſe obligato à quel mercante, che quella naue, ò nauilio hauea noleggiato: perche huomo morto non ha, nè può hauer ſignoria in niente di queſto mondo, ſaluo in tanto, che tutti i ſuoi torti, & le ſue ingiurie, che debbano eſsere pagate, ſe l'huomo troua beni ſuoi, di che ſi poſſino pagare. Imperò ſe la naue, ò nauilio fuſse caricata del tutto, ò la maggior parte, innanzi che il patrone della naue moriſse, * è tenuta di andare, & ſeguire il viaggio à quel mercante, che noleggiata l'haurà, porcio che i compagni, che nella naue, ò nauilio tengono parte, ne ancora i propinqui di quel patron, che morto ſarà, non ci hauranno meſso alcun contraſto, quando caricaua: & per queſta ragione, che diſopra ſi è detta, la naue, ò nauilio è tenuto di ſeguir il viaggio; & ancora i compagni ſono tenuti di metter con i propinqui di quello, che morto ſarà, vno huomo, che ſia, ò habbia loco di patrone, & ſia obligato à quel mercante di tutti li accordi, & patti, che quello, che morto è, fora, & era, ſe viuo fuſse: percioche loro vedeano, che quello, che era patron della detta naue era infermo, & pericoloſo, & loro non contraſtarono in niente quando la naue, ò nauilio caricaua.

I. Imperò ſe i propinqui di quello, che morto ſarà, ò li compagni di quello, che era patrone di quella naue, ò nauilio, diceuano, & contraſtavano à quello mercante, che la naue, ò nauilio hauea noleggiato, che lui non caricaſſe, nè faceſſe niente caricare, percioche loro haueano dubio, che quello patron, che amalato era, moriſſe, & ſe lui moriua, che quella naue, ò nauilio, andaſſi in quello viagio, ſe quel mercante non ſi vorrà ſtare di caricare per il detto di loro, ſe il

* Que ſia carregada (voor dat het gelaaden is.)
* Ella (het ſelve).

KAP. CCLXI.

Van een gehuurt Schip: en so de Schipper komt te sterven voor * (dat het geladen is.)

ALs een Schipper syn Schip aan een Koopman verhuurt heeft, en deselve Schipper, voor dat het Schip geheel of ten deele geladen was, komt te sterven, sal het Schip (waar van den Schipper sodanig ongeval overgekomen is, als boven gesegt is) niet schuldig zyn die Reys te volbrengen, ten waare dat de Reders beneffens de Vrinden van den overlede quamen te akkordeeren, dat men de Reys soude voort setten, of dat alle de Reders, of het meerder gedeelte der selven, by de verhuuring present waren geweest, en dat sy sig allen, of een van hen luyden ten behoeven van den Koopman, die het selve Schip gehuurt sal hebben, verbonden hadden. Want een gesturve mensch heeft, nog kan geen regt hebben op de goederen deeses Weerelds; en is ter dier saake ook niet gehouden, uytgenomen voor so verre, dat al het geen, dat hy schulig mogt zyn, of t'onregt beseten hebben, uyt dessels goederen voldaan moet worden, so der eenige te vinden zyn. Maar indien het Schip geheel of ten meeren deele geladen was geweest, voor dat de Schipper quam te sterven, sou *(*het selve*) ten dienste van den Koopman, die het gehuurt had, de Reys moeten volbrengen; vermits dat de Reders, die deel aan 't Schip hadden, en de naastbestaanden van den overleden Schipper geen protest gedaan hebben, doen deselve besig was met laaden: en om de voorsz. rede moet het Schip de reys afleggen; en de Reders, en naastbestaanden van den overlede zyn gehouden een man te committeeren, met magt als Schipper, dewelke ten dienste van deselve Koopman in alle conventien en verbintenissen sal gehouden zyn, waar in den overlede gehouden was, of geweest sou zyn, indien hy in 't leven gebleeven was: nademaal dat deselven siende dat de Schipper siek was, en gevaar liep, geen protest gedaan hebben, terwyl dat het Schip in laading lag.

Als de Reders aan den Koopman kennis geeven van des Schippers siekte, moet deselve met la-

I. Maar so de naastbestaanden van den overleden, of de Reders van den geweesene Schipper den Koopman, die het Schip gehuurt heeft, sullen hebben laaten weeten, en geprotesteert hebben *dat deselve het Schip niet sou hebben te laaden, of te doen laaden, terwyl dat sy bedugt zyn, dat de Schipper, die siek was, mogt komen te sterven, en dat het Schip, so hy quam te sterven, de Reys niet sou konnen doen*, sal het Schip indien dat de Schipper komt te sterven, en de Koopman op dit haar seggen niet

il patrone di quella naue, ò nauilio morrà, quella naue, ò nauilio non è tenuta, nè debba andare in quello viaggio; ne ancora li compagni, nè i propinqui, ò heredi di quello patron, che morto sarà, non sono di niente tenuti di menda fare à quello mercante, che la naue, ò nauilio haueua noleggiata, & caricata, per danno, che lui ne hauessi: poiche per detto, nè per renuntiamento, che loro gli haueuano fatto, non se n'era voluto stare.

II. *Imperò se la naue, ò nauilio hauea caricato, & hauessi fatta vela, & partita fussi di quello loco, doue hauea caricato, è da intender, che il patron della naue fussi con loro, sia, che fussi sano, ò infermo, se il patron della naue, ò del nauilio morrà, per la sua morte non debba restare, che la naue, ò nauilio non debba seguir il viaggio. In questo modo imperò, che se nella naue, ò nauilio ci fussi compagno alcuno, ò alcuno, che fussi propinquo di quello patron, che morto sarà, quello debba essere fatto patrone, se li mercanti, & il nochiere, et il scriuano vedranno, & cognosceranno con tutto il communale della naue che sufficiente fussi alcuno di quelli per patrone: & se vederanno, che nessuno di quelli non fusi sufficiente, & nella naue hauesse alcuno marinaro di popa, ò di proua, che sufficiente fusse, l'vno di quelli debba essere messo per luocotenenente del patrone; imperò per quello viaggio solo, il quale quello, che morto sarà, hauea fermato à quello mercante, & non per più; & incontinente, fatto quello viaggio, debbano tornare quella naue, o quel nauilio in potere de' compagni, & de propinqui di quello, che morto sarà. Et il scriuano è tenuto di render conto loro tanto dello guadagno, come della perdita tutto in tanto come se fussi viuo quello, *patrone, quando la naue si partì di quello loco, done hauea caricato, & erano suoi propinqui, & partecipi. Imperò se la naue hauea caricato in alcun loco, doue propinquo, nè compagno non ci fossi, loro lo debbano tornare, fatto il viaggio, in quel loco, doue incominciorono, (&) se quello loco sicuro fuse; & se il loco sicuro non fuse, loro la debbano metter & tornare in loco sicuro: & il scriuano con il nochiere insieme, debbano fare vna lettera, & mandare in quello loco, doue sanno, che siano, ò debbino esere li suoi propinqui, e li compagni di quello, che morto sarà, per huomo à posta,* che loro venghino a riceuere quella naue, percioche quel, ch'era patrone, è morto; *e il scriuano, e il nochiere non la debbano lasciare, nè abandonare, per insino che recapito non habbino hauuto da compagni; ancora più quei sian satisfatti, & integrati di tutte le loro fatiche, che loro hauute huesino per conto di quella naue, ò nauilio à restorare.*

* *Qui la donchs era* (die toen ter tyd was)

KAP

niet ophoud met laaden, niet gehouden zyn de Reys te volbrengen; en de Reders, en Vrinden, of Erfgenaamen van den overlede Schipper, sullen insgelyks niet gehouden zyn de schade te vergoeden, dewelke den Koopman, die het Schip gehuurt en afgeladen heeft, daar door mogt komen te leyden, terwyl dat deselve op haarluyder seggen, en gedaane protestatien niet heeft willen ophouden.

den niet voort gaan

II. Maar so het Schip reets geladen, en onder zeyl gekomen, en vertrokken was van de plaatse der aflaadinge, en de Schipper selfs (het zy siek, of gesont zynde) meè-gegaan was, moet de Reys, ingevalle dat de Schipper komt te sterven, om syn Dood niet gestaakt worden; maar so der in 't Schip jemant van de Reders, of jemant van het maagschap des overleden Schippers present sal zyn, en de Koopluyden, benefsens den Suurman en Schryver, en al het volk van het Schip oordeelen, en verstaan dat sodanig een bequaam is om voor Schipper te ageeren, moet deselve tot Schipper aangestelt worden; en so deselven sullen oordeelen, dat niemant van haar bequaam is, en der een Officier, of gemeen matroos in het Schip gevonden word, die bequaam is, sal deselve tot Schipper aangestelt worden; dog alleen voor die Reys, dewelke den overlede met den Koopman geslooten had, en verder niet; en deselve Reys gedaan zynde, sullen sy gehouden zyn het Schip aanstonts weer te brengen ter dispositie van de Reders, en naastbestaanden van den overlede. En de Schryver is schuldig aan deselven rekening te doen, van winst en verlies, niet anders als of die geene nog in leven was, * (*dewelke*) Schipper (*is geweest ten tyde*), als wanneer het Schip vertrok van de plaats daar het geladen is, en daar sig de Reders en naastbestaanden onthielden. Maar so het Schip elders gelaaden was, daar sig de Reders, en naastbestaanden niet onthielden, moeten sy het selve, na gedaane Reys weer brengen ter plaatse, daar sy afgevaaren zyn, indien dat het aldaar veylig is; en so het aldaar onveylig is, moeten sy vaaren na een veylige plaats. En de Schryver en stuurman moeten te zamen een brief schryven, en deselve met een Bode te post affenden na die plaats, daar sy weeten, dat de Vrinden en Reders van den overleden zyn, of behoorden te zyn, *ten eynde dat sy komen, en het Schip aanvaarden, nademaal dat den Schipper overleden is.* En de Schryver, en Stuurman mogen der niet afgaan, nog het selve verlaaten, voor en aleer dat het weder onder het toeversigt der Reders sal gekomen, en sy selfs van al hun moeyte voldaan zyn, die sy genomen hebben, om het Schip in behowde Have te brengen.

Al de Schipper op Reys komt te sterven, wat de stuurman, en Schryver gehouden zyn te doen.

CAP. CCLXII.

Di naue noleggiata ſenza tempo determinato.

SE *alcuno mercante, ò mercanti noleggieranno naue, ò nauilio con ſcritta o con teſtimonii, & non hauranno inteſo*, che quelli mercanti debbino dare ſpedito quella naue, ò navilio che loro hauranno noleggiato a giorno certo, o à tempo deputato, *ſe li mercanti prolongheranno, che loro non ſpediranno quella naue, ò nauilio, che noleggiata hanno, in quel modo, che il patrone della naue vorria, con che per colpa delli detti mercanti non rimaneſſi, li mercanti non ſono tenuti al patrone della naue, ò nauilio, che loro in quel modo hauranno noleggiato di ſpeſa, che lui ne faccia, di neſſuna menda fare: perche ogni patrone di naue, o nauilio debba guardare in che modo noleggia la ſua naue, ò il ſuo nauilio, perciochе a danno non gli poſſa tornare. Imperò ſe gli detti mercanti noleggieranno alcuna naue, ò nauilio, come diſopra è detto, & loro non ſpediranno il meglio che potranno, & per colpa di loro rimarrà, ſe il patrone della naue, o nauilio potrà moſtrare, che per colpa di loro haurà ſoſtenuto alcun danno, gli mercanti gli ſono tenuti di mendare, & reſtituire; poiche per colpa di loro l'haurà ſoſtenutò. Et ancora più, ſe fuſſi, che quella naue, o quel nauilio, che ſarà noleggiato, debba caricare in quel luoco, doue il contrato fu fatto, o fusſi, che douesſi andare à caricare in altro luoco, ſe gli mercanti ſi potranno ſcuſare per giuſta cauſa, o per giuſto impedimento, che lor non poſſono dare, ne conſegnare quello carico in quello viaggio, che promeſſo gli haueano dare, poiche per colpà di loro non fusſi, non gli ſono di niente tenuti.*

I. *Imperò ſe gli detti mercanti troueranno migliore mercato di nolo, che non haueano di quella naue, ò nauilio, che loro noleggiata haueano, & loro noleggieranno altra naue, ò nauilio per cauſa di migliore mercato, che troueranno, loro ſono tenuti reſtituire tutto il danno, e tutte le ſpeſe, che per colpa di loro hauesſi fatto, & ſoſtenuto il patrone della naue, ò del nauilio, che loro in prima haueano noleggiato: ancora di dare quello carico, che gli haueano promeſſo; & ſe dare non lo vorranno, ſono tenuti di dare, e pagare tutto quello nolo, che loro gli prometteranno, quando lo noleg-*

KAP. CCLXII.

Van een Schip dat gehuurt is ſonder bepaalde tyd.

ALs een, of meer Koopluyden een Schip ſullen gehuurt hebben, en de huur ſchriftelyk, of in byweeſen van Getuygen geſchied ſal zyn, ſonder dat egter deſelven gehoort hadden, *dat de Koopluyden het Schip, het welk ſy quamen te huuren, tegens ſekere preciſe dag, of tyd ſouden moeten afvaardigen, en in ſtaat ſtellen om te vertrekken*, zyn deſelve Koopluyden, indien ſy vertoeven, en het Schip, het welk ſy gehuurt hebben, na des Schippers ſin niet tyds genoeg afvaardigen, en in ſtaat ſtellen om te vertrekken (mits ſulks niet doende met opſet) ongehouden om aan den Schipper, denwelke ſy indiervoegen ſullen gehuurt hebben, eenige vergoeding voor de onkoſten te doen, die deſelve ter dier ſake mogt gedaan hebben: daarom moeten de Schippers toeſien hoe ſy haar Schip verhuuren, op dat ſy niet tot ſchade vervallen. Maar ſo wanneer de voorſz. Koopluyden een Schip indiervoegen, als boven geſegt is, ſullen gehuurt hebben, en haar beſt niet doen om het af te vaardigen, en ſelfs oorſaak zyn van 't vertraagen, ſullen ſy gehouden weeſen, in gevalle dat de Schipper ſal konnen bewyſen, dat hy door haar toedoen beſchadigt is, deſelve ſchade volkomentlyk te vergoeden, en te betaalen, nademaal dat hy ſe door haar toedoen geleden heeft. Ja dat meer is, het zy dat het Schip, het welk gehuurt ſal zyn, de lading had moeten inneemen op de ſelfde plaats, daar de huur geſlooten is, of op een andere plaats, ſullen de Koopluyden, indien ſy haar by wettelyke oorſaake konnen verſchoonen, of eenig regtmatig belet aantoonen, waar door ſy verhinderd zyn de lading tot de beloofde Reys te leveren, in het minſte niet gehouden zyn; mits dat ſulks door haar toedoen niet ontſtaan zy.

Als de Koopluyden een Schip gehuurt hebben, en die huur opſeggen, om datter een ander is, die voor

I. Maar indien de voorſz. Koopluyden het vragt-loon beter Koop vonden, als ſy aan dat Schip ſouden geeven, het welk ſy reets gehuurt hadden, en deſelve om de beter koop, die haar voor gekomen was, een ander Schip gingen huuren, ſouden ſy gehouden zyn al de koſten, en ſchade te vergoeden, die de Schipper, denwelke ſy bevoorens gehuurt hadden, door haar toedoen ſal gedaan, en geleden hebben; als mede de lading te verſchaffen die ſy denſelve belooft hadden: en in cas van onwilligheyd ſullen ſy de volkome vragt gehouden

noleggiorno; poiche per colpa di loro sarà rimasto, & per causa del miglior mercato, che hauranno trouato con altro, che per altro no. Et perciò è ragione, che chi con inganno, & fraude và, che tutto gli torni sopra.

II. *Et in quello medesmo modo, che è disopra detto, è tenuto il patrone della naue, ò del nauilio, che hauessi noleggiato la sua naue, ò nauilio à mercante, se lui noleggassi ad altri mercanti per causa di migliore nolo, che loro gli dessino più, che quelli, che in prima l'haueano noleggiato, se ne hauessino a fare alcuna spesa, ò ne hauessino alcuno danno, per colpa di quel patrone di quella naue, ò nauilio, che loro noleggiata haueano, & lui è tenuto del tutto restituire, poiche per colpa di lui lo haueranno sostenuto: & ancora debbe portare quello carico, che hauea da loro noleggiato, se la naue, ò nauilio ne douessi essere venduta.*

CAP. CCLXIII.

Di naue noleggiata, che * non può far viaggio.

SE *alcuno mercante, ò mercanti noleggieranno naue, ò nauilio in alcuno loco, sia, che la naue, ò nauilio, che loro noleggiato hauranno debba caricare in quello luoco medesmo, doue il contratto del nolo sarà stato fatto, ò fussi, che douessi andare à caricare in alcuno altro loco, se stando in quello loco, doue sarà stato noleggiato, venisse impedimento di Signoria, poniamo, che quella naue, ò nauilio, che noleggiato sarà, debba caricare in quello loco, doue il contratto sarà stato fatto, se il patron di quella naue, ò nauilio, che quei mercanti hauranno noleggiato, gli dirà, & dimostrerà,* che loro scancellino, è rompino quella scritta, che tra loro per causa di quel nolo sarà stata fatta, & che lo assoluino, che lui possa andare a fare gli suoi fatti in alcuno altro loco con altri mercanti, *se quei mercanti, che noleggiato l'haurano, non vorranno, che quella scritta, che tra loro fu fatta, per causa di quello nolo, si scancelli, nè si disfaccia, nè ancora loro non lo vorranno asoluere, anzi gli diranno,* che lui non si dia fastidio, che loro credono finire, & sono certi, che loro gli daranno il carico, che noleggiato gli hanno; *se loro finire potranno di dare quel carico, che noleggiato hanno, gli detti mercanti non sono tenuti a quel patrone di quella naue, o nauilio, che loro noleggiata haueano, di niente altro, se non di mendare tutta la spesa, che lui hauessi fatta di quel giorno, che lui gli domandò, che lo asoluessino, & questo*

* *Per impediment* (door belet.)

zyn te voldoen en te betaalen, so als die ten tyde van de huur bedongen was; nademaal dat de Reys alleen door haar toedoen, en om de beter koop vragt, die sy by een ander gevonden hebben, gestaakt is, en om geen andere rede: en dierhalven is het redelyk, dat alle schade tot laste van die geene zy, die bedrieglyk handeld.

II. En op deselve wyse, als boven, sal ook de Schipper gehouden zyn, die syn Schip aan de eene Koopman verhuurt hebbende, het selve daar na weer verhuurt aan een ander, om dat de laatste hem meer vragt bied, als de eerste sou gegeeven hebben, ingevalle dat deselven door toedoen des Schippers, dien sy gehuurt hadden genootsaakt worden, eenige schade te lyden, of eenige onkosten te doen: en hy sal schuldig zyn deselve volkomentlyk te vergoeden; nademaal dat hy se veroorsaakt heeft; en daarinboven ook de lading te voeren, die hy aangenomen had, al sou het Schip daarom vekoft worden.

KAP. CCLXIII.

Van een Schip dat gehuurt is, en * (door belet) *de Reys niet doen kan.*

ALs een of meer Koopluyden elders een Schip sullen gehuurt hebben, het zy dat het selve Schip, het welk sy gehuurt hebben, de Lading most inneemen op selfde plaats, daar het gehuurt is, of dat het de lading most gaan inneemen op een andere plaats; stelt, dat het Schip, het welk gehuurt is, de lading sal moeten inneemen op de selfde plaats, daar het gehuurt is, indien aldaar, terwyl dat het legt aan deselfde plaats, daar het gehuurt is, belet komt van Hooger Hand, en de Schipper van het Schip, het welk de Koopluyden gehuurt hebben, tegens deselven sal seggen, en aanhouden, *dat sy den Zee-brief, die van de bevragting gemaakt is, sullen scheuren, & te niet doen; en dat sy hem sullen ontslaan, op dat hy syn voordeel op een andere plaats, by andere Koopluyden sal konnen soeken*; indien dat deselve Koopluyden, die hem gehuurt hebben, niet sullen verstaan, dat de Zee-brief, die van de bevragting gemaakt is, gescheurt, of te niet gedaan word, en hem ook niet willen ontslaan, maar seggen, *dat hy niet hoeft verlegen te zyn, dat sy 't ten besten sullen brengen, en dat sy de lading, daar sy hem toe gehuurt hebben, sekerlyk sullen leveren*; en sy het so ver konnen brengen, dat sy hem de beloofde lading komen te leveren, sullen de voorsz. Koopluyden aan den Schipper, dien sy gehuurt hadden, alleen maar gehouden zyn de onkosten te betaalen, die deselve sal hebben gedaan sedert den dag, op welke hy versogt ontslaagen te worden, en

& questo sono tenuti fare senza contrasto: percioche non è colpa di loro, che [1] impedimento è di Signoria, & ancora; perche loro gli consignarono lo carico, che noleggiato gli haueuano. Impero se loro quel carico, o altro in luoco di quel dare non gli potranno, loro gli sono tenuti di ri fare tutte le spese, & tutto il danno, & tutto il sconcio, che lui sostenesse, & sostenuto ne hauesse. Imperò quel danno, & quel sconcio debba essere messo in poter di buoni huomini, che sappino dell'arte del mare; percioche gli detti mercanti sono stati volonterosi di dare quel carico, che loro noleggiato gli haueano, & per niente, che loro ci habbino possuto fare, non sarà rimasto. E quale si voglia pato, che il patrone della naue, ò del nauilio farà con gli mercanti, in quel patto medesmo debbano essere gli marinari.

I. *Imperò se la naue, ò nauilio douesſi andare à caricar in alcuno *, e innanzi che il patrone della naue, ò nauilio si parti di quel luogo, doue il contratto del nolo sara stato fatto, & innanzi che lui si parti di quello loco, l'impedimento ci sarà venuto, se gli mercanti diranno à quel patrone della naue, ò nauilio, che loro noleggiata hauranno*, che lui non stia per paura di quel impedimento di andare in quel loco, doue debbe caricare; che loro sono certi, & non hanno paura, nè dubio, che per quel impedimento lui, nè niente di lor fussi ritenuto, nè ritardato; *se sopra queste ragioni disopra dette il patrone della naue, ò nauilio, * noleggiato hanno, anderà con quella sua naue, ò nauilio in quel loco, doue il patrone è con loro accordato, & a tempo debito, se i detti mercanti quel carico dar non gli potranno, loro sono tenuti mendar tutte le spese, che per colpa di loro hebbe * lo impedimento, & pagar tutto quel nolo, il quale gli erano tenuti di dare, se il carico hauesſi portato, che non è colpa di lui, se portato non l'ha: & questo non debba esser messo in poter di buoni huomini, se il patron della naue, ò nauilio non vuole: percioche in vno capitolo è contenuto*, [2] che naue, ò nauilio, dapoi che hauerà fatta vela, debba hauere tutto il suo nolo, senza contrasto. *Imperò se il patrone della naue, o nauilio ne volesſi fare alcuno accordo, lui il può fare; & debbano esserci i marinari.*

II. *Imperò se quando i detti mercanti noleggiorno quella naue, ò nauilio fusſi già impedimento in quel luoco; & il patrone della naue, o nauilio haueua detto à quelli mercanti*, perche noleggiauano poiche impedimen-

1. *Impedimento* siet het 279 kap.
* *Loch* (plaats)
* *Que eels* (dien sy)
* *Per* (door)
2 *Che nave ò navilio*) siet het 82 & 189. kap.

ſulks zyn ſy ſchuldig ſonder tegenſeggen; want het is een [1] belet dat niet van haare, maar van Hooger Hand komt; en daarinboven is het, dat, ſy hem de beloofde lading komen te leveren. Maar ſo 't ſake was, dat ſy hem nog de ſelfde lading, nog andere in de plaats konden leveren, ſouden ſy gehouden zyn al de koſten, ſchaden, en intereſſen, die hy gehad, of geleden heeft, te betaalen. Dog deſelve ſchaden en intereſſen moeten geſtelt worden ter diſcretie van Goede Mannen, die de Zee-vaart verſtaan; terwyl dat de voorſz. Koopluyden wel genegen zyn geweeſt om hem de beloofde lading te leveren, en dat, ſulks om geen ſaak, die aan haar ſtont agter gebleven is. Dog hoedanig verdrag de Schipper met de Koopluyden komt aan te gaan, in het ſelve verdrag ſulken de bootſgeſellen begrepen zyn.

Als 'er het belet reets is, voor dat de Schipper afvaart en de Schipper op order en raad der Kooplu iden heen vaart zyn deſelve gehouden het vragtloon, en de geledene ſchade te betaalen.

I. Maar indien dat het Schip de lading buytens lands moſt gaan inneemen, en het belet op quam, voor dat den Schipper afgevaaren was van de plaats, daar hy gehuurt was, en de Koopluyden den Schipper, dien ſy gehuurt hadden, aanſeyden, *dat hy uyt vreeſe voor dat belet niet moet aflaaten om te vaaren na die plaats, daar hy de lading moſt inneemen; dat ſy verſekert, en in het alderminſte niet bekommert zyn, dat hy, of jets van 't haare door dat belet mogt aan-of-opgehouden worden,* Indien de Schipper, * (*dien ſy*) gehuurt hadden, op het voorſz. ſeggen, en ter behoorlyker tyd afvaart na de plaats, werwaarts ſy onderling geakkordeert waren, en de voorſz. Koopluyden niet in ſtaat ſullen zyn om aldaar de lading te leveren, ſullen ſy gehouden zyn al de Schade, die deſelve om harent wil, * (*ter ſaake*) van dat belet, ſal komen te lyden, te vergoeden; en daarinboven de volkome vragt te betaalen, niet anders als of hy de lading gevoert had; nademaal dat het aan hem niet geſtaan heeft, dat hyſe niet gevoert heeft. En dit kan tegen des Schippers genegentheyd aan goede mannen niet verbleeven worden; want daar ſtaat geſchreeven in ſeker Kapittel, [2] *dat een Schip, na dat het onder zeyl gekomen is, het volkome Vragt-loon moet hebben, ſonder diſput*: ſo evenwel de Schipper ſig ter dier ſake in eenig akkord ſal willen inlaaten, kan hy ſulks doen, en het bootſvolk moet ſig daaraan gedraagen.

het ſelve heeft ook plaats, alser het belet al is, voor dat het ſchip gehuurt is,

II. Maar ſo het belet op die plaats al was doen de voorſz. Koopluyden het Schp huurden, en de Schipper tegens deſelve Koopluyden, geſegt hadde, *waar om dat hy huurden terwyl datter belet was?* en ſy hem antwoorden, *dat hy ſyn Schip maar verhuuren ſal, dat hy 't uyt vreeſe voor dat belet niet laaten moet, dat ſy hem inſtaan voor al de Schade,* en dat ſy op dit ſeggen het Schip gehuurt hadden, ſullen ſy aan den Schip-

mento ci hauea? *& loro gli resposono*, che attendessi a noleggiare, e che non stessi per paura di quel impedimento, che lor il caueriano di danno; *se sopra le dette parole noleggieranno, sono tenuti à quel patrone di quella naue di dare, & restituire ogni danno, & ogni sconcio, che lui hauessi fatto, & sostenuto per colpa di loro, che in quel modo, che disopra è detto, lo noleggiorono. Et il patron della naue, è tenuto à detti mercanti in tutti, & in tanti modi, come mercanti sono a detti patroni.*

CAP. CCLXIV.

Com'il marinaro non diè vscir di naue per parole del patron.

S*E alcun patron di naue, ò nauilio darà licentia ad alcuno marinaro per alcuna causa, non se ne debba vscire solamente per il detto del patrone della naue, ò nauilio, per insino che il detto patron della naue, ò nauilio gli habbi tolto, o fatto tor il pane, o le vittouaglie dinanzi; & se il marinaro si parte della naue, ò del nauilio, solamente per la parola, che il patrone della naue gli haueua detta, senza che non gli hauerà tolta la vettouaglia, il patrone della naue non gli è tenuto di niente a rispondere per dimanda, che gli faccia. Imperò se il patrone della naue darà licentia ad alcuno marinaro,* (la licentia *si intende, che li toglia la vittovaglia, ò la faccia torre innanzi che il viaggio fussi finito, essendo fatto senza giusta causa,*) *lui gli è tenuto di pagar tutto il salario, che promesso gli fu al tempo, che lui si accordò: & se il marinaro andassi à discretione, il patrone della naue gli è tenuto di dare, & pagare tutto quel salario, che il nocchiero, & il scriuano diranno per loro giuramento, che quel marinaro haueria meritato, se quel viaggio compisse. Ancor più, se il patron della naue il lascierà in loco forastiero, se il marinaro rimanere non ci vorrà, il patrone della naue è tenuto di darli vna naue, & vettouaglia, per insino che quel marinaro sia ritornato in quel loco; doue il patron della naue il cauò; o che se ne fusse accordato con lui, se il marinaro ne volesse far accordo.*

I. *Imperò se il patrone della naue gli desse licentia per alcuna giusta causa, ò per le conditioni dette, come in* [1] *vn capitolo disopra apare, non gli è tenuto pagar il salario, nè dar naue, nè vettouaglia. Et per le ragioni sopradette, ogni patron di naue guardi in che modo da licentia ad alcun marinaro, che glie la dia con giusta ragione, percioche a danno non gli possa tornare; & i marinari debbeno fare altre tanto, come pigliano licentia, & come nò: percioche alcuna giusta causa non li possa esser messa disopra, che gli potesse tornare danno.*

1. *un capitolo*) siet boven het 122 Kap.

KAP.

Schipper gehouden zyn al de schaden, en interessen, die deselve om harent wil, die hem op sodanig een wys, als boven gesegt is, gehuurt hebben, sal gehad, of geleden hebben, te vergoeden, en te betaalen. En de Schipper is aan de voorsz. Koopluyden in alle maniere sodanig gehouden, als de Koopluyden aan den voorsz. Schipper gehouden zyn.

en de koopluyden instaan voor de schade

K A P. CCLXIV.

Hoe een Bootsgesel, op het seggen van den Schipper, het Schip niet moet verlaaten.

ALs de Schipper een matroos om sekere rede afdankt, moet deselve niet gaan op het bloote seggen van den Schipper, so lang als hem de Schipper het Broot, of de Spys van voor syn plaats niet wegneemt, of doet wegneemen: en ingevalle dat een matroos het schip sal verlaaten hebben op het bloote seggen van den Schipper, sonder dat deselve hem de spys van voor syn plaats had doen opneemen, sal den Schipper hem niet gehouden zyn te woord te staan op het geen, dat hy mogt komen te pretenderen. Maar so wanneer de Schipper een matroos afdankt (*afdanken*, is te verstaan als hy hem de Spys van voor syn plaats wegneemt, of doet wegneemen voor dat de reys afgelegt is, en dat sonder wettige oorsaak,) sal hy denselve gehouden zyn het volkome loon te betaalen, dat hy ten tyde van de Huur bedongen had: en so de matroos op discretie vaart, sal de Schipper gehouden zyn denselve so veel toe te leggen, en te betaalen, als de Stuurman, en Schryver onder Eede sullen verklaaren, dat sodanig een matroos verdiend sou hebben, ingevalle dat deselve de gantsche Reys uytgediend had. Voorts so de Schipper hem elders buytens lands komt te laaten, en de matroos ongenegen is om aldaar te blyven, sal de Schipper gehouden zyn aan den selve een Schip, en montkost te verschaffen om weder te keeren na de plaats, daar de Schipper hem gehuurt had; of andersints hem te vreede te stellen, indien de Matroos sig in eenig verdrag sal willen inlaaten.

I. Maar so de Schipper hem afgedankt heeft om wettelyke oorsaake, of om sodanige redenen als te vooren in [1] seker Kapittel verklaart zyn, sal hy niet gehouden zyn de Huur te betaalen, of een schip of montkost, te verschaffen. En ingevolgen van het geen, dat boven gesegt is, moeten de Schippers toe sien, op wat wyse dat sy het bootsvolk afdanken, en dat sy het doen om wettige oorsaaken, op dat sy niet tot schade vervallen. Ook moeten de bootsgesellen sien, hoe sy haar laaten afdanken, of niet; op dat men haar met regt niet sal konnen iets te lasten leggen, dat haar schadelyk is.

CAP. CCLXV.

Del marinaro, che fuggirà.

SE nissun marinaro si fuggirà della naue, dipoi ch'egli haurà hauuto la sua paga, et non habbi fatto quel, che haueua promesso al patrone, quàndo s'accordò, & se ne fugge auanti che la naue habbia fornito il viaggio, in tutti modi è obligato a rendere la paga al patrone, nè manco deue hauere soldo di nessun seruitio, essendosi fuggito; anzi doue sarà trovato, può essere preso, & stare tanto in prigione, per fino che gli haurà satisfatto il tutto de' danni, che il patrone per il suo fuggire haura riceuuto; & sia il detto patrone [1] *creduto per sue semplici parole, senza altri testimonii.*

1. *Creduto*) siet boven het 154 & 155 Kap.

CAP. CCLXVI.

Di carico di grano riceuuto senza misura.

*SE alcuni mercanti noleggieranno alcuna naue, ò nauilio da alcuno, & li detti mercanti caricheranno quella naue, ò quel nauilio, che loro noleggiato hauranno di grano, & se il patrone della naue, o del nauilio, che loro noleggiato hauranno, come disopra è detto, non riceuerà a misura lui, nè huomo per lui quel grano, che quelli mercanti metteranno in quella sua naue, ò nauilio, se non che lui se ne fiderà nella parola che gli mercanti, ò huomo per loro gli diranno, se quel patrone della naue, ò nauilio vorrà misurare, ò far misurare quel grano, che nella naue, ò nauilio sarà stato messo, & lui haurà portato in quel luoco, doue haueua à scaricare, lui il può fare, che mercante nessuno non gli puo contrastare: & quando il detto patrone della naue, ò del nauilio hauerà misuratò, o fatto misurare *, ò perche gli detti mercanti gli volessino fraudare il nolo, che lui ne doueua, hauere, ò fussi, che il grano hauessi fatto alcuno crescimento per alcuna causa, per quale si vuole delle ragioni disopra dette, che il crescimento fussi fatto, il patrone della naue, o del nauilio, debba hauere il suo nolo, tanto del*

* *Si el trobames que los dits mercaders, ò hom per ells no li havien dit, ne demonstrat, o per falta de mesura*, (indien hy meer vind, als de voorsz. Koopluyden of der selver Commissionaris hem gesegt, of bekent gemaakt had, 't zy dat sulks aan de maat scheelt)

KAP. CCLXV.

Van een bootsgesel, die wegloopt,

EEn bootsgesel,die na dat hy syn gagie ontfangen heeft,het Schip verlaat, en niet nakomt, het geen, dat hy aan den Schipper, ten tyde van de huur, belooft had, en weg gaat voor dat de Reys volbragt is, sal gehouden zyn al de gagie, die hy genooten heeft, aan den Schipper te restitueeren; en sal indien hy aldus weg gegaan is, geen gagie genieten voor eenige dienst, die hy mogt gedaan hebben; maar hy sal gevangen worden, waar dat men hem ook vind, en in gevankenis blyven totter tyd, dat hy de schade, die de Schipper door syn wegloopen geleden heeft, volkomentlyk sal vergoed hebben; en de Schipper sal enkel op syn woord geloofr worden, sonder verder bewys.

KAP. CCLXVI.

Van Graan, dat sonder Maat gelaaden is.

ALs eenige Koopluyden een Schip sullen gehuurt hebben, en de voorsz. Koopluyden het Schip, dat sy gehuurt hebben, met Graan komen te laaden, indien nog de Schipper, den welke sy, gelyk als gesegt is, gehuurt hebben, nog jemant van synent wegen het selve Graan, het welk de Koopluyden in dat Schip komen te laaden, by de Maat sal ontfangen hebben, maar enkel, op het seggen der Koopluyden, of te derselver Commissionaris sal toe gegaan zyn,kan de Schipper,indien dat deselve het Graan, dat hy in syn Schip geladen heeft, en door hem ter gedestineerder plaatse der ontlaading gevoert sal zyn,sal willen na meeten, of doen na meeten, sulks doen,sonder dat hem de Koopluyden sulks konnen bedisputeeren:En als de Schipper,na dat hy 't sal hebben gemeeten,of doen meeten * (*meer bevind als de Koopluyden of derselver Commies hem gesegt, of bekent gemaakt hadden, 't zy dat sulks by de Maat mogt toegekomen zyn*) of dat de voorsz. Koopluyden hem hadden tragten te verkorten omtrent het vragt-loon dat sy schuldig zyn, of dat het Graan door eenig toeval uyt gedeyt was,om welke der voorsz. redenen datter meer sal bevonden worden, moet de Schipper syn vragt-loon hebben

to del crescimento, come di quel, che li mercanti lI haueano manifestato, ò huomo per loro, e il crescimento, che in quel grano sarà trouato, si debba partire per eguale parte tra tutti gli mercanti, & debbino hauere ciascuno la sua parte, secondo la quantità del grano, che nella naue, ò nauilio hauranno messo: & ciascuno de' detti mercanti è tenuto di pagare nolo al patrone della naue, ò del nauilio tanto del crescimento, come di quel, che noleggiato haueua: percioche è ragione, che poi li mercanti fanno li loro fatti, che il patrone della naue, ò del nauilio non facci il suo danno; Et perciò come il patrone della naue, ò del nauilio, ò huomo per lui non ne riceua conto.

I. *Imperò se il patrone della naue, ò del nauilio, ò huomo per lui hauessi misurato, ò fatto misurare, & hauerà riceueto conto, se alcuno, crescimento ci sarà trouato, di quel crescimento non sono tenuti li mercanti pagare niente di nolo; percioche il patrone della naue, ò del nauilio non se ne volse * nel detto, nè nella fede de' mercanti; & se Dio gli fa alcuna gratia, ò alcuno bene, che sia loro tutto & in tanto, come se il patrone della naue, ò del nauilio se ne fussi fidato nella fede de' mercanti haueria parte nel profitto, che Dio ci hauesse dato, in tanto giusta ragione è, che quello guadagno, che Dio ci ha dato, che debba essere de' mercanti, poiche il patrone della naue non se ne volse in loro fidare. Imperò se il patrone della naue lo farà misurare, & nè riceuerà conto, se li mercanti alcuno fallo ci trouerannno, il patrone della naue, o del nauilio è tenuto di menda fare.] Imperò è da intender, che debba esser guardata la natura di quel grano; perciò, come ci è natura di grano, che mai non torna alla misura, che l'huomo lo riceue. Imperò se detto patrone della naue, ò del nauilio, ò huomo per lui non sarà al misurare, nè lo misureranno à conto, anzi si fideranno in fede de i detti mercanti, in quel crescimento tale debbe hauer il detto patrone della naue, o del nauilio tutto il suo nolo; ancora più, se mancamentò ci fussi, non possa nè debba essere, tenuto; poiche lui, nè huomo per lui, non lo hauerà misurato, nè fatto misurare, nè lo hauea riceuuto à conto.*

* *fiar* betrouwen.

KAP.

ben, so wel van het geen, dat'er meer bevonden word, als van het geen, dat de Koopluyden, of der selver Commies op gegeeven hebben. En het meerder, datter aan dat Graan bevonden word, sal egaal onder alle de Koopluyden verdeeld worden; en een ygelyk sal daar syn portie van hebben naar de quantiteyt van het Graan, dat sy in 't Schip sullen gelaaden hebben: en een ygelyk der voorsz. Koopluyden is gehouden vragt aan den Schipper te betaalen, sowel van het geen, dat 'er over is, als van het geen, daar de vragt voor bedongen is: want het is redelyk, dat de Schipper geen schade behoort te leyden, daar de Koopluyden winst doen; te meer, dewyl dat de Schipper geen rekening gehouden heeft, en niemant van synent wegen.

Als de Schipper het Kooren heeft sien meeten, moet hy voor de maat in staan; en kan voor de overmaat niets eyssen.

I. Maar by aldien dat de Schipper, of jemant van synent wegen het sal hebben gemeeten, of doen meeten, en rekening gehouden, sullen de Koopluyden niet gehouden zyn van het meerder, datter mogelyk sou konnen gevonden worden, vragt te betaalen; nademaal dat de Schipper op het seggen, en het aangeeven der Koopluyden niet heeft willen * (*toegaan*); en het geluk, en de zegen, die God daar aan verleent, sal voor haar zyn; want gelyk het redelyk sou zyn, dat de Schipper deel had aan het geluk, dat van God komt, ingevalle dat hy op het seggen der Koopluyden toe gegaan was, so is het insgelyks redelyk, dat den aanwas, die van God gekomen is, alleen zy ten voordeele van deselve Koopluyden; terwyl dat de Schipper op haar seggen niet heeft willen toegaan. Maar so de Schipper het sal hebben doen meeten, en rekening gehouden, en de Koopluyden daar eenig manquement aan vinden, sal de Schipper daar over aanspraaklyk zyn. Dog men moet letten op den aart van het Graan; want daar is een soort van Graan, dat nooyt de Maat uytlevert, daar het voor ontfangen is. Maar so de voorsz. Schipper, en niemant van synent wegen, by het meeten tegenwoordig sal zyn geweest, en geen rekening van de Maat sal gehouden hebben, en alleen toe gegaan zyn op het seggen der voorsz. Koopluyden, sal de Schipper van sodanig een aanwas syn volkome vragt genieten; en ingevalle datter eenig manquement gevonden] word, kan nog mag hy daar over niet aan gesproken worden; nademaal dat hy, nog jemant van synent wegen het heeft gemeeten, of doen meeten, of rekening gehouden.

CAP. CCLXVII.

Conditione di nolo.

SE alcuno patrone di naue, ò di navilio, noleggierà la ſua naue, o il ſuo nauilio ad alcuno mercante, o mercanti, & quando il patrone della naue, ò del nauilio, ſarà gionto in quel loco, doue loro debbano diſcaricare, ſe tra lui, & i mercanti, non haura accordato giorno certo, & tempo deputato, che li detti mercanti gli debbano hauere [1] *pagato il nolo che con lui haueranno accordato, il patrone della naue, ò nauilio, ſi puo, ritenere tutta quanta la robba, & che non facci diſcaricare, per inſino che gli mercanti gli habbino raſſicurato di pagare quel nolo, che lui hauranno accordato il giorno, che loro noleggiorno, ancora a giorno certo, o a tempo deputato. Imperò ſe infra il patrone della naue, ò del nauilio, & gli mercanti haueua accordato à giorno certo,* (& pagato quel nolo) *che loro douesſino hauere diſcaricato, & pagato quel nolo, che loro gli promiſſono di dare, il patrone della naue, ò del nauilio non debba, nè può, contraſtare, che loro non ſcarichino la robba; saluo impero che il patron della naue, o del nauilio dubitasſi, o hauesſi dubbio, che quei mercanti fusſino inganatori, o piatitori, & dubitasſi, che nongli metesſino il ſuo nolo in piato, che lui lo potesſi perdere. Impero ſe gli detti mercanti daranno vna ſicurtà, che lui ſia ſicuro per il ſuo nolo, lui li debba laſciar diſcaricare tutta la robba:*

I. Et ſe per ventura gli detti mercanti diranno al patrone della naue, ò nauilio, lui ſe vuole pigliare di quella robba medeſma, che lui hauerà portato, a quel pretio, che loro la potriano vendere, ò che vale in quel loco, doue lui debba diſcaricare, *tanto debbe diſcaricare, per inſino che lui habbia compimento di paga al nolo, che loro gli promiſſeno di dare; ſe il patrone della naue, ò del nauilio ſi vuole, ma li detti mercanti non lo poſſono forzare: & ſe il patrone della naue, ò del nauilio la pigliasſi* [2] *per ſua auttorità, lui il può fare; & ſe lui ci perde, tutta la perdita debba eſſer ſua, che compagno non li è di niente tenuto; ma il patrone della naue, è tenuto dar parte alli ſuoi compagni di tanto come lui haueua di nolo. Imperò ſe gli mercanti laſcieranno quella robba al patrone della naue, ò del nauilio, che*

1. *Pagato il nolo*) ſiet boven het 27 Kap.
2. *Per ſua auttorità*) ſiet onder het 272. Kap.

KAP. CCLXVII.

Conditien nopende het Vragt-Loon.

ALs een Schipper, hebbende syn schip aan een, of meer Koopluyden verhuurt, gekomen sal zyn ter gedestineerder losplaatse, en tussen den selve en de Koopluyden geen precise dag, of tyd bedongen sal zyn, binnen welke de voorsz. Koopluyden aan hem het bedonge[1] vragt-loon souden moeten betaalen, vermag de Schipper al het goed onder sig te houden, en het selve niet te ontschepen, voor en al eer dat de Koopluyden hem sekerheyd voor de betaaling van het vragt-loon sullen gegeeven hebben, dat bedongen was ten tyde van de huur, en binnen sekere precise dag, of tyd. Maar als 'er tussen den Schipper en Koopluyden sekere precise dag, en tyd gestipuleert sal zyn, binnen welke deselven souden moeten ontlaaden, en het bedonge vragt-loon voldoen, kan, nog mag de Schipper het ontladen niet verhinderen; ten ware dat den Schipper rede had om te vreesen, dat die Koopluyden bedriegers, of pleyt-sugtige menschen waren, en dat sy syn vragt-loon in disput souden trekken, en in gevaar om het te verliesen: maar so de Koopluyden hem volkome versekering geeven, dat syn vragt-loon buyten gevaar blyft, is hy gehouden haar al het goed te laaten ontscheepen.

In wat gevallen de Schipper het Koopmans goed voor de vragt mag aan neemen.

I. En als de voorsz. Koopluyden den Schipper sullen versogt hebben, *of hy het selve goed, het welk hy gevoert heeft, tot sodanig een prys wil aanneemen, als sy het konnen verkoopen, of als het gelden sal ter gedestineerder los-plaatse.* Moet hy (indien hy daar mede te vreede is, want de voorsz. Koopluyden konnen hem niet dwingen) so veel ontlaaden, dat hy genoeg overhoud voor de voldoening van het bedonge vragt-loon. En de Schipper kan sulks op syn eyge[2] autorityt aan neemen; maar al de schade, die der van komt, is voor syn rekening; sonder dat de Reders sig des behoeven aan te trekken: en de Schipper is schuldig aan de Reders uytdeeling te doen, naar beloop van het geen, dat hy aan vragt-loon had behooren te ontfangen. Maar als de Koopluyden het goed, dat de Schipper gevoert heeft, voor de vragt, die sy hem schuldig zyn, komen te laaten, is de Schipper gehouden het aan te neemen, en hy kan deselven niet verder constringeeren: en als hy in sodanig een geval als gesegt is, genootsaakt is het voorsz. goed aan te neemen, kan een Reder daar geen disput

che lui haueua portata, per il nolo, che loro gli doueuano dare, il patrone della naue, o del nauilio l'ha à riceuer; & di niente altro non gli può forzare: & se per tale ragione, come disopra è detta, il patrone della naue, o del nauilio, ha à riceuere quella robba disopra detta, compagno alcuno non può niente dire, nè contrastare; che lui habbia à riceuere parte della perdita, come del guadagno, se Dio glie ne dessi. Et se per ventura il patrone della naue, o del nauilio hauerà a riceuere di quella robba, che lui hauerà portata, quantità, per il nolo, che lui ne debba hauer: & questo haurà a fare per comandamento, e per forza della giustitia di quel loco, doue lui sarà, se in quella robba, che come disopra è detto, haurà hauuto à riceuere, se perderà, ò si guadagnerà, compagno alcuno non può, nè si debba star che lui non habbia a pigliare la parte del guadagno, come della perdita.

II. *Ancora piu, se gli compagni diranno, ò accorderanno con il patrone della naue, ò del nauilio,* che lui il quale si voglia parte, che vadi, ò venga, che lui tutta volta possa smaltire tutto quel, che * gli, vanzerà; *& se gli compagni tutti o la maggior parte diranno, & accorderanno con il patrone della naue, ò del nauilio quel, che disopra è detto, se loro guadagnano, o perdono di quel, che il patrone della naue, ò del nauilio hauerà comperato di quel che del nolo li sarà auanzato, debbano pigliare loro parte tanto della perdita, come del guadagno, se Dio ce ne desse; & in niente gli detti compagni non possono contrastare al patrone della naue, poiche per volontà di tutti, o della maggior parte lo haurà fatto.*

III. *Ancora più, se il patrone della naue, ò del nauilio hauessi smaltito alcune volte quel, che del nolo gli fusse auanzato, senza licentia de suoi compagni, se lui ci guadagnassi, & loro piglieranno la loro parte di quel guadagno, se gli detti compagni non gli diranno, nè faranno comandamento,* che lui non smaltisca quel, che del nolo gli auanzerà; & se lui il fa, che loro pigliano volentieri del guadagno, se Dio ne gli dessi; & se perdita ci l'interuenisse, che fusse tutta sua: *& gli compagni questo, che disopra è detto, gli diranno, e commanderano, & oltra il comandamento, che loro gli hauranno fatto, lui non resterà, che non smaltisca quel, che del nolo gli auanzerà, se in quel, che lui haurà smaltito, Dio guadagno ci darà, lui è tenuto di dar la parte à i compagni di tutto quel guadagno; & se lui perde, tutta la perdita debba esser sua. Et se per ventura il detto*

patron

* *del nolit, que ell rebra* (dat hem van de vragt-penningen, die hy komt te ontfangen.)

over maaken: want hy moet so wel deelagtig zyn aan de schade, als aan de winst, indien't God so behaagt. En als de Schipper genootsaakt sal zyn geweest een gedeelte van het goed, dat hy gevoert heeft, voor het vragt-loon, datter op verschuldigd was, te ontfangen, en daar toe geconstringeert, en gedwongen sal zyn door het Geregt van de plaats, daar hy sig bevond, moeten alle de Reders hun deel neemen, so wel in de schade, als in de winst, sonder onderscheyd, of'er aan dat Goed, het welk hy, gelyk als gesegt is, sal hebben moeten ontfangen winst of verlies sal gedaan worden.

II. Voorts so wanneer de Reders met den Schipper sullen geakkordeert, en afgesproken zyn, *dat deselve overal, waar hy gaat, of komt, al het geen*, dat* (hy van de ontfange vragt-gelden) *sal overgehouden hebben, sal konnen aanleggen en besteeden*; en de Reders allen, of ten meerendeele, indiervoegen, als gesegt is, met den Schipper sullen afgesproken, en over een gekomen zyn, moeten sy, sonder onderscheyd, of sy schade, of voordeel sullen doen aan het geen dat den Schipper voor het overschot der vragt penningen gekoft sal hebben, hun deel hebben so wel in de schade, als in het voordeel, indien het God so behaagt: en de voorsz. Reders konnen het doen van den Schipper in geenderly wyse bedisputeeren; aangesien dat hy sulks met toestaan van allen of van het meerder gedeelte gedaan sal hebben.

Als de Reders aan den Schipper order sullen gegeeven hebben om met de vragt-penningen te mogen negotieeren &c.

III. Daarinboven, so de Schipper het overschot der vragt-penningen, sonder consent van syn Reders, eenige reysen om geset, en winst daar mede gedaan sal hebben, en de voorsz. Reders haar part in de winst ontfangen, en hem niet aangesegt, nog bevolen hebben, *dat hy het overschot der vragt-penningen niet sal hebben te besteden; en in gevalle dat hy sulks komt te doen, dat sy haar part in de winst, die den Hemel verleent, wel sullen na haar neemen, maar dat al de schade, die hem overkomt, voor syn rekening sal zyn*; so de Reders het geen, dat boven gesegt is, hem sullen aangesegt en bevolen hebben, en hy boven het verbod, dat hem gedaan is, niet sal nalaaten het overschot der vragt-penningen aan te leggen, en te besteeden, sal hy gehouden zyn, ingevalle dat God hem op het geen, dat hy besteet sal hebben, eenige winst verleent, uytdeeling van al die winst aan de Reders te doen, en so hy schade komt te doen, sal al de schade voor syn rekening zyn. En byaldien dat de voorsz. Schipper, het geen dat hy van de vragt sal overgehouden hebben, eenige maalen sal hebben aangelegt, en de Reders haar part in het geen, dat God verleent heeft, ontfangen, en den Schipper, in maniere

als de Schipper met de ontfange vragt penningen negotieert, met kennisse der Reders, moeten deselven hem interdiceeren, of andersints komt alle winst en verlies voor haar rekening.

patron smaltisse alcuni viaggi quello, che del nolo li auanzasse, & i compagni riceueranno parte di quello, che Dio ci desse, & loro non diranno, nè faranno il comandamento sopradetto al patrone della naue, se lui smaltirà, come disopra si è detto, i detti compagni sono tenuti di pigliare parte della perdita, come fariano del guadagno, se Dio gli ne desse, per insino che li hauessero detto, ò fatto[1] il comandamento.

1. *Il commandamento*) siet het 216 & 239 Kap.

C A P. CCLXVIII.

Di naue, che stando nel caricar venga fortuna.

*SE alcun patron di naue, ò nauilio caricare douesse in alcun loco, & stando nel loco, doue debba caricare, innanzi che lui habbia caricato, si metterà segno di cattiuo tempo, & lui haurà dubbio, che cattiuo tempo si metta, se il detto patrone della naue, ò nauilio[1] farà alcuna spesa, come appigionare exarcia per mettere nella naue, o nel nauilio à ormeggiare, li mercanti, che noleggiato l'haueranno, non sono tenuti pagar niente, poiche non haueranno niente caricato; se imperò il patrone della naue, ò del nauilio, non l'hauesse accordato il giorno * che in tutta spesa, che lui hauesse à fare per bisogno della naue, ò del nauilio, se li interuenisse per caso di ventura, che loro ci douessero mettere loro parte. Et se per ventura il patrone della naue, ò nauilio hauesse caricato alcuna quantità della robba, che lui portare doueua, quella quantità, che caricata sarà, debba pagare in tutto le spese, che il patrone della naue, ò nauilio hauria à fare per il caso di ventura, che disopra è detto, per soldo, & per lira con la naue, ò nauilio insieme: se imperò tra i mercanti, ò la maggior parte non fusse accordato, che * il caso sopra detto interuenisse, quella robba, che rimasta in terra sarà, agiutasse a quella, che fusse caricata. Et se la naue, ò nauilio fusse caricato del tutto, se interuenisse caso disopradetto, tutto il corpo della naue, ò del nauilio, debbe pagare con la robba insieme per soldo, & per lira.*

I. *Imperò è da intendere, che quella naue, ò nauilio fusse bene, & sufficiente exarciato, & la exarcia, che lei hauesse, che fusse bastante, & sufficiente: & se la exarcia, che quella naue, ò nauilio porterà, o hauerà à se, non li sarà sufficiente, nè à minore di lui, se il caso sopradetto li interuenisse, i detti mercanti, ne la robba di loro non sono tenuti niente mettere a quella spesa, che quel patrone di quella naue, ò nauilio hauesse a fare*

* *Que ells nolieiaren* (op welke sy hem huurden)
* *Si* (indien)

niere voorsz. niet geinterdiceert, nog verboden hebben, sullen de voorsz. Reders in gevalle dat de Schipper het sal hebben aan gelegt, gelyk als boven gesegt is, hun part, sowel in de schade, als in de winst hebben te staan (indiense God verleent) totter tyd toe, dat sy hem geinterdiceert, en het verbod gedaan sullen hebben.

KAP. CCLXVIII.

Van een Schip, het welk in lading leggende van Storm beloopen word.

ALs een Schipper elders moet laaden, en terwyl dat hy legt aan de plaats, daar hy de Lading most inneemen, voor datter nog iets gelaaden is, bemerkt, datter Onweer opkomt, en de voorsz. Schipper bedugt zynde voor dat Onweer eenige onkosten komt te doen, en eenig gereetschap huurt om het Schip vast te maaken, sullen de Koopluyden, die hem gehuurt hadden, niet gehouden zyn het minste daar voor te betaalen; gemerkt dat deselve nog niets gelaaden hadden: ten ware dat de Schipper* (*by de huur*) bedongen had, dat sy hun portie souden moeten betaalen, in alle onkosten, die hy in cas van ongemak aan het Schip mogt komen te doen. En so 't sake was, dat de Schipper reets een gedeelte der goederen, die hy most voeren, sal ingeladen hebben, sullen de kosten, dewelken de Schipper in 't voorsz. ongeval komt te doen, uyt dat gedeelte, het welk reets geladen sal zyn, als mede uyt het corpus van het Schip, pond ponds gelyk, voldaan worden: ten ware dat de Schipper met alle de Koopluyden, of met het meerder gedeelte geakkordeerd was; dat het goed, het welk aan land gebleeven, beneffens het geen dat geladen sal zyn, in het voorsz. ongeval sou moeten betaalen. En by aldien dat al het goed geladen sal zyn, sal het corpus van het Schip met en beneffens al het goed in het voorsz. ongeval contribueeren.

De Schipper is schuldig het schip met bequam gereetschap te voorsien.

I. Met dien verstande nogthans, dat het voorsz. Schip behoorlyk van gereetschap moet zyn voorsien geweest; en dat het Gereetschap in sig selfs gaaf, en bequaam geweest moet zyn. En by aldien dat het gereetschap, daar het Schip me voorsien is geweest, niet bequaam voor het selve, of voor nog klynder als dat, geweest sal zyn, sullen de voorsz. Koopluyden, of der selver goederen, in cas dat het voorsz. ongeval komt te ontstaan, niet gehouden zyn tot de onkosten te contribueeren, dewelke de Schipper in de voorsz. ongelegentheyd gedaan

*fare per il caso sopra detto; anzi il patrone della naue, ò nauilio, è tenuto a i mercanti, che se loro sosteneranno alcuno danno, o alcun sconcio, per causa di quella exarcia, che lui con seco portasse, a restituire. Imperò debba essere à questo modo inteso, che i detti mercanti non siano creduti per loro semplice parola, anzi debba esser messo in poter di due buoni huomini del mare, che loro conosciuto se quella exarcia era sufficiente à quella naue, ò nauilio, ò nò; & qual si vuole cosa, che loro ne diranno, quello ne debba esser seguito. Percioche alle volte, & tutte le più volte, se alcuno * di ventura, * interuenisse ad alcuna naue, fusse messo in fede di alcuni mercanti, tutta volta diriano loro, che per colpa della exarcia, che la naue hauea, che non sarà sufficiente, saria interuenuto quel caso, che loro haueano sostenuto; & perciò se la cognoscentia de i buoni huomini non fusse, tuttauia sariano condennati i patroni.*

* *Cas* [geval)
* *Que* (het welk)

C A P. CCLXIX.

Di Maestro d'ascia, & Calafato.

C*Ome in* [1] *vno capitolo sopradetto si dichiara, & dimostra*, de i maestri di ascia, & de i calafati, che hauranno alcuna opera da fare, come sono tenuti, & obligati à quel patrone, di chi l'opera sarà, & che in potere ne li hauerà messa; & del patron, che l'opera hauerà consegnata, di che è tenuto a i maestri d'ascia, & di che no; *ma niente il capitolo sopradetto non chiarisce*, se alcuni de i detti maestri prometteranno di lauorare con alcuno patrone di naue, o nauilio, se quello, che promesso hauranno, non volessero attendere, di che li saranno tenuti, & di che nò; *et per la ragione sopradetta i nostri Antichi, che in prima cominciorono andare per il mondo, ferno questa menda, percioche tra i patroni delle naui, & i maestri sopradetti non possa hauere alcun contrasto, & dissero, & dichiararono, che ogni maestro di ascia, & calafato, che prometterà di lauorare ad alcuno patrone di nauilio, sia che facia precio, o no, con lui, è necessario, che li osserui, poiche promesso li haurà, & se lui fare non lo vorrà, è tenuto restituire, & mendarè tutto il danno, & sconcio, che quel patron, al-*

quale

1. *Uno capitolo*) siet het 51 & 52 Kap.

gedaan sal hebben; nemaar de Schipper sal gehouden zyn selvs de kosten en schaden te vergoeden, dewelken de Koopluyden, door sodanig gereetschap, als hy megenomen had, sullen geleden hebben: met dien verstande nogthans, dat de Koopluyden hier in niet enkel op hun woord sullen geloofs worden; maar dat men de saak sal hebben te stellen aan twee Goede Zee-varende Luyden, die oordeelen sullen of dat gereetschap voor sodanig een Schip bequaam was, of niet: en al het geen dat die daar van oordeelen, en verstaan, moet (by partyen) gevolgt worden. Want indien men somtyts een * *(ongeval)* * (*dat*) een Schip overkomt, aan het oordeel van sommige Koopluyden sou stellen, souden sy doorgaans, en altyt verstaan, dat het ongemak, het welk haar overgekomen is, door faute van het gereetschap van 't Schip ontstaan is, en dat het selve onbequaam is geweest: en dus souden de Schippers altyt, ingevalle datter het oordeel van de Goede Luyden niet en was, veroordeeld worden.

K A P. CCLXIX.

Van den Timmerman, en Brewer.

ALhoewel te vooren in ' seker Kapittel verklaart, en aangeweesen is, *hoe verre de Timmerluyden, en Brewers, die eenig werk aangenomen hebben, gehouden, en verbonden zyn aan den Schipper, die haar dat werk gegeeven en bestelt heeft: mitsgaders hoe verre de Schipper, die het werk gegeeven heeft, gehouden is aan de Timmerluyden*; so word egter in het bovengemelde Kapittel niet verklaart, *waar in de voorsz. Meesters aan den Schipper gehouden zyn, als sy beloofs sullen hebben met hem te arbyden, en onwillig zyn om haar belofte te presteeren*; En om de voorsz. rede hebben onse voor-vaderen, die aldereerst ondernomen hebben de Waereld te berysen, deese verbetering gemaakt, en, op datter tussen de Schippers en de voorsz. Meesters geen dispuut sou konnen ontstaan, gesegt en verklaart, dat alle Timmerluyden en Brewers, dewelken eenig werk van een Schipper sullen aangenomen hebben, gehouden zyn het selve absolut te volvoeren, sonder onderscheyd, of 'er eenig verding aangaande het loon gemaakt sal zyn, of niet; nademaal dat sy 't aangenomen, en beloofs hebben; en in cas van onwilligheyd, sullen sy gehouden zyn al de schaden en interessen te betaalen, die de Schipper, van welke sy het werk sullen aangenomen hebben * *(sal konnen*

 bewysen

*quale lui hauea promesso di lauorare *. Saluo imperò, che à i sopradetti maestri non l'hauesse tolto impedimento di Dio, nè di Signoria.*

I. *Et per quella ragione medesma ogni patrone di naue, ò nauilio, che prometterà di consegnare alcuno lauoro ad alcuno, ò alcuni de i sopradetti maestri, & non l'osseruasse, vi è tenuto di dare il loro salario, il quale con loro haueua accordato. E se per ventura tra di loro precio alcuno fatto non sarà, il patrone della naue, o nauilio, che quel mancamento hauera fatto, è tenuto di dare tutto, & in tanto come altri maestri piglieranno ne i lauori, che loro hauranno; ancora è tenuto di più il patrone della naue, che quel mancamento haurà fatto a i sopradeti maestri, di restituire tutto il danno, che loro ne hauessero sostenuto, & ne aspettassino sostenere: risguardato impero quel lauoro, che quel patrone haueapromesso di consegnare, sia poco, ò assai; & risguardato ancora, che à quel patrone di quella naue, ò di quel nauilio non l'hauesse tolto impedimento di Dio, ò di Signoria; & risguardato il valore, & bontà de i sopradetti maestri.*

* *Pora metre en ver que Sostengut ne hzia, è encara ne spera a sostenir* (sal konnen bewysen dat hy daar door geleden heeft, of nog moet leyden)

C A P. CCLXX.

Di seruitore, & di patrone.

SE alcun patron di naue, ò di nauilio terrà alcun seruitore per tempo deputato, necessario è, che il detto seruitore osserui tutti i patti, che con il patrone della naue hauerà accordato: & è ragione, che come il seruitore è tenuto osseruar i patti, che con il patrone haurà accordati, che il detto patrone sia tenuto osseruar tutto quello, che al detto seruitore haurà promesso. Et se il detto seruitore morisse innanzi del tempo, che lui hauea accordato seruire, il detto patrone è tenuto, & obligato di dare, & pagar a i propinqui del detto seruitore, per tutto & in tanto come lui haurà seruito, senza contrasto. Et se per ventura il patrone della naue morisse, il detto seruitore è tenuto di seruir a li heredi & propinqui del patrone, che morto sara, per tanto tempo, come lui promesse il giorno, che si accordò, senza contrasto; & li heredi, ò propinqui sono tenuti osseruare al detto seruitore tutto quello, che quello li hauea promesso in tempo della vita sua. Imperò è da intender, che il detto seruitore non sia tenuto di seruire a i detti propinqui, ò heredi,

bewysen daar door geleden te hebben, of nog te moeten lyden) ten ware nogthans, dat de voorsz. Meesters verhinderd waren geweest door belet van den Hemel, of van Hooger hand.

I. En op gelyke wyse zyn ook de Schippers, dewelken aan eenige der voorsz. Meesters belooft sullen hebben eenig werk te geeven, en sulks niet nakomen, gehouden het bedonge Loon te betaalen. En so 't sake was, dat 'er tussen hen luyden geen verding aangaande het loon gemaakt sal zyn, sal de gebreekige Schipper gehouden weesen soveel te betaelen, als andere Meesters aan diergelyke werk verdiend souden hebben; en daarinboven sal de Schipper, die ten opsigte van deese Meesters in gebreeke sal gebleven zyn, gehouden weesen alle geledene, en nog te leyden schaden, te betaalen: Maar men moet reguard neemen op het werk selvs, dat sodanig een Schipper belooft sal hebben te geeven, of het groot, of kleyn is; als mede of ook de Schipper verhindert is geweest door belet van den Hemel, of van Hooger Hand; en eyndelyk van wat ervarentheyd en bequaamheyd de voorsz. Meesters zyn.

Een Schipper, die met de Timmerluyden over eenig werk gecontracteert heeft, is schuldig het selve te verschaffen

KAP. CCLXX.

Van de knegt, en de Schipper.

ALs de Schipper een Knegt voor een tyd aanneemt, is deselve knegt schuldig het contract, met den Schipper aangegaan, in allen deele na te komen: en het is redelyk, dat, gelyk de knegt schuldig is, al het geen, dat hy den Schipper belooft heeft, na te komen, alsoo ook den voorsz. Schipper gehouden zy, al het geen, dat hy aan den voorsz. knegt belooft sal hebben, na te komen. En by aldien dat de voorsz. knegt binnen de tyd van de Huur mogt komen te sterven, sal de voorsz. Schipper aan de naast-bestaanden van de voorsz. knegt gehouden zyn naar beloop van de tyd, die hy gediend sal hebben, te voldoen, en te betaalen sonder tegen seggen. En so 't sake was, dat de Schipper quam te sterven, sal de voorsz. knegt gehouden zyn de Erfgenamen, en naast-bestaanden van den overlede Schipper te dienen, voor so veel tyds, als deselve sig ten dage van de Huur verbonden sal hebben, sonder disput. En de Erfgenamen, en naast-bestaanden sullen gehouden zyn aan dien knegt alles te presteeren, wat deselve hem by syn leven belooft had: met dien verstande nogthans, dat de voorsz. knegt niet gehouden sal zyn

heredi, se non per tanto come quella naue andasse, & [1] spese per comandamento, & per bisogno de i detti heredi, ò propinqui di quello, che morto sarà.

I. *Et se i detti heredi, * propinqui venderanno, ò [2] destribuiranno quella naue, ò quel nauilio, innanzi che il detto seruitore habbia finito il detto tempo, che con quello, che morse, haueua accordato, il detto seruitore debba esser libero nel tempo, che quella naue, ò quel nauilio sarà stato venduto; & i detti propinqui, ò heredi sono tenuti pagare il detto seruitore, per tanto, come haurà seruito a loro, & al morto senza niun contrasto. E * per auentura li detti propinqui, ò heredi non hauessero di che pagare, il detto seruitore debba esser pagato del precio, che di quella naue, ò nauilio si sarà hauuto; & se detti propinqui, ò heredi del precio, che della detta, ò nauilio si sarà hauuto, non lo vorranno pagare, il detto seruitore se ne può, & se ne debba ritornare a quella naue, o quel nauilio, che lui seruito haueua; perciò come è ragione, che in qualsi vuole cosa, che l'homo faci seruitio, ò alcun lauoro, che quel lauoro, il debba pagare: perche quello, il quale comprerà tale naue, guardesi, & si debba guardare come la comprerà, percioche danno, o fastidio non li possa interuenire.*

1. *Spese*) L. *Stesse.* CATAL. *Stara*, (sal weesen) of staan.
* *E* (en)
2. *Destribuiranno*) *qui Malum distribuent! an ut Q. Fabius Labeo, qui captas naves cum Antiocho Rege divisurus medias omnes secuit? sed navim si dividas nec tu nec socius habebis ait Cassellius apud* Macrob. lib. 1. c. 6. *Rectius itaque in* CATAL. alienaran (*alienabunt*)
* *Si* (indien)

C A P. CCLXXI.

Di stiua di vettine, o botte votte.

SE alcun patrone di naue, ò di nauilio nauichera in Barberia, o in Hispagna, o in alcuna altra parte, se alcuni mercanti metteranno nella naue, ò nel nauilio, [1] stiua di botte, ò vettine votte, per portare ad alcuna parte, se la stiua anderà integra, & se li mercanti non hauessino fatto precio di nolo per causa di quella robba, o stiua, o vettine con il patrone della naue, quando il patrone di quella naue, ò di quel nauilio sarà giunto à quel loco, doue quella stiua, ò vettine debba discaricare, sia in libertà del patrone della naue, ò nauilio di riceuere quello nolo, che gli piacerà, ò di hauere la mettà di quella stiua, che lui portata haurà; poiche pretio

1. *Stiva di botte*) siet het 288. Kap.

de voorsz. Vrinden of Erfgenamen langer te dienen, als het voorsz. schip ' zyn, en vaaren sal op ordre, en voor rekening van de voorsz. Erfgenamen, of Vrinden van den overlede.

I. En so wanneer de voorsz. Vrinden, * (*en*) Erfgenamen het schip komen te vervremden, of te ' verkoopen, voor dat die knegt syn tyd, waar voor hy sig aan den overlede verhuurt had, uyt gediend heeft, sal die knegt, so haast als het schip verkoft sal zyn, ontslaagen weesen: en de voorsz. Vrinden, of Erfgenamen sullen gehouden zyn den voorsz. knegt te betaalen, voor so veel tyds, als hy haar, en den overlede gediend sal hebben, sonder tegen seggen. En * (*by aldien*) dat de voorsz. Vrinden, of Erfgenamen niet in staat mogten zyn om te betaalen, sal de voorsz. Knegt uyt de penningen, die van het schip gekomen sullen zyn, betaalt worden: en so de voorsz. Vrinden of Erfgenamen onwillig waren, om hem te betaalen uyt de penningen, die van het schip gekomen sullen zyn, kan, en moet de voorsz. knegt weer op het Schip gaan, daar hy op gediend heeft: want het is redelyk dat een ygelyk uyt dat geene betaalt worde, waar aan hy syn dienst, of arbeyd besteet heeft: dierhalven moet een ygelyk, die sodanig een schip komt te koopen, omsigtig zyn, en sien hoe hy koopt, op dat hy 't sig niet beklaage, of tot schade vervalle.

Als de Schipper gesturven is, en het Schip door de erfgenamen verkoft word, is de knegt ontslaagen en moet by de tyd af betaalt worden.

KAP. CCLXXI.

Van een Lading Potten, of leege Vaaten.

EEn Schipper sullende vaaren na Barbaryen, of na Spanjen, of elders anders heen, indien eenige Koopluyden een ' lading van Tonnen, of ledige Potten in syn schip komen te brengen om elders heen te voeren, en die tonnen geheel sullen overgebragt worden, en de Koopluyden geen verding aangaande het vragt-loon van dat Goed, of van die tonnen, of potten met den Schipper gemaakt sullen hebben, sal 't den Schipper vry staan, so wanneer hy gekomen sal zyn ter plaatse, daar hy die tonnen, of potten moet lossen, sodanige vragt te eyssen als 't hem believen sal; of anders sints de helft van de tonnen, die hy gevoert heeft, aan sig te houden: nademaal datter geen verding aangaande het vragt-loon gemaakt sal zyn. Maar in gevalle dat de Schipper eenig verding, of akkord aangaande het

tio alcuno non ci sarà fatto di nolo. Imperò se il patrone della naue, ò del nauilio hauesse fatto alcuno patto, ò alcuno accordo per conto del nolo per la detta stiua, ò vettine, quello accordo, ò patto è necessario che lui osserui.

I. *Imperò se la stiua sopradetta non andasse integra, anzi anderà disfatta, se disfatta anderà, il patrone della naue, ò del nauilio non debba hauere la mettà, sia che ne habbia fatto precio di nolo, o no; ma puonne pigliare nolo, che sia sufficiente; per laquale ragione non debba hauere la mettà delle botte disfatte, come * integre, se nessuno precio non ci fusse fatto? percioche, quando il patrone della naue, ò nauilio era in quel loco, ò ad alcun altro, doue trouasse robba, che volesse portare à nolo, lui il potria portare;* & perciò hauria a perdere quel nolo. Et ancora per altra ragione, che se lui disfaceua, per ventura li costaua più di conciare, & dirizar, che lui non hauria della robba, che lui portria portare à nolo; perciò è ragione che habbia, & debba hauere la mettà della stiua, che andrà integra, & non di quella, che andrà disfatta: & ancora per altra ragione, che per auentura, se lui portasse la stiua disfatta, & fusse il loco, doue lui trouasse robba, lui la può portar senza suo danno, & può metter quella stiua, che disfatta anderà, * postame. Et per la ragione sopradetta non debba hauer la mettà della stiua, che porterà disfatta, come di quella, che porterà integra.*

* *De les* (van de)
* *E ell, per portar la stiba encondret, no la pora levar* (en hy, om dat vaatwerk heel over te voeren, deselve niet heeft konnen me neemen.)
* *Per* (voor.)

CAP. CCLXXII.

Come la robba può esser riceuuta, ò lassata per il nolo.

SE *alcuno patron di naue ò nauilio, che haurà noleggiata la sua naue, ò nauilio ad alcuno, ò alcuni per andar oltra il mare, ò in Alessandria, ò in Armenia, ò in alcune altre parti, i mercanti sono tenuti pagare il nolo al patrone della naue, ò nauilio in quel modo, che con lui hauranno accordato, & se i detti mercanti pagar non lo vorranno, lui si può ritenere tante di robbe, che vaglia il suo nolo, ò più, o lo scriuano per lui, come che*

vragt-loon der voorsz. tonnen, of potten gemaakt sal hebben, is hy gehouden sodanig verding, of akkord na te komen.

I. Dog so de voorsz. tonnen niet geheel, maar in duygen gevoert sullen worden, sal de Schipper, in cas datse in duygen gevoert worden, niet vermogen de helft aan sig te houden (sonder onderscheyd of hy eenig verding aangaande het vragt-loon gemaakt sal hebben, of niet) maar hy sal alleen een redelyk vragt-loon genieten. En om wat rede sal hy so wel niet vermogen van de tonnen, die in duygen geslagen zyn, de helft aan sig te houden, als * (*van die geenen, die*) heel blyven, in cas datter geen verding aangaande het vragt-loon gemaakt sal zyn? om deese, namentlyk, dat de Schipper, toen hy aldaar, of elders anders was, daar hy Goederen vond, deselven wel om vragt had konnen voeren, indien hy gewild had; * (*en terwyl dat hy die tonnen heel most overvoeren, deselven heeft moeten laaten*) en also die vragt misschen. En nog om een andere rede, om datse in duigen geslagen zynde mogelyk meer souden kosten van weer op te slaan, en in malkander te kuypen als het vragt-loon van het selve goed bedraagen sou, het welk hy om vragt had konnen voeren: en daarom is het redelyk dat hy de helft van die tonnen aan sig moet houden, die hy geheel sal overgevoert hebben, en niet van die geenen, die hy aan duygen gevoert heeft. En eyndelyk nog om een andere rede, om dat ingevalle dat hy die tonnen in duygen sal voeren, en aan een plaats zyn, daar hy goederen vind, deselven sonder eenig nadeel kan voeren, en die tonnen, dewelken hy in duygen voeren sal, onder * (*voor*) Garniering gebruyken: en om de voorsz. rede moet hy van de tonnen, die hy in duygen voert, niet op gelyke wyse de helft hebben, als van die geenen, die hy geheel overvoert.

Als de tonnen aan schoven, of in duygen overgevoert worden, is de Schipper niet bevoegt om de helft na sig te neemen.

KAP. CCLXXII.

Op wat wyse het goed voor de vragt kan genomen, en gelaaten worden.

EEn Schipper hebbende syn schip aan deesen of geenen verhuurt om te vaaren aan geene zeyde des Zees, of na Alexandrien, of Armenien, of elders anders heen, zyn de Koopluyden gehouden de vragt aan den Schipper ingevolgen van het contract te betaelen; en so de voorsz. Koopluyden onwillig zyn om te betaalen, sal deselve, of de Schryver in syn naam so veel, en meer Goed als de vragt be-

che in [1] *vno capitolo disopra è detto. Imperò se i detti mercanti li uorranno lasciare la robba, che lui portata haurà per il nolo, che loro promissero di dare, lui la debba riceuere, che in altro modo non può contrastare: saluo imperò tutti i patti, & accordi* * *di lui à loro fussero fatti. Imperò è da intendere, che se naue, ò nauilio fusse noleggiato à precio certo, cio è ascarso, & la robba non fusse tutta vna, ciò è che quei mercanti, che hauranno noleggiato la naue, ò nauilio à precio certo, hauranno alcuno fascio,* [2] *ò fasci di seta, ò zafferanno, ò di grana, ò d'alcuna altra cosa, che fusse nobile mercantia, & tutta l'altra robba, che loro per il nolo lasciare vorranno, non valesse il nolo, il patrone della naue non è tenuto pigliarla, se non vuole, che bisogno è che il patrone della naue sia pagato del nolo, poiche robba ci sarà, che li basti: saluo imperò tutto l'accordo, che di lui a loro fusse stato fatto.*

I. *Imperò se i detti mercanti fussero in loco, doue non potessero vendere quella robba, ne hauer moneta, & loro l'haurano con alcuna altra robba à barattare, li detti mercanti sono tenuti di dare tanto di robba al patrone della naue, che sia bastante al suo nolo, se lui riceuere la vorra; & se il detto patrone della naue, ò nauilio riceuere non la vorrà, li detti mercanti sono tenuti pagare il nolo, se tutta la mercantia loro se ne sapessi consumare, che bisogno è che il patrone della naue sia pagato; saluo, che debba essere inteso à buono vso, & à buona intentione. Et se il patrone della naue volessi far gratia à detti mercanti di aspettarli per il nolo, che ha da hauere, per insino che loro siano ritornati in quel loco, doue si partirono, ò in altro, doue loro potessino far vendita di quella robba, che loro haueranno riceuuta à baratto, lui il può fare, che marinaro, ò altri non gli può contrastare, ne il debba fare; saluo imperò a i marinari ogni promessa, che il patrone della naue, o nauilio, gli hauessi fatta. E se il patrone farà la gratia sopradetta, li detti mercanti sono tenuti di dare al patron della naue guadagno per soldo, & per lira, in quel modo, che lor guadagneranno di tutto quello, che loro dar doueranno di nolo; & se loro per ventura non guadagnassero, loro sono tenuti di dare al patron della naue tutto il suo nolo, che non è dibisogno, che per fare seruitio, lui ne habbia danno; &*

1. *in uno capitolo*) siet het 96, &. 81. Kap.
* *Que* (dewelke.)
2. *O fasci di seta*) siet 19, & 267 Kap.

vragt bedraagt, konnen aanhouden gelyk in een voorgaande[1] Kapittel gesegt is. Maar als de voorsz. Koopluyden hem het goed, het welk hy gevoert sal hebben, voor het bedonge vragt-loon willen laaten, moet hy daar meede te vrede zyn, sonder tegen seggen: behoudens nogthans alle conventien, en verbintenissen * (*die*) sy met den ander sullen aangegaan hebben. Maar so wanneer het schip voor seker bedonge geld, dat is, by de hoop bevragt sal zyn, en de goederen niet allen van eenderly soort zyn, namentlyk, ingevalle dat die Koopluyden, dewelken de vragt by de hoop bedongen hebben, een of[2] meer Baalen van Seyde, Zafferaan, Conchenille, of andere pretieuse Waaren, en Koopmanschappen 't scheep sullen hebben, en al het andere goed, dat sy voor de vragt willen laaten, de vragt niet waardig sal zyn (in sodanig een geval) sal de Schipper tegens syn dank niet gehouden zyn het selve aan te neemen; want de Schipper moet volkomentlyk van syn vragt-loon voldaan worden, terwyl dat 'er goeds genoeg is: behoudens nogthans alle conventien die hy met haar gemaakt mogt hebben.

De Schipper beboeft geen ander goed voor de vragt aan te neemen als dat selve, dat hy op sijn bodem gevoert heeft.

I. Maar ingevalle dat de voorsz. Koopluyden elders mogten weesen, daar sy geen gelegentheyd hadden om het voorsz. goed te verkoopen, of te gelde te maaken, en genootsaakt wierden het selve tegen ander goed te verruilen (in sodanig een geval) moeten de voorsz. Koopluyden so veel van dat goed aan den Schipper overgeeven, als denselve voor syn vragt-loon sal competeeren, indien hy 't sal willen aaneemen; en by aldien dat de voorsz. Schipper het niet sal willen aanneemen, sullen de voorsz. Koopluyden gehouden zyn de vragt te betaalen, al souden alle haare Koopmanschappen daar aan besteet worden; want de Schipper moet nootsaakelyk voldaan zyn; het welk nogthans naar Styl, en Gebruyk, in een goede sin moet op genomen worden. En is 't, dat de Schipper ten opsigte van de voorsz. Koopluyden, de goedheyd sal willen hebben, van te wagten met het vragt-loon, dat deselven hem schuldig zyn, totter tyd dat deselven sullen weder gekomen zyn ter plaatse, daar sy afgevaaren waren, of ter plaatse daar sy gelegentheyd sullen vinden om het selve goed, het welk sy in geruilt hadden, te verkoopen, kan hy 't doen, sonder dat het bootsvolk, of jemant ter waereld hem sulks kan, of mag bedisputeeren: behoudens nogthans, ten aansien van het bootsvolk, alle beloften, die de Schipper aan haar gedaan sal hebben. En in gevalle dat de Schipper het voorsz. faveur komt te doen, sullen de voorsz. Koopluyden gehouden weesen aan den Schipper een part in de winst te geeven, naar beloop van de winst, die sy

Maar mag in sekere gevallen wel wagten, tot dat de Koopluy-

& perciò come non rimane per lui se loro non guadagnano, nè per colpa sua. E il patron della naue è tenuto di dare à marinari guadagno, per i lor salarii in quel modo, che lui lo riceuerà da mercanti. Saluo imperò tutti i patti, & accordi, che fussero fatti tra il patrone della naue, & il mercante, & ancora i marinari.

II. *Imperò se la naue, ò nauilio fusse noleggiata à canterate, se i mercanti non obligheranno l'vna robba*[1] *per l'altra al patron della naue per il nolo, il detto patrone non può nè debba ritenere l'vna robba per l'altra, poiche al noleggiar non si accordò. Perche ogni patron di naue, ò nauilio si guardi, & si debba guardar già come noleggierà, & come nò: percioche danno non li possa interuenire; & guardesi il patron della naue à chi noleggierà, & a chi nò: che bisogno è, che il marinaro haurà* (fatto)[2] *il suo salario, habbia il patron della naue il suo nolo, o nò; poiche il marinaro haurà fatto il suo seruitio nel viaggio. E per la ragione di sopra detta fù fatto questo capitolo.*

1 *Per l'altra* (siet boven Kap. 119.)
2 *Il suo salario* (siet boven Kap. 190.)

CAP. CCLXXIII.

Di naue di mercantia pigliata per * armata.

SE alcuna naue, o nauilio armato, o altra fusta, che entrerà in corso, o ne vscirà, o ci sarà, si riscontrerà con alcuna altra naue, ò nauilio di mercantia, se quella naue di mercantia sarà de nimici, & il carico fusse d'inimici, in questo non bisogna altro dire; percioche ciascuno è tanto sauio, che già sa quello, che se ne ha da fare, perciò non bisogna mettere alcuna ragione in tal caso. Imperò se la naue, che pigliata sarà, fusse d'amici, & le mercantie, che lei porterà saranno de' nimici, l'Amiraglio della naue, o del nauilio armato può sforzare, & constringere quel patrone di quella naue, o di quel nauilio, che lui pigliato haurà, che lui con quella

sua

* *Nau* (een schip).

op het selve Goed sullen gedaan hebben, het welk sy voor de vragt souden hebben moeten laaten, pond ponds gelyk; en so sy geen winst sullen gedaan hebben, sullen sy gehouden zyn de volkome vragt te betaalen, want deselve moet geen schade leyden, met haar luyden dienst te doen; temeer dewyl dat het aan hem niet staat, en dat hy geen oorsaak is geweest, dat sy geen winst daar aan doen. En de Schipper is aan het bootsvolk gehouden sodanige winst op haar loon te geeven, als hy selfs van de Koopluyden genoten sal hebben: behouders nogthans alle conventien, en verbinteniffen die tussen den Schipper, Koopluyden, en bootsgesellen gemaakt mogten zyn.

den gelegentheyd hebben om te betaalen.

II. Maar als het schip by de Quintaal bevragt sal zyn geweest, en de Koopluyden het eene goed voor het[1] ander aan den Schipper voor het vragt-loon niet sullen verbonden hebben, kan nog mag de Schipper het eene goed voor het ander niet aanhouden, ten ware dat sulks expressely in de bevragting bedongen was; dierhalven moeten alle Schippers van te vooren sien, op wat conditien sy de vragt aanneemen, of niet, op dat sy niet tot schade vervallen: ook moet een Schipper sien van wien hy vragt aanneemt, of niet; want het zy dat de Schipper syn vragt-loon bekomt, of niet, moet het bootsvolk, dat de Reis uytgediend heeft, in alle gevallen de [2] huur hebben. En om de bovengemelde rede is dit Kapittel gemaakt.

Als het schip by de Quintaal bevragt is, vermag de Schipper het eene goed voor de vragt van het andere niet te houden.

K A P. CCLXXIII.

Van een koopvaardy-schip, dat door een gewapend * (schip) *genomen is.*

ALs eenig gewapend schip, of ander vaartuyg dat ter Roofvaart inkomende, of uytgaande, of elders zynde, een ander schip, dat ter Koopvaardy uyt gerust is, ontmoet sal hebben, en het Koopvaardy-schip een vyandelyk schip is, en ook de lading van het selve de Vyanden is toebehoorende sal het niet nodig zyn om daar van te sprecken, want een iegelyk is van sig selfs wel so wys, dat hy weet wat hem in sodanig een geval te doen staat: en daarom is het onnodig iets des aangaande voor te schryven. Maar byaldien dat het schip, dat genomen sal zyn, aan Vrinden, en de Koopmanschappen, die in het selve zyn, aan Vyanden toebehooren, in sodanig een geval sal den Admiraal van het gewapende schip, den Schipper van het schip, dat door hem genomen is, konnen dwingen, en den selve de Koopmanschappen, die de Vyanden toebehooren, konnen doen voeren,

sua naue li debba portar quello, che de' suoi nemici sarà, ancora che lo tenga in quella naue per insino che l'Amiraglio, o huomo per lui l'habbia à se, in luoco, che non habbia paura, che i nimici (non) *li possono torre; l'Amiraglio impero pagando à quel patrone di quella naue, o nauilio tutto il nolo, che lui hauer douea, se la portasse in loco, doue scaricare il doueua, come nel cartolario sarà trouato scritto; & se per ventura cartolario alcuno non si sarà trouato, il patrone della naue debba esser creduto per suo giuramento per conto del detto nolo.*

I. *Ancora più, se per ventura, quando l'Amiraglio, ò huomo per lui sarà in loco, doue quel, che guadagnato hauerà, potrà saluare, se lui vuole, che quella naue, ò nauilio, che pigliata hauerà, li porti quello, che guadagnato haurà, lui ne li debba portare al detto Amiraglio, ò à quello, che per lui ci sarà; imperò debbasi accordare con lui; & qual si vuole accordo, o patto, che tra di loro fatto sarà, il detto Amiraglio, ò quello, che per lui ci sara, è dibisogno, che si osserui: & se per ventura tra di loro accordo, ò patto alcuno per conto del nolo fatto non sarà, il detto Amiraglio, o quello, che per lui ci sarà, è tenuto a pagar il nolo a quel patron della naue, ò nauilio, che quel guadagno portato haurà in quel loco, doue che loro hauranno voluto, tutto, & in tanto come altra naue, o altro nauilio ne douesse hauer di nolo per simigliante robba, & ancora più, senza contrasto: & sia inteso, poiche quella naue, ò nauilio sarà gionta in quel loco, doue il detto Amiraglio, ò quel, che per lui ci sarà, potrà ristorar quello, che guadagnato haurà; è da intender, che fusse in loco de amici, per insino in quel loco, doue lui vorrà la porti.*

II. *Et se per ventura quel patrone di quella naue, ò nauilio, che loro pigliato hauranno, ò alcuni de i sopradetti marinari, che con lui saranno, diranno,* che hanno alcuna robba, che è la loro, in quella naue, ò nauilio, *se è mercantia, loro non debbano esser creduti per loro semplice parola, anzi debba essere visto, & riguardato il cartolario della naue, se ritrouato ci fusse; & se per ventura cartolario nessuno ritrouato non ci sarà, il patrone della naue, o i detti marinari debbano far giuramento; & se per lor giuramento diranno,* che quella robba è la loro, *il detto Amiraglio, o quello, che per lui sarà, ne li debba dare senza contrasto; risguardato imperò la fama di quei, che giuramento faranno, & che la robba dimanderanno. Et se per ven-*

en in desselfs schip, en op sijn bodem laaten, tot dat den Admiraal, ofte desselfs Commissionaris het in sijn magt gekreegen, en op sodanig een plaats sal overgebragt hebben, dat hy niet bevreest hoeft te zyn, dat de Vyanden het sullen herneemen: des sal den Admiraal gehouden zyn aan den Schipper het volkome vragt-loon te betaalen, dat deselve sou genooten hebben, ingevalle dat hy het goed ter gedestineerder los-plaatse had overgebragt, so als dat by het scheeps-boek bevonden word; en als 'er geen scheeps-boek is, sal de Schipper, voor soo veel dat vragt-loon aangaat, op syn eed gelooft worden.

Als de Schipper van het genome schip, de lading der Vyanden, eens aan een veylige plaats gevoert heeft, en den Admiraal begeert dat hy se verder voeren sal, moet deselve op nieuws voor het vragt-loon accordeeren.

I. Voorts so den Admiraal, ofte desselfs Commissionaris gekomen zynde ter plaatse, daar hy in staat sal zyn om het genome goed te konnen beschermen, begeeren sal dat het schip, het welk hy genomen heeft, de lading, die hy met het selve genomen heeft, verder sal voeren; moet hy ten dienste van den voorsz. Admiraal, ofte desselfs Commissionaris, het verder voeren; en deselve moet met hem daar over akkordeeren; en de voorsz. Admiraal ofte desselfs Commissionaris is gehouden de conventie, ofte het verding, dat tussen hen luyden gemaakt sal zyn, te voldoen, hoedanig het ook mogte weesen. En so 't sake was, dat'er tussen hen luyden geen conventie of akkord over het vragt-loon gemaakt sal zyn, sal den voorsz. Admiraal, ofte desselfs Commissionaris gehouden zyn aan den Schipper, die de genome goederen na sodanig een plaats gevoert sal hebben, als deselve begeert had, so veel, en meer voor vragt te betaalen, als een ander schip van gelyke goed aan vragt sou genooten hebben, sonder disput: het welk te verstaan is, na dat het schip gekomen sal zyn ter plaatse daar den voorsz. Admiraal, ofte desselfs Commissionaris in staat sal zyn, om het genome goed te konnen beschermen; namentlyk dat het in Vrinden-lande, en ter selver plaatse gekomen sal zyn, werwaarts hy gewild had dat men het soude voeren.

Den Admiraal is gehouden aan den Schipper, en de Matrosen, die van syn vyanden niet zyn, hun goed te restitueeren.

II. En als de voorsz. Schipper van het genome schip, of iemant van het boots-volk, dat met hem vaart, voorgeeft, *dat sy eenig goed in het selve schip zyn hebbende, het welk haar in eygendom toebehoort*, sullen sy, indien dat het Koopmanschap sal zyn, niet enkel op hun woord gelooft worden; maar men sal het scheeps-boek nasien, en examineeren, so der een scheeps-boek sal gevonden worden; en so der geen scheeps-boek gevonden word, sal de Schipper, of het voorsz. boots-volk, sulks met Eede moeten bevestigen; en als deselven onder Eede sullen verklaart hebben, *dat het selve goed haar toe-*

ventura il patrone di quella naue, o nauilio di mercantia, che pigliato ſarà, contraſterà, che non vorrà portare quella mercantia, che nella ſua naue, o nauilio ſarà, & ancora ſarà de' nimici, per inſino che quelli, che guadagnata l'hauranno, la tenghino in loco ſicuro, per comandamento, che il detto Amiraglio li faccia, il detto Amiraglio il può metter a fondo, ò far metter, ſe lui vorrà; ſaluo, che debba riſtorar le perſone, che ci ſaranno, & neſſuna ſignoria non lo può conſtringer de dimanda, che nelli fuſſe fatta: imperò e da intendere, che tutto il carico, che in quella naue, ò nauilio ſarà, ò la maggior parte fuſſe de nimici.

III. *Et ſe per ventura la detta naue fuſſe de' nimici, & il carico, che nella detta naue ſarà, fuſſe d'amici, i mercanti, che nella detta naue ſaranno, & de liquali il detto carico fuſſe, tutto, o in parte, ſi debbano accordar per conto della detta naue, che di buona guerra è, con il detto Amiraglio per alcuno precio ragioneuole, come che loro potranno, & il detto Amiraglio debba far tutto accordo, o patto, che ragioneuole fuſſe, & lui ſopportare poſſa alla giuſta ragione. Imperò ſe i detti mercanti con il detto Amiraglio accordo, o patto fare non vorranno, il detto Amiraglio può, & debba almarinare la detta naue, & mandare in quel loco doue armato fuſſe; & i detti mercanti ſono tenuti pagar il nolo alla detta naue del tutto, & in tanto, come ſe haueſſe portato il detto carico in quel loco, doue portare lo douea, & altro nò: & ſe per auentura i detti mercanti ſaranno dannificati per cauſa di quella forza, che il detto Amiraglio li haurà fatta, il detto Amiraglio non è di niente tenuto, percioche i detti mercanti non volſero fare il detto accordo, o patto con il detto Amiraglio, per conto della naue, che di buona guerra ſarà: & ancor per altra ragione, percioche alle volte valerà più la naue, che non valeranno le mercantie, che porta. Imperò ſe i detti mercanti ſaranno volonteroſi di far il detto accordo, o patto con il detto Amiraglio,* fare non vorrà per ſuperbia, che hauerà, &, come diſopra ſi è detto, forzeuolmente con i detti mercanti ſe ne porterà il carico ſopra detto, nel quale diritto alcuno non ci haurà, i detti mercanti non ſono tenuti pagar il nolo in tutto, o in parte alla detta naue, ne ancora al detto*

* *E lo ſobre dit Almirall* (en de voorſz. Admiraal.)

lehoort, ſal den voorſz. Admiraal, ofte deſſelfs Commiſſionaris gehouden zyn, haar het ſelve te laaten volgen, ſonder tegenſeggen; des nogthans reguard neemende, hoe die geenen, dewelken het goed opeyſſchen, en den Eed komen te doen, ter naam en faam ſtaan. En ſo de Schipper van het Koopvaardy-ſchip, dat genomen ſal zyn, weygerig is, en deſelve Koopmanſchappen, die in ſyn ſchip geladen zyn, en de vyanden toebehooren, op het bevel des voorſz. Admiraals niet wil voeren na ſodanig een plaats, daar die geene, die ſe verovert heeft, deſelven kan beſchermen, ſal de voorſz. Admiraal (ſo hy wil) vermogen het ſchip in de grond te booren, of te doen booren; maar de menſchen, die daar op zyn, ſal hy moeten ſpaaren; en geen Regter ſal hem ter dier ſake konnen condemneeren, ſo hy daar over geactioneert word: met dien verſtande nogthans, dat al de lading, die in het ſelve ſchip was, of het grootſte gedeelte de Vyanden moet hebben toebehoort.

Hoe den Admiraal, die het ſchip genomen heeft, en de Koopluyden, die op het genome ſchip zyn, ſig hebben te dragen, in cas, dat het ſchip aan Vyanden, en de lading aan Vrinden toebehoort.

III. En ſo 't ſake was, dat het voorſz. ſchip aan Vyanden, en de lading, die in het voorſz. ſchip is, aan Vrinden toebehoorde, ſullen de Koopluyden, dewelken ſig in het voorſz. ſchip bevinden, en die eygenaars zyn van de voorſz. lading, geheel of ten deele, met den voorſz. Admiraal voor het ſelve ſchip, (als zynde van goede Prinſe) moeten accordeeren tot een redelyk rançoen, ſo als ſy beſt konnen; en den Admiraal moet al doen wat redelyk is, en wat hy ordentelyker wyſe kan doen. Maar als de voorſz. Koopluyden ſig met den voorſz. Admiraal in geen verdrag of akkord willen inlaaten, moet deſelve het voorſz. ſchip meéneemen, en opbrengen ter plaatſe daar hy uytgeruſt is: en de voorſz. Koopluyden zyn gehouden de vragt aan het voorſz. ſchip te betaalen, niet anders als of de voorſz. lading met het ſelve ter gedeſtineerder los-plaatſe gebragt was: ſonder dat den voorſz. Admiraal ſal konnen aangeſproken worden ter ſake van eenige ſchade, die de Koopluyden door het geweld, by den ſelve Admiraal gepleegt, mogten geleden hebben; gemerkt dat de voorſz. Koopluyden het voorſz. verdrag of akkord met den gemelde Admiraal, ter ſake van dat ſchip, dat van goede Prinſe was, niet hebben willen aangaan; en dat ook het ſchip daarinboven ſomtyds meer ſou konnen waardig zyn, als de ingelaade goederen. Maar als de voorſz. Koopluyden wel genegen ſullen zyn om het voorſz. akkord, of verdrag met den voorſz. Admiraal aan te gaan, indiervoegen als geſegt is * (*en den voorſz. Admiraal*) ſig uyt hoogmoed in geen verdrag of akkord ſal willen inlaaten, en de Koopluyden met de lading,

daar

detto Amiraglio; anzi il detto Amiraglio è tenuto rendere, & restituir tutto il danno, che i mercanti sopra detti per la forza sopra detta sosteranno, o aspettano sostenere, per alcuna ragione.

IV. *Imperò se fusse caso, che la detta naue, o nauilio armato sopra detto si riscontrasse con la detta naue, o nauilio di mercantia in tal loco, che i detti mercanti, il detto accordo, o patto hauer non potessero, se i detti mercanti saranno huomini conosciuti, & tali, che il detto accordo, o patto fusse in loco securo sopra di loro, il detto Amiraglio non li debba fare la detta forza; & se la fa, è tenuto restituir il danno sopra detto, se i detti mercanti il sosteneranno; & se per ventura i detti mercanti huomini conosciuti non saranno, o il patto sopra detto pagare non potranno, il detto Amiraglio li può fare la forza sopra detta.*

C A P. CCLXXIV.

Di naue, che haurà a discaricar per caso fortuito.

SE *alcun patrone di naue, o nauilio haurà caricato del tutto, o in parte, in porto, o in spiaggia, ò in altro loco, se stando in quel loco, doue haurà caricato, o in altro loco, li venisse caso di ventura, che lui haueua scaricare tutto, o parte* (il caso di ventura *è da intendere, che li sorrisse stoppa, o alcuna catena, o catene, o perdesse alcuna exarcia, per laquale fusse in pericolo, o per nauilii armati de' nimici) se quel loco, doue il caso di ventura gli interuerrà, fussero barche da scaricar, che li potessero hauer per denari, lui le debba appigionare, & far discaricar insino che sia a saluamento* (il saluamento *è da intender, per insino che habbino trouato tal fallo, o che il dubbio sia passato.) Et se per ventura lui non trouasse barche per danari, se ci fussero alcune naui, o nauilio, che non hauessero il viaggio, il patrone della naue, o nauilio, al qual il caso sopra detto sarà interuenuto, debba dire, & dimostrare al quelli, che saranno patroni, o teneranno in comandita le dette naui, o nauilii,* che a lui è interuenuto il caso sopra detto, & che loro li debbino dar soccorso, & aiuto, per che lui possa ristaurare quella naue, o nauilio, & quella robba, che in quella è; &

daar hy geen regt ter waereld op heeft, gelyk als gesegt is, met geweld meêneemt, sullen de voorsz. Koopluyden niet gehouden weesen de voorsz. vragt aan het selve schip, of wel aan den voorsz. Admiraal, in 't geheel, of ten deele te betaalen; nemaar den voorsz. Admiraal sal schuldig zyn, alle schade, die de voorsz. Koopluyden, door het voorsz. geweld, in eenigerly maniere sullen geleden, of nog te lyden hebben, te vergoeden, en te betaalen.

IV. Maar so 't sake was, dat het voorsz. gewapende schip, het voorsz. Koopvaardy-schip op sodanig een plaats quam aan te treffen, daar de voorsz. Koopluyden geen gelegentheyd hadden, om het voorsz. verdrag, of akkord te konnen voldoen, sal den voorsz. Admiraal (so anders de gemelde Koopluyden Luyden zyn, die bekent, en suffiçant zyn, en aan welken men de voldoening van sodanig een akkord wel vertrouwen mag) sodanig geweld tegens de selven niet hebben te pleegen; en so hy sulks doet, sal hy gehouden zyn de voorsz. schade, die de Koopluyden sullen komen te lyden, te betaalen. En so de voorsz. Koopluyden niet bekent, of niet in staat sullen zyn om het voorsz. akkord te konnen voldoen, sal den voorsz. Admiraal het bovengemelde geweld tegens deselven konnen gebruyken.

Den Admiraal is gehouden de Koopluyden, die voor eerlyke, en suffiçante luyden bekent zyn, geloof te geeven voor de voldoening van het akkord.

K A P. CCLXXIV.

Van een schip, het welk door ongeval genootsaakt is te ontlaaden.

SO wanneer een Schipper sijn schip in een Have, Baay, of andere plaats, geheel of ten deele sal hebben gelaaden, en leggende aan die selfde plaats, daar hy gelaaden heeft, of aan een andere, by ongeval genootsaakt word te ontlaaden, geheel of ten deele (door *ongeval* moet men verstaan, dat hy een lek krygt, of dat de spil aan de een of aan de andere kant uytbreekt, of dat hy sijn kabels verliest, en in gevaar raakt, of dat 'er gewapende schepen van vyanden opkomen) is deselve gehouden ligters te huuren (by aldien dat 'er aan die plaats, daar hem het ongemak overgekomen is, ligters sullen zyn, die hy om geld bekomen kan) en so veel te doen ontlaaden, als de nood vereysschen sal; dat is namentlyk, dat hy het lek gevonden sal hebben, of het gevaar ontkomen zyn. En so 't sake was, dat hy geen ligters om geld konde bekomen, en datter aan die selfde plaats eenige schepen lagen, die geen vaart hadden, sal de Schipper, den welke sodanig ongemak sal overgekomen zyn, gehouden weesen, de Schippers, ofte die geenen,

& se i detti patroni, o quei, che in commandita la terranno, li vorranno far aiuto, & soccorso, senza pagamento, lui il debba riceuere, & debbali guardar di tutto il danno; & se i detti signori, e quei, che in comandita terranno le dette naui, o nauilii, vorranno hauer pagato salario, lui[1] *non è tenuto di dare in quel modo, che con loro si potrà accordare. Imperò se i detti li hauranno*[2] *dimandato troppo, & lui l'haurà concesso, & promesso, loro non ne debbano hauer tutto quello, che lui haurà promesso, anzi debba esser messo in poter de buoni huomini: per qual ragione debba esser messo in poter de buoni huomini, poiche con loro si sarà accordato? percio, che se quei li hauessero dimandato la metà della robba, & della naue, lui li hauria concessa, non per ragione, che loro ci hauessero, nè ce la debbano hauere, & percio è buona la descretion de i buoni huomini. Imperò se quella naue, laquale il pagamento haurà riceuuto, pigliasse alcun danno, quello, il qual il seruitio haurà promesso, & datto, non li è tenuto di nessuna emenda fare.*

I. *Et se per ventura nella detta naue, o nauilio non ci fusse alcuno, che servire lo volesse, lui se ne debba andare alla Signoria del loco, doue quello caso li fusse interuenuto, & con consentimento della Signoria, lui se ne può, & se ne debba servire, cauando quella naue, di chi lui se ne sarà seruito, di tutto il danno; & ancora li debba dar pagamento, se quel il vorrà, a discretione, & risguardo della detta Signoria. Et se per ventura il caso sopra detto li interuenisse in alcun loco, doue lui non trouasse tanto presto la Signoria, anzi sarà più tosto a condition di perdersi del tutto, lui se ne può servir; cauando però lui di tutto il danno, & sconcio colui, delquale sarà la naue, da chi lui si sarà seruito, & ancora, dandoli seruitio, o salario, se ne dimanderà, a discretione di buoni huomini di*[3] *naue.*

1 *Non è tenuto*) L. *Lui n'è tenuto.* CATAL. *Ell los nes teuguts.*
2 *Dimandato troppo* (siet boven Kap. 250.)
3 *Nave*] CATAL. *Mar* (de Zee)

CAP.

dewelke op sodanige schepen voor die tyd commandeeren, aan te spreeken, en te seggen, *dat hem het voorsz. ongeval overgekomen is, dat sy hem dienen te helpen, en by te staan, om het selve schip met de lading, die daar in is, te redden;* en ingevalle dat hem de voorsz. Schippers, of die geenen, dewelke op de voorsz. schepen commandeeren, te hulp willen komen, en bystaan, sonder eenig loon, is hy gehouden het aan te neemen, en deselven schadeloos te houden; en so die Schippers, of die geenen, dewelken de voorsz. schepen voor die tyd commandeeren, eenig loon sullen vorderen, [1] moet hy het betaalen, so als hy met deselven sal konnen over een komen. Maar als de bovengemelden hem [2] te veel sullen afgeeÿscht, en hy het toegestaan en belooft sal hebben, sullen deselven niet alles vermogen te neemen, wat hy misschien belooft sal hebben; maar sulks sal gestelt worden aan het oordeel van twee Goede Mannen: en waarom sal sulks gestelt worden aan het oordeel van twee Goede Mannen, daar sy nogthans indiervoegen over een gekomen zyn? daarom namentlyk, om dat hy alles sou toegestaan hebben, al was't schoon dat sy hem de helft van't schip, en van al het goed afgeeÿscht hadden, niet tegenstaande dat sy daar toe niet het minste regt hebben, of behooren te hebben: en daarom is het dienstig, dat sulks door Goede Mannen gemodereert word. Dog indien dat sodanig een schip, het welk loon getrokken heeft, eenige schade mogt geleden hebben, sal die geene, dewelke het loon betaalt, of belooft sal hebben, geensints gehouden zyn deselve te vergoeden.

I. En so der niemant op het voorsz. schip sal zyn, die hem te hulp wil komen, sal hy sig ter dier sake addresseeren aan de Overigheyd van de plaats, daar hem het voorsz. ongeval overkomt; en hy kan, en moet sig met toestaan van de Overigheyd van het selve bedienen; mits bevrydende het selve schip, waar van hy sig bediend sal hebben, van alle schade; en betaalende daarinboven de huur (so der eenige huur gevorderd word) ter discretie en arbitrage van de voorsz. Overigheyd. En so hem het voorsz. ongemak overkomt op een plaats daar hy sig so spoedig aan de Overigheyd niet sou konnen addresseeren, of dat hy veel eer gevaar sou loopen van geheel te verongelukken, sal hy sig vermogen aanstonts daar van te bedienen; mits houdende den eygenaar van het schip, daar hy sig van bediend heeft, buyten alle schade, en ongemak; en betaalende aan den selve daarinboven een redelyk loon, of recognitie, (so deselve het vorderd) ter discretie van twee goede [3] Zee-varende Mannen.

De Schipper kan sig met consent, en selfs sonder consent van de Overigheyd (als de nood het vereyscht) van een ander mans schip bedienen, om het syne te redden.

C A P. CCLXXV.

Di patron, che sarà impedito nella partita per debito.

*SE alcun patron di naue, o nauilio, douesse dar ad alcuno, o ad alcuni alcuna quantità di denari, * il patron della naue sarà stato in quel loco, doue il debito haurà da pagare con quei * vn mese, o doi, o quantità di tempo, & se quei, a iquali lui douea dare, non li domanderanno, & con la giustitia non lo constringeranno tra tanto, che lui stia con loro insieme, per insino che lui si sarà spedito del tutto per andar a guadagnare in alcune parti, & quando loro vedranno, che lui è spedito per partirsi della terra, i detti creditori se ne andranno alla giustitia, & lamenterannosi di lui, quei creditori tali non li debba ascoltar, nè vdir la giustitia, nè a quello, che il credito haurà da pagare, constringere, nè [1] sconciare di suo viaggio; poiche lui sarà stato con i detti creditori, come di sopra è detto; se non che se lui è huomo, che possa hauer sicurtà, ne la debba far dare; in questo modo però, che quella sicurtà, che lui darà, non fu constretta per la guistitia, insino che lui fusse tornato in quel loco, doue il credito debba dare, & sarà stato [2] pregiato, se già la sicurtà per tutto obligare non si volesse: e ancora più, che la sicurtà, che per tale conto sarà data, non sia constretta per i detti creditori, nè ancora per la giustitia, per insino che i detti creditori con la giustitia insieme habbino fatta la executione sopra il principale, o li beni di quello: & * i beni di quel principale non bastassero a quel credito, o crediti pagare, allhora i detti creditori con la giustitia insieme debbano & possano proseguire contra di quello, che sicurtà sarà, & contra i suoi beni. Imperò se i beni di quel principale bastassero, la detta sicurtà ne i beni di quel non debbano esser venduti per nessuna ragione, se già quella sicurtà per il tutto non si obligasse.*

I. *Im-*

* *E* (en)

* *A qui lo deute deura* (aan welken hy de schuld schuldig sal zyn)

1 *Sconciare*) CATAL. *destrenger ne destorbar* (constringeeren of verhinderen) *destrenger* is eygentlyk, contrainte par corps verleenen.

2 *Pregiato*) CATAL. *affançat* (de Borgen gestelt heeft)

* *Si* (indien)

KAP. CCLXXV.

Van een Schipper, die op sijn vertrek staande, om schuld word aangehouden.

ALs een Schipper aan een of meer persoonen een somme gelds schuldig is *(*en*) de Schipper sig op die plaats, daar hy de schuld moet betaalen, onder *(*syne Crediteuren*) een maand of twee, of een wyl tyds onthouden sal hebben, en deselve sijne Crediteuren hem in al die tyd, die hy by haar is geweest, niet gemaant, nog in Regten betrokken sullen hebben, voor en aleer dat hy t'eenemaal gereet is om af te vaaren, en sijn voordeel elders te gaan soeken; en deselve Crediteuren, so haast als sy bemerken dat hy gereet is om af te vaaren, sig komen te adresseeren aan het Geregt, en eysch tegens hem doen, sal het Geregt op deese sodanige Crediteuren geen reguard neemen, en deselve geen gehoor geeven, nog ook de geene, die het geld schuldig sal zyn, [1] constringeeren, of syn reys verhinderen; nademaal dat hy sig indiervoegen, als boven gesegt is, onder sijne Crediteuren onthouden sal hebben; maar alleen den selve gelasten Borgen te stellen, indien hy een Man is, die borgen vinden kan: so nogthans, dat'er tot laste van die Borgen, die hy sal komen te stellen, geen vonnis by het Geregt geweesen sal worden, voor en aleer dat hy sal wedergekeert zyn ter plaatse, daar hy de schuld most betaalen, en daar de [2] borgtogt verleden is; ten ware dat iemant Borg als principaal gebleeven was: daarinboven sal ook de Borgen, dewelken ter dier sake gestelt sullen zyn geen betaling door de voorsz. Crediteuren, of door het Geregt gevergt konnen worden, voor en aleer dat de voorsz. Crediteuren, ten overstaan van het Geregt, den principale Debiteur, ofte desselfs goederen, geëxecuteert sullen hebben: en *(*ingevalle*) dat de goederen van den principale Debiteur niet konnen toeryken, om sodanige schuld, of schulden te betaalen, sullen de voorsz. Crediteuren, ten overstaan van het selve Geregt, hun regres konnen, en vermogen te neemen op den geene, die Borg gebleeven is, en op desselfs goederen: maar by aldien dat de goederen van den principale Debiteur konnen toeryken, sal niemant bevoegt zyn, om den Borg, ofte syne goederen te executeeren; ten ware dat iemant Borg als principaal gebleeven was.

 I. Maar

I. *Imperò se il detto patrone non trouasse sicurtà, la giustitia non lo puo sconciare il suo viaggio, se non in tanto che lo debba far giurare*, che lui non ha sicurtà, ne la può trouare: *& più, li deue far giurare*, che quando lui sarà tornato in quel loco, doue il credito debbe dare, che lui si deue accordar con quei, a i quali lui il credito debbe dare; *percioche quella giustitia non lo debba sconciare di quel viaggio, se il detto patrone sicurtà non haurà? perche quelli, alliquali il credito debba dare, non l'haueranno costretto per la giustitia, quando con loro staua, come disopra è detto, anzi l'hauranno aspettato insino all' vltimo giorno, che loro sapeuano, che lui doueua esser spedito della terra. Ancora per altra ragione, che saria male fatto, che i mercanti, che la loro robba hanno messa, o caricata in quella naue, fussero ritenuti, & tenessero la loro robba a pericolo, & conditione di perdersi, per la pigritia di quei creditori, che innanzi, che quella naue fusse spedita, non lo dimandarono. Perche ciascuno si guardi, & si debba guardare, che quando haurà hauer da alcuno alcuna cosa, che non aspetti l'vltimo giorno; che se lo farà, gli interuerrà come disopra è detto. Et se per ventura quel patrone di quella naue, o nauilio morisse, innanzi che fusse tornato in quel loco, doue la sicurtà hauerà data, * se la sicurtà si sarà obligata [1] per il tutto, che del tutto,[2] o il certo del viaggio, * lui pagherà, o venga, o nò, o muora, o nò, che la sicurtà è tenuta pagare, * come disopra si è detto, si sarà obligato. Saluo imperò tutti li accordi, & obligationi, che dal'un' alli altri fussero fatti, & accordati per alcuna giusta ragione.*

* *E encara hi deura a quell deute* (en daar hy die schuld schuldig sal zyn)

1 *Per il tutto*) CATAL. *Per lo tot, que al tot.* Hoc est, quod Latini dicunt in omnem causam obligatum esse.

2 *O il certo del viaggio*) CATAL. *O al sabut del viatge.* Quod Gallus quidam interpretatus est, *au retour du voyage*, & optime quidem.

* *Que* (dat)

* *Qui* (dewelke)

CAP. CCLXXVI.

Di comandita, che il comandatario debba portar à se.

S*E alcun comanderà, o haurà comandato ad alcuno, alcuna robba per conto di mercantia, se quello, che la comandita farà, o haurà fatta, accorderà, o haurà accordato con quello, il quale lui fa, o haurà fatta la detta comandita*, che lui debba portare a se la detta co-

I. Maar ſo 't ſake was, dat de Schipper geen borgen konde krygen, ſou het Geregt niet bevoegt zyn om deſſelfs Reys te verhinderen; maar alleen hem konnen doen ſweeren, *dat hy geen borgen heeft, en geen borgen krygen kan*; en daarinboven ſal het hem doen ſweeren, *dat hy ſijn crediteuren voldoen ſal, ſo haaſt als hy ſal weer gekomen zyn ter plaatſe daar hy de ſchuld betaalen moet.* En om wat rede moet het Geregt de reys niet verhinderen, als de Schipper geen borge kan ſtellen? om deeſe, namentlyk, dat ſyne crediteuren hem niet gedagvaart hebben voor het Geregt, toen hy, gelyk als geſegt is, by haar was; nemaar dat deſelven de uytterſte tyd hebben afgewagt, toen ſy wiſten dat hy vaaren moſt. En nog om een andere rede, namentlyk, dat het ſeer nadeelig ſou zyn, dat men de Koopluyden, dewelken haare goederen in ſodanig een ſchip gebragt, en gelaaden hebben, ſou ophouden, en in gevaar laaten van haare goederen te verlieſen, om de nalatigheyd van ſodanige crediteuren, die de ſchuld niet ingevorderd hebben, voor dat het ſchip reysvaardig lag. Dierhalven zy dan een yegelyk voorſigtig, en moet voorſigtig zyn, als hy van deeſen of geene het een of het ander te eyſſchen heeft, dat hy de laatſte tyd niet afwagte; want ſo hy ſulks doet, ſal het hem gaan, gelyk boven geſegt is. En ſo 't ſake was, dat de Schipper van ſodanig een ſchip quam te ſterven, voor dat hy weer quam ter plaatſe, daar hy de borg geſtelt had, *(*en daar hy het geld ſchuldig was*)* ſal die borg, by aldien dat deſelve ſig als [1] principaal verbonden, en abſolût ſal aangenomen hebben te betaalen, ten minſte als de reys gedaan ſou zyn, het zy dat hy weer mogt komen, of niet, of dat hy quam te ſterven, of niet, ſal die borge, *(*dewelke*)* ſig in maniere voorſz. verbonden heeft, gehouden zyn te betaalen: behoudens nogthans alle conventien, en akkorden, die ſy onderling op eenige wettige wyſe ſullen gemaakt, en aangegaan hebben.

Een Schipper reysvaardig zynde, word ontſlaagen, onder cautie juratoir, ingevalle dat ſyne crediteuren tyds genoeg gehad hebben om hem te convenieeren, voor dat hy reysvaardig was.

KAP. CCLXXVI.

Van goederen in commiſſie, dewelke de Commiſſionaris in perſoon moet overvoeren.

SO wanneer iemant aan een ander eenig goed, op de naam van Koopmanſchappen, in commiſſie geeft, of gegeeven heeft, en die geene, die de commiſſie gegeeven ſal hebben, bedingd, of bedongen heeft, met die geene, dewelke de voorſz. commiſſie ontfangt, *dat deſelve de voorſz. goederen in commiſſie in perſoon ſal hebben over te brengen, na ſodanige plaats, of plaatſen, of op ſodanige reys, of reyſen, als tuſſchen*

den

comandita in quel loco, o lochi, o viaggio, o viaggi, che tra lui, & quel, che la detta comandita gli haurà fatto, saranno stati accordati, *il detto comondatario è tenuto osseruare tutti li patti fatti tra lui, & quel, che fa la comandita, e siano fatti con scritta, o senza scritta, vagliano, & debbano hauere valore, con che in vero possino essere messi, se bisogno fusse: & se per ventura li detti patti saranno fatti, come disopra è detto, & sotto le conditioni disopra dette, se quel, che la comandita haurà riceuuta, la consegnassi ad altri, o li mandassi la detta comandita, senza licentia di quello, che fatta haurà, se la detta comandita si perderà del tutto, o in parte, il detto comandatario è tenuto di rendere, & dare tutta la detta comandita, & il guadagno, che in quella robba potria essere fatto a quel, che ne gli comandò, perciochè non li osseruò gli patti, che tra loro furono ordinati, quando lui riceuè la detta comandita; & se per ventura la detta comandita non si perderà del tutto, ne in parte, anzi andrà a saluamento in quel loco, doue il detto comandatario l'haurà mandata, se la detta comandita stessi in quel loco di sopra detto tanto di tempo, che la detta comandita riceuessi alcuno danno, o alcuno[1] mancamento per colpa, o per negligentia del detto comandatario, lui è tenuto di restituire tutto'l danno, è mancamento di quel, che comandita gli haurà fatta.*

I. *O se per vontura quel, alquale il detto comandatario l'haurà mandata, la vendessi a manco precio per sua negligentia; o perciochè lui sarà tristo mercante, che vuole tanto dire, che quel, alquale il detto comandatario l'haurà mandata, che non si impacci, ne procuri, come il detto comandatario faria, se la detta comandita portata hauesse a se, come erà accordo tra lui, & quel, che la detta comandita li fece, se quel, alquale il detto comandatario l'haurà mandata, non la vendesse, o non l'haurà venduta, come che simile robba di quella valeua in quel loco, doue il detto comandatario lo mandò, & in quel tempo, che la detta comandita ci fu gionta, se la detta comandita sarà venduta a manco precio, il detto comandatario è tenuto render, & dar a quel, che la comandita li fece, o li haurà fatto, tutto, & in tanto,*

1 *Mancamento*) CATAL. *Menyscap* (vermindering)

den selve en die geene, die de commissie gegeeven heeft, geaccordeert sullen zyn; sal den voorsz. Commissionaris gehouden zyn de conventien, dewelke tussen hem en die geene, die de commissie gegeeven heeft, gemaakt zyn, in alle deelen na te komen; en deselven moeten bestaan, en van waarden zyn, het zy dat se met, of sonder geschrift aangegaan waren; alleen maar dat men se, des noods zynde, sal konnen bewysen. En als 'er by geval sodanig akkord, als boven gesegt is, met het voorsz. verding, gemaakt sal zyn, en die geene, dewelke de commissie aangenomen heeft, het goed aan een ander komt over te geeven, of over te senden, sonder verlof van sijn principaal, sal de voorsz. Commissionaris gehouden weesen, by aldien dat de goederen in commissie geheel of ten deele komen te verongelukken, alle de voorsz. goederen, als mede de winst, die met deselven had konnen gedaan worden, te vergoeden, en te betaalen aan die geene, die hem de commissie gegeeven sal hebben; nademaal dat hy het verding niet opgevolgt heeft, het welk tussen hen luyden gemaakt was, toen hy de commissie aannam. En by aldien dat het voorsz. goed niet geheel nog ten deele verongelukt, maar behouden gearriveert sal zyn ter plaatse, daar den voorsz. Commissionaris het gesonden had, en het selve goed op de voorsz. plaats so lang bleef leggen, dat het eenigermate beschadigt, of [1]. verminderd word, door toedoen, of nalatigheyd van den voorsz. Commissionaris, sal deselve gehouden zyn, aan die geene, die hem de commissie gegeeven heeft, al deselve schade, en vermindering te betaalen.

Als een Commissionaris aangenomen heeft de goederen in commissie selfs te sullen over-voeren, mag hy se geen ander aanbetrouwen; of na een andere plaats voeren, als bedongen was.

I. Of so 't sake was, dat die geene, aan welke de voorsz. Commissionaris het goed over gesonden had, het selve door versuym, of door dien dat hy misschien een onbequaam Koopman is, beneden de waarde quam te verkoopen (namentlyk, dat sodanig een, als aan welke den voorsz. Commissionaris het goed over gesonden had, sig aan het selve so veel niet had laaten gelegen leggen, of sodanige sorg niet gedraagen had, als de voorsz. Commissionaris wel sou gedaan hebben, indien dat hy de voorsz. goederen in commissie selfs had over gebragt, agtervolgens het verding, dat hy met syn principaal had aangegaan) indien dat die geene, aan welke de voorsz. Commissionaris het over gesonden had, het selve niet verkoft, of niet tot sodanig een prys sal hebben verkoft, als diergelyke goed op deselfde plaats, daar den voorsz. Commissionaris het gesonden had, en toen het aldaar aangekomen was, waardig was, en het voorsz. goed tot minder prys verkoft sal zyn, sal de voorsz. Commissionaris aan

tanto, come quel, che la comandita gli fece, potrà prouar, & in vero metter, che simili robbe, o mercantie, o pari di quelle valeua, o haurà valuto in quel loco, doue il detto comandatario haurà mandata. Imperò è da intendere, che quel loco, doue il detto comandatario haurà mandata la detta comandita, che fusse stato accordato tra lui, & quel, che la comandita li haurà fatta: & se il detto comandatario haurà mandato la detta comandita in altro loco, ilquale non sarà stato accordato tra il detto comandatario, & quel, che la detta comandita li haurà fatta, sia, & debba esser in libertà, & volontà di quel, che la comandita li haurà fatta, di riceuer, & diputar delli detti lochi, nelli quali detta robba, o comandita, o simile, o pari di quella più valerà, o hauerà valuto in quel tempo, che la detta comandita ci fu gionta, & venduta: & questo disopra detto debba esser senza fraude, & senza contrasto.

II. *Et tutto questo disopra detto è tenuto il detto comandatario di dar, & consignar à quel, che la comandita li haurà fatta, senza contrasto: percioche lui non fece, ne osseruò a quel, che la comandita gli fece, li patti, che da lui a lui furono accordati, quando lui la detta comandita riceuè, anzi haurà fatto il contrario; perche non è ragione, ne debba esser, che alcuno habbia, ne debba hauer poter in quel d'altri, se non solamente tanto, come quel, di chi, o nel darà, o nell' haurà dato. Et quel tale non debba esser detto mercante, ne comandatario, anzi debba esser detto publicamente rubatore, & di quel tale debba esser fatto come di rubatore, & in quelle pene posto, che rubator debba hauere; che assai debba essere detto rubatore, poiche lui se ne vuol portar la robba d'altri, senza volontà, & licentia di quel, di chi sarà.* [1] *Saluo però al detto comandatario ragion giuste, se metter le vorrà, & in vero se metter le potrà, debbano esser li riceuute: & saluo ancora tutti li patti, & accordi, che tra loro fussino stati, o accordati, o fatti, che giusta gli detti accordi, o patti di qualunque caso, che fussi, debba esser dichiarato, & sententiato. Se imperò l'vna parte, o l'altra giu-*

ste

1. *Salvo pero* (siet boven het 208. 209. en navolgende Kapittelen).

die geene, dewelke de commissie aan hem gegeeven, of verleent heeft, gehouden weesen alles te vergoeden, en te betaalen, wat die geene, die aan hem de commissie gegeeven heeft, sal konnen aantoonen, en bewysen, dat diergelyke Goed, of Koopmanschap, of dat van de selfde soort was, op die plaats, daar de voorsz. Commissionaris het voorsz. Goed in commissie gesonden had, meerder geld, of gegolden heeft. Met dien verstande nogthans, dat de voorsz. Commissionaris het voorsz. Goed in commissie na deselve plaats moet gesonden hebben, die tussen hem en syn principaal geakkordeert was: en so wanneer de voorsz. Commissionaris de voorsz. goederen in commissie na een andere plaats gebragt sal hebben, als tussen den voorsz. Commissionaris en die geene, die hem de commissie gegeeven heeft, geakkordeert sal zyn, sal, en moet het aan 't believen, en ter keuse van die geene staan, die hem de commissie gegeeven heeft, om van de voorsz. plaatsen die geene te verkiesen, en uyt te neemen, op welke het voorsz. Goed of Koopmanschap in commissie, of diergelyke, of dat van de selfde soort was, aldermeest gold, of gegolden heeft ten tyde, als wanneer het voorsz. goed in commissie aanquam, en verkoft wierd. En al het geen dat boven gesegt is, moet ter goeder trouwe, en sonder tegenspraak gedaan worden.

En sodanig een Commissionaris is wel strafbaar; maar moet evenwel gehoort worden in alle sodanige exceptien, als hy tot syn verschoning sal konnen bybrengen.

II. En al het geen dat boven gesegt is, is de voorsz. Commissionaris aan die geene, die hem de commissie gegeeven heeft, gehouden te voldoen, en te presteeren sonder tegenseggen: nademaal dat hy ten opsigte van die geene, die hem de commissie gegeeven heeft, het akkord, dat tussen hen luyden in den beginne gemaakt was, niet opgevolgt, nog nagekomen is; nemaar het tegendeel gedaan heeft. Want dat iemant meer magts sou konnen voeren over een ander mans goed als den eygenaar hem toestaat, of toegestaan heeft, kan in Regten geensints bestaan: ja de sodanige moet men geen Koopman, of Commissionaris, maar veel eer een openbaare dief noemen; en met hem handelen als met een dief, en hem straffen gelyk als men een dief behoort te straffen: en te regt moet men hem een dief noemen, daar hy een andermans goed vervoert sonder verlof, en tegens dank van den eygenaar. [1] Des sal evenwel de voorsz. Commissionaris gehoort worden, in alle sodanige wettige redenen als hy sal willen bybrengen, en te gelyk in staat zyn om te bewysen: als mede in alle conventien, en akkorden die sy met malkanderen sullen gemaakt, en versproken, en aangegaan hebben: op alle welke conventien, en akkorden, ter wat saake deselven ook sullen gemaakt

 zyn,

ste scusationi, ò giusta ragione monstrare non potrà, perche li patti trà di loro fatti, nocere non li possano.

C A P. CCLXXVII.

Come fattore debba essere creduto per suo giuramento.

SE *alcuno, o alcuni faranno, o hauranno fatta comandita ad alcuno *di naue, o nauilio, denari, o di robba, sia, che detto comandatario porti, o renda conto di guadagno, o consumamento, il detto conto li debba esser riceuuto. Salvo imperò, che se quelli, che la comandita li hauranno fatta, hanno dubbio, che il detto conto, che lui rende, sia giusto, gli detti, che la comandita li hauranno fatta, il possano far giurar, & hauer dal detto comandatario un giuramento,* già quel conto, che lui rende, se è giusto, & se è in quel modo, che lui dice? *E se il detto comandatario dirà per il giuramento, che lui ha fatto,* che il detto conto, che lui da, & rende, è justo, & leale, *gli detti, che la detta comandita hauranno fatta, non posson di niente altro forzare, ne constringere, se già il contrario prouare non li potranno. Et loro hanno, & debbano riceuere il detto conto, sia, che al detto conto si trouassi guadagno, o consumamento: & è ragione, che altra proua non ci debba essere; che pare, quando alcuno comanda il suo ad altri, che fida in lui, che se lui fede non hauesse in lui, non li comanderia, ò non li haueria comandato il suo; per che è ragione, che quelli, che fanno le comandite, habbino fede a quelli, che riceuono le comandite, sia, che loro lo rendino con guadagno, o consumamento tutto, & in tanto, come nello haueuano, *comandite li ferono: se imperò il contrario, come disopra è detto, prouare non li potranno. Et se il contrario, come disopra è detto, prouare non li potranno, ogni comandatario debba esser creduto per suo giuramento senza nessuna altra proua: & questo è vso di mercantia piana, in quale si vuole modo, che la comandita sia stata fatta: però ciascun si guardi a chi comanderà il suo.*

CAP.

* *Senyor* (Schipper)
* *Quant* (wanneer)

zyn, den Regter sal hebben reguard te neemen, en syn vonnis daar na dresseeren: ten waare dat de eene, of de andere party wederom eenige regtmatige redenen, of verschoning konde bybrengen, waar door de voorsz. conventien, tussen hen luyden aangegaan, hem niet konde nadeelig zyn.

K A P. CCLXXVII.

Hoe een Commissionaris op sijn Eed gelooft moet worden.

SO wanneer een, of meer personen aan * *(een Schipper)* eenig geld, of eenige goederen in commissie geeven, ofte gegeeven hebben, kan deselve als Commissionaris (het zy dat hy op syn rekening winst, of verlies komt te geeven, en aan te brengen) met deselve syn rekening volstaan; ten ware dat die geenen, die hem de commissie gegeeven hebben, twyffelden, of de rekening, die hy komt over te leggen, wel deugdelyk is: (in welken gevalle) de voorsz. die hem de commissie gegeeven hadden, hem souden konnen doen sweeren, en den voorsz. Commissionaris onder eede doen verklaaren, *dat de rekening, die hy overgeeft, deugdelyk en inder daat sodanig is, als hyse opgestelt heeft.* En so wanneer de voorsz. Commissionaris onder eede verklaart sal hebben, *dat de voorsz. rekening, die hy gemaakt, en overgelegt heeft, opregt, en deugdelyk is,* konnen de voorsz. die hem de commissie sullen gegeeven hebben, hem niet meer vergen, of constringeeren: ten ware dat deselven in staat waren om het tegendeel te konnen aanwysen: en deselven zyn schuldig de voorsz. rekening aan te neemen, sonder onderscheyd of'er by deselve winst, of verlies sal bevonden worden. En het is redelyk dat'er geen verder bewys vereyscht word: want het is seker, dat een yegelyk, die het syne een ander aanbeveelt, sodanig een komt te vertrouwen; want so hy hem niet vertrouwde, sou hy hem het syne niet aanbeveelen, of aanbevoolen hebben; dierhalven is het redelyk dat die geenen, dewelken de commissie verleent sullen hebben, hunnen Commissionarissen gelooven, sonder onderscheyd, of deselve winst of verlies sullen aanbrengen: en dit agtervolgens het vertrouwen dat sy op deselven stelden * *(toen)* sy de commissie verleenden: ten ware nogthans dat sy in maniere voorsz. het tegendeel konden aanwysen: en so wanneer sy in maniere voorsz. niet in staat sullen zyn om het tegendeel aan te wysen, sullen alle Commissionarissen op hun eed gelooft worden, sonder verder bewys. En dit is in materie van Koopmanschap een besleete gebruyk, op wat conditie de commissie ook mogt verleent zyn: dierhalven moet ieder toesien aan wien hy syn goed vertrouwd.

CAP. CCLXXVIII.

Di accordo tra patrone & mercanti per robba noleggiata.

SE mercanti noleggieranno alcuna robba ad alcuno patrone di naue, o nauilio, con carta, o testimonii, bisogno è, che il detto patrone di naue, o di nauilio osserui a gli mercanti tutto quel, che nella detta scritta sarà contenuto, ò quel, che li detti testimonii hauranno vdito, quando il detto noleggiamento si fece. Saluo imperoche se il patrone della naue non haurà veduta la detta robba, quando lui la noleggiò, ne ancora nella detta scritta sarà, ò li detti testimonii non li haueranno vdito, se non solamente, che se ne fiderà, o se ne sarà fidato nella parola del mercante.

Se il mercante dirà al patrone della naue hauere messa una robba, *& lui ne hauera messo vn' altra, e' da intendere, che se il detto mercante noleggierà a fasci, ò a balle, o a fardelli, & lui dirà, o farà intendere al patrone della naue, o nauilio,* che in quelli balloni, o balle, o fardelli non è se non tanto, *cioè sapere, quantità certa di canterate, & se al detto patrone della naue, o nauilio sarà simile, che più ve ne sono, che detto mercante non li haurà fatto intendere, quando la detta robba noleggiò, & il detto patrone della naue li fece la detta scritta, o hauranno vdito li detti testimonii, il detto patrone della naue la può far pesare, & se lui trouassi più, che il detto mercante non gli fece intendere, quando la noleggiò, il patrone della naue può dimandare di quel più, che ci trouasse,* [1] *tanto nolo, come lui vorrà: & ancora se il patrone della naue farà, o haurà a fare alcune spese per quella robba a pesar, se lui ci trouassi più, che il mercante gli haurà fatto intendere, quando il noleggiò, la detta spesa la debba pagare il mercante: è se il patrone della naue non trouasse se non come il detto mercante gli haurà detto, quando la detta robba noleggiò, se lui ne fa spesa, la debba pagare del suo proprio, & se il detto mercante haueua fatta la detta spesa, il patrone della naue nelli debba rendere, senza contrasto; poiche più non ci hauerà trouato. Imperò il detto patrone della naue, può far pesare la*

[1] *Tanta di nolo*) Siet het 85, 112, 113, 184, en 254. Kap.

KAP. CCLXXVIII.

Van 't verding tusschen de Schipper en Koopluyden, nopende de lading.

ALs de Koopluyden met den Schipper gecontracteert sullen hebben aangaande de vragt van eenige goederen, het zy in geschrift, of in byweesen van getuygen, sal de Schipper ten opsigte van die Koopluyden gehouden zyn alles na te komen, wat in het voornoemde geschrift begrepen, of by de voornoemde getuygen gehoort sal zyn, ten tyde, als wanneer de bevragting geschiede; uytgenomen so wanneer de Schipper het voorsz. goed niet gesien sal hebben, toen hy het aannam, en dat het selve ook in het geschrift niet gespecificeert stond, of dat de voornoemde getuygen het niet hadden hooren specificeeren, maar sig enkel verliet, of verlaaten had op het seggen van den Koopman.

Als de Koopman tegens den Schipper gesegt sal hebben, *dat hy der sodanig goed in gedaan heeft*, en der ondertusschen heel ander goed in gedaan heeft, te weeten, als de Koopman de vragt voor eenige Pakken, Baalen, of andere Stuk-goederen bedingt, en tegens den Schipper segt, en voorgeeft, *datter in deselve Pakken, Baalen, of Stuk-goederen alleen so veel is*, namentlyk seker getal quintalen, en de voorsz. Schipper oordeeld dat'er meer in is, als de voorsz. Koopman hem bekent gemaakt heeft, toen hy de vragt voor 't gemelde goed bedong, en de Schipper het voornoemde geschrift daar van tekende, of de voorsz. getuygen het aanhoorden, sal de voorsz. Schipper het konnen doen weegen; en so hy meer komt te vinden, als de voorsz. Koopman hem bekent gemaakt had, toen sy over de vragt akkordeerden, sal de Schipper vermogen voor het meerder, dat hy komt te vinden, [1] so veel vragt te eysschen, als 't hem believen sal; en de Koopman sal daarinboven gehouden zyn, so de Schipper eenige onkosten doet, of genootsaakt is te doen, om het selve goed te weegen, en meer vind, als de Koopman hem bekent gemaakt had, toen sy over de vragt akkordeerden, alle de voorsz. onkosten te betaalen: en so de Schipper niet meer vind, als de Koopman hem bekent gemaakt had, toen sy over de vragt van het voorsz. goed akkordeerden, sal hy de onkosten, die hy ter dier sake komt te doen, uyt syn eyge beurs betaalen; en so de Koopman de voorsz. onkosten gedaan sal hebben, moet de Schipper hem deselve goed doen, sonder eenig tegenseggen, nademaal dat'er niet meer bevonden sal zyn.

Dog

la robba innanzi che si carichi, o in quel loco, doue sarà porto per scaricare.

I. *Imperò se il detto patrone della naue haurà veduta la detta robba, innanzi che lui la noleggiò, & innanzi che lui facessi la detta scritta, vna, o due volte, in quel noleggiamento tale, il detto patrone della naue non può mettere contrasto: saluo in tanto, che se a lui è, o sarà simile, che il detto mercante hauessi alcuna cosa messa nelli detti balloni, o balle, o fardelli, dapoi che lui li hebbe noleggiati, & fatta tale* [1] *cautela, il detto patrone della naue può far giurare il detto mercante*, che lui non ci ha niente altro messo nella detta robba; *& poiche il patrone della naue la può far pesare; in questo modo imperò, che se il detto mercante haueua detto*, che non ci hauea se non quantità certa di canterate: *ma se il detto mercante non dirà, ne hauerà detto al patrone della naue, o del nauilio, se non*, per quanto porterà il fascio, o balla, o balloni, o fardelli, *se certa quantità lui non li dirà, ne esso non li dimanderà* quante canterate ci sarà nel fascio, o nella balla, o balloni, o fardelli? *il detto patrone della naue non il debba fare pesare per niuno conto. Imperò se hauessi dubio, che il detto mercante non ci hauessi messo alcuna cosa, dipoi che lui li habbi veduti, & noleggiati, lui può constringere il detto mercante del detto giuramento, & debbane essere creduto, se il contrario non gli fussi prouato; & se il contrario prouato gli sarà, il detto mercante è tenuto di doppiare il nolo al detto patron della naue, o nauilio; imperò è da intendere, che lui li debba adoppiare il nolo di quel più, che lui messo ci hauesse, se prouato li sarà, o di quel più, che alle canterate se trouate ci saranno più, che il detto mercante non haueua fatto intendere al detto patrone della naue, quando lui la noleggiò; & ancora stare a mercede della giustitia per causa del falso giuramento, che lui fatto haurà. Imperò se la detta robba sarà noleggiata a cantarate, & di ciascuno cantaro sarà stato fatto pretio, in questo non bisogna altro dire, ciascuno è tenuto tanto sperto, che già sa, che ne ha a fare, & che nò.*

1 *Cautela*) CATAL. *Carta* (een schriftelyk contract.)

CAP.

Dog de voorſz. Schipper kan het goed doen weegen voor dat hy het inlaad, of anderſints ter plaatſe daar hy het uytleverd.

I. Maar als de voorſz. Schipper het voorſz. goed een of meer maalen geſien ſal hebben, voor dat hy het aannam, en het voorſz. geſchrift teekende, ſal de Schipper dit ſodanig verding van vragt geenſints in diſput konnen trekken; ten waare dat hy bemerkte, of ſuſpicie had, dat de voorſz. Koopman in die Pakken, Baalen, of andere Stuk-goederen nog iets bygedaan had, na dat hy deſelven aangenomen, en ſodanig geſchrift getekent had: als dan ſou de voorſz. Schipper den voorſz. Koopman konnen doen zweeren, *dat hy by het voorſz. goed niet anders bygedaan heeft*; en daar na kan de Schipper het doen weegen: het welk te verſtaan is, ſo wanneer de voorſz. Koopman geſegt ſal hebben, *dat 'er niet meer is als de quantiteyt van ſo veel quintaalen.* Maar ſo wanneer de voorſz. Koopman tegens den Schipper niet anders ſegt, of geſegt ſal hebben, *als voor hoe veel dat hy dat Pak, of die Baal, of Baalen, of andere Stuk-goederen wil aanneemen te voeren*, en hem den preciſe wigt niet bekent gemaakt, en hy ſelfs ook niet gevraagt ſal hebben, *hoe veel quintaalen of dat Pak, of die Baal, of Baalen, of andere Stuk-goederen komen te bedraagen*? ſal de voorſz. Schipper het geenſints konnen doen weegen; maar ſo hy twyffeld, of bekommerd is, dat 'er de Koopman nog naderhand iets bygedaan heeft, na dat hy 't beſien, en aangenomen had, ſal hy den voorſz. Koopman konnen doen zweeren, en deſelve ſal op dien eed geloofd worden, voor ſo verre als men hem het tegendeel niet ſal konnen bewyſen. En by aldien dat men hem het tegendeel ſal komen te bewyſen, ſal den voorſz. Koopman gehouden zyn aan den voorſz. Schipper dubbelde vragt te betaalen; dat is te ſeggen, dat hy, ingevalle dat hem ſulks beweeſen word, gehouden ſal zyn voor dat meerder, dat hy der bygedaan heeft, of voor die quintaalen, die der meer gevonden worden als de voorſz. Koopman aan den Schipper bekent gemaakt had, toen ſy over de vragt akkordeerden, dubbelde vragt te betaalen; en daarinboven, over ſyne myneedigheyd, by het Geregt arbitrairlyk geſtraft worden. Dog ſo het voorſz. goed by de quintaal ſal aangenomen, en het vragt-loon voor yder quintaal bedongen zyn, ſal het onnodig weeſen om daar verder van te ſpreeken; want een iegelyk word gepreſumeert ſo veel te weeten, dat hy wel verſtaat, wat daar in te doen valt, of niet.

Als het goed by de hoop aangenomen is, kan de Schipper geen diſput over de wigt maaken.

Ten ware dat hy twyffelde of 'er de Koopman ook naderhand nog iets bygedaan had.

CAP. CCLXXIX.

Di impedimento di Signoria venuto à naue noleggiata.

SE mercanti noleggieranno, o hauranno noleggiata naue, o nauilio in alcuno loco, se quando li detti mercanti hauranno noleggiato la detta naue, o nauilio, venisse in quel loco impedimento di Signoria, il patrone della naue, o nauilio è tenuto aspettare li detti mercanti per tanto tempo, come tra lui, & li detti mercanti * *lo douessino hauere spedito. Et se a quello giorno, che li detti mercanti il debbano hauere spedito, il detto impedimento sarà vscito di* (lui) *quel loco, doue loro doueuano, o debbano caricare, il detto patrone della naue, o nauilio è tenuto di caricare senza auantaggio, che li detti mercanti* * *sono tenuti* * *di agiutare a pagare la spesa, che detto patron della naue haurà fatta, per causa dello aspettare, che il detto patrone della naue haurà fatto a i detti mercanti, per modo, & forma, che il detto patrone della naue, o nauilio non fussi aggrauato, ne li detti mercanti. Et se per auentura il detto impedimento non sarà vscito di quel loco, doue loro doueano caricare, anzi sarà passato quel giorno, che il detto patrone della naue, o nauilio era tenuto di aspettare, & li mercanti debbono il detto patrone della naue spedire, il detto patrone della naue non è tenuto* * *di più aspettare, se lui non vorrà; nè li detti mercanti il detto patron della naue, o nauilio, se loro non vorranno. Imperò i detti mercanti sono tenuti di pagar la spesa, che il patron della naue haurà fatta per aspettar li detti mercanti, a cognoscentia di doi buoni huomini; & fatto questo, può fare ciascuno i fatti suoi: se imperò tra loro qualche accordo non fussi stato fatto*, che l'vno douessi essere tenuto aspettare l'altro. *Et se accordo nessuno tra loro non sarà fatto*, che l'vno douesse aspettare l'altro, *& il detto impedimento sarà fuora di quel loco, doue loro caricare doueano, se li detti mercanti diranno a quel patrone della naue, o del nauilio, che hauranno noleggiato*, che lui si metta in or-

* *Sera stat empres, que los dits mercaders* (bedongen sal zyn, dat de voorsz. Koopluyden)

* *No li* (hem niet)

* *De fer al nolit; mas empero los dits mercaders li son teguts.* (te geeven (of te doen) aan het vragt-loon; maar des niet tegenstaande zyn de voorsz. Koopluyden aan hem gehouden)

* *Als dits mercaders* (ten dienste van de voorsz. Koopluyden)

KAP. CCLXXIX.

Van belet wegens de Overigheyd, op een ſchip, dat gehuurt is.

SO wanneer eenige Koopluyden elders een ſchip huuren, of gehuurt ſullen hebben, en aldaar, na dat de voorſz. Koopluyden het voorſz. ſchip ſullen gehuurt hebben, belet komt van Hooger Hand, ſal de Schipper, ten opſigte van de voorſz. Koopluyden, gehouden zyn die tyd uyt te wagten, die tuſſen hem en de voorſz. Koopluyden *(*geſtelt ſal zyn, tegens welke de voorſz. Koopluyden*) hem ſouden moeten afvaardigen. En ſo wanneer de voorſz. plaats daar ſy moſten, of moeten laaden, op die dag, tegens welke de voorſz. Koopluyden hem moſten afvaardigen, van dat belet ontheven ſal zyn, ſal de voorſz. Schipper gehouden weeſen de lading in te neemen, ſonder dat de voorſz. Koopluyden *(*hem*) eenige verhooging *(*van vragt behoeven te geeven; des ſullen nogthans de voorſz. Koopluyden gehouden zyn*) de onkoſten te helpen draagen, dewelke de voorſz. Schipper, terwyl dat hy ten dienſte der voorſz. Koopluyden heeft blyven wagten, genootſaakt was te doen, indiervoegen dat de voorſz. Schipper, nog ook de voorſz. Koopluyden eenig nadeel, ten opſigte van den ander, komen te leyden. En by aldien dat de voorſz. plaats, daar ſy moſten laaden, van dat belet niet ontheven ſal zyn, en dat den dag, die de voorſz. Schipper moſt uytwagten, en tegens welke de Koopluyden den voorſz. Schipper hadden moeten afvaardigen, overſtreeken was, ſal de voorſz. Schipper niet gehouden zyn *(*de voorſz. Koopluyden*) langer te wagten, als het hem belieft; gelyk ook de voorſz. Koopluyden den voorſchreven Schipper niet langer als het haar belieft: maar de voorſz. Koopluyden ſullen gehouden zyn de onkoſten te betaalen, die de voorſz. Schipper, terwyl dat hy na de voorſz. Koopluyden gewagt heeft, gedaan ſal hebben, tot ſeggen van twee goede Mannen; en daar mede kan yder ſyns weegs gaan: ten ware nogthans dat 'er tuſſchen henluyden eenig verding was aangegaan, *dat den een den ander ſou hebben te wagten.* En als 'er tuſſen henluyden geen verding gemaakt ſal zyn, *dat den een den ander ſou hebben te wagten*, en de voorſz. Koopluyden, na dat de voorſz. plaats, daar ſy moſten laaden, van het belet ontheven ſal zyn, den Schipper, den welke ſy gehuurt hadden, ſullen aanſeggen, *dat hy ſig gereet*

ordine per caricare; *il detto patrone della naue, o nauilio non è tenuto, ſe non vuole, ſe già li detti mercanti con il detto patrone della naue, ò nauilio non ſi accordaſſino; ne li detti mercanti a lui, ſe non di pagare la ſpeſa, come di ſopra è detto, ò ſe li detti mercanti, al detto patron della naue, o nauilio, promeſſo non haueano.*

I. *Et ſe per auentura gli detti mercanti noleggieranno, o hauranno noleggiato naue, o nauilio, & tra il patrone della naue, o nauilio, & li mercanti giorno certo, o tempo deputato accordato non ſarà, che il detto patron della naue, o nauilio debba aſpettare li detti mercanti, ne li detti mercanti debbano hauere ſpedito il patron della naue, ſe il detto impedimento in quel loco venirà, il detto patrone della naue non è tenuto di aſpettar li detti mercanti, ſe non vuole; ne li detti mercanti al patrone della naue; ſe tra loro accordo non ſarà; ſaluo delle ſpeſe, come diſopra è detto: & ſe quando li detti mercanti hauranno finito quel, che hauranno da fare per cauſa del detto impedimento, & il detto impedimento ſarà fuora della terra, ſe li detti mercanti diranno al detto patrone della naue: o nauilio,* che ſi metta in ordine per caricare, *non è tenuto, ſe lui non vuole; ſe già li detti mercanti con lui non ſi accorderanno, o alcuno accordo tra loro fatto, o promeſſo non fuſſe, tutto, & in tanto, come già* [1] *diſopra è detto,* Di naue, o nauilio, che debba aſpettare, & loro a lui eſpedire a giorno certo, & tempo deputato: *che di dritto, & di ragione non ſi debba fare: perche ſe naue, o nauilio fuſſe tenuta di aſpettare li mercanti tanto per inſino che quel impedimento fuſſe vſcito, non ſaria bene fatto, che tanto potria durare il detto impedimento, che la naue, o nauilio ſi potria del tutto conſumare; ſe già gli detti mercanti con il detto patrone della naue, o nauilio accordati non ſi ſaranno.*

II. *Imperò ſe li detti mercanti diranno al detto patrone della naue, o nauilio,* che lui gli aſpetti, che loro gli ſaranno tenuti di tutto danno, & ſpeſe, & ſconcio, che lui ne haueſſe, *ſe gli detti mercanti diranno queſto, come diſopra è detto, il patrone della naue li può, & li debbe aſpettare ſopra la parola, & le conditioni diſopra dette: & ſe il patrone della naue, o nauilio aſpetterà ſopra le parole, & le conditioni già diſopra dette, ſe vi fuſſe quel impedimento, o nò, o ca-*

1 *Di ſopra è detto)* ſiet boven Kap. 103, 231. en 232.

moet maaken om de lading te ontfangen, ſal de voorſz. Schipper tegens ſyn dank niet gehouden zyn; ten ware dat de voorſz. Koopluyden met den voorſz. Schipper geakkordeert waren; en de voorſz. Koopluyden ſullen aan hem ook niet verder gehouden zyn, als alleen de onkoſten te betaalen, gelyk boven geſegt is; ten ware dat de voorſz. Koopluyden aan den voorſz. Schipper iets belooft hadden.

Een ſchip gehuurt zynde, ſonder dat'er een tyd geſtelt is, tegens welke de bevragters het ſchip ſullen moeten afvaardigen, zyn de bevragters en Schipper (ſo der belet opkomt van Hooger hand) van den anderen ontſlagen.

I. En by aldien dat de voorſz. Koopluyden een ſchip komen te huuren, of gehuurt ſullen hebben, en der tuſſen de Koopluyden en Schipper geen vaſte tyd, of preciſe dag geſtelt ſal zyn, tot welke de voorſz. Schipper uytterlyk gehouden ſou zyn de voorſz. Koopluyden af te wagten, of de voorſz. Koopluyden den voorſz. Schipper ſouden moeten afvaardigen, ſal de voorſz. Schipper, ingevalle dat aldaar belet opkomt, niet gehouden zyn, na de voorſz. Koopluyden tegens ſyn dank te wagten; gelyk ook de voorſz. Koopluyden niet na den voorſz. Schipper; ten ware dat ſy onderling indiervoegen overeen gekomen waren: behoudens het geen te vooren van de onkoſten geſegt is. En als de voorſz. Koopluyden al het geen, dat ſy ter ſake van het voorſz. belet te doen hadden, ſullen verrigt hebben, en het Land van dat belet ontheven ſal zyn, en de voorſz. Koopluyden den voorſz. Schipper komen aan te ſeggen, *dat hy ſig gereet moet maaken om de Lading te ontfangen*, ſal deſelve tegens ſyn dank niet gehouden zyn; ten ware dat de voorſz. Koopluyden met hem quamen te akkordeeren, of dat'er (te vooren) eenig akkord tuſſen hen luyden gemaakt, of eenige belofte gedaan was, gelyk als [1] boven is geſegt, *Van een ſchip dat wagten moet, en het welk ſy tegens ſekere preciſe dag en tyd gehouden zyn af te vaardigen.* En agtervolgens het regt en de rede moet ſulks niet geſchieden; want het ſou onredelyk zyn, dat een ſchip na de Koopluyden ſou moeten wagten tot 'er tyd, dat ſodanig belet ſou weeſen afgedaan; gemerkt het voorſz. belet ſo lang ſou konnen duuren, dat het ſchip ſig ſelfs geheel ſou konnen verteeren: behoudens evenwel ſo 't ſake was, dat de voorſz. Koopluyden daar omtrent met den voorſz. Schipper geakkordeert waren.

Maar als de bevragters ſig willen verbinden voor al de koſten en ſchaden, kan, en moet de

II. Maar als de voorſz. Koopluyden tegens den voorſz. Schipper komen te ſeggen, *dat hy haar ſal afwagten, dat ſy hem inſtaan voor al de koſten, ſchade, en ongemakken, die hy daar door ſal komen te leyden*, kan, en moet de Schipper, by aldien dat de Koopluyden indiervoegen ſpreeken, als boven geſegt is, haar op het bovengemelde ſeggen, en op die voorwaarde afwagten. En ſo wanneer de voorſz. Schipper haar luyden op het bovengemelde ſeggen, en op die voorwaarden

carichino li mercanti la naue, o nò, li detti mercanti ſono tenuti al detto patrone della naue, o nauilio, di tutto il danno, & ſpeſe, & ſconcio, che lui ne haueſſe hauuto, o aſpettaſſe hauere, del tutto a reſtituire ſenza contraſto: & ſe li detti mercanti nelle parole, & conditione diſopra dette alcuno contraſto mettere ci vorranno, loro ſono tenuti reſtituir tutto il danno, & ſpeſe, & ſconcio, & intereſſi, che il detto patron della naue, o nauilio per colpa del contraſto, che ci metteranno, ne haueſſe, o aſpettaſſe hauere: & ſe il detto patron della naue, o nauilio metteſſe alcun contraſto alli detti mercanti per accordo, ò per patto, che luì li haueſſi fatto, & non gli volesſi oſſeruar, ſe gli detti mercanti ne ſoſterranno danno, o ſpeſa, il patrone della naue è tenuto reſtituir, ſe la naue, o nauilio ne ſapeſſe eſſer venduta. Et queſto capitolo ſia inteſo per naue, o nauilio, che ancora non fuſſe caricata del tutto, o in parte; perche di naue, o nauilio, che ha caricata, già ci [1] ſono capitoli, che dichiarano, di che ſono tenuti li mercanti, & il patrone della naue. Imperò debba eſſere inteſo, che ſe li mercanti diranno alli patroni di naue, che li debbano aſpettare, che li detti mercanti li ſono tenuti di tutto quello, che diſopra è detto attendere, e a compire, *che tra loro debba hauere giorno certo, o tempo deputato, che li detti mercanti debbano hauere ſpedito il detto patrone della naue, percioche tra loro contraſto, ne fatica non poſſa interuenire, ne creſcere.*

1 *Ci ſono capitoli*) Siet het 81, en 82. Kap.

C A P. CCLXXX.

Di che ſono tenuti gli compagni a patrone.

SE *alcuno haueſſe in volontà di fare barca, & harà domandato alcuni buoni huomini*, che li faccino parte, *& detti buoni huomini concederanno, o hauranno conceſſo di fare la detta parte, è di biſogno, che li detti buoni huomini oſſeruano la parte, che haueranno promeſſo fare. Et*

* *Que vol fer barca* (die een Bark ſal willen maaken)

ſal afgewagt hebben, zyn de voorſz. Koopluyden aan den voorſz. Schipper, het zy, dat 'er belet ſal zyn, of niet, of dat de voorſz. Koopluyden het ſchip komen te laaden, of niet, al de koſten, ſchaden, en ongemakken, die deſelve daar door ſal geleden, of nog te leyden hebben, gehouden te voldoen, en te betaalen, ſonder diſput. En ſo de voorſz. Koopluyden ter ſaake van het bovengemelde ſeggen, en die voorwaarden eenig diſput komen te maaken, ſullen ſy mede gehouden zyn, al de koſten, ſchaden, en ongemakken, en intereſſen, dewelken de voorſz. Schipper door het diſput, dat ſy daar over gemaakt hebben, ſal geleden, of nog te leyden hebben, te vergoeden. En ſo de voorſz. Schipper, ter ſaake van die voorwaarden, of conditien, dewelke hy ten haaren behoeve toegeſtaan heeft, tegens de voorſz. Koopluyden eenig diſput komt te maaken, en ſig aan deſelven niet begeert te houden, ſal de voorſz. Schipper gehouden zyn al de koſten, en ſchaden, die de voorſz. Koopluyden daar door komen te leyden, te vergoeden, al ſou het ſchip daar voor verkoft worden. En dit Kapittel is te verſtaan van een ſchip, dat nog niet geheel, of ten deele gelaaden was; want van een ſchip dat reets gelaaden was, zyn te vooren al ' eenige Kapittelen gemaakt, dewelke verklaaren in hoe verre de Koopluyden, en Schipper gehouden zyn. Ook moet men weeten, dat, als de Koopluyden tegens de Schippers geſegt ſullen hebben, *dat ſy haar moeten afwagten, dat de voorſz. Koopluyden aanneemen al het geen, dat boven geſegt is, aan haar te ſullen voldoen, en te betaalen*, dat 'er als dan ſekere preciſe dag, of tyd tuſſen hen luyden moet vaſtgeſtelt worden, tegens welke de voorſz. Koopluyden den voorſz. Schipper ſullen moeten afvaardigen, op dat 'er tuſſen hen luyden geen moeyelykheyd, of diſput ſal konnen ryſen, of ontſtaan.

Schipper blyven wagten.

Evenwel niet oneyndig; maar men moet ſekere tyd ſtellen tot hoe lang.

K A P. CCLXXX.

*Waar in de Reders aan den Schipper gehouden zyn,** (die voorgenomen heeft om een Bark te maaken.)

ALs iemant voorgenomen heeft een Bark te maaken, en eenige Goede Luyden aanſpreekt, *om 'er een part in te ſtaan*; en de voorſz. Luyden conſenteeren, of geconſenteert ſullen hebben, om 'er een part in te ſtaan, ſullen de voorſz. Goede Luyden gehouden zyn het ſelve part aan te neemen, dat ſy belooft hebben te ſullen ſtaan.

Et se quello, che la detta barca vorrà fare, alquale gli detti buoni huomini hauranno promesso di fare la detta parte, se quello, che la barca farà, o farà fare, non farà intendere a quelli buoni huomini, che promesso gli hauranno di fare parte, se la barca sarà piccola, o grande, *ne quelli, che la parte gli hauranno promessa di fare, non gli dimanderanno*, se sarà grande, o piccola, ne quanto potrà costare, ne quanto nò, ne di qual misura, ne di che porto? *se quel disopra detto farà, o farà fare la detta barca, sia, che la faccia grande, o piccola, gli detti buoni huomini, che le parte hauranno promesso di fare, è di bisogno, che ne gli osseruino, & senza contrasto.*

I. *Imperò se quello, che la detta barca farà, o farà fare, hauerà detto, o fatto intendere, quello, che disopra è detto a quelli, che la detta parte gli haueranno promesso di fare, se lui farà maggiore barca, che a loro non haueua fatto intendere, & di maggior misura, gli detti buoni huomini non gli sono tenuti di fare giunta alcuna, se non in quel modo, che lui gli fece intendere: & se la detta barca fusse maggiore, & che costassi più, che non hauesse fatto intendere, gli detti buoni huomini vi debbano hauere la detta parte, tutto, & in tanto, come se ci hauesfino fatto compimento in tutto quel crescimento, che lui fatto hauerà, senza contrasto; poiche senza licentia, & senza volontà de' detti buoni huomini, che la parte li prometteno di fare, lo hauerà fatto. Imperò se lui lo hauerà fatto con consentimento, & volontà di tutti li sopra detti, o della maggior parte, loro li sono tenuti di fare compimento, come che*[1] *ad vno capitolo già è detto.*

II. *Imperò se alcuno, che barca vorrà fare, dirà, o farà intendere, a quelli, che parte li prometteranno*, che lui farà barca, *& dopo lui non farà la detta barca, anzi lui farà fare vn nauilio; se lui farà nauilio senza licentia, & volontà di quelli, che parte prometteranno di far nella detta barca, loro non gli sono tenuti osseruare alcuna cosa, che promessa li habbino; percioche lui non li haurà osseruato quel, che con loro haueua accordato: & è ragione, che come lui non osserua niente, che promesso hauesse, che loro non li osseruino niente, che promesso li hauesfino. Impe-*

rò

1 *Ad vno capitolo*) Siet boven Kap. 49.

ſtaan. En by aldien dat die geene, die voorgenomen heeft de voorſz. Bark te maaken, en den welke de voorſz. Goede Luyden belooft hebben het voorſz. part te ſullen ſtaan, by aldien dat die geene, die de voorſz. Bark maakt, of doet maaken, de voorſz. Goede Luyden, die hem belooft hebben een part te ſullen ſtaan, niet aan en diend, *of de Bark groot, of kleyn ſal zyn*; en ſelfs die geenen, die belooft hebben een part te ſullen ſtaan, hem niet gevraagt hebben, *of ſe groot of kleyn ſal zyn, en wat ſe koſten ſal, of niet, en van wat Maat, of wat Laſt dat ſe ſal zyn*; ſullen de voorſz. Goede Luyden, die hem belooft hebben een part te ſullen ſtaan, by aldien dat de bovengemelde de voorſz. Bark maakt, of doet maaken, gehouden zyn het ſelve aan te neemen, ſonder onderſcheyd, of hy ſe groot, of kleyn gemaakt ſal hebben, en ſonder diſput.

Als de Schipper de Bark grooter maakt als het beſtek was, zyn de Reders wel niet t'eenemaal ontſlaa en; maar komt evenwel de vergrooting alleen tot laſte van de Schipper.

I. Maar ſo die geene, dewelke de voorſz. Bark maakt, of doet maaken, het geen, dat boven geſegt is, aan die geenen, die hem belooft hebben het voorſz. part te ſullen ſtaan, geſegt, of bekent gemaakt had, ſullen de voorſz. Goede Luyden, by aldien dat hy de Bark grooter maakt, en het beſtek grooter neemt als hy haar opgegeeven had, niet gehouden zyn, iets te betaalen buyten het geen, dat hy haar bekent gemaakt had. En ſo de voorſz. Bark grooter ſal zyn, en meer komt te koſten, als hy haar bekent gemaakt had, ſullen de voorſz. Goede Luyden, ſonder tegenſpraak, hun part daar in hebben, niet anders, als of deſelven tot die gantſche vergrooting, die hy gemaakt heeft, gecontribueert hadden: nademaal dat hy ſulks gedaan heeft ſonder verlof, en toeſtaan van de voorſz. Goede Luyden, die hem belooft hebben ſodanig part te ſullen ſtaan. Maar ſo hy't gedaan had met verlof, en toeſtaan van alle die geenen, die boven geſegt zyn, of van het meerder gedeelte, ſullen deſelven gehouden zyn hun contingent in die vergrooting te betaalen, indiervoegen, als boven[1] in ſeker Kapittel geſegt is.

Maar ſo de Schipper een heel ander Vaartuyg maakt, als geſegt was, zyn de Reders van hunne beloften t'eenemaal ontſlagen.

II. Maar als die geene, die voorgenomen heeft een Bark te maaken, tegens die geenen, dewelken belooft hebben een part te ſullen ſtaan, ſegt, of doet ſeggen, *dat hy een Bark ſal maaken*, en daar na ſodanig een Bark, als hy geſegt had, niet komt te maaken, maar een Scheepje laat maaken; ſo deſelve een Scheepje laat maaken, en dat ſonder bewilliging, en toeſtaan van die geenen, die hem belooft hebben in de voorſz. Bark een part te ſullen neemen, ſullen deſelve aan haar gedaane belofte t'eenemaal niet gehouden zyn; want hy niet nagekomen is, het geen dat hy haar belooft had; en het

rò ſe lui farà il nauilio diſopra detto con licentia, & con volontà delli compagni, o della maggior parte, li detti compagni ſono tenuti di fare complimento della detta parte, che promeſſa gli haueranno di fare, poiche con volontà di tutti quanti, o della maggior parte lo hauerà fatto.

III. *Et ſe per ventura farà intendere a quelli, che gli promiſſono di fare parte*, che lui farà nauilio, *& lui non farà nauilio, anzi farà nave, ſe lui la farà ſenza volontà di quelli, loro non li ſono tenuti di oſſeruare quello, che promeſſo li haueuano, ſe non in tale modo, & forma, che, ſe lui farà del nauilio naue, ſenza volontà delli detti compagni, che li detti compagni habbino tanto nella detta naue, come doueano hauere nel detto nauilio, & per tanti denari, come la parte, che loro haueuano promeſſo di fare nel detto nauilio, coſtaſſi, o haueſſi coſtato: ſe non ſarà fatto come* * *diſopra detto* *. *Et ancora che ſia oſſeruata la menda, che ſopra in detto capitolo è ſtato fatto. Et quel ſia inteſo di tutta naue, o nauilio, che ſi faccia di nuouo nello ſcaro, o innanzi che ſia vſcito del loco, doue ſarà ſtato* [1] *fatto di nuouo.*

* *En lo capitol* (in het kapittel)
* *Es declarat, ou parla de Senyor de nau o de Leny, qui començara de fer nau o Leny in forma poca* (verklaart is, alwaar geſproken word van een Schipper, die het ſchip aanleyt in een kleine form) ſiet boven Kap. 48.
1 *Fatto di nuovo*) Siet boven Kap. 241.

CAP. CCLXXXI.

Di naue, che gietta.

SE *alcuno patrone di naue, o nauilio ſurgerà in alcuno loco, o haurà ſurto* [2] *con volontà de' mercanti, ſe in quel loco, doue la naue, o il nauilio, che ſurto ſarà, ſi metterà tanto forte tempeſta, che non ſolamente la detta naue, o nauilio di quel loco partire non ſi potrà, anzi haurà a gittare grande parte della robba, che nella naue, o nel nauilio ſarà, o quaſi tutta, ſia, che li mercanti gettino, o faccino gettare, ſenza che non lo faranno a ſapere, ne lo diranno al patrone della naue, o nauilio; o fuſſe, che*

2 *Con volontà de' mercanti*) ſiet boven Kap. 99.

het is redelyk, terwyl dat hy niet nakomt het geen, dat hy aan haar belooft had, dat sy insgelyks niet schuldig zyn na te komen het geen, dat sy aan hem belooft hadden. Maar so hy het voorsz. Scheepje met bewilliging, en toestaan van alle de Reders, of van het meerder gedeelte gemaakt sal hebben, sullen de voorsz. Reders aan hem gehouden zyn, hun contingent te voldoen in het gantsche part, dat sy hem belooft hadden te sullen aanstaan; want hy sulks met toestemming van allen, of van het meerder gedeelte gedaan sal hebben.

Ten ware dat hy, in plaats van een Scheepje, een Schip gemaakt had.

III. En als hy tegens die geenen, die hem belooft hebben een part te sullen staan, gesegt sal hebben, *dat hy een Scheepje sal maaken*; en geen Scheepje, maar een Schip komt te maaken, sullen deselven, so hy 't sonder haar consent gemaakt sal hebben, aan haar beloften niet verder gehouden weesen, als alleen, dat so hy (sonder bewilliging der voornoemde Reders) in plaats van een Scheepje, een Schip gemaakt sal hebben, dat de voorsz. Reders het selfde part in het voorsz. Schip sullen moeten neemen, dat sy in 't voorsz. Scheepje souden gehad hebben, en dat voor het selfde geld, dat het selve part sou kosten, of gekost hebben, dat sy belooft hadden in 't voorsz. Scheepje te sullen neemen: ten waare nogthans, dat het op sodanig een wys bygekomen was, * (*als in een* voorgaande *Kapittel*,* *alwaar gesproken word van een Schipper, die het Schip aanlegt in een kleyne form, gesegt is*) en dit moet ook met die selve verbetering verstaan worden,. die in het voorsz. Kapittel gemaakt is: als mede van alle schepen, die op stapel staan, of die nog niet vertrokken zyn van de plaats, daar sy [1] van de grond op getimmert zyn.

KAP. CCLXXXI.

Van een schip, dat werpt.

ALs een schip elders aankomt, of aangekomen sal zyn, met [2] bewilliging der Koopluyden, en op die plaats, daar het schip aangekomen is, eene so swaare storm ontstaat, dat niet alleen het schip van de voornoemde plaats niet kan afkomen, maar dat het selfs genootsaakt word, een groot gedeelte, en misschien de geheele lading te werpen; het zy dat de Koopluyden werpen, of doen werpen, sonder dat sy den Schipper daar van waarschuwen, of verwittigen; of dat de Schipper werpt, of doet werpen, sonder dat hy de Koopluyden, die aan boord zyn, daar van waarschuwt;

che il patrone della naue, o del nauilio giettasse, o facessi giettare, senza che non lo dirà a mercanti, che nella detta naue, o nauilio saranno, di questo gietto, che per tale conto, come disopra già è detto, sarà stato fatto, & per il caso disopra detto, gli detti mercanti non possono fare dimanda al detto patrone della naue, o del nauilio; ne il detto patrone alli detti mercanti: percioche gietto, che per tale conto sia stato fatto, e interuenuto, non si debbe, ne si può giudicare per diritto, nè per piano gietto, anzi si debbe, & si può giudicare quasi simile di naufragio; & più per simile di naufragio, che di gietto: & per la ragione disopra detta non possano fare domanda l'vno l'altro, per conto del caso, & della ragione disopra detta.

I. *Et perciò, il gietto disopra detto debba essere contato per soldo, & per lira, secondo che giettato sarà: & la naue, o il nauilio è tenuto metterci le due parti di quel, che valerà. Percioche se fusse gietto piano, non sarebbe tenuta metterci se non per la metà di quel, che valeua; & percio, che non è naufragio interamente, ci mette per le due parti: che se fusse naufragio interamente, la detta naue, o il detto nauilio pagheria nel detto naufragio per tutto quel, che valeua. Per quale ragione paga le due parti? percio che non è naufragio, ne gietto, anzi è quasi simigliante di naufragio, & è più naufragio, che gietto. Et se per ventura la detta naue, o il detto nauilio perdessi exarcia, come sono anchore, gumine, o barche, o alcune altre exarcie, nel caso disopra detto, debbano essere contate tutte per soldo, & per lira, percioche non è gietto piano, anzi è più simile di naufragio, che dì gietto. Che se gietto piano fusse, & le barche fussino ormeggiate di poppa, o di lato della naue, o del nauilio, & mancassino li cappi, o impiessino, & se perdessino,* [1] *sariano perse al detto patrone della naue, o del nauilio (guardisi lui, che cappo li da, o li farà dare) & se fusse gietto piano, & li mancassino gumine, & le anchore si perdessero, doue erano ormeggiate, le dette gumine debbono essere perse alla naue, o al nauilio; che mercante non è tenuto niente mettere, ne ancora la sua robba, che rimasta sarà.*

1 Siet boven Kap. 107. en 108.

II. *Im-*

ſullen de voorſz. Koopluyden ter ſaake van dat werpen, dat in dier voegen, en in die ongelegentheyd, die boven geſegt is, gedaan ſal zyn, niets ter waereld van den voorſz. Schipper konnen vorderen; gelyk ook de voorſz. Schipper niets van de voorſz. Koopluyden: want het werpen dat in maniere voorſz. voorgevallen, en gedaan is, kan voor geen formeel werpen gehouden, of verſtaan worden, maar het kan, en moet gehouden worden, voor een ſoort van ſchip-breuk; en veel eer voor een ſoort van ſchip-breuk, als van werpen. En om de bovengemelde rede heeft den een, uyt hoofde van ſodanig ongeval, als boven geſegt is, van den ander niets te eyſſchen.

In hoe verre de avary over ſchip en goed gaat, als het geval ſodanig is, dat het geen formeel werpen, en ook geen formeele ſchip-breuk genoemt kan worden.

I. En dienvolgende moet de voorſz. werping pond ponds gelyk gerekent worden (over het andere goed) naar beloop van het geen dat'er geworpen is: en het ſchip moet daar in contribueeren voor twee derden van ſijn waarde. Want ſo't formeel werpen was geweeſt, ſou het alleen maar gehouden zyn te contribueeren voor de helft van ſijn waarde; en terwyl dat het ook in allen deele geen ſchip-breuk is, contribueert het alleen voor twee derden; want ſo het in allen deele een ſchip-breuk was geweeſt, ſou het voorſz. ſchip in de voorſz. ſchip-breuk voor ſyn geheele waarde betaalen. En waarom contribueert het dan nu voor twee derde? om dat het in alle deelen geen ſchip-breuk, en ook in alle deelen geen werpen is geweeſt; maar dat het als een ſoort van ſchip-breuk geweeſt is, dat meer over een komſt heeft met ſchip-breuk, als met werpen. En by aldien dat het voorſz. ſchip, in het voorſz. ongeval, eenig gereetſchap verlieſt, als (by voorbeeld) eenige Ankers, Kabels, Sloepen, of ander gereetſchap, ſal dit alles pond ponds gelyk gerekent worden; nademaal dat het geen formeel werpen, maar veel eer een ſoort van ſchip-breuk, als van werpen geweeſt is. Want ſo het formeel werpen was geweeſt, en de Sloep (agter, of ter zyde van het ſchip vaſt gemaakt zynde) los raakte, of vol waters wierd, en alſoo verongelukte, ſou ſulks alleen [1] tot laſte van den voornoemde ſchipper zyn (dierhalven moet hy toeſien, hoe, en met wat voor touwen dat hy ſe vaſt maakt, of laat vaſt maaken) en ſo de Kabels quamen te breeken, en de Ankers die der aan vaſt zyn verlooren raakten, ſou ſulks (ingevalle dat het formeel werpen was geweeſt) alleen voor rekening van het ſchip zyn, ſonder dat den Koopman, ofte deſſelfs goederen, die in weeſen zyn, daar voor behoeven te contribueeren.

II. *Imperò se alcuno mercante, o mercanti gietteranno, o faranno gittare, senza che non lo faranno sapere al patrone della naue, nè con volontà del detto patrone della naue, & li detti mercanti gietteranno, o faranno giettare, che quella naue stia surto, o vadi alla vela, & quello, che loro gietteranno, o faranno giettare, potrà essere detto, & in vero messo, che possa essere gietto piano, il patrone della naue, o del nauilio in quello gietto tal non è tenuto di mettere parte per se, nè per la naue, o nauilio, se lui non vuole. Et se per ventura mercante, o mercanti saranno nella naue, o nello nauilio, & il patrone della naue, o nauilio giettasse* [1] *senza licentia de' detti mercanti, o mercante, il detto patrone della naue, o del nauilio è tenuto di rendere a detti mercanti quella robba, o il precio, che lui in quel modo, che disopra è già detto, haurà giettata, o fatta giettare: imperò è da intendere, se quello gietto fusse, o potessi essere detto, che fusse* gietto piano; *che* gietto piano *vuole tanto dire, che non li superchiasse la fortuna, o tempesta, che non vi potessino hauere consiglio de' altri. Imperò se nella naue, o nel nauilio mercante alcuno non ci sarà, il patrone della naue, o del nauilio può fare giettare con consiglio di tutto il communale della naue, o del nauilio, o della maggiore parte, se tempo nè haurà. Imperò se in vn subito fortuna, o tempesta li soperchiasse, & il patrone della naue, o del nauilio gietterà, o farà giettare, senza che con i sopra detti consiglio hauer non potrà, sia tenuto per tanto fermo, come se a loro ne hauessi dimandato, & per tanto fermo, come se tutti gli mercanti ci fussino, & per tanto fermo, come se tutta la robba fusse la sua, che sua è, poiche in comandita la tiene.*

III. *Imperò se quando il gietto sarà stato fatto, & la fortuna disopra detta sarà mancata del tutto, o in parte, o nò, & la naue, o il nauilio si partirà del detto loco, doue il caso disopra detto li sarà interuenuto, se la detta naue, o nauilio si partirà con volontà de' detti mercanti, & lascierà in quel loco alcuna exarcia con volontà di loro, sia, che nella detta naue, o nauilio habbi rimasta exarcia, con che possa andare, & nauicare sicuramente in quello loco, doue doueua scaricare, o nò, la detta exarcia, che rimasta sarà, come disopra è già detto, se si perde, debba essere contata sopra la robba, che rimasta sarà; & il corpo della naue, o del nauilio deb-*

1 *Senza licentia*) siet boven Kap. 97, 192. en 193.

II. Maar als 'er een, of meer Koopluyden werpen, of doen werpen, buyten kennis van den Schipper, en sonder bewilliging van den voornoemde Schipper, en de voorsz. Koopluyden werpen, of doen werpen, terwyl dat het schip zeylt, of dat het ten Anker legt, en het werpen dat sy gedaan hebben, of dat sy hebben laaten doen, al konde gesegt, en beweesen worden, dat het formeel werpen was geweest, sou de voorsz. Schipper, tegens syn dank, niet gehouden zyn in dit sodanig werpen te contribueeren voor sig selfs, of voor syn Schip. En als voorsz. Schipper, daar een, of meer Koopluyden t'scheep zyn, [1] buyten consent van den voorsz. Koopman, of Koopluyden komt te werpen, sal de voorsz. Schipper gehouden zyn al het goed, dat hy op sodanig een wys sal geworpen hebben, of het welk hy sal hebben doen werpen, aan de voorsz. Koopluyden te restitueeren, of de waarde van het selve: het welk te verstaan is, ingevalle dat het werpen is, of genoemt kan worden een *formeel werpen* (want *formeel werpen*, moet men verstaan, als men van den storm, of het onweer so schielyk niet overvallen word, of dat 'er nog tyd is om met den andere raad te pleegen.) Maar als'er geen Koopluyden t'scheep zyn, sal de Schipper, indien de tyd het toelaat, konnen doen werpen met raad van al het Scheepsvolk, of van het meerder gedeelte. Behoudens nogthans, so de voorsz. Schipper door een schielyke storm, of onweer overvallen, en verrast zynde, komt te werpen, of doet werpen, sonder dat hy met de bovengemelde raad plegen kan, dat sulks van gelyke waarden sal zyn, als of hy raad gepleegt had, en van gelyke waarden, als of al de Koopluyden tegenwoordig waren geweest, en van gelyke waarde, als of het goed hem in eygendom had toebehoort, het welk hem toebehoort, voor so verre als hy 't in sijn toeversigt heeft.

Een Koopman mag niet werpen sonder verlof van den Schipper.

De Schipper mag niet werpen sonder verlof van de Koopluyden, of van de Scheepsraad.

Ten ware in de uyterste nood.

III. Maar het werpen gedaan zynde, en het schip van de voorsz. plaats, daar het de voorsz. ramp geleden heeft, komende te vertrekken, (het zy dat het geseyde onweer eenigermate, of wel t'eenemaal gestilt mogt zyn, of niet) so het voorsz. schip, met bewilliging der voorn. Koopluyden komt te vertrekken, en met derselver bewilliging eenig gereetschap aan die plaats laat blyven, sal het voornoemde gereetschap, dat in maniere voorsz. agtergelaaten is, ingevalle dat het verlooren gaat, over het gesalveerde goed gerekent worden; en het corpus van het schip sal daar toe contribueeren voor sijn halve waarde; sonder onderscheyd, of 'er in het voorn.

Het gereetschap, dat met gemeen consent agter gelaten is, moet over het gesalveerde goed, en de halve waarde van 't schip gerekent worden.

debbaci mettere per la metà di quello, che valerà. E ſe per ventura la detta exarcia, che rimaſta ſarà, non ſi perderà, anzi ſi [1] *haurà con alcune ſpeſe, che l'huomo ne hauerà a fare, quelle ſpeſe ne debbono eſſere contate, come diſopra è detto, dell' exarcia, ſe perſa fuſſe. Imperò è da intendere, che il detto gietto non fuſſe gietto piano, anzi debba eſſere inteſo, che fuſſe gietto ſimile a naufragio: & ſe per ventura il gietto ſarà piano, & che non ſarà ſimile a naufragio, & la detta exarcia rimanerà, come diſopra è detto, con volontà de' detti mercanti, ſia, che la detta exarcia ſi perda del tutto, o in parte, e che l'huomo ne habbia a fare ſpeſa per quella exarcia rihauer, * debba eſſer contata per ſoldo, & per lira, ſopra la robba, che riſtaurata ſarà; & il corpo della naue, o del nauilio non debba pagare niente; percioche * ſi parte del loco ſopradetto, & ſi mette a riſico di nauicare con volontà de' detti mercanti in quel loco, doue vorranno, & al comunale della naue ſarà paruto, che ſia di fare.*

IV. *Et ſe per ventura nella naue, o nel nauilio non ci ſarà, nè rimarrà exarcia, con che detta naue, o nauilio poſſa andare, nè nauicare in quel loco, doue ſcaricare doueua, anzi hauerà a ritornare in quel loco, doue il viaggio incominciò, & la detta naue, o nauilio hauerà caricato, il detto gietto, o contraſto, che tra il patrone della naue, o del nauilio, & i detti mercanti ſarà, per il caſo ſopradetto, che interuennto ſarà, debba eſſere chiarito, & determinato in quel loco, doue la detta naue, o detto nauilio caricò, & ſarà ritornato per il caſo ſopradetto. Imperò è da intendere, che ſe il detto caſo di ventura fuſſe interuenuto, fatta meza auanti via, debba eſſere chiarito, & determinato in quel loco, doue la detta naue, o nauilio * ſia, o fuſſe ritornata in quel loco, doue caricò, o haueua caricato. Imperò ſe il detto caſo ſarà interuenuto innanzi di meza via di quel loco, doue doueuano ſcaricare, debba eſſer chiarito, & determinato in quel loco, doue la detta naue, o il detto nauilio caricò, ſe con quello, che rimaſto ſarà, ci ſarà tornata.*

V. *Et*

1 *Haurà*) CATAL. *Salvara* (behouden word)

* *Aquella exarcia, o les averies fetes per ella*, (dat gereetſchap, of de onkoſten aan het ſelve gedaan)

* *Com la nau, o Leny aſſats pert puſques* (want het ſchip verlieſt genoeg terwyl dat het)

* *Devia deſcarregar; jatſia aço que la dita nau, o Leny* (moſt ontlaaden; al was het ſchoon dat het voorſz. ſchip)

voorn. schip so veel gereetschap gebleven mogt zyn, dat het veylig konde afsteken, en voortvaaren na de gedestineerde los-plaatse, of niet: en soo het voornoemde gereetschap, dat agter gelaaten is, niet verlooren gaat, maar met eenige kosten, die men daar aan komt te doen, gesalveert word, sullen die onkosten op deselve wyse gerekent worden, als te vooren van't gereetschap is gesegt, so't verlooren gaat: het welk te verstaan is, ingevalle dat het voorn. werpen geen formeel werpen, maar gelyk als een soort van schip-breuk geweest sal zyn. En als het formeel werpen, en niet gelyk als een soort van schip-breuk geweest sal zyn, en het voornoemde gereetschap indiervoegen, als boven gesegt is, met bewilliging der voornoemde Koopluyden sal agter gelaaten zyn, sal het * (*selve gereetschap*) so het verlooren gaat, geheel, of ten deele, en dat men eenige onkosten komt te doen, om het selve weer te krygen, * (*of wel de onkosten, die daarom gedaan zyn*) pond ponds gelyk, over het gesalveerde goed gerekent worden; en het corpus van het schip sal daar toe niet het minste contribueeren. Want * (*het schip leyd genoeg, terwyl*) dat het van de voorsz. plaats afsteekt, en het pericul ondergaat van na sodanig een plaats, op de begeerte der voorsz. Koopluyden, te vaaren, als deselven, en de Scheeps-raad nodig oordeelen, en verstaan.

Maar in cas van formeel werpen moet het alleen over het goed gerekent worden.

IV. En als 'er in het schip geen gereetschap blyft, en niets is, daar het voornoemde schip meé voort kan, en de reys vervolgen na de gedestineerde plaats der ontlaadinge, nemaar dat het selve genootsaakt word te rug te keeren na deselve plaats daar het voorn. schip afgevaaren, en afgelaaden is, sal de voorn. avary, en al het geen dat 'er tussen den Schipper, en de voornoemde Koopluyden, ter saake van de voorsz. ramp, die sy geleden hebben, onvereffent staat, vereffent, en vergeleken worden ter plaatse, daar het voorn. schip afgelaaden, en ter saake van de voorsz. ramp te rug gekeert is. Met dien verstande, dat by aldien haar de voorn. ramp boven de helft van de Vojage sal overgekomen zyn, dat het als dan sal vereffent, en vergeleken worden, * (*ter gedestineerder plaatse der ontlaading, onaangesien dat het voorsz. schip*) te rug ging, of te rug gegaan was na die plaats, daar het selve afgelaaden is, of afgeladen was: maar so haar de voorsz. ramp sal overgekomen zyn binnen de helft van de Vojage, of van de gedestineerde plaats der ontladinge, sal het vereffent, en vergeleken worden ter plaatse, daar het voorsz. schip afgeladen is, ingevalle dat het selve aldaar met de overgeblevene goederen sal zyn geretourneert.

Waar ter plaatse de avary moet opgemaakt worden?

Als de ramp ontstaan is boven de helft van de Vojage:

Binnen de helft van de Vojage.

*V. Et se il detto patrone della naue, o nauilio dimanderà nolo tanto della robba persa, & ristaurata; * & se lui non lo dimanderà, ne riceuere non lo vorrà, per quel nolo lui non è tenuto niente mettere nel detto caso: & se il detto patrone della naue, o del nauilio vorrà nolo hauere della robba, che ristaurata sarà, lui è tenuto di compire il viaggio con quella robba, che ristaurata sarà, & della quale lui dimanderà nolo a i detti mercanti: & se il detto patrone della naue, o nauilio non vorrà nolo della robba persa, nè di quella, che ristaurata sarà, il detto patrone della naue non è tenuto di compir il detto viaggio a i detti mercanti; percioche il patrone della naue, o nauilio assai ci perde, poiche consumata la sua persona haueua, e perso il suo tempo, & la sua vettouaglia, & la naue, o il nauilio in parte consumato. Saluo imperò, che sia in questo modo inteso, che i detti mercanti fussero, o siano in loco fuora di pericolo, & in terra d'amici, & che fussero in loco doue* (non) *trouassero naue, o nauilio, che la robba, che rimasta sarà, volesse portare per li loro denari. E quel patto, che il patrone della naue, o del nauilio farà con li mercanti, in quel patto medesmo debbano * li marinari. E per la ragione disopra detta fu fatto questo capitolo.*

* *Deu li esser donat: e ell per aquell nolit deu ajudar a la roba, que perduda sera, e gitada* (moet het hem gegeeven worden: en hy moet voor die vragt tot het goed, dat verlooren, en geworpen sal zyn, helpen contribueeren) siet onder het 293. Kap.

* *Esser* (zyn)

C A P. CCLXXXII.

Di naue, che per caso fortuito si haurà à partire.

SE alcuna naue, o nauilio sarà noleggiato, che debba andare a caricare in alcuno loco, se quando quella naue, o nauilio sarà giunta in quel loco, doue doueua caricare, & stando quella naue, o nauilio in quel loco si metterà fortuna tanto grande, che la naue, o il nauilio si haurà a partire, innanzi, che non habbia hauuto carico, che hauere doueua; o per ventura ci verranno nauilii armati de i nimici, o verrà noua certa, che ci debbano venire; se quella naue, o nauilio si haurà a partir per alcune delle ragioni sopradette innanzi, che non habbia riceuuto il carico, per ilquale ci era venuto, & stato noleggiato, e per auentura

V. En als de voorſz. Schipper vragt eyſcht, ſo wel van het verloore, als van het geſalveerde goed, * (*ſal hem deſelve betaalt worden; en hy ſal gehouden zyn voor die vragt in de ſchaade der gewurpe, en verloore goederen te contribueeren*); en als hy in ſo verre geen vragt eyſcht, of aanneemt, ſal hy niet gehouden zyn voor ſijn vragt-loon in het voorſz. ongeval te contribueeren: en als de voorſz. Schipper vragt eyſcht voor het geſalveerde goed, ſal hy gehouden zyn de Reys met dat goed, dat geſalveert ſal zyn, en daar hy de voorſz. Koopluyden vragt voor eyſcht, voort te ſetten. En als de voorſz. Schipper gants geen vragt eyſcht, nog voor het goed dat geſalveert is, nog voor dat geene, dat verlooren is, ſal de voorſz. Schipper aan de voorſz. Koopluyden niet gehouden weeſen om de reys voort te ſetten: want de Schipper ſchiet 'er genoeg by in; daar hy ſyn arbeyd te vergeefs gedaan, ſijn tyd, en victalie geconſumeert, en ten deele ſyn ſchip verſleeten heeft. Het geen nogthans te verſtaan is, ingevalle dat de voorſz. Koopluyden ſig bevinden, of bevonden hebben aan een plaats, daar geen gevaar is, en in Vrinden Landen, daar ſy occaſie hebben om een (ander) ſchip te bekomen, het welk de geſalveerde goederen om geld ſal willen overvoeren. En in het ſelve akkoord, dat de Schipper met de Koopluyden ſal komen te maaken, ſal ook het Bootsvolk begreepen * (*zyn*). En om de bovengemelde rede is dit Kapittel gemaakt.

Hoe, en wanneer de Schipper voor het vragt-loon gehouden is te contribueeren.

KAP. CCLXXXII.

Van een Schip, het welk door ongeval genootſaakt word te vertrekken.

ALs een ſchip gehuurt ſal zyn, om de lading elders te gaan inneemen, en het ſelve ſchip gekomen zynde ter plaatſe, daar het moſt laaden, ende aldaar ſtil leggende, van een ſo ſwaare ſtorm overvallen word, dat het ſchip genootſaakt is van daar te vertrekken, voor dat het ſyn laading inkrygt; of dat aldaar by geval gewapende ſchepen van vyanden aanquamen, of dat men der ſekere tyding kreeg, datſe ſouden, en moſten komen; by aldien dat het voorſz. ſchip om eenige der bovengemelde redenen genootſaakt word te vertrekken, voor dat het de laading, daar het om gekomen, en gehuurt was, in gekregen heeft, en ſig te rug moet be-

tura se ne haurà a ritornare in quel loco, doue si partì, & fu noleggiato, se il detto patrone della naue, o del nauilio contrastasse con quei, che lo noleggiarono, che lui non vorrà ritornare [1] *insino, che ne habbia buone nuoue, o il mal tempo* * *passato, anzi dimanderà il nolo, che loro promessino di dare, quando il noleggiorno, il detto patrone della naue, o nauilio è tenuto di ritornare; & se per ventura tornare non volesse, la giustitia il debba sforzar, che ci torni; & se lui per nulla ragione tornare non vorrà, li detti mercanti possono noleggiare alcuna naue, o nauilio, simile di quello; & se costasse più, che quel non facea, quel patrone di quella naue, o nauilio, che loro in prima haueuano noleggiato, debba pagare quel più, che a i detti mercanti costasse; & se lui semplicemente pagare non vorrà, la giustitia il debba costrignere, se la naue, o nauilio ne sapesse esser venduto. Ancora più, li detti mercanti non li sono tenuti dare il nolo, poiche lui non haurà portato quella loro robba, che haueuano noleggiata, ne è rimasto per loro colpa.*

I. *Salvo imperò sia inteso, che se quelli, che lo haueano noleggiato, non haueuano osseruato quello, che l'haueano accordato, quando lo noleggiorno, & per colpa, & per pigritia de' detti mercanti, se ne haurà hauuto a ritornare senza la loro robba, il detto patron della naue, o nauilio, non è tenuto, di ritornare; anzi li sono tenuti di pagare il nolo; poiche per colpa de' detti mercanti ne haurà hauuto a tornare senza la loro robba. E se per auentura non sarà colpa de li detti mercanti, & il patrone della naue, o del nauilio vorrà ritornare,* * *non lo possano fare, ne debbono, per alcuna giusta ragione; poiche in colpa non sarà stato del patrone della naue, o nauilio, nè in colpa de' mercanti, se non solamente per li casi disopra detti. Impero se la naue, o il nauilio, haurà lasciata la exarcia alcuna, o alcuni huomini in terra in quello loco, doue si haueranno a partire per li casi disopra detti, il patrone della naue, o del nauilio, è tenuto di metter exarcia à emenda di quella, che lasciata haurà, & ancora di mettere huomini per menda di quei, che in quel loco saranno rimasti; & se per ventura il patron della naue, o nauilio, fare non lo vorrà, li detti marinari non sono tenuti di ritornare, se non vo-*

1 *Insino che*) CATAL. *quant que* (so wanneer)

* *Sia* (sal zyn)

* *E si los mariners contrastaran, que ells no y volran tornar* (en so het Bootsvolk sig opposeert, dat sy derwaarts niet willen wederkeeren)

begeeven na de plaats, daar het van daan gekomen, en gehuurt is, by aldien dat de voorſz. Schipper diſput komt te maaken tegens de geenen, die hem gehuurt hadden, en ſig onwillig toont (¹ als'er beter tyding gekomen, of het quaade Weer gepaſſeert * (*ſal zyn*,) om de reys te hervatten, en ſelfs de vragt komt te vorderen, dewelke ten tyde van de huur bedongen was, ſal de voorn. Schipper gehouden zyn de reys te hervatten; en ſo hy onwillig is, moet het Geregt hem dwingen; en ſo hy de reys door geenderly middelen ſal willen hervatten, ſullen de voorſz. Koopluyden vermogen een ſchip te huuren, dat van deſelve calibre is, en ſo het meer van huur koſt, ſal de Schipper, dien ſy te vooren gehuurt hadden, gehouden zyn dat meerder, dat het de voorſz. Koopluyden koſten ſal, te betaalen; en in cas van weigering, ſal hy by het voorn. Geregt daar in gecondemneert worden, al ſou het ſchip daar voor verkoft worden: en de voorſz. Koopluyden ſullen hem ook niet gehouden zyn de vragt te betaalen; nademaal dat hy deeſe haare goederen, waar toe ſy hem gehuurt hadden, niet gevoert heeft, en dat ſulks aan haar niet geſtaan heeft.

Als de Schipper de Reys hervatten wil, mag het Bootsvolk ſig niet oppoſeeren.

I. Maar ſo die geenen, die hem gehuurt hadden, niet waren nagekomen dat geene, dat ſy hem ten tyde van de huur toegeſeyt, en belooft hadden, en dat hy door toedoen, of verſuym der voorſz. Koopluyden genootſaakt was ſonder laading te rug te keeren, in ſodanig een geval ſal de voorſz. Schipper niet gehouden zyn de reys te hervatten; nemaar deſelven ſullen aan hem gehouden zyn de vragt te betaalen; terwyl dat hy door toedoen der voorſz. Koopluyden genootſaakt is, ſonder haar lading, te rug te keeren. En als ſulks door toedoen der voorſz. Koopluyden niet veroorſaakt is, en de voorſz. Schipper wel gewillig is om de reys te hervatten, * (*en het Bootsvolk ſig oppoſeert, en onwillig is om de reys te hervatten*) ſal het ſelve ſulks niet konnen, of vermogen te doen, met eenige redelykheyd; terwyl dat het aan den Schipper, of aan de Koopluyden niet geſtaan heeft, en alleen (veroorſaakt is) door de voorſz. toevallen. Maar ſo het ſchip eenig gereetſchap, of volk aan die plaats, van waar het genootſaakt wierd, door de voorſz. ongevallen, te vertrekken, mogt gelaaten hebben, ſal de Schipper gehouden zyn ander gereetſchap in de plaats van dat geene te beſchikken, dat hy agter gelaaten heeft; en ander volk in de plaats van die geenen, die aldaar gebleven zyn; en als de Schipper daar toe niet verſtaan wil, ſal het voorſz. Bootsvolk niet gehou-

voranno; nè il patrone della naue, o nauilio non li può costringere per alcuna ragione; poiche lui non vorrà fare complimento di quello, che disopra è detto.

C A P. CCLXXXIII.

Di [1] conserva.

SE patrone di naue, o nauilio farà, o haurà fatto conseruaggio con alcuno, ò alcuni patroni di naue, o di nauilii, sia, che siano assai, o puochi, o maggiori, o minori, o simili alla sua naue, o nauilio, tutto quello, che nel detto accordo fatto sarà, per causa del detto conseruaggio, debba essere osseruato, & compito, sia, che il detto accordo, fatto per causa del detto conseruaggio, fusse scritto, o sia, che fusse fatto di parola. Imperò sia in questo modo inteso, che il detto accordo, fatto per causa del detto conseruaggio, sia, & possa essere in vero messo per testimonii, o per scritto, che fusse fatto per mano [2] di scriuano giurato, o per poliza fatta con volontà delle parti; nella quale poliza debba hauere anno, giorno, & hora, & specificato il loco, doue la detta polizza sia stata fatta; & nel fine della detta polizza li sigilli delle parti, lequali il detto conseruaggio faranno, o accorderanno, o haueranno fatto, se in loco ne saranno. Imperò se le parti sopra dette nel loco, doue saranno, quando faranno, o accorderanno il detto conseruaggio, & tutto quello, che disopra è detto, non potranno fare, se non solamente per parole (se quelle saranno concesse per tutte le parti, che il detto conseruaggio faranno, a accorderanno) vagliono, & debbano hauer valore tutto, & in tanto, come se fussero scritte per mano del scriuano giurato, & messo in polize, o in cartolario di naue, o nauilio; con che per testimonii possano le dette parole accordate in vero esse messe, se alcuno contrasto ci interuenisse.

I. *Et*

1 *Conserva*) Dicesi per compagnia; del numero de' navilii di più padroni, che navigano in sieme, a conservazion l'uno dell' altro. *Alessand. Tassoni Annotazion. sopra il Vocabul. della Crusca.* Siet boven het 94. Kap.

2 *Mano di scrivano giurato*) Siet boven Kap. 55.

den zyn de reys tegens haar dank te hervatten; en de Schipper ſal haar niet konnen dwingen, terwyl dat hy geen vervulling wil doen van het geen dat boven geſegt is.

KAP. CCLXXXIII.

Van [1] *Admiraalſchap.*

ALs een Schipper Admiraalſchap ſal hebben gemaakt met een of meer Schippers, moet al het geen, dat in het voorſz. akkord, ter ſaake van het voorſz. Admiraalſchap bedongen ſal zyn, voldaan, en agtervolgt worden, ſonder onderſcheyd, of'er veel, of weynig, of grooter, of kleynder, of diergelyke ſchepen zyn, als het ſyne is; en of het voorſz. akkord, het welk ſy ter ſaake van het voorſz. Admiraalſchap gemaakt hebben, ſchriftelyk, of mondeling gemaakt mogt zyn: behoudens evenwel, dat het voorſz. akkord, het welk ter ſaake van het voorſz. Admiraalſchap gemaakt ſal zyn, met getuygen, of met het geen, dat [2] met de hand van den geſwore Schryver geſchreven is, of met de Acte, die met bewilliging van partyen daar van gemaakt is, ſal, en moet konnen beweſen worden: in welke Acte het jaar, de dag, en het uur uytgedrukt, en de plaats genoemt moet worden, alwaar de voorſz. Acte gemaakt ſal zyn; en onder aan de voet van de voorſz. Acte de Segels van partyen, dewelken het voorſz. Admiraalſchap komen te maaken, en aan te gaan, of die het ſelve gemaakt ſullen hebben, ſoſe tegenwoordig zyn. Maar als de voornoemde partyen op die plaats, daar ſy ſig voor die tyd bevinden, en daar ſy het voorſz. Admiraalſchap, en al het geen dat boven geſegt is komen te maaken, of aan te gaan, niet anders als mondeling konnen akkordeeren, ſal, en moet ſulks (na dat al de partyen, die het voorſz. Admiraalſchap ſtonden te maaken, of aan te gaan, daar in ſullen bewilligd hebben) van de ſelfde waarde zyn, als of het met de hand van de geſwore Schryver beſchreven, en in Acte vervat, of in het Scheepsboek aangetekent was: des nogthans, dat men, in cas van diſput, in ſtaat ſal moeten zyn, om het voorſz. mondeling geakkordeerde met getuygen te konnen bewyſen.

I. *Et se per auentura alcuna delle dette parti venisse contra i detti patti, o accordi, o contra alcuni di quei, per causa del detto conseruaggio fatti, o accordati, sia, che fussero fatti per scritta, o di parola, siano tenuti di restituire ogni danno, & ogni interesso, che quella parte, alla quale saranno rotti i detti patti, nè sostenesse: in questo modo impero, che il detto danno, & interesso, sia, & possa essere in vero messo. Saluo imperò in tutte cose, & per tutte, ogni giusto impedimento, per ilquale il detto accordo, o patto, per causa del detto conseruaggio fatto, o accordato non potrà esser osseruato, nè compito; & sotto tal conditione, che il detto impedimento sia, & possa essere messo * non potrà, quello, o quei, che il detto impedimento diranno hauere hauuto, & in vero mettere non lo potranno, siano tenuti di fare tutto quello, che disopra è detto, senza contrasto, a quello, o quelli, li quali il detto interesso, & danno hauranno sostenuto per colpa de' sopradetti.*

* *En ver; e si lo dit impediment en veritat mes esser.* (bewesen; en so het voorsz. belet niet sal bewesen worden)

C A P. CCLXXXIV.

Di naue comandata per compagni ad alcuno.

SE *alcuni buoni huomini, o alcuni mercanti hauranno fatta parte ad alcuno, in alcuna naue, o nauilio, & quando la detta parte, o parti hauranno fatte, & compiute, li detti buoni huomini, o mercanti comanderanno, o farannno comandita a quello, col quale loro hanno fatte le dette parti,* che nella naue, o nauilio lui per loro nauica, *se quello, alquale la detta naue sarà stata comandata, ci haurà parte, o nò, lui è tenuto di nauicare con la detta naue, o nauilio, & di guadagnare doue, & in tutte parti, lui guadagnare ne potrà: saluo imperò tutto accordo, o comandamento, che dalli detti buoni huomini, o mercanti li sarà stato fatto il giorno, che la detta naue li comandorno, o dipoi. E se il detto, alquale la detta naue sarà stata comandata, guadagnerà, lui è tenuto di rendere, & di dare a i detti*

I. En so iemant van de voorsz. partyen, tegens de voorsz. conventien, of akkorden, die ter saake van het voorsz. Admiraalschap sullen gemaakt, en aangegaan zyn, of tegens eenige poincten van de selven, het zy datse in geschrift, of mondeling bedongen sullen zyn, komt aan te gaan, sal deselve gehouden weesen alle schade, en interessen te betaalen, dewelke die party, ten welkers opsigte de voorsz. conventien niet nagekomen zyn, daar door sal geleden hebben; mits dat men de voorsz. schade, en interessen sal konnen aantoonen, en bewysen: behoudens nogthans alle sodanige regtmatige beletselen, in, en omtrent alle voorvallen, als waar door het voorsz. verdrag, of akkord, het welk ter saake van het voorsz. Admiraalschap gemaakt, of aangegaan is, niet heeft konnen voldaan, of agtervolgt worden: des dat het voorsz. belet sal, en moet konnen* (*bewesen worden: en so het voorsz. belet niet sal konnen bewesen worden*) sullen die geenen, dewelken voorgeeven dat sy het voorsz. belet gehad hebben, en niet in staat zyn om sulks te konnen bewysen, gehouden weesen al het geen, dat boven gesegt is, sonder tegenseggen, aan die geen, of die geenen te voldoen, dewelken de voorsz. schade, en interessen, door toedoen der bovengemelden sullen geleden hebben.

Die het geconvenieerde in 't Admiraalschap niet nakomt, is gehouden de schaden, en interessen te betaalen, die daar door geleden zyn; ten ware by wettig belet.

K A P. CCLXXXIV.

Van een schip, het welk iemant is aanbevolen door de Reders.

ALs eenige Goede Luyden, of Koopluyden met iemant part in een schip sullen neemen, en de voorsz. Goede Luyden, of Koopluyden het voorn. part, of de voorn. parten genomen, en uytgemaakt hebbende, commissie geeven aan die geene, met welke sy de voorsz. parten uytgemaakt hebben, ofte den selve beveelen, *dat hy het voornoemde schip voor haar rekening bevaaren sal*; is deselve gehouden, na dat hy de commissie van het voorsz. schip aangenomen heeft, met het voorsz. schip te vaaren, (het zy dat hy der part in heeft, of niet) en voordeel te doen, over al, en op alle plaatsen, daar hy voordeel sal konnen doen; behoudens nogthans de ordre, en al het geen, dat hem door de voorsz. Goede Luyden, of Koopluyden sal voorgeschreven zyn, het zy voor, of na dat hy de commissie van het voorsz. schip aangenomen heeft. En so de bovengemelde, aan welke het voorsz. schip sal aanbevolen zyn, voordeel komt te

buoni huomini, o mercanti tutto il guadagno, che la detta naue, o nauilio haurà fatto: saluo lo diritto, che lui hauere ne douerà per la parte, che lui ci hauessi; & se parte alcuna non ci haurà, lui ci ne può ritenere tutto quello, che a lui ne appartenga; per la sua persona, tutto, & in tanto, come tocca a patrone di naue, o di nauilio.*

I. *Et se il detto patrone, o comandatario non porterà guadagno, anzi porterà consumamento, li detti buoni huomini, che la detta naue li comandorno, o li ferono parte, & il ferno Signore del loro, debbano riceuer a conto il detto consumamento; se già prouare non li potranno, che il consumamento fussi stato per colpa sua: è da intendere, che lui lo hauessi giuocato, o rubato, o male procurato: & se questo prouato li sarà, il detto Signore comandatario della detta naue, o nauilio è tenuto di tutto il detto consumamento a restituire senza contrasto à [1] conscientia, & volontà de' detti buoni huomini, che la detta naue comandorono, o li ferono parte: & se la detta colpa prouata non li sarà, & lui bene, & solicito haurà fatto tutto quello, che haurà possuto, & per colpa di lui non sarà rimasto, che non habbia portato guadagno à quelli, che la detta naue, o nauilio li comandorono, o li ferono parte, & il contrario prouato non li sarà, tutto li debba essere riceuuto in conto.*

II. *Et se il detto patrone, o comandatario porterà â se scriuano [2] giurato, se il detto scriuano haurà giurato, quando riceuè la scriuania; se non, li detti compagni lo possono fare giurare, & dimandare sotto pena del giuramento,* già quelle spese, o consumamento, che vi mette à conto, se n'è in quello modo, che lui ha scritto, & messo à conto, *& sopra di questo il detto scriuano debba essere creduto, se il contrario prouato non li sarà. Et se il detto contrario prouato li sarà, il detto scriuano debba hauere la pena, che è posta [3] nel capitolo già detto disopra. Et il detto patron, o comandatario della detta naue, o nauilio è tenuto restituire il detto consumamento à i detti buoni*

* *Quen dega hauer* (dat hy moet hebben) siet boven Kap. 207. en 210.

1 *Conscientia*) CATAL. *Coneguda* (kennis, oordeel)

2 *Giurato*) CATAL. *De creença* (van geloof)

3 *Nel capitolo*) Siet boven Kap. 55. en 56.

doen, ſal deſelve gehouden zyn al de winſt, die hy met het voorſz. ſchip gedaan ſal hebben, aan de voorſz. Goede Luyden, of Koopluyden uyt te keeren, en te verantwoorden; behoudens het regt, dat hem daar van competeert, voor het part, dat hy der in heeft; en als hy der geen part in heeft, ſal hy alleen konnen inhouden het geen, dat hy verdiend heeft; * (*want hy moet*) voor ſyn perſoon ſo veel, en niet minder (*trekken*) als een Schipper.

Een Commiſſionaris kan met ſyn rekening volſtaan, het zy dat hy winſt, of verlies aanbrengt.

I. En als de voorſz. Schipper, of Commiſſionaris geen winſt, maar ſchade aanbrengt, moeten de voorſz. Goede Luyden, die hem het voorſz. ſchip aanbevolen, of een part daar in gegeeven, en hem over het haare geſtelt ſullen hebben, de voorn. ſchade in rekening ontfangen; ten ware dat ſy konden bewyſen, dat deſelve ſchade door ſyn toedoen veroorſaakt was; te weeten, dat hy het of verſpeeld, of ter quader trouwe onder hem geſlagen, of verwaarlooſt had. En ſo hem ſulks ſal konnen beweſen worden, ſal de voorn. Schipper (als) Commiſſionaris van het voorſz. ſchip, gehouden weeſen al die ſchade, (agtervolgens de [1] begroting, en den eyſch van de voorſz. Goede Luyden, die hem het voorſz. ſchip aanbevolen, of een part daar in gegeeven hebben) te betaalen, ſonder tegen ſeggen: en ſo hem ſulks niet ſal konnen geimputeert, of beweſen worden, en hy alles na behooren en ſorgvuldiglyk, na ſyn uytterſte vermogen, gedaan ſal hebben, en't aan hem niet geſtaan heeft, dat hy die geenen, die hem het voorſz. ſchip aanbevolen, of een part daar in gegeeven hebben, geen winſt heeft konnen aanbrengen, en het tegendeel van dien niet beweeſen word, ſal hem alles in rekening valideeren.

Maar de rekening moet met den eed van den Schryver bekragtigt zyn.

II. En als de voorſz. Schipper, of Commiſſionaris een [2] geloofwaardig Schryver by hem heeft, ſo de voorn. Schryver beëdigt ſal zyn, op den aanvang van zyn Schryverſchap; ſo niet, ſullen de voorſz. Reders den ſelve konnen doen ſweeren, en onder Eede ſolenneel afvraagen, *of het met de koſten, en ſchaaden, die hy aldaar in rekening brengt, ſodanig is, als hy geſchreven, en in rekening gebragt heeft?* en daar op ſal de voorn. Schryver gelooft worden, voor ſo verre, als hem het tegendeel niet ſal konnen beweſen worden: en als hem het tegendeel beweſen word, ſal de voorn. Schryver met die ſtraffe geſtraft worden, die in een voorgaande [3] Kapittel daar toe geſteld is. En de voorn. Schryver niet in ſtaat zynde om te betaalen, ſal de voorſz. Schipper, of Commiſſionaris van het voorn. ſchip, gehouden zyn deſelve ſchade aan de voorſz. Goede Luyden, die hem het

 voorſz.

buoni huomini, che la detta naue, o nauilio li comandorono, se il detto scriuano non ha, di che possa restituire; sia, che fussi fatto il consumamento per colpa del detto scriuano, o per colpa del detto patrone, o comandatario; percioche il detto patrone haurà portato tale scriuano, come disopra si è detto. Et se il detto contrario al detto scriuano prouato non sarà, il detto scriuano non debba sostenere la pena sopra detta; ne il detto patrone non è tenuto niente restituire a i detti compagni del detto consumamento, se trouato ci sarà, poiche per colpa di loro non sarà interuenuto.

III. *Et se per ventura al detto patrone mancasse il scriuano, o non haurà portato scriuano giurato, & il detto* [1] *scriuano scriua, o facci scriuere alcune spese, che lui haurà fatte, se i detti compagni, che la detta naue, o nauilio li hauranno comandata, lo teneranno in sospetto, loro ne possono hauere vn giuramento, che lui dica,* se sono vere quelle spese, & che sia in quel modo, come lui ha scritto, o fatto scrivere, & come lui le mette a conto? *e se lui dirà,* che siano giuste, & vere, *per il giuramento, che lui fa, debba esser creduto, se il contrario non li sarà prouato; & se prouato gli è, debba restituire tutto il detto consumamento, che trouato ci sarà, à conoscentia, & volontà de' sopra detti; & se il contrario prouato non li potrà esser, lui debba esser creduto, & accettato il detto conto, sia, che porti guadagno, o perdita; poiche per colpa di lui non sarà rimasto.* [2] *Et è ragione, che come i detti compagni hebbero fede in lui, quando li ferono parte nella detta naue, ragione è, che l'habbino nel rendere de' conti, se il contrario non li potranno prouare, come si è detto;* * *sia che habbi portato scriuano giurato, o nò, non li debba nuocere per la ragion sopradetta. Imperò tuttauia che patrone porti, o possa portare scriuano giurato à se, è assai discarico: che ogni patrone di naue, o nauilio il debba portar, se fare il può.*

1 *Scrivano*) CATAL. *Senyor* (de Schipper)
2 *Et è ragione*) Siet boven Kap. 277.
* *E axi* (en aldus)

voorſz. ſchip hebben aanbevolen, te betaalen; het zy dat deſelve ſchade door toedoen van den voorſz. Schryver, of door toedoen van den voorſz. Schipper, of Commiſſionaris mogt veroorſaakt zyn; door dien dat de voorſz. Schipper ſodanig een Schryver megenomen heeft, als boven geſegt is. En als den voorn. Schryver het tegendeel, gelyk geſegt is, niet beweſen ſal zyn, ſal de bovengemelde ſtraffe den voorn. Schryver niet opgelegt worden; en de voorn. Schipper, ſal ook niet gehouden zyn, in cas dat'er (gelyk als geſegt is) ſchade bevonden word, eenige vergoeding aan de voorſz. Reders te doen; terwyl datſe door haar toedoen niet veroorſaakt is.

Of, als'er geen Schryver meê gegaan is, met den eed van den Commiſſionaris ſelfs.

III. En ſo wanneer de voorſz. Schipper van geen Schryver voorſien ſal zyn, of dat deſelve geen geſwore Schryver ſal meêgenomen hebben, en de voorſz.[1] Schipper eenige onkoſten, by hem gedaan, komt aan te ſchryven, of te doen ſchryven, ſullen hem de voorſz. Reders, die hem het voorſz. ſchip aanbevolen hebben, ingevalle dat ſy hem verdagt houden, konnen doen ſweeren, en verklaaren, *of die onkoſten deugdelyk zyn; en of het daar mede ſodanig is, als hy ſchryft, of doet ſchryven, en in rekening brengt?* en ſo hy onder Eede komt te verklaaren, *datſe deugdelyk, en opregt zyn*, moet hy daar op gelooft worden, voor ſo verre als men hem het tegendeel niet ſal konnen bewyſen. En ſo hem ſulks beweſen word, ſal hy gehouden zyn al de voorſz. ſchade, die der bevonden word, volgens den eyſch, en begrootinge der bovengemelden te voldoen; en ſo hem het tegendeel niet kan beweſen worden, moet hy gelooft, en de voorſz. rekening aangenomen worden, ſonder onderſcheyd, of hy winſt, of verlies aanbrengt; terwyl dat het aan hem niet geſtaan heeft. [2] En het is redelyk, dat, gelyk als de voorn. Reders hem vertrouwden, toen ſy hem portie gaven in het voorſz. ſchip, dat ſy hem alſo mede vertrouwen in het doen van de rekening, voor ſo verre als hem het tegendeel, gelyk als geſegt is, niet ſal konnen beweſen worden, *(en aldus) moet hem, ingevolgen van het geen dat boven geſegt is, niet nadeelig weeſen, of hy een geſwore Schryver ſal megenomen hebben, of niet: hoewel het anderſints een groote ontlaſting is, als de Schipper een geſwore Schryver meê neemt, of kan meê neemen. En daarom moeten alle Schippers tragten een meê te neemen, ſo het in haar vermogen is.

Behoudens nogthans de Reders hun debath, voor ſo verre als ſy in ſtaat ſullen zyn om het contrarie te bewyſen.

CAP. CCLXXXV.

Se naue di mercantia si riscontrasse con naue de' nimici.

SE alcuna naue, o nauilio di mercantia si riscontrerà con alcuna altra naue, o altro nauilio de' nimici, se nella naue, o nauilio sopra detto della mercantia hauerà mercante, o mercanti, il detto patrone della naue, o del nauilio li debba dimandare, già loro se vorranno, o vogliano, che loro afferrino, combattino, & piglino quella naue, o quel nauilio de' nimici? *& se il detto mercante, o mercanti il concederanno, tutti, o la maggior parte, il detto patron della naue il può ben fare, che per danno, nè sconcio, che i detti mercanti ne sostenghino, il detto patrone della naue, o nauilio non è tenuto di alcuna menda fare, nè di niente restituire del sopra detto danno, se i mercanti il sostenessero; poiche loro il concessero, & con loro volontà sarà stato fatto. Imperò se il detto patrone della naue, o del nauilio farà questo, che disopra è detto, senza licentia, & volontà de' detti mercanti, di tutti, o della maggior parte, se i detti mercanti ne sostenessero, o hauessero a sostenere danno, o interesse alcuno, il detto patrone della naue, o del nauilio è tenuto di tutto il detto danno, che i detti mercanti ne sostenessero, o aspettassero sostenere, à restituire senza contrasto, se la naue, o nauilio ne sapessero essere venduta, o i beni tutti del patrone, se trouati saranno in alcune parti; percioche il detto patrone della naue haurà fatto, & cominciato quello, che disopra è detto, senza licentia de li detti mercanti di tutti, o della maggior parte.*

I. *Et se per auentura il detto patrone della naue, o del nauilio haurà questo cominciato con volontà de detti mercanti, o della maggior parte, per causa del detto guadagno, che fanno, o intenderanno, * della naue, o nauilio, * attenda tutto, senza contrasto. Et se per ventura tra il detto patrone della naue, o del nauilio, & li detti mercanti, di tutti, o della maggior parte, accordo, ne patto alcuno tra loro fatto non sarà, per causa dello guadagno, che loro faranno, o aspettaranno fare, quel guadagno tale, che per tale ragione, come disopra è detto, sarà stato fatto, o si farà,*

* *Lo dit Senyor * es mester, quels ho* (den voorsz. Schipper is het behoorlyk dat sy het)

KAP. CCLXXXV.

Als een Koopvaardy-ſchip een Vyandlyk ontmoet.

ALs een Koopvaardy-ſchip een ander ſchip van Vyanden komt te ontmoeten, en op het voorſz. Koopvaardy-ſchip een, of meer Koopluyden preſent zyn, is de voorſz. Schipper ſchuldig deſelven af te vraagen, *of ſy willen, en verſtaan, dat hy het voorn. vyandelyk ſchip aan boort ſal leggen, en tegen het ſelve ſlaan, en het vermeeſteren?* en als de voorſz. Koopman, of al de Koopluyden, of het meerder gedeelte daar toe verſtaan, kan de Schipper ſulks uytvoeren, ſonder dat de voorn. Schipper in het minſt aanſpraaklyk ſal zyn voor de ſchade, en het ongemak, dat de voorſz. Koopluyden daar door komen te lyden, ofte gehouden zyn deſelve ſchade, die de voorſz. Koopluyden mogten geleden hebben, te betalen: nademaal dat het met der ſelver toeſtemming, en bewilliging gedaan is. Maar als de voorſz. Schipper het geen, dat boven geſegt is, ſonder toeſtemming, en bewilliging van alle de voorſz. Koopluyden, of van het meerder gedeelte gedaan ſal hebben, ſal de voornoemde Schipper voor al de ſchade, en intereſſen, dewelke de voorſz. Koopluyden daar door lyden, of te lyden hebben, aanſpraaklyk zyn; en al de voorſz. ſchade, die de voorſz. Koopluyden daar door ſullen geleden, of nog te lyden hebben, gehouden zyn te vergoeden, ſonder tegenſeggen, al moſt het ſchip daar voor verkoft worden, of alle de goederen van den Schipper, ſo menſe elders komt te agterhaalen; nademaal dat de voorn. Schipper het geen, dat boven geſegt is, beſtaan, en uytgevoert heeft ſonder bewilliging van alle de voorſz. Koopluyden, of van het meerder gedeelte.

Hoe het voordeel verdeeld moet worden, het welk de Schipper van een Koopvaardy-ſchip op een ander ſchip behaalt,

I. En ſo wanneer de voorn. Schipper ſulks gedaan ſal hebben met bewilliging van alle de voorſz. Koopluyden, of van het meerder gedeelte, ter ſaake van het verwagte voordeel, dat ſy daar in beoogden, * (*ſullen deſelven gehouden zyn aan den voorn. Schipper*) hun woord in allen deele te preſteeren, ſonder tegenſeggen. En als'er tuſſen de voorn. Schipper en Koopluyden, allen, of het meerder gedeelte, geen akkord, of verdrag, aangaande het voordeel, dat ſy komen, of dat ſy verhoopten te behaalen, gemaakt ſal zyn, moet dit ſodanig voordeel, het welk in maniere voorſz. behaalt is, of behaalt

*farà, debba essere [1] precio in questo modo; che il detto patrone della naue, o nauilio con il corpo della naue, o nauilio ne debba hauere, & riceuere vn terzo; & li detti mercanti con le loro robbe insieme ne debbono riceuere l'altro tertio; & il nocchiero, * & li marinari, & tutti quelli, che sono obligati, & riceueno salario della naue, o del nauilio lo altro tertio. Imperò debba essere cauato de' detti tre tertii quello, di che debbano essere honorati, & migliorati quelli, che della naue, o nauilio sono obligati; & il detto miglioramento debba essere dato a conscientia de' detti mercanti, & dello scriuano della naue, o nauilio, & del nocchiere, * che secondo il guadagno * assai, o poco si debba essere partito. Imperò sia il detto guadagno assai, o poco, tutta via ne debba hauere il corpo della naue, o del nauilio con il detto patrone insieme il tertio, & il rimanente del detto guadagno debba essere partito per capi a cognoscentia de' sopradetti.*

II. *Et se il patrone della naue, o nauilio farà, o comincierà quello, che disopra è detto, senza [2] licentia & senza volontà de' mercanti, o della maggior parte, se danno alcuno ne sosterranno li detti mercanti, il detto patrone della naue, o del nauilio non è tenuto di dare il tertio; ma è tenuto di dar quello, che li sarà simile, a conscientia del nocchiero, & dello scriuano, & di dui prueri; & questi debbano partire quello, che il detto patrone douerà dare a i detti mercanti, secondo la robba, & secondo [3] il valore, & la bontà, che ciascuno de' detti mercanti hauerà a se. Che assai è simile a ragione, che assai nè habbino di quello, che il detto patrone della naue, o del nauilio darà a detti mercanti à conoscentia de' sopradetti; percioche il detto patron della naue, o del nauilio era tenuto, & saria obligato a detti mercanti di tutto danno restituire, che lor sostenessino, & aspettassino sostenere, se li detti mercanti hauuto lo hauessino.*

III. *Et se per ventura nella detta naue, o nauilio mercante alcuno non ci sarà, se il detto patron della naue, o nauilio vorrà incomenzare à far quello, che disopra è detto, lui non debba fare, ne può, che non ha potere di fare, & di arisicare; e in questo non bisogna altro dire; che se il patrone*

1 *Precio*) Catal. *Partit* (verdeeld)
* *E panesos* (en Officiers)
* *E del un dels Panesos, e de dos proers* (en van een van de Officiers, en van twe gemeene Matroosen)
* *Sera* (sal zyn)
2 *Licentia*) Catal. *Sabuda* (kennisse)
3 *Il valore*) Siet boven Kap. 120.

haalt ſal zyn, in deeſer voegen [1] verdeelt worden; namentlyk dat de voorſchreven Schipper te gelyk met het corpus van het ſchip daar van ſal hebben en genieten een derde, en de voorſchreven Koopluyden te gelyk met haare goederen een derde, en de Stuurman, *(*en de Officiers*), en het Bootsvolk, en alle die geenen, die loon trekken, en in dienſt van't ſchip zyn, het laaſte derde. Dog van de voorſz. drie parten moet afgaan al het geen, dat voor af gegeeven, en vereert moet worden aan die geenen, die in ſcheepsdienſt zyn: welke vereeringen gedaan en gegeeven ſullen worden ter diſcretie van de bovengemelde Koopluyden, en van de Schryver, en van de Stuurman, *(*en van een van de Officiers, en van twe gemeene Bootsgeſellen,*) en ſulks ſal gereguleert worden na dat het voordeel groot, of kleyn* (*ſal zyn*): maar het zy dat het voorn. voordeel groot, of kleyn ſal zyn, ſo moet het corpus van het ſchip, te gelyk met den voorn. Schipper, alleszins een derde hebben; en het reſteerende van het voorſz. voordeel moet, ten overſtaan van de bovengemelden, hooft voor hooft verdeeld worden.

waar tegens hy met bewilliging der Koopluyden geſlaagen heeft?

II. En de Schipper, het geen dat boven geſegt is, gedaan, en ondernomen hebbende ſonder [2] kennis, en toeſtemming van alle de Koopluyden, of van het meerder gedeelte, ſal de voorſz. Schipper niet gehouden zyn, in gevalle dat de voorſz. Koopluyden daar door eenige ſchade mogten geleden hebben, een derde part over te geeven; maar alleen dat geen, dat hem goed dunkt, ter diſcretie van den Stuurman, en van den Schryver, en van twee gemeene Bootsgeſellen: en deeſen ſullen het geen, dat de voorſz. Schipper ſal afſtaan aan de voorſz. Koopluyden, onder deſelven verdeelen, na het beloop der goederen, en na de [3] ſtrydbaarheyd, en bequaamheyd die een yder Koopman gehad heeft. En het is ſeer redelyk, dat ſy niet veel voordeels genieten van dat geen, dat de voorſz. Schipper aan de voorſz. Koopluyden, ter diſcretie der bovengemelden, komt te geeven: want ſo de voorſz. Koopluyden eenige ſchade quamen te lyden, ſou de voorſz. Schipper daar voor aanſpraaklyk zyn, en hy ſou gehouden weeſen al die ſchade, die de voorſz. Koopluyden mogten geleden, of nog te lyden hebben, te vergoeden.

Waar in de Schipper gehouden is, als hy ſonder bewilliging der Koopluyden geſlaagen heeft?

III. En als'er by geval geen een Koopman in het voorſz. ſchip is, en de Schipper het geen, dat boven geſegt is, ſoude willen beſtaan, kan nog mag deſelve ſulks niet doen; want hy heeft geen magt om het te doen, en te waagen; en hier valt niet meer van te ſeggen. Want als de Schipper het waagt, en het valt wel uyt, is

Een Schipper van een Koopvaardy-ſchip mag in abſentie der Koopluy-

trone di naue, o di nauilio arisicaua, se bene gli ne pigliasse, saria bontà, & valore suo, se ne remunerasse li detti mercanti, che la detta robba, o mercantia haueranno nella sua naue, o nauilio di alcuna cosa; (imperò sarà sua volontà di volerlo fare, o nò) ma se il contrario ce interuenisse in questo, che il detto patrone della naue hauerà arisicato, & cominciato, il detto patrone della naue, o nauilio, & ancora li beni di lui sono obligati alli mercanti, se alcuno danno riceueranno, o sosteranno, e aspettano sostener, come che disopra è detto; percioche nella detta naue non erano i detti mercanti; ancora per altra ragione, percioche il patrone della naue, o del nauilio à tale caso, come disopra è detto, non ha potere senza licentia de' detti mercanti; ne è ragione, che ne debbi hauere; che assai ha potere in la robba del mercante ogni patrone di naue, o di nauilio, poiche ha potere in caso di gietto, & di naufragio, se già li detti mercanti non fussino presenti nella naue, se caso di gietto, o di naufraggio ci interuenisse. Imperò se il detto patrone della naue potrà mostrare, & in vero mettere, quello, che disopra è detto, che per caso di ventura li sarà interuenuto (il caso di ventura *è tale, che il detto patrone della naue, o del nauilio non lo potesse fuggire, & è da intendere, che la detta naue, o nauilio de' nimici li venisse disopra, & che si afferrasse con lui) & se per la ragione disopra detta i mercanti danno alcuno sosteneranno, il detto patrone della naue, o del nauilio non è tenuto di alcuna menda fare, poiche il detto danno per colpa di lui non sarà interuenuto, sia, che li detti mercanti siano nella naue, o nò; & per altra ragione che à caso di ventura non può l'huomo niente dire. Et perciò fu fatto questo capitolo.*

CAP. CCLXXXVI.

De accordo fatto per comandatario di naue.

SE alcun darà in comandita, o haurà accomandata la sua naue, o nauilio ad alcun' altro, se quello, alquale la detta comandita sarà fatta della naue, farà con alcuno, o con alcuni alcun' accordo, o promessa, per causa d'alcuna cosa, che appartenga alla detta naue, se quello, al-

het maar een goedheyd, en een deugd van hem, indien hy eenige erkentenis geeft aan de voorsz. Koopluyden, die de voorsz. goederen, of Koopmanschappen in syn schip hebben gehad; dog het staat enkel aan syn believen om sulks te doen, of te laaten: maar als hem het in tegendeel in het geen, dat de voorsz. Schipper gewaagt, en ondernomen sal hebben, komt te wedervaaren, is de voorsz. Schipper, en desselfs goederen voor de schade aanspraaklyk, die de Koopluyden daar door komen te lyden, of geleden hebben, of nog moeten lyden, gelyk boven gesegt is; nademaal dat de voorsz. Koopluyden in het voorsz. schip niet tegenwoordig zyn geweest; als mede om een andere rede, namentlyk om dat de Schipper in sodanig een geval, als boven gesegt is, geen magt heeft, sonder consent der voorsz. Koopluyden; gelyk het ook niet redelyk is, dat hy die soude hebben; want de Schippers hebben doorgaans magts genoeg over de goederen der Koopluyden, terwyl dat sy in afweesen der Koopluyden, als de noot vereyscht, dat men moet werpen, of strand kiesen, en magt hebben om te werpen, en om strand te kiesen. Dog so de Schipper sal konnen aantoonen, en bewysen, dat hem het geen, dat boven gesegt is, by ongeval overgekomen is; (*Ongeval* moet men verstaan als de voorsz. Schipper niet ontkomen kan; namentlyk door dien dat het voorsz. schip der Vyanden hem schielyk aan Boord komt, en overvalt) en de Koopluyden op sodanig een wys, als gesegt is, eenige schade mogten geleden hebben, sal de voorsz. Schipper niet schuldig zyn eenige de minste vergoeding te doen; het zy dat de Koopluyden aan Boord sullen geweest zyn, of niet; nademaal dat de voorsz. schade door desselfs toedoen niet veroorsaakt is; en voorts om dat niemant tegens een ongeval disputeeren kan. En daarom is dit Kapittel gemaakt.

den, tegens geen ander schip slaan; ten ware in de uyterste nood, en dat het hem opgedrongen wierd.

K A P. CCLXXXVI.

Van een conventie, die gemaakt is, door een Commissionaris van 't Schip.

ALs iemant syn Schip aan een ander sal aanbevolen hebben, en die geene, aan welke het voorsz. schip bevolen sal zyn, eenige conventie, ter eeniger saake het voorsz. schip aangaande, met deese, of geenen komt te maaken, of eenige belofte te doen, sal die geene, dewelke het voorsz. schip aanbevolen heeft, so 't sake

*alquale la detta naue sarà stata comandata, & il detto accordo, o promessa haurà fatto, se lui * osseruerà quello, che accordato, & promesso haurà ad alcuno, ò alcuni, se quello, alqual il detto accordo, o promessa fatta sarà, ne sostenerà danno alcuno, quello, che la detta naue, o nauilio l'hauerà comandato, è tenuto di tutto il danno à restituire, se la detta naue, o nauilio ne sapesse essere venduta; percioche per colpa di quello, alquale lui haurà la detta naue, o nauilio comandata, li fusse interuenuto il detto danno: in tanto imperò, che il detto accordo, o promessa fusse fatta per causa di conto, che appartenga, o appartenere debba alla naue, o nauilio. Imperò se quello, che la detta naue, o nauilio hauerà comandata, ne sostenerà, o ne haurà à sostenere alcun danno, per colpa di quello, à chi haurà comandata la detta naue, o nauilio, se quel hauesse alcuni beni, lui è tenuto di tutto quel danno à restituire, che per colpa di lui haurà sostenuto: & se quello, alquale la detta naue, o nauilio sarà stata comandata, non hauesse di che pagare, & fusse aggiunto, & il danno disopra detto pagare, nè restituire non potrà, lui debba esser messo in potere della giustitia, & starci tanto in quel loco per insino che habbia satisfatto, & pagato tutto il detto danno; o che si sia accordato con quello, che il detto danno haurà sostenuto per colpa di lui. Et questo disopra detto sia fatto senza fraude. Imperò se quello, alquale alcuno ha raccomandata la sua naue, o il suo nauilio, farà alcun' accordo, o promessa con alcuni, & per colpa di lui non rimanerà, che lui non l'osserui, * nè quello, che la detta naue, o nauilio li haurà comandata, non sono tenuti d'alcuna emenda fare à quei, à iquali la detta promessa sarà stata fatta; poiche per colpa di lui * non l'habbia osseruato. Perche ciascuno si guardi, à chi comanderà il suo vassello, & come, & come nò, perciò, che danno alcuno non li possa interuenire. E per la ragion sopradetta fu fatto questo capitolo.*

* *No* (niet)
* *Ell* (hy)
* *No romandra, que ell* (niet agtergebleven sal zyn, dat hy)

CAP.

was, dat de voorsz. Commissionaris, die de voorsz. conventie gemaakt, of de belofte gedaan sal hebben, het geconvenieerde, of beloofde * (*niet*) na en quam, en dat die geene, ten wiens behoeven de voorsz. conventie gemaakt, of de belofte gedaan was, eenige schade daar door quam te lyden, gehouden zyn al deselve schade te vergoeden; al most gemelde schip daarom verkoft worden: nademaal dat hy de voorsz. schade door misdryf van die geene geleden heeft, aan welke den ander het voorsz. schip had aanbevolen: des moet de voorsz. belofte, of conventie gedaan, ende gemaakt zyn, aangaande iets, dat tot het schip behoort, of most behooren. Maar als die geene, dewelke het voorsz. schip aanbevolen heeft, eenige schade door misdryf van den voorsz. Commissionaris sal geleden hebben, of genootsaakt worden te lyden, sal deselve gehouden weesen al die schade, die hy door desselfs misdryf sal geleden hebben te vergoeden; voor so verre als hy eenige goederen heeft. En als de voorsz. Commissionaris geen goederen heeft, ende agterhaalt zynde, niet in staat sal weesen om de voorsz. schade te konnen voldoen, of te betaalen, sal hy in gevankenis gebragt worden, en daar in blyven tot 'er tyd, dat hy de voorn. schade geheelyk voldaan, of anderszints met die geene geakkordeert sal zyn, die de voorsz. schade door syn misdryf geleden heeft. En het geen, dat boven gesegt is, moet ter goeder trouwe geschieden. Maar so wanneer die geene, aan welke iemant syn schip bevolen heeft, eenige conventie met deesen, of geenen gemaakt, of eenige belofte gedaan sal hebben, welkers voldoeninge door desselfs toedoen, of nalatigheyd niet agtergebleven is, sal * (*deselve,*) of die geene, die hem het voorsz. Schip aanbevolen heeft, niet gehouden zyn eenige vergoeding aan die geene te doen, ten wiens behoeven de voorsz. belofte gedaan was: nademaal dat de voldoening door desselfs toedoen, of nalatigheyd * (*niet agtergebleven is*). Dienvolgende moet dan een yder toesien hoe, en aan wien hy syn schip aanbeveelt, of niet; op dat hy in geen schade vervalle. En om de bovengemelde rede is dit Kapittel gemaakt.

CAP. CCLXXXVII.

Di naue pigliata, & ricuperata.

Naue, o nauilio, che ſarà ſtato pigliato per ſuoi nimici, ſe alcun' altra naue d'amici ſi riſcontrerà con i detti nimici, che la detta naue, o nauilio pigliata haueranno, ſe la detta naue, o nauilio, che con i detti nimici (che) *ſi riſcontrerà, torrà, o potrà torre per quale ſi vuole conto la detta naue, o nauilio à i detti nimici, che, come diſopra è detto, pigliata l'hauranno, la detta naue, o nauilio, & tutto quello, che in quella ſarà, debba eſſere riſtaurato à quello, o quelli, di chi ſarà, & eſſere debbe, ſe alcuno viuo ci ſarà: quel imperò dando à quelli, che à i detti nimici tolta haueranno, beueraggio conueniente, ſecondo la fatica, che ne haueranno hauuta, & ſecondo il danno, che ne haueranno ſofferto. Imperò ſia, & debba eſſere in queſto modo inteſo, che ſe i detti amici l'haueranno tolta à i detti nimici dentro la Signoria, & il mare, di doue la detta naue, o nauilio ſarà, o in loco, doue i detti nimici non l'haueſſero à ſe, cio è da intendere in loco ſicuro, loro ne debbeno hauere come diſopra ſi è detto. Imperò ſe i detti amici torranno, o hauranno tolta la detta naue, o nauilio à i detti nimici in loco, doue loro la teneſſero à sè, & in loco ſicuro, non ne debba eſſere datto beueraggio, ſe loro vorranno; anzi debba eſſere del tutto di loro, ſenza contraſto: che Signoria nè neſſun' altra perſona non debbe, nè può, per neſſuna giuſta raggione, metere contraſto.*

I. *Ancora più, ſe alcuni nimici haueranno tolta alcuna naue, o nauilio ad alcuno, o alcuni, & ſe per auentura vedranno, o haueranno viſta d'alcuna naue, o alcuno nauilio, di che i detti nimici haueſſero dubbio, o paurà, & per il detto dubbio, o paura i detti nimici laſcieranno la detta naue, o nauilio, che loro pigliata haueranno, come diſopra è detto, ſe la detta naue, o nauilio di che li detti inimici hauranno il detto dubbio, o paura, piglieranno, o amarineranno, o ſe ne porteranno la detta naue, o nauilio, che i detti nimici hauranno laſciata, per la detta paura, la detta naue, o nauilio debba eſſere reſtituita à quel ſarà, o debba eſſere, ſe loro viui ſaranno, o à i propinqui*

KAP. CCLXXXVII.

Van een genome schip, dat hernomen is.

EEn schip door Vyanden genomen zynde, en een ander schip van Vrinden de voorsz. Vyanden, die het selve Schip genomen hadden, komende te ontmoeten, in gevalle dat het voorsz. schip, dat de voorsz. Vyanden ontmoet sal zyn, het selve schip van de Vyanden (die, gelyk als gesegt is, het selve genomen hadden) herneemt, of door de een of d'andere weg weet te herneemen, sal het voorsz. schip, en al het geen dat daar in is, gespaart, en behouden worden ten behoeven van die geen, of die geenen, die eygenaars van het selve zyn, of moeten zyn, so der nog iemant in leven is: mits geevende deselven aan die geenen, die het voorsz. schip hernomen hebben, een redelyk bergloon, tot recompens van de moeyte, die sy gehad, ende de schade die sy geleden hebben. Met dien verstande nogthans, dat de voorsz. Vrinden, het geen dat boven gesegt is, sullen genieten, ingevalle dat sy het selve van den voorsz. Vyand sullen hernomen hebben, onder het gebied, en op de Zee, dewelke onder het gebied van die plaats is, daar het voorsz. schip t'huys hoort; of op sodanige andere plaats, daar de Vyanden het selve nog niet t'eenemaal in haar geweld hadden, dat is ter plaatse, daar het nog niet geheel buyten gevaar was. Maar als de voorsz. Vrinden het schip van de voorsz. Vyanden hernemen, of hernomen sullen hebben ter plaatse, daar sy het t'eenemaal in haar geweld hadden, en daar het buyten alle gevaar was, sal men haar, tegens haar dank, met geen bergloon konnen affetten; maar het sal in allen deele haar eyge zyn, sonder disput: en selfs de Overigheyd, nog iemant ter waereld, sal haar sulks in eenigerly wyse konnen bedisputeeren.

Een schip by den Vyand genomen, en naderhand door vreese verlaaten zynde, moet aan de Eygenaars weer gegeeven worden.

I. Voorts so wanneer eenige Vyanden een schip van een, of meer persoonen sullen genomen hebben, en de voorsz. Vyanden siende, of gesien hebbende een ander schip, waar voor de voorsz. Vyanden bedugt, of bevreest zynde, door de voorsz. vrees, of angst, het selve schip, dat sy (gelyk als gesegt is) genomen hadden, komen te verlaaten, sal het voorsz. schip, so 't sake was, dat het volk van dat schip, daar de Vyand, als gesegt is, voor bedugt, of bevreest was, het selve schip, dat de Vyand door de voorsz. vrees verlaaten had, quam te bemagtigen, of weg te haalen, of meê te sleepen, aan die geenen, die eygenaars van het selve zyn, of moeten zyn, ge-

pinqui di quelli, senza contrasto: loro imperò dando à quelli, che la dettà naue, o nauilio, o la robba, o mercantia, che nella detta naue, o nauilio sarà, hauranno pigliato, beueraggio ragioneuole, come disopra è detto, se tra loro accordare si potranno; & si tra loro accordare non si potranno, sia messo il contrasto in potere di buoni huomini.

II. *Imperò se alcuno, o alcuni lascieranno loro naue, o nauilii per dubbio, o per paura di suoi nimici, & alcuna altra naue, o nauilio si risconterà con la detta naue, o nauilio, che, come disopra è detto hauranno lasciato, & il marineranno, & porteranno quello in luoco sicuro (è da intendere, che quelli, che la detta naue, o nauilio se ne porteranno, non la habbino tolta da i nemici, & i nemici non la habbino hauuta à se, nè appresso di se, è da intendere, che li nimici non l'hauessino tolta à quel, di chi è, & di chi debba essere) quella naue, o nauilio, & la mercantia, che dentro è, non debba essere di quel, o di quelli, che, come disopra è detto, l'haueranno trovata; ma secondo vso di mare, ne possono dimandare beueraggio ragioneuole; & se tra loro accordare non si potranno, sia, & debbe essere messo il contrasto in potere di buoni huomini; percioche nessuno non debbe fare, ne cercare tanto di danno ad altri, come per ventura fare potria; percioche* [1] *nessuno non sa, ne può sapere, ne è certo, doue è il suo danno, ne il suo pericolo; perche ciascuno douria metter ogni contrasto, che hauesse con alcuno à conscientia di buoni huomini, & massime sopra tutto per gli casi disopra detti, o simili di quelli; percioche Dio, ne gli huomini non lo possano riprendere per alcuna ragione. Imperò è da intendere, che tutto questo, che disopra è detto, che sia, & debba essere fatto senza fraude. Percioche alle volte tale pensa ingannare, & fare danno ad altri, che lo fa à se medesmo: percioche nullo huomo non sa, ne è certo, che li ha à interuenire à se medesmo, nè alli suoi, ne che nò; perche nessuno non debba andare à danno, ne inganno, ne à perditione d'altri per alcuna ragione, poiche non sa, doue hà il suo.*

III. *Im-*

* *No* (niet)

1 *Nessuno non sa &c.*) Horat. lib. 2. Od. 13.

Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est in horas: Navita Bosporum.
Pœnus perhorrescit, neque ultra
Cæca timet aliunde fata.

gerestitueert worden, sose in leven zyn, anderszins aan haare naast-bestaanden, sonder tegenseggen: mits gevende nogthans aan die geenen, dewelken het voorsz. schip, of de goederen, of koopmanschappen, die in het voorschreve schip waren, sullen hernomen hebben, een behoorlyk berg-loon (gelyk boven gesegt is) so sy 't eens konnen worden; en so sy t'zamen niet eens konnen worden; moet het verschil gestelt worden aan Goede Mannen.

onder een behoorlyk berg-loon.

II. Maar so deese, of geene persoonen hun schip sullen verlaaten hebben, uyt angst, of vrees voor haare Vyanden, en een ander schip het voorsz. schip, het welk sy, gelyk als gesegt is, verlaaten hebben, komende te ontmoeten, het selve weghaalt, en aan een plaats brengt, daar het veylig is; te weeten, by aldien dat die geenen, die het voorsz. schip weggehaalt hebben, het selve van den Vyand niet sullen genomen hebben, of dat de Vyanden het niet in haar besit, of geweld sullen gehad hebben; dat is, dat de Vyanden het niet genomen hadden van die geenen, die eygenaars van het selve zyn, of mosten zyn, dit sodanig schip, ofte de goederen, die in het selve zyn, sal niet weesen voor die geen, of voor die geenen, die het selve, gelyk als boven gesegt is, sullen aangetroffen hebben; maar sy sullen daar voor, volgens de kostumen van de Zee, een redelyk berg-loon konnen eysschen. En als sy malkander niet verstaan konnen, sal, en moet het verschil aan Goede Mannen gestelt worden. Want niemant moet aan een ander so veel schade doen, of tragten te doen, als mogelyk wel in syn vermogen sou zyn: want niemant weet, en niemant kan weeten, of versekert zyn, waar dat syn eyge schade en gevaar geschapen is: daarom is een yder schuldig het verschil, dat hy met een ander sou mogen hebben, te verblyven aan het oordeel van Goede Mannen, bysonder in het bovengemelde, of in diergelyke gevallen; om in allen deele onstraffelyk te zyn voor God, en voor de Menschen. En men moet weeten, dat al het geen, dat boven gesegt is, ter goeder trouwe moet geschieden: want die dikwils uyt zyn om andere menschen te beschadigen, en te misleiden, die doen 't haar selfs: want niemant weet, en niemant is versekert van het geen, dat hem, of de synen sal overkomen, of niet: daarom moet niemant sig toeleggen om anderen te misleiden, of te beschadigen, of ten verderve te brengen, want hy weet niet waar hy syn eyge vinden sal.

Gelyk mede een schip, dat van sijn eyge vaarent volk verlaaten is; so het in Vrinde handen valt.

III. *Imperò se alcuno sapesse, che alcuna naue, o nauilio doueua andare, o sarà in alcuno loco, doue haurà dubio, o paura di suoi nimici, & quello, o quelli disopra detti armeranno loro naue, ouero nauilio per far danno à detta naue, o nauilio, o ad altri, percioche possano guadagnare il detto beueraggio, o percioche habbino, o possino hauere la detta naue, o nauilio, o la robba, che in quella sarà, o l'altra, per ragione alcuna, se quelli, che, come disopra è detto, haueranno armato, & sarà prouato loro, che loro habbino, o hauessino armato, per le ragioni, & conditioni disopra dette, quello, o quelli tali non debbono hauer il detto beueraggio, ne la detta naue, o nauilio, del tutto, nè in parte, ne la robba, che nella detta naue sarà, ancora che quelli, di chi è, o debba essere, l'habbino lasciata, & ancora che li inimici la hauessino tolta; se imperò i detti, che armato hauranno, in vero non potranno mettere, che loro non hauessino armato per le ragioni disopra dette.*

IV. *Imperò se prouato sarà, che loro hauesſino armato per far danno àd alcuno, o ad alcuni, o ad ogn' vno, con cui loro si scontreranno, in forma, o maniera de' nimici, o vero come nimici fanno, per quale si vuole ragione, ouero causa, loro alcuna naue, ouero nauilio porteranno, sia, che la portino con robba, ouero senza di robba, ouero sia, che la habbino tolta à nimici, ouero trouata, come già disopra si è detto, non debbano hauere alcuna cosa; anzi debbe essere restituita à quello, o quelli, di chi è, ouero di chi debbe essere. Et quelli, che in quel modo disopra detto haueranno armato, debbano essere pigliati, & messi in potere della giustitia, & debba essere fatto di loro, come di rubatori, se quello, che disopra detto, prouato sarà. Imperò se prouato non sarà, che loro hauesſino armato per la cagione disopra detta, se loro alcuna naue, ouero nauilio haueranno tolta à nimici, ouero la haueranno trouata, come che disopra è detto, debbagli essere dato, & seruato tutto il diritto, che hauere ne debbano, o vero hauere ne doueranno, per alcune delle ragioni disopra dette. Imperò si dubbio sarà, che loro hauesſino armato per la caggione disopra detta, se per ventura sarà caso, che li sopra detti habbino a riprouare le ragioni sopra loro dette, & poste, li detti, nè alcuno, che con loro fusse, nè ancora alcuna persona, che danno, ouero vtile ne aspettassi hauere, nella*

la

III. Maar ſo iemant (te vooren) geweeten ſal hebben, dat een ſchip ſou moeten gaan, of dat het reets was aan een plaats, daar het gevaar liep van Vyanden, en dat ſodanig een, als boven geſegt is, ſyn ſchip gewapent, en toegeruſt had, om het voorſz. ſchip, of om anderen te beſchadigen, en het voorſz. berg-loon te bekomen, of om het geheele ſchip, of de lading, die in het ſelve, of in een ander ſou mogen zyn, op de een, of de andere wys te bemagtigen, en weg te neemen, ſo de bovengemelden ſig in maniere voorſz. ſullen toegeruſt hebben, en haarluyden beweſen ſal zyn, dat ſy ſig om de bovengemelde rede, en by die gelegentheyd toegeruſt hebben, deeſen ſodanigen ſullen geen regt hebben tot het voorſz. berg-loon, of tot het voorſz. ſchip, geheel nog ten deele, ofte tot het goed, dat in het voorſz. ſchip ſal zyn; al was't ſchoon, dat de eygenaars, en die geenen, die het toebehoort had, het ſelve verlaaten hadden; ja dat de Vyanden het bemagtigt hadden, ten ware dat de bovengemelden, die ſig gewapent en toegeruſt hebben, konden bewyſen, dat ſig om de bovengemelde rede niet gewapent hadden.

Ten ware dat ſodanige Vrinden ſig als Zeerovers hadden toegeruſt, om Vrind, en Vyand te beſchadigen.

IV. Maar ſo men haar komt te bewyſen, dat ſy ſig toegeruſt hebben, om deeſe, of geenen, of om een iegelyk die haar voorkomt, te beſchadigen, niet anders als Vyanden, of op ſodanig een wys, als Vyanden gewoon zyn, ſullen ſy het minſte voordeel niet genieten, op wat wyſe, of door wat oorſaak ſy eenig ſchip mogten bekomen hebben; het zy dat ſy het met, of ſonder goederen, of dat ſy het by eenig toeval aangetroffen, of dat ſy het den Vyand ontweldigd hadden, gelyk boven geſegt is: maar het ſelve ſal gereſtitueert worden aan die geen, of aan die geenen, die het toebehoort, of toebehoort heeft. En deeſen, die ſig in maniere voorſz. ſullen gewapent hebben, moeten gevat, en in handen van het Geregt gebragt worden; en ſo wanneer, het geen, dat boven geſegt is, haar beweſen ſal zyn, moeten ſy geſtraft worden, als Rovers: maar als haar niet beweeſen ſal zyn, dat ſy ſig om de bovengemelde rede gewapent hebben, moet haar, ſo wanneer ſy eenig ſchip den Vyand ontweldigd, of in maniere voorſz. ſullen aangetroffen hebben, al het regt volgen, en bewaart blyven, het welk haar, agtervolgens het geen dat boven geſegt is, competeert, of competeeren ſal. Maar als 'er ſuſpicie ſal zyn, dat ſy ſig om de voorſz. rede gewapent hebben, en dat de bovengemelden het contrarie der voorſz. ſaaken, die hen tegen geworpen, en te laſte gelegt worden, ſullen moeten bewyſen, ſullen de bovengemelden ſig, nopende de ſaaken hen luy-

Want als dan ſouden deſelven niet alleen geen regt hebben tot het voorn. berg-loon; maar ſelfs ten hoogſten ſtrafbaar zyn.

la ragione, & conditione sopra loro detta, & posta, non possa à loro fare testimonio, per loro utile, per nessuna ragion; nè ancora alcuna persona, che fusse auara, ouero che l'huomo hauesse dubbio, che si voltasse per danari.

V. *Imperò se per auentura quando li nemici hauranno pigliato alcuna naue, ouero nauilio, o alcuna altra robba, se li detti nimici, la detta naue, ouero nauilio, o robba, che pigliata haueranno, lasciaranno, ouero haueranno lasciata per loro volontà, & non per paura, che hauessino, ne hauuto di alcuna naue, ouero nauilio, di che loro hauessino dubbio, nè paura, che disopra li potessi venire, se alcuno, ouero alcuni la detta naue, o nauilio, o robba, che li detti nimici haueranno lasciata, come disopra è detto, troueranno, ouero haueranno trouata (&) in luoco sicuro, e la metteranno, ouero la porteranno, non debba essere loro del tutto, se Signore trouato li sarà; ma debba essergli dato beueraggio ragioneuole, à conscientia de i buoni huomini di quel loco, doue la detta naue, ouero nauilio, ouero la detta robba sarà stata portata, sotto le ragioni, & conditioni disopra dette. Imperò se alla detta naue, ouero nauilio, ouero robba tra tempo conueniente Signore vscito, nè venuto non ci sarà, li detti, che la detta naue, ouero nauilio, ouero la detta robba trouata haueranno, debbano hauere per loro beueraggio la metà di quello, che varrà; & dell' altra metà debba essere fatto, come dimostra, & dichiara in vno capitolo già disopra detto.** *Et se per auentura li detti nimici se ne porteranno alcuna naue, ouero nauilio, o robba, & li detti nimici non lascieranno la detta naue, o nauilio, o robba per loro volontà, anzi la haueranno à lasciare per fortuna di mare, o per alcuna naue, ouero nauilio, di che haueranno dubbio, ouero paura, di quella naue, ouero nauilio, ouero la robba, che li detti nimici, come disopra è detto, haueranno hauuto à lasciare, debbe essere fatto, come di quella, che li nimici hauranno lasciato andare per loro autorità, & in quella forma. Et tutto debbe essere fatto senza fraude.*

VI. *Et se per auentura li detti nimici verranno, o staranno in alcuno loco, nel quale loro redimeranno alcuna naue, o nauilio, o alcuna robba, che loro hauranno pigliata, se quello, o quelli, di chi la detta naue, o naui-*

* *Qui parla,* de roba, que sera trobada; het welk spreekt, *van gevonde goed.* Siet boven Kap. 249.

luyden tegen geworpen, en te laste gelegt, met hun eyge getuygenis, nog met het getuygenis van iemant, die by haar is geweest, of die daar eenig voor- of- na-deel by te wagten heeft, geensints ten haaren voordeele konnen behelpen: gelyk mede niet van eenig persoon, die geld-gierig is, of dien men verdenkt, dat met geld sou konnen omgekoft worden.

V. Maar de Vyanden een schip, of eenig ander goed genomen hebbende, so de voorsz. Vyanden het voorsz. schip, of goed, dat sy genomen hebben, vrywillig komen te verlaaten, of verlaaten hebben, en niet uyt eenige vrees, of angst die sy hebben, of gehad hebben voor eenig schip, het welk sy vreesen, of bedugt zyn, dat haar mogt aandoen, so deese, of geene personen het voorsz. schip, of goed, dat de Vyanden, als gesegt is, sullen verlaaten hebben, op een veylige plaats komen te vinden, of aan te treffen, en het selve wegneemen, of meê sleepen, sal het selve niet geheel voor haar zyn, by aldien dat den Eygenaar te vinden is; maar sy sullen alleen een redelyk berg-loon genieten, tot seggen van twee Goede Luyden van de plaats, daar het voorsz. schip, of goed, door de voorsz. rede, of oorsaak, sal opgebragt zyn. Maar als sig den Eygenaar van het voorsz. schip, of goed, binnen de behoorlyke tyd niet opgedaan, of geopenbaart sal hebben, sullen de bovengemelden, die het voorsz. schip, of goed gevonden hebben, de helft van de waarde van het selve voor berg-loon genieten; en de andere helft sal in diervoegen bekeert worden, als in een voorgaande Kapittel* (*het welk spreekt van goed, dat gevonden is*,) gesegt, en aangewesen is. En als de voorsz. Vyanden met eenig schip, of goed heen gevaren zyn, en de voorsz. Vyanden het selve schip, of goed niet vrywillig komen te verlaaten, maar het selve door eenig toeval van de Zee, of door eenige schepen, daar sy voor bevreest zyn, genootsaakt worden te verlaaten, met dit sodanig schip, of goed, het welke de Vyanden in maniere voorsz. hebben moeten verlaaten, moet op de selfde wys, en niet anders gehandeld worden, als met dat geene, dat de Vyanden uyt hun eyge wil verlaaten hebben; en dit alles ter goeder trouwe.

Een schip, het welk de Vyanden in haar geweld gehad hebben, vrywillig door deselven verlaaten zynde, moet insgelyks aan de Eygenaars (mits betaalende het voorn. berg-loon) gerestitueert worden.

VI. En als by geval de voorsz. Vyanden elders zyn, of komen, daar sy eenig schip, of goed, het welk sy genomen hadden, laaten rançoeneeren, sal die geen, of die geenen, die het selve sullen gerançoeneert, en vrygekoft hebben, gehouden zyn het voorsz. schip, of goed aan de voorige Eygenaars te restitueeren, ingevalle dat de Eyge-

Maar als het door anderen gerançoeneert sal zyn, niet anders, als

nauilio, o robba ſtata ſarà, vorranno rihauere detta naue, o nauilio, o robba, quello, o quelli, che redimerà, o riſcoſſa la haueranno, ſono tenuti di renderla a quello, o quelli, di chi ſtata ſarà: loro imperò dando, & pagando la detta redentione, o riſcatto, & ancora (che) *dando à loro guadagno, ſe riceuere ne vorranno. Et ſe per auentura, quando li detti nimici haueranno pigliata alcuna naue, o nauilio, o robba, ſe loro ne faranno, o ne haueranno fatto donatione ad alcuno, quella donatione non vale, nè debba valere, per alcuna ragione: imperò ſe li detti nimici la daranno, o renderanno à quelli, di chi ſtata ſarà, ſenza alcuna redentione, quella donatione tale vale, & debba valere; & in quella donatione tale non ha, ne può hauere alcuno contraſto. Ma ſe per auentura li detti nimici diranno al detto patrone della naue, o nauilio, al quale faranno la gratia, in queſto modo.* Noi ti rendiamo la tua naue, o nauilio libera, & franca di tutta redentione, ma vogliamo hauere redentione della robba, che nella detta naue è; *queſta donatione non vale; percioche li detti nimici non la tengono in luoco ſicuro, che poteſſino dire, & eſſere certi, che innanzi, che la haueſſino in luoco ſicuro, non la poteſſino hauere perſa, per alcuna ragione; poſto, che habbino potere di bruſciarla, o metterla al fondo, ſe loro vorranno; imperò naue, o nauilio, o robba, poiche bruſciata, & guaſta è, non è buona à niſſuno, nè ad alcuno non può fare bene, nè amici, nè nimici, che tanta è perſa à lui, come à gli altri. Et ha inteſo queſto, che diſopra è detto di naue, o nauilio, tanto della detta robba, o mercantia, come di naue, o nauilio. Et ſe per auentura la detta robba, che nella naue, o nauilio ſarà, redimeranno li mercanti, o li amici di quelli, dalli detti nimici, il patrone della naue, o li amici di quello, ſono tenuti di mettere nella detta redentione per ſoldo, & per lira, per tanto come la naue, o nauilio varrà: & queſto debba eſſere fatto ſenza altro contraſto. Et ſia, & debba eſſere tutto queſto, che diſopra è detto, inteſo tanto della naue, o nauilio, come della mercantia, & della mercantia, come della naue, o nauilio.*

VII. *Imperò ſe li detti nimici ci teneranno, o hauranno tenuta la detta naue, o nauilio in luoco ſicuro; cio è da intendere, che la habbino cauata dal mare de' ſuoi nimici, & che loro poſſino hauere ricouero di ſuoi amici, ſe quando li detti nimici terrano, o haueranno a ſe, o a ſuo dominio, la detta naue, o nauilio, o robba, che a ſuoi nimici haueranno tolta, come diſopra è detto, daranno, o faranno donatione, o vendita ad alcuno della detta naue, o nauilio, o robba, vale,*

Eygenaars het komen op te eysschen; mits betaalende deselven het rançoen, of losgeld, en daarinboven het opgeld, so der eenig gevorderd word. En als de voorsz. Vyanden eenig schip, of goed genomen hebbende, aan iemant eenig geschenk daar van komen te doen, of gedaan hebben, sal dit sodanig geschenk van geender waarden zyn, en geenzins konnen bestaan: maar als de voorsz. Vyanden het selve aan de vorige Eygenaars geschonken, of sonder rançoen sullen gerestitueert hebben, sal het selve geschenk van waarden zyn, en in alle deelen bestaan: en dit sodanig geschenk kan geenzins in disput getrokken worden. Maar als de voorsz. Vyanden tegens den voorsz. Schipper, dien sy gunstig zyn, seggen, *wy sullen uuw schip vry geeven, en sonder eenig rançoen; maar wy willen rançoen hebben voor het goed, dat in geseyde schip is*, kan dit geschenk wederom niet bestaan; nademaal dat de Vyanden het nog niet buyten gevaar hadden, en dat men niet konde seggen, of versekert zyn, dat men het t'eenemaal quyt was, voor en al eer dat deselven het aan een veylige plaats gebragt hadden. Want of wel waar is, dat sy het hadden konnen verbranden, of in de grond booren, so sy wilden; so is aan de andere kant ook waar, dat het schip, of goed dat verbrant is, niemant dienstig kan zyn; en dat niemant, hy zy Vrind, of Vyand, daar eenig genot van heeft; terwyl dat het voor den een so wel verlooren is, als voor den ander. En het geen dat boven gesegt is van het schip, is so wel te verstaan van de voorsz. Goederen, of Koopmanschappen, als van het schip selfs. En so wanneer de Koopluyden, of haar Vrinden het voorsz. goed, dat in het selve schip is, van de voorsz. Vyanden sullen vry gekoft hebben, sal de Schipper, of sijne Vrinden gehouden zyn in het voorsz. rançoen te contribueeren voor de gantsche waarde van het schip, penning pennings gelyk: en sulks moet ter goeder trouwe geschieden. En al het geen dat boven gesegt is, is so veel te verstaan van het schip, als van de Koopmanschappen; en so wel van de Koopmanschappen, als van het schip.

mits betaalende het rançoen en opgeld, so het gevorderd word.

De Vyanden konnen het schip, waar van sy den eygendom nog niet verkregen hebben, aan niemant schenken, als aan den Eygenaar.

VII. Maar als de voorsz. Vyanden het voorsz. schip sullen gebragt, en bekomen hebben aan een plaats, daar het buyten gevaar is; dat is, so wanneer sy het reets van der Vyanden Zee afgebragt, en onder de bescherming van haar Vrinden sullen gehad hebben, en de voorsz. Vyanden alsdan, na dat sy het voorsz. schip, of goed (het welk sy in dier voegen, als boven gesegt is, haar Vyanden ontnomen hebben) volkomentlyk in haar magt, en geweld sullen gekregen hebben, eenig geschenk, of vereering van het voorsz. schip, of

Maar den eygendom verkregen hebbende, konnen sy 't schenken aan den geen, dien 't haar belieft.

vale, & debba valere senza contrasto; che Signoria ne altra persona non ci può mettere contrasto: se già quello, alquale la detta donatione haueuano fatto, non vorrà fare alcuna gratia à quello, di chi la detta naue, ouero il detto nauilio stato sarà; lui il può fare, se fare il vorrà, che in altro modo Signoria, nè alcun' altra persona non il può sforzare, nè constringere per alcun' altra giusta ragione. Se già quello, di chi la detta naue, ouero nauilio, o robba stata sarà, fraude alcuna per alcuna giusta ragione mostrare non potrà; & se la detta fraude in vero messa essere potrà, la detta donatione non debba valere per alcuna ragione: anzi può, & potria essere in tal modo, & conditione la detta fraude, che quello, alquale la donatione sarà stata fatta, debba esser pigliato per la Signoria, & debbali esser data pena in beni, & in persona, secondo la conditione, & il caso, che nella detta fraude trouato sarà, senza mercede; & in tal caso la detta naue, ouero nauilio, o robba debba essere restituita à quello, o à quelli, di chi stato sarà, senza contrasto.

VIII. *Et se per auentura i detti nimici faranno, o hauranno fatta vendita ad alcuno, ouero ad alcuni d'alcuna naue, o nauilio, o robba, che loro pigliata haueranno, la detta vendita vale, & debba valere, in questo modo, che quei, che la detta naue, o nauilio, o robba hauranno comperata, possano mostrare, che la detta vendita sia stata fatta da i detti nimici in loco sicuro, cio è, che la tenessero in suo dominio. Et se per aventura quelli diranno,* hauere comperata quella robba per giusto caso, o per giusta ragione, *& mostrare, nè in vero mettere non potranno, la vendita, che diranno, a loro essere fatta, non debbe valere; anzi se nella detta robba, o nella detta naue, o nel detto navilio domandatore, o patrone alcuno vscirà, che in vero mettere potrà la detta naue, o nauilio essere sua, debbali esser restituita: in questo modo, che il detto contrasto sia messo in potere di due buoni huomini, o della Signoria in quel loco, doue sarà fatto; & che sia senza fraude; & se la detta fraude prouata sarà, la parte, contra laquale prouata sarà, sia, e debba essere tenuta à restituire alla parte, laquale la detta fraude sostenuta hauerà, tutte le spese, danno, & interesso: ancora la parte, che nella detta fraude consentirà, debba esser messa in potere della Signoria.*

IX. *Im-*

of goed aan iemant komen te doen, of het ſelve te verkopen, is, en moet ſulks van waarde zyn, ſonder tegenſpraak; en ſonder dat de Overigheyd, of iemant ter waereld ſulks kan betwiſten. En ſo die geene, aan welke ſy het voorſz. geſchenk ſullen gedaan hebben, iets daar van aan den Eygenaar van het voorſz. ſchip ſal willen afſtaan, ſal hy 't konnen doen, ſo hy wil; en de Overigheyd, en niemant ter waereld ſal hem verder, of anders konnen dwingen, met eenige redelykheyd. Ten ware nogthans dat den Eygenaar van het voorſz. ſchip, of goed, eenig bedrog daar in konde aantoonen, en den regte genoeg bewyſen; welk bedrog, gelyk geſegt is, beweſen zynde, ſal het voorſz. geſchenk van geender waarde zyn; ja het voorſz. bedrog ſou ſodanig, en van dien aard konnen weeſen, dat ſelfs die geene, die het voorſz. geſchenk genooten had, door de Overigheyd ſou moeten gevat worden, en na den aard, en gelegentheyd van het voorſz. bedrog, aan lyf, en goed geſtraft worden, ſonder genade. En in ſodanig een geval ſal het voorſz. ſchip, of goed aan de voorige Eygenaars gereſtitueert worden, ſonder eenig diſput.

En konnen 't ook verkoopen.

VIII. En als de voorſz. Vyanden aan iemant eenig ſchip, of goed, het welk ſy genomen hadden, ſullen verkoopen, of verkoft hebben, ſal de voorſz. verkoop van waarden zyn, en in alle deelen beſtaan, ſo anders maar die geenen, dewelken het voorſz. ſchip, of goed ſullen gekoft hebben, in ſtaat zyn om te konnen bewyſen, dat de voorſz. verkoop door de voorſz. Vyanden gedaan is op een plaats, daar het buyten gevaar was; dat is, daar deſelven verſtaan worden den eygendom verkregen te hebben. En ſo die geenen ſullen voorgeeven, *dat ſy het ſelve goed in een regtmatige gelegentheyd, en op een wettige wys gekoft hebben*, en niet in ſtaat zyn om ſulks te bewyſen, of te doen blyken; ſal de koop, dewelke ſy voorgeeven gedaan te hebben, van geender waarde zyn; nemaar ſo der na het voorſz. ſchip, of goed eenig vereyſch komt, of den Eygenaar ſig ſelfs te openbaaren, en te bewyſen dat het voorſz. ſchip hem toebehoort, ſal het ſelve aan hem gereſtitueert worden: des ſal men dit verſchil hebben te ſtellen aan twe Goede Luyden, of aan de Overigheyd van de plaats, daar het voorvalt, ſonder eenig bedrog: en ſo men, als geſegt is, eenig bedrog ſal konnen aanwyſen, ſal die party, tegens dewelke ſulks beweeſen word, alle koſten, ſchaden, en intereſſen, aan die geen hebben te betaalen, tegens welke het voorſz. bedrog gepleegt ſal zyn; en daarinboven ſal deſelve, die het voorſz. bedrog gepleegt heeft, in handen van de Overigheyd geſtelt worden.

IX. *Imperò se il detto patron della naue, o huomo per lui rihaurà detta naue, o robba, per quale si vuole conto, che si ricupererà, loro sono tenuti di ricognoscere à tutti quelli, che parte ci hauranno, la parte, che loro in quel tempo ci haueuano, quando i detti nimici la pigliorno; quelli imperò dando à lui tutto quel, che la loro parte costato hauerà, per soldo, e per lira, secondo che à ciascun appertenirà. Ma imperò se il patrone della naue rihaurà alcuna robba, & farà alcun patto, o accordo, perciochè lui possa rihauere la detta naue, o nauilio, o robba, con volontà di tutti i compagni, ò della maggior parte, il detto patrone della naue li può sforzare, & constringere per la giustitia, se lui vorrà; che in tanto li sono tenuti, & obligati, come se li haueuano promesso di far parte in naue, che lui volesse fare di nuouo, o che la comperasse di nuouo. Imperò se il detto patrone della naue, o nauilio, accordo, o patto alcuno farà, senza di tutti li compagni, o maggior parte, non li sono tenuti di niente, se loro non vorranno; ne il detto patrone della naue, o nauilio a loro rispondere, ne ricognoscere delli parti, o dritto, che loro ci haueano, quando li detti nimici ne li tolseno; saluo di conto, se tra il detto patrone della naue, o nauilio, o robba, & li detti compagni ne hauea rimasto, per conto delle dette parti, che loro haueano nella detta naue, o nauilio, o robba, quando li detti nimici ne li tolseno. Imperò se loro vorranno rihauere le dette parti, & il detto patron alcuno contrasto ci metterà, o vorrà mettere, Signoria lo può, e debba constringere, che per alcuna giusta ragione, il detto patrone della naue, o nauilio, o robba, non se ne può, nè debba scusare, nè difendere; poiche li detti compagni pageranno, o pagar vorranno tutto quello, che à loro toccassi per soldo, & per lira, secondo le dette loro parti saranno; che non saria ragione ne equalità, che alcuno debba, o habbi potere de spogliare alcuni del loro per alcuna ragione: loro imperò facendo quello, che fare debbano nel caso disopra detto.*

X. *Im-*

IX. Maar ſo wanneer de voorſz. Schipper, of iemant in deſſelfs naam, het voorſz. ſchip, of goed ſal weêr bekomen hebben, ſullen deſelven (op wat wyſe dat ſy't ook mogten bekomen hebben) gehouden weeſen aan allen, en een ider, die der deel aan had, ſodanig deel af te ſtaan, als deſelve daar aan had, toen het by den Vyand genomen wierd: des dat die geenen ſullen gehouden zyn, om yder pond ponds gelyk, en naar beloop van ſyn aandeel, ſo veel te betaalen, als ſyn deel gekoſt ſal hebben. Maar als de Schipper met toeſtaan van al de participanten, of van het meerder gedeelte, eenig goed maakt weêr te krygen, of eenig akkord, of verdrag om het voorſz. ſchip, of goed weêr te krygen, komt aan te gaan, ſal de voorſz. Schipper ſelfs magt hebben, om haar te dwingen door wegen van regt, indien hy wil: want deſelven zyn aan hem in ſo verre gehouden, en verbonden, als of ſy hem belooft hadden een part in een ſchip te ſullen ſtaan, het welk van nieuws moſt gemaakt worden, of dat hy nieuw gekoſt had. Maar als de voorſz. Schipper eenig verdrag, of akkord gemaakt ſal hebben, ſonder toeſtaan van alle de participanten, of van het meerder gedeelte, ſullen deſelven hem, tegens haar dank, in het minſte niet gehouden zyn; en ſal ook de voorſz. Schipper haar niet behoeven te kennen, of haar portien, of het regt af te ſtaan, dat ſy daar aan hadden, toen het by den Vyand genomen wierd. Behoudens nogthans de rekening van ſchip, en goed (ſo die tuſſen de voorſz. Schipper, en participanten nog onvereffent was) voor ſo verre, als een iegelyk part aan het voorſz. ſchip, of goed ſal gehad hebben, ten tyde, als wanneer het by den Vyand genomen wierd. Maar als deſelven (des niet tegenſtaande) de voorſz. portien komen op te eyſſchen, en de Schipper haar ſulks bediſputeert, of tragt te bediſputeeren, kan, en moet de Overigheyd denſelve dwingen, ſonder dat de voorſz. Schipper, die het ſchip, of goed onder hem heeft, ſig op eenigerly wyſe daar tegens kan, of mag verſchoonen, of te weer ſtellen: des nogthans dat de voorſz. Reders ſullen hebben te betaalen, ofte overbodig zyn om te betaalen ſo veel, als een iegelyks contingent in het ſelve bedraagt, penning pennings gelyk. Want het ſou niet billik, of regtmatig zyn, dat den een den ander van het ſyne op eenigerly wyſe ſou konnen, of mogen ontſetten; mits ſy nogthans doende al het geen, dat ſy van haar kant, in het voorſz. geval, ſchuldig zyn te doen.

Maar als de Schipper het gekoſt heeft, moet hy't aan de Eygenaars weêr afſtaan.

Mits deſelven betaalende ſo veel als het in koop gekoſt heeft.

En als de Schipper het met conſent van de Eygenaars gekoſt heeft, kan hy haar dwingen om het weer aan te neemen.

Anderſints ſtaat ſulks aan haar believen.

X. *Imperò debba essere in questo modo inteso, che se il patrone della naue, o nauilio, o robba comprerà, o redimerà, o huomo per lui la naue, o nauilio, o robba, che già era, o fu sua, de' detti nimici, o d'altri, che da i detti nimici la hauessino hauuta per giusta ragione, se quelli, che parte ci hauranno, non vorranno pagar, come disopra è detto, il detto patrone, che recuperata la haurà, o huomo per lui, debba fare intendere à detti compagni vna, & più volte,* se pagar vorranno? *& se li detti compagni pagare non vorranno, lui la debba dare al* [1] *sensale, se lui vorra, con consenso della Signoria, & chi* ci darà, quello la debba hauere. Et se per ventura delle dette parti, che li detti compagni haueano nella detta naue, o nauilio, o robba sua, sarà trouato più, che costato non haurà della detta vendita, o redentione, quello più debba essere dato, & renduto à ciascuno de' detti compagni, secondo che li toccassi: in questo modo imperò sia, & debba essere inteso, se il detto patrone per sua gratia fare lo vorrà, che in altro modo non è tenuto, se lui non vorrà. Et il patron della naue, o nauilio, o robba, o quello, che per lui haurà comperato, o recuperato, ne debba hauere auantagio, che si la possa ritener per tanto, come altri dar ci vorrà, o ci darà, se il detto patron à sensale dare la vorrà: & se per ventura non trouarà tanto della detta naue, o nauilio, o robba, come di compera, o de redentione costato haurà, se il detto patron, o huomo per lui senza volontà, & consenso de' detti compagni la comprerà, li detti compagni * li son tenuti del detto mancamento, se vi sarà, se già loro per alcuna gratia far non lo vorranno: & per tanto è ragione, che il detto patron, o quel, che per lui l'hauerà comprata, o recuperata, ne habbia, & debba hauere auantaggio di ritenerla per il precio, che altro dare ci vorrà, tutto & in tanto come ha uantaggio del consumamento, che è, & debba esser suo. Saluo impero che se alcuni di quelli, che parte ci hauranno, ritenere la vorranno, loro sono tenuti pagare al detto consumamento, secondo che à loro spettasse. Et tutte le ragioni dette, & tutti li casi, & conditioni sopra dette, siano intese à buona intentione, che li detti nimici l'hauessino tenuto in loco sicuro: eccetto se la detta redentione, o compera*

1 *Sensale*) CATAL. *Corredor*, den Uytroeper, of Vendu-meester.
* *Mes* (meest)
* *No* (niet)

X. Het welk nogthans in diervoegen moet opgenomen worden, dat so de Schipper, die het schip, of goed in syn toeversigt gehad heeft, of iemant van synent wege het selve schip, of goed, dat hem te vooren aangegaan heeft, van de voorsz. Vyanden, of van anderen, die het op een wettige wys van de voorsz. Vyanden bekomen hadden, weêr ingekoft, of gerançoeneert sal hebben, en die geenen, die der deel in hadden, het geen, dat boven gesegt is, niet willen betaalen, dat alsdan de voorn. Schipper, of die geene, die het in desselfs naam gerançoeneert heeft, de voorn. participanten een, of meer maalen moet doen afvraagen, *of sy 't betaalen willen?* en als de voorn. participanten het niet willen betaalen, kan hy 't (indien hy wil) met consent van het Geregt overgeeven aan den ¹ Vendumeester, en aan de * (*meest*) biedende verkoopen. En so der van de voorsz. parten, dewelken de voorn. participanten aan het voorsz. schip, of goed hadden, meer gemaakt word, als de voorsz. koop, of rançoen bedraagt, sal het overschot aan een ieder der voorsz. participanten, naar beloop van een iegelyks part, uytgekeert, en ter hand gestelt worden: het welk te verstaan is, ingevalle dat de voorsz. Schipper van selfs, en uyt consideratie overbodig is, om sulks te doen; want hy is anderszins, tegens syn dank, niet gehouden. En als de voorsz. Schipper het aan den Vendumeester sal overgegeeven hebben, moet de Schipper, dien het voorsz. schip, of goed aangaat, of wel die geene, die het in desselfs naam sal ingekoft, en gerançoeneert hebben, de keure hebben, om het voor so veel te mogen aanstaan, als anderen daar voor sullen geeven, of bieden. En so der van 't voorsz. schip, of goed so veel niet gemaakt word, als de voorsz. koop, of het rançoen bedraagt, zyn de voorsz. participanten (so wanneer de voorsz. Schipper, of iemant in desselfs naam het sonder toestaan, en bewilliging der voorsz. participanten gerançoeneert sal hebben) in dat kort, dat 'er sou mogen weesen, * (*niet*) verder gehouden als haar genegentheyd toedraagt. En het is redelyk, dat gelyk als de voorsz. Schipper, of wel die geene, die het in desselfs naam gerançoeneert heeft, de keur most hebben, om het voor dat geld te mogen aanstaan, dat 'er een ander voor sou willen geeven, dat hy alsoo ook het gevaar moet loopen van het verlies, en dat sulks mede voor syn rekening moet zyn: ten ware dat eenigen van die geenen, die der portie in hadden, deselven wilden aanhouden; die souden gehouden zyn, naar beloop van hare portien, in het voorsz. verlies te betaalen. En al de voorsz. saken, condities, en

En so de Eygenaars het niet willen aanneemen, kan de Schipper het publiek verkoopen.

Al het welk te verstaan is, ingevalle, dat de

pera senza fraude sarà stata fatta. Et perciò fu fatto questo capitolo.

Siet boven het 227. en volgende Kapittelen.

CAP. CCLXXXVIII.

Di carico di legname.

S'*Alcuna naue, o nauilio caricherà, o hauerà caricato in alcuno loco di legname, per portare in alcuno altro loco, se tra il patrone della naue, o nauilio, & li mercanti, di chi il legname sarà, precio alcuno di nolo tra loro non haurà del detto legname, il detto patrone della naue, o nauilio può pigliare la metà del detto legname, se lui vorrà, per il suo nolo; che mercante, nè alcuna altra persona, nè ancora Signoria non lo può vietare per alcuna ragione: percioche in questo modo è, & fu stabilito, & ordinato, & è vso, & costume del cominciamento, che li antichi cominciarono andare per il mondo, & stabilirono, & ordinarono come disopra è detto: & in questo modo debbe esser seguito, come ab antico fu ordinato, & non in altro modo, per alcuna ragione.*

I. *Saluo impero, che se li detti mercanti, di chi il detto legname sarà, diranno, o hauranno detto al detto patron della naue, o nauilio innanzi che il detto legname caricassino*, che loro voleano fare precio del nolo per il detto legname, *& se il detto patrone della naue, o nauilio dirà, o hauerà detto à li detti mercanti*, che non bisogna fare precio di nolo per il detto legname, che lui ne farà tutto quello, che loro vorranno; *& se li detti mercanti caricheranno sopra le parole, & conditione, che il detto patrone della naue haurà dette, li detti mercanti non sono tenuti di dare la metà del legname; poiche loro sopra le parole, & conditione disopra dette caricarono; nè il patrone della naue non può, nè debbe niente dimandare per le conditioni disopra dette, che saranno state accordate. Imperò li detti mercanti sono tenuti di dare nolo conueneuole al detto patron della naue, o nauilio del detto legname, secondo si daranno in quel loco, doue saranno, o secondo che col detto patrone accordare si potranno.*

en gevallen moet men in een goede sin opneemen; dat is, so wanneer de voorsz. Vyanden het aan een behoude plaats sullen gehad hebben; ten ware dat de voorsz. koop, of rançoen ter goeder trouwe gedaan was. En daarom is dit Kapittel gemaakt.

Vyanden reets den eygendom sullen verkregen hebben.

KAP. CCLXXXVIII.

Van een laading Hout.

ALs een schip elders met Hout gelaaden sal zyn, om het selve te vervoeren na sekere plaats, en der tussen den Schipper en Koopluyden, den welken het voorsz. Hout toebehoort, geen verding voor de vragt van het voorsz. Hout gemaakt sal zyn, kan de voorn. Schipper, indien hy wil, de helft van het voorsz. Hout voor het vragt-loon neemen; sonder dat hem de Koopman, of iemant ter waereld, ja selfs de Overigheyd sulks sal konnen verhinderen, op eenigerly wyse: want dit is al opgebragt, en gestabilieert, en gebruykelyk geweest, en een kostume geworden van den beginne aan, dat de Oude Luyden ondernomen hebben de Waereld te door reysen; en deesen hebben het aldus geordonneert, en gestabilieert, gelyk als boven gesegt is; weshalven het ook in diervoegen moet opgevolgt worden, als het van outs is vast gestelt, sonder de minste verandering.

I. Behoudens nogthans, ingevalle dat de voorsz. Koopluyden, aan welken het voorsz. Hout toebehoort, sullen seggen, ofte gesegt hebben tegens den voorsz. Schipper, voor dat sy het voorsz. Hout komen af te laaden, *dat sy verding voor de vragt van het voorsz. Hout willen maaken*; en dat de voorsz. Schipper tegens de voorsz. Koopluyden sal seggen, of gesegt hebben, *dat het onnodig is eenig verding voor de vragt van het voorsz. Hout te maaken; dat hy al doen sal wat van haar believen is*; en dat de voorn. Koopluyden op dit seggen, en op die conditie, die de Schipper haar selfs aan de hand geeft, sullen gelaaden hebben, in sodanig een geval zyn de voorsz. Koopluyden niet gehouden de helft van het Hout af te staan: nademaal dat sy het selve op het voorsz. seggen (van den Schipper,) en op die conditie geladen hebben: en die conditie daar zynde, so en heeft de Schipper desaangaande niets te pretendeeren. Maar de voorn. Koopluyden zyn gehouden aan den voorn. Schipper een redelyk vragt-loon voor het voorsz. Hout te betaalen, so als men ter plaatse, daar sy sig bevinden, gewoon is te be-

In wat gevalle de voorsz. kostume geen plaats heeft.

no. Et ſe per ventura li detti mercanti, col detto patrone della naue, o nauilio accordare non potranno del detto nolo, debba eſſere meſſo in potere de buoni huomini, & quello, che loro ne diranno, quello ne debba eſſer ſeguito, & altro nò. Saluo, che li detti mercanti posſino, o potesſino in vero mettere le dette parole, o conditione diſopra dette, che con il patrone della naue fureno accordate per ſcritta, o per teſtimonii; & ſe in vero mettere non potranno, li detti mercanti ſono tenuti di dare la metà del legname per il nolo.

CAP. CCLXXXIX.

Di promeſſa, o accordo.

*SE alcuna promeſſa ſarà ſtata fatta tra alcuni per quale ſi vuole ragione, con che la detta promeſſa ſia ſtata fatta à buona intentione, debba eſſere oſſeruata, & tenuta tra quelli, liquali ſarà ſtata fatta [1] in loco conueneuole: & ſe detta promeſſa ſarà ſtata fatta in loco conueneuole, & con giuſta ragione, & con buona intentione, debba eſſere oſſeruata, & tenuta tra quelli, * liquali fatta ſarà. E ſe per auentura alcuno di quelli, tra liquali la detta promeſſa ſarà fatta, non oſſeruerà la detta promeſſa, & quello, o quelli, à i quali la detta promeſſa oſſeruata, o atteſa non ſarà, ne ſoſterrà alcuno danno, quello, che la detta promeſſa oſſeruata non ha, è tenuto del tutto reſtituire, ſenza contraſto. Saluo impero, che quello, che detta promeſſa non haurà attenuta, ne oſſeruata, non li hauesſi tolto, o vietato alcuno giuſto impedimento; ilquale ſe in vero meſſo eſſer potrà, quello, alquale il detto impedimento giuſto interuenuto ſarà, per ilquale hauerà hauuto à rompere la detta promeſſa, non ſia tenuto di menda fare à quelli, à i quali lui la detta promeſſa ha à rompere, per cauſa del detto impedimento hauuto. E ſe per auentura il detto impedimento in vero mettere non potrà, è tenuto di reſtituire, come diſopra è detto. Ma imperò ſe quello hauerà hauuta à rompere, & non haurà oſſeruata la detta promeſſa à quello, o à quelli, à i quali fatta l'hauerà, per colpa,* &

1 *In loco convenevóle*) Siet boven Kap. 250.
* *Entre*, (tuſſen)

betaalen; of so als sy met den voorn. Schipper konnen akkordeeren. En so wanneer de voorn. Koopluyden met den voorn. Schipper over het voorn. vragt-loon niet konnen akkordeeren, sal de saak gestelt worden aan Goede Mannen, en al het geen dat die daar in voor uytspraak geeven, moet gevolgt worden, en anders niet. Des nogthans dat de voorsz. Koopluyden in staat sullen moeten zyn, om het voorsz. seggen, en de conditien, daar sy met den Schipper in eens geworden zyn, met geschrift, of met getuygen te konnen bewysen: en deselven niet konnende bewysen, sullen de voorsz. Koopluyden gehouden zyn de helft van het Hout voor de vragt af te staan.

KAP. CCLXXXIX.

Van een belofte, of conventie.

ALs'er tussen deesen, of geenen een conventie gemaakt sal zyn, ter wat saake het ook soude mogen weesen, alleen maar dat de voorsz. conventie in een goede, en duydelyke sin gemaakt zy, moet deselve gehouden, en nagekomen worden by die geenen, die deselve ' ter bequaamer plaatse gemaakt sullen hebben: en so wanneer de voorsz. conventie ter bequaamer plaatse, en om een regtmatige rede, en in een goede, en duydelyke sin gemaakt sal zyn, moet deselve by die geenen, die se gemaakt hebben, agtervolgt, en nagekomen worden. En by aldien dat iemant van die geenen, die voorsz. conventie gemaakt hebben, deselve conventie niet nakomt, en die geen, of die geenen, aan welke de voorsz. conventie niet geprefteert, of nagekomen is, eenige schade daar door komt te lyden, sal die geene, dewelke de voorsz. conventie niet na en komt, gehouden zyn al deselve te vergoeden, sonder tegenseggen. Ten ware nogthans, so die geene, dewelke de voorsz. conventie niet gehouden, of nagekomen heeft, belet, of verhinderd was geweest door eenig regtmatig belet; het welk beweesen zynde, sal die geene, denwelke sodanig regtmatig belet opgekomen is, waar door hy aan de voorsz. conventie niet konde voldoen, ende genootsaakt wierd in gebreke te blyven, niet gehouden zyn eenige vergoeding te doen aan die geenen, ten welkers opsigte hy, in het nakomen der voorsz. conventie, gebrekig sal zyn geweest, uyt oorsaake van het voorsz. belet. En het voorsz.

*& pigritia loro, ſe lui la detta colpa in vero mettere potrà, & per la detta colpa alcuno danno ſoſtenuto haurà, quello, o quelli, contra liquali la detta colpa prouata ſarà, ſono tenuti del tutto reſtituire, ſenza contraſto. * queſto, che * debba eſſere fatto ſenza fraude. Salvo imperò ogni giuſto impedimento à ciaſcuno delle parti.*

* *E tot ço * que deſus es dit* (en al * wat boven is geſegt)

C A P. CCXC.

Di mercantia falſa.

SE *alcuno mercante venderà, o haurà venduto ad alcun altro mercante alcuna mercantia, in queſto modo, che ſe il detto mercante, che la detta robba, o mercantia comperera, non la vederà, ne l'hauerà viſta, o non la vorrà vedere, anzi ſe ne fiderà nella fede del mercante, che la detta vendita li farà, o li haurà fatta, che dirà, o farà intendere al detto mercante, alquale lui venda la ſua robba, o mercantia,* che ne li vende per buona, & per fina; *ſe il detto mercante, che la detta robba comperera, o haurà comperata, la haurà riceuuta ſopra la conditione diſopra detta, ſe la detta robba, o mercantia non ſarà tanto buona, & fina, come quello, che venduta gli hauerà, li da intendere, anzi ſarà trouata cattiua, & falſa in qualche loco, doue quello la detta robba, o mercantia porterà, o farà portare, ſe ſarà trouato, come diſopra è detto, il detto mercante, che la detta mercantia haurà venduta, ſotto la conditione, come diſopra è detto, è tenuto di rendere, & di dare à quel mercante, che la detta robba hauerà da lui comperata, tutto, & tanto, come altra robba ſimile di quella, o di ſimile natura di quella, che venduta haurà, valeua in loco, doue detto mercante la portò. Et ancora li è tenuto, che ſe per cauſa della falſità danno, o ſpeſa nè haurà ſoſtenuta alcuna, del tutto reſtituire; & rendere ſenza contraſto: ancora li è tenuto, che, ſe il detto mercante, che la detta robba haurà comperata, riceuerà alcun mancamento, che lui non potrà hauere, nè riſcuotere i ſuoi denari, per cauſa della falſità diſopra detta, il detto mercante, che la detta robba hau-*

belet niet bewesen zynde, sal hy schuldig zyn vergoeding te doen in diervoegen, als boven gesegt is. Maar als hy door derselver quaad gedrag, en nalatigheyd genootsaakt word in gebreke te blyven, en de voorsz. conventie, ten aansien van die geenen, die se met hem gemaakt hebben, niet na en komt, so hy haar het voorsz. quaad gedrag sal konnen bewysen, en door het voorsz. quaad gedrag eenige schade komt te leiden, sal die geen, of die geenen, den welken sodanig quaad gedrag ten laste gelegt, en bewesen word, gehouden weesen, allenthalven vergoedinge te doen, sonder tegenseggen. En* *(al)* het geen, *(*dat boven gesegt is*)* moet ter goeder trouwe geschieden: behoudens ten opsigte van iegelyk van partyen alle regtmatig belet.

KAP. CCXC.

Van vervalste Waaren.

ALs een Koopman eenige Waaren verkoopt, of verkoft sal hebben aan een ander Koopman, sonder dat de voorsz. Koopman, dewelke de voorsz. Waaren, of Koopmanschappen koopt, deselve siet, of gesien heeft, of begeerde te sien, hebbende sig enkel verlaaten op het woord van den Koopman, die hem deselve verkoopt, of verkoft sal hebben, en dewelke tegens de voorsz. Koopman, aan wien hy syn Waaren, en Koopmanschappen komt te verkoopen, segt, ofte gesegt sal hebben, *dat hyse hem voor suyver, en goed verkoopt*; by aldien dat de voorsz. Koopman, die de voorsz. Waaren koopt, of gekoft sal hebben, deselve op de bovenverhaalde conditie ontfangt, en de voorsz. Waaren, of Koopmanschappen in der daat so suyver, en so goed niet en zyn, als de verkooper opgegeven had, nemaar ter eeniger plaatse, werwaarts dat ook die geene, de voorsz. Waaren, of Koopmanschappen mogt hebben gevoert, ofte doen voeren, slegt, en vervalst bevonden worden; indiense bevonden worden, gelyk als boven gesegt is, sal de voorsz. Koopman, die de voorsz. Koopmanschappen op de bovenverhaalde conditie verkoft sal hebben, gehouden zyn so veel aan die Koopman, dewelke de voorsz. Koopmanschappen van den selve gekoft heeft, op te leggen, en te betaalen, als andere diergelyke Koopmanschappen, of die van deselve soort zyn, als hy verkoft had, op die plaats gegolden hebben, werwaarts de voorsz. Koopman deselve gevoert had. En daarinboven, by aldien dat hy door die vervalsing eenige kosten gedaan, of eenige schade

haurà venduta sotto la conditione detta, li è tenuto di dar per soldo, & per lira, per causa della detta falsità, percioche lui non haurà potuto rihauere li denari, tutto, & in tanto, come lui dirà per suo giuramento, che hauria guadagnato, se i denari potesse hauer hauuti, secondo il precio, che lui haurà venduta la detta robba, se la detta falsità non ci fusse stata trouata. E tutto questo disopra detto, che sia, & debba essere senza fraude.

I. *Imperò se quello, che la detta robba venderà, o haurà venduta, dirà à quel, che la detta robba comprerà,* che lui neli vende per tale come è; & che la veda, o che la faccia vedere; & se li piace, che la pigli, se non, che la lasci stare, *se quel, che la detta robba comperera, sia che la veda, o la faccia vedere, o nò, se lui la riceuerà, sia, che lui ci guadagni, o perda, in questo modo non gli è tenuto, se non vorrà, poiche la detta vendita sarà fatta.* * * * * *

* *Com desus es dit; e en aytal condicio la haura comprada. Empero que, si mester sera, les dites condicions en ver poguessen esser meses. E per les raons desus dites son fet aquest capitol.* (Gelyk als boven is gesegt, en dat hy 't op sodanig een conditie gekoft heeft. Des nogthans dat (des noods zynde) de voorsz. conditien moeten konnen bewesen worden. En om de bovengemelde rede is dit Kapittel gemaakt.)

CAP. CCXCI.

Di [1] Errore di conto, allegato per compagni, contra gli heredi del patrone.

*SE alcuno patrone di naue, o nauilio haurà reso conto, o il scriuano per lui, à tutti li suoi compagni, o la maggior parte del guadagno, che lui fatto haurà, o del consumamento, se interuenuto ci sarà, o da qualunque cosa, che il detto patrone sia tenuto di render conto à i detti compagni, *o la maggior parte riceueranno, o intenderanno il detto conto, & terransi per pagati, se il detto patrone viuerà assai*

1 *Errore di conto*) Siet boven Kap. 238.

* *Si los dits personers* (so de voorsz. Reders)

geleden ſal hebben, ſal deſelve gehouden zyn die allen te vergoeden, en te betaalen, ſonder tegenſeggen. En eyndelyk, ingevalle dat de voorſz. Koopman, die de voorſz. Waaren gekoft ſal hebben, iets minder ontfangt, en door de voorſz. vervalſing ſyn geld daar niet weer van maaken, of krygen kan, ſal de voorſz. Koopman, dewelke de voorſz. goederen op de bovengemelde conditie verkoft ſal hebben, gehouden zyn, ter ſaake van die vervalſing, mitsdien dat hy der ſijn geld niet van heeft konnen maaken, pennings penningsgelyk te betaalen, tot ſo verre als deſelve onder eede ſal komen te verklaaren, dat hy gewonnen ſou hebben, indien hy ſyn geld tot ſodanig een prys had konnen krygen, als het voorſz. goed verkoft was geweeſt, ingevalle dat de voorſz. vervalſing niet bevonden was. En al het geen, dat boven geſegt is, moet ter goeder trouwe geſchieden.

Die voetſtoots koopt, heeft geen reſatie te eyſſchen.

I. Maar als die geene, dewelke de voorſz. Waaren verkoopt, of verkoft ſal hebben, tegens den geene ſegt, dewelke de voorſz. Waaren koopt, *dat hyſe hem verkoopt ſo alsſe zyn; dat hyſe ſien kan, of doen ſien; en ſoſe hem behaagen, dat hyſe neemen kan, ſo niet, dat hyſe laat ſtaan:* ſo die geene, dewelke de voorſz. Waaren koopt, deſelve ontfangt, 't zy dat hyſe geſien ſal hebben, of dat hyſe ſal hebben doen ſien, of niet, of dat hy der eenig voordeel, of eenige ſchade aan gedaan ſal hebben, ſo en ſal den ander hem niet verder gehouden zyn, als het hem behaagt; terwyl dat de voorſz. verkoop (op ſodanig een wys) geſchied is* *(als boven is geſegt; en dat hy 't ook op ſodanig een conditie gekoft heeft. Des nogthans dat, des noods zynde, de voorſz. conditien moeten konnen beweſen worden. En om de bovengemelde rede is dit Kapittel gemaakt.)*

KAP. CCXCI.

Van Erreur in de Rekening, door de Reders tegens de Erfgenaamen van den Schipper ingebragt.

ALs de Schipper, of de Schryver in deſſelfs naam, rekening ſal hebben gedaan aan alle ſyne Reders, of aan het meerder gedeelte, van de winſt by hem gedaan, of van de ſchade, ſo der ſchade gevallen is, of van eenige ſaak, waar van de voorſz. Schipper gehouden ſal zyn rekening aan de voorſz. Reders te doen, * *(ingevalle dat de voorſz. Reders)* of het meerder gedeelte, de voorſz. rekening aan- en- opgenomen hebbende, ſig voldaan houden (het zy dat de voorſz. Schipper nog lange daar na, of niet lang geleeft mogt

assai tempo, o poco dopo, & stando con i detti compagni insieme in vno loco, o nò; & nauicherà, & ciascun viaggio, o alcuni, lui verrà in quel loco, doue saranno i detti compagni, o alcuni; o per auentura, quando il detto conto haurà renduto, à capo di tempo, o incontinente, il detto patrone andrà à viaggio, & per uolontà di Dio, andando al uiaggio, lui morrà, se quando la detta naue, o nauilio sarà venuto del detto uiaggio, doue il detto patron sarà morto, li detti compagni tutti, o in parte diranno, che loro trouano, o hanno trouato alcuno errore, ò fallo nel conto, che lui renduto haueua; *& li detti compagni tutti, o parte faranno, o faranno fare domanda del detto errore alli beni del detto defunto, o à suoi heredi, o à quei, che terranno i beni di quello; se il detto defunto haurà fatto testamento, dopo che il detto conto hebbe reso à i compagni, se nel detto testamento sarà trouato, che il detto morto habbia conosciuto il detto errore, ouero haurà riconosciuto alcun torto, che lui tenesse da i detti compagni, il detto errore, & torto debba esser restituito à i detti compagni, senza contracto, se tutti i beni del detto defunto sapessero esser venduti; che heredi, nè altra persona non può per niente contrastare: saluo i marinari, se del loro salario non saranno stati pagati.*

I. *E se per uentura il detto defunto haurà fatto testamento, come disopra è detto, & non haurà riconosciuto l'errore, li detti heredi non sono tenuti di niente à i detti compagni di mendà fare: saluo che se nel cartolario, doue il detto defunto rese conto, quando viuo era, à i detti compagni, sarà trouato il detto errore; & che il detto cartolario fusse quello, per quello, & non altro; & ancora il scriuano, che il detto cartolario scrisse, che sia presente, se viuo sarà, per veder il detto errore, se sarà vero, o nò: & nessun' altro scritto non sia, nè debba essere creduto; saluo, che se il detto cartolario, doue il detto defunto rese conto, quando viuo era, à i detti compagni, non fusse trouato, se i detti compagni potranno mostrare copia del detto cartolario,* [1] *che fusse copiato quel scriuano medesmo, & non altra, se viuo sarà*

[1] *Che fusse copiato*) CATAL. *Que sia translat del dit cartolari, e no d'altre, e quel haia transladad aquell sceiva, per aquell, e no altre* (het welk gecopieert is na het voorsz. Boek, en niet na een ander, en dat door die Schryver selfs, en niet door iemant anders gecopieert was) siet boven Kap. 55.

hebben, en ſig onthouden op de ſelfde plaats by de voorſz. Reders, of niet; en dat hy gevaaren ſal hebben, en yeder reys, of ſo nu en dan weder gekomen zyn ter plaatſe, daar ſig de Reders, of eenigen der ſelven onthielden; ofte dat de voorſz. Schipper, na dat hy de voorſz. rekening gedaan had, eyndelyk, of wel aanſtonts op reys gegaan was, en op reys gegaan zynde, door Gods hand uyt het leven word weg gehaalt) ingevalle dat de voorſz. Reders, of eenigen der ſelven, na dat het voorſz. ſchip van de reys, waar op de voorſz. Schipper overleden was, t'huys gekomen is, ſullen voorgeeven, *dat ſy in de rekening, die deſelve gedaan had, eenig erreur, of iets te kort bevinden, of bevonden hebben*, ende de voorſz. Reders allen, of eenigen der ſelven, ter ſaake van het voorſz. erreur, proces entameeren, of doen entameeren op de goederen van den voorſz. Overledene, ofte tegens deſſelfs Erfgenamen, of Poſſeſſeurs der goederen; ſo de voorſz. Overlede, na dat hy de voorſz. rekening aan ſijne Reders gedaan had, een Teſtament ſal hebben gemaakt, en in het voorſz. Teſtament blykt, dat de voorſz. Overlede kenniſſe van 't voorſz. erreur gehad heeft, of dat hy bevonden heeft dat hy iets t'onregte onder hem had, het geen hy aan de voorſz. Reders ſchuldig was, ſal de voorſz. erreur, en het geen dat hy t'onregte beſat, aan de voorſz. Reders goed gedaan worden, ſonder diſput; al ſouden alle de goederen van den voorſz. Overlede daar voor verkoft worden, ſonder dat de Erfgenaamen, of iemant ter waereld iets ſal konnen eyſſchen; uytgeſondert het Bootsvolk, ſo dat van de huur nog niet voldaan was.

Hoe, en waar mede de Reders eenig erreur in de rekening, na des Schippers doot, gehouden zyn te bewyſen.

I. En de voorſz. Overlede, gelyk als boven geſegt is, een Teſtament gemaakt, en die erreur niet erkent hebbende, ſullen de voorſz. Erfgenaamen aan de voorſz. Reders niet gehouden zyn eenige de minſte vergoeding te doen; ten ware dat de voorſz. erreur by het boek bleek, waar uyt de voorſz. Overlede in ſyn leven rekening aan de voorſz. Reders gedaan had: des moet het voorſz. boek in alle deelen het ſelve, en geen ander zyn: en de Schryver, die het voorſz. boek geſchreven heeft, moet ook tegenwoordig zyn, ſo hy in leven is; om de voorſz. erreur na te gaan, en te ſien, of ſulks de waarheyd is, of niet. En geen ander geſchrift kan, of mag gelooft worden; ten ware, ingevalle dat het voorſz. boek, waar uyt de voorſz. Overlede in ſyn leven rekening aan de voorſz. Reders gedaan had, niet te vinden was; (in ſodanig een geval) by aldien dat de voorſz. Reders een copy van het voorſz. boek ſullen konnen toonen, dat deſelve Schryver, in ſyn leven, na het ſelfde, en niet na een ander ge-

sarà, se i detti compagni questo disopra detto in vero mettere potranno, & se nella detta copia, il detto errore trouato sarà, i beni del detto defunto, & li heredi sono tenuti di tanto, come i detti beni basteranno, di restituire à i detti compagni il detto errore, se trouato ci sarà.

II. *Et se per auentura il detto defunto non haurà fatto testamento, dopo che il detto conto rese, se il detto cartolario, o copia trouato sarà, & il detto errore trouato sarà, debba esser restituito, come disopra è detto. Et se non hauesse fatto testamento, ne cartolario non si trouasse, ci è assai fatica, & contrasto. Imperò il contrasto debba esser messo in potere di buoni huomini, & debba esser ricercato, se il detto defunto hauesse confessor in quel loco, con ilquale lui si fosse confessato; & se trouato sarà, debba esser messo in poter del confessore il il detto contrasto: * debba esser messo in poter de huomini da bene. Et quando i detti buoni huomini hauranno riceuuto il contrasto in loro potere, loro debbono hauere tutti i detti compagni, & debbano hauere da ciascun di loro vn giuramento,* che dichino il vero del detto errore, & come è interuenuto il detto errore; *& i detti buoni huomini debbano guardare la fama & conditione de' detti compagni. Imperò i detti buoni huomini non debbano creder à i detti compagni, anzi li detti compagni debbono dare testimonii, sopra il detto contrasto, che siano fuora di sospetto, & che non aspettino hauer danno, nè vtile del detto contrasto. Perche secondo ragione nessun' huomo può fare, nè debbe far testimonio à nessun contrasto, che n'aspettasse danno, nè vtile hauer per nessuna ragione, se già le parti non si accordassero: & qual si vuole cosa, che i detti buoni huomini diranno, o pronuntieranno sopra il contrasto, quello ne debba esser seguito, & altro nò.*

* *E si per ventura confessor trobat no y sera* (en als 'er by geval geen Biegt-vader gevonden word)

CAP.

gecopieert had, ſo de voorſz. Reders, het geen dat boven geſegt is, ſullen konnen aantoonen, en de voorſz. erreur in het voorſz. copy bevonden word, ſullen de goederen van den voorſz. Overlede, en deſſelfs erfgenaamen voor die erreur aanſpraaklyk zyn, omme de ſelve, indienſe gevonden word, aan de voorſz. Reders te voldoen, voor ſo verre als de goederen konnen toereyken.

Byſonder als 'er geen ſcheeps-boek, en ſelfs geen blyk gevonden word, dat den Overlede ſodanig erreur in ſijn leve erkent heeft.

II. En als de voorſz. Overlede, na dat hy de voorſz. rekening gedaan had, geen Teſtament gemaakt ſal hebben, en het voorſz. boek, of copy gevonden word, ſal het voorſz. abuys (indien het alſoo bevonden word) indiervoegen voldaan worden, als boven geſegt is. En als hy geen Teſtament gemaakt heeft, en het boek mede niet gevonden word, iſſer veel moeyte, en diſput; maar dit diſput moet geſtelt worden aan 't oordeel van Goede Mannen; en men moet onderſoeken, of de voorſz. Overlede daar ter plaatſe, ook een Biegt-vader gehad heeft, aan wien hy ſijn Biegt deed; en ſo die gevonden word, moet het voorſz. diſput aan den Biegt-vader verbleven worden; *(*en ſo der geen Biegt-vader gevonden word*,) moet het aan Goede Mannen verbleven worden. En de voorſz. Goede Mannen moeten, na dat ſy het verblyf ſullen overgenomen hebben, alle de Reders doen voor haar komen, en een yeder der ſelven met Eede doen verklaaren, *dat ſy aangaande het voorſz. abuys de waarheyd ſpreeken; en wat daar van is, of niet en is; en hoe het toegekomen is.* En de voorſz. Goede Mannen moeten wel agt geeven, hoe de voorſz. Reders ter naam en faam ſtaan; en van wat conditie datſe zyn; Dog de voorſz. Goede Mannen moeten aan die Reders geen geloof geeven; nemaar de voorſz. Reders zyn gehouden in ſodanig een diſput getuygen by te brengen, die buyten alle ſuſpicie zyn, en dewelke by het voorſz. diſput geen voor- of- nadeel te wagten hebben. Want na Regten kan, of mag niemant getuygeniſſe der waarheyd geeven in eenig diſput, waar by hy eenig voor- of- nadeel te wagten heeft, direct, of indirectelyk; ten ware met bewilliging van partyen. En al wat de voorſz. Goede Mannen, aangaande het voorſz. diſput verklaaren, of voor uytſpraak geeven, dat moet daar in gevolgt worden, en anders niet.

CAP. CCXCII.

Di naue, che [1] mancherà d'exarcia, dopo c'haurà caricato.

SE alcuno patrone di naue, o nauilio, (che) *haurà caricato in alcun loco* (& haurà caricato alcuna) *robba di mercanti, se il patrone in quel loco medesmo, doue haurà caricato, overo in altro loco, cauerà, o farà cauare vele, o anchore, o alcun' altra exarcia, per quale si vuole ragione, innanzi che la detta naue sia discaricata, & la detta naue verrà, o sosterrà alcuno danno, o perdita, o consumamento, se al detto patrone prouato sarà, che per colpa di lui, o della exarcia, che cauata ne hauerà, sarà interuenuto il detto danno, il detto patrone è tenuto di tutto il detto danno mendare, & restituire senza contrasto. Et se al detto patrone trouati non saranno alcuni beni, ne haurà di che possa pagare, & restituire il detto danno à i detti mercanti, se è giunto, debba esser pigliato, & messo in poter della giustitia, come à comandatario. Per che ogni patrone è, & debbe esser detto, e riceuuto per mercante, & per comandatario, in tutte le facende, che lui haurà à fare con mercanti per conto della sua naue, & questo per molte cagioni lequal non bisognano dire.*

1 *Mancherà*] CATAL. *Alleviara* (afgceft) siet boven Kap. 90.

CAP. CCXCIII.

Come debbe pagar nolo in caso di gietto.

* *OPinione è di alcuni di tutto il nolo, che il patron della naue, o nauilio riceuerà da mercanti, che se la naue, o nauilio haurà giettato in quel viaggio, che per tutto quello nolo debba pagare il detto patrone in quel gietto. Ancora è opinione d'altri, che se il patrone*

* *Com la opinio de molts sia en diverses maneres del nolit, com deu pagar en fet de get, e com no* (Gelijk als de gevoelens van veelen verschillende zijn, nopende de Vragt-gelden, in hoe verre deselve in cas van werpen behoorden te contribueeren, of niet,)

KAP. CCXCII.

*Van een Schip, dat gereetschap * afgeeft, na dat het gelaaden is.*

ALs een Schipper elders Koopmans goederen gelaaden sal hebben, ende Schipper op die selfde plaats, daar hy gelaaden heeft, of op een andere plaats eenige Zeylen, Ankers, of ander Gereetschap afgeeft, of doet afgeeven, voor dat het schip weder ontlaaden is, uyt wat oorsaake het ook geweest mogt zyn, ingevalle dat het voorsz. schip daar door eenige kosten, schade, of nadeel komt te lyden, en den voorsz. Schipper beweesen word, dat de voorsz. schade door hem, of door het afgeeven van dat gereetschap veroorsaakt is, sal de voorsz. Schipper gehouden zyn alle de gemelde schaden te vergoeden, en te betaalen, sonder tegenseggen: en so der geen goederen van den voorsz. Schipper gevonden worden, en deselve niet in staat sal zyn om de voorsz. schade aan de voorsz. Koopluyden te voldoen, of te betaalen, sal deselve (so hy agterhaalt word) gevat, en in handen van 't Geregt gestelt worden, niet anders als of hy een Commissionaris geweest was. Want een iegelyk Schipper is een Commissionaris, en moet in alle saaken, die hy met de Koopluyden, sijn schip aangaande, te verrigten heeft een Commissionaris, en Koopman genoemt worden; en aldus moet hy aangemerkt worden om veele redenen, die nu niet nodig zyn om opgehaalt te worden.

KAP. CCXCIII.

Hoe de Vragt-gelden contributie subject zyn in cas van werpen.

* (GElyk *de gevoelens van veelen verscheyden zyn op het stuk der Vragtgelden, (namentlyk) in hoe verre deselven in cas van werpen behoorden te contribueeren, of niet.*) Sommigen sustineeren de geheele vragt, die de Schipper van de Koopluyden komt te ontfangen; namentlyk, als het schip op sodanig een Reys komt te werpen, dat gemelde Schipper alsdan voor het geheele Vragt-loon in het werpen behoord te contribueeren. Anderen wederom, dat als de

*ne della naue, o nauilio riceue nolo, tanto della robba giettata, come restorata, che debbe pagar nel gietto solamente per quello nolo, che lui riceue della robba giettata. Ancora è opinione d'alcun' altri, che se il detto patrone non riceue nolo della robba giettata, che lui non debba pagar di quel nolo, che riceuuto haurà, nel gietto. Et ciascuno de' detti mercanti, o altre persone, che le dette opinioni hanno à se, le pensano hauere, & dire à buona intentione; & in quella li debba esser riceuuta. Et percioche gli antichi antecessori nostri, che prima andarono per il mondo in diuersi luoghi, e parti, loro vedendo, & intendendo l'opinioni sopra dette, hebbero consiglio tra loro, come loro potriano torre, & rimouere le dette opinioni; & questo per torre contrasti, & fatiche, * che * possano essere, & venire tra li patroni delle naui, & i mercanti, nè ancora con altre persone, che con loro hauessero à fare, per alcun conto; percioche loro non piangendo le loro fatiche, non lo giettarono à pigritia, per hauer merito di Dio, e amore, & gratia delle persone, & per tuore li contrasti, & l'opinioni sopra dette, dichiararono, & pronuntiarono in questo modo.*

I. *Che ogni nolo, che promesso sarà di dare per mercanti, o per altre persone al patrone della naue, o nauilio, o altro legno, che li debba esser dato, & pagato senza contrasto: secondo imperò gli accordi, & patti, che saranno fatti tra i mercanti, & l'atre persone con li patroni di naue, o nauilii: & li detti patroni sono tenuti di pagare in caso di gietto per tutto, e tanto come gli auanzasse del nolo, che loro riceuuto haueranno de i detti mercanti, & di altre persone per il detto viaggio. Imperò è da intendere, che i patroni delle naui, & nauilii debbano abbattere, & cauar de' detti noli il salario de' marinari, la vittouaglia, & tutte le spese, che hauesse fatte nel detto viaggio, che giuste siano: & tutto questo, disopra detto, debbano contare li patroni delle naue, o huomo per loro con i mercanti, o con chi vorranno: & * il vorran lasciare in lor fede, questo sia in volontà de' mercanti. Et per tanto il patrone è tenuto di mettere, & pagare il gietto, per tutto quello, che netto gli auanzasse del nolo, che loro riceuuto hauranno da' mer-*

* *E* (en)
* *No* (niet)
* *Si* (indien)

Schipper so wel vragt ontfangt van de gewurpe, als van de gesalveerde goederen, dat deselve alsdan alleen voor de vragt-gelden, die hy van de gewurpe goederen ontfangt, in het werpen behoord te contribueeren. Nog is'er een opinie van anderen (die sustineeren) dat een Schipper, als hy van 't gewurpe goed geen vragt ontfangt, voor de ontfange vragt-gelden in 't werpen niet behoord te contribueeren. En ieder der voorsz. Koopluyden, of andere persoonen, die van de voorsz. gedagten zyn, vermeenen dat sy sulks seggen, en verstaan met een goede meening; en so moet het haar ook afgenomen worden. En daarom hebben onse aloude Voorvaderen, dewelke aldereerst de waereld bereyst hebben in verscheyden plaatsen, en gewesten, siende en verstaan hebbende de voorsz. opinien, met den andere raad gepleegt, op wat wyse dat men de voorsz. opinie best soude konnen wegneemen, en aan een zeyde stellen; *(*ende*) sulks om alle moeyelykheyd, en oneenigheyd tussen de Schippers, en Koopluyden, en ook andere menschen, die met deselven te doen hebben, t'eenemaal af te snyden, en te weeren. Weshalven sy dan niet stil sittende, maar laatende sig den arbeyd gelusten, om genade te verkrygen by God, liefde en genegentheyd by de menschen, en om de voorsz. disputen, en opinien uyt de weg te ruymen, de saak aldus verklaart, en uytgesproken hebben.

De Schipper is gehouden in het werpen voor het vry overschot der vragt-penningen, als voor gesalveert goed, te contribueeren.

I. (Namentlyk) dat het vragt-loon, het welk de Koopluyden, of andere persoonen aan den Schipper belooft sullen hebben, geheelyk voldaan, en betaalt moet worden, sonder tegenseggen; behoudens evenwel het akkord, en de conventien die tussen de Koopluyden, of andere persoonen, en de Schippers gemaakt sullen zyn. Ende dat de voorsz. Schippers, in cas van werpen, gehouden zyn te contribueeren voor al het geen, dat sy van het vragt-loon overhouden, het welk sy van de voorsz. Koopluyden, en andere personen voor de voorsz. voyage komen te ontfangen. Met dien verstande, dat de Schippers van het voorsz. vragt-loon sullen moeten afhouden, en afrekenen het loon der Matroosen, de mont-kost, en al het geen dat sy op de voorsz. voyage ordentelyker wyse hebben te kosten gelegt: van al het welke, dat boven gesegt is, de Schippers, of iemant in haar luyden naam gehouden is aan de Koopluyden, of aan den geene, dien zy daar toe aanstellen, rekening te doen: en * (*als*) de Koopluyden het enkel op haar seggen willen laaten aankomen, konnen sy het doen. En in so verre zyn de Schippers gehouden voor al wat haar van de vragt-pennin-

 gen,

mercanti, per il detto viaggio, doue il detto gietto sarà stato fatto; per soldo, & per lira, come sarà la robba ristaurata alla gietta- ta.

II. *Et se per ventura ci hauerà alcuni de' mercanti, o tutti, che diranno*, che il patrone della nave, o altro legno, metta, & paghi nel detto gietto per il retorno, che lui hauerà; *cioè sapere del nolo, che il detto patrone hauerà d'altri mercanti, o di quei medesmi, *se con lui se ne ritorneranno, il patrone della naue non è tenuto per nessuna ragione: poiche il gietto sarà già contato dell' altro viaggio: & percioche la robba, che la naue, o nauilio porta al ritorno del viaggio, non è quella, nè di quei mercanti, nè è obligata à quella, che sia, nè debba essere, per alcuna ragione.* * * * *

* *O de altra roba, o de aquella meteixa* (of van ander, of van dat selfde goed)

* *E axi per les raons desusdites, e encara per moltes altres no es tengut en lo git, que fet sera en lo primer viatge del nolit, que haura del torn, per alguna rao. E perço son fet aquest capitol desusdit, e per les raons en ell contengudes, no contrastant algunes raons en alguns altres copitols contengudes.* (En dus is hy om de voorsz., en om veele andere redenen, geensinzs gehouden voor de vragt-penningen, die hy van de weeromreys komt te ontfangen, in het werpen (te contribueren,) het welk op de eerste reys gedaan sal zijn. En daarom, en om de redenen in het selve vervat, is het bovengeschreeve Kapittel gemaakt; onaangesien eenigen andere redenen in eenige andere Kapittelen begreepen.)

C A P. CCXCIV.

Patrone, & marinari, che non vorranno andar in viaggio.

SE *alcuno patron di naue, o nauilio sarà, o haurà fatto conuentione con i marinari, per andare in alcun viaggio, il qual viaggio tra loro sarà dicharito, & certificato, quando s'accordarono, i marinari sono tenuti andare, & seguire il detto viaggio, secondo l'accordo fatto col signore della naue, o nauilio, o altro legno; se già li marinari non si* [1] *volessero partir dell' accordo, & non andar in viaggio per alcune ragioni* sopradette. Et questo, che *è detto, si debba far senza fraude. Et se accadesse, quando che il patrone del vaso sarà accordato con i marinari,* [2] *& il medesmo vorrà restar non andare al detto viaggio, e solamente per sua volontà,*

1 *Volessero*] CATAL. *poran* (sullen konnen)

* *Que son ia en un capitol, on parla de les dites condicions* (die te vooren in een Kapittel alwaar gesproken word van de voorsz. gevallen) siet Kap. 153.

* *Desus* (boven)

2 *Et il medesmo*] CATAL. *Ell se volra en persona abstrer de ananar en lo dit viatge* (hy sig sal willen onthouden van in persoon op de voorsz. reys te gaan)

gen, die sy van de Koopluyden, voor de voorsz. voyage, waar op de avary gevallen is, komen te onfangen, vry overschiet, in het werpen te contribueeren, en te betaalen pond ponds gelyk; op sodanig een wys als het gesalveerde goed contribueert voor het gewurpe.

II. En so 't sake was, dat eenige der Koopluyden, of dat sy allen wilden seggen, *dat de Schipper ook voor de weerom-reys, die hy staat te doen, in het voorsz. werpen behoorde te contribueeren, en te betaalen*; namentlyk, voor de vragt-gelden, die de voorsz. Schipper van deselven, of van andere Koopluyden, * (*of van deselve, of van andere goederen*) komt te ontfangen, als hy met deselven weerom keert, sal de voorsz. Schipper daar in geensinzs gehouden zyn; gemerkt dat de avary van de andere reys al afgemaakt is, en dat het goed, het welk het schip op de weerom-reys voert het selfde niet en is, en ook niet van de selfde Koopluyden, en aan het selfde niet verbonden; gelyk het ook niet redelyk is, dat het soude, of behoorde te zyn, in eenigerly maniere. * (*En dus is hy om de voorsz., en om veele andere redenen, geensinzs gehouden voor de vragt-penningen, die hy van de weerom-reys komt te ontfangen, in het werpen (te contribueeren,) het welk op de eerste reys gedaan sal zyn. En daarom, en om de redenen in het selve vervat, is het bovengeschreve Kapittel gemaakt; niet tegenstaande eenige andere redenen in eenige andere Kapittelen begreepen.*)

Het welk te verstaan is alleen van die heen- of weerom-reys, daar de avary op gevallen is.

KAP. CCXCIV.

Van de Schipper, en Bootsgesellen, die niet willen op Reys gaan.

ALs een Schipper Bootsvolk huurt, of gehuurt sal hebben om een reys te doen, welke reys bevoorens by het contract van huur verklaart, en bestemt sal zyn, is het Bootsvolk schuldig de voorsz. reys, ingevolgen van het contract, met den Schipper gemaakt, te vervolgen, en te volbrengen: ten ware dat het Bootsvolk om eenige redenen, * (*die te vooren in seker Kapittel, alwaar van de voorsz. redenen, en gevallen gesproken word*) verklaart zyn, uyt het contract [1] konden uytstappen, en sig van de reys onthouden. En het geen, dat * (*boven*) gesegt is, moet ter goeder trouwe gedaan worden. En ingevalle dat [2] de Schipper selfs, na dat hy het Bootsvolk aangenomen heeft, sig de voorsz. reys sal willen onttrekken,

al-

tà, che cosi li piace, & non per altra cagione, per laqual possa ragioneuolmente scusarsi dal detto viaggio, ma perche li piace cosi, che il detto viaggio, doue il detto Signore haurà noleggiata la naue, o nauilio, o altro legno, e che sarà accordato con i detti marinari, sarà periglioso, e di danno, & il detto Signore non vorrà andar nel detto viaggio, si come è detto, in tal caso essi possono, se cosi pare à loro, restare, & non andare in quel viaggio: ma se il detto patrone per alcuna giusta, e lecita causa, che [1] *aspettarà, * nel detto accordo, vorrà rimanere, alhora può: & i marinari non possono scusarsi. **

I. *Ma se il patron rimanerà, o vorrà rimanere, o per giusta, o per ingiusta causa, & i marinari vorranno andare à loro viaggio diritto, il patron è obligato dare, & sostentare il legno nel viaggio, mettendoui per patrone in suo luogo huomo sufficiente, il quale sia tenuto di satisfare alli marinari tutto quello,* (che nel viaggio si è speso,) *è quanto fu tra loro, & il patrone accordato.* [2] *Et il detto impedimento si deue far manifesto in presentia de i marinari, di esso patrone della naue, o del nauilio, o altro legno; d'altro modo i marinari non possano obligati essere obedienti, & compire tutti comandamenti giusti di quello, che per patrone li sarà concesso, e dato, & accordarsi, cosi lui fidelmente seruendoli come haueriano fatto al detto patrone. Et se il patrone comandarà a i marinari in questa forma;* io comando à N. la mia naue, o altro vasello, & esso vi dò

1 *Aspettara*] *Haura* (sal hebben)

* *E seu ho entenement als dits mariners* (en sulks te kennen geeft aan de voorsz. Bootsgesellen)

* *Que no vagen en lo dit viatge per alguna rao*; *salvo per aquelles, qui desus son dites, en lo dit capitol* (dat sy op de voorsz. reys niet souden gaan om eenigerly oorsaak; uytgenomen om die geenen, dewelken boven in het voorsz. Kapittel gesegt zijn.

2 *Et il detto impedimento*] CATAL. *Lo qual dit empreniment deu esser legit en presencia de aquell, qui los dit mariners acorda; e en presencia dels dits mariners, e encara daquell, qui per senyor en la dita nau, o leny entrara: e en axi los dits mariners son tenguts de fer, e de obeir tots los manaments, qui justs sien, de aquell, qui per Senyor los sera mes, e donat; tot en axi com feheren a aquell, quils acorda. E si per ventura aquell, qui los dits mariners acorda, e la donchs era Senyor, dira, e manara als dits mariners* (Welk voorsz. contract gelesen moet worden in tegenwoordigheyd van die geene, die de voorsz. Bootsgesellen aangenomen heeft, en in tegenwoordigheyd van de voorsz. Bootsgesellen, mitsgaders van die geene, die als Schipper op het voorsz. schip gaan sal: en aldus zijn de voorn. Bootsgesellen gehouden te doen, en te gehoorsamen alle beveelen, die regtmatig zijn van den geene, die haar tot Schipper sal gegeeven, en toegevoegt zijn, op gelijke wijse, en niet anders als sy aan die geene souden gedaan hebben, die haar aangenomen heeft. En so by geval die geene, die het voorsz. Bootsvolk aangenomen heeft, en toen ter tijd Schipper was, het voorsz. Bootsvolk komt te beveelen, en te seggen.)

alleen om dat hy 't ſo verſtaat, en om dat het ſo van ſijn welbehaagen is, en geenſinzs om eenige rede, waar mede hy ſig te regt van de voorſz. reys ſou konnen verſchoonen; nemaar om dat hem dunkt, dat die reys, waar toe gemelde Schipper ſijn ſchip verhuurt, en het Bootsvolk aangenomen had, gevaarlyk, en ſchadelyk is, ſo de voorſz. Schipper ſig op ſodanig een wys, als geſegt is, de reys ſal willen ontrekken, ſullen ſy insgelyks ſig de reys konnen onttrekken, en aan land blyven, indien 't haar ſo behaagt. Maar als de voorſz. Schipper aan land blyven ſal om eenige wettige, en regtmatige rede, die hy [1] heeft, en ſulks *(*de voornoemde Bootsgeſellen*) op het aangaan van het contract *(*te kennen geeft,*) kan hy wel aan land blyven; en de voornoemde Bootsgeſellen konnen ſig *(*om geenderly oorſake*) verſchoonen, *(*dat ſy de voorſz. reys niet ſouden doen, uytgenomen om ſodanigen, als boven in het voorſz. Kapittel verhaalt zyn.*)

Als de Schipper ſonder rede wil t'huys blyven, moet hy (met bewilliging van het Bootsvolk) een ander bequaam Man op ſijn ſchip aanſtellen.

I. Maar als de Schipper t'huys blyft, of begeerd t'huys te blyven, met, of ſonder regtmatige rede, en het voorſz. Bootsvolk t'eenemaal geſint is om de reys voort te ſetten, ſal de Schipper gehouden zyn het ſchip daar toe te verleenen, en het ſelve, ſo lang de reys duurt, te onderhouden; ſtellende daar op een bequaam Man, om ſijn plaats als Schipper waar te neemen; dewelke aan het Bootsvolk gehouden ſal weeſen om alles te preſteeren, wat tuſſen haar, en den Schipper verſproken was. [2] Welk voorſz. contract in tegenwoordigheyd van hem, die het voorſz. Bootsvolk aangenomen heeft, geleſen moet worden, en in tegenwoordigheyd van het voorſz. Bootsvolk, mitsgaders van die geene, die als Schipper op het voorſz. ſchip gaan ſal. En dan blyft het voornoemde Bootsvolk gehouden alle regtmatige beveelen van den geene te doen, en te gehoorſaamen, die haar als Schipper ſal gegeeven, en toegevoegt zyn, niet anders als ſy aan den ſelve ſouden gedaan hebben, die haar aangenomen heeft. En ſo wanneer die geene, dewelke het voorſchreve Bootsvolk aangenomen heeft, en toen ter tyd Schipper was, het voorſchreve Bootsvolk komt te beveelen, en het ſelve aan te ſeggen: *ik beveel myn ſchip aan N; dien geef ik u lieden tot Schipper; erkent, en gehoorſaamt gy lieden hem, op de gemelde reys*

dò per patrone, al quale ubidirete, & conoſcerete come nel detto viaggio *; *ſe il ditto patrone dirà le ſopra dette parole à li marinari, ſenza veruna contraditione, & [1] ſi partirà da ditti marinari & li marinari da lui, con queſta obligatione, & conuentione, che con lui haueſſino, i detti marinari reſtano obligati al ſuſtituito à ſtare, quanto erano obligati con il vero patrone. Ma non volendo i detti marinari poi oſſeruare al detto patrone ſoſtituto, quanto fu accordato, & conuenuto col ditto primo patrone, nel viaggio, [2] il patrone, o il ſuo ſoſtituto poſſano ſtringere i detti marinari à la oſſeruatione dell' accordo, ſecondo, che à loro parerà.*

II. *Et ſi per caſo li detti marinari oſſerueranno, & compiranno, tutto quello, che nel ditto accordo fu conuenuto, à colui, che li ſarà ſtato aſſignato per patrone per il detto viaggio, ſe ſtando nella ditta naue, o nauilio, o altro legno, il ſuſtituto farà con li marinari alcun contratto, per cambiamento di viaggio, o per alcuna altra cagione, & ſe tra loro è quello, à cui ſarà comandata la naue, o nauilio, o altro legno per cauſa di ditto contratto nuouo, naſcerà niſſuna queſtione, o domanda, & già ſi ſarà il patrone principale della naue, o del nauilio, o altro legno ſpogliato del dominio, & meſſo in poſſeſſione del legno il ditto ſuſtituo, il primo patrone non può domandare in ſuo proprio nome, o particolare autorità, in modo alcuno, à marinari, per cauſa del ditto nuouo contratto; nè marinari ſono obligati à riſpondere al patrone, [3] nè vbidirgli, ne'l ſoſtituto può domandare per cauſa di queſto nuouo contratto in nome del patrone maggiore, ma nel ſuo proprio, & coſi facendo come ditto, & li marinari li ſono obligati à riſpondere, & ubidirgli cerca queſto nuouo contrato.*

III.

* *Com ereu tenguts a mi* (gelyk gy lieden aan my ſoud gehouden zyn)

1 *Et ſi partira &c.*] De woorden van het Catal. Exemplaar leggen in een andere ſin, maar komen op het ſelfde uyt: *Lo dit Senyor, qui los dits mariners ha acordats, ſes deſexit dels dits mariners; e los mariners dell, e de tota obligacio, e convinença, que ab ell hagueſſen* (Is de voorſz. Schipper, die de voorſz. Bootsgeſellen aangenomen had van de voorſz. Bootsgeſellen af, en de Bootsgeſellen zyn van hem af, en van het geheele contract, en akkord, dat ſy met hem hadden) ſiet boven Kap. 158. 180. en 191.

2 *Il patrone, o il ſuo ſoſtituto*] CATAL. *Aquell los ne pot demanar e fer demanda tota hora, que ell ſe volra* (kan hy haar ten allen tyde, als het hem believen ſal, ſulks afvorderen, en eyſch tegens haar doen)

3 *Ne ubidirgli*] CATAL. *Ne algun hom, ne Jutge nols ne pot forçar; ſegons les raons en lo capitol declarades. Mas empero ſi aquell, a qui ell havra comanada la ſua nau, o ſon leny, li dara, o li havra donat ſon loch, ell pot fer la dita queſtio, o demanda en loch, e en nom de aquell; mas en nom ſeu propri no pas. E axi, ſi ell fara axi, com deſus es dit, los dits mariners li ſon tenguts de reſpondre, e en altra manera no.*

III.

* *(ſodanig als gy lieden my ſchuldig zyt)*; by aldien dat de voorſz. Schipper de bovengemelde woorden tegens het Bootsvolk geſegt ſal hebben, ſonder dat hy weêrſproken word, en deſelve op het aangegaane akkord, en op dat verdrag van het voorſz. Bootsvolk, en het Bootsvolk van hem [1] afſcheyd, en heenen gaat, ſo blyft het voorſz. Bootsvolk aan den geſubſtitueerde gehouden, ſodanig als ſy aan den waare Schipper gehouden waren. Maar als de Bootsgeſellen daar na, op reys zynde, den voorſz. geſubſtitueerde Schipper, ingevolge van het contract, en akkord, met den voorſz. eerſte Schipper gemaakt, niet willen gehoorſamen, ſal [2] hy haar ten allen tyde, als het hem behaagt, ſulks konnen afvorderen, en ter dier ſaake (in Regten) aanſpreeken.

De Schipper aan land blyvende, kan geen regt vorderen uyt hoofde van eenig nieuw contract, dat de tweede Schipper met het Bootsvolk (op weg zynde) komt aan te gaan.

II. En als de voorſz. Bootsgeſellen aan die geene, die haar tot Schipper op de voorſz. reys toegevoegt is, gehoorſamen, en nakomen al het geen, dat in 't bovengemelde contract bedongen was, en de voorſz. geſubſtitueerde eenig ander contract met het Bootsvolk, op het ſchip, komt te maaken, het zy, nopende de verandering van de reys, of ter wat ſaake het ſoude mogen weeſen; ingevalle dat'er tuſſen het ſelve, en die geene, aan welke het ſchip bevolen ſal zyn, eenig different, of eenige proceduuren, ter ſaake van het voorſz. nieuw contract, komen te ontſtaan (daar nu de eerſte Schipper reets van het Schipperſchap af, en de voorſz. geſubſtitueerde op het ſchip aangeſtelt was) ſo en ſal de eerſte Schipper op ſyn eyge naam, en in ſyn eyge qualiteyt, tegens het Bootsvolk geenſinzs regt konnen vorderen, ter ſaake van het voorſz. nieuwe contract; en het Bootsvolk ſal ook op des Schippers eyſch niet ſchuldig zyn te antwoorden: [3] En, agtervolgens het geen dat in dit Kapittel geſegt is, kan geen Regter, nog iemant ter waereld haar ſulks vergen. Maar ſo evenwel die geene, aan wien hy ſijn Schip aanbevolen heeft, hem ſyn qualiteyt verleent, of verleent ſal hebben, kan hy den voornoemde eyſch doen, en het proces vervolgen in den naame, en in de qualiteyt van die geene, maar geenſinzs in ſyn eyge qualiteyt. En dus doende, gelyk boven geſegt is, ſal het voornoemde Bootsvolk gehouden zyn hem te antwoorden, en anders niet.

III. *Ma se il detto sustituto farà cosa alcuna in detrimento della naue, per qual si voglia causa, il patron maggiore della naue, o nauilio, o altro legno debba esser da lui riffatto, quanto per parere de' huomini esperti sarà giudicato: nè possa questo sostituito mouere contrasto con ragione alcuna, apparendo in vero il consumamento, & possa domandargli tutto il suo danno senza rispetto alcuno. Dellaqual cosa non accade dir altro, nè ricapitolare, ch'ormai si sa ogni cosa bene.*

III. *Mas empero, si aquell, a qui la dita nau, o leny sera comanat, fara, o haura fet alguna cosa. Que sia, o dega esser a dan dela dita nau, o leny, per alguna manera, que justa rao no sia, aquell, qui la dita nau, o leny li havra comanat, lin pot fer demanda: de la qual cosa no cal alre dir, ne recapitular; perço car quascu es tam cert, que sab, ques ha a fer del seu meteix, e que no. E per la rao damunt dita, son fet aquest capitol.* (En geen mensch, nog Regter kan haar daar toe dwingen, agtervolgens de redenen in't Kapittel verklaart. Maar so nogthans die geene, aan wien hy sijn schip sal aanbevolen hebben, hem sijn qualiteit verleent, of verleent sal hebben, kan hy den voorsz. eysch doen, en het proces vervolgen in den naame, en in de qualiteit van den geene; maar geensinzs in sijn eyge naam. En aldus, indien hy aldus doen sal, gelyk als boven gesegt is, zyn de voornoemde Bootsgesellen gehouden hem te antwoorden, en anders niet.

III. Dog so evenwel die geene, aan wien het voorsz. schip bevolen sal zyn, op een onwettige wys iets doet, of gedaan sal hebben, het welk strekt, of most strekken tot nadeel van het voorsz. schip, sal die geene, die hem het voorsz. schip aanbevolen heeft, ter dier sake regt tegens hem konnen vorderen. Van welke saak niet anders behoeft gesegt, of geschreven te worden: want yeder is so wys, dat hy van sig selfs weet, wat hem te doen staat, of niet. En om de rede, die boven gesegt, en verklaart is, is dit Kapittel gemaakt.

IL FINE.

III. Dog ſo evenwel die geene, aan wien het voorſz. ſchip bevolen ſal zyn, op een onwettige wys, iets doet, of gedaan ſal hebben, het welk ſtrekt, of ſou moeten ſtrekken tot nadeele van het voorſz. ſchip, ſal die geene, of die hem het voorſz. ſchip aanbevolen heeft, ter dier ſaake regt tegens hem konnen vorderen. Van welke ſaak niet anders behoeft geſegt, of geſchreven te worden; want een yeder is van ſig ſelfs wel ſo wys, en ervaare, dat hy weet wat hem te doen ſtaat, of niet. En om de bovengemelde rede is dit Kapittel gemaakt.

Hoewel hy ſijn regt behoud op den tweede Schipper.

HET EYNDE

Fins aci havem parlat deles leys e Ordinacions de Actes Maritims Mercantivols; ara posarem Ordinacions en fet de Armada Maritima.

OR-

ORDINACIONS

DE

TOT VEXELL

QUI ARMARA

PER ANAR EN CORS

E

DE TOTA ARMADA

QUES FACA PER MAR.

ORDINACIONS
DE
TOT VEXELL QUI ARMARA PER ANAR EN CORS E DE TOTA ARMADA QUES FACA PER MAR.

E PRIMO

De Almirall, Capita, e Armadors.

CAP. I.

PRimerament deuen iurar lo Almirall, e lo Capita, e los Armadors, que ells pagaran los ſenyors de les naus, o de les galeres, o de les ſageties del guany, que fara la nau, que pagada la vianda, qui ſera manleuada, o exarcia, o alguna manleuta, ques fara per autoritat dela nau, que pagada a queſta manleuta, o deſpeſa, que ells deguen donar a quaſcun leny la ſua part, e en aqueſta forma paguen aytambe les altres meſſions, quaſcuna ala ſua forma. E ſi per ventura algun hom fos en la nau, qui per autoritat dela nau hagues manleuat, o fos fermança per comandament del Almirall, e dels Armadors, qui hagues manleuat, o fet fermança ſobre los ſeus bens, aquell Almirall lon deu trer e fer pagar del primer guany, que la nau faça, o los lenys, qui van ab ella. E perço fon fet aqueſt capitol, car moltes naus ſe deſermarien, que alguns re-

gidors manleuen, e fan ferfermançes perque [1] se scruxen, e les naus fan lur viatge.

1 *Sesforsen.*

CAP. II.

Com deu esser comptada la messio e lo guany en nau Armada.

ENcara deuen saber, com se fara de aquells homens, qui venen en nau com han guanyat, o no guanyat, que losdits homens, qui venen, es mester que paguen axi be lurs parts de la dita messio, com siy hauien stat tota via; e segons que lom sera, deu hauer millorament o pijorament daytant, com hi haura stat, oy stara; axi com ara que un home entre en la nau, e noy sta mes de deu iorns, o un mes, o dos, o quant que y stiga, e los altres hi hauran stat un any o mes, e hauran refrescat la nau dues veguades, o tres, des guany, que hauran fet, o de manleutes, aquells qui mes hi hauran stat, aquells ne deuen hauer millor millorament, mas en aço deuen hauer l Almirall, e lo Capita, e lo Notxer maior e los Clauaris, e lo Scriua esguart sobre lur sagrament, que ells ho degan arbitrar segons lestat, e segons la forma del hom: car aquell pora esser tant [1] prous, o que fos tant bo darmes, que aquell deura hauer tant bona par, com si tota via hi hauia stat.

1 *Profitos.*

CAP. III.

De Comit, o Senyor de la galera, o de fusta manca Armada.

SI algun qui ira per si matex ab galera, o ab sagetia, sol que vage menys de nau, o de Armada de senyoria, deu hauer la quinta, e tots los homens son tenguts de fer son comandament, axi com a Comit deuen fer. Encara si va de tras nau, o que sia ab conpanya de nau, e la nau haia per si de nau, o altre leny estrena, si es estrena de deu [1] besants, deu ne hauer lo Comit tres, e si es de sinc [2] besants, deu ne hauer dos. E en aytal forma, que estrena de sinc besants en auall son del Comit dos besants, e un besant es del Capita, e los dos [1] be-

1 *Moneda no coneguda.*
2 *Lo mateix.*

[1] besants deuen esser del Notxer dela nau. E si monta mes de sinc [2] besants, deu venir en poder del Almirall, e del cominal de la nau, mas tota via aquests tres al Comit saluats, si son mes de sinc [3] besants. E si son mes, o menys, en aquella forma ne deu hauer. Encara mes, que si lo dit Comit pren leny de batalla, que sia altre leny armat, deu hauer les armes del altre Comit; e encara que pot cambiar les armes per millors, fins al cap del viatge. Encara de tot leny que prenga a batalla galera, o altre leny, que sia, deu hauer una ancora, e la [4] senyera. Encara deu hauer de refrescament la nau una part e mija. E tots aquells qui son en la galera, deuen fer lo comandament del Comit, o sia galera, o sagetia, o altre leny.

1 *Moneda no coneguda.*
2 Lo *mateix.*
3 *Lo mateix.*
4 *Senyal.*

CAP. IV.

De Comit.

COmit deu iurar, e fer homenatge al Almiral, e al cominal de la nau de no partir sens sa voluntat del Almirall, o cominal en pena de la persona; e de no tallar cap de nau, si donchs lo [1] raiayere noli prenia lo timo: e si ell lo tallava, quel deu al pus tost, que pusca, recobrar. E si ell per altra rao ho fahia, ell es tengut per falls, e per desleal, e deu perdre la ma, si ell lo talla, ol fa tallar. E si tant fer a, que ell lo tallas, que fos fet per [2] altra traycio, que hom loy puga prouar, deu esser mes en un pal per lo ces, e que li isca al cap.

1 Per *cap axi anomenat.*
2 *Rancor.*

CAP. V.

De conuinençes.

COmençem primerament de la nau, e dela vianda, que l Almirall, e los Armadors, e lo Capita, e aquells, qui Armaran la nau, faran segons ques empendran, e segons se partiran: mas l Almirall e lo Capita ho deuen manifestar, sin son demanats, e si non son demanats, no son tenguts de dir ho, en aytant empero, que l Almirall deu donar poder al scriua, que ell ho manifest, e deu ho dir als homens, qui

vendran en terra, e en nau per accordarſe que axi es, que con los Armadors armen la nau, ells poden metre, ſegons que ells ſe poſaran. E com los homens ſe acordaran: guardenſe, ſi y volen anar, o no.

CAP. VI.

Deles pars, ques deuen fer en nau Armada.

ENcara deuets ſaber, quantes parts deu fer la nau, e quantes no. Si la nau es ab galeres, o ab lenys armats, ſi ſon mil perſones, deuen fer ſis milia docentes parts. Encara ſi la na ha. d. perſones ab los lenys armats, deu fer, iij. milia. c. parts. Encara ſi la nau ha. ccl. perſones, deu fer mil. e. dl parts. Encara ſi la nau, o leny ha. cl. homens, deu fer. dcclxxv. parts. E axi com crexen los homens, en axis crexen les parts. E ab les parts ſe milloran los homens, ſegons quels homens ſeran ſtats[1] prous, e ſufficients dels officis, que faran. Empero aço deu iurar lo Capita, e lo notxer maior, e los clauaris, e los coneſtables, en aqueſta forma, que hi deu hauer, iij. notxers los millors quey ſien en la nau. E tres proers, e dos clavaris, e dos balleſters ablo coneſtable lur, e dos homens darmes ab lur coneſtable, que no puguen res fer per parenteſch, ni per altre ſeruey, que degan hauer, o quen hagen pres, e en axi ab voluntat de tot lo cominal dela nau axi dela una part con de laltra aquells hi diguen ab veritat, e que parteſquen lealment en preſencia del Almirall, e aquell qui fara a millorar, quel milloren. E axi be deuen millorar lAlmirall ſobre les ſues parts con los altres, ſi ell es digne de milloramente que ſia ſufficient de millorar. Encara [2] atreſi clauaris, e notxers, e balleſters, e a tots homens darmes. Mas a nengu no poden tolre res deles lurs parts, çoes ſi es proer, o balleſter o altre hom, ſegons que deu hauer.

1 *Bons.*
2 *Entre ells.*

CAP. VII.

De Notxers, e altres officis, e de la partio.

EN tota nau de cors de. c. mariners deu hauer. xvj. notxers, e. xxiiij. proers, ſol quey haia mil perſones. E ſin hi ha. d. deu hi hauer. xij. notxers. E ſin hia. ccl. deu hi hauer. viij. notxers. E leſcriua el notxer maior deuen hauer millorament per notxers. Saluant la

la convinença que haura feta lAlmirall al notxer, que si li conue mil morabatins sobre les. x. parts, ell los deu hauer, empero quel Capita sia ala conuinença, e lescriva maior, saluant que aquell notxer hi sia, e si noy es sufficient, pot lon gitar, e metren hi altre.

Encara scriua deu hauer, x. parts axi com notxer, e Capella e Metge aytambe, e aquests son aquells, qui deuen hauer part de notxer en nau. Mas si peruentura des que hagues conuengut notxer, o proer, o altre hom en la nau, e no sabes fer, o que noy fos sufficient, axi com es dit dels notxers, axi es fet dels proers, e dels altres.

Encara tornen ala partio deles parts, que com sera leuada la vianda, el fet dela nau los senyors, ço es adir lAlmirall, e Capita, els Armadors deuen hauer fet encant a. viij. iorns en pena deles parts. E deu esser partit, com lencant sera fet, en. iiij. iorns. E perço son fet aquest capitol, car los Almiralls, e los Capitans, e los altres Armadors farien tant star los homens en les terres, que ells ne haurien damnatge, e molts [1] destrichs. Encara deu donar lAlmirall poder al scriua, e al notxer maior, que ells puguen pendren tantes de robes, que ells puguen metre penyora fins que la nau volra encantar, perque lescriva puga prestar del fet de lur guany, perque los homens se puguen fornir de menjar, e de beure, fins que la nau haia fet tant de guany, que pagades les manleutes hi sobrara, al scriua ablo notxer se deu donar de aço [2] senyoria, que ells degan pendre tanta de roba dela nau, que aquells homens pugan hauer, que menjar, e que vestir, segons que ells veuran lo guany, empero quel guany sia sufficient e bastant per ala demundita cosa, e per aquesta procuracio deu hauer lescriva dos milleresos, e la meytat es del notxer. E lescriva es tengut de fer albara a quascu daço, que haura pres. E si los homens prenen mes, que no deuen, lescriva nes tengut, que perço son donats a aquels dos millaresos al scriua, e al notxer. E lescriva, e lo notxer deuen tenir leal compte per tots los homens, qui en la nau iran: E per los Armadors. E aquesta batlia ha lo notxer ab lescriva en fet de cors, o de nau Armada, o altre leny.

1 *Desatents.*
2 *Facultat.*

CAP. VIII.

De Almirall.

ALmirall pot fer millor de part a quis volra, de.ij. parts, o de. v. o de. iij. fins en. x. e aquells deuen esser de. v. homens fins en. viij.

Almirall pot fer conestables, e pot los millorar de una part sobre los altres, e sobre la coneguda de aquells, qui hauran multiplicades les parts.

Almirall pot millorar tot official, sol que sia sufficient ab voluntat del cominal de la nau. Tot aço axi con desus es dit fon fet, e fermat, tot en axi com los altres capitols.

KAP. IX.

Ordinacions de cors.

EN les costumes del cors de nau, o de leny de rems sia entes, que tot leny, qui no rem, e que haia gabia, fa aytal capitol com nau, axi fo stabilit. Començen al lAlmirall, qui sera damunt larmada, que primerament deu iurar als Armadors, que ell sia feel, e leal, e obseruant en totes coses que conuenguen ala nau, e als persones, qui Armaran, ço es de la nau. e de exarcia que ell prometra, e haura assignada als Armadors. E si algu es leuat Almiral, o la nau sia sua, ell deu manar al notxer ab pena de sagrament, que ell dega manifestar tot ço que per tanga al cors dela nau per aiudarse de tot lo que ha menester. E lo dit notxer maior ab los [1] panesos, los quals son apellats notxers en cors, hi deu anar ab. iij. fins en viij. e aquells ablo dit notxer deuen ho manifestar a la nau, e al Almirall ab sagrament en axi, que ells no puguen dir sino la veritat. E lAlmirall tot en axi com lo notxer ab aquells altres notxers ab sagrament hauran dit, ell ho deu fer a saber als Armadors aytambe per sagrament, que ell noy fa es dir mes ni menys dela veritat. E si lAlmirall axi nou fa, ell deu perdre. x. parts deles sues, e deuen tornar al cominal dela nau, si la nau sua, o no; encara lo ban, que sera posat en nau a quis periurara, ço es la pena, que seria donada a algu per sagrament fals, tot en axi deu ell pagar aquella pena, e qualseuol altre del menor tro al maior. Encara si lo notxer hauia fet ab ell algun pati,

[1] *Consellers de popa.*

pati, que ell digues dela exarcia, o de les altres coses lo, que no sera, lo dit notxer deu perdre les sues parts, e totes les Armes, e deuen esser del cominal dela nau. Encara lAlmirall deu fer scriure en poder dels Armadors, ço quel notxer haura dit dela exarcia, e deles altres coses. E silo notxer no dira la veritat, deu hauer la dita pena. Lalmiral deu aço fer als mercaders en pena sobredita. E los mercaders deuen atendre al Almiral sots pena dobla, ço que li hauran conuengut. Lalmiral es tengut al notxer, e a tot hom de dir, quant pren per la nau, e per la vianda, e com manleua, e com no, si lo y demanen. Encara Almirall no deu metre algun son parent per notxer maior sots la dita pena, si nou fahia ab voluntat dels personers e Armadors del Capita. Sapian encara, que Almirall no pot metre Capita, ne Capita Almirall sino ab voluntat dels Armadors.

Encara Almirall ni Capita no pot gitar algun hom de offici per alguna esquira, que li haura, si ell no era malmerint, o que hagues fet perque, e que tot lo cominal ho conegues, o que no fos sufficient, en tal cas lon pot gitar, e mentre altre. Empero que no valgues menys daquell, si donchs nou fahia ab consell de la nau. E lAlmirall deu iurar de attendre ço que promes haia tot home, sia personer, sia Armador, sia notxer, sia conestable, sia hom darmes, o seruicial, sia mercader, sia Sarrahi, o Crestia, o Jueu, e tot ço que prometra en la nau, o en terra a tot official de la nau, ell ho deu tenir tot en axi, com promes los haura, saluant empero, que aquell sapia fet ço perque la conuinença li haura feta lAlmirall, e si aquell no sabia fer, ne dir, ne obseruar, ço que haura conuengut, lAlmirall noli es tengut dela conuinença, que li hauia feta, e pot ni metre un altre qui hi sia sufficient en presencia del cominal dela nau.

Encara Almirall deu demanar de consell com deu partir de algun loch, a tot lo cominal dela nau.

Item si manleua res en la mar, o pren de sos amichs res, atrestal. Encara si deu fer una farida attrestal, encara si cambia nau, atrestal, ey fa tornes atrestal. Encara de exercia o de alguna gran cosa atrestal.

Almirall qui va aparts pot refrescar sol que los Armadors e personers ho vullen.

Encara Almirall, o senyor de nau no pot donar, ni pendre exarcia de. v.[1] besants a munt sens sabuda dels Armadors, e dels personers. E si munta mes de. v.[2] besants tot lo comuna a demanar, e sin hi haura sol

un

1 *Moneda no coneguda.*
2 *Lo mateix.*

CAP. XIII.

Homens darmes.

LOs homens darmes ço, que han pro mes al Almirall, e a ſos companyons, deuen metre, e ſino, per aquell cap en que ſon los ballesters, ſerien ells a voluntat del Almirall. Los homens darmes deuen hauer tot ço, que pugan tolre als altres homens darmes, que tenguen al cap, al [1] esuair que faran, mas pus que la nau ſera [2] esuahida, nols deuen tocar res. E han. iiij. parts, mas tot ço, que l Almirall los prometra per [3] esuahir, o per muntar, o per fer armes, los deu donar ell, e lo Capita. E els deuen fer axi, com han conuengut, e per la conuinença, que l Almirall los ha feta, e ia la los atten, ells ſon tenguts de tenir, e de guardar la ſua perſona a mort, e a vida. E ſi ell no lals aten, ells aytampoch no lin ſon tenguts.

1 *Enueſtir.*
2 *Enueſtida.*
3 *Enuaſtir.*

CAP. XIV.

Gabiers.

GAbiers deuen hauer, axi com hauran empres, e prometran. E deuen eſſer en proua dos, e dos en mig. E deuen hauer les armes dels altres gabiers.

CAP. XV.

De pes, e meſura.

SI algun home te fals pes, o te falſes meſures, o metra aygua en lo vi deſpuix quel haura cridad, deu perdre la bota del vi, e tot ço, quen haura hagut, e deuen ho pendre los conſols, e dar al cominal dela nau. E ſi los conſols hi conſenten, deuen eſſer marcats al front de foch.

CAP. XVI.

Sobre gardians.

SObre guardians deuen esser. viij. e deuen hauer per cert. viij. [1] besants per home, e los archs, e les sabates daquells, que hon pren en [2] terrace nia, e les sperdenyes.

1 *Moneda no coneguda.*
2 *En terra de Sarrahins.*

CAP. XVII.

Timoners.

TImoners deuen hauer axi con lAlmirall, e lo Capita, e lo Notcher empandran ab ells. E lAlmiral es tengut de fer los paga salvant lurs parts.

CAP. XVIII.

Barbers.

BArbers atrestal con los timoners, e sentiners axi con se poran posar.

CAP. XIX.

Ganfanoners.

GAnfanoners deuen hauer. v. [1] besants per ganfanoner. E si ha senyera en proa en la nau que pendran, deu esser lur.

1 *Lo mateix.*

CAP. XX.

Barquers.

BArquers deuen hauer tots los coltells daquells, qui remen. E totes les testes deles besties, quis mengen de refrescament en la nau.

CAP. XXI.

Esuehidors.

ESuehidors deuen hauer ço, quell Almirall los prometra. o. l.[1] besants. o. c. o. x. E aço deuen tenir tots aquells de la nau per ferm.

1 *Lo mateix.*

CAP. XXII.

Afferradors.

AFferradors deuen hauer. v.[1] besants, e tots los rompogolls, que sien en cadena de laltra nau.

1 *Lo mateix.*

CAP. XXIII.

Dela guarda de lAlmirall.

TOts los homens de la nau son tenguts per lealtat al Almirall de saluar, e de guardar a mort, e a vida de tot ço, que li pro metran en loch de homanatge: aytant con ab ell staran en aquell present viatge, e mentre, que sien al cors. E lAlmirall es tengut a ells de tot ço, quels prometra de attendre de son poder saluant, que ells li sien sufficients. E si lAlmirall nols attenta ço, que pro mes los haura, aquells no li son tengut dalguna conuinença, pusque ell lals hagues[1] rota. Empero, que ell lals pusca atendre de son poder, car altrament ells li son tenguts, pusque ell no ho pot fer.

1 *Rompuda.*

CAP. XXIV.

Escorcolladors.

EScorcolladors deuen hauer. x.[1] besants per home. E si menaran amor a algu, deuen hauer les lurs parts en corregudes, sol, que hom los ho pugua prouar. E deuen hauer de tota moneda ques trobe en lescorcoll de. c. besants. v. millaresos, e. de. c. canes de tela. v. E si perueutura hauran feta maestria, e que diguessen, que nou han vist, e que fessen, que en altra part guardassen. E quels lexassen passar deuen perdre lo un ull.

1 Lo *mateix.*

CAP.

CAP. XXV.
Seruicials.

SEruicials deuen hauer dues parts. E deuen pensar dels Sarrahins malalts, e dels malalts dela nau, e escombrar la nau. E si lo seruicial es hom darmes, deu lo millorar lo Capita en la sua lealtat axi com ha iurat.

ÇAP. XXVI.
Mestre daxa.

MEstre daxa deu hauer los ferraments del altre mestre daixa, ab que clauara.

CAP. XXVII.
Ballester.

BAllester deu hauer tots los ferres dels altres ballesters. E es tengut de fer cordes, e de adobar ballestes als ballesters, e ala nau, e de amostrar, com ho façen los altres, qui fer no sobran ço, ques pertany a ballesters de empenar, e de fer astes, e cordes, e seralles. E perço deu hauer los ferres del ballester, qui sera en laltra nau. E lo seu apparellament, qui pertanyera a ballester.

CAP. XXVIII.
Calafat.

CAlafat deu hauer los ferros dels altres calafats, e una gonella, o una cota del altre calefat.

CAP. XXIX.
Rey de seruicials.

REy de seruicials deu hauer los millors ferros, que sien en la nau, e un caldero entre ell, e los infants. E deu lo dit Rey pendre sinc parts, e non deu vendre sens voluntat dels infants. E si lo dit Rey se vol, no deu algun home metre daus en taulell sino ell. E si algu ni met, ell los pot gitar.

CAP. XXX.

Consols.

SI lAlmirall vol leuar consols, ell ho deu fer ab tot lo cominal dela nau. E deuen iurar de attendre tot ço, quels capitols que hauran fets, diran, e que ells de son poder sien tenguts, e deuen hauer deles penes, e bans mesos en la nau la meytat.

CAP. XXXI.

De conuinences.

LAlmiral deu tenir, e donar tot ço, que haura conuengut, o promes als officials, o a altre hom dela nau, e si ell loy aten, lo dit hom li es tengut de tot ço, que li pro mes, axi com si era son hom, ço es en lo dit viatge, e a mort, e a vida, e aiuda contra tots homens, qui sos guerres fossen, e si lAlmirall nou attendra, aquel noli es tengut de res perque ell li romp la sua conuinença. E perço fon stablit en axi quel Almirall attena la conuinença a aquell pus aquell sia sufficient, e bastant a aquella conuinença, e aquell offici, que haura conuengut al Almirall queu sapia fer. E sino, lAlmirall no lin es tengut.

Lalmirall, e lo Capita deuen leuar del primer guany, que la nau fara, tot ço, que deura per manleuta, o per tolta, que haia feta de vianda, o de exarcia. E pot ho leuar, e pagar sens demanar al cominal dela nau.

Lalmirall, e lo Capita si han presa roba, o hom dela nau, o leny, son tenguts de retre la, sol, que aquell proue, qui la haura perduda, ells son tenguts de rete, per, que ells poden leuar deles parts aytant, com aquella roba valra, o poden leuar del primer guany, que la nau fara. E si los demanadors principals noy son deuen ho stoiar, e guardar entro, que damanat los sia. E deuen trametre letres, la on los sabran, que venguen pendre la lur roba. E si axi nou fan, la senyoria los pot donar rompiment pusquels homens tots ensemps seran, e seran dexelats, que ells ho hauran pres.

Totes les coses quel Almirall haura despeses en menjar, e en altres coses a mantenir la companya, que tendra ell despuys, que ell comença de anar al viatge, e que ell fo leuat Almirall en aquell present viatge tot ho deu pagar del cominal: fins, que la nau haia desarmat.

Almi-

Almirall pot fer iusticia de tolre orrelles, o de correr la nau, o per il a, que sia poca on sia la nau surta, en que no haia senyoria.

Almirall no deu metre scriua sens paraula dels Armadors.

Almirall deu fer algun clauari, e fer tenir aquascu en les cambres, e en les caxes tancadures.

Almirall pot iusticiar tot hom qui rompa caxa, o bala, o farcell de roba.

Almirall pot fer iusticia de homens, per que no faran comandament dels officials, qui seran mesos en la nau.

Almirall deu hauer de. xx. parts fins, en. xxxx. segons, ques posara ab los Armadors de. xx. o de, xxv. o de xxx. o de. xxxx. tro enaxi com sera ab ells auengut.

Almirall deu hauer, com nau se pendra un guarniment o vestidura: lo qual se volra, o que lo millor home vesta, qui sera en la nau, que sera presa.

Almirall deu hauer un lit de roba de quascuna nau, que prenguen.

Almirall deu hauer una copa dar gent de nau, que prenguen.

Almirall deu hauer tots los scrits saluant aquells dels gabiers.

Almirall deu hauer un anell, que tenga algun hom de la nau en ma, que valega de. xx. [1] besants en ius.

Almirall pot hauer ioya sens dannatge de la Armada de. xx. [2] besants en auall. E si munta mes de. xx. besants, deu tornar al cominal de la nau.

Almirall es tengut al senyor de la nau de ferlo pagar en axi, com ab ell, e ab los seus companyons hauran empres, quant la nau haura guanyat.

Almirall con la nau fa camp deu hauer honrament sobre les parts a conexença, e a voluntat del cominal. E ell deu iurar com la nau haura feta vela, e partira del port, on haura armat de tenir lealment, ço que ha promes, saluant si lome no era sufficient en la cosa, que haura promesa.

Almiral deu prestar axi com ell manleua a la gent. E si ell manleua, deu los ho fer a saber. E los mariners, e tots los homens del cominal de la nau lo deuen seguir fins que ell desarm, pusque sien a parts. E si lo mariner lo segueix; ell pot refrescar en totes perts aytant, com ell se vulla. E si lo mariner lo segueix fins a la sua voluntat, e desarma; ell no pot res dir als mariners ne als homens, qui en la nau seran de demanar.

1 *Moneda no coneguda.*

2 *Lo mateix.*

manarres, que prestat los haia: encara, que en algunes parts a la sua voluntat haia refrascat, que no roman per los homens. Mas siy hauia algu, quin volgues exir, ans que la nau desarmas, deu retre tot ço, que haura pres, e lexar totes les armes en la nau, e aço no pot fer sens voluntat del Almirall fins que haia refrescat dues vegades per armar de nou. E pusque dues vegades haura armat de nou ell ho pot fer axi, com es dit damunt, que reta los diners, e lexe les armes. E perço fon fet aquest Capitol, quels penedors dels diners no deuen retre res, perço com lAlmirall no ret res als prestadors, com manleua, çoes de un diner dos, e axi com ell ho reb dels Armadors en axi ho ret lAlmirall als Armadors.

K A P. XXXII.

Que deu fer Capita.

CApita es tengut de atendre tot ço, que conue, o promet de aiudar en la nau aytant com ell puga fer iusticia tenir.

Capita deu fer a saber al Almirall, e als Armadors totes coses, que sapia, que fossen damnatge de la nau. E deu esser en la iusticia cominal a tots cells de la nau, e fer tenir tot ço, que prometran al Almirall, e al dit Capita.

Capita deu fer, o dar compte al scriua, lo dia, que la nau haia feta vela dalla, on haura armat, o refrescat, si hom ne vol lauer compte. E aquest compte se deu fer ab. iij. notxers, e ab. iiij. clauaris, e ab. iiij. proers, e ab. iij. ballesters, e ab dos homens darmes.

Capita deu mostrar, e dir tot ço, que lAlmirall deu fer a algun hom en la nau: si lAlmirall li ten tort, que ell ab lo cominal de la nau li ho deu mostrar, e pagar sins, que sia fet.

Capita deu axi be guardar la part en la nau dels maiors com dels menors, que quascu haia son dret, e deu guardar quels consols nels officials, que son en la nau no puguen res fer, qui tort, o damnatge tornas de la nau ni del Amirall.

Capita deu tenir loch de Almirall; si lAlmirall no es en la nau, e ha aquell poder.

Capita deu trametre lenys en totes parts ab consell del Almirall, e ab manament.

Capita deu anar parlar per lAlmirall, e per si, e per lo cominal de la nau a totes naus per saber qui seran, e ço que ell fara, sera tengut.

Ca-

Capita deu metre en les galeres, e en los altres lenys cap, cell qui ell volra en loch seu, e puixs menar lo dauant lAlmirall, e ço que ell comandara, allos faça.

Capita deu fer partides dels homens, qui van en los lenys armats, e metre, e gitar quis vol.

Capita deu fer [1] atrestal al leny de rems, e de veles, e de tot ço, que ops sia.

Capita deu fer donar la vianda en axi com ell volra, e per aytants iorns.

Capita deu stablir les batalles de tots los lochs de la nau, e de tots los homens.

Capita deu hauer responsio de conestable, e darse guarda, e si no ho fan be: ell ho deu mostrar al Almirall, e ço que lAlmirall ne dira, que sia fet.

Capita deu fer mostrar, e apparellar, e partir les armes, que son cominals en la nau.

Capita deu gitar los homens com van a [2] terracenia, e aytal poder ha los homens, com es fora la nau, com ha lAlmirall en la nau, que lAlmirall loli deu donar.

Capita ha aytal poder com lAlmirall, quant lAlmirall noy es, que ell te lo seu loch tota via faent a saber si ell sera en la nau.

Capita deu metre los ganfanoners en aquell loch, on veura que faça a fer.

Capita deu fer recollir la gent tota via, e destrenyerlos.

Capita deu hauer lo quart deles iusticies, e dels bans, ques fan en la nau.

Capita deu esser cominal en los consols, que si la un consol ha ab laltre contrast, ell ho deu iutiar.

Capita deu stoiar tota la roba del mort a sos amichs, o a sa muller, e si sen pert res ell ho deu esmenar als amichs del mort.

Capita pot fer encantar la roba del mort sis volra.

Capita deu veure en los fets de la partio del refrescament, ques dona en la nau.

Capita pot millorar lo seruicial darmes ab voluntat del Almirall de mija part.

Capita deu partir los draps de vestir si hom fa vestidures, e altres empreses, que facen a donar ab voluntat del Almirall, e dels Armadors.

(c) Capi-

1 *Altretant.*
2 *Enterra.*

Capita deu fer fer leals pesos, e mesures als consols. E si ells nou fan lealment en poder seu deuen esser marcats al front, si ells consenten en alguna malesa. E perça son fet aquest capitol, que ells stiguen lealment al cominal dela nau.

Capita es tengut, que penyora que sia mesa en nau a tauerna, o a vianda, nola leix vendre tro que la nau isca de cors.

Capita es tengut, que algun home de nau no vena vi ni carn, ni vianda, sens que lo dit capita nola veia, e que veia lo pes e la mesura, e si la troba falsa, lo dit Capita liu pot tolre ab los consols ensemps: e los consols ho deuen donar al cominal de la nau.

Capita es tengut, que si la penyora, que sera mesa a la vianda, nou valra, que ell la deu fer valer; com en la nau se encantara da ço, que haura guanyat, e fer restituir, que aquell noy perda.

Capita es tengut quey faça venir los consolls, si aygua se met al vi, quis vena en nau, despuys que sera cridat.

Capita deu hauer. xxv. parts, o mes si son voluntat dels personers al començament del viatge, e si es voluntat del Almirall, mas aquelles xxv. parts noli poden fallir.

Capita deu hauer totes les spases dela nau o leny, qui sera pres, mas es a entendre, ques spasa, ques port a vendre, que sia ligada en bala, no deu esser sua sols aquelles, ques portan per fer armes en nau, o que algun home la porta per son armar, aquelles son sues.

Capita deu hauer totes les senyeres, en que haia corda stada ligada, o fil, o agulla.

Encara deu hauer de quascun sarrahi, quis vena, mig [1] besant per testa, axi be del poch com del gran. Encara del sarrahi quis rema mes de. c. [2] besants, deu hauer. v. besants. e. de. c. besants en auall. ij.

Item deu hauer totes les capes, çoes a entendre gelebies, e atzuvars, e capes, que porten sarrahins.

Capita pot pendre algunes armes si li fallen, o quen pogues millorar, pero que torn les sues al comu de la Armada, çoes a entendre cotel, o cuyraces, o capell de ferre, o golero, o altres Armadures sols. j.

1 *Moneda no coneguda.*
2 *Lo mateix.*

CAP. XXXIII.

Scriua.

SCriva deu esser leal axi ala una part com a laltra, e deu aço iurar en presencia del Almirall, e dels Armadors, e com es en mar, que han feta vela, deu iurar en presencia del cominal dela nau.

Scriua deu retre compte als proers, e als notxers, e als ballesters, e als homens darmes, com hauran feta vela en axi, que los notxers, ni deuen metre iiij. e los proers. iiij. e los ballesters. iij. e los homens darmes. ij. e los clauaris. iiij. e a aquells ell deu retre compte per tot lo cominal dela nau.

Scriua deu tenir lo cartolari, on algun hom non puga escriure, ne legir, ne tenir, e si alguna persona lo te fora ell, no deu res valer lo cartolari, e lescriva deu perdre totes les sues coses e parts, e deu esser gitat de la scriuania, e pert la ma en poder de cort, si prouat li es.

Scriua es posat ala maior leyaltat dela nau, e de testimoni, car lescriua val per iij. testimonis, e tot ço quel scriua fa aten la nau.

Scriua hi deu esser con lAlmirall promet alguna cosa a algun hom de nau. E tot ço que prometra lAlmirall a altre hom, que lescriua ho oia, ell ho deu scriure, e no deu metre res sino axi com sera stat dit. E si nou scriu, e lon demanen a testimoni en demanda o plet, ell deu dir la veritat de ço, quen oi o vee. E aço deu fer axi be en mercaderia com en cors, car tots los testimonis de la nau venen al scriua.

Scriua no deu res scriure en nau, si la dita nau no es a prois, ço es com en marcar no seria tengut.

Scriua es posat en loch de lealtat, e tot ço que ell fa, es tengut de nolieiar, e de comprar, o de vendre, o de donar vianda a alguns homens. E despuys, que ha iurat deu esser cregut per sa plana paraula.

Scriua ha aytal batlia, que no es res tengut en la nau de alguna conuinença; si lescriua no es en presencia. Encara sol, que lescriua oia la una part e laltra; e ell es en mar, que sia a prois la nau, ell ho pot scriure; e es tengut, encara que noy sia la una pert ni laltra.

Encara si lescriua no tramet els guardians de la nau, no deuen rebre ni donar res sens albara del scriua ab son segel, que sis perdia, no seria tengut. Encara mes, que sens voluntat del scriua lo senyor de la nau no pot à algu donar algun hauer sens albara del scriua.

Ne algun mariner noy gosa tocar sots la pena del capitol. Encara, que si algun nolit es fet ablo senyor de la nau, no es tengut, si la part se vol si lescriua noy es, o non hi ha carta feta; e si lescriua hi es, es tengut, sol que ell ho haia oit, que tota via ho pot scriure.

Scriua pot encara acordar tot mariner sol que no sia proer, defora, e lo senyor dela nau es li tengut axi be; com si ell lo hauia accordat.

Scriua deu esser en totes les coses, que porten en nau, sia vianda, o altres coses. E si peruentura ve vianda ala nau de present lescriua ho deu fer partir, e ala sua voluntat pot millorar qualseuol.

Scriua pot pendre lo millor terme, e fer fer ala sua voluntat de la porta enuers proa. E pot pauer lescriua sota ell seruicial, mas aquell scriua, qui sera sota ell, no deu tenir lo cartolari, que lescriua ne hauria la pena damundita.

Scriua deu hauer en nau Armada segons un dels panesos, qui son notxers appellats. x. parts. Encara deu hauer tots los libres, qui valen menys de. v. [1] besants lo libre, e si eren, que valguessen mes de. v. [2] besants no, ne libres que fossen enbala tan poc. E tot paper, qui fos en caxa, o en altre loc, es del scriua, e tots tinters de scriure, e totes les ahines de scriure, que fossen del altre scriua.

Item si laltre scriua dela nau, que prenguessen hauia algunes armes millors, ell les pot combiar per les sues.

Item deu hauer a tot encant. ij. millaresos per persona, e de persona ques renbra. v. millaresos; e en totes parts, que sia despuys, que el sera leuat scriua: La nau li deu fer sos ops a el, e a son seruicial de menjar, e de beure, e de sabates.

Scriua pot damnar home, pus ha seruit son temps, que hom nol pot retenir per força, pus conuinença li feu hom, que hom lo pagara, com hom lotrasch en la nau, o quant arma. Aço es ferm e cert.

Scriua es tengut, que ell pot leuar del primer guany, que la nau faça, la manleuta, e ques pach qualque manleuta, que sia de que la nau haura refrescat en algun loch. E nos deu res partir, fins que les manleutes sien pagades. E daço ha poder scriua.

1 *Moneda no coneguda.*
2 *Lo mateix.*

CAP.

CAP. XXXIV.

De Clauaris.

QUant clauaris seran leuats en la nau ells son tenguts lealment ab lescriua de la nau de guardar, e fer escriure, e quascu ne deu hauer un scrit, e quascu deu hauer sa tancadura, e quel un menys del altre no puga obrir, ni metre, ni traure: e tota via lo scriua sia ab ells al metre, e al traure. E si peruentura ni hauia algu, que prengues, o donas per comendament del Almirall, o daltri qui fos en la nau sens sabuda daquells companyons, o del scriua aquell deu perdre lama, e esser gitat de la clauaria, e esser en merçe del cominal de la nau, e perdre les sues parts.

Clauaris han un march dargent en lo cors.

Clauaris han de quascuna nau una caxa la millor quey sia menys de roba sol lo fust.

Clauaris han totes les tancadures, que fossen en la nau, o leny que hom prengues.

Clauaris han totes les cordes dels farcells.

Clauaris han tots los [1] aguts, qui sien en la nau, que no sien en bala, ne en farcell, ne en esporta.

Clauaris han de quascun sarrahi. ij. millaresos. E ells deuen donar los claus ab que clauen les cormes.

Clauaris han los scarpres, qui no sien de mestre daxa, e deuen los prestar a ops de la nau. E deuen dar cordes a ligar farcells, entro ques encanten, e clauar, e a desclavar los presoners. E deuen donar cordes a ligar los presoners, e abadasions a ops de la nau, si non hauien.

1 *Serta clañaso.*

CAP. XXXV.

Notxer maior.

NOtxer maior de la nau es tengut al Almirall, e al Capita, e als Armadors de la nau de esser leal, e de no donar triga a les coses de utilitat, ques puguen fer en un iorn, que non hi meten altre, perço com nau Armada sta quascun iorn, e quascuna hora en sperança de seguir son enemich, o de fugir, si ops li era, per quel notxer deu fer al pus tost, e sauiament ço, que haura a fer, e aço deu iurar.

 Item

. Item que per parentesch ni per hauer, que lin fos donat, ell no stiga, que no comande a tots aquells, qui ben poran fer, e aço deu iurar lealment.

Item que par maluolença, que ell haia a algun home, que nol meta, la on sapia, que altre ho fara millor, que aquell. E aço deu iurar.

Item deu dir totes les maganyes, que son en la nau de arbres, e de antenes, e de ancores, e de exarcia, quey sia. E siu cela, e que li sia prouat, ell deu perdre les sues parts, e les armes.

Item si veu res [1] emblar, o [2] rasa, o bando fer, deu ho manifestar, e castigar, e si no sen volen star, deu ho dir al Almirall, o al Capita.

Item que ell no faça hom acordar en la nau, si nol conex, ne diga, que aquel sia mariner, si nou es, e siu fa, tot lo damnatge, que la nau ne prengues, sia sobre ell. E si mar li fahia mal, que ell no sen pogues aiudar, si la nau ne hauia a logar altre lo notxer la a pagar.

Item ell deu fer totes coses, que ell sapia, e si peruentura ell no les sabia fer, e que altre hagues hom a logar, entro que sia fet, ell ho deu pagar, ço es a entendre tot ço, que en la nau se pertany per lo nauegar, car a altres coses fora lo nauegar noy es tengut, mas de tot [3] lals es tengut, pusque a notxer maior la hom puiat. Encara si fer nou sabia, deu ne esser gitat, e deu perdre ço, que hom li hauia promes. Altrament ell deu atendre, ço que haura promes, e hom axi meteix a ell ço, que hom li prometra.

Item que ell no deu exir de port ne entrar, en port sens voluntat del Almirall, e del Capita, e del cominal de la nau. Tot aço deu iurar, e encara, que per amistat del Almirall, ne del Capita, ne dalgun hom no cele ço, que veura, que fara a fer, ne diga ço, que no fara a fer, e que faça, e faça fer tot ço, que sia profit de la nau, e si li era vedat, deu ho dir al Almirall, e al Capita, e ells deuen li aiudar a tot saluament de la nau. E si no li aiuden ne li attenen, ço que li hauran promes, ell nols es tengut de res.

Notxer deu hauer aytal batlia en la nau, que com sera lo consell donat dell, e del Almirall, e del Capita, e dels promens de la nau, ell deu fer collare, e metre veles, com ell conexera, que faça a fer.

Notxer ha a comendar a exir de port entro, que sia en [4] pelech fora.

Item

1 *Robar.*
2 *Rancor.*
3 *Altre.*
4 *Altamar.*

Item que tota via, que la nau deu mudar, ell deu comandar a popa, e donar saluament, e collar.

Item que com volra pendre volta, queu deu demanar al Almirall, e al Capita, e als panesos, e com seran accordats, que ell faça mudar.

Item al entrar de algun port ell deu comandar. E mesa una ancora daça, e laltre dalla, ell don son loch a aquell, a quil haura donat lo iorn de comandar.

Item que com veura, que faça argir, e collar de mig, si ops sera, e mudar laltra vela, que conega, que faça a mudar queu faça fer. E siy fa aiunyer alguna vela, ell la pot iunyer, e si fa aminuar, ell la deu minuar sens licencia.

Item que neguna ancora nos deu donar ala nau, que ell noy sia demanat.

Item que si gumena, o algun grupial fa a tallar, o aiunyer, ell ho pot fer.

Item la nau no deu mudar sens paraula del notxer, ne leuar ancora ne prois sens sa paraula.

Ne deu partir barca de nit sens paraula; e sin partira, deu ho manifestar al Capita. E lo notxer deu partir als altres sos companyons la venda de comandar, ells faent a saber al notxer, ço que faran.

Notxer deu esser a arbitrar les parts, perço com ell coneix los mariners, e deu iurar lealment, e dir ab aquells, qui y diran.

Notxer maior no es tengut de fermança que ell faça, pus lome sera anat en la nau un mes, que ell lacorda, el amena per autoritat de la nau.

Notxer pot cambiar les sues armes ab altres, si millors les troba, si preuen nau. E les pot tenir, fins que la nau desarme, e puys, que les torn al cominal de la nau: Car ell deu esser armat, qui sta en popa, mas una arma deu esser sua.

Item deu hauer la quarta part de vianda de millorrment. E de tota nau ques rembra. x. [1] besants, e de leny. v. [2] besants.

Item deu hauer de tota vela, quis partesca ab los altres notxers una part e quarta, e pot demanar de refrescament un besant a tota nau, e leny.

Notxer es tengut de star en la nau fins, que tots aquells de la nau sen sien anats, e de no partir entro sia a saluament la nau, e que sen par-

1 *Moneda no coneguda.*
2 *Lo mateix.*

partesca ab voluntat del senyor, çoes a saber, que sia la nau desarmada. E si la nau hauia son cabal, no es tengut lo notxer, si sen volanar, pus la maior força sen anas.

CAP. XXXVI.

De Consols.

COnsols deuen iurar en poder del cominal dela nau, e dels notxers, e dels Armadors, e dels proers, e dels ballesters, e dels homens darmes, que els per algun senyor, qui sia en la nau, ni per parent, ni per altre home ells no faran sino ala maior lealtat, que fer puguen, e conegan, e tota via ab consell daquells quells parra, e que per parentesch, ni per hauer, ni per res no façen sino la lealtat. E deuen fer leals mesures de vi, e de tot ço, ques vena en la nau. E deuen hauer un scriua, e deuen hauer. xv. [1] besants per consol. E deuen donar al Capita lo terç deles iusticies de la lur part, e una part al scriva.

Item deuen hauer la meytat deles iusticies. E deuen hauer de quascuna nau, que prenguen, un tapit.

Item deuen hauer de quascuna nau. ij. besants per hom, çoes a entendre per consol, per los contrasts dels homens, que partexen.

Item es tengut quascun consol, que faça lealment. E si ell consent malueftat, deu perdre les sues parts el consolatge, e deu esser marcat al front.

Los guardians, qui son senescals deuen iurar lealment, que donen aytanta vianda al un com al altre, fora al Almirall. iij. parts, e al Capita, e al Notxer maior una part, e un quarto de part. E no deuen donar al maior mes, que al menor sens paraula del Almirall, e del Capita, e del Scriua.

Deuen hauer los guardians les pells deles besties, qui en la nau se mengen de refrescament. E deuen hauer los sachs, e les sarries del pa, si la nau guanya.

Item deuen hauer de quascan sarrahi. iiij. millaresos, e ells deuen los guardar, e clauar, e desclauar, e si los sarrahins se remen deuen ne hauer un besant.

Item los guardians deuen hauer les parts, segons que sera. E si los sarrahins fugen, ells ne son tenguts.

1 *Moneda no coneguda.*

CAP.

CAP. XXXVII.
Com ſe leuen les quintes.

SI algu armara nau, o leny, o galera, o altre vexell, ſi coſtara darmar deu milia ſous, o mes, o menys ſi los dits vexells guanyaran, del cabal e del guany deuen eſſer leuades dues quintes, e la vna quinta deu eſſer del Almirall, e dels Notxers, e laltra deu eſſer partida entre aquells, qui hauran part en lo fuſt.

Item ſi algu armara, e no guanyara, mas acabalara, de a quell cabal deuen eſſer leuades dues quintes, e partides, axi com damunt es dit.

Item ſi algu armara, e no guanyara, ne acabalara, de tot ço que portara ſia poch, ara ſia molt, deuen aytanbe eſſer leuades dues quintes, e partides axi com dit es.

Item ſi algun notxer emprara algu, que li arm la ſua notxeria, ſi aquel la li arma, e ſera empres entre ells, quo ell la li arma a mig * ſeguint, e a mig * plant, ſi lo vexell on armara, guanya, lo guany dels diners que armara, deu eſſer meſclat ab ço, que per tanyera al notxer dela notxeria, e eſſer partit mig per mig, E ſi lo dit vexell no guanyara, lo dit notxer es tengut de donar a quell, qui armat li haura, la meytat de la notxeria.

Item ſili armara a tot * plant e a tot * ſeguint, ſi lo vexell guanyara, lo guany dels diners deu eſſer tot da quell, qui arma, e axi lo guany quel notxer fara en ſa notxeria, deu eſſer tot ſeu. E axi lo armador no es tengut de res al notxer, ni lo notxer al armador, ſia que aquell leny guany, o perda, pus axi, com deſus es dit, ſera fet lo dit armament.

Itém ſe leuan axi les quintes, que ſi monta en ſuma de. x milia ſous, leuen hom per les quintes. iiij. milia, e ſi mes monta, mes, e ſi deualla a menys, leuen hom, ſegons que ſera.

¶ *ACI ACABA LO LIBRE VULGARMENT APPELLAT DE CONSOLAT, EN LO QUAL SON LOS CAPITOLS, E LEYS, E BONES ORDINACIONS, QUE LOS ANTICHS ORDENAREN PER LOS FETS MARITIMS, E MERCANTIUOLS: E ENCARA EN FETS DE CORS, O ARMADA. LOS QUALS CAPITOLS E ORDINACIONS FOREN LOADES FERMADES E PROMULGADES PER LES SENYORIES DAMUNT SCRITES.*

* *Guany* * *perdua.*

TAVOLA
DE I
CAPITOLI.

X.

TAFEL
DER
KAPITTELEN.

LXXX.

CLII.

CCVI.

REGISTER

Van het voornaamſt der Saaken, dewelken in dit Boek verhandelt zyn.

A.

B.

B.

Boots-

C.

Con-

D.

E.

G.

Goed,

H.

I.

K.

Koop-

Koop-

L.

M.

O.

P.

Q.

R.

S.

Maar

T.

VERVOLG VAN AANTEKENINGEN.

Pag. 28. *cap.* 30. *lin.* 2. *Stare à ragion*] Verstaat door deese spreekwyse niet alleen de cautie *de judicio sisti*, maar ook *judicatum solvi*; *per ea quæ habet. Fontanell. Decis.* 230. *n.* 11. 236. *n.* 6. & 7.

Pag. 68. *cap.* 58. *lin.* 5. *Nella forma del salario*] Wy hebben dit overgeset, *het geen voor loon verstrekken sal*; dat is so veel als of men sey; *by forme van loon*, *of huur*; maar men sou het andersinzs ook konnen vertaalen, *naar mate*, *of naar proportie van het loon.*

Pag. 118. §. 1. *lin.* 4. *Torranno*] Wy hebben dit woord *wegneemen* vertaalt, na de letterlyke zin, gelyk ook het woord *servitio* (dat te meermalen in dit Kapittel voorkomt) *dienst*; maar het eerste sou men ook gevoeglyk *beletten*, en het tweede *geschenk* konnen vertaalen.

Pag. 130. *cap.* 100. *lin.* 2. *Poiche allo cartolario sarà messo*] *Moienant que dans le livre cartulaire soit escript*, segt de Françe Vertaalder, dien wy hier volgen; anders sou men het woord *poiche* neemen voor *na dat.*

Pag. 162. *cap.* 131. *Marinaro non puo noleggiare le sue canterate à mercante, o marinaro, che fuße della nave obligato, ne noleggiato*] Als men na de letterlyke sin sou te werk gaan, moest dit eigentlyk vertaalt worden; *een Bootsgesel kan sijn voering niet verhuuren* (dat is te seggen, hy kan het regt van voering niet overdoen) *aan een Koopman, of Bootsgesel, die aan het schip verbonden is, of eenige lading daar in heeft.* Maar terwyl sulks met de kostumen van de Zee weinig overeenkomt, sou ik eerder gelooven, dat in de text het particula negativa *non* is uitgevallen; en dat men sou moeten leesen: *marinario non può noleggiare le sue canterate à mercante, o marinaro, che non fusse della nave obligato, ne noleggiato.*

Pag. 178. *cap.* 145. *lin.* 5. *Impero non in terra, se non fusse al servitio di quella nave, nella qual lui fusse*] Men had dit wel konnen vertaalen, *ten ware dat het strekte*, of was, *ten dienste van het schip, daar hy op geweest was*; maar dan is 'er een tegenstrydigheid; want het Kapittel spreekt van over te gaan op een ander schip, en segt dat een Bootsgesel sulks niet gehouden is te doen, als hy aan land is, ten ware dat hy op sodanig een plaats was, daar hy nog niet op vrye voeten stont, en daar hy nog gehouden was de beveelen van sijn Schipper te gehoorsamen. Siet Kap. 147. 157. en 158.

Pag. 200. *cap.* 174. *Molino*] De Italiaanse Zeeluyden verstaan hier een *Molen*, of *Windas*, daar het Anker, of andere swaartens mee opgewonden word: men moet de kunstenaars gelooven in haar kunst; maar als wy eens van onse leest mogten afgaan, souden wy oordeelen het sodanig een *Molen* te zyn, als de Ouden in haar schepen plegen te hebben om het kooren me te maalen. *Servius ad illos versus Virg. Æneid.* I.

> *Tum Cererem corruptam undis, cerealiaque arma*
> *Expediunt fessi rerum, frugesque receptas,*
> *Et torrere parant flammis, & frangere saxo.*

Quia apud majores nostros molarum usus non erat, frumenta torrebant, & in pilas missa pinsebant: & hoc erat genus molendi. Livius lib. 28. cap. 45. *Molas, quantum in quadraginta naves longas opus esset.*

DRUKFEI-

DRUKFEILEN.

Pag. 23. kap. 23. reg. 8. *onroerende* lees *roerende*
Pag. 29. kap. 30. reg. 11. *tot hy voldaan ſal hebben* lees *tot dat hy voldaan ſal hebben.*
Pag. 35. kap. 34. reg. 4. *is aangebragt is* lees *is aangebragt*
Pag. 47. kap. 48. reg. 7. *daar in hebben* l. *daar deel in hebben*
Pag. 63. kap. 54. reg. 12. *hebben, procedeeren* l. *hebben, te procedeeren*
Ibid. reg. 20. *dei* l. *die*
Pag. 65. reg. 23. *gehonden* l. *gehouden*
Pag. 99. reg. 1. *fy* l. *ſy*
Pag. 101. kap. 87. §. 1. reg. 2. *fijn* l. *ſijn*
Pag. 125. §. 1. reg. 2. *daar in contribueeren de helft, dat is, de halve waarde van't ſchip* l. *daar in contribueeren voor de helft, dat is, voor de halve waarde van't ſchip.*
Pag. 131. kap. 101. reg. 4. *uyt te wagten* l. *uytwagten*
Pag. 135. kap. 106. reg. 7. *al het geen van hem deſelve* l. *al het geen deſelve van hem.*
Pag. 169. kap. 137. §. 1. reg. 11. *hoop heeft voordeel te ſullen doen* l. *hoop heeft van voordeel te ſullen doen.*
Pag. 189. kap. 156. *van een ſchip te ſleepen* l. *van een ander ſchip te ſleepen.*
Pag. 197. reg. 1. *daar de Schipper beſig met de vragt* l. *daar de Schipper beſig is met de vragt*
Pag. 235. reg. 8. *want niemant wat voor volk* l. *want niemant weet wat voor volk*
Pag. 253. §. 1. reg. 13. *ſo ſy in malkander* l. *ſo ſy malkander daar in*
Pag. 287. kap. 222. reg. 26. *die tuſſen dat de Koopluyden reiſen* l. *die tuſſen de Koopluyden reiſen*
Pag. 305. §. 4. reg. 9. *wel ſou geſegt hebben* l. *wel ſou geſogt hebben*
Pag. 331. §. 1. reg. 17. *en der eenig bedrog* l. *en ſo der eenig bedrog*
Pag. 393. §. 5. reg. 14. *dic* l. *die*
Pag. 411. reg. 2. *niet van haare* l. *niet van haar*
Ibid. reg. 12. *ſulken* l. *ſullen*
Ibid. §. 2. reg. 3. *hy* l. *ſy*
Pag. 435. reg. 9. *behouders* l. *behoudens*
Pag. 437. §. 2. reg. 9. *gocd* l. *goed*
Pag. 451. reg. 11. *gebragt ſal hebben* l. *geſonden ſal hebben*
Pag. 491. reg. 5. *maar als hem het in tegendeel* l. *maar als hem het tegendeel.*

ERRATA.

Pag. 8. *cap.* 8. *lin.* 11. allequali leggi *alle quali*
Pag. 10. *nelle Annotaz.* n. 2. obiciens l. *obicions*
Pag. 40. *cap.* 43. *lin.* 5. carciare l. *caricare*
Pag. 88. *cap.* 77. vettavoglia l. *vettovaglia*
Pag. 124. CAP. CXVII. l. CAP. XCVII.
Pag. 168. *nelle Annotaz.* n. 1. où l. *on*
Pag. 176. *lin.* 1. danari l. *danni*
Pag. 186. CAP. CLVI. l. CAP. CLV.
Pag. 198. *nelle Annotaz.* *warer* l. water
Pag. 200. *cap.* 177. *nelle Annotaz.* laſtrarre l. *laſtrare*
Pag. 208. *cap.* 184. *lin.* 5. che noleggiata haura, & ſe portar non la puo, e tenuto, & obligato a quei mercanti, che noleggiata la haueranno l. *che noleggiata la haueranno*
Pag. 230. §. 1. *lin.* 13. ſtaurera l. *riſtaurerà*
Pag. 238. *nelle Annotaz. lin.* 3. rerobre l. *recobre*
Pag. 240. §. 1. *lin.* 13. ſare l. *fare*
Pag. 274. §. 1. *lin.* 7. ſatifa l. *ſatisfa*
Pag. 292. §. 1. *lin.* 1. parron l. *patron*
Pag. 302. §. 3. *lin.* 4. uon l. *non*
Pag. 320. *lin.* 21. perche e gli è ragione l. *perche e gli è ragione*
Pag. 344. *nelle Annotaz.* pareshcaritæ l. *pareſcharita*
Pag. 350. §. 5. *lin.* 2. ſeruito l. *ſeruitio*
Pag. 364. §. 3. *lin.* 3. dettarobba, non puo niente dimandere l. *detta robba, non puo niente dimandare*
Pag. 392. §. 5. *lin.* 15. hanra l. *haura*
Pag. 398. §. 2. *lin.* 8. qnella l. *quella*
Pag. 400. §. 3. *lin.* 12. intendre l. *intendere*
Pag. 410. *lin.* 10. pato l. *patto*
Pag. 416. §. 1. *lin.* 2. riceueto l. *riceuuto*
Pag. 438. §. 3. *lin.* 3. de liquali l. *delli quali*
Pag. 518. *nelle Annotaz.* n. 1. ſceiva l. *ſcriva*